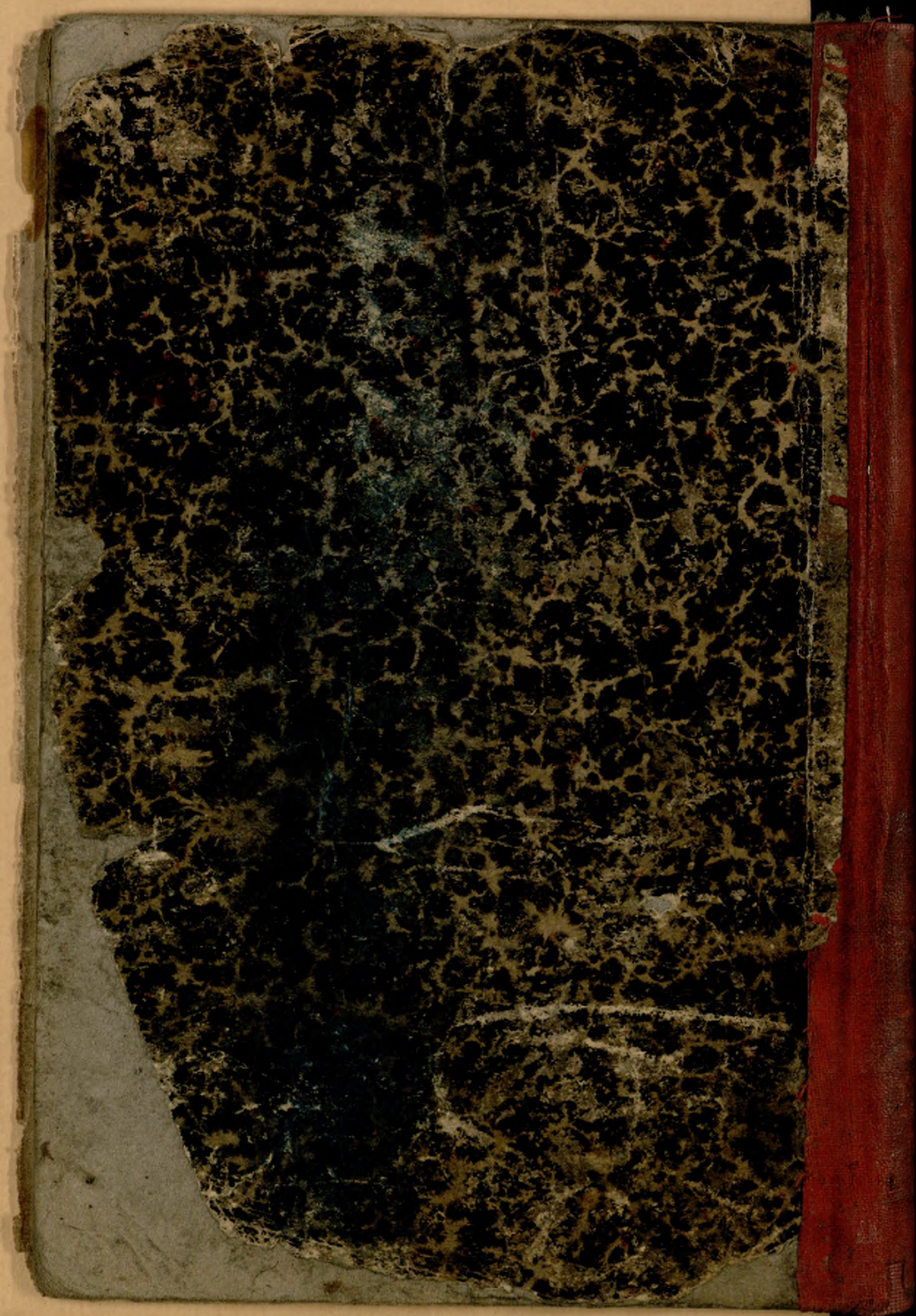
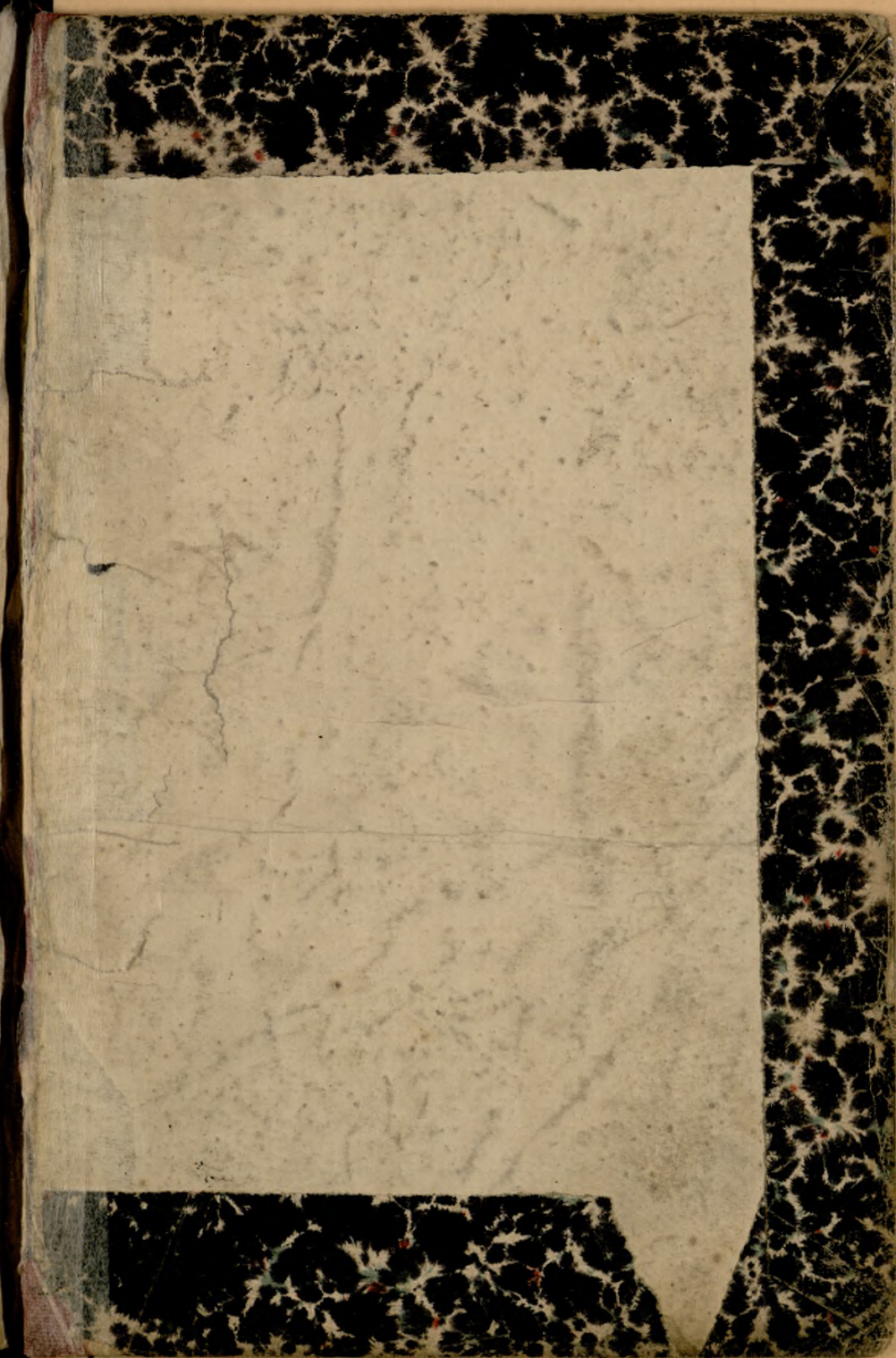

נְבִיאִים רֵאשׁוֹנִים

גַּם בְּאוֹר חֹדֶשׁ, מַפְסֵת וְצִיּוּרִים רַבִּים

כַּתָּב

ש. ל. גרדון.

סֵפֶר שְׁמוּאֵל א'

ו

ורשה, תרפ"ג.

מבוא לספר שמואל א'.

ספר שמואל א' אינו המשך ישיר לספר שופטים, כספר שופטים המתחיל: ויהי אחרי מות יהושע, בהמשך ישיר מספר יהושע; ובכל זאת נחשבים המאורעות המסופרים בראשית ספר זה להמשך תקופת השופטים, המתוארת בספר הנקרא על שם תקופה זו; חמן המאורע של הפרק הראשון אינו רחוק מימי מות שמשון ונראה במבוא לספר שופטים על דבר זמני השופטים האחרונים משמשון והלאה. לפי חשבון ממשלת הפלשתים בישראל ארבעים שנה יוצא, שעלי התחיל שופט את העם בשלה קדם שהתחילה ממשלת הפלשתים בישראל; שהרי הוא שפט את ישראל ארבעים שנה, ובמותו לא פסקה עדיין ממשלת הפלשתים. ברור אפוא, כי עלי היה שופט את ישראל בשלה, כלומר: את השבטים המרכזיים, בשעה שמשון שפט את דן שבטו והקרובים אליו במערבית דרומית של הארץ. ומבני שפעולת שמשון התחילה בימי ממשלת הפלשתים, ובעת ההיא פלשתים מושלים בישראל (שופטים י"ד ד') עלינו להחליט, שעלי התחיל את פעולתו בשלה לפני שמשון.

ספר שמואל א' ועל דבר שם הספר ידובר להלן מקיף חלק מתקופת השופטים: עלי ושמואל וימי מלוכת שאול, המלך הראשון לישראל; ספר שמואל ב' מוקדש כולו לימי מלוכת דוד. ראשי ישראל, נושאי התקופה הזאת הם: עלי, שמואל, שאול ודוד. אמנם, לדאבוננו, לא נשארו לנו רשימות מפורטות על דבר פעולות עלי בתור כהן, מורה ושופט, במשך ארבעים שנות כהונתו בשלה; והרשימות המעטות המספרות על אודותיו באו רק דרך אנב וכעין מבוא לספור על דבר הולדת שמואל. עלי הכהן מתואר לפנינו רק בזקנתו ורק אחריתו ודבריו ימי העם באחרית ימיו ידועים לנו; אך גם מן הרשימות המעטות הללו אנו רואים את עלי בתור אישיות גדולה ורבת ההשפעה על העם, לפחות, על השבטים המרכזיים, עתה נעבור בסקירה כללית על פעולתם של ראשי ישראל אלה והשפעתם על התפתחות העם.

עלי הכהן. — עלי הכהן נזכר בספרנו זה בשם איש, שמואל ופסוק

גדול כדורו וכדורות הבאים אחריו; והשפעתו היתה רבה על העם בתור כהן, מורה ושופט. הוא לא היה גבור מלחמה, אך משרתו הגבוהה, יחס משפחתו, שהיתה מזרע איתמר בן אהרן הכהן, סגולות נפשו הרכה והטובה, ואהבתו העזה לעמו, הגדילו את ערכו בעיני העם; ויהי בעיניהם כאיש קדוש, ודבריו — כדבר אלהים. והודות לסגולות נפשו הנפלאות נעשה משכן שלה למרכז דתי חשוב, שמשך אליו, לפחות, את השבטים המרכזיים: אפרים ומנשה ושכניהם מדרום ומצפון, לעלות שמה, לזבח ולהשתחות לה' צבאות ולפנות אליו בכל דבר ריב ומשפט. הכהן הזקן היה יושב בבית אלהים ומורה ומדריך את בני עמו, אשר אהב, ומנחם את כל קשהיהם ומרנפשו. הדבר היקר והקדוש לו מכל היה בית האלהים, המרכז הרוחני לעמו; ובכל זאת, כשראה את חנה עומדת על מזוזה היכל ה' וחושב אותה לשכורה, אינו מתקצף על הלול המקדש, אך הוא מוכיח אותה בדברים רבים:

עד מתי תִּשְׁפָּקִין? הֲסִירִי יָגֵד מַעֲלָךְ.

וכאשר שמע מפי, כי, "אשה קשת רוח" היא, השופכת את נפשה לפני ה', ברך אותה באהבת אב, כי, "אלהי ישראל יתן את שאלתה, אשר שאלה מעמר." ודברי המורה הזקן היא לה כדבר אלהים; בטוחה היתה, כי ברכתו תתקיים ושכחה מהר את, "רב שיחה וכעסה", ו"פניה -- העצובים -- לא היו לה עוד". אין ספק, כי עלי השתמש בהשפעתו הרבה לעורר את השבטים הנפרדים לאחדות לאומית. ודבריו עשו פרי.

כה יכלה להתכונן בישראל אחרי תקופת השופטים, "ממשלת כהנים", כמו שהיה אצל כל העמים הקדמונים בראשית התפתחותם, לו הוריש עלי את סגולות נפשו ומעלות רוחו לבניו אחריו; אך עלי הלך וזקן, השפעתו הולכת ומתמעטת, ובניו משחיתים את דרכם; הקרבנות היו אצלם אמצעי ל"מתנות הכהונה", להבריאם מראשית כל מנחת ישראל, וממשלת הכהונה הולכת ומתדלדלת. עלי שומע את תלונות העם על בניו, מחללי הקדש, ומוכיחם תוכחה רכה ומלאה צער:

אל, בני, כי לא טובה השמועה... אך תוכחת האב הזקן אינה עושה רושם. הבנים מוסיפים לפסוע על ראשי עם קדש, והעם מתחיל מתרחק ממשכן שלה, זה המרכז הנחוץ כל כך לאחדות העם ולקיומו.

אבל השפעתו של עלי הכהן היתה עוד גדולה מאד על העם, וכשגבר לחץ הפלשתים על שבטי ישראל, ידע הכהן הזקן להלחיק לב העם באהבתו העזה לעמו ולמרכז הרוחני שבשלה, ולאחר את שבטי מרכז הארץ לצאת יחד נגד האויב ההסמורי החזק של העם העברי. אלא שהזקן ידע רק לעורר את העם להלחם על חופשו, אך לא לצאת ולבוא לפניהם. מחנה ישראל היה כצאן בלי רועה

ומנהל. אז אמרו זקני ישראל: „נקחה אלינו משלה את ארון ברית ה' ויבא בקרבנו ויושיענו.“ מנהג זה היה נוהג בעם גם קודם לכן, גם אחר כן בימי שאול ודוד, הוא הארון, ששרו עליו את השירה העתיקה:

קומה, יי, ויפוצו אויביך;

וַיָּנוּסוּ מִשְׁנָאִיךָ מִפְּנֵיךָ!

אז באה הקטסטרופה הלאומית הגדולה: מפלה נצחת ושבוי הארון. ועלי הוקן יושב ליד הדרך ומצפה בלב חרד על ארון האלהים. ולא לחנם חרד לבו: יודע היה את ערכו של הארון, כי הוא הוא אוצר כל קדשי האומה ונישמת המרכז הלאומי. והנה זה בא הפליט מן המערכה. „מה היה הדבר, בני?“ והנה הוא שומע שמועה אחר שמועה, וכל אחת נוראה מהברתה: „נם ישראל... מגכה גדולה היתה בעם... שני בניך מתו...“ אוהב היה המורה הוקן את עמו מנפשו, אוהב היה גם את בניו — אך מה לעשות? הספן הסבין הישיש הזה במשך ימי חייו הזדקנים לקבל מהלומות מירי אל זועם: „ה' הוא, הטוב בעיניו יעשה“, אך הנה הוא שומע „וארון האלהים נלקחה“ — את המכה הנוראה הזאת לא יכל עוד נשוא, והוא מתעלף ונופל ומת. כך מת המורה הישיש ברגע שחשב, כי עתה כבה נר ישראל וכל תקות קיומו נכזבה. המפלה הגדולה הזאת, שגררה אחריה את חורבנו של המרכז הרוחי „משכן שלה“, דפאָה לגמרה את רוח העם, שהיה מאן עבד לפלשתים בחומר וברוח. הארון הושב אחר כך לישראל, לפי המסורה; אך העם הנואש והמדוכא, לא זכר את ארון האלהים ימים רבים. רשמי התקופה הקשה ההיא אנו מוצאים בשירי המשוררים המאוחרים:

נִיטַשׁ מִשְׁכַּן שְׁלֹה, אֶחָל שֶׁנֶּן בְּאֶדָם;

נִיטַן לְשִׁבִי עֵזוֹ C, וְתִפְאַרְתּוֹ בְּיַד צָר;

וַיִּסָּר לְחֶרֶב עַמּוֹ, וּבְנִתְּלָתוֹ תִּתְעַקֵּר

בַּחֲרִיזוֹ אֶכְלָה אִשׁ, וּבְתוֹלְדוֹתָיו לֹא הִילָלוּ;

פִּתְּחוּ בַּחֲרֵב נִפְלִי, וְאַל־מִתְּחִיל לֹא תִבְכְּיָהָ (תהלים ע"ח, ס' ס"ד).

שְׂמוּאֵל הַרֹאֶה. — עד שלא שקעה שמישה של הכהונה, וזהה שמישה של הנבואה. שמואל התחנך באהל המזבח ישיבה תחת השגחתו והשפעתו של על, והיה יורשו הרוחני של הכהן הגדול הזה. אהבתו לעמו וראותו הרבה לקיומו — ממנו באו לו בירושה; אך הורש עלה הרבה על מורישו בדתו

(*) עזו — תאר לארון, כמו שנאמר: „וארון עזך“.

חכביר ובהשקפתו הנבואית הרחבה. שמואל ראה את משכן שלה בקיומו ובחורבנו. ראה את השפעתו הטובה על אחדות העם ואת הקלקלה של הכהונה המגושמת, והעיקר: את הפרוד הגדול והיאוש הנורא, שהביא חורבנו של המרכז הזה על העם; ראה וחכיר את הסכנה הצפויה לקיום העם, אם יהיה תלוי במרכז מקומי הנזקן להתרב; לפיכך שם לו למטרה לתת לעם את ההכרה האמתית, כי כל אלהי העמים „לא יועילו ולא יצילו, כי תהו המה“ (*), וכי עם קדוש הם לאלהי ישראל והוא להם לאלהים; ואלהי ישראל לא יפגע ולא ינוצח לעולם. ואם נלקח הארון בשביה ונחרב המשכן, אין זה אלא בשביל שאלהי ישראל כעס על עמו; ואם אך יעבדוהו בכל לב, לא יעזבם עוד:

כִּי לֹא יַעֲזֹב יְיָ אֶת עַמּוֹ בְּעָבוֹר שְׁמוֹ הַגָּדוֹל.

כִּי הוֹאִיל יְיָ לַעֲשׂוֹת אִתְּכֶם לֹא לְעַם.

כי לא הזכירים הם העיקר בעבודת האלהים, כי אם לשמוע ולהבין מה אלהי ישראל דורש מעמו, אשר בחר לו.

ולפיכך לא צדק, שלא השתדל לחדש את המרכז, לאחר שהושב הארון מארץ שביו, אלא שגם הסיח דעתו ממנו לגמרה; ותחת המרכז היחידי לכל העם שבשלה, עשה לו מרכזים מקומיים אחרים: הרמה, הגלגל והמצפה, שהיה שופט שם את העם וזוכה שם לאלהים, וממילא לא היה לעם שום מרכז כשלה. אבל תחתיו נתן לעם את ההשגה הברורה של דעת אלהים, דכיה המאחדת את העם, גם בלי היותו קשור אל מקום המשכן והמזבח והארון, שנהג בו העם קדושת אלהות. כל ארץ ישראל היתה לפניו כמשכן אלהי ישראל; אל כל אשר בא, זבח וזחים לאלהיו והתפלל שם בעד העם. התפלה ושפיכת הנפש היו לו לעיקר השוב בעבודת אלהים.

הַלֵּילָה לִי מִחֲמַט לֵי מַחֲדָל לְהַתְּפִלָּל בְּעֶדְכֶם,

וְהוֹרִיתִי אִתְּכֶם בְּדָבָר הַטּוֹבָה בְּנִי שְׂרָה.

התפלה, העבודה שבלב, שאינה קשורה במקום ובמעשה, והדרכת העם ברוח העברי המקורי — זוהי תמצית פעולתו של שמואל הרואה. קשה היה להרים ולעודד את רוח העם הנואש והמדוכא, למראה הצול כל קדשיו בידי הפלשתים, שהיו לאדוני הארץ; ורק ענק הרוח כשמואל הרואה היה יכול לעשות זאת. והוא

הערה (*). מבקרי הטקרא אומרים, כי הרבה מהדברים והתורות המיוחדים לשמואל הם מאוחרים, ושייכים לתקופת הנביאים האחרונים, שנתנו לאלהי ישראל מושג אוניברסלי. איך שיהיה, ברור הדבר, ששמואל ידע לעודד את רוח העם ולאסוף את רוחו באלהיו הלאומי.

ירע גם למצא לו עוזרים בתחית העם: הלויים בני שבטו, שנפוצו בערי ישראל
אחר חורבן שלה, ו"בני הנביאים", אלה הנזירים הנודדים, בעלי ההתלהבות
הדתית, שהיו, כנראה, תחת השפעתו של הרואה הגדול, (והוא עומד נצב עליהם),
השפיעו בלי ספק הרבה על העם ברוח שמואל מורס, ופעולת שמואל ועוזריו
הביאה פרי, כמו שמספר ההסמוריון הקדמון: "וירבו הימים... וינהו כל בית ישראל
אחרי ה'". שבטי ישראל התחילו מרגישים את אחדותם באלהיהם האחד, והם
נאספים יחד המצפתה לשבור את עול המציק מעל צוארם, ושמואל אומר להם:
"אם בכל לבבכם אתם שבים אל ה', הסירו את אלהי הנכר מתוכם,
והכינו לבבכם אל ה', ועבדוהו לבדו, ויצל אתכם מיד פלשתים". כך השיב שמואל
את עם ישראל אל אלהיו ואת אלהי ישראל אל עמו, ובהתאחד העם עם אלהיו,
יצא למלחמה על הפלשתים, וירעם ה' בקול גדול על פלשתים ויהומם, וינפסו
לפני ישראל".

זו היתה תחיה אמתית, מעין "תחית המתים", של העם, שנחשב כבר כמת;
ואת המת הזה החיה שמואל הנביא — והוה הפלא היותר גדול, שהראה הנביא הזה.
ולא יפלא, כי העמידו משוררי התהלים את שמואל בשורה אחת עם משה
ואהרן. משה יצר את העם, ושמואל החיה אותו. כמשה בן גס שמואל היה
מורה ומחנך לעם ישראל. הוא לא חכה, שיעלה העם אליו למשפט ולשמוע
תורה מפיו, אלא הלך אל העם, ושפט והורה והוכיח, כאשר יוכיח האב את בנו,
מבלי לחכות למתן שכר, כמו שעשתה הכהונה.

ענו כי נגד יי ונגד משיחו:

את שור מי לקחתי, וחמור מי לקחתי.

ואת מי עשיתי ואת מי רציתי?

הדברים האלה הם הד חזק לדברי משה:

לא חמור אחד מהם נשאתי.

ולא הרעותי את אחד מהם.

והי תכונתו של נביא האמת.

שמואל לא היה נביא השון והספר, אלא נביא המעשה.

שמואל הרואה היה בעיקרו מורה ומחנך-עם, וזהו גדלותו.

שמואל ויחוסו למלוכה. — תוצאת ההשפעה החנוכית של שמואל על
העם היתה ההכרה של נחיצות ההתאחדות הגמורה בין שבטי ישראל, שהיו
מוקפים אויבים מכל צד. להביא את העם לידי הכרה זו, הועיל הרבה גם המצב
המדיני של הארצות, אשר מסביב לארץ ישראל, שבכולן היה סדר ממלכי קבוע

ביחד עם הסתדרות צבאית חזקה. והכרה זו הביאה את "זקני" העם לירי הרעיון, כי נחוץ לסדר גם בארץ ישראל ממשלה מסודרת בסדר ממלכתי, ואך אז יוכלו לעמד נגד אויביהם הרבים. ראה ראה העם, כי שלטון הכהונה נתדלדל ונתבזה ואין בכחו לאחד את העם; ולפיכך ירד מעל הבמה ושלטון הנבואה לקח מקומו. ואמנם האישיות הגדולה של שמואל הנביא יכלה לאחד את העם ולעמד בראשו. באישיות זו התאחד הכשרון של מורה ומחנך-עם עם הכשרון של שופט וסדרן, היודע להביא סדרים ידועים גם בחיים החולוניים של העם, אף על פי שלא היה גבור מלחמה; אבל הן הנבואה יכלה לעמוד בראש העם כמוסד קבוע הרבה פחות מן הכהונה, שנדחתה מפניה: לזו האחרונה היה, לפחות, מסורת של קדושה גזעית העוברת בירושה מאב לבנים; לא כן הנבואה, שאינה עוברת בירושה; ובני שמואל, שלא היו נביאים, לא יכלו להיות לשופטים אחר מות אביהם, לו גם לא נטו אחרי הבצע. הכהונה שקלקלה, עדיין היא ראויה לשם זה, אבל בניו של הנביא, אם אין גם המה נביאים, הרי אינם ולא כלום. ולפיכך באו זקני העם אל שמואל ואמרו לו: "שימה לנו מלך לשפטנו ככל הגוים, ויצא לפנינו ונלחם מלחמותינו". דרישה זו מצד זקני העם וראשי השבטים, הנפרדים עד העת ההיא, מוכיחה עד כמה הדרה ללב ראשי העם ההכרה של נחיצות התאחדות השבטים לגוף לאומי אחד. מובן, שהחיים האינדיבידואליים של השבטים, "הגורדים" (נאָמאַדען), שאך זה לא כבר החלו לקבר צורה ישובית-קבוצית, לא יכלו להשתנות מהר; הנגודים הפנימיים היו גדולים יותר מדי, עד שלא יכלו להשמש, ומכל שכן להבטל לגמרה, ואך הלחץ ההיצוני הגדול וחפץ הקיום דרשו במפגיע התאחדות זו, שיכלה לצאת אל הפועל רק על ידי יסוד מלוכה בישראל. והנה מצד ההשקפה המדינית אנו רואים אמנם בדרישה זו צעד גדול קדימה בהתפתחות ההכרה הלאומית; ודבר זה עלינו לזקוף, בלי ספק, על חשבון ההשפעה החנוכית של שמואל על השבטים במובן הלאומיות הישראלית. אבל ההשקפה הנבואית לא יכלה שלא להתנגד לריפורמה זו. הנבואה שאפה תמיד לשמור על החיים העצמיים המקוריים של השבטים הישראליים, החיים שהצטינו בטהרתם ובפשטותם, בשיוון החברתי והכלכלי ובחופש האינדיבידואלי שבהם; ואין לך נגוד גדול לסדר פטריארכלי זה מן המלוכה. ולפיכך אין פלא אם שמואל זה, שפסח בקרב השבטים את ההכרה הלאומית האידאולית, בהורותו לעם רעיון האחדות הדתית תחת דגל האל הלאומי של כל שבטי ישראל, התנגד בהחלט לצורה זרה זו של אחדות השבטים על ידי יסוד מלוכה בישראל. נפש הנביא, שהיא תמצית-תמציתה של העצמות הלאומית הישראלית, בהכרה שהיתה סולדת לשמע הדברים; והיינו גם

אנחנו ככל הגוים, וישפטנו מלכנו... ואין ספק, ששמואל הרגיש גם פגיעה עצמית בדברי הזקנים: "הנה אתה זקנת, ובניך לא הלכו בדרכיך; עתה שימה לנו מלך..." ברור אפוא, כי יכולים אנו להסכים לדעת מבקרי המקרא, שבדברי שמואל: "זה יהיה משפט המלך, אשר ימלך עליכם: את בניכם יקח ושם לו במרכבתו ובפרשיו..." נפגת השפעה מאותרת של הנביאים, מסדרי הספר, שראו כבר הפסד המלוכה בומנם; וכיחוד אנו שומעים כאן הד קול הנביא-הרובלוציוני אחיה השילוני, המתאונן על המסים הכבדים, שישם שלמה על העם, (וזרעכם וכרמיכם יעשר), ועל עבדות העם, כזו שבמצרים, לצורך הבנינים הגדולים, שבנה ברוב ימי ממשלתו, (ואתם תהיו לו לעבדים); דעה זו מתקבלת על הדעת. אבל עצם התנגדותו של שמואל ליסוד המלוכה היא, בלי ספק, עובדה הסטורית. סוף סוף גברה הדרישה הממשית החזקה של החיים הריאליים על הדרישה האיריאלית של הנביא הזקן: "וה' אליכם מלככם", וגם שמואל הנביא הנעלב הסכים לה: "שמע בקול העם... כי לא אותך מאסו, כי אותי מאסו ממלך עליהם". ולא רק הסכמה פסיבית, דרושה היתה הסכמה אקטיבית: "שמע בקולם והמלכת להם מלך". המלוכה היתה למרות הפצו יציר כפיו של שמואל הנביא.

שאל. — שאול עלה על כסא המלוכה בשעה בלתי מוצלחת כלל. המצב המדיני של העם היה רע מאד: הפלשתים שפכו שוב את ממשלתם על השבטים הקרובים אל הגבול המערבי, והמצב הלך הלך וקשה. על האויב המערבי הזה נוסף אויב חזק ממזרח: מלך בני עמון, שהוכה מכה רבה על ידי יפתח, שמר את עברתו לישראל, ובראותו את הפרוד הגדול, שבין השבטים ורפיון ידם, מחסר איש גבור, שיעמוד בראשם, החל להציק לשבטי עבר הירדן המזרחי. לא טוב מן המצב החיצוני היה המצב הפנימי. למרות דרישת זקני העם משמואל: "שימה לנו מלך", לא היה עוד העם מוכשר לחיי ממלכה מסודרים. השבטים המפורדים ומפורדים, שהיו עוד "נזמדים" למחצה, דאגו סוף סוף כל אחד רק להמכת תנאי חייו ועניניו, המצומצמים בגבול המשפחה והשבט שלו. הכרת נחיצותה של ההתאחדות לא חדרה עוד אל כל ישרות העם, אלא אל חלק מזקניו וראשיו; וגם הכרה זו לא היתה הכרה לאומית שלמה ועמוקה, שכל שבטי ישראל אינם אלא גוף לאומי אחד, שלא יפגר ולא יחלק, אלא הכרת ההכרה, שהשבטים יתחברו יחד נגד האויב הכללי, תחת דגלו של גבור מלחמה, אשר יוכל לנהלם מנצחון אל

הערה *. רכב ופרשים היו רק בחיל שלמה: שרי רכבו ופרשיו (מלכים א', מ' כ"ב).

צחקו, וגבור זה צריך שיהיה לא גבור מתנדב, לחם ארעי, כאחד השופטים, אלא מלך, שתעודתו היא להלחם את מלחמות ה', האל הלאומי של שבטי ישראל, ומלחמות עמו באויביו הרבים; זוהי חובת המלך לעמו, כי יש גם חובות לעם ביחס למלכו: לסור תמיד למשמעתו ולטלא את כל פקודותיו, וכי יש גם זכויות למלך לעמוד בראש כל החיים החברתיים, לסדרם ולהלם על פי נטית רוחו, את זאת לא ידעו ולא הרגישו, כנראה. זקני העם ידעו רק מה שדרוש לעם ולבטחון קיומו; אבל בנוגע לסדור החיים הפנימיים. הלא יש להם שופט ומורה מנוסה המכובד על העם: שמואל הנביא. וכך חשב, כנראה, גם שמואל. דרוש היה אפוא למצא איש אשר יוכל לתת לעם הרבה מבלי לקחת מהם גם מעט מן המעט. ואיש כזה מצא שמואל בשאול. זה היה איש נהדר למראה, אמין לב וגבור מלחמה, אוהב עמו בכל לב ומרגיש בצערו ובשפלותו המדינית, בעל נפש מתפעלת ונוטה להתלהבות ואקסטזה דתית (שמואל א', ט'), ויחד עם זה בעל רוח נמוכה, עָנָו ונחבא אל הכלים. איש כזה היה דרוש להפך הנביא; עמו אפשר יהיה, כה האמין, לסדר את החיים החדשים, החיים הממלכיים, מבלי לבטל את סדרי החיים הישנים. שאול ושמואל: המלוכה והתיאוקרטיה, תעמדה יחד בראש העם, וכמובן, יהיה משפט הבכורה לזו האחרונה, שכבר הכתה שרשים בחיי העם, והנביא יהיה האפוסטרופוס למלך. וכה עמד המלך הצעיר בראש שבטי ישראל. אמנם תפקיד קשה מאד היה אז על שאול למלא: הוא היה צריך לא רק ליצור סדר ממלכתי בעד העם, אלא גם ליצור עם בעד הסדר הממלכתי. ה"עם" פנימה מפורר לפרורים: לשבטים ולמשפחות, בלי סדר, בלי אחדות, בלי צבא, בלי אמונה בכח עצמו, והוא מוקף אויבים אדירים מסודרים במחנות צבא קבוע ומלומד מלחמה. המצב היה כמעט נואש, והצעת החרפה של נחיש העמוני גדשה את הסאה. דרוש היה אומץ לב נפלא ויד גדולה ותקיפה ומעשים גדולים ומהירים, כדי להוציא פעם אחת את העם ממצב נורא זה. ואמנם הצעדים הראשונים שעשה שאול היו מוצלחים מאד: הקריאה שיצאה מפי הגבור: "אשר איננו יוצא אהרי שאול ואחר שמואל — כה יעשה לבקרו" הפילה, פחד ה' על העם; הרגש הרגיש פתאם, כי איזה כח גדול מכריחם לשכוח רגע את כל הנגודים הפנימיים ולצאת "כאיש אחד" לקראת האויב. גם שבט יהודה, שבכל ימי השופטים היה נבדל לגמרה מיתר שבטי ישראל, נענה הפעם לקול הקריאה; וכה הונח היסוד לבנין העם העברי: אפרים ויהודה, גדולי ההשפעה בשבטי ישראל, חברו יחד על ידי בנימין, אחיהם הצעיר היושב ביניהם, ואליהם נזו ממלא גם יתר השבטים הצפוניים. זה היה, מעשה רב" ויסודי בתולדות המלוכה

בישראל. והמעשה הגדול הזה הביא מחר את הפרי שקוו לו; שאול נחל נצחון גדול על נחש העמוני, העם התעורר, הרגיש פתאם את כחו ועוזו, גם ראה והכיר את המקור, שממנו הוא שואב את הכח והעוז, והוא: האחדות הלאומית. התלהבות העם גדלה מאד, העם ראה בשאול הגבור המנצח את המלך המבוקש, אשר יצא לפניהם ונלחם מלחמותיהם, ואז *) נבחר שאול למלך על ישראל. התלהבות העם ושמחתו במלכו החדש מתוארת בספרנו: וישמח שם שאול וכל אנשי ישראל עד מאד (י"א, ט"ז).

כה צעד העם את הצעד הראשון על מסתן התקופה החדשה, תקופת המלוכה.

אבל הנצחון הזה על האויב המזרחי לא הפיל אימה על האויב המערבי, שהיה יותר גדול ויותר מסוכן לקיום הממלכה; ואדרבה, לחץ הפלשתים התגבר עוד יותר, ונציביהם עם גדודי המצב, שחנו במקומות מרכזיים שונים בארץ, לקחו את הנשק מן העם והוציאו את החרשים מן הארץ, פן יעשו העברים חרב או חנית; ואחד הנציבים חנה בנגבעת בנימין, עירו של שאול. כל קיומה של המלוכה היה תלוי אפוא בנצחון על האויב ההסטורי הזה, שהיה בעל תרבות חשובה והסדרות צבאיות חזקה של "רכב ופרישים" וחיל רגלי גדול ומלומד מלחמה, בשעה שלשאול היה חיל קבוע רק במספר של שתי אלפי איש; אבל רוח הגבורה, שלבשה את המלך הצעיר, לא עזבה אותו גם אז; ובעזרת יונתן בנו הכה גם את האויב החזק הזה מכה רבה והניסו מגבור ישראל, וקיומה של ממלכת ישראל היה בטוח. ושאול עליו הנצחון אינו שם לב לסדר את החיים הפנימיים של הממלכה החדשה; רואה הוא את תפקידו העקרי כהלחם באויבי עמו העשוק ורצוף מסביב במשך שנות מאות, וילחם סביב בכל אויביו: במואב ובבני עמון (ממזרח) ובאדום (מדרום) ובטלבי צובה (מצפון) ובפלשתים (ממערב), הולך הוא ונוחל נצחון אחר נצחון, והעיקר היתה, המלחמה חזקה על פלשתים, האויב הראשי של העם. המלחמות הללו לא היו מלחמות כבוש, אלא מלחמות הגנה ונקמה לאומית. המלחמות הללו לא הרחיבו את גבולות הארץ, אבל הבטיחו את חיי העם בתוך גבולות ארצו, גם הביאו לו שלל ועושר רב (שמואל ב', א' כ"ד). אך הנקמה הלאומית הכתה עוד לאויב אחד שהיה, אם לא היותר חזק,

הער' *) בספר שמואל יסופר, כי שלש פעמים נבחר שאול למלך; בראשונה נמשח על ידי שמואל (י', א'), אחרי כן נבחר על ידי הגורל במצפה (שם, כ"א) ולסוף נאסף העם הנדללה לחדש את המלוכה. אך גראין הדברים, שהבחירה האמיתית היתה לאחר שנחל נצחוננו הגדול על בני עמון והסיר חרפה מעל ישראל.

הנה בכל אופן, היותר רע, והוא — עמלק, שבטי עמלק הפראים, הנודדים תמיד עם עדריהם בדרומה ובדרומה-מזרחה של ארץ ישראל, היו מרגיזים תמיד את מנוחת שבטי הדרום והמזרח; והם נטפלו תמיד לעמון ולמואב ולמדין ולבני קדם להתנפל על ישראל. והמסורה מספרת, כי עוד במדבר התנפלו הפראים הללו על מחנה ישראל והרגו את הנחשלים אחריהם. כה היתה שנאת העם לעמלק מורשה הסטורית, ומלחמה בעמלק נחשבה למלחמה לאומית קדושה: „מלחמה ליהוה — האל הלאומי — בעמלק מדור דור“, ועתה, כאשר הונה לעם מכל אויביו מסביב, והרגש הלאומי התגבר, התעורר רגש הנקמה הגדולה בלב העם; את הנקמה הזאת דרש האל הלאומי של עם ישראל:

לך והייתה את עמלק... ולא תחמל עלי... והמטה... מעולל ועד יונק...

ושאל מלא גם את התפקיד הלאומי הזה באופן מזהיר; כי „החרים את כל העם ואת אנג תפש חי“; כה הגיע שאל למרום פסגת הנצחון והאשר, ולזכר הנצחון הזה הציב לו „יד“, כלומר; מצבת זכרון, בכרמל, אשר בנחלת יהודה; ועליו נצחון ירד הגלגלה, מקום אספת העם, אולי לחוג שם חג נצחוננו. אך אז פרץ הפרוד הגדול בינו ובין הנביא הזקן, ועם הפרוד החלה שמש הצלחתו לשקוע.

הפרוד בין שמואל ושמואל. — בין מעלות רוחו של שמואל, היתה כאמור למעלה, הענוה. שמואל היה „נחבא אל הכלים“, וסגולת נפשו זו היתה אולי היותר חשובה בעיני שמואל שבחר בו. אין ספק בדבר, כי קשה היה לשמואל לרדת מעל הבמה לגמרה ולמסור בידו המלך החדש את כל הנהגת העם, אשר הקדיש לו את כל ימי חייו ואת כל כחות נפשו הגדולים; וכשבחר בשמואל הישב, כי המלך הצעיר יהיה רק הלוחם מלחמות עמו באויביו, ובזאת ימלא הוא מה שחסר לו, לנביא, למורה; אבל ההנהגה הפנימית תשאר בידו והשפעתו על העם ברוח התיאוקרטיה תהיה כאשר עד אז. ולא עוד אלא שגם המלך בחרו יהיה תחת אסטרופסותו ויסור למשמעתו. אבל שמואל הישב — וטעה: שמואל הענוה, אך הרגיש את טעם השלטון ושמחת הנצחון, נהפך לאיש האוהב את השלטון הבכתי מוגבל. יודע הוא, כי הוא הוא הלוהם „מלחמות ה'“, ואיך יעמוד איש בינו ובין אלהיו, שלא יחלה פניו בעולה וזבחים לפני המלחמה? המלך הוא הכל, הוא ראש העם גם בחייו החולוניים גם בחייו הדתיים, ואינו יכול להיות תלוי בדעת הנביא. גם העם המדוכא במשך שנים רבות, שהתחיל הולך אחר מלכו הצעיר מנצחון אל נצחון, היה שכור השמחה, ובשמחתו דומה היה שישבח את הנביא-המורה הזקן. מצב זה לא יכול שלא להכאיב את לב הנביא ולמרר את רוחו. אבל שמואל

היה תקף בדעתו יותר מדאי, עד כדי להכנע מפני המלך בחירו ולהנאש ולרדת לגמרה מעל הבמה. וכה התנגשו המלוכה הצעירה והתקיפה והגבוהה רבת ההשפעה בכל תקופה התנגדותן; ובהתנגשות זו גבר הנביא הזקן על המלך הצעיר. שאול המלך המנצח לא עצר כח לעמוד בפני הכח הרוחני של הנביא הזועם.

שאול אומר: "שָׂא נָא חֶטְאִי וְשׁוּב עִמִּי".

ושמואל עונהו: "לֹא אָשׁוּב עִמָּךְ, כִּי מָאַסְתָּ אֶת דְּבַר יְיָ, וַיִּמְאַסְךָ יְיָ מִקְדֹּשׁ מְלָךְ עַל יִשְׂרָאֵל".

אמנם למראית עין נצחה המלוכה: שאול נשאר יושב על כסאו עד יום מותו, ושמואל שב אל ביתו הרמתה, והשפעתו עוד על חיי העם; אך דבריו האחרונים לשאול: "קרע ה' את ממלכות ישראל מעליך היום!" גזלו את כנחת נפשו ואת אמונתו ובטחונו בעצמו, או נאמר בלשון הכתוב: "רוח ה' סרה מעליו", ובאותה שעה נחתם גור דינה של מלוכת שאול, נפסק חוט חייה הפנימיים, והגסיסה הארוכה החלה.

ואמנם מאותה שעה ואילך היו חיי שאול מלאים יסורים נפשיים נוראים. נטיתו לאקסמוזה דתית, ולהתנבא עם נביאים עזרה עוד למחלת־הנפש (המילנכוליה) שלו להתפתח ולשבור את רוחו האמין עד לאין מרפא: "וּבְעַתְמוֹ רוּחַ רָעָה מֵאֵת יְיָ".

שאול ודוד. — כוכב קטן נראה מהר בקצה אופק חיי המלוכה ובקויו אורו העיב יותר ויותר את שמשו של שאול:

"הִקָּה שְׂאוּל בְּאַלְפֵי וְדָוִד בְּרִבְבוֹתָיו"!

שירה קטנה זו גלתה לשאול את הסוד הנורא: מי הוא, רעהו הטוב ממנו, שאמר הנביא הזקן. ומאז כל בשורה ובשורה על דבר נצחונותיו של דוד היו כמדקרות חרב ללבו החולה.

וַיֵּרָא שְׂאוּל מִלִּפְנֵי דָוִד, כִּי הָיָה יְיָ עִמּוֹ, וַיַּעַם שְׂאוּל סָר".

ולא בטנדנציה נאמרו הדברים האלה: ככה חשב והאמין אז העם. המושג של המלוכה היה קשור עם הגבורה, המלך הוא הגבור הראשי ושר הצבא של העם, זכות קיומו תלויה בנצחונות בלתי פוסקים, שהוא נוחר על אויבי עמו. כי יש עוד תעודה חשובה למלוכה: לסדר את החיים הפנימיים ולהרים את מצבו החמרי והרוחני של העם — את זאת לא ידע גם שאול. ולפיכך ראה שאול את עצמו חסר־אונים ומיותר נגד הנער הגבור הזה; והכרה זו היא היא שהפרישה כצפועוני בנפשו, הצמאה כל כך לשלטון ולשררה ולכבוד.

ואמנם כל הספורים על דבר רדיפות שאול אחרי דוד ממלאים את לבבו רגשי חמלה, לא לדוד הנרדף, כי אם לשאול הרודף. מרגישים אנו את הכאב הגדול של נפשו החולה:

פִּי קִשְׁרָתָם כָּלָם עָלַי... וְאֵין חֻלָּה מִכֶּם עָלַי...

כה התעטפה נפשו המלך הגבור יותר ויותר בעננה שחורה, שהביאה אותו ליד שפיכת דם כהני נוב, והעמיסה על נפשו עון רצח נפשות נקיות. מאז נשאר בודד לנפשו, עוזב מן הנבואה ומן הכהונה יחד; כל העולם חשך בעדו בלי קו אור בלי זיק תקווה. מרגיש הוא את המות המכה לו בשדה המלחמה; ומחר אתה ובניך עמי! קורא אליו הנביא מן הקבר, והוא הולך ונופל הלל על הר הגלבוע. ככה מת המלך הראשון, הגבור הטרגי הגדול, מות גבורים.

הַצֵּבִי, יִשְׂרָאֵל, עַל בְּמוֹתֶיךָ חָלָל!

עֲרִבּוּ לִשְׁלֵשׁ שְׂאוּל. — ערכו של שאול בהסטוריה העברית גדול מאד. הוא היה הראשון, שאחד את השבטים הכודרים ועשה אותם לעם אחד. הוא חנך את שבטי ישראל, שהיו עוד "נומדים" למחצה ובעלי חופש אינדיבידואלי, לחיי ממלכה, לסדר ולמשמעת; והוא שנמץ בקרב העם את השאיפה לחופש לאומי, זו המטרה ששאף אליה כל ימי חייו ולסוף הקריב את נפשו על מזבחה. אבל שאול, מיסד התקופה החדשה בחיי עמו, היה בעצמו בן העבר. חסרה היתה האחדות בכשרונותיו ובגבורתו ללכת קדימה בדרך החדשה ובחיים החדשים, שיצר לעמו. אמין לב היה ומהיר בכל עליותיו; אך חסר היה התכונה הישראלית היסודית: החכמה והמתינות. כיפתה הוא משביע בקלות דעת את העם: "ארור האיש אישר יאכל לחם עד הערב!" ועוד מעט וגבור היום, יונתן בנו, זה סמל הגבורה הנפלאה והאהבה הטהורה, נפל לקרבן לשגיאתו זו; אך הודות לעם המלחמה, אישר ידע להוקיר את הגבור הנפלא הזה, כי עם אלהים עשה היום הזה! נצל ממות.

שאול ידע ללכוד את המלוכה בנבורתו הגדולה ובישועה שהביא לעמו; אך, כנראה, מכל המסופר על אדותיו, חסר היה אותו כח המושך, אותו טבע-הגדלות של מושל, המשפיע כל כך על העם ויחוסו למלוכו. המסורה מתארת אותו לפנינו בתור איש מלחמה קשה, היושב תמיד וחניתו בידו; אדוק היה במנהגים הדתיים של העם, העם חוטאים להי לאכל על הדם. "בְּנִתָּם!" ריגיוזיו הוא על פי מושגי העת ההיא: בונה מזבחות לאלהי ישראל, משמיד את האובות והידעונים מן הארץ; ובכל זאת איננו רואים בשאול סמנים של רגש דתי פנימי הנובע

ממעמקי הנפש. איננו רואים, כי השתדל להרים את הקולטוס הדתי למדרגה יותר גבוהה, לא שם לב כלל לכונן מרכז דתי במקום הארון, זה סמליה הקדושה היותר עתיק שהיה לישראל; מרכז, שהיה יכול לשמש לו בתור סער למרכז המדיני המונח ביסוד המלוכה. על ידי זה היה מרומם את רוח העם ומחזק את אחדות השבטים, שהוציא אל הפועל. אך הוא לא ידע לשמור ולהזקק את האחדות הלאומית שיצר. ברור הדבר, שליסר את המלוכה היה יותר קל מאשר לשמור עליה ולפתחה ולהחזיק את השבטים מאוחדים תחת הדגל הלאומי של הממלכה; לזאת חסרו לשאול כח וכשרון. וכשהתחילה הירידה אחר מלחמת עמלק, ואומץ רוחו בא עד משבר, השתנה גם יחס העם אליו. כי כשם שגבורתו הגדולה ונצחונותיו הרבים עד העת ההיא היו מיוחסים לאליהי ישראל, אשר בחר בו ואצל מרוחו עליו, כן היתה אחר כך אי-הצלחתו לסמן, כי אלחי ישראל מאס בו ממלוך על ישראל, ותחת "רוח ה'", שפחה מעליו, נחה עליו "רוח רעה מאת ה'". כה הכיר העם, לפי רוח העת ההיא ומושגיה. גם אין ספק, כי הריגת כהני נוב, שהיתה להם בודאי השפעה על העם, הוסיפה עוד להסיר את לב העם מאחריו. בדברי הסופר: "וה' נחם כי המליך את שאול על ישראל" מתבטא הרגש האמתי וההכרה הפנימית של העם. הפרוד שבין שמואל ושאול הוא אפוא סמל הפרוד, שבין רצון העם ורצון המלך, בין "רוח ה'" ובין "הרוח הרעה" המושלת במלך הזועם, הרואה מסביב ברוחו הקשה רק קשר קושרים ובגד בגדים נגדו. אין פלא אפוא, כי עוד קודם שהתחיל את המלחמה על הר הגלבוע כבר אבד אותה, והעם לא יכול להביט על מותו מנקודת השקפה אחרת מזו שהביעה המסורה הנבואית, כי משפט ה' הוא על אשר "לא שמע בקולו" (כ"ח י"ט).

שמואל מת לפני שאול, אך רוח הנביא עצה מן הקבר והוריד את מתנגדו שאול. כה נצה הנביא המת את המלך ההי.

שאול ושמואל הם סמלים של שני מושגים מתנגדים זה לזה בחלקי: המלוכה והנבואה; האחת — צעירה, ישרה, זרה לעם וחסרת נסיון להסתגל אל החיים, והשניה — כימי העם יטיה, ורוחה — תמציתה של רוח העם ונשמת חייה; וכלום יכולה הנבואה שלא לנצח?

במלחמתו בפלשתים יסד שאול את המלוכה, ובמלחמה עם הפלשתים בא הקץ לגבור הטרגי הזה, ועמו יחד גם לממלכה, אשר יסד. אחר נצחונם הגדול על מלך ישראל, נמצאו הפלשתים במצב יותר טוב ויותר אמיץ מבראשונה. ומן המלוכה ייסד שאול נשארה רק ההכרה הלאומית, האידאיה של הממלכה — נאל יהא גם דבר זה קל בעינינו — וכדי להוציאה לפעולות ולגשמה בחיים בא — דוד.

הפרונולוגיה. — הכרונולוגיה של תקופת ספרנו זה לקויה מאד. אך על דבר עלי יסופר: והוא שפט את ישראל ארבעים שנה (שמואל א' ד', י"ח). אבל כמה שנים שפט שמואל את ישראל, סתם המסדר ולא פרש לנו. לדברי יוסיפוס פלויוס שפט שמואל את ישראל שנים עשרה שנה; אך דברי שמואל בעצמו, כשנפרד מן העם לאחר בחירת שאול למלך: "ואני זקנתי ושבתי... ואני התהלכתי לפניכם מנעורי ועד היום הזה", דבריו אלה מוכיחים, כי שפט את ישראל הרבה יותר משנים עשרה שנה (וראה פרק ג', כ"א). גם ימי מלוכת שאול אינם ידועים לנו. הפסוק: "בן שנה שאול במלכו, ושתי שנים מלך על ישראל" (י"ג, א') לקוי בלי ספק בהסר, וענינו: "... (שלושים או ארבעים?) שנה שאול במלכו ושתים...) (ועשרים?) שנים מלך על ישראל". לדעת יוסיפוס פלויוס, מלך שאול על ישראל ארבעים שנה. אבל לדעת החוקרים, מלך שאול כעשרים שנה, משנת 1100 עד שנת 1081 לפני חורבן בית שני.

שם הספר וחלקיו. — הספר נקרא בשם "שמואל", לא בשביל ששמואל הוא מחברו, אלא בשביל שהוא הטבעת הראשונה והראשית בשלשלת המאורעות הגדולים בחיי עם ישראל, שבאו אחריו; כי סוף סוף שמואל הוא שיסד, ברצון או שלא ברצון, את המלוכה בישראל. הוא בחר בשאול ומשח גם את דוד למלך על ישראל. שמואל הנביא היה אישהיבנים בין תקופת השופטים ובין תקופת המלוכה; אישיותו שמשה כטבעת המאחדת את שתי התקופות הללו, ולפיכך נקרא גם הספר של תקופת-המעבר זו על שמו, ובנוגע לחלקי הספר, הנה התלמוד (בבא בתרא י"ד) חושב בספרי נביאים וכתובים את "שמואל" ואת "מלכים" ו"דברי הימים", מבלי להעיר כלל, כי כל אחד מהם נחלק לשנים, ואמנם בכתיב-היד העתיקים של כתבי הקדש היו נכתבים שני ספרי שמואל בספר אחד או במגלה אחת, וכן היה במקורו; אך בעלי תרגום השבעים (ספטואג'נטה) חלקו אותו לשנים וספחוהו אל ספר המלכים, שחלקו גם אותו לשנים, וקראו לכל ארבעת החלקים האלה, ספרי הממלכות. מהם ראה וכן עשה הירונימוס, בעל התרגום הרומי, הידוע בשם י ל ג פ; ה; אלא שתקן על פי המקור העברי "מלכים" תחת "ממלכות", ובה יצאו לו ארבעה, ספרי מלכים. והמדפיס דניאל בומברג, שהדפיס בשנת רע"ה תנ"ך עברי בויניציה, היה הראשון שחלק ספרי "שמואל", "מלכים" ו"דברי הימים" לשנים שנים, על פי הולגטה, אלא שהחזיר לספרי "שמואל" את שמם המקובל בישראל. מאז נתקבלה חלוקה זו אצלנו ו"הוצאות

התניך, כמו שנתקבלה גם חלוקת הפרקים של הולנשה, אף על פי שהלוקה זו חדוש היא בודאי, ולא תמיד היא מתאימה אל התוכן.

אך גם ספר שמואל א' נחלק על פי תכנו לשלשה חלקים: החלק הראשון, מפרק א' עד פרק ט', הוא המשך תקופת השופטים האחרונים: עלי ושמואל. החלק השני, מפרק ט' עד פרק ט"ז, מכיל קורות שאול המלך הראשון ממישחתו עד התחלת ירידתו. נושאי של תקופה זו: שמואל ושאול. החלק השלישי, מפרק ט"ז עד פרק ל"א, מספר ביחוד על חיי דוד וקורותיו עד מיתת שאול. שאול הוא רק הצל המבלש ביותר את התמונה הבהירה של דוד. נושאי התקופה הם: שאול ודוד. חלק זה ערוך ביחוד בנטיה גדולה לדוד ובנגוד לשאול, כמו שהחלק השני ערוך ברוח הנביאים ובנגוד למלוכה ולשאול נושאת הראשון.

תכונת הספר. — אופן הרצאת הספור בספרנו דומה ברובו לאותו שבספר "שופטים". בכל זאת יש לו לספרנו אופי הסטורי יותר מלספר "שופטים"; השתלשלות המאורעות מתוארת באופן טבעי, ולמרות הסתירות הלא-מעטות הנראות בו [ראה להלן על דבר "מקורות הספר"], חותם האמת טבוע על המעשים והעובדות המסופרים בו. הארת המאורעות והמעשים והשקפת הסופר עליהם מתאימות לצביון (מענדענין) הדתי של כל שאר הספרים ההסטוריים שבכתבי הקדש: ההסטוריה הישראלית בכללה ותולדות גבוריה הראשיים מתוארים ביחוסם לאלהי ישראל, שהוא המניע הראשי של המאורעות וסבתם היחידה של כל תולדותיהם. ביחוד ערוכים תולדות שמואל ועלילותיו ברוח תיאוקרטי קיצוני, הסופר עובר לגמרה בשתיקה על חייו הפרטים, ובאופן שטחי גם על פעולתו בתור שופט; ולעומת זאת הוא מאריך לספר על דבר לדתו — תפלת חנה וגדרה — הקדשתו לה' כל ימי חייו, חנוכו בבית אלהים, התגלות הנבואה אליו, פרסומו הגדול בתור נביא [וידע כל העם מן ועד באר שבע, כי נאמן שמואל לנביא לה' (ג', כ"א)], השמדת האלילים מקרב העם, יחוסו למלוכה בכלל ולשאול בפרט ומשיחת דוד למלך. הסגנון מצוין בפשטותו, ההרצאה מענינת ומושכת את הלב, ביחוד בתולדות גבורי התקופה. השירה שיחס המסדר לחנה (ב', א'—י) מצטיינת ברוחה הדתי הנלהב ונבדלת, משירת דבורה, העתיקה הרבה מטנה, בסגנונה המלוטש ובתמונתה הנעימה, המעיד על מוצאה המאוחר הרבה מן התקופה שהיא מיוחסת אליה. ולא רק סגנונה, אלא גם תכנה: [ויתן עז למלכו וירם קרן משיחו] מעיד על שיכותה לתקופת המלוכה, ובכלל אין ענין לשירה זו, המדברת על כח ה' וגדלו, ולמאורע של חנה, מלבד המבטא, עד עקרה ילדה שבעה.

שבשבילו נסדרה כאן. ועל פי תכונתה של שירה רתית זו, רומה היא לאחד המזמורים שבספר „תהלים“, ושם מקומה.

מקורות הספר. — ברוב ספורי הספר יש כפל נוסחאות ושנוים וסתירות; דבר המוכיח, שהיו לפני הסופר-המסדר שני מקורות, שעל פיהם ערך את הספר: הנה בספור על דבר בחירת שאול למלך אנו רואים שתי נוסחאות סותרות זו את זו: על פי נוסחא אחת (פרק ט' א'—י') היה שמואל הרואה המעורר בשם ה' לבחירת המלך, וכי ראיתי את עמי, כי באה צעקתו אלי, ועל פי נוסחא שניה (פרק ח', ופרק י' פסוק י"ז והלאה) הסכים שמואל, המנהל התיאוקרטי הגדול, לדרישת העם למרות רצונו, וכי דרישה זו היתה גם למרות רצון ה' וכי לא אותך מאסו, כי אותי מאסו ממלך עליהם. ורשומן של שני מקורות שונים זה מזה נכר כמעט בכל ספורי הספר. כך מסופר בפרק י' (י'—י"ב), כי שאול נבא עם נביאים, לאחר שנמשח על ידי שמואל: „על כן היתה למשל: הגם שאול בנביאים? ובפרק י"ט יסופר, כי שאול התנבא בנזות ברמה, כשרדף אחרי דוד: „על כן יאמרו: הגם שאול בנביאים? — הפרוד בין שמואל ושאול היתה, לפי מקור אחד (פרק י"ג וי"ג—י"ד), בשביל שלא חכה שאול לשמואל בגרגל והעלה בעצמו העולה; ולפי מקור שני (פרק ט"ז י"ד—כ"ט), בשביל שחמל על אגג מלך עמלק ועל מיטב הצאן. על דבר מלחמת עמלק יסופר פעם בקצור ובדרך שבה לשאול: „ויעש חיל ויך את עמלק, ויצל את ישראל מיד שושחור“ (י"ד, מ"ח), ופעם באדיבות (ט"ז), שסופו חזות קשה לשאול. לפי מקור אחד, הובא דוד אל שאול בתור מנגן, וכשמצא חן בעיניו, היה לו נושא כלים (ט"ז, כ"א); ולפי מקור אחר, התקרב דוד אל שאול לאחר שהרג את גלית הפלשתי (י"ז, נ"ח); ועד המאורע ההוא לא ידעהו לא שאול ולא אבנר (שם נ"ה). אמנם המסדר רצה, כנראה, ליישב את הסתירה הזאת בהוספת הפסוק (שם ט"ז) „ודוד הולך ושב מעל שאול...“ אך הסתירה במקומה עומדת ווראה שם בבאורנו. ולפי מקור שלישי (שמואל ב', כ"א, כ') לא דוד חכה את גלית, אלא „אלה נן... בית הלחמי“. כן ביחס שאול אל דוד אנו רואים בלבול המקורות: שאול הטיל החנית אל דוד, והוא נסב מפניו שתי פעמים (י"ח, י"א); או הורחק דוד מבית שאול והיה לשר אלק. ולאחר שהשלים יונתן בין שאול ודוד (י"ט, ו'), ודוד הוסיף לנגן לפני שאול, הטיל עליו שוב את החנית וגם שלח מלאכים אל בית דוד „להמיתו בבקר“; ואחרי כן אלה אומר יונתן לדוד (כ', ב'): „חלילה, לא תמות ואינו מאמין, כי שאול מבקש את נפש דוד. הויפים באים אל שאול שתי פעמים ואמרים לו: הלא דוד מסתתר בגבעת החכילה (כ"ג נ"ט; כ"ז א'). שאול נופל

בידי דוד שתי פעמים: פעם במערה במדבר עין גדי (כ"ד, ה') ופעם בלילה בשרה בגבעת ההכילה (כ', ז'). גם על בריחת דוד אל אכיש מסופר שתי פעמים באופנים ובמצבים שונים.

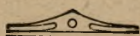
ומבקרי המקרא בדקו ומצאו, כי יש הבדל גדול בין שני המקורות הללו בנוגע לחשיבותם ההסטורית; כי אחד מהם הוא קדום יותר, וממילא יש לו גם ערך הסטורי יותר גדול; והמקור השני מאוחר הרבה ממנו, והוא ערוך ברוח גבוהה-איתאורטי. כן אנו רואים בספור על דבר שמואל ושאלו בפרקים א'—ט"ו, שבולטים כל כך שני המקורות השונים, עד שאפשר להבדיל ביניהם. האחד, הקדום, בעל חשיבות הסטורית גדולה, מכיל ראשית התפתחות המלוכה בישראל וגבורת שאול ומלחמותיו; למקור זה שייכים פרק ט' כולו; פרק י' פסוק א'—ט"ז; פרק י"א פסוק א'—י"א וט"ו; פרק י"ג, ב'—ז', ופסוקי ט"ו—כ"ג; פרק י"ד, פסוק א'—מ"ו ופסוק ג"ב; והמקור השני, המאוחר, מבלש ביותר את יחסו של שמואל לשאלו; למקור זה שייכים פרק ח', פסוק א'—כ"ח; פרק י', פסוק י"ג, כ"ז; פרק י"ב כולו ופרק ט"ו כולו; למקור זה שייך גם הספור על דבר הולדת שמואל ופעולתו בתור שופט (הפרקים א'—ג' עד הסוף ופרק ז' מפסוק ג' עד סוף הפרק) ברשימות אלו נכללו גם הספור על דבר לקיחת הארון בשביה והשבתו לישראל (הפרקים ד'—ו') וכל יתר המסורות על דבר שמואל, שבהן בולטת התייחסות שמואל אל כל עניני העם וחשיבותו הגדולה והשפעתו הרבה על הנוך העם ברוח הדת. המסורות הללו ארוגות באגדות עממיות מאוחרות ומשמשות חומר לביאורגורפיה שלמה של שמואל הנביא. כמו כן מבדילים מבקרי המקרא את המקורות גם ביתר ספורי הספר.

כי היו מקורות שונים לפני מסדרי כתבי הקדש, יעידו כתבי הקדש בעצמם: בדברי הימים א' (פרק ל', כ"ט) הוא אומר: "ודברי דוד המלך הראשונים והאחרונים הנם כתובים על דברי שמואל הרואה ועל דברי נתן הנביא ועל דברי גר החורוה". אין אנו יודעים בכור פרושם של המלים "על דברי..." אם שמואל, נתן וגר היו מחברי הספרים הנזכרים, או אחרים חברים על שמם, או על אדוותם; אך זאת ברור לנו, כי היו ספרים הסטוריים שונים על דבר תקופת המלוכה, והספרים ההם היו בלי ספק לעיני המסדר את הספר שלפנינו. קרוב לשער, כי גם שמואל בעצמו השאיר אחריו רשימות על דבר חי העם בזמנו, וכי "בני הנביאים" אספו גם הם חומר הסטורי ממאורעות תקופתם.

ומן סדרו של הספר. — בתלמוד (בבא בתרא י"ד:) אמרו: שמואל כתב ספרו. אך מן הספר בעצמו אנו רואים בכורו, כי סדרו הספר היה בזמן

מאוחר הרבה יותר מזמן המאורעות המסופרים בו. המבטאים: „עד היום הזה“ (ה', ה'), „פנים בישראל“ (ט', ט'), באור מקור הפתגם: „על כן יאמרו: הגם שאול בנביאים?“, באור המנהג המקובל של חלוקת השלל: „ויהי מהיום ההוא ומעלה, וישימה לחוק ולמשפט לישראל עד היום הזה“, ולסוף-הכתוב: „על כן היתה צקצק למלכי יהודה“ מוכיח בברור, כי זמן סדורו של הספר היה בכל אופן לאחר שנקרעה מלכות ישראל לשנים. ומפני שאין רמז בספר להשבתת ממלכות ישראל לגמרה, נראה שזמן סדורו של ספרנו זה היה לפני החורבן וקרוב לשער שנסדר בימי פריחת ממלכת יהודה בימי יחזקיהו. בכל אופן יש בספרנו רשימות עתיקות מאוד.

ערכו ההסטורי של ספר שמואל גדול בעיני חוקרי ההסטוריה הישראלית יותר מספרי יהושע ושופטים.

א ויהי איש אחד מן־הרמתיים צופים, מחר אפרים;
ושמו אלקנה, בן־ירחם, בן־אליהוא, בן־יהו בן־צופה,
אפרתי. ב וְלוֹ שְׁתֵּי נָשִׁים: שֵׁם אַחַת חַנָּה, וְשֵׁם הַשֵּׁנִית
פִּנְחָה; וַיְהִי לַפִּנְחָה יָלָדִים, וּלְחַנָּה אֵין יָלָדִים. ג וַעֲלָה הָאִישׁ
הַהוּא מֵעִירוֹ מִיָּמִים יָמִימָה לְהַשְׁתַּחֲוֹת וּלְזָבֹחַ לַיהוָה צְבָאוֹת

באור.

קבל ארץ צופה (קס"ג ט, ה') אשר
בסביבותיה אפרתי - אלקנה משבט לוי
היה (דברי הימים א', יא ונקרא אפרתי
על שם מקום מושבו בחר אפרים ובה אפרתי
אמה' (שופטים י"ב, ה'א); ונש אפרים:
על שם עיר מולדתו אפרת, היא בית
לחם, שבא משם והתגבש בחר אפרים.
ב) שם אחת - שם האם ח. ויהי -
פעל סתמי ולכן אינו מתאים לשם: ילדים.
ג) וַעֲלָה - נעדר מהפך לעתיד תדיר
והיה עולה. מימים ומימה - מדי שנה
בשנה. לוי ואלהיו צבאות - לאלהי השמים
והארץ וכל צבאם הכוכבים והמאורות
בשמים, נכל סקום בארץ וחאר נ

א) השופט הארבעה עשר. עלי
הבנו הגדול. ויהי איש אחד... - הספר
מתחיל בתולדותיו של שמואל, והשופט
עלי שהיה לפניו, נזכר רק דרך אנב במדה
שהספור נוגע לשמואל; באופן זה יסא גם
על מקרי העם בשנותיו האחרונות של עלי
בשהתחילה לזרם שמשו של שמואל.
הרמתיים - היא העיר רמה, בנהלת
אפרים (יהושע י"ח, כ"ה) במהלך שתי שעות
מירושלים צפונה; וזא השם במקסר ווני
בשכיל שהעיר היתה בנויה על שתי גבעות
רמה = גבעה). צופים - על שם שעל
הגבעות הללו היו עומדים צופים בעת
מלחמה; ונש אפרים שבני זה בא על שם

בשלה; ושם שני בני-עלי, חפני ופנחס, בָּחֲנִים ליהוה.
 ויהי היום, ויזבח אלקנה; ונתן לפנחה אשתו ולכל-בניה
 ובנותיה מנות. ה ולחנה נתן מנה אחת אפים; כי את-חנה
 אהב, ויהוה סגר רחמה. ויכעסה צרתה גס-פס, בעבור
 הרעמה; כי-סגר יהוה בעד רחמה. וכן יעשה שנה בשנה;
 מדי עלתה בבית יהוה בן מבקעה, ותבכה ולא תאכל.
 ויאמר לה אלקנה אישה: חנה, למה תבכי? ולמה לא
 תאכלי? ולמה ירע לבבך? הלא אנכי טוב לך מעשרה בנים.
 ויתקם חנה אחרי אכלה בשלה ואחרי שתה; ועלי
 הכהן ישב על-הכסא, על-מוות היכל יהוה. ויהי מרת

*ה' רגושה.

ב א ו ר .

מראה למנה חנה ותרה, קנאה בה ותבעסה
 אותה הרבה מאד. בעבור הרעמה — גרי
 להעצירה ולסגירה. כי-סגר יי בעד
 רחמה — ודחה מרגיעה אותה בנה, כעמדה
 לה בלעג: תני גא אבל גם לילדוד.

ו וכן יעשה... כך היה עושה אלקנה
 בכל שנה, למה למנה מן הנבחר מנה בפילה.
 בן מבקעה — ופניה היתה מבקעה אותה
 בכל פעם. ותבכה ולא תאכל — עד שחנה
 היתה בוכה ולא היתה אוכלת.

ח ולמה ירע לבבך — למה תהיי כל
 כך עצובה. אנכי טוב לך — אני אוהב אותך.
 ט אחרי אכלה — אכל, שם הפעל

בתמינה עמיקה. ואחרי שתה — ומקורו.
 כלומר: לאחר שאכלו ושתו בני משפחת
 אלקנה, כי חנה לא אכלה מלב אפר.
 ועלי הכהן — והי מאמר מקור על-מוות —
 אצל המוית, קשתה הדיקל.

י והיא מרת גפס — וסנה היתה אז

לני בא פה בפעם הראשונה בבית הכהן.
 בשלה — פי שם הקום יהושע את אהל
 המועד גם הארון והמזבח, שעשה משה
 במדבר. עלי — משפחת איתמר בן אהרן
 הכהן, והוא היה הכהן הגדול וראש העם,
 השופט ובמורה ואחרי מות שמשון.

ד ויהי היום ויזבח אלקנה — וקשתה
 בא היום ואלקנה היה זוכה נבחי שלמים
 בשלה. ונתן — והיה נתן. מנות — תלמים.
 ה ולחנה נתן — אכל למנה היה נתן.
 מנה אחת אפים — חלק בעד שני אנשים,
 כלומר: מנה בפילה. ויי סגר רחמה — אכל
 יי לא נתן לה בנים.

ו ויכעסה — ו = ובעסה אותה; פעל
 בבני נסתרתי והיתה מבקעה אותה. צרתה —
 פניה אשתו השניה של אלקנה. שמי נשים
 של איש אחד נקרא בשם צרות, בשביל
 שהיו שונאות וצורות זו את זו. ויכעסה
 צרתה גס-פס — כשראתה פניה שאכלה

נֶפֶשׁ; וְתִתְּפַלֵּל עַל־יְהוָה וּבִכָּה תִבְכֶּה. י' וְתִדְרֹךְ נִדְרֹךְ וְתֹאמַר:
יְהוָה צְבָאוֹת, אִם־רָאָה תִרְאֶה בְּעֵינִי אֶמְתֵּךְ, וּבִרְמִי, וְלֹא
תִשְׁבַּח אֶת־אֶמְתֵּךְ, וְנִתְּתָה לְאֶמְתֵּךְ זָרַע אֲנָשִׁים; וְנִתְּתוּ
לַיְדוּהָ כָּל־יָמֵי חַיָּו, וּמוֹרָה לֹא־יַעֲלֶה עַל־רֹאשׁוֹ. יב וְהָיָה
כִּי הִרְבֵּתָהּ לְהִתְפַּלֵּל לִפְנֵי יְהוָה; וְעָלִי שְׁמַר אֶת־פִּיהָ.
יג וְחָנָה הִיא מְדַבֶּרֶת עַל־לִבָּהּ, רַק שְׁפָתֶיהָ נִעֲוִיתָ, וְקוֹלָהּ
לֹא יִשְׁמָע; וְנִחְשְׁבָהּ עָלִי לְשִׁפְרָה. יד וַיֹּאמֶר אֵלֶיהָ עָלִי: עַד־
מָתִי תִשְׁתַּכְּרִין? הִסִּירִי אֶת־יִגְדֵךְ מֵעַלְיֶךָ. טו וְתַעֲזֵן חֲנָה
וְתֹאמַר: לֹא, אֲדֹנִי! אֲשֶׁה קִשְׁת־רוּחַ אֲנֹכִי, וְיִנֵּן וְשִׁכַר לֹא
שָׁתִיתִי; וְאֲשַׁפֵּךְ אֶת־נַפְשִׁי לִפְנֵי יְהוָה. טז אַל־תִּתֵּן אֶת־
אֶמְתֵּךְ לִפְנֵי בֶת־בְּלִיעַל; כִּי מְרֹב שִׁיחִי וּבָעֵסִי דִבַּרְתִּי עַד־
הַנָּה. יז וַיַּעַן עָלִי וַיֹּאמֶר: לָבִי לְשָׁלוֹם, וְאַל־הִי יִשְׂרָאֵל יִתֵּן
אֶת־שִׁלְתְּךָ אֲשֶׁר שְׁאַלְתָּ מֵעַמּוֹ. יח וְתֹאמַר: תִּמְצָא שְׁפָחֶתְךָ

יחסר א'.

ב א ו ר.

תִּרְאֵי פֶה לִפְלֹא אֶת שְׁכֻרְנֶךָ? הִסִּירִי אֶת־
יִגְדֶךָ - לָבִי שְׁכָדִי לִישׁוֹן עַד שֶׁיֵּצֵא מִיַּד
מִמֶּךָ וְתִתְּפַלֵּחִי.

טו) קִשְׁת־רוּחַ - עֲצוּבָה מְאֹד, מְכֻת
נֶפֶשׁ. שְׁכָר - בֵּן לְשׁוֹן וְסִרְיָה בְּמִשְׁפַּר מִמֶּר.

טז) אַל־תִּתֵּן אֶת־אֶמְתֶּךָ - אַל נָא
תִּחְשְׁבֵנִי לְאִשָּׁה שְׁפָלָה, הַמְשִׁמְכֶכֶת לְעֵין
רָאִים. שִׁיחִי וּבָעֵסִי - צַעֲרִי וּמְרִירוֹת נַפְשִׁי.

יז) שִׁלְתְּךָ - וְשִׁלְתְּךָ בְּמִשְׁפַּחָה.
שְׁאַלְתָּ בְּמִשְׁפַּחָה.

יח) תִּמְצָא שְׁפָחֶתְךָ חֵן בְּעֵינֶיךָ -
הַעֲבִירִי מִבְּעַד בְּדֹךְ אֶת תּוֹכְתִּי בְּעֵד הַסֶּסֶד
שֶׁהוּא מְחַבֵּל בְּאֵמֶר: רֹאצָה אֲנִי לִמְצֹא חֵן
בְּעֵינֶיךָ, לִמְעַן אֶתְּנֶה שֶׁנָּה בְּסֶסֶד הַחֵן; וְקִשְׁצִי

עֲצוּבָה וְנִרְשָׁת מְאֹד. עַל־יָדִי - אֶל יָדִי.

יט) בְּעֵינִי אֶמְתֵּךְ - בְּעֵינֶיךָ שֶׁל שְׁפָחֶתְךָ.

יז) אֲנָשִׁים - בְּזֵוּז וְכֹר. וְנִתְּתוּ לָבִי -

אֶמְתִּישְׁוֹ לָבִי, שֶׁנִּשְׁרַת מִמֶּיךָ לִפְנֵי יְיָ, כְּאִתְּלֵךְ

מֵעַד. וּמוֹרָה - מַעַר. לֹא־יַעֲלֶה עַל־רֹאשׁוֹ -

שֶׁנִּהְיָ לְעֹזֵר כָּל יְמֵי חַיָּו וְרָאָה שִׁפְטִים יְיָ הַחַיִּים.

יב) שְׁמַר אֶת־פִּיהָ - מִבְּשִׁט וּמִתְּבֹנֵן

אֵלֶיהָ בְּשִׁיתָהּ מְדַבֶּרֶת.

יג) מְדַבֶּרֶת עַל - אֵלֶּיךָ לִבָּהּ מִתְּפַלֵּלֶת

בְּלִשְׁשׁ. וְנִחְשְׁבָהּ עָלִי לְשִׁפְרָה - בְּשִׁבְלִי

שֶׁהִתְפַּלֵּלָה שְׁעָה אֶרְבֶּה מְאֹד, וְאֶת דְּבָרֶיךָ

לֹא יִשְׁמָע, לְדַעַת תִּכְוֶן תִּתְּפַלֵּחֶנּוּ.

יד) תִּשְׁתַּכְּרִין - וְשִׁכָר, הַחֲפֵעַל וְהַנֵּחַן

וְשִׁכָר. עַד־מָתִי תִשְׁתַּכְּרִין - עַד מָתִי

חזן בעיניו; ותלך האשה לדרךָה ותאכל, ופניָה לא־היו־
לה עוד: יש וישָׁבִימוּ בַּבֶּקֶר וישָׁתַּחֲווּ לִפְנֵי יְהוָה, וישָׁבוּ ויִבְּאוּ
אֶל־בֵּיתָם הָרְמָתָה; ויַדַּע אֶלְקָנָה אֶת־חֲנָה אִשְׁתּוֹ, ויִזְכְּרָה
יְהוָה.

כ ויהי לתקפות הַיָּמִים, ופתַר חֲנָה וּתְלַךְ בֶּן; וּתְקַרָא
אֶת־שְׁמוֹ שְׁמוּאֵל, כִּי מִיְהוָה שְׁאֲלָתוֹ. כֹּא וַיֵּעַל דָּאִישׁ אֶלְקָנָה
וְכָל־בֵּיתוֹ, לִזְבֹּחַ לַיהוָה אֶת־זֶבַח הַיָּמִים וְאֶת־נִדְרוֹ. כג וְחֲנָה
לֹא עָלְתָה; כִּי־אָמְרָה לְאִישָׁהּ: עַד־יִגְמַל חֲנָעַר וַהֲבִיאתִי,
וְנִרְאָה אֶת־פְּנֵי יְהוָה, וַיֵּשֶׁב שָׁם עַד־עוֹלָם. כג וַיֹּאמֶר לָהּ
אֶלְקָנָה אִישָׁהּ: עֲשֵׂי חֲמוּב בְּעֵינֶיךָ, שָׁבִי עַד־יִגְמַלְךָ אֹתוֹ,
אֲדָּ יָקָם יְהוָה אֶת־דְּכָרוֹ; וּתִשָּׁב האשה וּתְיַנֵּק אֶת־בְּנָהּ עַד־
גְּמֻלָּהּ אוֹתוֹ. כד וּתַעֲלֶהּ עִמָּהּ, בְּאֲשֶׁר גְּמַלְתּוּ, בַּפְּרִים
שְׁלֹשָׁה, וַאֲיִפָּה אַחַת קָמַח, וְגִבְלִיָּן, וּתִבְאֶהּ בֵּית־יְהוָה

ב א ו ר.

(כב) וַיִּגְמַל – וַיִּגְבַּל מִמֶּנּוּ וַיַּחֲבֵל לִינֵק
מִשְׁוֵי אָמוֹ. עַד־יִגְמַל חֲנָעַר – אֲסִפָּה.
וַהֲבִיאתִי – אִי אֲבִיָּאָנוּ לְשֹׁלָה. וְנִרְאָה
אֶת־פְּנֵי יְיָ – וַהֲרָאָה לִפְנֵי יְיָ. עַד־עוֹלָם –
כָּל יְמֵי חַיָּו.

(כג) שָׁבִי – חֲזֵר, הַשָּׂאֲרִי בְּבֵית. אֲדָּ
יָקָם וַיִּקְוֶם יְיָ אֶת־דְּכָרוֹ – עַל יְדֵי עַלִי.
שָׁבִיךְ אוֹתָהּ בְּשֵׁם יְיָ; כְּלוּמַר: שְׁתִּיחָה תִּגְלַךְ
וַיִּגְבַּל וַיְהִי דָאִישׁ.

(כד) בְּאֲשֶׁר גְּמַלְתּוּ – כְּשֶׁגְּמַלָּה אוֹתוֹ.
בַּפְּרִים שְׁלֹשָׁה – לְקַרְבַּן תּוֹדָה לַיְיָ וּבִקְרָגוֹם
הַשָּׂבָעִים: בָּקָר בֶּן־שְׁלֹשׁ; וְרֹאֵה פְסוּק כִּיהוּ.
וַאֲיִפָּה ו – שְׁלֹשׁ סָאִים אַחַת קָמַח – לְקַרְבַּן
מִנְחָה. גִּבְלִי – גֶּאֶר. וְגִבְלִיָּן – לְסֻדִּים.
וַחֲנָעַר חֲנָעַר – אִשְׁתּוֹ כִּי חֲנָנִי עוֹד קָמַח וְכֵךְ.

הַדּוֹבֵר מְקַבֵּל אֶת הַחֶסֶד, הוּא אוֹמֵר: לָקַח
נָה אֲמָצָא מִן בְּעִי אֲדוֹנִי (בְּרֹאשִׁית ל"ג,
ט"ז) וְרֹאֵה בְּבֹאֲרֵנוּ שָׁסוּ. וְתֹאכַל – תַּחַת
אֲשֶׁר קָדַם לָבֶן לֹא הָיְתָה אוֹכֵלֶת. וּפְנִיָּה –
הַעֲצוּבִים. לֹא־הָיוּ לָהּ עוֹד – הִיא הָיְתָה
מִלֵּאָה תְּקוּהָ וּבִשְׁחֹן, כִּי שָׁמַע אֱלֹהִים אֶת
הַתְּפִלָּה, וּבִרְבַּת עָלֶי תַתְּקֶנָּם.

(כ) לַתְּקַפּוֹת הַיָּמִים – כְּעֶבֶד וְזֶמֶן יְרוּעָה.
מִי שְׁאֲלָתוֹ – ו – שְׁאֲלָתוֹ מִי בִקְשָׁתוֹ
וְנִתְּנוּ לוֹ; וְשָׁם שְׁמוּאֵל מִקְדָּר מִשְׁחָה מִלִּים:
שְׁאוּל מֶלֶךְ – כִּי אָמְרָה: מִי שְׁאֲלָתוֹ.
כֹּא וַיֵּעַל דָּאִישׁ ... אֵל שֹׁלָה. זֶבַח
הַיָּמִים – זֶבַח שְׁתֵּי־רִגְלִי לִזְבֹּחַ בְּכָל שָׁנָה.
וְאֶת־נִדְרוֹ – וְאֶת הַקְּרָבָנוֹת, שֶׁנֶּבֶר בְּמִשְׁדֵּךְ
הַשָּׁנָה לְהַקְרִיב לַיְיָ בְּשֹׁלָה.

שלו; והנער נער. כה וישחטו את־הפר, ויביאו את־הנער
אל־עלי. כי ותאמר: כי אדני, חי נפשך, אדני; אני האשה
הנצבת עמך בזה להתפלל אל־יהוה. כי אל־הנער הזה

ב א ו ר .

כה) וישחטו - הכהנים. את־הפר - הכונה: את הפרים. והוא שם קבוצ.

אל־הנער הזה התפללתי.

כי) ותאמר־סנה. עמך - ו עמד. | שעמדתו אצלך פה לפני שנים אחדות.
וזוהי המנהג שתיקחו־הנצבת עמך בזה - | כי) אל־הנער הזה - על דבר הנער נזה

הַתַּפְּלִלָּתִי; וַיִּתֵּן יְהוָה לִי אֶת־שְׁאֲלָתִי, אֲשֶׁר שְׁאֲלָתִי מֵעַמּוֹ.
כַּח וְגַם אֲנֹכִי הִשְׁאֲלֵתִיהוּ לַיהוָה, כָּל־יְהִימִים אֲשֶׁר הָיָה הוּא
יִשְׁאוּל לַיהוָה; וַיִּשְׁמְחוּ שָׁם לַיהוָה:

ב.

א וַתַּתְּפִּלֵּל חַנָּה וַתֹּאמֶר:

עֲלֹץ לִבִּי בַיהוָה, רַמָּה קַרְנֵי בַיהוָה;
רַחֵב פִּי עַל־אוֹיְבֵי, כִּי שִׁמְחֵתִי בִישׁוּעֶתְךָ.
ב אֵין־קְרוֹשׁ בַּיהוָה, כִּי־אֵין בְּלִתִּי;
וְאֵין צוּר כְּאַלְהֵינוּ.

* *

*

ג אֶל־תִּרְבּוּ תִדְבְּרוּ גִבְהָה גִבְהָה, יֵצֵא עֵתֶךָ מִפִּיכֶם;

באור.

סמל הסבוד והגבורה וציור זה לקום משה
קרועים, וברקנים הן תפארת בעלי הסנים
(ועם). רחב פי על־אויבי — ביוני קימי
נאלמה, עתה אפסח פי, כי יש לי מה
להשיב לאויבי, קמו לפניך.

ב אין בלתי — אין אלהים וילתך.
צור — פלע חנק, קעז ומבטח.

ג תרבו תדברו — וסגנון שירי תרבו
לבבר. גבחה, גבחה — דברי נאנה.
אל תרבו תדברו... — אחס המאשרים.
אל נא תדברו כה נאנה נגר קאל הקדוש
מפל וקדור מכל. עתך — עזות, דברי
חצפה. יצא עתך מפיכם — והמלה אלי.
שפחצי תרבו תרבו תרבו נמשך גם לבאנו אל
יצא עתך מפיכם.

שאלתי, אשר שאלתי — בקשתי שבקשתי.
כח) השאלתיהו לי — קאדם המאיל
כלי לתברו להשתמש בו: כלומר: שנהא
קדוש לעבודת יי כל ימיו והמלים:
ישאלתי... השאלתי... שאלתי...
לשון נוהל על לשון, ונש דקו קעז קמו
לברכת עלי (למעלה פסוק י"ז). אשר
הנה־שיתה, שותה. וישמחו ויששכמו.
נש אומרים: עלי, שנתקומה ברבתי.

א) ותתפלל — הפעל התפלל קא לא
רק במובן בקשת רתמים, אלא גם במובן
הפעל תודה ותהלה קמו כאן. עליך —
למה. עלץ לבי בני — לבי, שהיה מלא
נער ועצב, שמח עתה בישועת יי. רמה
קרני — נתעלה ונכל גבורי, תמקו הוא

כִּי אֵל דַּעוֹת יִהְיֶה,
יִקְשֶׁת גְּבוּרִים חַתִּים;
וְנִשְׁכָּרוּ בְּלָחֶם נִשְׁכָּרוּ,
עַד עֲקָרָה יִלְדָּה שִׁבְעָה.
וְלֹא נִתְּכֵנוּ עַל־יְלֹדֹת.
וְנִשְׁכָּלִים אֲזָרוּ חֵיל,
וְרַעֲבִים חָדְלוּ;
וּרְבַת בָּנִים אִמְלָלָה.

*

*

יִהְיֶה מָמִית וּמִתְּנָה;
יִהְיֶה מוֹרִישׁ וּמַעֲשִׂיר;
חַ מְקוֹם מַעֲפָר דָּל.
מוֹרִיד שְׂאוֹל וַיֵּשֶׁל.
מַשְׁפִּיל אֶת־מְרוֹמָם.
מַאֲשַׁפֵּת יָרִים אֲבִיוֹן.

יולא כתיב.

ב א ו ר.

רבו התליפות בגורל בני האדם עד שהעקרה
ילדה שבעה ומספר מנוסו. כלומר: הרבה
בנים רמזו לסנה עצמה. ורבת בנים
אמללה - וזו שהיו לה בנים ביום תהיה
לשכולה אמללה. כי נמותו כל בניה; רמזו
לפניה. אמללה - ופעל עקר; ממקור
אמל כפול לי הפעלו.

(ו) יי ממית ומתנה - וכל התליפות
האלה אד מני הן: את הרשע הוא ממית,
ואת הצדיק מקרוב למות הוא מתנה. מוריד
שאוול - את זה הוא מוריד לקבר. ויעל -
והפעיל עתיד מקצר ומקדד ואת זה הוא
מעלה מן הקבר. כלומר: מצילו ממות.

ז יי מוריש - את העשיר המתנאה
בעשרו הוא עושה לרש, לעני ומעשיר -
את העני תסר כל. משפיל - את הגאון.
אף־מרום - ומנשא את העני.

(ח) מקום מעפר דל - את העני המתנולל
בעפר מל עני הוא מרים. מאשפת ושם
נחיר ומקרה, והבנים: אשפותו מל

כִּי אֵל דַּעוֹת יִי - וי הוא אל היודע הכל.
וְלֹא נִתְּכֵנוּ עַל־יְלֹדֹת - לזי ספורים ידועים
כל מעשי בני אדם.

ד - ח) אל ותנאה האדם באשרו: האשר
צינו המדי, כי תליפות ותמורות לו.

ד) קשת גברים חתים - שני שמות
המזכרים וסר בסמיכות למשג אחד מהשנים
בשם אחד וכתאר בא מספר השם השני;
ובן: קול דמי אסיד צענים (גבראשית
ד', י). קשת גברים - גבורי קשת.
כלומר: גבורים המוננים בקשת ובנפחים
בגבורתם. חתים - נשקרים ונפלים לפני
אויביהם. ונכשלים - ונלשים. אזורו חיל -
מתחזקים, מסיפים אמן.

ה) שבעים - העשירים, השבעים כל
טוב. בלחם נשכרו - יהיו לעניים וסכרי
כל הנשקרים לעבודה בעד פת לחם לשכר
העבדים. ורעבים חדלו - ויהפך העניים,
שהיו רעבים ללחם, התעשרו וחדלו לרעב
ללחם. עד־עקרה וילדה שבעה - כל עד

לְהוֹשִׁיב עִם־גִּדְיָבִים, וְכֹסֵא כְבוֹד וַנְּחִילָם;
כִּי לַיהוָה מִצָּקִי אֶרֶץ, וַיָּשֶׁת עֲלֵיהֶם תָּבֵל.

* *

*

ט רָגְלִי חֲסִידָיו וְשֹׁמֵר, וְרָשָׁעִים בַּחֲשָׁד נִדְמוּ;
כִּי לֹא בָכַח וַנְּבֹר־אִישׁ.
י יְהוָה יַחֲתוּ מְרִיבָיו, עָלָיו בְּשָׁמַיִם יִרְעַם,
יְהוָה יִדִּין אֶפְסֵי־אֶרֶץ;

וַיִּתֶּן־עֹז לְמַלְכוֹ, וַיִּגְרַם קָרָן מִשִּׁיחוֹ.

י"א וַיִּלְכֹּד אֶלְקָנָה הַרְמָתָה עַל־בֵּיתוֹ; וַחֲנָנֵר הָיָה מְשֹׁרֵת אֶת־
יְהוָה, אֶת־פָּנָיו עָלֵי הַכֹּהֵן.

*הסידו כתיב. *מריבו כתיב. *עלו כתיב.

ב אור.

פָּעֻלָּי - פֶּעַל הַצֹּר תָּמִים (דְּכָרִים לִיב, ר"ז).
י"י יַחֲתוּ מְרִיבָיו - קַל הַמְרִיבִים בּוֹ.
כְּלוֹמֵר: בְּעֵמֶל, וַיִּשְׁכְּרוּ וַיֵּאָבְדוּ; וַחֲבִנְיָה
לְפָלְשָׁתִים, לִזְחָצִי יִשְׂרָאֵל בְּיָמֵם קָהֶם. עָלָיו
ו- עֲלֵיהֶם בְּשָׁמַיִם יִרְעַם - י"י יִרְעַם עַל
מְרִיבָיו מִן הַשָּׁמַיִם וַיִּשְׁמִדֵם וַרְאָה לְהִלָּן פָּרַק
י"י: וַיִּרְעַם י"י בְּקוֹל גְּדוֹל עַל פְּלִשְׁתִּים.
אֶפְסֵי־אֶרֶץ - קִצֵּית הָאֶרֶץ. יִדִּין אֶפְסֵי־
אֶרֶץ - יִשְׁפֹּט אֶת כָּל יוֹשְׁבֵי הָאֶרֶץ. וַיִּתֶּן־
עֹז לְמַלְכוֹ - הוּא וְיָמֵינוּ לְמַלְכֹּד שׁוֹכְמֵר
בּוֹ לְמַשֵּׁל בְּעֵמֶל, וַיִּגְרַם קָרָן מִשִּׁיחוֹ וַיַּגְדֵּל
כְּבוֹד הַמֶּלֶךְ, שׁוֹמֵשֶׁת עַל יִשְׂרָאֵל. בְּקֶרֶב מִיָּבֵי
הַעֵם גָּבְרוּ בְּיָמֵם קָהֶם בַּעֲגוּנֵי־לֶחֶם.
שׁוֹכְמֵר מֶלֶךְ גְּדוֹל עַל יִשְׂרָאֵל וַיַּצִּילֵנוּ מִכַּף
כָּל אוֹיְבֵינוּ מִסָּבִיב.

י"א עַל ו- אֵל בֵּיתוֹ. אֶת־פָּנָיו עָלֵי־
לְפָנָיו עָלֵי פֶתַח הַשְּׁעָנָתוֹ.

תָּבֵל, כְּלוֹמֵר: מִעֵמֶל הַשְּׁפָלוּת וְהַדְּלוּת.
אֶבְיוֹן־עָנִי לְהוֹשִׁיב עִם־גִּדְיָבִים־לְהוֹשִׁיב
אוֹתוֹ עִם גְּדוֹלִים וְנִכְבָּדִים. וְכֹסֵא כְבוֹד־
הַכֹּסֵא, שְׂתַנְקוּמִים וְרָאשֵׁי הָעָם יוֹשְׁבִים עָלָיו
בְּשַׁעַר לְמִשְׁפָּט. וַנְּחִילָם - וְיָמֵנוּ לְהֵם. מִצָּקִי
אֶרֶץ - עֲמֻנֵי הָאֶרֶץ וַיִּסְדֹּדִיק. וַיָּשֶׁת -
וַיָּשֶׁת, ע"י, פָּעֻלָּי. וַיָּשֶׁת עֲלֵיהֶם תָּבֵל -
וַעֲלֵיהֶם שָׁם אֶת הָעוֹלָם וּמְלוֹאֵו; וְהוּא צִיּוֹר
מְלִיצִי, כְּלוֹמֵר: כָּל כּוֹיִם הָעוֹלָם בְּרִדּוֹ וּלְפִיכָד
הוּא עוֹשֶׂה בְּכִרְוָאוֹ בְּרָצוֹנוֹ.

ט רָגְלִי חֲסִידָיו וְשֹׁמֵר - שְׁלֹא יִפְשְׁלוּ
חֲסִידָיו בְּפֶתַח בְּצֻרָה. וְרָשָׁעִים אָבֵל הַרְשָׁעִים.
בַּחֲשָׁד נִדְמוּ - בְּדַחְתוֹ וַיֵּאָבְדוּ. כִּי לֹא
בָכַח וַנְּבֹר־אִישׁ - לֹא בָכַח הוּא, כִּי אִם
בִּישׁוּעַת י"י וַנְּבֹר אִישׁ עַל אוֹיְבָיו.

י"י יַחֲתוּ מְרִיבָיו - וַיִּסְגְּנוּ שִׁירֵי.
וַעֲגָנוּ: מְרִיבֵי י"י יַחֲתוּ; נָכוֹן: הַצֹּר תָּמִים

יב ובגני עלי—בגני בליעל, לא ידעו את־יְהוָה. יג ומשפט הכהנים את־הָעֵם: כָּל־אִישׁ זָבַח וָזָבַח, וּבָא נָעַר הַכֹּהֵן, בְּבִשְׁל הַבָּשָׂר, וְהַמִּזְלֵג שְׁלֹשׁ הַשָּׁנִים בְּיָדוֹ; יד וְהָכָה בַּכִּיּוֹר, אוֹ בַדּוֹד, אוֹ בַקְלָחַת, אוֹ בַפָּרוֹר, כֹּל אֲשֶׁר־יַעֲלֶה הַמִּזְלֵג וַיִּקַּח הַכֹּהֵן בּוֹ; כָּכָה יַעֲשׂוּ לְכָל־יִשְׂרָאֵל הַבָּאִים שָׁם בְּשָׁלָה. טו גַּם בְּמֶרְס יִקְטְרוּן אֶת־הַחֶלֶב, וּבָא נָעַר הַכֹּהֵן, וַאֲמַר לְאִישׁ הַזֹּבֵחַ: תִּנֶּה בָשָׂר לַצִּלּוֹת לַכֹּהֵן; וְלֹא־יִקַּח מִמֶּנּוּ בָשָׂר מִבְּשָׁל, כִּי אִם־חֵי. טז וַיֹּאמֶר אֵלָיו הָאִישׁ: בְּמֶר יִקְטְרוּן כִּיּוֹם הַחֶלֶב, וַיִּקַּח לָדָּ בָאֲשֶׁר תֵּאָוֶה נַפְשְׁךָ; וַאֲמַר: לֹא, כִּי עֹתָה תִתֵּן, וְאִם־לֹא—לְקַחְתִּי בְחֻזְקָה. יז וַתְּהִי חַטָּאת הַנָּעָרִים ילו כתיב.

ב א ו ר .

טו יקטרוֹן - גִּרְיָבוֹ עַל הַמִּנְחָם. גַּם בְּמֶרְס יִקְטְרוּן ... - מַלְכָּד מִה שֶׁהָיוּ גִזְלִים בָּשָׂר מִן הַחֶלֶב הַנֶּאֱכָל לַזֹּבֵחַ, הָיוּ נוֹתְנִים מִלּוֹת רֹאשׁ גַּם בַּחֶלֶק הַנֶּאֱכָל לַזֹּבֵחַ, וְהָיוּ לִזְקָחִים לָהֶם בָּשָׂר לִפְנֵי הַקֹּדֶשׁ הָאֲמִירִים, נֶגֶד הַדִּין הָאֲמִיר בְּתוֹבַת כֹּהֲנִים (עִקְרָא ז'), לִיא). תִּנֶּה בָשָׂר לַצִּלּוֹת לַכֹּהֵן - עַל פִּי תוֹבַת כֹּהֲנִים (עִקְרָא ח', לִיא) צָרִיכִים הַכֹּהֲנִים לְבָשָׁל אֶת הַבָּשָׂר; הַצִּלָּה הַזֹּאת נִתְּנָה בִּיחּוּד בְּזִבְחֵי עִזִּיבֵי הָאֱלִילִים, וּבְגֵי עֲמֵי הַקֹּדֶשׁ רִגְלִים גַּם הַיּוֹם בְּיוֹמָהּ לְאָכַל בָּשָׂר צִלְוִי. חֵי - לֹא מִבְּשָׁל.

טז וַיֹּאמֶר אֵלָיו רָאִישׁ - אִי הָיָה אוֹמֵר אֵלָיו הַזֹּבֵחַ. בְּמֶר יִקְטְרוּן כִּיּוֹם...-גִּרְיָבוֹ נָא בְּרֹאשִׁינָה אֶת הַחֶלֶב עַל הַמִּנְחָם, וְאִם בּוֹ תִּקַּח לָדָּ בָשָׂר בְּחֻזְקָה, מִי אוֹ מִבְּשָׁל. יז חַטָּאת הַנָּעָרִים - הַכֹּהֲנִים בְּגֵי עֲלֵי.

יב) וּבְגֵי עֲלֵי - אָכַל בְּגֵי עֲלֵי, חֲפָנִי וּפִינָחִים הַנֶּאֱכָרִים לַמַּעֲלָה (פָּרָק א' ג'). בְּגֵי בְּלִיַעַל - בְּגֵי רָעִים, נִשְׁחָתִים.

יג) וּמִשְׁפֵּט הַכֹּהֲנִים אֶת־הָעֵם וּמִיָּהֶם שֶׁל הַכֹּהֲנִים הָאֵלֶּה. בְּגֵי עֲלֵי, עִם הָעֵם הָיָה כֹּד: כָּל־אִישׁ זָבַח וָזָבַח - שְׁלָמִים - וּבָא נָעַר הַכֹּהֵן - הָיָה בָּא מִשְׁרָתוֹ שֶׁל הַכֹּהֵן הַשְּׁלֹחַ מֵאֲתָו.

יד) בִּיּוֹר - סִיר, שְׂרוֹחֲצִים וּמִדִּיתִים בּוֹ אֶת בָּשָׂר הַקֹּדֶשׁ. דוֹד - קָלִי נִחְשָׁת גְּדוֹל (קַעֲסָעֵל). בְּקָלָחַת - (פֶּאֶאֱנַנֵע). פָּרוֹר - סִיר, מְדֻבָּה. וְהָכָה בַּכִּיּוֹר ... - וְהָיָה מִכָּה בַּמִּזְלֵג לְחִיד הַקָּלִי הַמִּלֵּא נִתְחֵי בָשָׂר. אֲשֶׁר יַעֲלֶה (הַפָּעִיל) הַמִּזְלֵג - כָּל נִתְחֵי הַבָּשָׂר שֶׁהָעֵלָה הַמִּזְלֵג בָּשָׂרוֹ. וַיִּקַּח הַכֹּהֵן - וְלֹא הָיָה מִסְבָּה עַד שֶׁיִּשְׁמַן לוֹ הַזֹּבֵחַ אֶת חֶלְקוֹ: הַמֶּר וְהַשֹּׁק, בְּאֲמִיר בְּחֻזְקָה (עִקְרָא ז', לִיד).

גדולה מאד את־פני־יהוה; כי נאצו האנשים את מנחת יהוה.
 יח ושמואל משרת את־פני יהוה; גער חגור אפוד בדי.
 יט ומעיל קטן תעשה־לו אמו, ונעלתה לו מימים ימימה;
 בעלותה את־אישה לוקח את־נכדו הנמים. כ וברך עלי
 את־אלקנה ואת־אשתו, ואמר: ישם יהוה לך גרע מן־
 האשה הזאת, תחת השאלה אשר שאל ליהוה; והלכו
 למקומו. כא בִּי־פָקֵד יהוה את־חנה, ותהר ותלד שלשה־
 בנים ושתו בנות; ויגדל הנער שמואל עם־יהוה.

כב ועלי זקן מאד; ושמע את כל־אשר יעשון בניו לכל־
 ישראל, ואת אשר־ישפכן את־הנשים הצבאות פתח אהל
 מועד. כג ויאמר להם: למה תעשון כדברים האלה, אשר
 אנכי שמע את־דבריכם רעים מאת כל־העם אלה? כד אל
 בני; בי לוא־טובה השמעה, אשר אנכי שמע, מעבירים

ב א ו ר .

נאצו־זו; וקלוּ. מנחת יי - קרבן יי.
 יח) ושמואל... - אכל שמואל היה
 משרת לפני יי. הסופר חזר על האמור
 פֶּקֶד בְּסוּק י"א בְּנִגּוּר לִבְנֵי עָלִי. אפוד
 כד - האפוד היה פֶּקֶדוֹן אֶתֶר מִבְּגָדֵי הַכֹּהֵן
 הַגָּדוֹל; אֵד קִרְיָהּ הָיוּ לִזְכָּשִׁים אוֹתוֹ אַחֵר
 פֶּן, אוֹלֵי בִגְדֵי הַתְּכֵנִית, גַּם שָׂאֵר הַבְּגָדִים;
 גַּם דָּוִד הָיָה אֶפֶס, כִּאֲשֶׁר הִעֲלָה אֶת אֶרֶן
 יי לירושלים (שמואל ב' י', י"ד).

כ) ישם יי לך - וסו לך יי. שאלה־
 דבר שמשאילים. תחת השאלה, אשר
 שאל ליי־ קער תלד שמואל, אשר השאל
 כלומר; הקדוש, ליי. וקא כאן שאל.

כג) תעשון - 1) תעשו; והיו נוספתו.
 את־דבריכם רעים - את מעשיכם רעים.
 כד) אל בניו לא טוב, בני מעבירים
 עם־יי - שָׂעֵי יִשְׂרָאֵל מַסְפִּירִים הָיוּ לָהֶם עֲלֵיהֶם.

עם-יְהוָה . כֹּה אָמַר יְהוָה אִישׁ לְאִישׁ , וּפְלָלוּ אֱלֹהִים ; וְאִם
 לַיהוָה יִתְמַא אִישׁ , מִי יתְפַלֵּל-לוֹ ? וְלֹא יִשְׁמְעוּ לְקוֹל
 אֲבִיהֶם , בִּירְחֹפֶץ יְהוָה לַהֲמִיתָם .
 כִּי וְהִנֵּה עַד שְׁמוּאֵל הַלֵּךְ וְגִדֵּל וְטוֹב , גַּם עַם-יְהוָה וְגַם
 עַם-אֲנָשִׁים .

כִּי וַיָּבֹא אִישׁ-אֱלֹהִים אֶל-עָלִי , וַיֹּאמֶר אֵלָיו : כֹּה אָמַר
 יְהוָה : הִנְגִּלָה נְגִלְתִּי אֶל-בֵּית אַבְיָד , בְּהִיוֹתָם בְּמִצְרֵים
 לְבֵית פְּרָעָה . כֹּה וּבַחֹד אֶתּוֹ מִכָּל-שְׁבִטֵי יִשְׂרָאֵל לִי לְכַהֵן ,
 לַעֲלוֹת עַל-מוֹבְחִי , לְהַקְטִיר קֶטֶדָתִי . לָשֹׂאת אֶפֹּד לְפָנַי ;
 וְאַתָּנָה לְבֵית אַבְיָד אֶת-כָּל-אֲשֵׁי בְנֵי יִשְׂרָאֵל . כֹּס לְמַה
 תִּבְעֲטוּ בְּזִבְחִי וּבִמְנַחְתִּי , אֲשֶׁר צִוִּיתִי מֵעוֹן ? וְתִכְבֹּד אֶת-
 בְּנֵיךְ מִמֶּנִּי , לְהַבְרִיָּאֲכֶם מֵרֹאשִׁית כָּל-מְנַחַת יִשְׂרָאֵל לְעָמִי .
 לֹא לָכֵן , נָא יְהוָה , אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל : אָמֹר אֶמְרָתִי : בֵּיתְךָ
 וּבֵית אַבְיָד יִתְהַלְכוּ לְפָנַי עַד-עוֹלָם ; וְעַתָּה , נָא יְהוָה ,

ב א ו ר .

אֲשֵׁי בְנֵי יִשְׂרָאֵל — מִתְנַחֲתִים דְּהִנֵּה מִקְרָבֵנוֹת
 בְּנֵי יִשְׂרָאֵל : תְּנֵה וְשִׁוּךְ , וְרָנֵה לְתַנִּים וְקִדְרָה .
 כֹּס לְמַה תִּבְעֲטוּ בְּזִבְחִי-לְמַה אֶתֶּם
 מְבֹזִים וּמַעֲלֹלִים בְּקִרְבָּנוֹתֵי . אֲשֶׁר צִוִּיתִי
 מֵעוֹן — אֲשֶׁר צִוִּיתִי לְקַבֵּא אֵל מֵעוֹנִי .
 וְתִכְבֹּד אֶת-בְּנֵיךְ מִמֶּנִּי , וְאַתָּה מִכְבֹּד אֶת
 בְּנֵיךְ יוֹתֵר מִמֶּנִּי שְׂאֵתָה מִכְבֹּד אִתִּי .
 לְהַבְרִיָּאֲכֶם — בְּנֵי לַפֶּטֶם וְלַשְׁמִין אֶתְכֶם .
 מֵרֹאשִׁית כָּל-מְנַחַת יִשְׂרָאֵל (לְעָמִי) —
 מִמַּחֲלָק הַיָּמִין טוֹב שֶׁל קִרְבָּנוֹת עַמִּי יִשְׂרָאֵל
 וְהַקָּדֵם שֶׁל 'לְעָמִי' מִיָּמִין .

ל) נָא יְהוָה — יְהוָה דָּבַר יְיָ . אָמֹר
 אֶמְרָתִי — אֲנִי שְׂבִיטִי . יִתְהַלְכוּ לְפָנַי —
 וְכַהֲנֵי לְפָנַי , כְּלוּמָר : שֶׁבְּהִנֵּה הַיָּמִין

כֹּה וּפְלָלוּ אֱלֹהִים — וְשִׁפְטוּ אוֹתוֹ שְׁוֹפֵט
 שְׂאֵינֵנוּ נִגַּע בְּדָבָר , נִפְשֵׁר וְשִׁלִּים בְּדִיּוֹקָם .
 וְאִם לֹא יִתְמַא אִישׁ — שְׂוִיָּא שְׁוֹפֵט וְהוּא
 כְּשֶׁל הַדִּין . מִי יִתְפַּלֵּל-לוֹ — מִי יִתְחַנֵּן בְּעֵדוֹ
 לְהַקְל עָנְשׁוֹ . וְלֹא יִשְׁמְעוּ — וְלֹא הֵיוּ
 שׁוֹמְעִים . בִּירְחֹפֶץ יְיָ לַהֲמִיתָם — כָּל כֹּד
 הַכְּעִיסָהוּ , עַד שֶׁקָּדַר הִתְלַטֵּט לַהֲמִיתָם .

כִּי הִנְגִּלָה — וְהִנֵּה-הִיא מִקְדֵּשׁ הַקָּדֵשׁ
 לְנִפְשָׁה , כְּמוֹ : 'נִכְסֹף וְנִסְפָּתָה' (בְּרֹאשִׁית
 לֵאמֹר , לֵאמֹר) . הִנְגִּלָה נְגִלְתִּי — הִיא לֹא נְגִלָה
 נְגִלְתִּי . אֶל-בֵּית אַבְיָד — לְמִשְׁחָה וְאַחֲרָיו .
 לְבֵית פְּרָעָה — בְּשִׁלְחוֹת לְבֵית פְּרָעָה .
 כֹּה וּבַחֹד אֶתּוֹ — וְאֵן דְּסִרְתִּי אֶת
 אֲחֵרֵי אַבְיָד . לָשֹׂאת אֶפֹּד — בְּנֵי דְּהִנֵּה .

חלילה לי, כִּי־מִכְבְּרִי אֲכַבֵּד, וּבְנֵי יִקְלוּ. לֹא הִנֵּה יָמִים
בָּאִים, וְנִדְעָתִי אֶת־זִרְעִי וְאֶת־זֶרַע בֵּית אָבִיךָ, מִהֵיוֹת זְמַן
בְּבִיתְךָ. יָבִי וְהַבְטַת צָר מְעוֹן כָּל אֲשֶׁר־יִיטִיב אֶת־יִשְׂרָאֵל;
וְלֹא־יִהְיֶה זְמַן בְּבִיתְךָ כָּל־הַיָּמִים. לִי וְאִישׁ לֹא־אֲכָרִית לָךְ
מִעַם מִזְבְּחִי, לְכָלֹת אֶת־עֵינֶיךָ וּלְאַדִּיב אֶת־נַפְשְׁךָ; וְכָל־
מִרְבִּית בֵּיתְךָ יָמוּתוּ אֲנָשִׁים. לִי וְהִלָּךְ הָאוֹת, אֲשֶׁר יָבֹא
אֶל־שְׁנֵי בָנֶיךָ, אֶל־הַפָּנִי וּפִינָחָם: כִּי־וּמָּתוּ יָמוּתוּ שְׁנֵיהֶם.
יָהּ וְהִקְמַתִי לִי כֹהֵן נֶאֱמָן, כַּאֲשֶׁר בְּלִבִּי וּבְנַפְשִׁי יַעֲשֶׂה;
וּבְנִיתִי לוֹ בֵּית נֶאֱמָן, וְהִתְחַלֵּךְ לִפְנֵי־מִשְׁיחִי כָּל־הַיָּמִים.
וְיִהְיֶה כָּל־הַנוֹתֵר בְּבִיתְךָ יָבֹא לְהַשְׁתַּחֲוֹת לוֹ לְאַגֻּרֹת

באור.

אֲשֶׁר יַעֲשֶׂה הַכֹּהֵן הַהוּא לְיִשְׂרָאֵל. וְהַבְטַתָּ.
הָכָא בְּנוּף נִיבַח אֵין הַבְּנָה עַל עַלִי בְּעַמּוֹ.
אֵלָּא עַל בֵּיתוֹ אֲחֵרִיו.

(לג) וְאִישׁ לֹא־אֲכָרִית לָךְ... - וְלֹא
אֲרַחֵק אֶת בְּנֵי מִשְׁפַּחְתְּךָ לְמִקְרָה מַעֲבֹרֹת
הַבְּנָה, כִּי עוֹד תִּהְיֶה לָּהֶם בְּהִנּוּחַ קִטְנוֹת.
לְכָלֹת אֶת־עֵינֶיךָ - כִּי נִצְחָר נִשָּׁב עַל כִּסֵּא
הַבְּנָה הַגְּדוֹלָה, וְעֵינֶיךָ רֹאאוֹת וְכָלֹת
מִקְנָאָה וְצֹעֵר. וְלְאַדִּיב - וְלִשְׁמֹר;
מִקּוֹר: אֶרֶב־דָּא ב, וְהוּא כְּמוֹ וּלְתַדִּיב.
וְלְאַדִּיב אֶת־נַפְשְׁךָ - לְהַבְּאִיב, לְצֹעֵר אֶת
נַפְשְׁךָ. מִרְבִּית בֵּיתְךָ - גְּדוֹלַת בֵּיתְךָ, אֵלָּה
שְׁנֵיהֶם מִבְּנֵי מִשְׁפַּחְתְּךָ. יָמוּתוּ אֲנָשִׁים -
לֹא יִנָּעוּ לִי וְלָהֶם, כִּי כִּסֵּא יִהְיֶה יָמִית.
(לה) בֵּית נֶאֱמָן - בֵּית חֻקִּים, כִּלְסָר:
מִשְׁפָּחָה, שְׁמִינִי יְהוֹי כְּמוֹ בְּנֵי גְדוֹלִים.
וְהִתְחַלֵּךְ לִפְנֵי־מִשְׁיחִי - נִכְסֵה לִפְנֵי הַמֶּלֶךְ
שָׂאֵן עַל יִשְׂרָאֵל.

(לו) אֲגֻרֹת - מִשְׁבַּע קִטְוֹ, הַנֶּחֱסֵה לְשׁוֹן

תַּעֲבֹד בִּירְשָׁה לְבָנֶיךָ אֲחֵרִים. וּבְנֵי יִקְלוּ -
אֲבָל אֵלָּה הַבָּבִיּוֹם אוֹתִי יִהְיוּ נִקְלִים וְנִבְיִים
בְּעֵינֵי כָל יִקְלוּ - וְנִפְשָׁם מִמְּקוֹר קָלָל עֵינֵי.
לֹא הִנֵּה יָמִים בָּאִים - הַבְּנָה לִימִי
שְׁלֹמֹה שְׁגֹרֶשׁ אֵין אֲחֵרִים, שְׁהִיָּה מִנְּרַע עַלִי.
כִּסֵּא לִי, וְיִמְנֶה בְּמִקְוֹמוֹ לְכָלֹת גְּדוֹל אֶת צִדּוֹק
עַבְדּוֹ, שְׁהִיָּה מִמִּשְׁפַּחַת אֶלְעָזָר בֶּן אֶהֱרֹן.
וְנִדְעָתִי - וְאֲכָרִית. זֶרַעֲךָ - כִּתְךָ. וְנִדְעָתִי
אֶת־זֶרַעֲךָ - אֶמְנֶה מִמֶּךָ אֶת מִשְׁבַּת הַבְּנָה.
מִמִּית זְמַן בְּבִיתְךָ - כִּי מִשְׁפַּחְתְּךָ לֹא
יִנָּעוּ לִימִי וְלָהֶם, שְׁהִיָּה רֹאִים לְמִשְׁבַּת
הַבְּנָה הַגְּדוֹלָה.

(לב) צָר - תָּאֵר לַכֹּהֵן הַמִּתְחַרְהָ
כִּי לְמַלְא מִקְוֹמוֹ, כְּמוֹ שְׁפָנָה קְרוֹנָה צָרָה
לְמִיתָה. מְעוֹן - בְּמִעוֹן. וְהַבְטַת צָר מְעוֹן -
וְאֵין בְּאֶשׁ תִּלְקַח מִבֵּיתְךָ הַבְּנָה הַגְּדוֹלָה
וְנִסְתָּן לְאַחֵר, כִּי־בִישׁ בְּקִנְיָה אֵל הַצָּר, כְּלוּמָר:
אֵל הַכֹּהֵן הַמִּמְלָא מִקְוֹד בְּמִעוֹנִי. כָּל
אֲשֶׁר־יִיטִיב אֶת־יִשְׂרָאֵל - כָּלִל הַטּוֹב.

בְּסֶפֶר וּכְפַר-לָחֶם; וַאֲמַר: סִפְּחֵנִי נָא אֶל-אַחַת הַכֹּהֲנֹת לֵאכֹל פֶּת-לָחֶם.

ג.

« וְהִנֵּנִי שְׂמוּאֵל מִשְׁרַת אֶת-יְהוָה לִפְנֵי עָלִי; וְדַבֵּר יְהוָה הִנֵּה יָקָר בְּיָמִים הָהֵם, אֵין חֲזוֹן נִפְרָץ. ב וַיְהִי בַיּוֹם הַהוּא, וְעָלִי שָׁכַב בְּמִקְוָמוֹ; וְעֵינָיו הִחֲלוּ בַהֲדוֹת, לֹא יוּכַל לִרְאוֹת. ג וַיָּגֶר אֱלֹהִים מֶרֶם יִכְבֶּה; וּשְׂמוּאֵל שָׁכַב בְּהִיכַל יְהוָה, אֲשֶׁר-שֵׁם אֲרוֹן אֱלֹהִים. ד וַיִּקְרָא יְהוָה אֶל-שְׂמוּאֵל, וַיֹּאמֶר: הֲנִי. ה וַיִּרְץ אֶל-עָלִי וַיֹּאמֶר: הֲנִי, בִּי-קָרָאתָ לִי; וַיֹּאמֶר: לֹא-קָרָאתִי, שׁוּב שָׁכַב; וַיִּלָּךְ וַיִּשְׁכַּב. ו וַיִּסָּה יְהוָה קָרָא עוֹד: שְׂמוּאֵל! וַיָּקָם שְׂמוּאֵל וַיִּלָּךְ אֶל-עָלִי, וַיֹּאמֶר: הֲנִי, בִּי קָרָאתָ לִי; וַיֹּאמֶר: לֹא-קָרָאתִי, בְּנִי, שׁוּב שָׁכַב. ז וּשְׂמוּאֵל מֶרֶם יָדַע אֶת-יְהוָה, וּמֶרֶם יָנֹלָה אֵלָיו דְּבַר יְהוָה.

ויעינו כתיב

בַּא ו ר .

רְחוּקֹת קָם אִזּוּ נָבִיא בְּיִשְׂרָאֵל. הַעֲרָה זוּ בָּאָה לְבָאֵר, מִדַּע לֹא הָבִינוּ עָלִי וּשְׂמוּאֵל פֶּשֶׁר הַקּוֹל הַקּוֹבֵא (ד).

(ב) וַיְהִי בַיּוֹם הַהוּא – בְּאַחַד בְּיָמִים. הִחֲלוּ בַהֲדוֹת – הִתְחִילוּ לִהְיוֹת בַּהֲדוֹת. לֹא יוּכַל לִרְאוֹת – הַיָּשָׁב.

(ג) וַיָּגֶר אֱלֹהִים – יָגַר בְּתַמִּיד, שֶׁהָיָה דוֹלֵק בְּמִנְיָהּ בְּאֵהָל מְנַעַד. מֶרֶם יִכְבֶּה – וְאַחֵר תִּאֲרִי-הַפֶּעַל מֶרֶם, אִזּוּ, בָּא לְרֹב הַפֶּעַל בְּעֵתִיד מַחַת הַעֲבָרוֹ לֹא קָבָה עוֹד, כִּי עַד לֹא הָיָה הַבִּקֹּר.

(ד) מֶרֶם יָבַע אֶת-יְיָ – בְּגִלְיָ שְׂכִינָתוֹ. וּמֶרֶם יָנֹלָה אֵלָיו... – עַל כֵּן תִּשָּׁב, כִּי

בְּנִדְבָה וְהוּא מִשְׁרַשׁ אִזּוּ רָב-קָו. לְאַחֲרֵית בְּסֶפֶר – בְּשִׁבְלֵי אֶחָת בְּסֶפֶר. סִפְּחֵנִי גֵא – וְסִפְּחָ אוֹתוֹ אֶסְפְּנִי, מִכְּלִנִּי. אֶל-אַחַת הַכֹּהֲנֹת אֵל אַחַת הַעֲבֹדוֹת שֶׁלִּפְנֵי הַמִּזְבֵּחַ. לֵאכֹל-פֶּת לָחֶם – שְׂאֵיכֵל לְהִתְפַּרֵּס בָּהּ. (א) וְהִנֵּנִי שְׂמוּאֵל – הַסּוֹפֵר שֶׁב לִסְפֹּר עַל דְּבַר שְׂמוּאֵל; וְדָרִי לְמַשֵּׁר אֶת הָעֵינָן הוּא הַיָּד עַל הַמִּסְפָּר קָבַר לְמַעַלָּה (פֶּרֶק ב', י"א). וְדַבֵּר זֶה – הַתְּלוּת אֱלֹהִים לְנָבִיא. הִנֵּה יָקָר – לֹא מִצִּי, לֹא שְׂכִים בְּיוֹתֵר. חֲזוֹן – נְבוּאָה. אֵין חֲזוֹן נִפְרָץ – הַנְּבוּאָה לֹא הִתְפַּשְׁטָה בְּרָבָה בְּמִקְבַּח הָעַם, כִּמוֹ שֶׁהָיָה אַחֲרֵי כֵן בְּיָמֵי שְׂמוּאֵל; וְכֵן לְעֵתִים

ח וַיֹּסֶף יְהוָה קְרָא-שְׁמוּאֵל בְּשְׁלִישִׁית, וַיָּקָם וַיֵּלֶךְ אֶל--עַלִי.
 וַיֹּאמֶר: הִנְנִי כִי קָרָאתָ לִי; וַיָּבֶן עָלָיו, כִּי יְהוָה קָרָא לְנֹעַר.
 ט וַיֹּאמֶר עָלִי לְשְׁמוּאֵל: לֵךְ שָׁכֵב, וְהָיָה אִם-יִקְרָא אֵלָיךָ,
 וְאָמַרְתָּ: דָּבָר, יְהוָה, כִּי שָׁמַע עֲבָדְךָ; וַיֵּלֶךְ שְׁמוּאֵל וַיִּשְׁכַּב
 בַּמָּקוֹמוֹ. י וַיָּבֹא יְהוָה וַיִּתְנַצֵּב, וַיִּקְרָא כָּפֶעַם-כָּפֶעַם: שְׁמוּאֵל!
 שְׁמוּאֵל! וַיֹּאמֶר שְׁמוּאֵל: דָּבָר, כִּי שָׁמַע עֲבָדְךָ. יא וַיֹּאמֶר
 יְהוָה אֶל--שְׁמוּאֵל: הִנֵּה אֲנֹכִי עֹשֶׂה דָבָר בְּיִשְׂרָאֵל, אֲשֶׁר
 כָּל--שָׁמְעוֹ תִּצְלִיגָה שְׁתֵּי אָזְנוֹיו. יב בַּיּוֹם הַהוּא אָקִים אֶל-
 עָלִי אֶת כָּל-אֲשֶׁר דִּבַּרְתִּי אֶל-בֵּיתוֹ, תַּחֲלֹל וּבִלְהָ. יג וְהַגִּדְתִּי
 לוֹ, כִּי-שָׁפַט אֲנִי אֶת-בֵּיתוֹ עַד-עוֹלָם; בָּעוֹן אֲשֶׁר-יָדַע כִּי--
 מַקְלָלִים לָהֶם בָּנָיו, וְלֹא כָהָה בָּם. יד וְלָכֵן נִשְׁבַּעְתִּי לְבֵית
 עָלִי, אִם-יִתְּכַפֵּר עוֹן בֵּית-עָלִי בְּזִבְחָ וּבְמִנְחָה עַד-עוֹלָם.
 טו וַיִּשְׁכַּב שְׁמוּאֵל עַד-הַבֹּקֶר, וַיִּפְתַּח אֶת-דִּלְתוֹת בֵּית-

ב א ו ר.

אֵךְ עָלִי הוּא בְּקוֹרָא לוֹ.

(י) בַּפֶּעַם-בַּפֶּעַם--כְּפֶעַעַם הַקּוֹדְמוֹת. דָּבָר--וְלֹא אָמַר: דָּבָר, יְיָ, כִּי הָיָה מִסָּפֵק עוֹד, אִם בְּאֵמַת יְיָ הוּא בְּקוֹרָא אֵלָיו.

(יא) תָּהָה אֲנֹכִי עֹשֶׂה--הַתָּה מִנְהָ שֶׁתִּדְבֹּר וְכֹא מִהָר. דָּבָר בְּיִשְׂרָאֵל--הַכְּנִיָּה עַל לְקִיסַת הָאָרֶץ עַל יְדֵי הַפְּלִשְׁתִּים (לְהַלֵּן כִּדָּר ד'). תִּצְלִיגָה--תִּצְלָלָה. תִּצְלִיגָה שְׁתֵּי אָזְנוֹיו--הַשְׁמָעָה הַנִּדְרָאָה תִּתֵּן בְּרַעַם מִמֶּרֶד לְקָל שׁוֹמֵעַ; וְהוּא מִקְטָא צִיּוּרִי לְפִסָּה מִתַּאֲס, וְהָיָה פִתְּנָם שְׁנוֹר בְּפִי הַעֲבָרִי; וְכֵן: בָּל שְׁמָעָה תִּצְלָה אָזְנוֹיו יִרְמְיָהוּ י"ט, ג').

(יב) בַּיּוֹם הַהוּא--כֹּאֲשֶׁר אָעֲשֶׂה אֶת הַדָּבָר הַנִּדְרָא. אָקִים--אֲזַמֵּן. אֲשֶׁר דִּבַּרְתִּי

אֶל-בֵּיתוֹ--הַכְּנִיָּה לְמִיתַת שְׁנֵי בָנָיו (לְמַעַלָּה פָּרָק ב', ל"ד). תַּחֲלֹל וְהַפְּעִיל, עִינֹ וּבִלְהָ--אִם אֶתְחִיל לַעֲנֹשׁ אֶת בֵּיתוֹ, וְגַם אֲנִי אֶחָד מֵעַבְדֵיךָ כֵּן וְכֹכָה לְמַעַלָּה פָּרָק ב': לֵא--ל"ב.

(יג) וְהַגִּדְתִּי לוֹ--וְאֲנִי מִגִּיד לוֹ מִיָּדַע אוֹתוֹ. כִּי-מַקְלָלִים לָהֶם בָּנָיו--כִּי בָנָיו מִבְּיָאִים בְּפִשְׁעֵיהֶם קָלָה עַל עַצְמָם, קָלָה אֱלֹהִים וְקָלָה הַעֲשֵׂה. וְהַשְׁכָּעִים קָרָאוּ כֹאֵן בִּי מַקְלָלִים אֶל הָאֱלֹהִים בָּנָיו--כְּלוֹמֵר: כִּי מְבוֹשִׁים הֵם וּמַקְלָלִים אֶת קִדְשֵׁי אֱלֹהִים. וְלֹא כָהָה בָּם--וְהוּא לֹא הָיָה מִנְהָ וְלֹא הָיָה מִנְהָ בָּם כְּכֹאֲוִירֵק הַדִּבְרִים אוֹתָם בְּדִבְרֵיהֶם רַבִּים: אֵל, בָּנָיו. (לְמַעַלָּה פָּרָק ב', כ"ד). (יד) אִם-יִתְּכַפֵּר... בְּזִבְחָ וּבְמִנְחָה--

יהוה; ושמואל ירא מהגיד את-המראה אל-עלי. טו ויקרא
 עלי את-שמואל, ויאמר: שמואל בני; ויאמר: הנני.
 יז ויאמר: מה הדבר, אשר דבר אליך? אל-נא תבחר
 ממני; כה יעשה-לך אלהים וכה יוסיף, אם-תבחר ממני
 דבר מכל-הדבר, אשר-ידבר אליך. יח ויגד-לו שמואל
 את-כל-הדברים, ולא בחר ממני; ויאמר: יהוה הוא, הטוב
 בעיניו יעשה. יט ויגדל שמואל; ויהנה הנה עמו, ולא-הפיל
 מכל-דבריו ארצה. כ וידע כל-ישראל מן-ועד-באר
 שבע, כי-נאמן שמואל לנביא ליהוה. כא ויסף יהוה להראה
 בשלה; ביגגלה יהוה אל-שמואל בשלו בדבר יהוה.

ד.

א ויהי דבר-שמואל לכל-ישראל. — ויצא ישראל

יבעינו כתיב.

ב א ו ר.

לא היתה אף נביאה אחת, שיצאה מפי
 ולא נתנומה.

כא דבר יי — דבריו נביאה.

א ויהי דבר-שמואל לכל-ישראל —
 חצי פסוק זה נמשך לפסוק האחרון של
 הפרק הקדם: "כי נזלה יי אל שמואל...
 ויהי דברו אל כל ישראל", כי הנה מדבר
 בשם יי אל כל העם: אבל המלחמה,
 שעליה יספר לחלו לא היתה בדבר שמואל.
 ויצא ישראל לקבאת פלשתים — שנים
 רבות לחצו הפלשתים את ישראל; אך כל
 ימי שמשון, בשיפט שקדם לעלי לא התעורר
 העם לצאת למלחמה גלויה עם הפלשתים.

כי הם תלאו את נבחי אלהים ומנחתו.

טו בית-יי — אהל מועד. הפרעה —

הנביאה. ירא מהגיד... שלא לעשר את
 הקדש הגדול בקדושת קשה זו; ויי לא אנהו
 להגיד זאת לעלי.

יז אל-נא תבחר — אל תסתיר, אל
 מעלים. כה יעשה-לך אלהים — כה יענש
 אותך אלהים עמה וכה יוסיף לענשך גם
 לבא. ויהי מקרא רגיל להשפיע בו איש
 בשבועת האלה וקמחו בדים בדחבי הקדש.

יח יי הוא — תלא הוא אלהי עולם
 ושיפט צדק, ועלינו להקנע לרצונו.

יט ולא-הפיל מכל-דבריו ארצה —

לקראת פלשתים למלחמה ויחנו על-האבן העזר;
ופלשתים חנו באפק. ויגברו פלשתים לקראת ישראל,
ותמש המלחמה, ויגנף ישראל לפני פלשתים; ויכו במערבה
בשדה בארבעת אלפים איש. ויבא העם אל-המחנה;
ויאמרו וקני ישראל: למה נגפנו יהוה היום לפני פלשתים?
נקחה אלינו משלה את-ארון ברית יהוה, ויבא בקרבנו,
וישיענו מפת איבנו. וישלח העם שלח, וישאו משם
את ארון ברית-יהוה צבאות ישב הכרבים; ושם שני בני-
עלי עם-ארון ברית האלהים, חפני ופינחס. והיו כבוא
ארון ברית-יהוה אל-המחנה, ויקעו כל-ישראל תרועה
גדולה; ונתהם הארץ. וישמעו פלשתים את-קול התרועה,

באור.

לקראת פלשתים; וכשנגמרה המלחמה
באותו היום באבדה גדולה לישראל, שבו
אל המחנה, ששם היו אהליהם ואיצים.
ויבא בקרבנו וישיענו – הארון עבר
לפני ישראל עד הנהר, ונגבע מפניו הארון
עבר לפני העם במלחמת יהושע בירחי,
ובחומה נפלה תחמית; כה הנה הארון קדוש
בעיני העם בקדושת אלהות, והאמינו, כי
כבוא הארון אל המחנה יקחיל להם וינצחון,
ונראה במדבר ו' ליה: עיניו בנסע הארון
ויאמר משה: קומה, ה', ונפוצו אויביה,
ונניסו משנאיך מפניך.

(ד) ישב הכרבים – שישו בין הכרובים
שעל הארון, ומשם הנה מדבר עם משה.
(ה) ויקעו כל-ישראל – לכבוד ארון
האלהים. ונתהם – ומקור הוס, עיו; קמו:
תבוש, מן בושו. ונתהם תאריך כל הארץ
המה ובעשה לקול התרועה הגדולה.

בן שמשון לבדו התגבר בהם פעמים רבות
והרבה את סלחיהם; אולם בימי עלי
האחרונים התעורר העם לשבר על הפלשתים
מעל צנאדם. על-האבן העזר – שם מקום
אצל העיר מצפה, אשר ליהודה; והוא על
הגבול המזרחי של ארץ פלשתים. בשם
אבן העזר נקרא המקום הנה אשר כד נראה
להלן פרק ז' י"ב, אך הסופר, שכתב על
דבר המלחמה הזאת ימים רבים אחר בן און
את המקום בשמו הודיע קדמו. באפק –
הוא אפקה שבגליל ויהודה (יהושע ט"ו, י"ג).

(ב) ויגברו פלשתים – התנצבו בסדר
ערוכים למלחמה. ותמש המלחמה –
המלחמה התפשטה לארץ כל המחנה. ויכו
במערבה – ובפלשתים הכו את ישראל
בשדה המלחמה.

(ג) ויבא העם אל-המחנה – בעת
המלחמה עזבו בני ישראל את המחנה ויצאו

וַיֹּאמְרוּ: מַה קוֹל הַתְּרוּעָה הַגְּדוֹלָה הַזֹּאת בַּמַּחֲנֶה הָעִבְרִים?
וַיַּדְעוּ, כִּי אַרְוֹן יְהוָה בָּא אֶל-הַמַּחֲנֶה. וַיֵּרְאוּ הַפְּלִשְׁתִּים,
כִּי אָמְרוּ: בָּא אֱלֹהִים אֶל-הַמַּחֲנֶה; וַיֹּאמְרוּ: אוֹי לָנוּ, כִּי
לֹא הִיָּתָה כּוֹזֶת אֶתְמוֹל שְׁלָשׁ. ח אוֹי לָנוּ, מִי יַצִּילֵנוּ מִיַּד
הָאֱלֹהִים הָאֲדִירִים הָאֵלֶּה? אֵלֶּה הֵם הָאֱלֹהִים, הַמְּכִיִּם
אֶת-מִצְרַיִם בְּכָל-מָכָה בַּמִּדְבָּר. ט הִתְחַזְּקוּ וְהָיוּ לְאֲנָשִׁים,
פְּלִשְׁתִּים! פֶּן תַּעֲבְדוּ לַעֲבָרִים, בְּאֲשֶׁר עָבְדוּ לָכֶם; וְהִיָּתָם
לְאֲנָשִׁים וְנִלְחַמְתֶּם! י וַיִּלָּחֲמוּ פְּלִשְׁתִּים, וַיִּנָּקֶה יִשְׂרָאֵל, וַיִּנָּסוּ
אִישׁ לְאֹהֲלָיו; וַתְּהִי הַמָּכָה גְּדוֹלָה מְאֹד, וַיַּפֹּל מִיִּשְׂרָאֵל
שְׁלֹשִׁים אָלֶף רִגְלִי. יא וַאֲרֹן אֱלֹהִים נִלְקַח; וּשְׁנֵי בְנֵי-עֲלִי
מָתוּ, הַפָּנִי וּפִינֶחָם. יב וַיֵּרֶץ אִישׁ-בְּנִימִן מִהַמְּעָרָכָה, וַיָּבֹא
שָׁלָה בַּיּוֹם הַהוּא; וּמָדִיו קָרְעִים וַאֲדָמָה עַל-רֹאשׁוֹ. יג וַיָּבֹא,
וְהָיָה עָלָיו יֵשֶׁב עַל-הַכֶּסֶּא יְדֹ הָרֹדֶף מִצָּפָה, כִּי-יִהְיֶה לָמוֹ
יֵד כְּתִיב.

ב א ו ר .

(א) וַאֲרֹן אֱלֹהִים נִלְקַח - בַּשָּׂבִיָּה.
וּשְׁנֵי בְנֵי-עֲלִי מָתוּ - הֵם נִלְחָמוּ עַל אַרְוֹן
הָאֱלֹהִים, עַד שֶׁנָּפְלוּ תַלְלִים לַקִּיּוֹ, נֶאֱדָו
לְקַחוּהוּ בַּפְּלִשְׁתִּים בַּשָּׂבִיָּה.
(ב) וּמָדִיו - גְּדִדִּיו. וַאֲדָמָה עַל-רֹאשׁוֹ -
לְאוֹת אָכַל גְּדוֹל וְרָאָה יְהוֹשֻׁעַ ז', ו'.
(ג) וַיָּבֹא - וַיִּבְאֶשֶׁר בָּא הַעֲדָה. הַכֶּסֶּא -
הוּא 'כֶּסֶּא כְבוֹד' וְכֶסֶּא כְבוֹד יְנִיחִים
לְמַעַלָּה ב', ח'ו'. שָׂאֵף שׁוֹפְטִים וּמַלְכִּים יָשְׁבוּ
עָלָיו; וּבְחִדּוֹ, בִּשְׁקִיּוֹ שׁוֹפְטִים אֶת הָעָם;
הֵם בִּסְסִיּוֹת לְמִשְׁפָּט, שֶׁעָמְדוּ עַל פִּי רֹב בִּשְׁעַר
הָעִיר; אָכֵל בְּדָלָל יָשְׁבוּ הָעֲבָרִים תַּקְדֻּמָּיִם,
כְּעַמִּי תַּקְדֵּם בְּנִימִן, עַל מַרְבָּדִים מִצְעִים
עַל הָאָרֶץ. יד הָרֹדֶף - לִיד הָרֹדֶף, בִּשְׁעַר
הָעִיר אֶתֵּל הָרֹדֶף. מִצָּפָה - מַחֲנֶה לְבִשְׁתִּיָּה

(ז) וַיַּדְעוּ - וְהָיָה נִדְעָה לָכֶם.
(ח) וַיֵּרְאוּ - וַיִּנָּרְאוּ; הַיֵּיד בְּחִירִיק נִסְמָרוּ.
(ט) הָאֱלֹהִים הָאֲדִירִים הָאֵלֶּה -
הַפְּלִשְׁתִּים שֶׁעָבְדוּ אֱלִילִים בָּכִים, וְהָאֵל
הַלְאָמִי הָרֹאשִׁי שֶׁלָּכֶם הָיָה דִּגְדֹן, חֲשָׁבוּ,
שֶׁגַם לַעֲבָרִים יֵשׁ אֱלֹהִים בָּכִים, וּלְפִי הָאֲמִינָה
הָאֱלִילִית, הָאֲמִינָה כִּי אָמְנָם אֱלֹהִים אֲדִירִים
יֵשׁ לָכֶם לַעֲבָרִים, עַד אֲמִינָתָם ז' לֹא הִפְרִיעָה
אוֹתָם לְהִלָּחֵם בְּעֲבָרִים וּבְאֱלֹהֵיהֶם, בַּתְּקוּהָ
כִּי דִגְדֹן אֱלִילִים בַּלְאָמִי יַעֲזֹר לָכֶם לְצָדְכֶם.
הַפְּכִים אֶת-מִצְרַיִם... בַּמִּדְבָּר - הַכּוֹנֶה
אוֹלֵי-עֵלִים סוּף; אוֹלֵם אֱלֹהֵי הַקְּרִיאוֹת הַקָּמִין
בַּמַּחֲנֶה בַּפְּלִשְׁתִּים, שֶׁלֹּא יָכִלוּ לַבִּעַת קוֹרוֹת
יִשְׂרָאֵל בְּמִצְרַיִם בְּכַרְסוֹת.
(ט) וְהָיוּ לְאֲנָשִׁים - הָיוּ לְבָרִים.

חרד על ארון האלהים; והאיש בא להגיד בעיר, ותושק כל-העיר. יי וישמע עלי את-קול הצעקה, ויאמר: מה קול ההמון הזה? והאיש מהר ויבא ויגיד לעלי. טו ועלי בן-תשעים ושמונה שנה; ועיניו קמה ולא יכול לראות. טז ויאמר האיש אל-עלי: אנכי הבא מן-המערכה, ואני מן-המערכה נסתי היום; ויאמר: מה-היה הדבר בני? יז וישן המבשר ויאמר: גם ישראל לפני פלשתים, וגם מגפה גדולה היתה בעם, וגם-שני בניה מתו, חפני ופינחס; וארון האלהים נלקחה. יח ויהי כהזכירו את-ארון האלהים, ויפל מעל-הבסא אחרנית בעד יד השער, ותשבר מפרקתו וימת, ביי-זקן האיש וכבוד; והוא שפט את-ישראל ארבעים שנה.

יט ובכלתו אשת-פינחס הרה ללת, ותשמע את-השמועה אל-הלקח ארון האלהים ומת חמיה ואישה; ותכרע ותלד, ביי-נהפכו עליה צריה. כ ובעת מותה ותרברנה הנצבות עליה: אל-תיראי, ביי-בן ילדתי; ולא

באור.

מפרקתו - מפרקת-עצם הצנאר מאחור ותשבר מפרקתו-הנפלי מן הבסא מתעלה נשברה מפרקתו ומת. וכבוד - ונפילתו קשה. יט) ללת - ו= שם הפעל מקצר מן ללדת-ללדתו. הרה ללת - היתה צריכה ללדת. אל - ו= ועלו הלקח - ביי גלקח. חמיה - והשם חם נטיתו כהשם א חו. אבי בעלה. נהפכו עליה צריה - נכרי עליה מכאצריה וילדה כדם ומנה ומתה. כ) ובעת מותה - ובאשר היתה קרובה למות. הנצבות עליה - הנשים, שעמדו

משנה המלקחה, ולא יכל לנחם בביתו. טו) ועיניו קמה - ו= קמו כאלו קפאו לא ראו עוד כלל נתעוררו. יח) כהזכירו את-ארון האלהים-את כל השמועות הנראות: מנוסת העם במגפה הגדולה, מיתת שני בניה - שבע במנוחה, אכל באשר הזכיר את ארון האלהים, ביי גלקח בשבנה - את האסון הלאומי הנורא הזה לא יכל עוד לשאת. ויפל... אחרנית-התעלה ויפל לאחריו על גבו. בעד יד השער - אצל השער, שישב שם וחסה.

עֲנֵתָהּ וְלֹא-שָׁתָה לָּבָהּ. כֹּא וּתְקַרְא לַנֶּעֶר אִי כְבוֹד, לֹאמֹד:
נָלָה כְבוֹד מִיִּשְׂרָאֵל, אֶל--הַלֵּקֶחַ אֲרוֹן הָאֱלֹהִים, וְאֶל--
חֲמִיָּה וְאִישָׁהּ. כֹּב וּתֹאמַר: נָלָה כְבוֹד מִיִּשְׂרָאֵל, בְּיַד נִלְקָח
אֲרוֹן הָאֱלֹהִים.

ה.

א וּפְלִשְׁתִּים לָקְחוּ אֶת אֲרוֹן הָאֱלֹהִים, וַיִּבְאֵהוּ מֵאֲכָז
הַנֶּעֶר אֲשֶׁדּוּדָה. ב וַיִּקְחוּ פְלִשְׁתִּים אֶת-אֲרוֹן הָאֱלֹהִים, וַיִּבְאֵהוּ
אֹתוֹ בֵּית דָּגוֹן; וַיַּצִּיגוּ אֹתוֹ אֶצֶל דָּגוֹן. ג וַיִּשְׁכְּמוּ אֲשֶׁדּוּדִים

ב א ו ר.

וַיִּצְאֻם מִמִּלְחָמָה הַזֹּאת כִּי-נִזְרָאוּ לַיִּשְׂרָאֵל;
הַפְּלִשְׁתִּים, שְׂבוּרֵי הַנֶּחֱחֹן, פָּשְׁטוּ אֹז עַל עָרֵי
יִשְׂרָאֵל לְרֹחֵב הָאָרֶץ, מִמֶּעֶרֶב לְמִזְרָח, עַד
שִׁילָה, הַחֲרִיבוּ אֶת הָעִיר וְהָרָסוּ אֶת הַמִּשְׁכָּן;
וְכֹה נִתְבַּטַּל הַמֶּרְקָב הַרוֹמָנִי שֶׁעַד לַיִּשְׂרָאֵל
יוֹתֵר מִשְׁלֹשׁ מֵאוֹת שָׁנָה. עַל הָרֶבֶן שֶׁלֹּה
קִינָה אֶחָד מִשְׁוֹרְרֵי הַקְּדֻמוֹנִים:

אֶחָד שָׁבֵן בְּאֶדָם;

וּתְפֹאֲרָתוֹ כְּבֹד צָר...

וְאֶלְמִנּוּתוֹ לֹא תִבְקֶינָה (**)

(תְּהִלִּים ע"ח, ס' ס"ד).

וּלְמַעַלָּה בְּתַבְנִית אָדָם, וּמִתְנִיָּו וּלְמַטָּה
בְּתַבְנִית דָּג, וְעַל הַמִּשְׁבָּעוֹת הַעֲתִיקוֹת הוּא
מֵאִיר גַּם בְּתַבְנִית נְחֹבָה. לְעַמִּים הַקְּדֻמוֹנִים
יֹשְׁבֵי חוּף הַיָּם הָיָה תְּרַג סָמֶל אֱלֹהִיּוֹת. מִקְבֹּשׁ
דָּגוֹן עַמִּד עַד יָמֵינוּ הַחֲשֻׁמוֹנָאִים, וְנִשְׁכַּף עַל
יְדֵי יוֹנָתָן הַחֲשֻׁמוֹנָאִי. וַיַּצִּיגוּ - וְהַפְעִיל
מִקְדָּר: צִי-ג - הַצִּיג; וְהוּא מִפְּעִיל פ"י

אֲצִלָּה. אֶל-תִּירְאִי-אֵל תִּרְאִי, אֵל תִּתְעַצְבִּי.
כִּי-בֵן גִּלְדָּת - וְשִׁמְחָה לָאֵם בְּהִנָּלָה לָהּ
בֶּן יָרָ: גַּם תִּנָּה בְּקִשָּׁה בְּתַפְלָתָהּ: וְכַע
אֲנִשִּׁים. וְלֹא-שָׁתָה לָּבָהּ - לֹא שָׁמָּה לֵב
לְדַבְּרֵי תַנְחוּמִיהוּ.

כֹּא אִי כְבוֹד - אִין כְּבוֹד. נָלָה כְבוֹד
מִיִּשְׂרָאֵל - בַּל כְּבוֹד יִשְׂרָאֵל סָר מֵעֲלֵיו.

... וַיִּשָּׁש מִשְׁכָּן שָׁלוֹ,

נִשְׁתַּן לִשְׁכֵי עוֹז (*).

בְּהִיגוֹ בְּתַרְבֵּב נִפְלֹ.

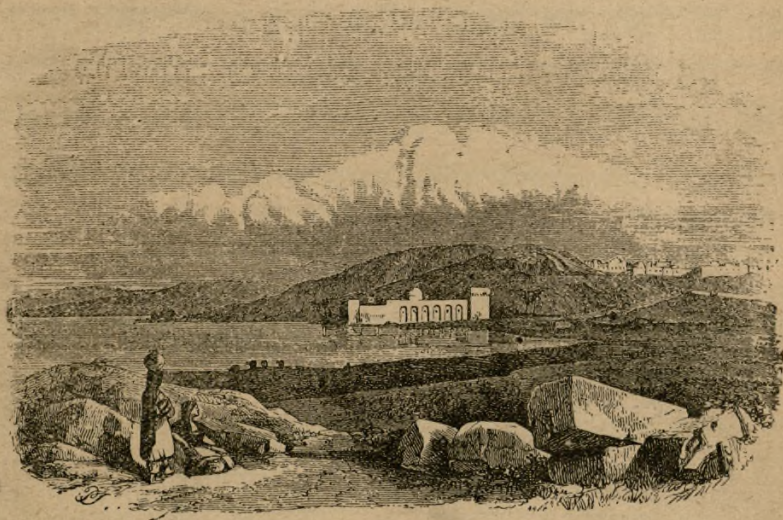
א) וַיִּבְאֵהוּ... אֲשֶׁדּוּדָה - הָעִיר אֲשֶׁדּוּד
וּבְלִשׁוֹן הַכְּנָעִי אֲצוּטוֹסוֹ הָיְתָה מְדִירוֹ לַעֲנָה.
הוּא נִפְלָה בְּחִלְקֵי שָׁל וְהִנָּה, אֶדָּ שְׂבָה
וְנִלְקָדָה בְּיַד הַפְּלִשְׁתִּים. בָּהּ הָיָה הַמִּקְדָּשׁ
לְאֵלִיל דָּגוֹן, הוּא הָאֵל הַלְּאֵמִי הַקְּדָאשִׁי שֶׁל
הַפְּלִשְׁתִּים.

ב) דָּגוֹן - פֶּסֶל הָאֵלִיל דָּגוֹן הָיָה מִתְנִיָּו

(*) מֶרֶב הַתְּהִלִּים וְגִדְלָה הָאֵסוֹן הַקְּדָאשִׁי.

(*) כִּנִּי לְאֲרוֹן: וַאֲרוֹן עֶגְדָּה.

ממחרת, והנה דגון נפל לפניו ארצה, לפני ארון יהוה;
 ויקחו את דגון, וישבו אתו למקומו. וישבמו בפקד
 ממחרת, והנה דגון נפל לפניו ארצה, לפני ארון יהוה;
 וראש דגון ושתי בפות ידיו כרותות אל-המפתן, רק דגון
 נשאר עליו. ה על-כן לא-יִדְרְכוּ כהני דגון, וכל-הקאים
 בית-דגון, על-מפתן דגון באשדוד, עד היום הזה.

אשדוד.

ב א ו ר.

הספ. רק דגון גשאר עליו - רק חצי
 המפתן, שהיה בדמות דג נשאר במקומו.
 (ה) לא-יִדְרְכוּ... על-מפתן דגון -
 בשביל מקרה זה נקבש המפתן בעיני עובדי
 דגון ויהיו רולנים של המפתן (צפניה א/ט)
 כבואם בגימיה על-כן... זוהי העבת הס'גור
 המבאר מעם הניקח המקביל בבית דגון.

שאחריה צ' הדומים פנמיתם לפעלי פ'נו.
 ונציגו אתו אצל דגון - לאות כי אליהם
 גבר על אלהי ישראל, אשר נראו מפניו
 כל כד, ונקמהו בשביה.

(ד) נפל לפניו - שובב על פניו. לפני
 ארון יי - לאות שדגון נקנע לפני אלהי
 ישראל. כרותות אל-המפתן - ומנחות על

י ותכבד יד־יהוה אל־הַאֲשֻׁדּוּדִים, וַיִּשְׁמֹם; וַיַּךְ אֹתָם
בַּמַּחֲרִים, אֶת־אֲשֻׁדּוּד וְאֶת־גְּבֻלֵּיהָ. י וַיֵּרְאוּ אֲנָשֵׁי־אֲשֻׁדּוּד
בִּירְכֵן, וַיֹּאמְרוּ: לֹא־יֵשֵׁב אַרְזֹן אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל עִמָּנוּ, כִּי־
קָשְׁתָה יָדוֹ עָלֵינוּ וְעַל דָּגוֹן אֱלֹהֵינוּ. ח וַיִּשְׁלְחוּ וַיֹּאכְסְפוּ אֶת־
כָּל־סֶרְנֵי פִלְשְׁתִּים אֲלֵיהֶם, וַיֹּאמְרוּ: מַה־נַּעֲשֶׂה לְאַרְזֹן
אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל? וַיֹּאמְרוּ: גַּת יֹסֵב אַרְזֹן אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל; וַיִּסְבּוּ
אֶת־אַרְזֹן אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל. ט וַיְהִי אַחֲרֵי הַסִּבּוֹ אֹתוֹ, וַתְּהִי יַד־
יְהוָה בְּעִיר, מְהוּמָה גְּדוֹלָה מְאֹד, וַיַּךְ אֶת־אֲנָשֵׁי הָעִיר
נִיקְמָן וְעַד־גְּדוֹל; וַיִּשְׁתְּרוּ לָהֶם מַחֲרִים. י וַיִּשְׁלְחוּ אֶת־אַרְזֹן
הָאֱלֹהִים עֶקְרוֹן, וַיְהִי כְּבוֹד אַרְזֹן הָאֱלֹהִים עֶקְרוֹן, וַיַּעֲקֹר
הָעֶקְרָנִים לֵאמֹר: הַסִּבּוֹ אֵלֵי אֶת־אַרְזֹן אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל.

* בעפלים כתיב. * עפלים כתיב.

ב א ו ר.

ו וַיִּשְׁמֹם – וַהֲפִעִיל מִמְקוֹר שְׁמֹם, עִינוּ
עָשָׂה בָהֶם שְׁמוֹת, הִבִּיא עֲלֵיהֶם תָּלִיִּים
רָעִים. בַּמַּחֲרִים – מִיָּנִי פָּצָעִים קָשִׁים וְסִבּוֹרוֹת
גְּדוֹלוֹת וְנִפְּחוֹת, שֶׁהִתְדַּבְּקוּ מֵאִישׁ לְרֵעֵהוּ.
והַכְּתִיב: בְּעַפְלִים, מִן עַפֵּל – מִנְּקֵד: פָּצָעִים
שֶׁפָּרְחוּ בָהֶם אֲבַעֲבָעוֹת גְּבֻחוֹת.

ח מַה־נַּעֲשֶׂה ... – כְּנֻבֵּאֵי הָאֶרֶץ הוּא
הַגִּזְרִים לַמִּבּוֹת דָּאָרֶץ וְסִחְלוֹאֲתֶיהָ. יֹסֵב –
וַהֲפִעִל (קָל) מִמְקוֹר סִבָּב; עֲתִיד ב' וְכֹא
גִם: גִּבּוֹ. גַּת יֹסֵב – וַיִּכְבְּדוּהוּ לְגַת; שְׁנוֹ
מְקוֹם הָאֶרֶץ, לְבִשְׁת אִם בְּגִלְלוֹ נִעְשָׂה, אוֹ
כִּם מִקְרָה הוּא בְּמְקוֹם הַגַּת. וַיִּסְבּוּ וַהֲפִעִיל,
וְכֹא גִם: גִּבּוֹ הַשִּׁבּוֹ הָאֹתוֹ לְגַת.

ט וַיִּשְׁתְּרוּ לָהֶם מַחֲרִים – פָּרְצֵי לָהֶם
בְּפָצָעִים. וַשְׁתֵּר – שְׁתֵּר, בְּאֶרְמִית: פָּרִיז.
י וַיַּעֲקֹר הָעֶקְרָנִים – אֵל פֶּרֶץ פִּלְשְׁתִּים.
הַסִּבּוֹ אֵלֵי... לְהַמִּיתָנִי וְאֶת־עַמִּי דְּגִזְרָה.

להמיתני ואת-עמי. יא וישלחו ויאספו את-כל-סרגי
פלשתים, ויאמרו: שלחו את-ארון אלהי ישראל ונשב
למקומו, ולא ימית אתי ואת-עמי; כִּי־הִיְתָה מְהוּמַת־מָוֶת
בְּכָל־הָעִיר, בְּבִדְדָה מְאֹד יַד הָאֱלֹהִים שָׁם. יב וְהָאֲנָשִׁים, אֲשֶׁר
לֹא־מָתוּ, הָבּוּ בַּטָּחָדִים; וַתַּעַל שׁוֹעַת הָעִיר הַשָּׁמַיִם.

ו.

א וַיְהִי אַרְוֶן־יְהוָה בְּשָׂדֶה פְּלִשְׁתִּים שְׁבָעָה חֲדָשִׁים.
ב וַיִּקְרְאוּ פְּלִשְׁתִּים לִבְהֻנִּים וּלְקַסָּמִים, לֵאמֹר: מַה־נַּעֲשֶׂה
לְאַרְוֶן יְהוָה? הוֹדַעְנוּ, בְּמָה נִשְׁלַחְנוּ לְמָקוֹמוֹ? ג וַיֹּאמְרוּ:
אִם־מְשֻׁלָּחִים אֶת־אַרְוֶן אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל, אֲלִי־תִשְׁלַחוּ אֹתוֹ
רִיקָם, כִּי־הֵשֵׁב תִּשְׁיָבוּ לוֹ אָשָׁם; אִזּוֹ תִרְפְּאוּ וְנוֹדַע לָכֶם,
לָמָּה לֹא־תִסּוּר יָדוֹ מִכֶּם. ד וַיֹּאמְרוּ: מַה הָאָשָׁם, אֲשֶׁר נִשְׁיָב
לוֹ? וַיֹּאמְרוּ: מִסְפַּר סַרְגֵי פְּלִשְׁתִּים, חֲמִשָּׁה טָחָרִי וְהֵב
חֲמִשָּׁה עֶבְרִי וְהֵב; כִּי־מִגֹּפֶה אַחַת לְכֻלָּם וּלְסַרְגֵּיכֶם.

*עפלי כתיב.

*בעפלים כתיב.

באור.

(במדרש י"ח, ט.) . וְנוֹדַע לָכֶם... אִזּוֹ

וְנוֹדַע לָכֶם, מְדוּעַ לֹא סָרָה יָדוֹ מִכֶּם עַד עַתָּה.

(ד) מִסְפַּר סַרְגֵי פְּלִשְׁתִּים - מִסְפַּר

חֲמִשָּׁת סַרְגֵי הַפְּלִשְׁתִּים. טָחָרִי וְהֵב - גִּזְרֵי

וְהֵב וְצוּקִים כְּחִבְנֵי הַפָּאָעִים וְהָאֲבָעוּעוֹת

שֶׁעַל גֹּפֶם; בְּדִי נִהְיִים הַעֲמִים בְּמִקְדָּמוֹנִים,

כְּשֶׁהָיוּ קָאִים לְהַחֲפֹל לְאַלִּילָם בְּעַר חוֹלָה.

הָיוּ מְבִיאִים לוֹ מִנְחָה גִּזְרֵי כֶסֶף וְזָהָב, וְעַלֵּיהֶם

מִצֵּיר הָאֲדָר, אוֹ חֶלֶק הַגִּיף, הַבּוֹאֵב שֶׁל

הַחוֹלָה, לְמַעַן יִרְאֶה בְּעֵינָיו וִירְפָּאֵהוּ. מִקְהָג

וְהָ נִהְיָ גַם בַּיּוֹם הַזֶּה עוֹבְדֵי הָאֱלִילִים

שְׁבָדוֹ; וְכֵן עָשׂוּ גַם הַפְּלִשְׁתִּים. עֶבְרִי

דָּבָר יָאֵז סָרֹן עֲקֻרֹן.

(א) בְּשָׂדֶה פְּלִשְׁתִּים - בְּאֶרֶץ פְּלִשְׁתִּים

וְכֵן: בְּשָׂרִי מִזָּאֵב (רוֹת א', א) .

(ב) וּלְקַסָּמִים - לְמַכְשָׁפִים. לֵאמֹר -

נִשְׁאָלוּם לֵאמֹר: בְּמָה נִשְׁלַחְנוּ לְהַחֲזִיק

אֶת הָאֲרֹן עוֹד לֹא וְכָלֹה מִפְּנֵי הַמִּגֹּפֶה, וְהַחֲלִישׁוּ

לְהִשְׁיָבוּ, אֲלָא שְׁלֵא יָדְעוּ אִיךָ יִשְׁכַּחוּ.

(ג) אִם־מְשֻׁלָּחִים אִתָּם. הֵשֵׁב תִּשְׁיָבוּ

לוֹ אָשָׁם - תִּתְּנוּ לוֹ מִרְבּוֹן מִתְּנָה מִי אָשָׁם

לְפָנֵי הַמָּקוֹם, בְּשַׁל חוֹב. הוּא לְפָנֵי מִשְׁעָה

שֶׁחָשָׂא עַד שֶׁבִּיאָ לוֹ מִרְבּוֹן, וְהִבְאָתָּ מְרִוּאָה

וְשִׁבָּה. וְכֵן: לְכָל אָשָׁם, אֲשֶׁר נִשְׁיָבוּ לִי.

ה וַעֲשִׂיתֶם צִלְמֵי מַחֲרִיכִים וְצִלְמֵי עֶכְבְּרִים, הַמְשַׁחֲתִים אֶת־הָאָרֶץ, וְנָתַתֶּם לֵאלֹהֵי יִשְׂרָאֵל כְּבוֹד; אוֹלֵי יָקַל אֶת־יָדוֹ מֵעֲלֵיכֶם, וּמַעַל אֱלֹהֵיכֶם, וּמַעַל אֲרֻצְכֶם. וּלְמָה תִּכְבְּדוּ אֶת־לִבְבְּכֶם, כַּאֲשֶׁר כִּבְדוּ מִצְרַיִם וּפְרָעָה אֶת־לִבָּם? הֲלוֹא כַּאֲשֶׁר הִתְעַלָּל בָּהֶם, וַיִּשְׁלַחֲהוּם וַיִּלְכְּבוּ. וְעַתָּה קָחוּ וַעֲשׂוּ עֲגֹלָה חֲדָשָׁה אַחַת, וּשְׁתֵּי פָרוֹת עֲלֹת, אֲשֶׁר לֹא־עָלָה עֲלֵיהֶם עַל; וְאַסְרֹתֶם אֶת־הַפָּרוֹת בַּעֲגֹלָה, וְהַשִּׁיבֹתֶם בְּגֵיהֶם מֵאַחֲרֵיהֶם הַבֵּיתָה. וּלְקַחְתֶּם אֶת־אֲרוֹן יְהוָה, וְנָתַתֶּם אֹתוֹ אֶל־הָעֲגֹלָה, וְאֵת כָּלִי הַזֶּה, אֲשֶׁר הִשְׁבַּתֶּם לוֹ אֲשֶׁם, תְּשִׁימוּ בְּאֲרֹנִי מִצִּדּוֹ; וְשַׁלַּחְתֶּם אֹתוֹ וְהִלָּךְ.

עפ"לכס כתיב.

ב א ו ר .

עֲלֹת - צִיּוֹנוֹת הַמִּיּוֹנוֹת אֶת עֲלִיָּהוּ. עַל־מוֹט הַנָּתוּן עַל צִיּוֹן הַבְּהֵמָה, וְהַמְחַבֵּה. אוֹ הָעֲגֹלָה, קִשּׁוּרָה בָּה. אֲשֶׁר לֹא־עָלָה עֲלֵיהֶם וְעֲלִיָּהוּ עַל - שְׁלֹא תִשָּׂא עוֹד וְלֹא מִשְׁכּוֹ עֲלֹת מַעֲדוֹן; וְכִשְׁאוֹרִים פָּרוֹת כַּאֲלֹה בַּעֲגֹלָה בַּפֶּסַע תְּרַאשׁוּנָה. לֹא תִלְכְּנוּ אִם לֹא נִפּוֹן וְנִמְשְׁכוֹן בְּחֻמָּה. וְהַשִּׁיבֹתֶם בְּגֵיהֶם מֵאַחֲרֵיהֶם וְעֲלִיָּהוּ עַל - בְּגֵיהֶם מֵאַחֲרֵיהֶם הַבֵּיתָה - הַעֲגִלִים כְּרוּכִים אַחֲרֵי אֲמִיתֵיהֶם, וְכִשְׁאוֹרֵי אֶת הַפָּרוֹת בַּעֲגֹלָה, וְשִׁיבוּ אֶת הָעֲגִלִים אֶל הַרְפָּת וְיִקְלְאוּ שָׁם, וְאִזּוֹ לֹא תִחַפְצֶנָה הַפָּרוֹת לָלֶכֶת. לֹא גַם הָיוּ רַגְלֹת לְמִשְׁךְ בַּעֲגֹלָה.

ח וְנָתַתֶּם אֹתוֹ אֶל־הָעֲגֹלָה - וְשַׁמַּתֶּם אֹתוֹ עַל הָעֲגֹלָה, כַּאֲרֹנִי - בְּמִידָה קִשְׁתָּה. וְשַׁלַּחְתֶּם אֹתוֹ - אֶת הָאֲרוֹן. וְהִלָּךְ - לְכִידוֹ. וְאִישׁ לֹא יִגְדֹּג אֶת הַפָּרוֹת.

וְהָב - בְּגֵיהֶם, הָבּוּ הַפְּלִשְׁתִּים גַּם בַּעֲבָרֵי שָׁנָה רַבִּים, שֶׁהִשְׁחִיתוּ אֶת חֲבוּאוֹת הַשָּׂדוֹת. מִגִּפְתָּה אַחַת לְכֵלֶם וּלְלִבְכֶם וּלְסַרְגֵּיכֶם - גַּם בַּעֲבָרֵי עֵזָה וְאַשְׁקִלּוֹן, שְׁלֹא הוֹבֵא שָׁם הָאֲרוֹן. ה) הַמְשַׁחֲתִים - וְחִבּוּאֹת הָאָרֶץ. יָקַל אֶת־יָדוֹ - יִתְעַל לְגִזּוֹף אֶתְכֶם כָּל כֹּד קִשָּׁה.

ו) תִּכְבְּדוּ... כִּבְדוּ - וְכָאן כֹּא הַפֶּעַל, שֶׁהוֹרָאָתוֹ: מֵת כְּבוֹד, מֵסַת הַהִפְעִיל: מִכְּבִידוֹ... הִכְבִּידוּ. וְלְמָה תִּכְבְּדוּ לִבְבְּכֶם - לְמָה תִּקְשׁוּ לִבְבְּכֶם, לְמָה תִּתְעַקְשׁוּ שְׁלֹא לְהִשָּׁב אֶת הָאֲרוֹן. הַסַּרְגִּים לֹא תִפְצְוּ לְהִשָּׁב אֶת הָאֲרוֹן לְיִשְׂרָאֵל, כִּי פָחַדוֹן שֶׁן יַעֲזוֹד לָהֶם לְשִׁבְרָא עֲלֵם מֵעַל צִיּוֹרָם. הֲלוֹא כַּאֲשֶׁר הִתְעַלָּל בָּהֶם - הֵן כַּאֲשֶׁר עָשָׂה בָּהֶם שְׁפָטִים וְדוּלִים. וַיִּשְׁלַחֲהוּם וַיִּלְכְּבוּ - הָיוּ מִקְרָחִים לְשִׁלְחָם מֵאַרְצָם וְהִלְכּוּ לָהֶם. ו) עֲגֹלָה חֲדָשָׁה - לְכִבּוֹד הָאֲרוֹן. פָּרוֹת

ט ויראיתם אס-הדרך גבולו יעלה בית שמש, הוא עשה לנו
את-הרעה הגדולה הזאת; ואם-לא, וידענו כי לא ידו נגעה
בנו, מקרה הוא היה לנו. י ויעשו האנשים בן, ויקחו שתי
פרות עלות, ויאסרום בענלה; ואת-בניהם פלו בבית.
יב וישמו את-ארון יהוה אל-הענלה; ואת הארנו ואת עבדרי
הזהב, ואת צלמי טחריהם; יג וישרנה הפרות בדרך, על-
דרך בית שמש, במסלה אחת הלכו הלוך ונעו, ולא-סרו-
ימין ושמאל; וסרני פלשתים הלכים אחריהם עד-גבול
בית שמש. יד ובית שמש קצרים קציר-חטים בעמק; וישאו
את-עיניהם ויראו את-הארון, וישמחו לראות. יז ותענלה
באה אל-שרה יהושע בית-השמש, ותעמד שם, ושם אכן
גדולה; ויבקעו את-עצי הענלה, ואת-הפרות העלו עלה
ליהוה. טו ויהלום הורידו את-ארון יהוה, ואת-הארנו, אשר-
אתו, אשר-בו בלי-זהב, וישמו אל-האבן הגדולה; ואנשי
בית-שמש העלו עלות ויזבחו זבחים ביום ההוא ליהוה.
טז וחמשה סרגי-פלשתים ראו; וישבו עקרון ביום ההוא.

ב א ו ר .

יב) וישרנה - ותמנה זרה, ותראי:
ותישרנה ממקור ישר, גמי הלוכו ישר.
יג) במסלה - בדרך. הלוך ונעו - ויגעהו
הלוך ונעק, על בניהו שהרחיקו מהו; כי
לא תבצו ללכת, אך כמו איה כח נסתר
דמך איהו ללכת. אחריהם - ויאתריקו.
יד) ובית שמש - ואנשי בית שמש.
טז) בית-השמש - ותאר נחם המקום
מבית שמש, וכן: "בית הלחמי" (לקמן טז);
א) מבית לחם.

ט) אס-הדרך גבולו - אם אחרי כל
אלה מלכנה הפרות בדרך העולה לגבול
ארצו של הארון. יעלה - פאליו. בית
שמש - עיר הכננים בנחלת יהודה, על
גבול ארץ פלשתים וראה יהושע כא, טז.
ואם-לא - גלד קארון לבדו.
י) ויאסרום - וינאסרו. בגיהם -
גיהנום. פלו - קלאו; קלומר: סגרו;
וכא כחשמשות האלה, הקפה במקטא, כמו:
שלטת-שאלטד (למעלה א, יז).

י ואֵלֶּה מַחֲרֵי הַזֶּהָב, אֲשֶׁר הֵשִׁיבוּ פִלְשֹׁתִים אֲשֶׁם לַיהוָה: לְאַשְׁדּוֹד אֶחָד, לְעֵזָה אֶחָד, לְאַשְׁקְלוֹן אֶחָד, לְנֹת אֶחָד, לְעֶקְרוֹן אֶחָד. יח וַעֲבָדֵי הַזֶּהָב, מִסְפַּר כָּל-עֲרֵי פִלְשֹׁתִים, לַחֲמֶשֶׁת הַסָּרְגִים, מַעִיר מִבְּצָר וְעַד כָּפַר הַפְּרָזִי; וְעַד אֲבֵל הַגְּדוּלָּה, אֲשֶׁר הִנִּיחוּ עָלֶיהָ אֶת אָרוֹן יְהוָה, עַד הַיּוֹם הַזֶּה, בַּשָּׂדֶה יְהוֹשֻׁעַ בֵּית-הַשֹּׁמֶשׁ.

יט וַיֵּךְ בְּאַנְשֵׁי בֵית-שֹׁמֶשׁ, כִּי רָאוּ בְּאָרוֹן יְהוָה, וַיֵּךְ בָּעָם שִׁבְעִים אִישׁ, חֲמִשִּׁים אֶלֶף אִישׁ; וַיִּתְּאֶפְלוּ הָעָם, כִּי-הָבֵה יְהוָה בָּעָם מִכָּה גְדוּלָּה. כ וַיֹּאמְרוּ אַנְשֵׁי בֵית-שֹׁמֶשׁ: מִי יוּכַל לַעֲמֹד לִפְנֵי יְהוָה, הָאֱלֹהִים הַקְּדוֹשׁ הַזֶּה? וְאֶל-מִי יַעֲלֶה מַעֲלִינוּ? כא וַיִּשְׁלְחוּ מַלְאָכִים אֶל-יִישׁוּבֵי קִרְיַת-יֶזְעָרִים לֵאמֹר: הֲשִׁבוּ פִלְשֹׁתִים אֶת-אָרוֹן יְהוָה, רְדוּ הָעָלֹי אֹתוֹ אֲלֵיכֶם.

ב. א. ו. ר.

יבִי רָאוּ בְּאָרוֹן יְיָ, וַיֵּךְ בָּעָם חֲמִשִּׁים אֶלֶף אִישׁ, כְּלִימֵר: אֹז פֶּרֶצָה הַפּוֹנֶה, שֶׁהָיְתָה בְּאֶרֶץ פִּלְשֹׁתִים, גַּם בְּאַנְשֵׁי שֹׁמֶשׁ וּמִתּוֹ שִׁבְעִים אִישׁ; מִנֶּפֶה זֶה הַחֲפָשָׁה גַּם בְּקֶרֶב הָעָם הָרַב, שֶׁנֶּאֱסַף שָׁם מִן הָעָרִים וּהַכְּפָרִים, אֲשֶׁר מִסְבִּיב, וְהֵם הִעֲבִירוּ אוֹתָהּ, לִמְקוֹמוֹתֶיהֶם וּנְמוֹתֵיהֶם מִן הָעָם חֲמִשִּׁים אֶלֶף אִישׁ וּמִסְפַּר מִנִּים. וְהַסּוֹפֵר מַחֲלִישׁ, שֶׁמִּנֶּפֶה זֶה פֶּרֶצָה בָּעָם בְּשִׁבְלֵי שָׂקָא בְּאָרוֹן יְיָ, מֵה שֶׁאֲסָרָה תוֹכָהּ אֲפִילוּ לְלוֹנִים: וְלֹא יָבִאוּ לִרְאוֹת כִּבְלַע אֶת הַקֶּדֶשׁ וְנִמְתּוּ (בַּמִּדְבָּר ד', כ').

כ) וְאֶל-מִי יַעֲלֶה - אָנָּה בְּיָחִיז?

כא) קִרְיַת-יֶזְעָרִים - לֹא רְחוֹקָה מִכִּית שֹׁמֶשׁ, עַל הַבִּיבֵל הַצְּפוֹנִי שֶׁל נַחֲלַת וְהִידָה; וְהִידָה גַּם בְּעַלִּי וְהִידָה (שְׁמוּאֵל ב' ו', ב').

יח) מִסְפַּר כָּל-עֲרֵי פִלְשֹׁתִים-הַסָּרְגִים אֲמָרוּ לְהִבְיֹא אֶת חֲמִשָּׁה עֶבְרִים, אֲבָל הֵם הִבְיֹאוּ עֲבָדֵי וְהָב מִסְפַּר כָּל הָעָרִים וְהַכְּפָרִים, אֲשֶׁר לָהֶם. מַעִיר מִבְּצָר - מַעִיר שְׁחֹמָה לֹא מִסְבִּיב. כָּפַר הַפְּרָזִי - כָּפַר פְּתוּחַ, שָׂאֵן לוֹ חוֹמָה כְּסִיב, וְעַד אֲבֵל הַגְּדוּלָּה... עַד הַיּוֹם בַּשָּׂדֶה יְהוֹשֻׁעַ בֵּית הַשֹּׁמֶשׁ-כְּלִימֵר: וְהָאֲבֵן הַגְּדוּלָּה, שֶׁהִנִּיחוּ עָלֶיהָ אֶת אָרוֹן יְיָ, נִמְצְאָה עַד הַיּוֹם בַּשָּׂדֶה יְהוֹשֻׁעַ בֵּית הַשֹּׁמֶשׁ; וְהִיא הָעֵרֶת הַסּוֹפֵר, שֶׁבְּנִימֵי הָיְתָה עוֹד הָאֲבֵן הַגְּדוּלָּה הַנּוֹפֶרֶת לַמַּעֲלָה. וְאוֹלֵי קוֹרָא לָהּ הַבְּחִיב אֲבָל בְּשִׁבְלֵי אֲבָל הָעָם (פְּסוּקֵי ט). יט) וַיֵּךְ... וַיֵּךְ... - זֶהוּ מִקְרָא מִסְרָם וְסָדְרוּ: וַיֵּךְ בְּאַנְשֵׁי בֵית שֹׁמֶשׁ שִׁבְעִים אִישׁ

ז.

א וַיָּבֹאוּ אֲנָשֵׁי קִרְיַת יַעֲרִים, וַיַּעֲלוּ אֶת־אֲרוֹן יְהוָה, וַיָּבֹאוּ אֹתוֹ אֶל־בֵּית אֲבִינֶדָב בְּנֹכְחָהּ; וְאֶת־אֶלְעָנָר בְּנוֹ קִדְשׁוֹ לִשְׁמֹר אֶת־אֲרוֹן יְהוָה. ב וַיְהִי מִיּוֹם שָׁבַת הָאֲרוֹן בְּקִרְיַת יַעֲרִים, וַיָּרְבוּ הַיָּמִים וַיְהִיו עֶשְׂרִים שָׁנָה; וַיָּנַחוּ כָל־בֵּית יִשְׂרָאֵל אַחֲרֵי יְהוָה. ג וַיֹּאמֶר שְׁמוּאֵל אֶל־כָּל־בֵּית יִשְׂרָאֵל לֵאמֹר: אִם־בְּכָל־לִבְבְּכֶם אַתֶּם שָׁבִים אֶל־יְהוָה, הִסִּירוּ אֶת־אֱלֹהֵי הַנֹּכַח מִתּוֹכְכֶם וְהַעֲשִׂיתֶם רוּת; וַהֲכִינוּ לִבְבְּכֶם אֶל־יְהוָה וְעִבְדֶּהוּ

ב א ו ר .

הָאֱלֹהִים" (לסלן י', ה'); אֶל־אֵין וְהַעֲבִיר הָאֱלֹהִים מִתּוֹכְכֶם, לְקִיּוּם הָאֲרוֹן בְּשִׁבְתָּהּ וְחִדְּפוֹ שְׁלֹחַ הַכִּיָּאֵן אֶת הָעָם לִבְרִי יְאוּשׁ גְּמֹר. הָעָם, שֶׁהֵבִיט עַל הָאֲרוֹן כְּעַל אֱלֹהִים וַיִּיָּבֹא בְּחֻמְּוֹ וַיִּשְׁתַּחֲוֶיָהּ כְּעַל־קִיּוּם הָאֲרוֹן בְּשִׁבְתָּהּ אֶת נַחֲוֹנֹה שֶׁל־הַגִּזְוֹן אֱלֹהֵי פְלִשְׁתִּים עַל אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל; וְכֵן שֶׁפֶל רוּם הָעָם וַרְפוּ יָרִיו, וְעוֹד מַעֲט וְהָיָה לְעַבְדֵי עוֹלָם לְמַנְצֵהוּ בְּחֹמֶר וּבְרִית. בְּיָמֵם הָרַעֲשִׁים הָאֵלֶּה חָם הִנָּבִיא הַגִּדּוֹל שְׁמוּאֵל, וַיִּפְחַח רוּם אֱלֹהִים חַיִּים בָּעָם, וַיַּעֲוֶרְהוּ לְהַתְאַחֵר בְּשֵׁם אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל; וַיִּמְאֵן מִרְדֵּי רוּחֵהוּ לְהוֹרֹת בּוֹ לַעֲמֹ, הָיָה עוֹבֵר מֵעַד לְעֵיר, וְהוֹרָה וַיִּשְׁפֹּט וְהוֹבִיט אֶת הָעָם בְּמַגֵּף עֶשְׂרִים שָׁנָה, עַד אֲשֶׁר הִתְחַה אֶת רוּם הָעָם וַיִּשְׁבְּהוּ כְּאֶלְדֵּיו, לְמִדְּבָר אֲמָרוֹ תְּבַמְיָנוּ: שְׁקוּל שְׁמוּאֵל כְּגֹדֶר מִשָּׁה וְאֶחָיו.

א וַיָּבֹאוּ אֲנָשֵׁי קִרְיַת יַעֲרִים — אֵל בֵּית שְׁמֵשׁ אֲבִינֶדָב — הַנֹּכְחָה הָיָה מִן הַבְּתָנִים. בְּנֹכְחָהּ — הַנֹּכְחָה, קוֹדֵם הַכְּתוּב וּבָעִה לְפָנָיו שֶׁל מִדְּבָר יַעֲרִים, שֶׁעָמַד עַל נִבְעָה אַחֵר; וְגַעַה וְהַנֹּכְחָה גַם נִבְעָה בְּהַשְׁפַּעַת שְׁמוּאֵל.

הָאֱלֹהִים" (לסלן י', ה'); אֶל־אֵין וְהַעֲבִיר הָאֱלֹהִים מִתּוֹכְכֶם, לְקִיּוּם הָאֲרוֹן בְּשִׁבְתָּהּ וְחִדְּפוֹ שְׁלֹחַ הַכִּיָּאֵן אֶת הָעָם לִבְרִי יְאוּשׁ גְּמֹר. הָעָם, שֶׁהֵבִיט עַל הָאֲרוֹן כְּעַל אֱלֹהִים וַיִּיָּבֹא בְּחֻמְּוֹ וַיִּשְׁתַּחֲוֶיָהּ כְּעַל־קִיּוּם הָאֲרוֹן בְּשִׁבְתָּהּ אֶת נַחֲוֹנֹה שֶׁל־הַגִּזְוֹן אֱלֹהֵי פְלִשְׁתִּים עַל אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל; וְכֵן שֶׁפֶל רוּם הָעָם וַרְפוּ יָרִיו, וְעוֹד מַעֲט וְהָיָה לְעַבְדֵי עוֹלָם לְמַנְצֵהוּ בְּחֹמֶר וּבְרִית. בְּיָמֵם הָרַעֲשִׁים הָאֵלֶּה חָם הִנָּבִיא הַגִּדּוֹל שְׁמוּאֵל, וַיִּפְחַח רוּם אֱלֹהִים חַיִּים בָּעָם, וַיַּעֲוֶרְהוּ לְהַתְאַחֵר בְּשֵׁם אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל; וַיִּמְאֵן מִרְדֵּי רוּחֵהוּ לְהוֹרֹת בּוֹ לַעֲמֹ, הָיָה עוֹבֵר מֵעַד לְעֵיר, וְהוֹרָה וַיִּשְׁפֹּט וְהוֹבִיט אֶת הָעָם בְּמַגֵּף עֶשְׂרִים שָׁנָה, עַד אֲשֶׁר הִתְחַה אֶת רוּם הָעָם וַיִּשְׁבְּהוּ כְּאֶלְדֵּיו, לְמִדְּבָר אֲמָרוֹ תְּבַמְיָנוּ: שְׁקוּל שְׁמוּאֵל כְּגֹדֶר מִשָּׁה וְאֶחָיו.

א וַיָּבֹאוּ אֲנָשֵׁי קִרְיַת יַעֲרִים — אֵל בֵּית שְׁמֵשׁ אֲבִינֶדָב — הַנֹּכְחָה הָיָה מִן הַבְּתָנִים. בְּנֹכְחָהּ — הַנֹּכְחָה, קוֹדֵם הַכְּתוּב וּבָעִה לְפָנָיו שֶׁל מִדְּבָר יַעֲרִים, שֶׁעָמַד עַל נִבְעָה אַחֵר; וְגַעַה וְהַנֹּכְחָה גַם נִבְעָה בְּהַשְׁפַּעַת שְׁמוּאֵל.

לְבָדוֹ וַיֵּצֵל אֶתְכֶם מִיַּד פְּלִשְׁתִּים. י וַיִּסְּרוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אֶת־
הַבָּעִלִּים וְאֶת־הַעֲשָׁתָרָה; וַנַּעֲבְדוּ אֶת־יְהוָה לְבָדוֹ. ה וַיֹּאמֶר
שְׁמוּאֵל: קִבְּצוּ אֶת־כָּל־יִשְׂרָאֵל הַמִּצְפָּתָה; וְאֶתְפַּלֵּל בְּעַדְכֶם
אֶל־יְהוָה. י וַיִּקְבְּצוּ הַמִּצְפָּתָה. וַיִּשְׁאֲבוּ־מִים וַיִּשְׁפְּכוּ לִפְנֵי
יְהוָה, וַיִּצְּמוּ בָּיּוֹם הַהוּא, וַיֹּאמְרוּ שָׁם: חָטָאנוּ לַיהוָה; וַיִּשְׁפֹּט
שְׁמוּאֵל אֶת־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל בַּמִּצְפָּה.

וַיִּשְׁמְעוּ פְּלִשְׁתִּים בִּי־הִתְקַבְּצוּ בְּנֵי־יִשְׂרָאֵל הַמִּצְפָּתָה.
וַיַּעֲלוּ סַרְגֵּי־פְלִשְׁתִּים אֶל־יִשְׂרָאֵל; וַיִּשְׁמְעוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל, וַיֵּרָאוּ
מִפְּנֵי פְלִשְׁתִּים. ה וַיֹּאמְרוּ בְּנֵי־יִשְׂרָאֵל אֶל־שְׁמוּאֵל: אַל־
תַּחֲרֹשׁ מִמֶּנּוּ מִזְעַק אֶל־יְהוָה אֱלֹהֵינוּ; וַיִּשְׁעֵנוּ מִיַּד פְּלִשְׁתִּים.
ט וַיִּקַּח שְׁמוּאֵל טָלָה חָלָב אֶחָד, וַיַּעֲלֵהוּ עוֹלָה כָּלִיל לַיהוָה;

י ויעלה כתיב.

ב א ו ר .

בִּימֵי הַבָּנוֹת הַשְּׁנִי בָּחַג הַסְּבֹת: שְׁמִיחַת בֵּית
הַשְּׁוֹאֲבָה, הָיָה גִבֹּר לְעָשֶׂם הַיּוֹדָה, הַיֵּרֵד
אֶסֶר חֲמֵי, וְאִינוּ עֵינָן לְבָאֵן.

ו) וַיִּשְׁפֹּט שְׁמוּאֵל — שָׁפֹט בֵּין אִישׁ
לְרֵעֵהוּ; אִי: אָמַר לִפְנֵי הָעָם דְּבָרֵי תוֹכַחַת
לְעַבְדֹת אֵת יְיָ דְּכָל לֵב וּבְכָל נָפֶשׁ.

ז) וַיִּשְׁמְעוּ פְּלִשְׁתִּים... וַיַּעֲלוּ־הַפְּלִשְׁתִּים
רָאוּ, כִּי הָעָם הַתְּחִיל שׁוּב מִתְּעוֹרָר וּמִתְאַחֵד
אֶחָד חֲרָפָן שְׁלָה, וַיִּמְחְרוּ לְצֹאת עֲלֵיהֶם
לְמַלְחָמָה, בְּמָרָם וּבְסִפְקוֹ לְהִנָּחֵן וּלְהַתְּחַסֵּק
לְמַלְחָמָה. וַיֵּרָאוּ — וַיִּירָאוּ.

ח) אֶל־תַּחֲרֹשׁ מִמֶּנּוּ — אֵל תִּפְנֶעַ
מִתְּחַלֵּל עֲלֵינוּ.

ט) טָלָה חָלָב — טָלָה חֲמֵן הַיּוֹגֵק חָלָב
נִמְנו. כָּלִיל — שְׁוֹשְׁרָף כָּלּוּ עִם עוֹר.
וַיַּעֲלֵהוּ לִי... — לְאַחֵר חֲרָפָן שְׁלָה הָיָה

ד) הַבָּעִלִּים וְהַעֲשָׁתָרָה — וַרְאֵה
שׁוֹפְטִים ב', יִיג וּבְבֹאֲרֵנוּ יִצְחָר.

ה) קִבְּצוּ אֶת־כָּל־יִשְׂרָאֵל — שְׁמוּאֵל
רָצָה לְטַהֵר אֵת הָעָם מִעֲבֹדַת הָאֱלִילִים
וְלְהַנִּיחַ שׁוּב אֵת עֲבֹדַת יְיָ בְּאִסְפַּת עָם
וְעוֹלָה בַּמִּצְפָּה. הַמִּצְפָּתָה — עַל הַמִּצְפָּה,
אֲשֶׁר בְּאַרְצֵ בְּנֵי־מִן.

ו) וַיִּשְׁאֲבוּ־מִים וַיִּשְׁפְּכוּ... — הַעֲמִים
בְּמִקְדָּמוֹת דָּיו נִתְּנִים, כְּשֶׁהָיוּ מְשִׁיעִים אִישׁ
בְּשִׁבְעַת הָאֱלֹהִים, אוֹ כְּשֶׁהָיוּ בֹרְתִים בְּרִית,
לְשַׁפֵּד מִים עַל הָאָרֶץ וּמִקֵּץ נָה נִתְּנָה בְּהָדוֹ
גַּם הַיָּם, לְאַמֵּד: כְּמִים הָאֵלֶּה. הַנִּגְרִים
אֲרָצָה, אֲשֶׁר לֹא נִשְׁפְּכוּ, כֵּן גַּם דְּבָרֵי הַבְּרִית
וְהָאֵלֶּה לֹא יִשְׁכּוּ בְּרָקָם, וְהָיוּ אוֹמְרִים, שְׁנָה
הָיָה סָמֵל מִתְּחִלָּה, כִּי הָעָם רֹצֵה לְהַטְהֵר
לִפְנֵי יְיָ מִעֲוֹנוֹתָיו. נְסִיד הַמִּים, שְׁנָה נִתְּנָה

וַיַּעַק שְׁמוּאֵל אֶל־יְהוָה בְּעֵד יִשְׂרָאֵל, וַיַּעֲקֹהוּ יְהוָה. י וַיְהִי
שְׁמוּאֵל מַעֲלָה הַעוֹלָה, וּפְלִשְׁתִּים נָגְשׁוּ לַמִּלְחָמָה בְּיִשְׂרָאֵל;
וַיָּרֶעַם יְהוָה בְּקוֹל־גָּדוֹל בַּיּוֹם הַהוּא עַל־פְּלִשְׁתִּים וַיַּהַרְם,
וַיַּנְנֻפוּ לִפְנֵי יִשְׂרָאֵל. יא וַיֵּצְאוּ אַנְשֵׁי יִשְׂרָאֵל מִן־הַמִּצְפָּה,
וַיַּרְדּוּ אֶת־פְּלִשְׁתִּים; וַיָּבוֹם עַד־מַתַּחַת לְבֵית כָּר. יב וַיִּקְרָא
שְׁמוּאֵל אֶבְרָם אֶחָת, וַיֵּשֶׁם בֵּין־הַמִּצְפָּה וּבֵין הַשָּׁן, וַיִּקְרָא אֶת־
שְׁמֹה אֶבְרָם הָעֶזְרָי; וַיֹּאמֶר: עַד־הֵנָּה עֲזָרְנוּ יְהוָה. יג וַיִּכְנְעוּ
הַפְּלִשְׁתִּים, וְלֹא־יָסֻפוּ עוֹד לָבוֹא בְּגִבּוֹל יִשְׂרָאֵל; וַתְּהִי יַד־
יְהוָה בַּפְּלִשְׁתִּים כָּל יְמֵי שְׁמוּאֵל. יד וַתִּשְׁכַּנְּה הָעָרִים, אֲשֶׁר
לָקְחוּ־פְלִשְׁתִּים מֵאֵת יִשְׂרָאֵל, לְיִשְׂרָאֵל: מַעֲקֶרֶן וְעַד־גֹּת,
וְאֶת־גִּבּוֹל הָעֵיל יִשְׂרָאֵל מִיַּד פְּלִשְׁתִּים; וַיְהִי שָׁלוֹם בֵּין
יִשְׂרָאֵל וּבֵין הָאֲמֹרִי.

טו וַיִּשְׁפֹּט שְׁמוּאֵל אֶת־יִשְׂרָאֵל כָּל יְמֵי חַיָּו. טז וַהֲלֹךְ
מִדֵּי שָׁנָה בְּשָׁנָה, וְסָבַב בֵּית־אֵל וְהַגִּלְגָּל וְהַמִּצְפָּה; וַשְּׁפֹט

ב א ו ר.

הַנָּחִים לְהַקְרִיב קַרְבָּנוֹת בְּכָל מָקוֹם. י
י וַיִּהְיֶה יי... הַשָּׁמַיִם הַתִּקְדְּרוּ עֲבִים,
וַיִּרְעֻם אֲדִירִים רָעִמָּה מֵעַל מַחֲנֵה פְלִשְׁתִּים,
וַיִּפְתְּחוּם. וַיַּהַרְם - וַיִּהְיֶה אוֹסֵם הָיָא
בָּהֶם מְהוּמָה. וַיַּנְנֻפוּ - הִכּוּ.
יא בֵּית כָּר - שֵׁם מָקוֹם עַל הַגִּבּוֹל
בֵּין אֶרֶץ פְּלִשְׁתִּים וּבֵין אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל.
יב הַשָּׁן - שֵׁם מָקוֹם; וַיִּקְרָא בַּד
בְּשִׁבִּיל שֶׁן הַסֵּלַע, שְׁדֵּהָ שֵׁם.
יג כָּל יְמֵי שְׁמוּאֵל - כְּלוּמַר: כָּל
הַיָּמִים, שֶׁשְׁמוּאֵל לָבִדּוּ עַמֵּד בְּרֹאשׁ הָעָם.
יד וַיְהִי שָׁלוֹם בֵּין יִשְׂרָאֵל וּבֵין
הָאֲמֹרִי - וְהָאֲמֹרִי, שֵׁם קְלָלִי לְכָל שְׂדֵּה

הַנָּחִים. טו בֵּית־אֵל, וְהַגִּלְגָּל וְהַמִּצְפָּה -
בְּמָקוֹמוֹת הָאֵלֶּה הָיוּ מִזְבְּחוֹת, וְרַבִּים מִן
הָעָם הָיוּ בָּאִים שָׁמָּה לְהַקְרִיב לֵבָי; אֲמָם
לֹא הָיוּ רַחוּקִים מִן מִנְּה, וְכָלֵם הָיוּ בְּנִתְלַת
בְּנִימִין. וַשְּׁפֹט אֶת־יִשְׂרָאֵל - שֵׁם הָיוּ
שׁוֹפֵט בֵּין אִישׁ וּבֵין הַעָרָה, וְהָיוּ מוֹכִים אֶת

אֶת־יִשְׂרָאֵל אֶת כָּל־הַמְּקוֹמוֹת הָאֵלֶּה. י וַיִּתְּשְׁבֹתוּ הָרִמָּתָה
בִּי־שֵׁם בֵּיתוֹ, וְשֵׁם שֹׁפֵט אֶת־יִשְׂרָאֵל; וַיִּבְּן־שֵׁם מִזְבֵּחַ לַיהוָה.

ח.

א וַיְהִי כַּאֲשֶׁר זָקֵן שְׁמוּאֵל, וַיֵּשֶׁם אֶת־בָּנָיו שֹׁפֵטִים
לְיִשְׂרָאֵל. ב וַיְהִי שֶׁס־בְּנוֹ הַבְּכוֹר יוֹאֵל, וְשֵׁם מִשְׁנֵהוּ אֲבִיָּה;
שֹׁפֵטִים בְּבֶאֱר שָׁבַע. ג וְלֹא־הָלְכוּ בָנָיו בְּדַרְכֵי, וַיֵּשֶׁוּ אַחֲרֵי
הַבָּצַע; וַיִּקְחוּ־שָׂחַד וַיֵּשֶׁוּ מִשְׁפָּט. ד וַיִּתְּקַבְּצוּ כָל זָקְנֵי יִשְׂרָאֵל,
וַיָּבֹאוּ אֶל־שְׁמוּאֵל הָרִמָּתָה. ה וַיֹּאמְרוּ אֵלָיו: הִנֵּה אַתָּה
זָקֵנָה, וּבְנֶיךָ לֹא הָלְכוּ בְּדַרְכֶּיךָ; עֲתָה שִׁימָה־לָּנוּ מֶלֶךְ.
כָּלוּ קָמִין. כְּדַרְכֵיכָם כְּתִיב.

באור.

ד (ז) זָקְנֵי יִשְׂרָאֵל - הַזָּקֵנִים הָיוּ רֹאשֵׁי
הַשִּׁבְטִים וַיְהִי הָעָם, שֶׁהִצְטִינוּ בְּבִדְוֹתָם
וּבְהַקְדָּמָתָם בְּקֶרֶב בְּנֵי שִׁבְטָם; הַזָּקֵנִים הָלְכוּ
הָיוּ בְּאִי־כֶסֶם הָעָם, וְהָיוּ בָּאִים לְמוֹעֶצָה
לְהַנְעִיץ בְּכָל הַעֲנָנִים הַחֲשׂוּבִים הַנּוֹגְעִים
לְכָל־ל הָאָמָה וְהַחֲלָטָתָם הָיְתָה לָעָם לְחֹק.
ז וַיְהִי מִשְׁנֵי מוֹעֶצָה מִמְּלִכֻת וְסִיגֻט הַמִּפְקָחָה
עַל עֲנִיֵּי הָעָם וְהָיְתָה לְהִיטִיב אֶת מַצְבוֹ.
ח הַשָּׂפָט הַזָּקֵנִים הָיְתָה נִפְתָּר גַּם בְּתַקּוּפָה
הַמְּלָכִים וְרָאָה מְלָכִים א': ח', א', וּמְלָכִים
ב': כ', א'. הַזָּקֵנִים הָלְכוּ לֹא הָיוּ דוֹקָא
אֲנָשִׁים בָּאִים בְּזִמָּם, אֶלָּא, בְּאִמּוֹר, אֲנָשִׁים
חֲשׂוּבִים וְנִכְבָּדִים מְאֹד; וְהָשֵׁם זָקֵן הָיָה
חֹסֶר כְּבוֹד, כִּהְשֵׁם 'סִיגֻט' אֶצֶל הָרֹמָאִים,
או 'אֶקְנָל' וַיִּזְוּ לָקֵוּ אֶצֶל הַפְּרָסִים, וְהָיָה
זו הָיְתָה עֹבְרָת גַּם בִּירוּשָׁה מִן הָאֵב לְבֹן
הַכְּבוֹד. וְכֵן הוּא גַם הַיּוֹם אֶצֶל הַכְּרוֹאִים.
ה (ז) אַתָּה זָקֵנָה - וַיֹּאזֶן בָּהּ כִּי לֹא שֶׁאֵת
מִשָּׁא כָּל הָעָם. שִׁימָה־לָּנוּ מֶלֶךְ - בְּמִשָּׁר

הָעָם לְעַבֵּד אֶת יְיָ וְלִשְׁמֹד מִצְוֹתָיו.
י (ז) וַיִּתְּשְׁבֹתוּ הָרִמָּתָה - לְאַחַר שֶׁהָיָה
טוֹב בְּעֵרֵי יִשְׂרָאֵל, הָיָה שָׁב לְרִמָּה עִירוֹ;
וְשֵׁם הָיָה שׁוֹפֵט בְּקִדְיוֹת אֶת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל
בְּבָאִים אֵלָיו לְמִשְׁפָּט.
א (ז) הַשֹּׁפֵטִים הָאֵלֶּה הָיוּ: בְּנֵי
שְׁמוּאֵל. כַּאֲשֶׁר זָקֵן שְׁמוּאֵל - בְּשָׁהִיגַע בְּכָר
לִימִי זָקֵנָה וְשִׁיבָה. לְפִי הַשְּׁעֵרֶת אֲבִרְבִּנָּאֵל,
הָיָה אִם כֶּן שֹׁפֵטִים שָׁנָה.
ב (ז) מִשְׁנֵהוּ - בְּנוֹ הַשֵּׁנִי. בְּבֶאֱר שָׁבַע -
עִיר קֶצֶה בְּדָרוֹם שֶׁל אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל; וְהָיָה
שֵׁם לְבֹן, בְּנִיָּהוּ, לְשֹׁפֵטִים הַיִּשְׂרָאֵלִים בְּצִפּוֹן
הָאֶרֶץ; כִּי הָיוּ לוֹ בְּנֵי לְעֶנְר.
ג (ז) וְלֹא־הָלְכוּ בְּדַרְכֵי... - אֶל כָּל בְּנֵי
לֹא הָלְכוּ בְּדַרְכֵי. וַיֵּשֶׁוּ - וַיִּשְׁעִל; פָּעֵל;
פִּיעַ וְלִהֹו. וַיִּשְׁעִל אַחֲרֵי הַבָּצַע - אֶת־הָיָה אֶת
הַפָּסָף. וַיִּשְׁעִל - וַיִּשְׁעִל. וַיִּשְׁעִל מִיָּדָה -
שִׁפְטוֹ שֶׁלֹא בְּעֶקֶר. כִּי הָיְתָה אֶת הַקִּשְׁע
בְּשִׁסְר, וְהָיָה הַדְּרִיק הָרִשְׁעִי.

לְשַׁכְּמָנִי, בְּכָל־הַגּוֹיִם. וַיִּרְעַה הַדָּבָר בְּעֵינֵי שְׁמוּאֵל, בְּאֲשֶׁר
אָמְרוּ: תַּעֲהֲלָנוּ מֶלֶךְ לְשַׁכְּמָנִי; וַיִּתְּפַלֵּל שְׁמוּאֵל אֶל־יְהוָה.
וַיֹּאמֶר יְהוָה אֶל־שְׁמוּאֵל: שְׁמַע בְּקוֹל הָעָם לְכָל־אֲשֶׁר־
יֹאמְרוּ אֵלָיךְ; כִּי לֹא אֶתָּךְ מֵאֲסוּ, כִּי־אֲתִי מֵאֲסוּ מִמֶּלֶךְ
עֲלֵיהֶם. ח בְּכָל־הַמַּעֲשִׂים אֲשֶׁר־עָשָׂו, מִיּוֹם הָעֲלֵתִי אוֹתָם
מִמִּצְרָיִם וְעַד־הַיּוֹם הַזֶּה, וַיַּעֲבֹדֵנִי וַיַּעֲבְדוּ אֱלֹהִים אֲחֵרִים,
כִּן הָמָּה עֹשִׂים גַּם־לָךְ. ט וַעֲתָה שְׁמַע בְּקוֹלָם; אֵד בִּי־הָעֵד
תַּעֲדִיד בָּהֶם, וְהִנֵּה לָהֶם מִשְׁפַּט הַמֶּלֶךְ, אֲשֶׁר יִמְלֹךְ עֲלֵיהֶם.
י וַיֹּאמֶר שְׁמוּאֵל אֶת כָּל־דְּבָרֵי יְהוָה אֶל־הָעָם, הַשְׂאֵלִים
מֵאֲתוֹ מֶלֶךְ. יא וַיֹּאמֶר: זֶה יְהוָה מִשְׁפַּט הַמֶּלֶךְ, אֲשֶׁר יִמְלֹךְ

ב א ו ר.

מִדִּינָתוֹ, וְאֵלָּהֵי יִשְׂרָאֵל הוּא יְהוָה הַמֶּלֶךְ
עֲלֵיהֶם, וְכֵן שְׁמַעְד בְּרֹאשׁ הָעָם מִשָּׁל
עֲרִיץ כְּמִלְכֵי כָל הַגּוֹיִם, וְכָל הָעָם וְהָיוּ לוֹ
לְעַבְדִּים; גַּם חָשַׁב אֶת דְּרִישַׁת הָעָם לְעֻלְבּוֹן
לוֹ, בְּאֵלּוּ מֵאֲסוּ בּוֹ הָעָם לַעֲתָ וְקָנָה. וַיִּתְּפַלֵּל
שְׁמוּאֵל אֶל־יְיָ — כִּי יוֹדִיעֵהוּ מֶה לַעֲשׂוֹת.
ו שְׁמַע בְּקוֹל הָעָם — יי הַסִּבִּים
לְחַפֵּץ הָעָם, מִפְּגִי צָרָךְ הַשָּׁעָה וְכֵן
כְּתוּב גַּם בַּתְּנָכִי: "שׁוּם מַשִּׁים עָלֶיךָ מֶלֶךְ"
(דְּבָרִים י"ז י"ד), אֲכַל עִם זֶה הַבִּיט לְשְׁמוּאֵל
אֶת אִי־רָצוֹנוֹ. כִּי לֹא זֶה הַדָּבָר לָעַם
הָאֱלֹהִים לְהִיּוֹת בְּכָל הַגּוֹיִם.
טו הָעֵד תַּעֲדִיד בָּהֶם — הַתְּרָה בָּהֶם,
הַתְּרָה מֵרֹאשׁ.

יא זֶה יְהוָה מִשְׁפַּט הַמֶּלֶךְ — מִנְּהִי הַמֶּלֶךְ,
אֵד שְׁתִּינְהֵי עֲמָכֶם בְּשִׁרְיֹת לִבּוֹ וְכֵן:
"וּמִשְׁפַּט הַבְּתָנִים" וְלַעֲמִיל פָּרָק ב' (י"ז); אֲכַל
אֵין בָּאֵן הַבְּתָנִים; כִּי זֶה הַמֶּלֶךְ בְּמִלְכָּה. מִשְׁפַּט
נִשְׁרָמִי הַתּוֹלִי לְדַבְּרֵי הָעָם: תִּתֵּן לָנוּ מֶלֶךְ

הַעֲתָ שְׁתִּינְהֵי שְׁמוּאֵל הַמִּנְהֵי לָעַם, הַבִּיט
לִיבִי הַבְּתָנִים, כִּי אֵד אִם יִתְּאֲחָדוּ כָל הַשְּׂכָטִים
וְהָיוּ לָעָם אֶחָד, וְיִכְלוּ לַעֲמֹד נֹגֵד אִיבֵיהֶם;
וְכֵן יִהְיֶה כָל הַיָּמִים, שְׁמַעְד בְּרֹאשׁ הָעָם מִנְּהִי
קִדּוֹל וּמִנְהִי מִלֵּא רוּחַ כְּבִיר בְּשְׁמוּאֵל הַנְּבִיא;
אֲכַל בְּאֲשֶׁר זָמַן שְׁמוּאֵל וְחָלַשׁ, וְהָיוּ לֹא
יָכֻלוּ לַמִּלֵּא אֶת מְקוֹמוֹ, וְהַפְּלִשְׁתִּים מִמַּעֲרָב
וְכֵן עֲמֹן מִמִּזְרָח הַתְּחִילוּ שׁוֹב לְהַצִּיק
לְיִשְׂרָאֵל, בְּקִשְׁוֹ מִשְׁמוּאֵל, כִּי יֵשִׁים לָהֶם
מֶלֶךְ, אֲשֶׁר יִסְבֵּר אֶת כָּל שְׂכָטֵי יִשְׂרָאֵל
לָעַם אֶחָד וְעַמֵּד בְּרֹאשׁוֹ; וְשְׁמוּאֵל הָלַךְ וַיַּעֲ
לְבַחַר בְּאִישׁ תְּרָאִי לְמִלּוּכָה, וְהָעָם נִסְבִּים
לְבַחֲרָתוֹ; גַּם יוֹכַל לְהִיּוֹת לוֹ לַעֲנֵךְ קַעֲתָ
הַרְאֵשׁוֹנָה בְּהִנְהֵגַת הַמִּלּוּכָה. לְשַׁכְּמָנוּ —
הַפַּעַל שָׁכַם הוֹרָאָתוֹ גַּם עָשָׂה מִשְׁפַּט,
גַּם יָצָא בְּרֹאשׁ הָעָם לְמִלְחָמָה.

ו וַיִּרְעַה הַדָּבָר בְּעֵינֵי שְׁמוּאֵל — שְׁמוּאֵל
רָצָה, כִּי וְהָיוּ שְׂכָטֵי יִשְׂרָאֵל לָעַם אֶחָד,
אֲכַל עִם חֲפָשִׁי, שְׁחָפִי הָאֱלֹהִים וְהָיוּ חָפִי

עליכם: את־בְּנֵיכֶם יִקַּח, וְשֵׁם לוֹ בְּמִרְכָּבָתוֹ, וּבְפָרְשָׁיו, וְרָצוּ
 לִפְנֵי מִרְכָּבָתוֹ. יֵי וְלָשׁוֹם לוֹ שְׂרִי אֱלֹפִים וְשְׂרִי חֲמִשִּׁים;
 וְלַחֲרֹשׁ חֲרִישׁוֹ, וְלַקָּצֹר קָצִירוֹ, וְלַעֲשׂוֹת כְּלִי־מַלְחָמָתוֹ, וּכְלִי
 רִכְבּוֹ. יֵי וְאֶת־בְּנוֹתֵיכֶם יִקַּח לְרִקְחוֹת, וּלְטַבָּחוֹת, וּלְאִפּוֹת.
 יֵי וְאֶת־שְׂדֵוֹתֵיכֶם, וְאֶת־פְּרָמִיכֶם, וְיִיתִיכֶם הַטּוֹבִים יִקַּח, וְנָתַן
 לְעַבְדָּיו. טו וְזָרְעֵיכֶם, וּכְרָמֵיכֶם יַעֲשֶׂה, וְנָתַן לְסָרִיסָיו, וְלַעַבְדָּיו.
 טז וְאֶת־עַבְדֵיכֶם, וְאֶת־שִׁפְחוֹתֵיכֶם, וְאֶת־בַּחֲוָרֵיכֶם הַטּוֹבִים,
 וְאֶת־חֲמֹדֵיכֶם יִקַּח, וַעֲשֵׂה לְמַלְאָכָתוֹ. יז צֹאנְכֶם יַעֲשֶׂה;
 וְאַתֶּם תִּהְיוּ־לוֹ לְעַבְדִּים. יח וְזַעֲקֶתֶם בַּיּוֹם הַהוּא מִלִּפְנֵי
 מַלְכְּכֶם, אֲשֶׁר בַּחֲרָתֶם לָכֶם; וְלֹא־יִשְׁעָה יְהוָה אֶתְכֶם בַּיּוֹם
 הַהוּא. יט וַיִּמָּאֲנוּ הָעָם לְשִׁמְעַע בְּקוֹל שְׁמוּאֵל, וַיֹּאמְרוּ: לֹא,
 כִּי אִם־מֶלֶךְ יִהְיֶה עָלֵינוּ. כ וַהֲיִינוּ גַם־אֲנַחְנוּ כְּכָל־הַגּוֹיִם;

י"ה' בקמץ.

י"ה' לדגולשה.

ב א ו ר.

טו) וְזָרְעֵיכֶם — מִתְּבוּצַת הַשִּׁדּוֹת,
 שְׂחֹרְעֵי. וּכְרָמֵיכֶם — וּמִקְצִיר הַקָּרְמִים,
 שֶׁלֹּא לָקַחם לוֹ. יַעֲשֶׂה — יִקַּח לוֹ אֶת
 הַחֶלֶק הַעֲשִׂירִי. לְסָרִיסָיו — לַמִּשְׁתָּרְתִּיו.
 טז) בַּחֲוָרֵיכֶם הַטּוֹבִים — הַשִּׁבְעִים
 קָרָאוּ כֵּן: בְּקָרְבָנֶם — הַשְּׂוֹרִים וְהַפָּרוֹת.
 וַעֲשֵׂה לְמַלְאָכָתוֹ — וַיִּשְׁמַשׁ דָּהֵם לְמַלְאָכָתוֹ.
 יח) וְזַעֲקֶתֶם... מִלִּפְנֵי מַלְכְּכֶם —
 מִתְּאֵאוֹנוֹ עַל הָעֵל הַבְּדֵה, שֶׁשָּׁם עָלֵיכֶם.
 יט) וַיִּמָּאֲנוּ הָעָם... — הֵם חָשְׁבוּ, כִּי
 שְׁמוּאֵל מֵאִים אֹתָם, כְּדֵי שִׁתְּנֶה הַשְּׁלֵטוֹן לוֹ
 וּלְבָנָיו אַחֲרָיו. כִּי אִם־מֶלֶךְ יִהְיֶה עָלֵינוּ —
 מוֹשֵׁב שֶׁיִּתְּנֶה עֲבָדִים לְמַלְכּוֹ, מִשְׁתָּרְתֵּה
 עֲבָדִים לְעָמִים אֲחֵרִים.

ל שְׁפָטָנוּ. הֵנָּה לָכֶם מִשְׁפָּט הַמֶּלֶךְ.
 אֶת־בְּנֵיכֶם יִקַּח וְשֵׁם לוֹ... שְׁמוּאֵל מִתְּבוּצַת
 לִפְנֵי הָעָם אֶת שְׂרִירֹת לֵב הַמֶּלֶךְ, כְּמוֹ
 שֶׁהָיָה מִנְּהַג מַלְכֵי הַגּוֹיִם, הַשִּׁבְעִים לְיִשְׂרָאֵל
 בַּיָּמִים הָהֵם. וְרָצוּ לִפְנֵי מִרְכָּבָתוֹ — מִנְּהַג
 זֶה הָיָה נִיחַג בְּהַצְרֹת מַלְכֵי הַקָּדָשׁ, וּבְאֶרֶץ
 כְּרִם גַּם בַּמָּדָה הַחֲרוּזָה, שֶׁרַבִּים מִשְׁוֹמְרֵי
 רֹאשׁ הַמֶּלֶךְ רָצִים לִפְנֵי מִרְכָּבָתוֹ וְאַחֲרֶיהָ
 בְּמִתְּוִירוֹת וּפְלָאָה, וְאִסּוּר הָיָה לָהֶם לִפְגֹּר
 אַחֲרֵי סוֹפֵי הַמֶּלֶךְ, גַּם בַּשָּׂעָה, שֶׁהֵם שׁוֹפְטִים
 בְּמִרוּצָתָם.

יג) לְרִקְחוֹת — עוֹשׂוֹת בְּשָׂמִים וְתַמְרוֹקִים
 שׁוֹנִים. וּלְטַבָּחוֹת — לְמִבְשָׁלוֹת, וּמִנְּהַג שֶׁם
 חָבַר הַבְּשׁוּל: מִטְּבָח.

וּשְׁפָטָנוּ מִלִּבְנוֹ, וַיֵּצֵא לְפָנֵינוּ, וְנִלְחַם אֶת־מִלְחָמָתֵינוּ. כ"א וַיִּשְׁמַע שְׁמוּאֵל אֶת כָּל־דְּבָרֵי הָעָם, וַיַּדְּבֵרֵם בְּאָזְנֵי יְהוָה. כ"ב וַיֹּאמֶר יְהוָה אֶל־שְׁמוּאֵל: שָׁמַע בְּקוֹלָם וְהַמְלִכְתָּ לָהֶם מֶלֶךְ; וַיֹּאמֶר שְׁמוּאֵל אֶל־אֲנָשֵׁי יִשְׂרָאֵל: לָבוּ אִישׁ לְעִירוֹ.

ט.

א וַיְהִי־אִישׁ מִבְּנֵי־מִין, וַיִּשְׁמוּ קִיש בֶּן־אֲבִיאל, בֶּן־צֹרֹר. בֶּן־כְּבוֹרֶת, בֶּן־אֲפִית בֶּן־אִישׁ יְמִינִי, גְּבוּר חֵיל. ג וְלֹד־הָיָה בֶן וַיִּשְׁמוּ שְׂאוּל, בְּחֹר וְטוֹב, וְאִין אִישׁ מִבְּנֵי יִשְׂרָאֵל טוֹב מֵאֲנָשֵׁי; מִשְׁכָּמוֹ וּמַעֲלָה גְבוּהַ מִכָּל־הָעָם. ג וַתֵּאבְדְּנָה הָאֲתָנוֹת לְקִיש אָבִי שְׂאוּל; וַיֹּאמֶר קִיש אֶל־שְׂאוּל בְּנוֹ: קַח־נָא אֶתְךָ אֶת־אֶחָד מִהַנְּעָרִים, וְקוּם לָךְ בִּקֵּשׁ אֶת־הָאֲתָנֹת. ד וַיַּעֲבֹר יִמְכַר־מִין כְּתִיב.

ב א ו ר.

אבִי אֶבְרָם וַיִּזְדוּ שֶׁל שְׂאוּל; וַרְאָה לִמְלָךְ פֶּרֶק יֵד, פְּסִיק נִיאו. בֶּן־אִישׁ יְמִינִי — בֶּן לְאֶחָד מִשְׁבַּט בְּעָמִין. גְּבוּר חֵיל — אֲמִיץ לֵב בְּגִבּוֹרִים.

ב) בְּחֹר־נֶקֶדֶר, מֵאֲנָן בְּגִבּוֹרֶת וּבְמַדּוּת מוֹכּוֹת; וְאִי אֲפָשֶׁר לְקָאֵר: בְּחֹר — צִעִיר בּוֹקֵי שֶׁדָּבָר הָיָה לוֹ בֶּן גְּדוּל: יוֹדֵקֵן וַרְאָה לְחֶלֶן יִיג, ב' — גִּז'. וְטוֹב — וַיִּשָּׁה לְמַרְאָה. גְּבוּהַ מִכָּל הָעָם — הַהִסְטוֹרִיוֹן הַיְנִי בְּקִרְמָן הִירֹדוֹט מִסְפֵּר בִּי בְּאֶרֶץ פּוֹשׁ (וְאֵתִיאֶפֶת) הָיוּ בּוֹחֲרִים לְמֶלֶךְ אֶת הָאִישׁ הַיּוֹסֵר גְּבוּהַ וְהַיּוֹסֵר תּוֹק מִכָּל הָעָם.

ג) אֶחָד מִהַנְּעָרִים — אֶחָד מִמְּשֻׁרְתִּים.

ד) וַיַּעֲבֹר בְּהֵר אֶפְרַיִם — גִּתְלַת אֶפְרַיִם

ב) וּשְׁפָטָנוּ מִלִּבְנוֹ — גַּם יִשְׁפָּטֵנוּ בְּצֶדֶק; רָמַז לְבָנָיו שֶׁל שְׁמוּאֵל שֶׁהָיוּ מִשְׁפָּט. וְנִלְחַם אֶת־מִלְחָמָתֵינוּ — וְכַעַת מִלְחָמָה יֵצֵא כְּגִבּוֹר בְּרֹאשׁ הָעָם נֶגֶד הָאֲנָוִב. חֲסֹרוֹנוֹ שֶׁל אִישׁ קִנָּה הָיָה מְרֻשָּׁה וְהָ דָבָר, כִּי עָלֵי הַכֶּתֶן וְשְׁמוּאֵל הַנְּבִיא הָיוּ כַּק מוֹרֵי הָעָם וְשׁוֹפְטֵיו, שֶׁל אֶחָד עַל פִּי דִרְכּוֹ; אֲבָל לְצֹאֵת בְּרֹאשׁ הָעָם לְמִלְחָמָה לֹא יָבִלּוּ.

כ"ב) לָבוּ אִישׁ לְעִירוֹ — וְאִין דָּבָר אֲבֻשָׁה לָכֶם מֶלֶךְ.

א) מִבְּנֵי־מִין — מֵאֶרֶץ בְּעָמִין. וַיִּשְׁמוּ קִיש בֶּן־אֲבִיאל — לְפִי דְבָרֵי הַנְּבִיאים א': ח', לִיג. הָיָה קִיש בֶּן גִּר בֶּן אֲבִיאל; וְלִמְלָךְ אָבִי קִיש, הָיָה עוֹד בֶּן בָּשֶׁם גִּר, וְהוּא הָיָה

בְּהַר־אֶפְרַיִם, וַיַּעֲבֹר בְּאַרְצ־שִׁלְשָׁה, וְלֹא מָצָאוּ; וַיַּעֲבֹרוּ
בְּאַרְצ־שִׁעְלִים וְנָאֵן, וַיַּעֲבֹר בְּאַרְצ־יְמִינִי, וְלֹא מָצָאוּ. הַהִמָּה
בָּאוּ בְּאַרְצ־צִיף, וַשָּׂאוֹל אָמַר לְנַעֲרוֹ אֲשֶׁר־עִמּוֹ: לֵכָה וְנִשׁוּבָה;
פָּקְדִיחֲדֵל אָבִי מִן־הָאֲתָנוֹת, וְדָאג לָנוּ. וַיֹּאמֶר לוֹ: הִנֵּה־נָא
אִישׁ־אֱלֹהִים בָּעִיר הַזֹּאת, וְהָאִישׁ נִכְבָּד, כֹּל אֲשֶׁר־יִדְבָּר בּוֹא
יָבוֹא; עֲתָה נֵלְכָה שָׁם, אוֹלִי וְגִיד לָנוּ אֶת־דִּרְכָּנוֹ, אֲשֶׁר־הִלְכָנוּ
עָלֶיהָ. וַיֹּאמֶר שָׂאוֹל לְנַעֲרוֹ: וְהִנֵּה גִלְיָד, וּמַה־נָּבִיא לָאִישׁ?
כִּי הִלָּחֵם אֹזַל מִבְּלִינוֹ, וְתִשְׁוֶרָה אֵין־לָהֶבִיא לָאִישׁ הָאֱלֹהִים;

ב א ו ר .

יוֹשֵׁב דָּה בְּקִבְעוֹת. וְנִשׁ אוֹמְרִים שְׁשִׁמוּאֵל
עָבַר אֵין בְּעָבִר וְיִשְׂרָאֵל לְשָׁפוֹט אֶת הָעָם,
וַיִּדְבְּרוּ סָר אֵל עִיר אַחַת קְרוּבָה לְמָקוֹם
שֶׁשָּׂאוֹל עָבַר שָׁם. וַיִּרְאֶה לְסֵלָן פָּסוּק י"ב.
בּוֹא יָבוֹא – הַדָּבָר מִתְנַסֵּם. אֲשֶׁר־הִלְכָנוּ
עָלֶיהָ – אֲשֶׁר גִּלְיָד עָלֶיהָ לְבַקֵּשׁ אֶת הַתּוֹשֵׁב
וּבָא עָבַר בְּמָקוֹם עֲתִידוֹ.

ו) וּמַה־נָּבִיא לָאִישׁ – וְהוּא מִנְהַג עַמּוֹ
בְּמָקוֹם, בְּשִׁפְטָאִים לְדַבֵּר עִם אָדָם וְנִדְוֹל, מְבִיאִים
לוֹ אִיזוֹ מִתְנָה, לוֹ גַּם קִבְּלַת עֵקֶד, לְאוֹת
הַדְּבַעַת בְּבוֹד רַב; וְאֵם לֹא יִקְבֹּל הָאִישׁ אֶת
הַמִּתְנָה, וַיִּתְּשֵׁב הַדָּבָר לְעֵלְבּוֹן. לְפִיכָךְ
שָׂאֵל שָׂאוֹל אֶת־נַעֲרוֹ: אִיזוֹ מִתְנָה נָבִיא לוֹ?
וְהוּא לֹא יָדַע, כִּי שְׁמוּאֵל אֵינוֹ לֹנָחַם מִיָּד
אִישׁ מֵאִמָּה (לְסֵלָן י"ב, ג'). אֹזַל – סָם
אָפֶס, אֵין עוֹד. כִּי הִלָּחֵם אֹזַל מִבְּלִינוֹ –
הִלָּחֵם, שֶׁלְּקַחְתִּי עִמּוֹ אֲדִידָה לְדַבֵּר, בְּכֹר
סָם; וְלוֹ הִנֵּה לָקָם, הָיוּ מְגִישִׁים לוֹ בְּכֹר
אוֹ פֶת לָקָם, מִתְנָת אָכָר; גַּם יִשִּׁי שְׁלֹת
מִתְנָה לְשָׂאוֹל. תְּמַנֵּר לָקָם לְסֵלָן ט"ז, כ"ט;
בֶּן מִסְפָּר הַסּוֹפֵר תְּנוּנִי בְּמִדְמִין פִּלְטֶרֶךְ עַל

הַתָּה מִצָּפוֹן לְנִתְלַח בְּנִימִן, וְכֹן עָבַר שָׂאוֹל
צָפוֹנָה. וּמַה שֶּׁכָּתוּב: הִסֵּר אֶפְרַיִם אֵין
הַבּוֹנָה לְסֵר אֶחָד, אֵלֹא לְשׁוֹבֵת הַדְּמִיִּים,
שֶׁעָבְרָה בְּכָל נִתְלַח אֶפְרַיִם, וְהִסְתַּעֲפָה גַּם
לְנִדְבַעַת קִטְנוֹת. בְּאַרְצ־שִׁלְשָׁה – שֶׁם חָבַל
אַרְצ־נִתְלַח אֶפְרַיִם שֶׁהִנֵּה קְרוֹב, בְּקִרְאָה,
לְנִבּוֹל בְּנִימִן, וְשָׁם הָיְתָה הָעִיר בְּעַל
שְׁלִישָׁה (מְלָכִים ב', ד' מ"ב). אַרְצ־
שִׁעְלִים – מִשְׁעָרִים, שֶׁהָיָה אַרְצ־שִׁעְלִי
הַנּוֹבֶרֶת לְסֵלָן (י"ד, י"ז). וַיַּעֲבֹר בְּאַרְצ־
יְמִינִי – לְאַחֵר שֶׁעָבְרוּ בְּמָקוֹמוֹת הַסְּמוּכִים
לָקָם בְּהַר אֶפְרַיִם, עָבְרוּ בְּכָל נִתְלַח בְּנִימִן.

ה) בְּאַרְצ־צוֹף – בְּשֶׁם צוֹף נִקְרָא
אֶחָד מֵאֲבוֹת אֲבוֹתָיו שֶׁל שְׁמוּאֵל וְרָאָה
לְמַעַלָּה: א', אֵין וּלְפִיכָךְ מִשְׁעָרִים, שֶׁחָבַל
אַרְצ־וְהָ נִקְרָא עַל שְׁמוֹ, וְהוּא בְּהַר אֶפְרַיִם.
שָׁם נִמְצְאוֹת גַּם הָעִיר רָמָה – דָּמָתִים,
וְקִרְאוּלָה כְּתָר צָפִים, עַל שֶׁם בְּנֵי צוֹף
יִשְׁכָּיָה. וַיַּחֲבֵל אָבִי מִן־הָאֲתָנוֹת – וַיַּחֲבֵל
לְדָאג עַל דָּבָר הַתּוֹנוֹת שֶׁאָבְרוּ.

ו) בָּעִיר הַזֹּאת – בְּרָמָה, שֶׁהָיְתָה שְׁמוֹ

מה אהנו? ה' ויסקה הנער לענות את-שואל ויאמר: הגיד
נמצא בידי רבע שקל כסף; ונתתי לאיש האלהים, והגיד
לנו את-דרכנו. ^ט לפני בן-ישראל, כה-אמר האיש בלכתו
לדרוש אלהים: לכו וגלכה עד-הראה; כי לנביא היום,
יקרא לפני הראה. ^י ויאמר שואל לנער: טוב דברך,
לכה גלכה; וגלכו אלי-העיר, אשר-שם איש האלהים. ^{יא} והמה
עלים במעלה העיר, והמה מצאו נערות יצאות לשאב מים;

ב א ו ר .

אחרים ויודע עתידות. אל הראה היו אנשים
חולקים לשאל על גורלם ועתידותיהם, וגם
על ענינים פשוטים באברהם האתונות, והראה
היה עונה לדורשיו בשם י'; (ובן היה הראה
בן-ישראל, מה שהיה הקוסם, "גלוי העינים"
וראה הכל, אצל העמים המדמונים וראה
במדבר כ"ד, ד"ז). נביא — הוא איש המלא
רוח י', והוא חולק אל העם ומזכיר אותו
בשם י', מלמדו להטיב ומזהירו מלקבל
הנבדק דעה, הן מרה מההנהגה אחריתו. שמואל
היה נאמן לנביא לי' (למעלה ג', כ"ט),
אבל המון העם הביט עליו כעל ראה,
"איש נבדק שקל אשר דבר בא נבא".
כי לנביא היום — לזה שקוראים היום בשם
נביא, היו קוראים לפניו בשם ראה.

(א) במעלה העיר — העיר רמה, או
העיר שבא שמואל לשם וראה פסוק ד'
בבאורו, עמדה על גבעה, והיו עולים
להקבץ לחזקה. נערות יצאות לשאב
מים — מנהג זה נהג עוד היום בארצות
המזרח, שנים בנות העשירים יוצאות לפנות
ערב לשאב מים מן הבאר הסמוכה לעיר.

ארתקששתא הראשון Artaxerxes המכנה:
Longimanus מלך משנת 535 עד 493 לפני
הרבן הבית השני מלך פרס, כי עבר פעם
הדרך מסעותיו על פני בית אבר עני, ולא
היה לאבר מה להגיש למלך הגדול; מה
עשה? רץ אל המלך ושאב ממנו מלא חפניו
מים קרים והגיש למלך; וארתקששתא קבל
את "המתנה" ברצון. תשורה — ומקור
שור-הבט, ראשו מנחה, שמישים לאיש
נקבה, כשכאים לראות פניו. ותשורה איך
להביא — ומתנה אחרת אין לנו מה להביא
לו. כזה אהנו — מה יש לנו?

(ט) לפני... — זיהי הערת הסופר,
המאחר הרבה מוזן המאדע המספר, ולרעת
אברנאל: ורמיהו הנביא, או עקרא הסופר
התבנה. ההערה באה במאמר מספר, ומקומה
הבין הוא לפני פסוק י"ב. לפני בן-ישראל —
בשנים המדמוניות היו נוהגים בן-ישראל
לדרוש אלהים — לשאל על גורלו ועתידותיו,
ובן: ויסקה לדרש את י' (בראשית כ"ה,
כ"ט). הראה — ושם נרדף עם ה' והוא
האיש שעיניו פקוקה לראות את הנעלם מעיני

יֹאמְרוּ לָהֶן: הֲיֵשׁ בָּנוֹה הָרֹאֶה? יִבַּעַנְיָנָה אוֹתָם וּתֹאמְרֵנָה:
יֵשׁ, הִנֵּה לְפָנֶיךָ; מִהֵרָ עֲתָה, בִּי הַיּוֹם בָּא לָעִיר, בִּי זָבַח הַיּוֹם
לָעַם בְּבִמְהָ. יִבַּעַכֶם הָעִיר, כֵּן תִּמְצָאוּן אֹתוֹ, בְּמִרְסָם יַעֲלֶה
הַבְּמִתָּה לֶאֱכֹל, בִּי לֹא־יֵאָכֵל הָעַם עַד־בָּאוּ, כִּי־הוּא יִכְרֹךְ
הַזָּבַח, אַחֲרֵי־כֵן יֵאָכְלוּ הַקָּרָאִים; וְעֲתָה עֲלוּ, כִּי־אֹתוֹ כְּהַיּוֹם
תִּמְצָאוּן אֹתוֹ. יִבַּעַלוּ הָעִיר; הִמָּה בָּאִים בְּתוֹךְ הָעִיר.
וְהִנֵּה שְׁמוּאֵל יֵצֵא לִקְרֹאתָם לַעֲלוֹת הַבְּמִתָּה. טו וַיְהִי־הָ גִלְיָה
אֶת־אֶזְנֵן שְׁמוּאֵל, יוֹם אֶחָד לִפְנֵי בּוֹא־שְׁאוּל, לֵאמֹר: טו כָּעֵת
מִחֵר אֲשַׁלַּח אֶלֶיךָ אִישׁ מֵאֶרֶץ בִּנְיָמִן, וּמִשְׁחָתוֹ לְנָגִיד עַל־
עַמִּי יִשְׂרָאֵל, וְהוֹשִׁיעַ אֶת־עַמִּי מִיַּד פְּלִשְׁתִּים; בִּי רְאִיתִי אֶת־
עַמִּי, בִּי בָּאָה צִעֲקָתוֹ אֵלַי, יוֹ וּשְׁמוּאֵל רָאָה אֶת־שְׁאוּל, וַיִּדְוָה

ב א ו ר.

הָרֹאֶה? יִבַּעַנְיָנָה אוֹתָם. דְּבָרֵי הַנְּעֻרוֹת מוֹכָאִים
כָּאֵן בְּאֶרֶצְכֹּת וּמִדָּה, כְּדֶרֶךְ הַנְּשִׁים לְהִאָרֹךְ
כְּשִׁיחֻמִּיקוֹן וּבִסְפֹּהִיקוֹן.

טו) גִּלְיָה אֶת־אֶזְנֵן שְׁמוּאֵל – גִּלְיָה לוֹ
סוֹדוֹ, הוֹדִיעָהוּ; וְהוּא מְבַטָּא צִיּוּרִי, בִּי דְרָךְ
הַמּוֹדִיעַ דְּבַר סוֹד לְהַבְרֹךְ, לְהַרְיֵם קְנוּצוֹת
הַשֹּׁעֵר הַמְכֻסָּסוֹת אֶת אֶזְנֵן וְלִקְחָשׁ לוֹ.

טו) כָּעֵת מִחֵר – כָּעֵת הַזֹּאת בַּיּוֹם
מִחֵר. אִישׁ מֵאֶרֶץ בִּנְיָמִן – מִבְּנֵי הַשִּׁבְט
הַמְּשֻׁן וְהַדֵּל, שֶׁלֹּא לְבַטֵּל מִן־הָאָה בֵּין הַשִּׁבְטִים
הַנְּדוּלִּים: יְהוּדָה וְאֶשְׁכְּנָז. לְנָגִיד – לְמַנְהִיג
וְלִרְאֵשׁ וְהַשֹּׁרֵשׁ גִּיד הוֹרָאָתוֹ: מִשְׁדֵּה גִּידוֹ,
נֶהֱלֹךְ. מִיַּד פְּלִשְׁתִּים – בִּי לָשֵׁת וְהַנֶּחַ
שְׁמוּאֵל הַתְּחִילוֹ הַפְּלִשְׁתִּים שׁוֹב לְלַחֵץ אֶת
יִשְׂרָאֵל וְשִׁמּוֹ נִיבִידִים בְּאֶרֶץ וְלִבְנֵן יִג. ג. י.
י) וּשְׁמוּאֵל רָאָה אֶת שְׁאוּל... – וְהוּא
הַמִּשְׁדֵּה לְפִסּוֹק י"ד: וּבִשְׁרָאָה שְׁמוּאֵל אֶת

הָיֵשׁ בָּנוֹה הָרֹאֶה? – כְּשִׁבִיל מְבַטָּא וְהָ בָּאָה
הַנְּעֻרָה בְּפִסּוֹק ט": לְפָנֶיךָ יִשְׂרָאֵל...

יב) הִנֵּה לְפָנֶיךָ – הַנְּעֻרוֹת בְּנֵי אֵל שְׁאוּל. הַיּוֹם
בָּא לָעִיר – שְׁמוּאֵל הִנֵּה סוֹבֵב בְּעִירֵי יִשְׂרָאֵל
לְשַׁפֵּט אֶת יִשְׂרָאֵל, וּבְאֹתוֹ יוֹם שֶׁבַח הַבְּמִתָּה
עִירוֹ; אִו שֶׁסָּר בְּנֶרְכּוֹ אֵל הָעִיר הַזֹּאת, וְשָׁמָּה
אִינוֹ יִדְוָע לָנוּ. זָבַח הַיּוֹם לָעַם – לְכַבֹּדוֹ
שֶׁל שְׁמוּאֵל נֶאֱסָפוּ וְהָנִי הָעִיר לְזִבְחֵי זָבַח.
בְּבִמְהָ – עַל מְקוֹם זָבַח בְּרֹאשׁ גִּבְעָה, שֶׁהָיָה
רִמָּלִים לְזִבְחֵי שָׁם וְזָבַח שְׁלָמִים. וְאִו הָלֹא
הָיָה נִזְהָרִים לְזִבְחֵי עַל פֶּל גִּבְעָה זָבָה, וְכֵן
מְבַטָּא אֶצֶל גִּדְעוֹן (שׁוֹפְטִים ז', כ"ו) וְאֶצֶל
מִנְיָח (שָׁם י"ג, י"ט).

יג) יִכְרֹךְ הַזָּבַח – בִּי יַעֲלֶה לְרִצּוֹן לִפְנֵי
י"י. הַקָּרָאִים – וּבְפִי הָעִיר וְהַנְּעֻרָה, שֶׁהִנְחִינָם
לֶאֱכֹל מִן הַזָּבַח. בִּי (אֹתוֹ) כְּהַיּוֹם תִּמְצָאוּן
אֹתוֹ – בִּי אֵד בַּיּוֹם הַזֶּה תִּמְצָאוּ אֹתוֹ נֹאֹתוֹ

עָנָהוּ: הִנֵּה הָאִישׁ, אֲשֶׁר אָמַרְתִּי אֵלֶיךָ, זֶה יַעֲזֹר בְּעַמִּי.
 יח וַיֵּנֶשׂ שָׁאוּל אֶת־שְׂמוּאֵל בְּתוֹךְ הַשָּׂעַר, וַיֹּאמֶר: הַיִּידָה־נָּא
 לִי: אֵיזָה בֵּית הָרֹאֶה? יט וַיַּעַן שְׂמוּאֵל אֶת־שָׁאוּל וַיֹּאמֶר:
 אֲנֹכִי הָרֹאֶה, עֲלֶה לְפָנַי בַּבֹּמֶה, וְאֶכְלֶתֶם עִמִּי הַיּוֹם; וְשַׁלַּחְתִּיךָ
 בַּבֶּקֶר, וְכֹל אֲשֶׁר בַּלְבָּבְךָ אֲנִיד לָךְ. כ וּלְאַתְנֹת הָאֲבֵדוֹת
 לָךְ הַיּוֹם שְׁלֹשֶׁת הַיָּמִים, אֶל־תִּשֶׁם אֶת־לֶבְךָ לָהֶם, כִּי נִמְצְאוּ;
 וְלִמִּי כָל־חֲמֹדֶת יִשְׂרָאֵל? הֲלוֹא לָךְ וּלְכָל בֵּית אָבִיךָ.
 כא וַיַּעַן שָׁאוּל וַיֹּאמֶר: הֲלוֹא כִן־יְמִינִי אֲנֹכִי מִקִּטְנִי שְׁבָטִי
 יִשְׂרָאֵל, וּמִשְׁפַּחְתִּי הַצַּעֲרָה מִכָּל־מִשְׁפָּחוֹת שְׁבָטִי בְּנִימָן;
 וְלָמָּה דִּבַּרְתָּ אֵלַי כַּדָּבָר הַזֶּה? כב וַיִּקַּח שְׂמוּאֵל אֶת־שָׁאוּל
 וְאֶת־גִּיעָרוֹ, וַיְבִיאוּם לְשִׁבְתָּה; וַיִּתֵּן לָהֶם מְקוֹם בְּרֹאשׁ
 הַקְּרוּאִים, וְהָמָּה כְּשֹׁלְשִׁים אִישׁ. כג וַיֹּאמֶר שְׂמוּאֵל לַטָּבָח:

ב א ו ר.

כא) מִקִּטְנִי שְׁבָטִי יִשְׂרָאֵל - שֶׁהָאֵל
 אֶחָד הַשְּׁבָטִים מִקִּטְנִים בְּיוֹתֵר בֵּין שְׁבָטֵי
 יִשְׂרָאֵל; אַחֲרֵי הַמִּלְחָמָה עַל דָּבָר הַפִּילֶגֶשׁ
 כְּנֻבָּה, נִחְמַשְׁט שְׁבָט בְּנִימָן וְנִתְחַלְּבֵל מְאֹד.
 מִשְׁפָּחוֹת שְׁבָטִי בְּנִימָן - קָל הַמִּסְתַּנְּגִים
 הַעֲתִיקִים קְרָאוּ: שְׁבָט, וּלְפִי הַנוֹסֵחַ שְׁלֵנוּ
 יִהְיֶה הַקּוֹדֵר הַכּוֹן: שְׁבָטִי בְּנִימָן. וְלָמָּה
 דִּבַּרְתָּ אֵלַי ... - שָׁאוּל לֹא יָכַל כְּשׁוֹם אִפֹּן
 לְהִבִּין מִדְּבַרֵי שְׂמוּאֵל, כִּי עֲתִיד הוּא לְמַלְכּוּת
 עַל יִשְׂרָאֵל, וְאִךְ אֲפֹא תִּהְיֶה לוֹ קָל חֲמֹדֶת
 יִשְׂרָאֵל וְאֵל שְׂמוּאֵל לֹא הָשִׁיב לוֹ עַל שְׁאֵלָתוֹ.

כב) לְשִׁבְתָּה - אֵל הַלְשָׁבָה, אֵל הַתִּדְרָר
 שְׁנֹאֲסָפוּ בו הַקְּרוּאִים לְאָכֹל מִבְּשַׂר הַנּוֹכַח.
 בְּרֹאשׁ הַקְּרוּאִים - הָיוּ לְנִדְלָה הַנּוֹכְחָה לוֹ.
 כג) לַטָּבָח - לְמַכְשֵׁל הַמִּסְתַּלֵּק אֶת

שָׁאוּל הַזֶּלֶךְ וְקָרַב אֵלָיו, אָמַר לוֹ יי: הִנֵּה
 הָאִישׁ, עָנָהוּ - אָמַר לוֹ יַעֲזֹר - וַיִּמְשַׁל.
 יח) וַיֵּנֶשׂ שָׁאוּל אֶת־שְׂמוּאֵל - אֵל
 שְׂמוּאֵל. אי - וַיֵּאָהֱבֵהוּ. אי־זֶה בֵּית הָרֹאֶה -
 מִכָּאֵן נִרְאָה, כִּי זֶה הָיָה בְּרֹמָה, שְׁשִׁים בֵּיתוֹ.
 יט) וְכֹל אֲשֶׁר בַּלְבָּבְךָ - קָל מֶה שֶׁיֵּשׁ
 בְּרָצוֹנְךָ לְבַעֲת אֲנִיד לָךְ.

כ) וּלְאַתְנֹת - וְכֶה שְׁנוֹנֵעַ לְאַתְנֹתוֹת.
 הַיּוֹם שְׁלֹשֶׁת תַּנְּמִים - זֶה שְׁלֹשֶׁה יָמִים.
 אֶל תִּשֶׁם אֶת־לֶבְךָ - אֶל תִּדְאָג. חֲמֹדֶת
 יִשְׂרָאֵל - מִחֲמַדֵּי יִשְׂרָאֵל, קָל הַטּוֹב וְהַנָּקָר
 שֶׁיֵּשׁ לְיִשְׂרָאֵל. וְלִמִּי כָל חֲמֹדֶת יִשְׂרָאֵל -
 וְלוֹ גַם לֹא נִמְצְאוּ הָאֲתֹנוֹת, אִין לָךְ לְדָאג,
 כִּי קָל חֲמֹדֶת יִשְׂרָאֵל לָךְ הִיא, כָּאֵן דְּמֹו לוֹ
 עַל הַמִּלֻּכָּה הַעֲתִידָה.

תָּנָה אֶת־הַמָּנָה, אֲשֶׁר נָתַתִּי לָךְ, אֲשֶׁר אָמַרְתִּי אֵלֶיךָ: שִׁים
 אֹתָהּ עִמָּךְ. כִּי וַיֵּרָם הַטָּבַח אֶת־הַשּׁוֹק וְהַעֲלִיחָהּ, וַיֵּשֶׁם לִפְנֵי
 שְׂאוּל. וַיֹּאמֶר: הִנֵּה הַנִּשְׁאָר, שִׁים־לִפְנֶיךָ אָכֹל, כִּי לְמוֹעֵד
 שְׁמוֹר־לָךְ לֵאמֹר: הָעַם קָרָאתִי; וַיֹּאכֵל שְׂאוּל עִם־שְׁמוּאֵל
 בַּיּוֹם הַהוּא. כִּי וַיֵּרְדּוּ מִהַבֶּמֶה הָעִיר; וַיִּדְבֹּר עִם־שְׂאוּל עַל־
 הַגָּן. כִּי וַיֵּשְׁכְמוּ, וַיְהִי בַעֲלוֹת הַשָּׁחַר, וַיִּקְרָא שְׁמוּאֵל אֶל־
 שְׂאוּל הַנָּגִיד לֵאמֹר: קוּמָה וְאַשְׁלַחְךָ; וַיָּקָם שְׂאוּל, וַיֵּצֵא
 שְׁנֵיהֶם, הוּא וּשְׁמוּאֵל, הַחוּצָה. כִּי הָמָּה יוֹרְדִים בְּקֶצֶה הָעִיר,
 וּשְׁמוּאֵל אָמַר אֶל־שְׂאוּל: אָמַר לְנֹעַר וַיַּעֲבֹד לִפְנֵינוּ, וַיַּעֲבֹד;
 וְאַתָּה עֹמֵד בַּיּוֹם, וְאַשְׁמִיעֵךְ אֶת־דְּבַר אֱלֹהִים.

יִהְיֶה כְּתִיב.

ב א ו ר .

בַּפֶּקֶת שְׁמוּאֵל. לֵאמֹר: הָעַם קָרָאתִי -
 כְּאֲשֶׁר אָמַרְתִּי לוֹ, שֶׁקָּרָאתִי אֹת הָעַם, בְּלֹא־מֶלֶךְ
 אֹת הַקְּרוֹאִים, לְאָכֹל מִן הַנֶּבֶךְ, צוּרֵי לְהַשְׁאִיד
 חֶלֶק זֶה בַּעֲדָךְ.

כִּי וַיִּדְבֹּר עִם־שְׂאוּל עַל־הַגָּן-הַנָּגִיד
 בְּאַרְצֵי יִשְׂרָאֵל, בְּכָל אֲרָצוֹת הַמֶּלֶךְ, שְׁמוֹתֵיהֶם
 הֵם, וַיַּעֲבֹד יוֹשִׁבִים שָׁם לְשֹׂאֲפוֹת צֶחַ, וַיִּדְבֹּר
 עִמּוֹ, בְּנִיחָא, עַל דְּבַר מַצְבּוֹ הַשָּׁפֵל שֶׁל
 עַם יִשְׂרָאֵל בֵּין אֲוִיבּוֹ דְּבָרִים, בְּדִי לְהַבִּיט
 לְתַעֲבוֹרָתוֹ הַנִּבְוָה, תַּעֲבוֹרַת מֶלֶךְ בְּיִשְׂרָאֵל.
 כִּי וַיֵּשְׁכְמוּ - שְׂאוּל לָן אַחֲל שְׁמוּאֵל
 וְהַשְׁכִּימוּ לָהֶם. קוּמָה-מֵלֶט הַרְוִי. קוּמָה
 וְאַשְׁלַחְךָ - בֹּא וְאַלְמָה אוֹתָךְ.

כִּי הָמָּה יוֹרְדִים בְּקֶצֶה הָעִיר - כִּי
 הָעִיר עֲמָדָה עַל גְּבֻעָה (פֶּסֶק י"א). וַיַּעֲבֹד
 לִפְנֵינוּ - שְׂלֵא יִשְׁמַע אֹת דְּבָרֵינוּ. וַיַּעֲבֹד -
 וְהוּא מֵאֲמָר מִסָּגֵר שֶׁל הַסּוּפֵר. וְאַתָּה - זֶה
 הַמִּשְׁדֵּד דְּבָרֵי שְׁמוּאֵל.

הַבֶּשֶׁר לְקְרוֹאִים. הַמָּנָה - הַחֶלֶק. שִׁים
 אֹתָהּ עִמָּךְ - הֵנָּה אוֹתָהּ אֲצִלְךָ לְמִשְׁמַרְתָּ.
 מִנְהֵג מִקְבֵּל הוּא גַם הַיּוֹם בְּאַרְצוֹת הַמֶּלֶךְ
 לְכַבֵּד אֹת הָאֲדָרָס הַנִּבְכֵּד בְּיִתְרֵי הַחֶלֶק גְּדוֹל
 וְטוֹב מִחֲלָמִי שְׂאֵר הַמִּסְכִּים וְעִתְקֵי מִשְׁאֵת
 בְּנִימִי, בְּרֵאשִׁית מִיג, ל"ד.

כִּי הַשּׁוֹק - פֶּרֶק הַכָּל מִן הַבָּרָד עַד
 הַמֶּרְסֵל. וְהַעֲלִיחָהּ - הִרְאָה וְהָאֵל לָהּ, הוּא
 הַחֶלֶב הַטוֹב בְּנוֹב בְּבָשִׁים מִמֵּין יָרֹעַ וְזוּחַ
 בַּעֲתֵר בִּי יוֹחֵן בְּמִסְכֵּת עֲבֻדָּה וְרָה כִּי, אִין.
 מִשְׁמַל הָאֵלִיָּה מַנִּיעַ מִשְׁתִּים עֲשֵׂרָה עַד
 עֲשָׂרִים לְמִרְהָ וּלְפִיכָךְ קוֹשְׁרִים לָהֶם לְבָבָשִׁים
 סָלְלוּ מִסַּח וְנָבִים עֲנָלָה מְטִנָּה בַת שְׁנֵי
 גִּלְגָּלִים, בְּדִי שְׁיִיכְלוּ לְלָכֶת. וְרֵאָה מִסְכֵּת
 שְׁבַת פֶּרֶק ה' ד"ו. וַיֹּאמֶר - וְהַטָּבַח אָמַר
 לְשְׂאוּל. הִנֵּה הַנִּשְׁאָר - וְהוּא מִה שֶׁהִשְׁאָרְתִּי
 וְהִכְנִיתִי בַּעֲדָךְ. כִּי לְמוֹעֵד שְׁמוֹר־לָךְ -
 כִּי לָעַת הַזֹּאת שְׁמוֹר הַחֶלֶק הַזֶּה בַּעֲדָךְ

י.

א ויבא שמואל את-כף השמן, ויצק על-ראשו וישקדו;

באור.

(י) משיחת שאול ובחירתו למלך. | הרבים: פכים. ויצק - שפך. ויצק על-
(א) כף - בד קטן מעין בקבוק של חרש ראשו - המשיחה בשמן היא סמל המלואים

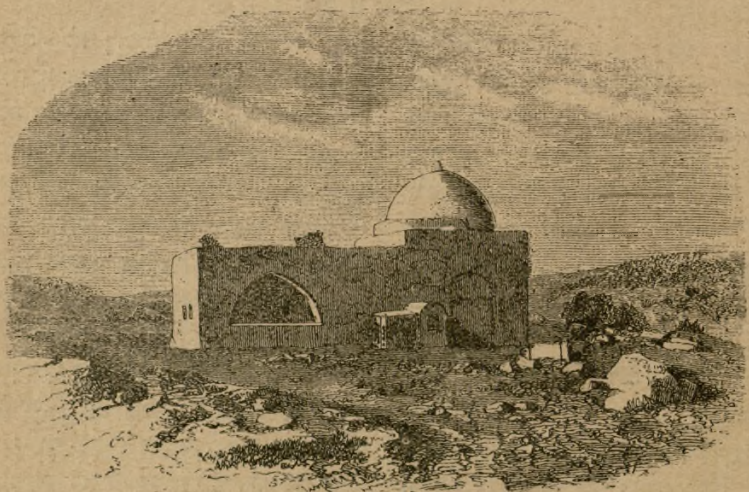
ב' משחך יי על נחלתו לקנני' (א')

וַיֹּאמֶר: הֲלוֹא בֵּי-מִשְׁחָךְ יִהְיֶה עַל-נִחְלָתוֹ לְגִיד. ב בְּלִבְתָּךְ
הַיּוֹם מַעֲמָדִי, וּמִצָּאתַי שְׁנֵי אֲנָשִׁים עִם-קְבוּרַת רַחֵל, בְּגִבּוֹל

ב א ו ר .

מוֹשֵׁלִי אֶרֶץ הַקֶּנָּם בְּנֵינֵנו נִחְנִים לְקַבֵּל
הַבָּעַת בְּבוֹד בְּנִשְׁנִקַת בֵּיד, אִזְ הַרְגֵל, אִז
בְּנֵף מְעִילוֹ מִן הַכְּרִפִּים וּלְמִשְׁחָה. לְגִיד -
לְמוֹשֵׁל; וּלְמַעַן יִדַּע, כִּי בָשָׂם יְיָ הוּא מוֹשֵׁם
אוֹתוֹ, נִבְּא לוֹ מֵרֹאשׁ אֵת אֲשֶׁר יִקְרְבוּ בְּכַדְךָ:
(ב) וּמִצָּאתַי - וְחִפְּזִשׁ. קְבוּרַת רַחֵל -
קִבְר רַחֵל, וְהוּא מִצְפֹּן לְבֵית לְחֵם הַרְחֹקָה
בְּמִתְלַךְ שְׁעֵתִים מִירוּשָׁלַם דְּרוֹמָה, עַל גִּבּוֹל

וּבְמִתְלַכְשָׁה לְמִלּוּכָה. אֵת הַמִּלְכָּךְ הִנֵּה מוֹשֵׁם
הַבָּבִיא, אִז הַכֶּנָּן הַגָּדוֹל, בָּשָׂם יְיָ, וְהַמִּלְכָּךְ
וּמִקְרָא בָשָׂם יְיָ שִׁים יְיָ; כִּן מִשְׁחָם גַּם מִשְׁחָה
אֵת אֶחָד וּבְנֵי קִבְּרִים לֵי, גַּם הַמִּשְׁחָן
וְכָל בְּלִי קִמְדָּשׁוֹ לֵי עַל יְדֵי הַמִּשְׁחָה בָּשָׂם
הַמִּלְכָּךְ. וְיִשְׁקָחוּ - עַל מִצְחוֹ, לְאִית הַמִּלְכָּךְ
וּבְבָעַת בְּבוֹד לְמִלְכָּךְ, גַּם הַבְּרוּאִים בְּנֵינֵי
נוֹשְׁקִים עַל הַמִּצָּח לְאוֹת יִרְאֵת הַבְּבוֹד.

קְבוּרַת רַחֵל (ב).

מִדְּרָמָה עַד וְדָמָה, שְׁשִׁתִּיהֶן מִצְפֹּן לִירוּשָׁלַם,
עַל פְּנֵי קְבוּרַת רַחֵל, אֲשֶׁר בְּדְרוֹמָה שֶׁל
יְרוּשָׁלַם. וְיֵשׁ אוֹמְרִים, שֶׁעַל פִּי פְּסוּק וְהַ
לֹא הִנֵּה הַקֶּבֶר בְּחֵל אֲצֵל בֵּית לְחֵם יְהוּדָה
אֲלָא בְּצִלְצֵחַ, אֲשֶׁר בְּגִנְחֵלַת בְּנֵינֵי, בְּכַדְךָ
הַעוֹלָה מִדְּרָמָה וְשָׁשָׂם נִפְגַּשׁ שְׂאוֹל עִם שְׂמֹאֵלוֹ

בְּנֵינֵי, כִּי גַם יְרוּשָׁלַם הִיטָה בְּגִנְחֵלַת בְּנֵינֵי;
וְנִבְעָה, עִיר מוֹלְדַת שְׂאוֹל, הִיטָה בְּמִתְלַכְךָ
פֶּרֶסָה מִירוּשָׁלַם צְפוֹנָה. מִכָּאן בָּאָה שְׂהַעִיר
שְׂנִיבִישׁ בְּהָ שְׂאוֹל עִם שְׂמֹאֵל, לֹא הִיטָה
רַמָּה הַרְחֹקָה בְּמִתְלַכְךָ שְׁמֵי שְׁעוֹת מִירוּשָׁלַם
צְפוֹנָה; כִּי אִז לֹא הִנֵּה עוֹבֵר שְׂאוֹל, בְּלִבְתָּו

בנימן בצלצח; ואמרו אליך: נמצאו האתנות אשר הלכת לבקש, והנה נטש אביך את דברי האתנות ודאג לך לאמר: מה אעשה לבי? ויחלפת משם והלאה, ובאת עד אלון תבור, ומצאוך שם שלשה אנשים, עלים אל האלהים בית-אל; אחד נשא שלשה גדיים, ואחד נשא שלשה כפרות לחם, ואחד נשא גבל-יון. וישאלו לך לשלום; ונתנו לך שתי-לחם, ולקחת מידם. ה אחר כן תבוא אל-גבעת האלהים, אשר-שם נצבי פלשתים; ויהי כבאך שם העיר, ופגעת חבל נבאים ירדים מהבמה, ולפניהם גבל

ב א ו ר .

אשר בבית אל; מקום קדוש לעם, על פי המסורה עוד מימי-עקב שהציב שם מצבה ואמר: אין זה כי אם בית אל-הים (בראשית כ"ח, י"ז), גם כנה שם מנחם לאלהים (שם ל"ה, ז).

ה גבעת האלהים – היא בגבעה ליד מרת יערים, שעמד שם ארון האלהים בבית אבינעב (למעלה פרק ז', א); ומפני שגבעת בני-מין היתה קרובה לה, קראו לה, כדי להבדיל ביניהן, גבעת האלהים. נצבי פלשתים – שרי צבא עם גוים, לשמור על העם הרב העולה אל מקום הארון, שלא ימדרו בהם; כי בימים ההם שבו הפלשתים למשל בגני ישראל. ופגעת – וחפוש. חבל – חבורה, לבמה. חבל נבאים – חבורת נבאים; הם בני הנביאים, שתנח שמיאל בבית-מדרש הנביאים שיסד בגיות פרמה; הוא אסף צעירים בעלי כשרון ושאר רוס, והבינם להיות מורי העם ומדריכיו, במקום הכתבים, שהשחיתו את

לגבעה, לא רחוק מבית אל על גבול בנימן ואפרים. לפי זה נקברה רחל בארץ גתלת בני-מין ולא בארץ יהודה (בהקא). ויראה ירמיהו (ל"א, ט"ז): קול ברמה נשמע... רחל מבכה על בניה... עסקבורת רחל – אצל קבר רחל. בגבול בנימן – בגתלת בנימן. בצלצח – עיר זו לא נזכרה במקום אחר. ואמרו אליך: נמצאו... כמו שאמרתי לך. נטש – עזב. נטש את דברי האתנות – חדל לחשב על דבר האתנות. ודאג לך – והתחיל דאג לך. ויחלפת – ויחלף. אלון תבור – שם מקום בגתלת בנימן, בין קבורת רחל והגבעה; ואין זה אצל הר תבור, שגתלת וכלן, בצפון הארץ. ויש קראים פאן: אלון תבורה, הוא אלון בכורת, אצל בית אל, שמתחיי נקברה רבקה מינקת רבקה, בשוב עקב מפסן ארם וראה בראשית ל"ה ח', ושושנים ד', ה', ובבאורנו שם. אל-האלהים בית-אל – אל מנחם האלהים

ותף וְחִלִּיל וְכִנּוּר, וְהִמָּה מִתְנַבְּאִים. י וְצִלְחָה עֲלֶיךָ רוּחַ
יְהוָה, וְהִתְנַבִּית עִמָּם; וְהִפַּכְתָּ לְאִישׁ אַחֵר. י וְהָיָה כִּי
תִבְאֲנָה הָאֲתוֹת הָאֵלֶּה לָּךְ, עֲשֵׂה לָּךְ אֲשֶׁר--תִּמְצָא יָרֵךְ,
כִּי הָאֱלֹהִים עִמָּךְ. י וְיִרְדָּתָ לִפְנֵי הַגִּלְגָּל, וְהָיָה אֲנֹכִי יֹרֵד
אִלֶּיךָ, לְהַעֲלוֹת עִלּוֹת, לְזִבְחַ וְכַחֲוֵי שְׁלָמִים; שְׁבַעַת יָמִים
תִּוָּחַל עַד-בָּאִי אִלֶּיךָ, וְהוֹדַעְתִּי לָּךְ אֵת אֲשֶׁר תַּעֲשֶׂה. ט וְהָיָה
כִּהְפַּנְתּוּ שְׁכֵמוֹ לָלֶכֶת מֵעַם שְׁמוּאֵל, וַיִּהְיֶה-לוֹ אֱלֹהִים לֵב
אַחֵר; וַיָּבֹאוּ כָּל-הָאֲתוֹת הָאֵלֶּה בַּיּוֹם הַהוּא.

י וַיָּבֹאוּ שָׁם הַנִּבְעָתָה, וְהָיָה חֶכֶל--נִבְאִים לִקְרֹאתוֹ;
וַתִּצְלַח עֲלָיו רוּחַ אֱלֹהִים, וַיִּתְנַבֵּא בְּתוֹכָם. יא וַיְהִי כָל-יִידְעוֹ
יְהוֹנָדָה כְּתִיב.

ב א ו ר

וְחִלִּיךָ פִּעַל לֵאמֹר, קָבֵל: תִּבְאֵ-קָבֵל:
וְנִבְיָתָם (וְהוֹשֵׁעַ ג', ט"ז) קָרָא קָרָה:
י וְקָרָא הוּא אֶסֶן (בְּרֵאשִׁית מ"ב, ל"ח).

ו כִּי וַיִּבְאֲשֶׁרוּ תִבְאֲנָה הָאֲתוֹת...
מַדְע, בִּי בָשָׁם וְיִ מִשְׁתַּחֲוֶה לְמֶלֶךְ, וְתוֹבֵל
לְעִשׂוֹת בִּלְאִשְׁר תִּחַפֵּץ בְּלֵב אֲמִיץ וּבִבְשָׁתָה,
כִּי וְיִ יַעֲזֹר לָךְ.

ח וְיִרְדָּתָ לִפְנֵי הַגִּלְגָּל--שְׁמוּאֵל הוֹעִיד
אֵת שְׁאוּל לָבוֹא הַגִּלְגָּלָה, וְשָׁם יַעֲזֹר יַחַד
עִלּוֹת, וְזִבְחֵי שְׁלָמִים לְיָ בְּאֶפֶן פְּרָטִי, כִּלִּי
אֲסַפְתָּ עִם, וְנִנְעֲצוּ יַחַד אִיד לְסַדֵּר אֵת מִנּוּי
לְמֶלֶךְ. תוֹחַל--תַּחֲבָה לִי. הַסּוֹפֵר לֹא
סִפֵּר אֲמָנָם אַחֲרֵי בֶן עַל דְּבַר וְעִידָת שְׁמוּאֵל
וְשְׁאוּל בְּגִלְגָּל, אֲכָל בּוֹדֵא עֲשֵׂה שְׁאוּל
כִּדְבַר שְׁמוּאֵל נִרְאָה לְבִלְעָן י"ג, ח' וּבְבִאֲוֹר.
ט וַיָּבֹאוּ כָּל-הָאֲתוֹת--וּלְמַעַלָּה ו':

נִתְבְּאֲנָה... כִּי הָשָׁם אֵלֹת = מוֹפֵת, הוּא
מִשְׁתַּח, בְּלוֹמֵר: מִמֶּנּוּ וְכִי וְנִקְבְּהוּ.

בְּרָבָם בְּיָמֵי, עָלִי וְנִמְאָסוּ קַעֲנֵי הָעָם. הֵם
לְמַדּוּ מִפִּי שְׁמוּאֵל דַּעַת הַחוּדָה וְדַעַת אֱלֹהִים,
גַּם בְּרָבִי הַמְּלִיצָה, הַמְּכַרָה וְהַנִּגְנוֹן בְּכָלִי שִׁיר,
וְהָיוּ עוֹבְרִים חֲבוּרוֹת חֲבוּרוֹת בְּמִקְוֹמוֹת, שְׁהָיוּ
שָׁם בְּמֹת וּמִנְחֹת לְאֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל, וְהָיוּ
מִתְנַבְּאִים שָׁם, בְּלוֹמֵר: הָיוּ שָׂרִים שִׁירֵי
תַּחֲלָה לְאֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל, וּמוֹכִיחִים אֵת הָעָם
לְעַבֵּד אֵת יְיָ. בְּרֹאשׁ בֵּית הַמִּדְבָּר הָיָה
עֹמֵד הַנִּבְיָא הַגָּדוֹל בְּדוּרוֹ: בְּרֹאשׁוֹנָה--
שְׁמוּאֵל, אַחֲרָיו--אֵלִיָּהוּ, אַחֲרָיו אֵלִישָׁע;
הַנִּבְיָא הַמְּכַרָה נִקְרָא אֵב, וְהַתְּלִמִּידִים נִקְרָאוּ
בְּגִי הַנִּבְיָאִים, בֶּן קָרָא אֵלִישָׁע לְאֱלִיהֵו:
אֲבִי, אֲבִי י' (מְלָכִים ב', י"ב). וְלִפְגִּיָּתָם
גִּבְל...--לִפְנֵי הַנִּבְיָאִים, בְּרֹאשָׁם, הָלְכוּ
אַחֲרָיו וְנִגְנוּ בְּכָלִי שִׁיר שְׁנִיִּים. וְהָיָה
מִתְנַבְּאִים--שָׂרִים בְּשִׁירִים לְאֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל.

י וְצִלְחָה עֲלֶיךָ רוּחַ יְיָ--אֵל תַּעֲבֹד
גַּם עֲלִיד רוּחַ נְבוּאָה, וְהִתְנַבִּית--וְהִתְנַבְּאֵת

מאתמול שלשם, ויראו והנה עם-נבאים נבא; ויאמר העם איש אל-רעהו: מה-זה הנה לבן-קיש, הנם שאול בנביאים? יב ויען איש משם, ויאמר: ומי אביהם? על-כן היתה למשל: הנם שאול בנבאים?

יג ויכל מהתנבות, ויבא הבמה. יד ויאמר דוד שאול אליו ואל-געריו: אן הלכתם? ויאמר: לבקש את-האתנות, ונראה כיי-אין, ונבוא אל-שמואל. טו ויאמר דוד שאול: הנידה-נא לי, מה-אמר לכם שמואל? טז ויאמר שאול אל-דודו: הנה הניד לנו, כי נמצאו האתנות; ואת-דבר המלוכה לא-הניד לו, אשר אמר שמואל.

יז ויצעק שמואל את-העם אל-יהוה המצפה. יח ויאמר אל-בני ישראל: כה-אמר יהוה אלהי ישראל: אנכי העליתי את-ישראל ממצרים; ואציל אתכם מיד מצרים, ומיד כל-הממלכות, הלחצים אתכם. יט ואתם היום מאסותם

ב א ו ר .

ויבא הבמה-שאול בא אל המזבח הגדול, אשר בגבעת האלהים; ונראה, להשתחוית שם לני; ומשם שב לבית אביו.

יד ויאמר דוד שאול - באשר שב שאול הביתה, שאל אותו גר דודו. אן-אנה.

טז ואת-דבר המלוכה... פיר הבחוב פד: ואת דבר המלוכה, אשר אמר שמואל, לא הניד לו.

יז ויצעק - אסף. אל-ני - אל מזבח יי. המצפה - אשר בארץ בנימין, הוא המקום הקבוע לאספות עם גדולות, הפעם אסף שמואל את כל העם לבחירת המלך;

יא) מאתמול ו= מאתמול שלשם - מקדם. מה-זה הנה לבן-קיש - לבן אביר פשוט זה, שהתחיל מתנבא עם נביאים?

יב) ויען איש משם - ואיש מקרב העם ענה למתפללים על שאול; ומי אביהם - של כל בני הנביאים? הן גם אבותיהם לא היו נביאים, ומה נה אסם מתפללים על בן קיש? הנהיגה אנה בזה בירושה. על-כן היתה למשל - וזה העבת הסופר: מאן באשר הוא איש משנה פתאם נרבו היו אומרים עליו: הנם שאול בנביאים? יג) מהתנבות - ומהתנבא; וראה בסוף וי.

את־אלהיכם, אשר־הוא מושיע לָכֶם מִכָּל־רעותיכם וצרת־יֹכֶם, ותאמרו לו: כִּי־מֶלֶךְ תִּשִּׁים עָלֵינוּ; ועתה הִתִּיצְבוּ לִפְנֵי יְהוָה לְשִׁבְטֵיכֶם וּלְאֶלְפֵיכֶם. כִּי וַיִּקְרַב שְׁמוּאֵל אֶת־כָּל־שִׁבְטֵי יִשְׂרָאֵל; וַיִּלָּכֵד שִׁבְט בְּנִימִן. כִּי וַיִּקְרַב אֶת־שִׁבְט בְּנִימִן לְמִשְׁפַּחָתוֹ, וַתִּלָּכֵד מִשְׁפַּחַת הַמַּטְרִי; וַיִּלָּכֵד שְׁאוּל בֶּן־קִישׁ; וַיִּבְקֹשׁוּ, וְלֹא נִמְצָא. כִּי וַיִּשְׁאַל־וּ עוֹד בִּיהוָה: הֲבֵא עוֹד הַלֵּם אִישׁ? וַיֹּאמֶר יְהוָה: הִנֵּה־הוא נִחָבָא אֶל־הַכֹּלִים. כִּי וַיִּרְצוּ וַיִּקְחֻהוּ מִשָּׁם, וַיִּתִּיצֵב בְּתוֹךְ הָעָם; וַיִּגְבֹּה מִכָּל־הָעָם מִשְׁכָּמוֹ וּמַעְלָה. כִּי וַיֹּאמֶר שְׁמוּאֵל אֶל־כָּל־הָעָם: הֲרֹאִיתֶם אֲשֶׁר בָּחַר־בוּ יְהוָה? כִּי אֵין כָּמֹהוּ בְּכָל־הָעָם, וַיִּרְעוּ כָל־הָעָם וַיֹּאמְרוּ: יְחִי הַמֶּלֶךְ!

כה וַיִּדְבֹּר שְׁמוּאֵל אֶל־הָעָם אֶת מִשְׁפַּט הַמֶּלֶכֶה, וַיִּכְתֹּב בַּסֵּפֶר, וַיֵּנַח לִפְנֵי יְהוָה; וַיִּשְׁלַח שְׁמוּאֵל אֶת־כָּל־הָעָם אִישׁ לְבֵיתוֹ. כִּי וְגַם־שְׁאוּל הִלָּךְ לְבֵיתוֹ נִבְעָתָה; וַיִּלְכוּ עִמּוֹ

*למשפחתו כתיב. *הריש דגושה.

באור.

על פי אורים ותמים. הבא-עוד תלם איש? הבא עוד איש אחד הגד חוץ מאלה הנצבים פה? נחבא אל-הכלים - מתחבא בין החפצים והתכילות שהביאו עמיהם הנאספים לצרבי מונומניהם; ושאל נחבא, בשביל שהיה עניו ובישן.

כה) מִשְׁפַּט הַמֶּלֶכֶה - חקי הנהגת המדינה: חובות המלך לעמו וזכויותיו חובות הנזנים ודעים למלכם וזכויותיהם; ונאין כאן הבונה כמו. מִשְׁפַּט הַמֶּלֶךְ האמור למעלה (פרק ח', י"א). וכתב בספר - אשר בן קטב ואת בספר. ונח לפני יי - ואת ספר מִשְׁפַּט הַמֶּלֶכֶה בִּישְׂרָאֵל הַיּוֹם בְּאֵרוֹן לְמִשְׁמֶרֶת.

ובנראה, שהביאו לשם גם את הארון. יט) כִּי־מֶלֶךְ - אך מלך תשים עלינו. לְשִׁבְטֵיכֶם - כל שבט לבד. וּלְאֶלְפֵיכֶם - ואֶלֶף = משפחתו ויבדל שבט תעמד כל משפחה לבדה, להפיל גורל ביניהם. כ) וַיִּקְרַב... שִׁבְטֵי יִשְׂרָאֵל - הפיל גורל בין השבטים; ויש אומרים, כי שאל באורים ותמים.

כא) וַיִּלָּכֵד שְׁאוּל - כי הקריב את מִשְׁפַּחַת הַמַּטְרִי לנבחרים ונלכד שְׁאוּל. וַיִּבְקֹשׁוּ - בִּין גְּנֵי מִשְׁפַּחָתוֹ.

כב) וַיִּשְׁאַל־וּ עוֹד בֶּן־בְּאֵרוֹם וְחַמִּים, מִן הַמֶּלֶךְ. עוֹד מִשְׁמַע, שֶׁגַם הַבְּחִירָה הָיְתָה

החיל, אשר־נגע אלהים בלבם. כו וּבְנִי בְלִיעֵל אָמְרוּ: מַה־
יִשְׁעֵנו זֶה? וַיִּבְזְחוּ וְלֹא־הִבִּיאוּ לוֹ מִנְחָה; וַיְהִי כַמַּחְרִישׁ.

יא.

א וַיַּעַל נָחֵשׁ הָעֲמוֹנִי, וַיַּחֵן עַל־יְבִישׁ גִּלְעָד; וַיֹּאמְרוּ בָל־
אֲנָשֵׁי יְבִישׁ אֶל־נָחֵשׁ: בְּרַת־לָנוּ בְרִית, וְנַעֲבֹדָהּ. ב וַיֹּאמֶר
אֲלֵיהֶם נָחֵשׁ הָעֲמוֹנִי: בְּזֹאת אֲכַרְתָּ לָכֶם: בְּנִקּוֹר לָכֶם בָּל־
עֵין יָמִין; וְשִׁמְתִּיהָ חֲרָפָה עַל־כָּל־יִשְׂרָאֵל. ג וַיֹּאמְרוּ אֵלָיו
וְקָנִי יְבִישׁ: חֲרָף לָנוּ שְׂבָעַת יָמִים, וְנִשְׁלַחָה מִלְּאָכִים בְּכָל־

באור.

מבית ששן יבִישׁ עמדה על שפת נחל
קטן, נאד יבִישׁ, הנחל אל הנהר ליד
בית ששן. ויחן על־יבִישׁ גִּלְעָד — בא עם
מחנהו ושם מצור על יבִישׁ, הקרובה לגבול
ארצו; בנראה, חשב לעלות משם על נהר
ערי ישראל. בְּרַת־לָנוּ בְרִית — עשה לנו
שלום, ונאנחנו נהיה לך לעבדים; הם ראו
כי לא יוכלו לעמד נגד מחנהו הגדול.

ב בְּזֹאת אֲכַרְתָּ לָכֶם — בְּתֵנָאֵי זֶה
אֲכַרְתָּ לָכֶם בְּרִית. עֵין יָמִין — עין צד ימין.
העין הימנית. בְּנִקּוֹר לָכֶם ... — אם תתנו
לנקר לכל אחד מהם את עינו הימנית,
כדי שלא יצליחו עוד למלחמה; כי המורה
בבקשת אוזן הסגן נגד עינו הימנית, ובלי
העין הימנית לא יוכל לירות. וְשִׁמְתִּיהָ
חֲרָפָה... — הכונה ששלה כיו תהיה חרפה
לכל עם ישראל, שלא יכלו להצילם מידו;
בנראה רצה נחש להנקם מישראל על מלחמת
בני עמון לפניו יספח.

ג חֲרָף — נרס־ה־ה־כֶּסֶף; צווי מקצור

כו החיל, אשר־נגע אלהים בלבם —
שדכמה יראת אלהים בלבם, והאמינו, כי
בנזרת שאול היתה ברצון האלהים.
כו ובגיו בליעל — אכל האנשים הרעים,
שדיו בקרב העם. וַיִּבְזְחוּ — בוז ולעגו לו.
וְלֹא־הִבִּיאוּ לוֹ מִנְחָה — לאות הבטת כבוד
והכנעה למלך; ובזאת הראו שאינם מכירים
אותו למלך עליהם. המנחות, שהיו נתנות
בזמנים ההם למלך, היו ההקנסות הראשיות
הדרושות לפרנסת בית המלך, כדם ששמו
מסים על העם. וַיְהִי כַמַּחְרִישׁ — כחרש,
כלומר: כאינו שומע את דבריהם, ואינו
שם לב להנהגתם הרעה.

יא. מלחמת שאול הראשונה.

א נחש — בימי קדם קראו לעצמם
הנפירים בשמות של בעלי חיים, על פי
רב של חיות טורפות. נחש העמוני —
נחש מלך בני עמון. ויחן — ועתיד מקצר
ויספח מן חנהו. יבִישׁ גִּלְעָד — עיר בעבר
הנהר המזרחי, במחלת מנשה. לא רחוק

נְבוֹל יִשְׂרָאֵל; וְאִם-אֵין מוֹשִׁיעַ אֶתְּנוּ, וַיִּצְאֵנוּ אֵלָיֶךָ. וַיִּבְּאוּ
הַמְּלָאכִים גִּבְעַת שְׂאוֹל, וַיִּדְּבְרוּ הַדְּבָרִים בְּאָזְנֵי הָעָם;
וַיִּשְׂאוּ כָל-הָעָם אֶת-קוֹלָם וַיִּכְּבוּ.

ה וְהִנֵּה שְׂאוֹל בָּא אַחֲרֵי הַבָּקָר מִן-הַשָּׂדֶה, וַיֹּאמֶר
שְׂאוֹל: מַה-לָּעָם כִּי יִכְּבוּ? וַיִּסְפְּרוּ-לוֹ אֶת-דְּבָרֵי אֲנָשֵׁי
יָבִישׁ. וַיַּצְלַח רוּחַ-אֱלֹהִים עַל-שְׂאוֹל, כְּשָׁמְעוֹ אֶת-הַדְּבָרִים
הָאֵלֶּה, וַיֵּחָר אָפּוֹ מְאֹד. וַיִּקַּח צֶמֶד בָּקָר וַיִּנְתַּחֲהוּ, וַיִּשְׁלַח
בְּכָל-נְבוֹל יִשְׂרָאֵל בֵּיד הַמְּלָאכִים, לֵאמֹר: אֲשֶׁר אֵינָנו
יָצֵא אַחֲרֵי שְׂאוֹל וְאַחֲר שְׂמוּאֵל — כֹּה יַעֲשֶׂה לְבָקְרוֹ; וַיַּפֵּל
פֶּחַד-יְהוָה עַל-הָעָם, וַיִּצְאוּ כָאִישׁ אַחֶד. ה וַיִּפְקְדֵם בְּבֹקֶר;

ב א ו ר .

הַבָּהֶעִיל; וְכֵן: הָרַב, הַעֲלוּ. הִקָּף לָנוּ —
וַנֵּחַ לָנוּ, חֲפָה לָנוּ. וַיִּצְאֵנוּ אֵלָיֶךָ — וְאַתָּה
תַּעֲשֶׂה לָנוּ כַּטּוֹב בְּעֵינֶיךָ; וְנִחַשׁ הַסִּפִּים לָהֶם,
כְּשִׁבִיל שָׁבַד עַת רַפְיוֹן כִּנּוּ יִשְׂרָאֵל וְהַפְּרוּד
הַשְׁנוּרר בֵּין הַשְּׂבָטִים, וְדָהָה כַּטּוֹת, שְׁלֹא יִבְאוּ
לָהֶם לַעֲנֹה, וְאֵן תִּהְיֶה זֹאת כְּאַמֶּת לַחֲרָפָה
לְכָל יִשְׂרָאֵל; וְעַל דָּבָר הַמֶּלֶךְ, שֶׁנִּמְשַׁח עַל
יִשְׂרָאֵל, לֹא יָבֵע, כִּנְרָאָה, מְאֻמָּה.

ד וַיִּבְּאוּ הַמְּלָאכִים גִּבְעַת שְׂאוֹל —
כִּנְרָאָה, שְׁמֵנוּ אֲנָשֵׁי יָבִישׁ עַל דָּבָר מְשִׁיחַת
שְׂאוֹל, וְלִפְיָדָךְ שְׁלָחוּ אֶת הַמְּלָאכִים רֹאשׁוֹנָה
אֶל עִירוֹ. בְּאִזְנוֹי הָעָם — יוֹשְׁבֵי הָעִיר.
וַיִּכְּבוּ — עַל שְׂפֹלוֹת עַמָּם וַיִּמְכְּבוּ הַיִּזְרָא.

ה וְהִנֵּה שְׂאוֹל בָּא... — גַּם לְאַחֲר
שֶׁנִּבְחַר שְׂאוֹל לְמֶלֶךְ, לֹא תַפֵּשׂ עוֹד אֶת
הַגְּלוּבָה עַל יִשְׂרָאֵל, כִּי לֹא בָּאָה עֲלֵיהָ עוֹד
הַכִּפְמַת כָּל הָעָם; וְלִפְיָדָךְ תִּהְיֶה כְּאַחֲר
הָעָם וְעַבְדָּה אֶת אֲדָמָתוֹ כְּבִרְאשׁוֹנָה; עַבְדָּה

ו וַיַּצְלַח רוּחַ אֱלֹהִים — עֲבָדָה רוּחַ
גְּבוּרָה עַל שְׂאוֹל. וַיֵּחָר אָפּוֹ — עַל תַּנְאִי
הַחֲרָפָה שֶׁל נִחַשׁ תַּעֲמוּנִי.

ז צֶמֶד — זֶגֶד. צֶמֶד בָּקָר — שְׁנֵי שְׁנָרִים
הַמְּחַבְּרִים וּמִצְמָדִים וְסָד לַמַּחְרָשָׁה. וַיִּנְתַּחֲהוּ —
כְּמַעֲשֵׂה הַלֵּוִי לְפִלְגֶשֶׁת בְּנִבְכָּה (שׁוֹפְטִים י"ט.
כ"ט); וַעֲשֶׂה זֹאת, לְמַעַן יַפְעֲלוּ דְבָרָיו יוֹתֵר
עַל הָעָם. אַחֲרֵי שְׂאוֹל וְאַחֲר שְׂמוּאֵל —
מִחֲבָרָה הַיְּבִיר גַּם אֶת שְׂמוּאֵל, לְמַעַן יִהְיוּ
דְּבָרָיו נִשְׁמָעִים גַּם לְאַלְהָה, שְׁלֹא הַסִּפִּים עוֹד
לְבַחֲרֵתוֹ. כֹּה יַעֲשֶׂה לְבָקְרוֹ — וְהִי אֵיִם
גְּדוֹל לָעָם עוֹבְדֵי אֲדָמָה כִּכְנֵי יִשְׂרָאֵל,
שֶׁהַבָּקָר יִקְרַ וְחָשׁוּב לָהֶם מְאֹד, כִּי רַב
תַּכּוּאוֹת בָּכֶם שׁוֹר.

ח וַיִּפְקְדֵם בְּבֹקֶר — מִנֵּה אִיִּם בְּבֹקֶר.

וַיְהִי בְּנִי-יִשְׂרָאֵל שָׁלַשׁ מֵאוֹת אֶלֶף, וְאִישׁ יְהוּדָה שְׁלֹשִׁים אֶלֶף. ט וַיֹּאמְרוּ לַמְּלָאכִים הַבָּאִים: כֹּה תֹאמְרוּן לְאִישׁ יָבִישׁ גִּלְעָד: מָחָר תִּהְיֶה-לָּכֶם תְּשׁוּעָה כָּחֶם הַשָּׁמֶשׁ; וַיָּבֹאוּ הַמְּלָאכִים וַיַּגִּידוּ לְאֲנָשֵׁי יָבִישׁ, וַיִּשְׁמְחוּ. י וַיֹּאמְרוּ אֲנָשֵׁי יָבִישׁ: מָחָר נֵצַא אֲלֵיכֶם, וַעֲשִׂיתֶם לָנוּ כְּכֹל-הַטּוֹב בְּעֵינֵיכֶם. יא וַיְהִי מִמָּחָרֵת, וַיָּשֶׁם שְׂאוּל אֶת-הָעַם שְׁלֹשָׁה רָאשִׁים, וַיָּבֹאוּ בְּתוֹךְ הַמִּחְנֶה בְּאַשְׁמֹרֶת הַבֹּקֶר, וַיָּבֹאוּ אֶת-עֲמֹן עַד-חַם הַיּוֹם; וַיְהִי הַנִּשְׁאָרִים וַיִּפְצוּ, וְלֹא נִשְׁאָרוּ-כֶּם שְׁנַיִם יָחִיד. יב וַיֹּאמֶר הָעַם אֶל-שְׂמוּאֵל: מִי הָאִמֵּר: שְׂאוּל וּמֶלֶךְ עָלֵינוּ? תִּנּוּ הָאֲנָשִׁים וּנְמִיתֶם! יג וַיֹּאמֶר שְׂאוּל: לֹא-יוֹמֶת אִישׁ בַּיּוֹם הַזֶּה; כִּי הַיּוֹם עָשִׂה-יְהוָה תְּשׁוּעָה בְּיִשְׂרָאֵל. יד וַיֹּאמֶר

*כחם כתיב.

ב א ו ר .

חלק את העם לשלושה גדודים. בַּאֲשֻׁמֶרֶת הַבֹּקֶר – היא הַאֲשֻׁמֶרֶת הַשְּׁלִישִׁית: אַרְבַּע הַשָּׁעוֹת הָאַחֲרוֹנוֹת שֶׁל הַלַּיְלָה; אִם בָּאוּ עַד מִחְנֶה בְּנֵי עֲמֹן, שְׁלֹא הִקְצוּ עוֹד מִשְׁנֵתָם, וְהִתְנַפְּלוּ עֲלֵיהֶם מִשְׁלֹשָׁה עֶבְרִים. הַנִּשְׁאָרִים – כַּסִּים מִתְּרֵב בְּנֵי יִשְׂרָאֵל. וַיִּפְצוּ – נָסוּ וַנִּתְפָּרוּ אִישׁ לְעַבְרוֹ בְּבִדְלָה.

יב) שְׂאוּל וּמֶלֶךְ עָלֵינוּ? – כְּלוֹם כָּאִי הוּא שְׂאוּל שֶׁיִּהְיֶה לְמֶלֶךְ עָלֵינוּ? הֵם אָלֶּה שְׂאֻמְרוּ: מֶה יִשְׁעֵנוּ זֶה ז' (י', ב'י). וְנְמִיתֶם – בְּשִׁבְלֵי חִלּוּל כְּבוֹד הַמֶּלֶךְ

יג) לֹא-יוֹמֶת אִישׁ... – בְּגִדְלֵי נַפְשׁוֹ יָבֵעַ שְׂאוּל לְקַנּוֹת לוֹ גַּם אֶת לֵב אוֹיְבָיו, שֶׁשָּׁלַח לְעֵינָם, וַיַּעֲנֵתוּ הַרְבֵּה לֹא הַחֲנוּק טוֹבָה לְעֵצְמוֹ וְלֹא הַתְּפָאָר בְּנִיבְרִיתוֹ, אֲדָא אָמַר: כִּי הַיּוֹם עָשָׂה יְיָ תְּשׁוּעָה בְּיִשְׂרָאֵל.

ז' היא בַּעֲמֻקֵּי הַנָּחַל, בְּחֻלְקוֹ שֶׁל תַּצִּי-מִנְשָׁה הַמַּעֲבָדִי, לֹא רָחוּק מֵחֹף הַנָּדָן הַמַּעֲבָדִי מִמּוֹל יָבֵשׁ, שֶׁבְּעֶבֶר הַנָּדָן הַמַּעֲבָדִי, וְאִין ז' קֹנֵן שֶׁבְּנִתְלַח יְהוּדָה (שׁוֹפְטִים א', ג'). בְּגִי-יִשְׂרָאֵל... וְאִישׁ יְהוּדָה – מִכָּאן אָנוּ רוֹאִים, שֶׁעוֹד בְּרֵאשִׁית יְמֵי הַמְּלוּכָה הָרִאשׁוֹנָה, הָיָה פְּרוּר בֵּין בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וּבֵין בְּנֵי יְהוּדָה; וְאִם הִלְכוּ הַפָּעַם גַּם אֵלֶּה לַמִּלְחָמָה, נִפְקְדוּ לְבָרֶם בְּבָנֵי עַם אֲחֵר.

ט) כָּחֶם הַשָּׁמֶשׁ – בַּעֲת הַאֲרָבִים

י) וַיֹּאמְרוּ אֲנָשֵׁי יָבִישׁ – לְבָנֵי עֲמֹן בְּעֶבֶר שְׂבַעֲת הַיָּמִים. מָחָר נֵצַא אֲלֵיכֶם – הֵם אָמְרוּ וְאֵת, בְּדִי שְׁלֹא וְהִתְנַפְּלוּ עֲלֵיהֶם, קִדְּם שֶׁיִּסְפִּיק שְׂאוּל וּמִחְנֶה: לְבֹא לְעוֹרֵתָם. יא) וַיְהִי מִמָּחָרֵת – בְּשָׁעַר הַלַּיְלָה, אֲדָא לְיוֹם הַשְּׁמִינִי עֶבְרוּ אֶת הַנָּדָן; אֲחֵר בֵּין

שְׁמוּאֵל אֶל-הָעָם: לָכוּ וְנִלְכְּהָ הַגִּלְגָּל, וְנִחַדְשׁ שָׁם הַמְּלוּכָה.
 טו וַיֵּלְכוּ כָל-הָעָם הַגִּלְגָּל, וַיִּמְלְכוּ שָׁם אֶת-שָׁאוּל לִפְנֵי יְהוָה
 בַּגִּלְגָּל, וַיִּזְבְּחוּ-שָׁם זִבְחִים שְׁלָמִים לִפְנֵי יְהוָה; וַיִּשְׁמַח שָׁם
 שָׁאוּל וְכָל-אֲנָשָׁי יִשְׂרָאֵל עַד-מְאֹד.

יב.

א וַיֹּאמֶר שְׁמוּאֵל אֶל-כָּל-יִשְׂרָאֵל: הִנֵּה שָׁמַעְתִּי בְּקִלְכֶם
 לְכָל אֲשֶׁר-אָמַרְתֶּם לִי, וְאִמְלִיךְ עֲלֵיכֶם מֶלֶךְ. ב וַעֲתָה הִנֵּה-
 הַמֶּלֶךְ מִתְהַלֵּךְ לִפְנֵיכֶם, וְאֲנִי וְקָנָתִי וְשִׁבְתִּי, וּבְנֵי הָעָם אִתְּכֶם;
 וְאֲנִי הִתְחַלֵּקְתִּי לִפְנֵיכֶם מִנְעָרֵי עַד-הַיּוֹם הַזֶּה. ג הֲנִנִי, עֲנוּ
 כִּי נָגַד יְהוָה וְנָגַד מְשִׁיחוֹ: אֶת-שׁוּר מִי לְקַחְתִּי, וְחִמּוּר מִי
 לְקַחְתִּי, וְאֶת-מִי עֲשִׂקְתִּי, אֶת-מִי רָצוֹתִי, וּמִדֶּ-מִי לְקַחְתִּי
 כְּכֹר וְאֲעֵלִים עֵינֵי בּוֹ? וְאָשִׁיב לָכֶם. ד וַיֹּאמְרוּ: לֹא עֲשִׂקְתָּנוּ

באור.

הַנִּיחָה לִי הַשְׁעָה לְהַפְדֵּר מִכֶּם.
 (ג) הֲנִנִי, עֲנוּ כִי - הַעֲדִירוּ בִּי, בְּשִׁבְלִי
 שֶׁהָיוּ מְבַנְּנִים אַחֲרֵי כֵּנִי, שֶׁהֵם לֹא־הָיוּ שֹׂמְרֵי
 רִצְזָה לְהוֹדִיָּם צִדְקָתוֹ לְעֵינֵי כָל הָעָם. גִּנְדֵּר יִי-
 לִפְנֵי מִזְבֵּחַ יְיָ וְהָאֲרוֹן. וְנָגַד מְשִׁיחוֹ -
 וְלִפְנֵי שָׁאוּל מֶלֶכּוֹ הַמְּשֻׁחֵם. בָּעֲבוּר מִשְׁבַּת
 הַשְּׁוֹפָט, הוּא חֹבֵשׁ, כִּי יִי וּמֶלֶכּוֹ וְהָיוּ לְשׁוֹפְטִים
 עָלָיו וְעַל מַעֲשָׂיו. עֲשִׂקְתִּי - וְקָנָתִי, עֲשִׂיתִי
 עוֹלָה. רָצוֹתִי - הַמְּקוֹר: רָצָץ (בְּפוֹלִים),
 הוֹרָאתוֹ: שִׁבְרָה, וּבִשְׁשָׁאֵלָה: לְחֹץ, וְהוּא
 כָּא לְרֹב נִדְרָף לַפֶּעַל עֲשָׂה, אֵד בְּמִזְבֵּן
 יוֹמֵר חֹק: "עֲשֵׂה וְרָצוֹץ" (דְּבָרִים כ"ח ל"ג),
 "הַעֲשֵׂה שְׁקוֹת בָּלִים, הַרְוֵה צִצְתֵּי אֲבִינִים"
 (עֲמוֹס ד', א'). לְקַחְתִּי כְּכֹר - שִׁחַר, וְאֲעֵלִים -
 וְאֲעֵלִים. וְאֲעֵלִים עֵינֵי בּוֹ - וְהִנֵּה עֲשִׂיתִי

יְדִי וְנִחַדְשׁ שָׁם הַמְּלוּכָה - גְּמִלְיָהוּ
 שָׁם שְׁנִית קָרִב פֶּאֶר וּבִשְׁשָׁמַת כָּל הָעָם.
 (ב) הַמֶּלֶךְ מִתְהַלֵּךְ לִפְנֵיכֶם - עוֹמֵד
 בְּרֹאשָׁם לְהַנְהִיג אֶת כָּל עֲנֵנֵי הָעָם. רָאָה
 שְׁמוּאֵל בַּגִּלְגָּל אֶת שְׁמַחַת הָעָם בְּמֶלֶכּוֹ
 הַחֲדָשׁ וּבִנְצַחוֹנוֹ הַגָּדוֹל, וַיַּדַּע כִּי בָא הַקֶּץ
 לַמַּעֲלָתוֹ הַגְּבוּהָה, מַעֲלַת שׁוֹפָט וּמִנְהִיג לְעַמּוֹ;
 וּבָעֲבוּר אֶת מִשְׁמַרְתּוֹ, וְנִפְרַד מִן הָעָם בְּדִקְרִים
 הָאֵלֶּה. וְשִׁבְתִּי - כְּכֹר הַלְבִּינִי שְׁעֵרוֹתִי.
 וּבְנֵי הָעָם אִתְּכֶם - וּבְנֵי, שְׁלֹא יִשְׁרֹו בְּעֵינֵיכֶם,
 אֵינֶם עוֹמְדִים עוֹד בְּרֹאשָׁם בְּשׁוֹפְטִים, אֵלָּא
 הֵם בְּאֶחָד מִכֶּם. דְּבָר נִי, כְּנִרְאָה, הַכָּאִיב לוֹ
 מְאֹד. וְאֲנִי הִתְחַלֵּקְתִּי לִפְנֵיכֶם - הִיָּתִי
 לָכֶם שׁוֹפָט וּמִנְהִיג. מִנְעָרֵי עַד-הַיּוֹם הַזֶּה -
 בְּלֹא־מֶר: אֶת כָּל חַיֵּי הַקִּדְשָׁתִי לָכֶם, וְנִתְּתָה

וְלֹא רְצוֹתָנוּ, וְלֹא לְקַחַת מִיַּד אִישׁ מֵאוֹמֶה. ^ה וַיֹּאמֶר
אֲלֵיהֶם: עַד יִהְיֶה בְכֶם וְעַד מְשִׁיחוֹ הַיּוֹם הַזֶּה, כִּי לֹא מִצְאָתֶם
בְּיָדֵי מֵאוֹמֶה; וַיֹּאמֶר: עַד.

וַיֹּאמֶר שְׁמוּאֵל אֶל־הָעָם: יִהְיֶה, אֲשֶׁר עָשָׂה אֶת־מִשְׁחָה
וְאֶת־אַהֲרֹן, וְאֲשֶׁר הָעֵלָה אֶת־אֲבוֹתֵיכֶם מֵאֶרֶץ מִצְרָיִם:
וְעַתָּה הִתְיַצְבוּ וְאִשְׁפָּטָה אֹתְכֶם לִפְנֵי יְהוָה; אֵת כָּל־צַדִּיקוֹת
יְהוָה. אֲשֶׁר־עָשָׂה אֹתְכֶם וְאֶת־אֲבוֹתֵיכֶם. ^ח כַּאֲשֶׁר־בָּא יַעֲקֹב
מִצְרָיִם, וַיַּעֲקֹב אֲבוֹתֵיכֶם אֶל־יְהוָה; וַיִּשְׁלַח יְהוָה אֶת־מֹשֶׁה
וְאֶת־אַהֲרֹן, וַיּוֹצִיאוּ אֶת־אֲבוֹתֵיכֶם מִמִּצְרָיִם, וַיֵּשְׁבוּ בְּמִקְוֹם
הַזֶּה. ^ט וַיִּשְׁכְּחוּ אֶת־יְהוָה אֱלֹהֵיהֶם, וַיִּמְכֹּר אֹתָם בְּיַד סִיסְרָא
שׁוֹר־צָבָא חֲצוֹר, וּבְיַד־פְּלִשְׁתִּים, וּבְיַד מֶלֶךְ מוֹאָב, וַיִּלְחֲמוּ
בָּם. ^י וַיַּעֲקֹב אֶל־יְהוָה, וַיֹּאמְרוּ: חָטָאנוּ, כִּי עֲזַבְנוּ אֶת־יְהוָה,
וְנַעֲבֹד אֶת־הַבָּעִלִּים וְאֶת־הָעֲשָׁתְרוֹת; וְעַתָּה הֲצִילָנוּ מִיַּד
אֹיְבֵינוּ וְנַעֲבֹדָה. ^{יא} וַיִּשְׁלַח יְהוָה אֶת־יִרְבֶּעֵל וְאֶת־בֶּדֶן וְאֶת־
יִפְתָּח וְאֶת־שְׁמוּאֵל; וַיֵּצֵל אֹתְכֶם מִיַּד אֹיְבֵיכֶם מִסָּבִיב,

וַיֹּאמֶר כְּתִיב.

באור.

י"א) בֶּדֶן - שם שופט, שלא נזכר שמו
בספר שופטים; בן נזכר בשירת דבורה
וחד עם שמואל בן ענת גם שם שופט
בשם גל ושופטים ה'; וראה שם בבאורנו.
והשם אומרים, שהוא שם מקצר מן עבדון
בן הלל הסרעטוני (שופטים י"ב, י"ג;
וסרגוס השבועים, בן גם הסרגוס הסורי
והערבי קראו באן: בֶּדֶן וְלִפְנֵי וְהָ צִדִּיק
לְהַקְדִּימוֹ לִפְנֵי יִרְבֶּעֵל. וְאֶת־שְׁמוּאֵל דָּבָר
עַל עֲצָמוֹ כְּעַל גֹּוף שְׁלִישִׁי; וְאִף עַל פִּי שְׁלֹא
הָיָה נִזְכָּר מִלְחָמָה, כְּכֹל זֹאת נוֹשְׁעוֹ בְּנֵי
יִשְׂרָאֵל בְּנֵי מִלְחָמָה הַשְּׁלִישִׁים. הַסָּרְגוֹס הַסּוּרִי

עין ממנו, כלומר: ובשביל השחר לא
שמתו לב לרעה, אשר עשה לרעהו.
ה) וַיֹּאמֶר... עַד - וְכָל הָעָם אָמַר כְּאִישׁ
אֶחָד: גַּם יִי, גַּם שְׂאִיל עַד עַל נִקְיוֹן פְּסִיד.
ו) אֲשֶׁר עָשָׂה אֶת־מִשְׁחָה - עַד יִי,
אֲשֶׁר הָקִים אֶת מֹשֶׁה הַנִּבְיָא הַנֶּאֱמָן וְהַמּוֹרָה
לְעַמּוֹ, שֶׁהָיָה לְמוֹשֶׁה לְשְׁמוּאֵל כְּכֹל הַדְּבָרִים.
ו) וְעַתָּה - עַד בָּאן הַיּוֹחָה מִעֵין הַקְּדָמָה
לְדְבָרִים, שֶׁרָצָה לְכַבֵּר עִם הָעָם, כְּהַסְרָדוֹ
מֵהֶם. וְאִשְׁפָּטָה אֹתְכֶם - וְאִתְּנֶנָּה עִמָּכֶם.
אֵת כָּל־צַדִּיקוֹת יִי - עַל כָּל יְשׁוּעוֹת יִי
שֶׁעָשָׂה עִמָּכֶם.

ותשבּוּ בְּטַח. יי ותראוּ, בִּי נָחַשׁ מֶלֶךְ בְּגִי-עֲמֹן בָּא עֲלֵיכֶם, ותאמְרוּ לִי: לֹא! כִּי-מֶלֶךְ יִמְלֹךְ עָלֵינוּ; ויהִי אֱלֹהֵיכֶם מִלְּכֶכֶם. יי ועָתָה הִנֵּה הַמֶּלֶךְ, אֲשֶׁר בְּחַרְתֶּם, אֲשֶׁר שָׂאֲלַתֶם; והִנֵּה נָתַן יְהוָה עֲלֵיכֶם מֶלֶךְ. יי אַם-תִּירָאוּ אֶת-יְהוָה, וּשְׁבַדְתֶּם אֹתוֹ וּשְׁמַעְתֶּם בְּקוֹלוֹ, וְלֹא תִמְרוּ אֶת-פִּי יְהוָה; וְהִיתֶם גַּם-אַתֶּם וְגַם-הַמֶּלֶךְ, אֲשֶׁר-מֶלֶךְ עֲלֵיכֶם, אַחֵר יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם. טו וְאַם-לֹא תִשְׁמָעוּ בְּקוֹל יְהוָה, וּמְרִיתֶם אֶת-פִּי יְהוָה; וְהִיתָה יַד-יְהוָה בְּכֶם וּבְאַבְוֹתֵיכֶם. טז גַּם-עָתָה הִתְנַצְּבוּ וּרְאוּ אֶת-הַדָּבָר הַגָּדוֹל הַזֶּה, אֲשֶׁר יְהוָה עֹשֶׂה לְעֵינֵיכֶם: "י הֲלוֹא קִצִּיר-חַטִּים הַיּוֹם, אֶקְרָא אֶל-יְהוָה, וַיִּתֵּן קִלּוֹת וּמָטָר; וַדַּעוּ וּרְאוּ, כִּי-רָעַתְכֶם רָבָה, אֲשֶׁר עֲשִׂיתֶם בְּעֵינֵי יְהוָה, לְשֹׂאוֹל לָכֶם מֶלֶךְ. יז וַיִּקְרָא שְׁמוּאֵל אֶל-יְהוָה, וַיִּתֵּן יְהוָה קִלּוֹת וּמָטָר בַּיּוֹם הַהוּא; וַיִּירָא כָל-הָעָם מְאֹד אֶת-יְהוָה וְאֶת-שְׁמוּאֵל. יח וַיֹּאמְרוּ כָל-הָעָם אֶל-שְׁמוּאֵל: הֲתַפְלִל בְּעַד-עַבְדֶּיךָ אֶל-יְהוָה אֱלֹהֶיךָ, וְאַל-נְמוֹת; כִּי-יִמְכְּנוּ עַל-כָּל--

באור.

מלְכֶכֶם תִּהְיֶה אַחֲרֵי יי, פְּלוֹמֶר: תִּלְכוּ בְּדַרְכֵי, וְכו': וַיִּמְלֹא וּלְלַקֵּחַ אַחֲרֵי" (בַּמֶּלֶךְ יִיד, כ"ד). וּבְאַבְוֹתֵיכֶם - וּבְרֹאשֵׁיכֶם, הַפְּנוּיָה לְמֶלֶךְ וּשְׂרִי וּנְשִׁימֵי לְאֹב לְפָרְעָה" (בְּרֹאשִׁית מ"ה, ח').

טו גַּם-עָתָה - אַחֲרֵי שֶׁבָּרַךְ בְּקִשְׁתֶּם לָכֶם מֶלֶךְ. הִתְנַצְּבוּ וּרְאוּ-אִם אֵינְכֶם מוֹדִים, כִּי לֹא טוֹב עֲשִׂיתֶם שֶׁבִקְשַׁתֶּם לָכֶם מֶלֶךְ, רְאוּ אֵת הַסֵּלָא הַזֶּה.

יז קִצִּיר חַטִּים הַיּוֹם-הוּא בַּחֲדָשׁ סִינֹן. בְּאַרְצֵי יִשְׂרָאֵל אֵין נְשִׁמִּים יוֹרִידִים בְּיָמֵי הַקִּצִּיר. קִלּוֹת - רְעִמִּים.

וַדַּעְדֵּי קָרְאוּ בְּמָקוֹם שְׁמוּאֵל: שֶׁמֶשׁ יוֹ. יב וַיִּי אֱלֹהֵיכֶם מִלְּכֶכֶם-אִי כִי קָמַת הֲלֹא יי הוּא מִלְּכֶכֶם, הַנִּלְחָם לָכֶם תִּמִּיר, וְאֵין צָרִיךְ לָכֶם בְּמֶלֶךְ אַחֵר.

יג אַם-תִּירָאוּ... וְהִיתֶם... אַחֵר יי אֱלֹהֵיכֶם - וְהִיתֶם" הוּא תְּשׁוּבַת הַתְּנָא, כְּמוֹ וְהִיתָה" בְּפִסְק ט"ז אָן וְלֹד יי לְפָנֵיכֶם וְהִי מְנַקֵּם וְאַתֶּם תִּלְכוּ אַחֲרָיו וְחַטִּים בְּצִלוֹ; אָבֵל. אַחֵר יי בָּא תִּמִּיר כְּמוֹכֵן לְמֵלֵךְ רְצוֹנֵה לְלָקֵחַ בְּדַרְכֵי וּלְפִיכָד גַּם מְבָאֵרִים: אַם-תִּירָאוּ... אִם אִד תִּירָאוּ, כִּכ שֶׁתִּירָאוּ אִי יי וְהִיתֶם גַּם-אַתֶּם... גַּם אַתֶּם וְגַם

חטאתינו רעה לשאל לנו מלך. כ ויאמר שמואל אל-העם:
אל-תיראו, אתם עשיתם את כל-הרעה הזאת; אך אל-
תסורו מאחרי יהוה, ובעבדתם את-יהוה בכל-לבבכם;
כא ולא תסורו; כי אחרי הנהו, אשר לא-יועילו ולא יצילו,
כי-תהו המה. כב כי לא-יש יהוה את-עמו בעבור שמו
הגדול; כי הואיל יהוה לעשות אתכם לו לעם. כג גם אנכי
חלילה לי מחטא ליהוה, מחדל להתפלל בעדכם; וזהרתי
אתכם בדרך הטובה ובישרה. כד אך יראו את-יהוה,
ויעבדתם אותו באמת בכל-לבבכם; כי ראו את אשר-הגדיל
עמכם. כה ואם-הרע תרעו, גם-אתם גם מלכם תספּו.

יג.

א בן-שנה שאול במלכו, ושתי שנים מלך על-ישראל.

ב א ו ר.

אם תעשו רעה. תספּו-וספה. נפעל ליה.
והנגינה צריכה לבא מלרעו. תספּו-תאכדו.
א בן-שנה שאול במלכו- שנה עברה
מיום שנבחר שאול למלך במצפה, עד
שתדשו את המלוכה בגלגל, וכל העם
הכירו למלך. ושתי שנים מלך על-
ישראל, ונבחר לו... ויאמר שמלך שתי
שנים על ישראל, בחר לו שלשת אלפים
איש מישראל, במספר במספר ב, והו שרוש
המספר בנוסח שלפנינו, והוא דחוק; וקדושת
ההשערה שבמספר זה נשמטו שתי אלפים
ושעור הכתוב כך: בן... (שלשים) שנה
שאול במלכו... (ועשרים) ושמנוס שנה
מלך על ישראל. ובמרגום השבעים חסר
מספר זה לגמרה.

כא) ולא תסורו- מאחרי ה'. כי אחרי
הנהו (ותסורו)- כי אם תסורו מאחרי ה'.
הלא תסורו אחרי הנהו. אחרי ההבל.
כלומר: אחרי האלילים. לא-יועילו- לא
יביאו לכם שום תועלת.
כב) לא-יש-לא נעזב. הואיל-נאל-
הוא אל פ"י הפעילו הפע.
כג) והזהרתי- ונה-הוכה, פ"י וליה.
הפעילו. וזהרתי אתכם-נאלמד, ונדרד
אתכם גם לחבא.
כד) יראו- צווי ממקור ירא, פ"י וליא
וקא יראו ולא יראו להבדיל בין צווי
זה ובין עתיד נסתרים ממקור יראה-יראו.
אשר-הגדיל אשר עשה חסדים גדולים.
כה) ואם-הרע תרעו ומעלליכם-אכל

ב וַיִּבְחַר-לוֹ שְׂאוּל שְׁלֹשֶׁת אֲלָפִים מִיִּשְׂרָאֵל, וַיְהִיו עִם-שְׂאוּל אֲלָפִים בְּמִכְמָשׁ וַיִּבְהַר בֵּית-אֵל, וְאֶלָּף הָיוּ עִם-יוֹנָתָן בְּנִגְבַּע בְּנִימָן; וַיֵּתֶר הָעָם שָׁלַח אִישׁ לְאֹהֲלָיו.

ג וַיֵּד וַיֹּנָתָן אֶת נֹצִיב פְּלִשְׁתִּים אֲשֶׁר בְּנִגְבַע, וַיִּשְׁמְעוּ פְּלִשְׁתִּים; וְשְׂאוּל תָּקַע בַּשּׁוֹפָר בְּכָל-הָאָרֶץ, לֵאמֹר: וַיִּשְׁמְעוּ הָעֲבָרִים. וַיְכַלֵּי-יִשְׂרָאֵל שָׁמְעוּ לֵאמֹר: הִבָּה שְׂאוּל אֶת-נֹצִיב פְּלִשְׁתִּים, וְגַם-נִבְאָשׁ יִשְׂרָאֵל בְּפְלִשְׁתִּים; וַיִּצְעְקוּ הָעָם אַחֲרֵי שְׂאוּל הַגִּלְגָּל.

ה וּפְלִשְׁתִּים נֶאֱסָפוּ לְהִלָּחֵם עִם-יִשְׂרָאֵל, שְׁלֹשִׁים אֶלָּף

ב א ו ר.

נֹצִיב פְּלִשְׁתִּים— שור עם גדוד אנשי צבא. אֲשֶׁר בְּנִגְבַע — שָׁחַנו בְּנִגְבַע בְּנִימָן לְדַר הַמַּעְבָּר, שְׂבִינָה וּבֵין מִכְמָשׁ; מְקוֹם תַּקְסִיסִי חָשׁוּב, לְשֹׁמֵר עַל הָעָם, שֶׁלֹּא יִמְרְדוּ בְּפִלִּשְׁתִּים אֲדוֹמֵהֶם. וַיִּשְׁמְעוּ פְּלִשְׁתִּים — כִּי מְרַדוּ בָהֶם הָעֲבָרִים. וְשְׂאוּל תָּקַע בַּשּׁוֹפָר — שְׂאוּל שָׁלַח צִירִים לְתַקוּעַ הָעֲבָרִים— כִּי מִלְחָמָה קְרוּבָה לְבֹא, וַיְהִי עֲצָמָם לְצֹאת נֶגֶד הָאוֹיֵב.

ד נִבְאָשׁ יִשְׂרָאֵל בְּפְלִשְׁתִּים— יִשְׂרָאֵל נִתְּחָה שְׁנוּא מֵאִדּוּ בְּפִלִּשְׁתִּים, עַד שֶׁאֵין לְהִמָּנֵעַ עוֹד מִמִּלְחָמָה. וַיִּצְעְקוּ... הַגִּלְגָּל — שֵׁשׁ עָמָה, בְּנִרְעָה, הַמְשִׁיבִן בְּנִימָן הָיָה וְהָיָה הַמְרָבֹן לְעִבּוּדַת הָאֱלֹהִים. שֵׁם הָיָה צִירֹד כָּל הָעָם לְהִתְאַסֵּף לְיֻבֹּס לִצִּי וּלְהִתְפַּלֵּל אֵלָיו, בְּתֶרֶם יִתְחִילוּ לְהִלָּחֵם עִם הָאוֹיֵב.

ה שְׁלֹשִׁים אֶלָּף רֶכֶב — מִסְפַּר גָּדוֹל כָּזֶה אֵין אֵינוּ מוֹצֵאִים אֵפִילוּ בְּאַחַת מִן הַמִּלְחָמוֹת הַגְּדוֹלוֹת שֶׁל הָעַמִּים הַקְּדוּמוֹת:

ב וַיִּבְחַר-לוֹ שְׂאוּל— מִן הָעָם שֶׁפְּגִלְגָּל. שְׁלֹשֶׁת אֲלָפִים — שֶׁהָיוּ לוֹ לְחַל קְבוּעַ, הַמִּיכָן תְּמִיד לְמִלְחָמָה. מִכְמָשׁ— עִיר בְּנִתְחַל בְּנִימָן אֲצֵל גִּבְעָה מְצֻפֹּן לִירוּשָׁלַם. אֲדָמָתָה הָיְתָה פֹּרְתָה מֵאֵה וְהַחֲשִׁים הַמְּבַחֲרוֹת שֶׁבְּאָרֶץ יִשְׂרָאֵל הָיוּ מוֹצִיאִים מִמֶּנָּה. מִכְמָשׁ הָיְתָה עֲמֻדָה חֲשׂוּבָה מְאֹד בְּעֵת מִלְחָמָה: לְדַר הָעִיר, בִּינָה וּבֵין הַגִּבְעָה, הִתְנַשְּׂאוּ שְׁנֵי שְׁלֵשִׁים וְקוֹפִים וּגְבֻהִים מְאֹד, וּבִינֵיהֶם הָיָה מַעְבָּר צֶרֶם הַקָּרָא "מַעְבָּר מִכְמָשׁ"; דֶּרֶךְ מִנְּעָרָה נָכְלוּ לְחַדֵּד עַל גִּמְלָה לְדָרוֹם אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל. גַּם סִנְחִירִיב מֶלֶךְ אַשּׁוּר תָּפַשׁ אֶת הַמַּעְבָּר הַזֶּה קֹדֶם שֶׁקָּרַב לִירוּשָׁלַם. אֵת הָעֲמֻדָה הַחֲשׂוּבָה הַזֹּאת תָּפַשׁ שְׂאוּל וְאֲלָפִים אֲנָשֵׁי חִילוֹ. בְּנִרְעָה לֹא רָצָה אֹז שְׂאוּל לְשַׁבֵּת בְּנִגְבַע, כִּדִּי שֶׁלֹּא לְהִרְאוֹת בְּקִנְיָנָהּ לְפָנֵי הַנֹּצִיב הַפְּלִשְׁתִּי הַיּוֹשֵׁב בָּהּ וְרָאָה לְמַעְלָה פָּרָק יי, פִּסְקוֹ הֵז.

ג וַיֵּד וַיֹּנָתָן — בְּפִקְחֵת שְׂאוּל אֲבִיו, שֶׁהִתְחִיל לְהִסִּיר עַל הַפְּלִשְׁתִּים מִעַל עֵמּוֹ.

רָכַב, וַיִּשָּׁשֶׁת אֲלָפִים פָּרָשִׁים, וְעַם בַּחֹל אֲשֶׁר עַל־שְׂפַת־הַיָּם לָרֹב; וַיַּעֲלוּ וַיַּחֲנוּ בְּמִקְמָשׁ, קִדְמַת בֵּית־אָזָן. וַיֹּאשִׁי שִׁיחַרְיָאֵל רָאוּ, בִּי צַר־לוֹ, כִּי נָגַשׁ הָעָם; וַיִּתְחַבְּאוּ הָעָם בְּמַעְרוֹת וּבְתוֹחִים וּבְסֻלְעִים, וּבְצַרְחִים וּבְבִדּוֹת. וַיַּעֲבְרִים עָבְרוּ אֶת־הַיַּרְדֵּן, אֶרֶץ גָּד וְגִלְעָד; וַיֵּשְׂאוּ עֹדְנֵנוּ בְּגִלְגָּל, וְכָל־הָעָם חָרְדוּ אֶתְרֵיו, חַיִּיחַל שְׁבַעַת יָמִים, לַמּוֹנֵד אֲשֶׁר שָׁמוּאֵל. וְלֹא־בָא שָׁמוּאֵל הַגִּלְגָּל; וַיִּפֹּץ הָעָם מֵעָלָיו. ט וַיֹּאמֶר שָׁאוּל:

•וייחל כתיב

ב א ו ר .

ו) וַיַּעֲבְרִים עָבְרוּ... — וְלִשׁוֹן נִפְּלָל עַל לִשְׁוֹן וְכִבִּים מִן הַעֲבָרִים וְנִלְטֵנוּ לְאֶרֶץ גָּד וְגִלְעָד, שֶׁמֶעֱבָר לִנְדֹנָה. וְכָל־הָעָם חָרְדוּ אֶתְרֵיו — וְכָל יָמֵי הָעָם נֶאֱסָפוּ בְּהִרְבָּה וּבְהַפְּזוֹן אֶל שָׁאוּל.

ח) וַיִּיחַל — וַהֲפֵעִל מִמְּקוֹר נְחֹל וְהִקְתִּיב וַיִּיחַל. פָּעִלָּה חֲקָה, הִמְתִּין. לַמּוֹנֵד — לְדָמָן. אֲשֶׁר שָׁמוּאֵל — חֶסֶד הַפֶּעַל וְהִרְאִי: אֲשֶׁר יָשַׁד שָׁמוּאֵל, בְּלוּמֵר: אֲשֶׁר קָבַע לוֹ שָׁמוּאֵל. וַיִּיחַל שְׁבַעַת יָמִים... — שָׁאוּל הִמְתִּין שְׁבַעַת יָמִים לָבוֹא שָׁמוּאֵל, כִּפִּי שֶׁנֶּחְדָּרוּ בְּיָדֵיהֶם, לְהִקְרִיב מִרְבָּנוֹת וּלְהַתְפַּלֵּל לִפְנֵי הַמֶּלֶכְחָה, לְאַמֵּץ בְּנֵה אֶת לֵב הָעָם. מִתִּי קָבַע שָׁמוּאֵל לְשָׁאוּל אֶת הַמָּוֶן סָתַם תְּתֻכּוֹ; אֲבָל אֵין זֶה אוֹתָהּ הַשְׂעִידָה בְּגִלְגָּל, שֶׁנִּפְקְדָה לְמַעַלָּה (פֶּקֶד י' ח), וְהָיָה שֶׁם בְּבֹאֵר. וְלֹא־בָא שָׁמוּאֵל — כִּי הִיגַע הַיּוֹם הַשְּׁבִיעִי, וַיִּשְׁמִיאל לֹא בָא עִיד. וַיִּפֹּץ — נִתְפָּזַר. וַיִּפֹּץ הָעָם — פִּשְׁרָאוּ שָׁלָא בָא הַנִּבְיָא, וַיִּשְׁמִיאל אִיבַר עֲצוֹת וְזָאִי מַעֲזֵי לְהַתְחִיל אֶת הַמֶּלֶכְחָה. נִפְּלָ רֹחַם וַיִּשְׁמְטוּ אֶחָד אֶחָד וַיִּהְיוּ לְהָם.

פֶּקֶדָה רַבָּה אֶתְרֵי וְיִשְׂרָאֵל בְּשֵׁשׁ מֵאוֹת רָכַב, סִסְרָא שֶׁר אָבָא בִּין בָּא בְּתִשְׁעֵי מֵאוֹת רָכַב, וְרַח הַבּוּשִׁי בָּא בְּמַחְנֶה שָׁל אֶלֶף אֲלָפִים (מִלִּיּוֹן) אִישׁ וּבִשְׁלֹשׁ מֵאוֹת רָכַב (דְּכַרִּי הַיָּמִים ב': י"ד, ה'); בְּמַחְנֶה דְּרַגְוֶשׁ נִגְדַּר אֶלְכָּסְנֵדֶר הַגָּדוֹל הָיוּ מֵאֵתִים רָכַב, וּבְמַחְנֶה אֲנִשְׁיֻכּוֹס אֲאָפְטוֹר הָיוּ שְׁלֹשׁ מֵאוֹת רָכַב; לְפִיקֶדָה חֹשְׁבִים הַמִּפְרָשִׁים מִסְפָּר זֶה לְמִנְהָם מָאָד; וּבְסִרְגוֹם הַסִּרִּי וְהַעֲרָבִי: שְׁלֹשֶׁת אֲלָפִים רָכַב, אֲבָל גַּם זֶה הוּא מִסְפָּר עֲצוּם מָאָד, וַיַּחֲנוּ בְּמִקְמָשׁ — בְּשִׁבְיִל שֶׁהֶלֶךְ שָׁאוּל הַגִּלְגָּלָה, חֲפָשׁוֹ הַפְּלִשְׁתִּים אֶת הַעֲמָרָה הַחֲשׂוּבָה הַזֹּאת. קִדְמַת בֵּית־אָזָן — מִשְׁנֵרַח לְבֵית אָזָן הַמְּמוּקָה לְבֵית אֵל.

ו) כִּי נָגַשׁ הָעָם — כִּי נִלְחֵץ הָעָם שֶׁנִּשְׁאָר בְּמַחְבֵּת מִקְמָשׁ, וְנִדְחַק לְאַחֹר עַל גְּדֵי גִדְיָי: הַפְּלִשְׁתִּים הַרְבִּים, וּבְתַתִּים־נַחֲוֹת בְּרַבִּים: חֹתִיִּים, גַּם: חֲתִיִּים. בִּין שִׁיחֵי קוֹצִים. וּבְסֻלְעִים — בִּין שְׁנֵי סֻלְעִים. וּבְצַרְחִים — בְּצִיחִלִּים וְרָחָה שׁוֹפְטִים ט', מִי, נִיאָו.

הִנֵּשׁוּ אֵלַי הָעֵלָה וְהַשְׁלָמִים! וַיַּעַל הָעֵלָה. י וַיְהִי כְּכֹלְתוֹ
 לְהַעֲלוֹת הָעֵלָה, וְהִנֵּה שְׁמוּאֵל בָּא; וַיֵּצֵא שְׁאוּל לִקְרֹאתוֹ
 לְבָרְכוֹ. יא וַיֹּאמֶר שְׁמוּאֵל: מָה עָשִׂיתָ? וַיֹּאמֶר שְׁאוּל: בִּי-
 רָאִיתִי, בִּי-נִפֵּץ הָעָם מֵעָלַי, וְאַתָּה לֹא-בָאתָ לְמוֹעֵד הַיָּמִים,
 וּפְלִשְׁתִּים נֹאסְפִים מִכָּמֶשׁ. יב וַיֹּאמֶר: עָתָה יֵרְדוּ פְלִשְׁתִּים
 אֵלַי הַגִּלְגָּל, וּפָנִי יִהְיֶה לֹא חֲלִיתִי; וְאַתָּה אֲפָק וְאַעֲלֶה הָעֵלָה.
 יג וַיֹּאמֶר שְׁמוּאֵל אֶל-שְׁאוּל: נִסְכַּלְתָּ! לֹא שָׁמַרְתָּ אֶת-מִצְוַת
 יְהוָה אֱלֹהֶיךָ, אֲשֶׁר צִוָּךְ, כִּי עָתָה הֵכִין יְהוָה אֶת-מַמְלַכְתְּךָ

ב א ו ר .

לו שמואל את הממשלה בעם, את שלטון
 החל, וקצת מלחמה יצא לפניהם ונלחם
 מלחמותיהם; אָדָל שלטון הקדש, עבודת
 האֱלֹהִים צריכה היתה להשאר בידי שמואל
 הנביא בקדוש לאלוהים, כמו שאמר שמואל:
 "חֲלִילָה מִמָּטָא לִי, מִמְּדַל לְהִחַפֵּל בְּעֵדְכֶם"
 (י"ב, כ"ג); וְהִנֵּה עָתָה רָאָה שְׁמוּאֵל, כִּי
 שְׁאוּל הַתְּנַשֵּׂא לְמַלְאָגָם מִסְּקִיד הַבְּרָהָה
 לַעֲמֹד בְּרֹאשׁ עֲבוֹדַת הָאֱלֹהִים, וַיִּקְצֹץ מֵאָה, כִּי
 הָיָה הַדָּבָר בְּעֵינָיו לְחִלּוֹל בַּקֹּדֶשׁ, לְהַתְּנַשֵּׂאוֹ
 שֶׁלְטוֹן הַחַל עַל שֶׁלְטוֹן הַקֹּדֶשׁ. לְמוֹעֵד
 הַיָּמִים - לַעֲת הַקְּבוּעָה.

יב) יֵרְדוּ פְלִשְׁתִּים אֵלַי - לְמִלְחָמָה.
 לֹא חֲלִיתִי - לֹא בְּנִשְׁתִּי, לֹא הִתְפַּלֵּלְתִּי
 לְפָנָיו עִם הַעֲלֹאת הָעֹלָה, כְּלוּמַר: אֲהַרְגֶה
 מִדְּבָר לְהַתְּחִיל אֶת הַמִּלְחָמָה בְּכֶם שֶׁהִתְפַּלֵּלְתִּי
 לָךְ. וְאַתָּה אֲפָק - עַל כֵּן הִתְחַנְנִי וְהַעֲלִיתִי
 אֶת הָעֵלָה מִפְּנֵי הַבְּרָכָה.

יג) נִסְכַּלְתָּ - עָשִׂיתָ אֲנָלָה. הֵכִין - תַּקַּבֵּ
 כִּי עָתָה ... - כְּלוּמַר: לוֹ שָׁמַרְתָּ אֶת מִצְוַת

ט) הָעֵלָה וְהַשְׁלָמִים - הַקִּבְשִׁים, שֶׁהֵיוּ
 מוֹדָנִים לְכֹד. וַיַּעַל הָעֵלָה - וְהַעֲלֶה אֶת
 הָעֵלָה עַל הַמִּזְבֵּחַ, אֲשֶׁר בְּגִלְגָּל.

יא) וַיֵּצֵא... לְבָרְכוֹ - לְהַפֵּל אֶת פָּנָיו בְּבָרְכָה.
 יב) מָה עָשִׂיתָ? - מִדּוּעַ הָעֲלִיתָ אִתָּה
 אֶת הָעֹלָה? כִּשְׁעֵמֶר שְׁמוּאֵל בְּרֹאשׁ הָעָם,
 הַתְּנַשֵּׂאוֹ בִּזְהִיגָה וְקִלּוּמָר: עֲבוֹדַת הָאֱלֹהִים
 וְהַמְּשָׁלָה, כְּאִשּׁוֹן פָּרְטִי יָכֹל כָּל אִישׁ, וּבְכָל
 מְקוֹם, לְהַקְרִיב קֶרְבָּנוֹת, וְאִם תַּעֲשֶׂה עֹלָה
 לִי תַעֲלֶה (שׁוֹפְטִים י"ג, ט"ז) וּבִיחֹד לְאַחֵר
 חֲרַבֵּן שֶׁלָּה וּבְטוֹל הַמִּקְדָּשׁ; אָדָל עֲבוֹדַת
 הָאֱלֹהִים בְּצַבּוּר, בְּשַׁעַת אֲסֻפּוֹת עִם
 גְּדוּלוֹת, הִנֵּה גַעֲשִׂיתָ עַל יְדֵי שְׁמוּאֵל הַלְוִי
 וְנָבִיא הָאֱלֹהִים וְהַכֹּהֲנִים לְבֵית עָלִי נִבְאָשׁוּ
 בְּעֵינֵי הָעָם; הוּא הָיָה מַעֲלֶה הָעֹלָה
 וּמִתְפַּלֵּל לִי בְּעַד הָעָם (פָּרָק 1, ט' - י'),
 הוּא הָיָה מִדְּבָר הַבְּחִי (ט"ז, ג) כִּשְׁהַקְרִיבוֹ
 שְׁלָמִים לִי. כֹּה מֵהָא שְׁמוּאֵל הַנָּבִיא מִסְּקִיד
 הַבְּרָהָה הַגְּדוּלָה שֶׁהָיָה הִתָּה גַם הַמּוֹשְׁלָת
 בְּשָׁרְאֵל. וּבְאֲשֶׁר נִבְחַר שְׁאוּל לְמֶלֶךְ, מִסָּר

אֶל-יִשְׂרָאֵל עַד-עוֹלָם: יִי וְעַתָּה מִמְּלִכְתְּךָ לֹא-תִקּוּם; בִּקֵּשׁ
יְהוָה לוֹ אִישׁ כְּלָבָבוֹ, וַיִּצְוּהוּ יְהוָה לְנִגִּיד עַל-עַמּוֹ, כִּי לֹא
שָׁמְרָתָ אֶת אֲשֶׁר-צִוָּךְ יְהוָה.

טו. וַיָּקָם שְׁמוּאֵל וַיֵּשֶׁל מִן-הַגִּלְגָּל וַיָּבֶעַת בְּנִימִן; וַיִּפְקֹד

בְּאוֹר.

יג. כִּי עַתָּה הִנֵּה מְחֻסָּר וּמִסְרָךְ אֶת מִמְּלִכְתְּךָ
אֶל-יִשְׂרָאֵל — עַל יִשְׂרָאֵל. עַד-עוֹלָם —
לְאָרֶךְ יָמִים. | יד. לֹא-תִקּוּם — לֹא תִקְוֶה, לֹא תִאֲרִיד
יָמִים. בִּקֵּשׁ יי — דְּלוּמָר: בִּקֵּשׁ וּמָצָא לוֹ. אִישׁ
כְּלָבָבוֹ — אִישׁ אַחֶר, שֶׁהָאָדָם כִּמּוֹ שֶׁהוּא חָפֵץ.

וַיֵּאמֶר שְׁמוּאֵל אֶל שְׂאוּל: נִבְרַכְתָּ יי (יג).

טו. וַיָּקָם שְׁמוּאֵל... — שְׁמוּאֵל הִלֵּךְ לוֹ | מִדְּרָאוֹ לְקַרֵּא בְּאָזְנוֹ: „וַיָּקָם שְׂאוּל“ — שְׂאוּל
מִן הַגִּלְגָּל, וַיִּדְרֹךְ שׁוּבוֹ בְּרִמְתָּהּ. עִירָה סָר

שְׂאוּל אֶת-הָעַם הַנִּמְצָאִים עִמּוֹ בְּשֵׁשׁ מֵאוֹת אִישׁ. טו וְשְׂאוּל
וַיִּזְנְתָן בָּנוּ, וְהָעַם הַנִּמְצָא עִמָּם, יֹשְׁבִים בְּגִבֵּעַ בְּנִימָן;
וּפְלִשְׁתִּים חָנוּ בְּמִכְמָשׁ. יז וַיֵּצֵא הַמִּשְׁחִית מִמִּחְנֶה פְּלִשְׁתִּים,
שְׁלֹשָׁה רְאשִׁים: הָרֹאשׁ אֶחָד וּפָנָה אֶל-דֶּרֶךְ עֶפְרָה, אֶל-
אֶרֶץ שׁוּעַל. יח וְהָרֹאשׁ אֶחָד וּפָנָה דֶּרֶךְ בֵּית חֲדָד; וְהָרֹאשׁ
אֶחָד וּפָנָה דֶּרֶךְ הַגָּבֹול, הַנִּשְׁקָף עַל-גִּי הַצְּבָעִים הַמְדְּבָרָה.
יט וְהָרֶשׁ לֹא וַיִּמָּצֵא בְּכָל אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל; כִּי--אָמְרוּ
פְּלִשְׁתִּים: פֶּן יַעֲשׂוּ הָעִבְרִים חֶרֶב אוֹ חֲנִית. כ וַיִּירְדּוּ כָל--

*אמר כתיב.

ב א ו ר.

בְּנִחְמָה (י"א ל"ד), וּבְמִשְׁנֶה בְּמִסְכַּת חֶלֶת
(פָּרָק ד', מִשְׁנֶה י') נִזְכָּרָה בְּשֵׁם: הַר
צִבְעִים. דְּרוֹרֵי הַמִּשְׁחִית הָאֵלֶּה נִשְׁלְחוּ
בְּכֹנֶה, לְמַעַן יֵצֵא שְׂאוּל מִבֵּין הָהָרִים
שֶׁהַחֲצָר בָּהֶם, לְמַלְחָמָה וְלָקֶחַ עִם מִחְנֶה
הַפְּלִשְׁתִּים הַגָּבֹול, אֶכָּל שְׂאוּל וַיִּזְנְתָן לֹא
עָנּוּ אֶת עֲמָדָתָם בַּצְּבָרָה, וְחָבוּ לִשְׁעַת
הַבֹּשֶׁר לְהִתְחַיל בָּהּ אֶת הַמִּלְחָמָה. וְהַסּוֹפֵר
מִסְפָּר, מִדּוּעַ לֹא מָהַר לָצֵאת לְקִבְרַת הָאֲנֹכִי,
יט וְהָרֶשׁ - חֲבֹשׁ בְּרֹגַל, נָפַח הַעוֹשֶׂה
בְּלִי בְרֹגַל וְנִשְׁק. וְהָרֶשׁ לֹא וַיִּמָּצֵא... -
הַפְּלִשְׁתִּים, שֶׁמִּשְׁלּוֹ בְּיִשְׂרָאֵל, גָּרְשׁוּ אֶת כָּל
הַנִּפְחִים מֵאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל. בְּנִרְאָה, שְׁמוֹ
הַפְּלִשְׁתִּים לֵב לְדַבֵּר הֵנָּה אַחֵר נִצְחוֹן
יִשְׂרָאֵל עַל בְּנֵי עַמּוֹ; וְדָרִי שֶׁלֹּא יִפְרֹדוּבָהֶם,
לָקְחוּ מִן הָעַם אֶת כָּל הַנִּשְׁק, שֶׁהָיָה לָהֶם
וְשִׁלְחוּ בִשְׁלָל מִן הַעַמּוּזִים, וְאֵת הַנִּפְחִים
הוֹצִיאוּ מִן הָאֶרֶץ. פֶּן יַעֲשׂוּ... וְיִירְדּוּ בָהֶם.
כד עֲשֵׂה גַם וְכֹכְבֵּיחֲצָר מֶלֶךְ כָּכָל לְבָנֵי
יְהוּדָה בְּיָמֵי הַמֶּלֶךְיְהוֹשִׁיָּהוּ (מְלָכִים ב', כ"ה, י"ד).
כז תְּפִלְשְׁתִּים - אֵל מַצֵּב פְּלִשְׁתִּים.
וַיִּירְדּוּ... - וְלָקְחוּ דָּוִד בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אֲרִיבִים

לְקַח אֶת שְׂאֵרֵי הָעַם וְעָלָה לְגִבְעַת בְּנִימָן
לְהִתְחַבֵּר שָׁם עִם יוֹנָתָן וְאֶנְשָׁיו, וְחָזַר וַעֲבָדוּ
בְּעַד הַפְּלִשְׁתִּים, שֶׁלֹּא יִחַשְׁשׁוּ אֶת הַמַּעֲבָר
שֶׁאֵצֶל גִּבֵּעַ. הַנִּמְצָאִים - ו - הַנִּמְצָאִים.

טו וְשְׂאוּל וַיִּזְנְתָן בָּנוּ... - י"ז הָיָה:
שְׂאוּל הִתְחַבֵּר עִם יוֹנָתָן וְחָנוּ בְּגִבֵּעַ בְּנִימָן.

יז וַיֵּצֵא הַמִּשְׁחִית... שְׁלֹשָׁה רְאשִׁים -
הַפְּלִשְׁתִּים שִׁלְחוּ שְׁלֹשָׁה דְּרוֹרִים, לַעֲשׂוֹת
שְׁמוֹת בְּעָרֵי בְּנִימָן הַקְּרוֹבוֹת לְמָקוֹם הַמִּלְחָמָה.
וּפָנָה - פָּנָה. עֶפְרָה - הִיא עֶפְרָה, אֲשֶׁר
בְּנִחְמָה בְּנִימָן (יְהוֹשֻׁעַ י"ח, כ"ג); וְאֵין זוֹ
הָעִיר עֶפְרָה, שֶׁבְּנִחְמָה חֲצִי מִנְּשֶׁה הַמַּעֲבָרִי
(יְהוֹשֻׁעַ ו', י"א). אֶרֶץ שׁוּעַל - נִשְׁעָלִים;
רָאָה לְמַעַל פָּרָק ט', ד"ז לְפָאֵת צְפוֹנִית
מִיְּרֵחִית מִמְּבָשׁ.

יח הָרֹשׁ בֵּית חֲדָד - סְחָתוֹ, שֶׁעַל גָּבֹול
בְּנִימָן, מִצְּפוֹנִית מִעֲרָבִית לְמִכְמָשׁ. דֶּרֶךְ
הַגָּבֹול - שְׁבִין יְהוּדָה וּבְנִימָן, לְפָאֵת דְּרוֹמִית
מִיְּרֵחִית. הַנִּשְׁקָף - הַנִּרְאָה. צִבְעִי - שֵׁם סִי
וְהָאֵנָה. גִּי הַצְּבָעִים - עֵמֶק הַצְּבָעִים,
שֶׁדֶרֶךְ כּוֹ שׁוּטָף וְעוֹבֵר נֶחַל חֲדָדוֹ, בְּנִחְמָה
לִפְנֵי הַמֶּלֶךְ. הָעִיר צִבְעִים נִזְכָּרָה גַּם

ישראל הפלשתים, ללבוש איש את-מחרשתו ואת-אתו,
ואת-קרדמו ואת מחרשתו. כֹּה וְהָיְתָה הַפְּצִירָה פִּימָם
למחרשות ולאֲתֵימָם, וְלִשְׁלֹשׁ קִלְשׁוֹן וְלַהֲקַדְדָמִים, וְלַחֲצִיב
הַדְּרָבָן. כִּי וְהָיָה בַּיּוֹם מִלְחָמָה, וְלֹא נִמְצָא חֶרֶב וְחֵנִית בְּיַד
כָּל־הָעָם, אֲשֶׁר אֶת־שְׂאוֹל וְאֶת־יוֹנָתָן; וְנִתְמָצָא לְשְׂאוֹל וְלִיוֹנָתָן
בָּנוּ. כִּי יֵצֵא מִצֵּב פְּלִשְׁתִּים אֶל־מַעְבַּר מִכְמָשׁ.

ב א ו ר .

הַקָּדָר. נִרְאָה שׁוֹפְטִים ג', לִיאֹז. וְהָיְתָה
הַפְּצִירָה פִּימָם לַמַּחְרָשׁוֹת - הַמְּנִיחָה הָיְתָה
מִשְׁמֹשֶׁת לָהֶם לְסֹדֶר בָּהּ אֶת הַמַּחְרָשׁוֹת,
הָאֲתֵימָם הַקִּלְשׁוֹנִים וְהַקַּדְדָמִים. וְלַחֲצִיב
הַדְּרָבָן - וְלַחֲצִיבֵי וְלַחֲצִיבֵי וְלַחֲצִיבֵי עַל הַמוֹט אֶת
וְיִמֵּי הַקִּלְשׁוֹן; בְּשִׁבְלֵי, שְׁלֹא חֲמִיד וְכֵלֵי לְלֶחֶם
אֶל הַפְּלִשְׁתִּים לְמַסְנֵי כְּלֵי עֲבוֹדָתָם, הָיוּ
מִשְׁמֹשֶׁת בַּמְּנִיחָה לְמַסְנֵי וְלַחֲצִיב בָּהּ אֶת
כְּלֵי הַקִּלְשׁוֹן שֶׁלָּהֶם.

כב) בַּיּוֹם מִלְחָמָה - וְנִסְמָךְ בַּמִּקְוִים
הַנִּפְרָדִים בַּיּוֹם מִלְחָמָה. הָעָם אֲשֶׁר אֶת־
שְׂאוֹל - שָׁשׁ מֵאוֹת הָאִישׁ, שָׁהָיו עִם שְׂאוֹל.
וְאֶת־יוֹנָתָן - וְאֶלֶף הָאִישׁ, שָׁהָיו עִם יוֹנָתָן;
כָּל אֵלֶּה הָיוּ מִזִּמְנֵי בֶן בְּקִלְשׁוֹנִים, בְּקַדְדָמִים
וּבְדְרָבָנוֹת. וְנִתְמָצָא לְשְׂאוֹל וְלִיוֹנָתָן - אִדָּה
בְּעַד שְׂאוֹל וְיוֹנָתָן, מִפְּקָדֵי הַבָּדָא, נִמְצָאוּ
כְּלֵי נֶשֶׁק.

כג) וַיֵּצֵא מִצֵּב פְּלִשְׁתִּים - גִּדְרֵי הַמִּשְׁמֶרֶת
שֶׁעָמְדוּ בַּשּׂוֹרֹת הָרְאוּשׁוֹת שֶׁל מִחְנֶה פְּלִשְׁתִּים,
יָצָא מִמִּחְנֶתָהּ הַקּוֹדֶמֶת בְּמִכְמָשׁ. אֶל מַעְבַּר
מִכְמָשׁ - וְהָלַךְ חֲדָיְמָה אֶל מוֹל הַנִּינָא הַצָּר,
שֶׁבִין שְׁנֵי הַסְּלֵעִים, הַמּוֹלִיד אֶל גִּבְעַת בְּנִימִין.

לְכַתֵּב אֶל מִקְוִים גְּמִיּוֹת. הַפְּלִשְׁתִּים בְּאֶרֶץ;
נִצְיָבוּ פְּלִשְׁתִּים הָאֵלֶּה הָיוּ בַּמִּקְוִיּוֹת שׁוֹנִים,
וְשָׁם הָיוּ גַם הַנִּפְחִים הַעֲבָרִים. לְלִטְשׁ -
לְסֹדֶר, לְמַסְנֵי אֶת כְּלֵי הַקִּלְשׁוֹן הַדְּרוּשִׁים לָהֶם
לְעִבּוֹדַת הָאֱדֹמָה. מִחְרָשָׁתָם - מִחְרָשָׁתָם
וְגַם: מִחְרָשָׁתָם כְּלֵי כְּרוֹל, שְׁחֹרְשִׁים בֹּא אֶת
הָאֱדֹמָה, אֲתָם - אֶת הַקְּבִיבִים: אֲתָם, גַּם
אֲתָם: מַעְבַּר, שְׁעוֹדִירִים, חֲפֹרִים, בֹּא אֶת
הָאֱדֹמָה, לְחֻצִּיא מִמֶּנָּה שְׂרָשֵׁי הַקּוֹצִים.
קַרְדָּמוֹ - קַרְדָּם = גִּרְוֹן לְחֶטֶב עֲצִים,
מִחְרָשָׁתָם - מִחְרָשָׁה, כְּלֵי מִלָּחָמָה שׁוֹנִים
לְחִבְרָשִׁים. לִשְׁשׁ, מִחְרָשָׁה" וְשׁ שְׁתֵּי הַקְּבִיבִים:
א) מִחְרָשָׁתָם, ב) כְּלֵי חֶרֶשׁ בְּכֵלֵל, וְשׁ מִבְּאֵרִים:
אֶת־חֶרֶשׁ. מִחְרָשָׁה - מַעְבַּר.

כא) פְּצִיבָה פִּימָם - פִּימָם הוּא הַקְּבִיבִים
מִן הַשֵּׁם פִּי-פִּי הַחֶרֶב - וְכֹא גַם: פִּי תו
מִנְהָ, גִּהַר כְּרוֹל הַעֲשׂוֹי חֲרִיצִים, חֲרִיצִים,
לְגִדְרֵי וְלִלְטֹשׁ בֹּא כְּלֵי כְּרוֹל וְחִשָּׁת. שְׁלֹשׁ
קִלְשׁוֹן - מוֹלָג גִּדְרֵי כְּרוֹל שְׁלֹשׁ שָׁנִים,
שְׁחֹרְפִים בֹּא אֶת הַמִּכְבֹּאֶה וְאֶת הַשִּׁחָה.
דְּרָבָן - וְיִמֵּי כְּרוֹל בְּרֹאשׁ הַמוֹט, שְׁנֵי הָיִים
בֹּא אֶת הַקָּדָר בְּעַת הַחֲרִישָׁה; הוּא מִלְּמַד

יד.

א ויהי היום, ויאמר יונתן בן-שאול אל-הנער נשא כליו: לכה ונעברה אל-מצב פלשתים, אשר מעבר הַיְזָר; ולאביו לא הגיד. ב ושאול יושב בקצה הגבעה, תחרת הרמון אשר במגרון; והעם אשר עמו פֶּשֶׁשׁ מאות איש. ג ובאחיה בן-אחטוב, אחי אי-קבוצ, בן-פינחס, בן-עלי, בהן יהנה בשלה, נשא אֶפֶוד; והעם לא ידע, כי הִלֵּךְ יונתן. ד ובין המעברות, אשר בקש יונתן לעבר על-מצב פלשתים, שֵׁן-הַסֵּלַע מהעבר מזה, ושֵׁן-הַסֵּלַע מהעבר מזה; ושם האחד בוצץ, ושם האחד סנה. ה השן האחד מצוק מצפון, מול

ב א ו ר .

א ובאחיה בן-אחטוב אחי אי-קבוצ - אחטוב לא נזכר עד כה; לפיכך מניחם הכתוב לאי-קבוצ שגובר למעלה (ר, כ"א). בן-עלי, כהן יי- שהיה בהן יי בשלה. נשא אֶפֶוד - אחיה זה נשא אֶפֶוד, הוא לבוש הכהן הגדול עם האורים והתמים. אֶפֶסר, שמפני כבודו, שקם בין שמואל ושאול, קרב שאול אליו את הכהן הזה מבית עלי, שקם עם הארון אל המזבח. והעם לא ידע... העם, שהיה עם יונתן. לא ידע גם הוא, כי הִלֵּךְ יונתן.

ד ובין המעברות - בין שני הקריים שדרדש שם בקש יונתן לעבר. על מצב... אל מצב פלשתים. שֵׁן-הַסֵּלַע - גֵּלַע דָּם ההולך ומתחדד בקצהו. מהעבר מזה - מצד מזה. ישראל, והשני מצד מזהה הפלשתים.

ה מצוק - עומד זקוף. מְנַגֵּב - מדרום.

א) לכה - מלת הוראה, כמו: הֵבֵה. ונעברה - ונעבר את הַיְזָר הַזֶּה: "מעבר מקמש". אל מצב פלשתים - אל הגדוד העומד על הישמר בקצה המזרחי ופאר-פאסטשון. הַיְזָר - ויהללוהו הנראה מרחוק. אשר מעבר הַיְזָר - העומד על העבר השני של הַיְזָר, מצד מקמש. ולאביו לא הגיד - כי ידע, שלא יתגלו אביו לשים נפשו בקפו. ב) ושאול יושב... - מכאן עד ויאמר יונתן" (ו) הוא מאמר מסגרי, המבאר מצב המזנות לפרטיו. בקצה הגבעה - בקצה העיר גבעה. פתח הרמון - פתח עץ הרמון. במגרון - שם מקום, אצל הגבעה. שאול היה אפוא עם מחנהו הקרוב בקצה העיר גבעה, מול מקמש, על ראש הר, שהיה מקום-עמדה בטוח לחילו; מקום זה נקרא בשם מגרון; וינתן עם אנשיו חנו בקצה השני של הגבעה.

מִכְמָשׁ; וַיִּהְיֶה אֶחָד מִנֹּגְבֵי, מוֹל נֹכַע. וַיֹּאמֶר יְהוֹנָתָן אֶל־הַנָּעַר
נָשָׂא בָלִיו: לָכֵה וְנַעֲבְרָה אֶל־מִצֵּב הָעֲרָלִים הָאֵלֶּה, אוּלִי
נַעֲשֶׂה יְהוָה לָנוּ; כִּי אֵין לִיהוָה מַעֲצוֹר לְחֹשׁוּשֵׁי בָרֵב אוּ
בַמַּעֲט. וַיֹּאמֶר לוֹ נָשָׂא בָלִיו: עֲשֵׂה כֹל־אֲשֶׁר בְּלִבְכֶּךָ; נִמָּה
לָךְ, הִנְנִי עִמָּךְ בְּלִבְכֶּךָ. וַיֹּאמֶר יְהוֹנָתָן: הִנֵּה אֲנִיחֶנּוּ עֲבָרִים
אֶל־הָאֲנָשִׁים, וְנִגְלִינוּ אֲלֵיהֶם. ט אִם־כֹּה יֹאמְרוּ אֵלֵינוּ: הֲמוֹ ,
עַד־הַגִּיעֵנוּ אֲלֵיכֶם; וְעַמְדָנוּ תַּחֲתֵינוּ, וְלֹא נַעֲלֶה אֲלֵיהֶם .
י וְאִם־כֹּה יֹאמְרוּ: עָלוּ עָלֵינוּ, וְעָלֵינוּ, כִּי־נִתְּנָם יְהוָה בְּיָדֵנוּ;
וְזֶה־לָנוּ הָאוֹת.

א ויִּנָּלוּ שְׁנֵיהֶם אֶל־מִצֵּב פְּלִשְׁתִּים ; וַיֹּאמְרוּ פְּלִשְׁתִּים :
הִנֵּה עֲבָרִים יֹצְאִים מִן־הַחֲדָדִים, אֲשֶׁר הִתְחַבְּאוּ־שָׁם. יב וַיַּעֲנוּ
אֲנָשֵׁי הַמִּצֵּבָה אֶת־יוֹנָתָן וְאֶת־נִשָּׂא בִלְיוֹ, וַיֹּאמְרוּ: עָלוּ אֵלֵינוּ,
וְנוֹדִיעָה אֶתְכֶם דָּבָר; וַיֹּאמֶר יוֹנָתָן אֶל־נִשָּׂא בִלְיוֹ: עֲלֶה
אֲתָרִי, כִּי־נִתְּנָם יְהוָה בְּיָד יִשְׂרָאֵל. יג וַיַּעַל יוֹנָתָן עַל־יָדָיו

פאזיר.

י' עלו עלינו — וְאֵלֵינוּ, אֹתָהּ, שָׁהָם
יִרְאִים לָרֶדֶת אֵלֵינוּ.

יֵאָדָּוּ וַיִּגְדְּלוּ שְׁגִייתָם אֶל-מִצְבֵּי פִלְשְׁתִּים—
כָּל מַחֲנֵה הַפִּלְשְׁתִּים הָיָה בְּמוֹרֵד הָהָר,
שֶׁמֶשׁם יָבֹלּוּ לְהַפְגִּישׁ עִם מַחֲנֵה יִשְׂרָאֵל;
וּבִרְאֵשׁ הָהָר הַזֶּה קִוּוּ עָמֵד בֶּן חִיל מִשְׁמֵר
קָטָן; בַּמָּקוֹם הַזֶּה בָּסֵר יוֹנָתָן לְהִתְנַפֵּל עַל
הָאוֹיֵב. וַיֹּאמְרוּ פִלְשְׁתִּים— אֲנִשׁוֹ חִיל
הַמִּשְׁמֵר אֲמָרְנוּ זֶה לָהּ. וְאַשֶּׁר הִתְנַפְּאוּ
שָׁם— בַּעֲבָרֵיהֶם הִלְלוּ.

י(ב) וַיֵּשְׁנוּ קִרְאוֹ דְּקוּל. אַנְשׁ הַמַּצְבֵּה -
וְהַמַּצְבֵּה אֲנָשִׁי חֵיל הַמִּשְׁמֶרֶת. אֶת־יוֹנָתָן --
אֶל יוֹנָתָן.

(א) יְהוֹנָתָן - וְהוּא בֶשֶׁם בְּמִלּוּא, וּבְקִצּוֹר
 קָא יוֹנָתָן. וְנֹאמַר יְהוֹנָתָן... וְהוּא בְּמִלּוּא
 הַסִּפּוּר מְסֻסָּא א', אֵלֶּא שֶׁבְּחֻבּוֹ חֲזוֹר עָלָיו
 בְּיוֹמֵי פְרִיטוֹת. אוֹלַי יַעֲשֶׂה יי לָנוּ תְּשׁוּבָה.
 מַעֲצוֹר - עֲפֹב, מַפְרִיעַ. בְּרַב - בְּאִנְשִׁים
 בָּרִים. אֵין לִי מַעֲצוֹר - אֵין דְּדָר שֶׁיַּפְרִיעַ
 בְּעָדִי; מִי לֹא יִפְלֹא לְהוֹשִׁיעַ גַּם בְּמַעֲט.
 (א) נִמְתָּ לָךְ - לָךְ לָךְ. כְּלַבְבְּךָ - בְּסִפּוּרְךָ.
 (ח) וְנִלְוִינוּ אִלֵּיהֶם - נִשְׁתַּם עַל שׁוֹ הַסֵּלַע
 עַד שֶׁנִּבְרָא אֵלֵּיהֶם.

(ט) דמיון - חבנו, המתינו שם, עד שנשר
אליהם. והו אות, שהם אמיצי לב.
ועמדנו תחתינו - אז נשאר על מקומנו.

ועל-רגליו ונשא כליו אחריו; ויפלו לפני יונתן, ונשא כליו
ממותת אחריו. יי ויהי המכה הראשונה, אשר הכה יונתן
ונשא כליו, בפעורים איש; כבחצי מענה צמד שדה. ויהי
חרדה במחנה, בשדה ובכל-העם, המצב והמשחית חרדו
גם-המה; ותרצו הארץ, ויהי לחרפת אלהים.

טו ויראו הצפים לשאול בנבעת בנימן, והנה החמוץ
נמוג ויילך והלם. יו ויאמר שאול לעם, אשר אתו: פקדו
נא וראו, מי הלך מעמנו? ויפקדו, והנה אין יונתן ונשא כליו:
יח ויאמר שאול לאחיה: הנישה ארון האלהים; כי-הנה אֵלֵינוּ

ב א ו ר.

כנה וניסו אל המחנה הראשי, שבמורד הקר;
שם הפיצו את השממנה, כי העברים
מתנפלים על המחנה מאחור ויחרדו מאד.
בשדה - במישור, מקום עמדת המחנה
הראשי, ובכל-העם - בכל צבאות הסלשתיים.
המצב - חיל המשמר. והמשחית - החרדים
הנועדים לעשות שמות בערים, שבסביבות
מקום המלחמה. ותרצו הארץ - בספר
הנה כל כך גדול, עד שדומה הנה כאלו
רגעה הארץ פחיתים. לחרפת אלהים -
לחרדה גדולה מאד.

טו הצפים - החילים העומדים על
המשמר על ראש הר גבוה ומביטים מרחוק
אל מחנה האויב. החמוץ נמוג - מחנה
האויב הולך ומתפורר. ויילך ויהלם - הלם
והוא רץ הנה ונהנה במהומה וניסו לשאול.
יח פקדו נא וראו - עמדו נא למנון
וראו - מי הלך מעמנו - אל מחנה האויב.
יח הנישה ארון האלהים - הסבב
את הארון לשאל לפניו באלהים: מה לעשות

יג נפלו לפני יונתן - יונתן התנפל
בנבוכה על אנשי המשמר, הנבחרים
ומשתוקמים על עורוהו ונפצעם אחר, אחר.
ונשא כליו ממותת - המית את הפצועים.
יד מענה - התריץ, שהמחרשה עושה
בין ערוגה לערוגה. צמד שדה - שדה
שצמד דקר חורשים אותו ביום אחד; והוא
מדת-שדה ירעה במקום ההם וכו'. עשורת
צמדי ברים' וישעיהו ה', י"א. עוד היום
מערבים בארץ הקדם את אהותיו של
האיש במקפר צמדי הדקר, בדרושים לחרש
את אדמתו. כבחצי מענה... - עשרים
החלים עמדו מקורים על שטח של חצי
מענה, ואף על פי שהיו קרובים זה לזה,
לא יכלו לעמד נגד יונתן ונשא כליו.

טו ויהי חרדה במחנה - ראו דבר
אנשי חיל המשמר, שאחיהם נפלו הללים
בחרב העברים, וחשבו, כי עברים רבים
עולים עליהם; כי לא יכלו להצמיץ, כי
שני עברים יעזו להתנפל עליהם בעז רוח

הַאֱלֹהִים בַּיּוֹם הַהוּא וּבְנֵי יִשְׂרָאֵל. יִשְׁוִיחַ עַד דְּבַר שְׁאוּל
 אֶל־הַכֹּהֵן, וְהַחֲמוֹן, וְאִשֶּׁר בַּמַּחֲנֶה פְּלִשְׁתִּים, וַיִּלְךְ הַלּוֹךְ וְרַב;
 וַיֹּאמֶר שְׁאוּל אֶל־הַכֹּהֵן: אֲסֹף יָרֵךְ. כִּי וַיַּזְעַק שְׁאוּל וְכָל־
 הָעָם אֲשֶׁר אִתּוֹ, וַיָּבֹאוּ עַד־הַמִּלְחָמָה; וְהִנֵּה הָיְתָה הָרֶב
 אִישׁ בְּרֵעֵהוּ, מְהוּמָה גְּדוֹלָה מְאֹד. כֹּא וְהָעֲבָרִים הָיוּ
 לַפְּלִשְׁתִּים בְּאַתְמוֹל שְׁלֹשׁוֹם, אֲשֶׁר עָלוּ עִמָּם בַּמַּחֲנֶה סָבִיב;
 וְנִסְתַּחֲמָה לַהֲיוֹת עִם־יִשְׂרָאֵל, אֲשֶׁר עִם־שְׁאוּל וַיּוֹנְתָן. כִּי וְכָל
 אִישׁ יִשְׂרָאֵל, הַמִּתְחַבְּאִים בְּהַר־אַפְרַיִם, שָׁמְעוּ, כִּי־נָסוּ
 פְּלִשְׁתִּים; וַיִּדְּבֻקוּ נִסְתַּחֲמָה אַחֲרֵיהֶם בַּמִּלְחָמָה. כִּי וַיִּשַׁע
 יְדוּהָ בַּיּוֹם הַהוּא אֶת־יִשְׂרָאֵל; וְהַמִּלְחָמָה עָבְרָה אֶת־בֵּית אֱוֹן.
 כִּי וַאֲישׁ־יִשְׂרָאֵל נָגַשׁ בַּיּוֹם הַהוּא; וַיָּאֵל שְׁאוּל אֶת־הָעָם

פסקא באמצע פסוק

ב א ו ר

עִמָּם - וּבַעֲת מִלְחָמָה הָיוּ מְדַרְחִים לַעֲלוֹת
 עִמָּהֶם לְהִלָּחֵם בְּיִשְׂרָאֵל. בַּמַּחֲנֶה סָבִיב -
 בְּכָל קְצוֹת הַמַּחֲנֶה, כְּלוּמֹר: הָעֲבָרִים, שְׂדֵי
 מִפְּנֵימִים בְּכָל הַגְּדוּרִים שֶׁבַּמַּחֲנֶה. וְנִסְתַּחֲמָה
 וַיִּשְׁכְּחוּ לַהֲיוֹת עִם־יִשְׂרָאֵל... - הַשְׁתַּמְשִׁי
 בַּמְהוּמָה, שֶׁנִּמְחָה בַּמַּחֲנֶה, וַיַּעֲדוּ אֶל אֶחָיוֹם.
 וְעִמָּם נִסְדַּר הַתְּנַפְּלוּ עַל הַפְּלִשְׁתִּים וְנִבֹּם.

כב) הַמִּתְחַבְּאִים - מְאַיֶּמֶת הַפְּלִשְׁתִּים,
 שֶׁבָּאוּ הַפַּעַם בַּמַּחֲנֶה גְּדוֹלָה מְאֹד. וַיִּדְּבֻקוּ -
 וַיִּנְדָּבֻקוּ רַדְפִּי וַיִּנְסִיפּוּם מִסָּפֵר, כִּי אִז
 עָלָה מִסָּפֵר מִחֲנֶה יִשְׂרָאֵל לַעֲשֹׂת אֲלֵפִים
 אִישׁ. וּבְסִרְגוּם הַשָּׂבָעִים וְהוֹלִגְמָה בְּאֶד
 הַחֲסָפָה כּוֹז בְּסוּף פְּסִיק וְה.

כג) וְהַמִּלְחָמָה עָבְרָה אֶת־בֵּית אֱוֹן -
 הַמִּלְחָמָה עָבְרָה מִמִּדְבַּשׁ עַד אַחֲרֵי בֵּית אֱוֹן.
 כד) נִגַּשׁ - הַתְּנַע וְעָנָה מִאֵד. וַיָּאֵל -
 וַיִּנְאֲלֵהוּ הַשָּׂבָעִי בְּשִׁכְנוּתָהּ הָאֵלָה. אֲרוּהָ -

כמה? - וּבְנֵי יִשְׂרָאֵל - עִם בְּנֵי יִשְׂרָאֵל
 בַּמַּחֲנֶה; כִּי הִבִּיאֻהֶם מִקְרֹנֹת יַעֲרִים, מִקְרֹנֶה
 לְנִבְעֵת בְּנָמִין.

יט) עַד דְּבַר שְׁאוּל - בְּעוֹד שְׁאוּל דֹּבֵר
 עִם הַכֹּהֵן. וְהַחֲמוֹן... וַיִּלְךְ הַלּוֹךְ וְרַב -
 וְהַמְהוּמָה בַּמַּחֲנֶה פְּלִשְׁתִּים הוֹלֶכֶת וְגְדוֹלָה.
 אֲסֹף יָרֵךְ - הָשִׁב יָרֵךְ מִן הָאֶפֶד, כִּי אִין
 פָּנָא, נִם אִין עָבַד עֵיד לְשָׂאֵל בְּאֵלִים.

כ) וַיָּבֹאוּ עַד־הַמִּלְחָמָה - עַד מְקוֹם
 הַמִּלְחָמָה, מִהַעֲבָר הַשְּׂנִי. הָיְתָה הָרֶב אִישׁ
 בְּרֵעֵהוּ - הַנִּבִּיִּים וְכִי הַלָּבָב רָצוּ לָנוֹם
 וְנִסְתַּחֲמָה הַלֵּב לֹא נִתְּנִים, וְכִי פָּרָצָה מִלְחָמָה
 בֵּינֵיהֶם; וְכִשְׁבָּא שְׁאוּל עִם מַחֲנֵהוּ מִן הָעֵבֶר
 הַשְּׂנִי עַד מַחֲנֶה הַפְּלִשְׁתִּים, נָפַל פֶּסֶד עַל
 כָּל הַמַּחֲנֶה, כִּי רָאוּ שֶׁהָעֲבָרִים נִלְחָמִים בָּהֶם
 מִפְּנֵים וּמֵאֲחֹר, וַיִּנְסוּ כָלָם.

כא) וְהָעֲבָרִים הָיוּ לַפְּלִשְׁתִּים - וְהָעֲבָרִים
 שֶׁיִּשְׁכְּחוּ מִדְּבַר בְּאֶד הַפְּלִשְׁתִּים. אֲשֶׁר עָלוּ

לאמר: ארור האיש, אשר יאכל לחם עדי-הערב, ונקמתי מאיבי; ולא-מעם כל-העם לחם. כה וכל-הארץ באו ביצר; ויהי דבש על-פני השדה. כו ויבא העם אל-היער, והנה הלך דבש; ואין-משיג ידו אל-פיו, כי-ירא העם את-השבעה. כז ויונתן לא-שמע בהשביע אביו את-העם, וישלח את-קצה המטה אשר בידו, ויטפל אותה ביערת הדבש; וישב ידו אל-פיו, ותארגנה עיניו. כח ויען איש מהעם ויאמר: השבע השביע אביך את-העם לאמר: ארור האיש, אשר יאכל לחם היום; ויעף העם. כט ויאמר יונתן: עבר אבי את-הארץ! ראו-נא, כי-ארו עיני, כי טעמתי מעט דבש ויתרונה כתיב.

ב א ו ר .

כז הלך דבש — וגם דבש. משיג — מגיש, משיט. ואין משיג ידו אל-פיו — שום איש לא שלח ידו לקחת מן הדבש להנישו אל פיו.

כז ויונתן לא-שמע — כי הוא היה אז מאחרי מחנה הפלשתים. ויטפל אותה — אותה. ביערת הדבש — בסלת הדבש, העשויה ממים מים בפירות. ותארגנה עיניו — דומה הנה, כאלו אורי עיניו העיפות ובהמות מרעב, כלומר: סער את לבו; ומי שלבו קלש מרעב, יאמר, כי קשכו עיניו.

כח ויעף — ויניעף. ויעף העם — ובשביל זה רעב העם מאד. העוף והניעף — צריך למאכל ומשקה, ויהגוע צריך למנוחה. וכן, כי ענה אנכי (בכאשית כיה ל).

כט עבר אבי את-הארץ — בדבר הנה הכי, אבי רעה על הארץ. ראו-נא... הנה כתיב אף כי קשעמתי אף מעט דבש.

משפט מות לו. ארור האיש... בנותו קיחה, שלא יחדלו אף כנע מדרך אחרי הפלשתים בנסים במהומה, ולא יספיקו להסתדר ולהתנצב נגד בני ישראל. אשר יאכל לחם — כלומר: כל דבר אשר יאכל. ונקמתי מאיבי — עד אשר אגמם מאיבי. כה וכל-הארץ — כל עם הארץ, שרדפו אחרי הפלשתים. דבש על-פני השדה — על המקום היצר. והו דבש דבורי תועה, העושות לקח קמין בורות בחורי העצים, ועל ענפיהם; ויבגרי הדו במרבים בדבורים יש שחלות דבש גדולות תלויות ויוקרות מענפי העצים. אבל יש שמעשיה לקח דבורי הער את פירותיהן בחור, שעל הארץ. ויש אומרים, כי זהו מין דבש המטמנה לרב מן העלים של מין שיהים ונעים הנמצאים ביצרי ארץ הקדם; דבש זה בא מן הרמשים הסוים על העצים האלה.

הָיָה. לֹא־אָכַל אֶכֶל הַיּוֹם הָעֵם מִשְׁלַל אִיכְיוֹ, אֲשֶׁר
מָצָא, כִּי־עָתָה לֹא־רָבְתָה מִכָּה בַּפְּלִשְׁתִּים? לֹא וַיָּכּוּ בַּיּוֹם
הַהוּא בַּפְּלִשְׁתִּים מִמִּכְמָשׁ אֵילָנָה; וַיֵּשֶׁף הָעָם מָאֹד. לִבְנֵי־עַם
הָעָם אֶל־הַשָּׁלָל וַיִּקְחוּ צֹאן וּבָקָר וּבְנֵי בָקָר וַיִּשְׁחֲטוּ אֶרְצָה;
וַיֹּאכְל הָעָם עַל־הַדָּם. לֵב וַיִּגְדְּרוּ לְשֹׂאוֹל לֵאמֹר: הִנֵּה הָעָם
חֲטָאִים לַיהוָה לֶאֱכֹל עַל־הַדָּם; וַיֹּאמֶר: בְּגִדְתֶּם! גָּלוּ אֵלַי
הַיּוֹם אֲבָן גְּדוּלָּה. לֵב וַיֹּאמֶר שָׂאוֹל: פָּצוּ בָעָם וְאָמַרְתֶּם
לָהֶם: הִגִּישׁוּ אֵלַי אִישׁ שׁוֹרוֹ וְאִישׁ שְׁנִיָּהּ, וַיִּשְׁחַטְתֶּם בָּנֹה
וְנֹאכְלֹתֶם, וְלֹא־תִחַטְּאוּ לַיהוָה לֶאֱכֹל אֶל־הַדָּם; וַיִּגְשׁוּ כָל־
הָעָם אִישׁ שׁוֹרוֹ בְּיָדוֹ הַלֵּילָה, וַיִּשְׁחֲטוּ־שָׁם. לֵב וַיָּבֶן שָׂאוֹל
מִזְבֵּחַ לַיהוָה; אֹתוֹ הֵחֵל לִבְנוֹת מִזְבֵּחַ לַיהוָה.

לֵב וַיֹּאמֶר שָׂאוֹל: גִּדְּדָה אַחֲרַי פְּלִשְׁתִּים לַיְלָה, וְנִבְחָה
בָּהֶם עַד־אֹר הַבֹּקֶר. וְלֹא־נִשְׁאָר בָּהֶם אִישׁ; וַיֹּאמְרוּ: כָּל־
הַמּוֹב בְּעֵינֵינוּ עָשָׂה*. וַיֹּאמֶר הַכֹּהֵן: נִקְרְבָה הַלֵּם אֶל־הָאֱלֹהִים.

* יוֹעֵשׁ כְּתִיב. * שֶׁל כְּתִיב. * פִּסְקָא בַּמִּצְוָה פִּסְקָא.

ב א ו ר .

„לֹא תֹאכְלוּ עַל הַדָּם“ (עֲקָרָא י״ט, כ״ו). וַיֵּשׁ
מִפְּרָשִׁים: עַל־הַדָּם – אֲצֵל הַדָּם הַשְּׂפִיד
לְאֶרֶץ, כַּמִּנְיָ עֹבְדֵי הָאֱלִילִים.

לֵב) בְּגִדְתֶּם – חֲטָאתֶם לֵב. גָּלוּ – וַצִּוּי
מִמְּקוֹר גָּלוּ, עִזּוּ גָלוּ. אֲבָן גְּדוּלָּה –
לְשַׁחַט עָלֶיהָ וּלְשַׁפֵּד אֶת הַדָּם אֶרְצָה.

לֵב) פָּצוּ – הַתְּפִירוּ, וַיִּשְׁחַטְתֶּם בָּנֹה –
פָּה, עַל הָאֲבָן הַזֹּאת.

לֵב) אֹתוֹ תֵּחֵל... – הַמִּזְבֵּחַ הַזֶּה הָיָה
הַרְאֵשׁוֹ שֶׁבָּנָה שָׂאוֹל לֵב.

לֵב) וְנִבְחָה – נִבְחָה, עִזּוּ נִמַּח בּוֹ, שָׁלַל.
וַיֹּאמֶר הַכֹּהֵן – הוּא אֲחֵיהּ כִּן־אֲחִימוֹב (יח).
נִקְרְבָה הַלֵּם אֶל־הָאֱלֹהִים – הַפֶּעַם נִשְׁאָל

ל) אָף כִּי... עַל אַחַת מִכָּה וּמִכָּה. כִּי
עָתָה לֹא־רָבְתָה מִכָּה בַּפְּלִשְׁתִּים – הָאֵם
לֹא הָיְתָה הַמִּכָּה בַּפְּלִשְׁתִּים גְּדוּלָּה כַּרְבָּה
יֹתֵר, לֹא הָיָה הָעָם שָׂבַע?

לֵב) מִמִּכְמָשׁ אֵילָנָה – מִמִּכְמָשׁ, מְקוֹם
עֲמֻדַת הַפְּלִשְׁתִּים בְּנִחְלַת בְּנִימִין, עַד אֵילָן,
שֶׁבָּרָצָה גְּבוּל דָּן, אֲצֵל אֶרֶץ פְּלִשְׁתִּים.

לֵב) וַיֵּעַט – וַיִּנְעַט, מִמְּקוֹר עֹיֵט כְּמוֹ:

נִיֶּסֶס מִן סִירוֹ. וַיֵּעַט הָעָם – הַתְּנַפֵּל

מִהָרָה בְּעֵשֶׂת וְעוֹף טוֹרָף וְהָ עַל טְרָפוֹ, וְהָ

הָיָה כְּבֹר בְּעֵשֶׂת, שֶׁכָּבֵר הָיָה מִתָּר לָעָם

לֶאֱכֹל. עַל־הַדָּם – עַם הַדָּם, שֶׁלֹּא יִצָּא

עוֹד הַדָּם מִן הַבָּשָׂר, נֶגֶד מִצְוַת הַתּוֹרָה:

לו וישאל שאול באלהים: הארד אחרי פלשתים? התחנם
 בנדר ישראל? ולא ענהו ביום ההוא. לח ניאמר שאול: גשו
 הלם כל פנות העם, וידעו ויראו במה היתה החטאת הזאת
 היום. לט כי חיי-יהונה, המושיע את-ישראל, כי אם-ישנו
 ביונתן בני-כרמות ימות; ואין עגרו מכל-העם. ט ויאמר
 אל-כל-ישראל: אתם תהיו לעבר אחד, ואני ויונתן בני
 נהיה לעבר אחד; ויאמרו העם אל-שאול: הטוב בעיניך
 עשה. מא ויאמר שאול אל-יהונה: אלהי ישראל, הבה תמים!
 נילכד יונתן ושאול, והעם יצאו. מב ויאמר שאול: הפילו
 ביני ובין יונתן בני, נילכד יונתן. מג ויאמר שאול אל-יונתן:
 הנידה לי, מה עשית? ונגד-לו יונתן ויאמר: טעם טעמתי
 בקצה המטה, אשר-בנדי, מעט דבש; הנני אמות. מד ויאמר
 שאול: כה-יעשה אלהים וכה יוסף, כרמות תמות, יונתן!
 מה ויאמר העם אל-שאול: היונתן ימות, אשר עשה הישועה
 הגדולה הזאת בישראל? חלילה! חיי-יהונה, אם-יפל משערת
 ראשו ארצה, כרעם-אלהים עשה היום הזה; ויפדו העם

ב א ו ר .

העם, היה מפיל עוד גורל על השבטים,
 המשפחות, הבתים והנזירים וראה יהושע וז'.
 (מד) כה-יעשה אלהים - כה נעלנו
 אלהים הפעם, וכה יהיה לי חמיד לעד.
 (מה) אם-יפל משערת ראשו ארצה-
 אם גם נגע ונעו בו לרעה. כרעם-אלהים
 עשה היום הזה - הן הן הנה עמו היום
 להביא ישועה לעמו, ולו ספק אלהים במותו.
 לא נמן בקרו את התשועה הגדולה הזאת.
 ויפדו - נתנו כפר נפשו לך.

בראשונה בני, על ידי האורים והחומים.
 לח כל פנות העם - כל ראשי העם.
 במה היתה החטאת שבשבילה לא ענהו?
 לט כי אם-ישנו - העון ביונתן בני-
 אפילו אם יונתן בני, האהוב לי כל כך,
 הנה החוטא גם הוא ימות.
 מט אתם תחיו... ואני... - ונפיל גורל
 ביני וביןכם.

מא הבה תמים - תהי נא גורל אמת.
 ותעם יצאו - נמים; ולו נפל הגורל על

את־יונתן, וְלֹא־מֵת. מִי נִשְׁעַל שְׂאוֹל מֵאַחֲרֵי פִלְשְׁתִּים; וּפִלְשְׁתִּים הִלְכוּ לְמָקוֹמָם.

מִי וְשְׂאוֹל לָכֵד הַמְּלוּכָה עַל־יִשְׂרָאֵל; וַיִּלָּחֶם סָבִיב בְּכָל־אֹיְבָיו: בְּמוֹאָב, וּבְכַנְז־עַמּוֹן, וּבְאֲדוֹם, וּבְמִלְכֵי צוּבָה, וּבְפִלְשְׁתִּים; וּבְכָל אֲשֶׁר־יִפְגֹּה יִרְשָׁע. מִח וַיַּעַשׂ חֵיל, וַיִּבֶן אֶת־עַמְּלָק; וַיַּצֵּל אֶת־יִשְׂרָאֵל מִיַּד שָׁמְחוּ. מִט וַיִּהְיוּ בְנֵי שְׂאוֹל: יוֹנָתָן וַיִּשׁוּי וּמִלְכִישׁוּעַ; וַיִּשֶׁם שְׁתֵּי בָנָתָיו: שֵׁם הַבְּכִירָה מֵרַב, וַיִּשֶׁם הַקָּטָן מִיכָל. י וַיִּשֶׁם אִשְׁתּוֹ שְׂאוֹל אַחִינֹעַם בַּת־אַחִימֶעַץ; וַיִּשֶׁם שֶׁר־צָבָאוּ אֲבִיגַיִר בֶּן־נֵר, דּוֹד שְׂאוֹל. נא וְקִישׁ אֲבִי־שְׂאוֹל, וְנֵר אֲבִי־אַבְגַּיִר בֶּן־אַבִּיאל. נב וַתְּהִי הַמִּלְחָמָה חֲזָקָה עַל־פִּלְשְׁתִּים כֹּל יְמֵי שְׂאוֹל; וַרְאָה שְׂאוֹל כָּל־אִישׁ גִּבּוֹר וְכָל־בֶּן־חֵיל, וַיֹּאסְפוּהוּ אֵלָיו.

ב ב א ו ר

וַיִּבֶן אֶת־עַמְּלָק -- כִּמּוֹ שֶׁמֶסְפֵּר לְסֵלֶן (פָּרָק ט"ז); בָּאֵן מִנְהָ הַכְּתוּב אֵת כָּל גִּבּוֹרֵי הַיָּמִין וְלִפְיָכֵךְ הוּא מְבִיר גַּם אֶת מִלְחָמַת עַמְלָק. מִיַּד שָׁמְחוּ -- מִיַּד אֹיְבָיו שֶׁהָיוּ שׂוֹסִים וּבָנוּיִם אוֹתוֹ סָמִיד.

מִט וַיִּהְיוּ בְנֵי שְׂאוֹל -- בְּמִקּוֹם אַחֵר (ל"א ב') הוּא נִקְרָא אֲבִיגַיִר ב. וְעוֹד בֶּן רִבְעִי הָיָה לוֹ: אַשְׁפֶּזֶל, הוּא אִישׁ בֶּשֶׁת.

נ אֲבִיגַיִר -- הוּא נִקְרָא סָמִיד: אֲבִיגַיִר דּוֹד שְׂאוֹל -- נֵר אַחִי קִישׁ הָיָה דּוֹד לְשְׂאוֹל. נא בֶּן־אַבִּיאל -- לִפִּי הַנֶּחֱם כִּדְבָרֵי תַנְחִימִים א' וחי' ל"ג הָיָה קִישׁ בֶּן נֵר בֶּן אֲבִיאל; וְלִפִּי נֵר הָיָה אֲבִיגַיִר דּוֹד שְׂאוֹל. נב וַרְאָה שְׂאוֹל -- וַיִּשְׁתַּהֲוֶה וַרְאָה שְׂאוֹל וַיֹּאסְפוּהוּ אֵלָיו -- אֵל חֵילוֹ הַקָּבוֹעַ.

מִי לָכֵד הַמְּלוּכָה -- הַתְּחִנּוֹת בְּמִלְכוּתוֹ. עַד שֶׁגַּם מִתְנַגְּדֵי הַכִּירוּהוּ לְמֶלֶךְ עֲלֵיהֶם. וַיִּלָּחֶם סָבִיב -- לְאַחֵר שֶׁהָיָה אֵת הַפִּלְשְׁתִּים. וַיִּלָּחֶם גַּם נֵתַר אֹיְבֵי יִשְׂרָאֵל, אֲשֶׁר מִסָּבִיב. בְּמוֹאָב וּבְכַנְז־עַמּוֹן -- מִמְּנָח. וּבְאֲדוֹם -- מִדְּרוֹם. וּבְמִלְכֵי צוּבָה -- מִצָּפוֹ. צוּבָה הִיא אֲרֵם צוּבָה. מְדִינָה זוֹ הָיְתָה מִצָּפוֹנִית מִן־הַתִּיּוֹת לְדִמְשֶׁק וְהַשְׁתַּרְעָה עַד נֶהַר פָּרַת. יִרְשָׁע -- וְהַפֶּעַל רָשָׁע בְּאִירֹו, כִּמּוֹ בְּאֲרָמִית רָתַע: הַסּוּג אַחֲרָה. יִרְשָׁע לְאַחֲרָיו" (מִסְכַּת פָּרָה ג' ג') וְהַפֶּעַל: יִרְשָׁע, כִּמּוֹ יִרְתִּיעַ, כְּלוּמַר: יָשִׁיב אַחֲרָה. וּבְכָל אֲשֶׁר־יִפְגֹּה יִרְשָׁע -- בְּכָל מְקוֹם שֶׁהָיָה פּוֹגֵה בְּמִלְחָמָה. הָיָה מְשִׁיב אֶת אֹיְבָיו אַחֲרָה וּמִנְחָמָם. מִח וַיַּעַשׂ חֵיל -- אָסַף מִחֲמַת גִּבּוֹר.

טו.

א נִיאָמַר שְׁמוּאֵל אֶל-שְׂאוּל: אֲתִי שָׁלַח יְהוָה לְמַשְׁחֹךְ
לְמִלְךָ עַל-עַמּוֹ, עַל-יִשְׂרָאֵל; וְעַתָּה שָׁמַע לְקוֹל דְּבָרֵי יְהוָה.
ג כֹּה אָמַר יְהוָה צְבָאוֹת: פָּקַדְתִּי אֶת אֲשֶׁר-עָשָׂה עִמָּלֶךְ
לְיִשְׂרָאֵל, אֲשֶׁר-שָׂם לוֹ בְּדָרְךָ, בַּעֲלָתוֹ מִמִּצְרַיִם. ג עַתָּה לֵךְ
וְהִבִּיתָה אֶת-עַמְּלֶכְךָ, וְהַחֲרַמְתָּם אֶת-כָּל-אֲשֶׁר-לוֹ, וְלֹא תַחֲמַל
עָלָיו; וְהִמַּתָּה מֵאִישׁ עַד-אִשָּׁה, מֵעוֹלָל וְעַד-יוֹנֵק, מִשּׁוֹר וְעַד-
שֶׂה, מִנֶּמֶל וְעַד-חֲמוֹר. ד וַיִּשְׁמַע שְׂאוּל אֶת-יְהוָה, וַיִּפְקְדֵם
בְּטֹלָאִים, מֵאֲתִים אֶלְף רֶגֶל; וַעֲשֶׂרֶת אֲלָפִים אֶת-אִישׁ יְהוּדָה.

באור.

פְּתָאם עַל הַנְּסִיחָה מִן הַיָּדִידִים בַּמִּדְבָּר
ג) עַתָּה לֵךְ וְהִבִּיתָה אֶת-עַמְּלֶכְךָ -
אָמַר, הַמֶּלֶךְ הָרִאשׁוֹן לְיִשְׂרָאֵל, סָבִיב אֶת
הָאוֹיֵב הָרִאשׁוֹן לָעָם יִשְׂרָאֵל וְהַחֲרַמְתָּם -
תְּשַׁחֲתוּם, תְּשַׁמְדוּם אֶת כָּל אֲשֶׁר לוֹ; כִּי לֹא
תִהְיֶה זֹאת מִלְחָמָה בְּבוֹשׁ, אִם כִּדִּי לְשַׁלֵּל
שָׁלָל, אֲלָא מִלְחָמָה יְהִי, כִּי יִמָּחֶה גַם וְכָר
הָאוֹיֵב הַנּוֹרָא, שְׁקִימוֹ סָבִיב הוּא לָעָם
יִשְׂרָאֵל. מֵעוֹלָל - מִנֶּמֶל קָטָן בְּדִזְיוֹ מִתְּאֲכָרִים
הַעֲמִלְקִים לְיִשְׂרָאֵל (פְּסוֹם לִיג). מִשּׁוֹר וְעַד-
שֶׂה - כִּי לֹא יִקְחוּ מִכּוֹשֵׁם לָהֶם לְשַׁלֵּל
אֶד מִרְגָּם וְיִהְיֶה הָעָם וְכָל אֲשֶׁר לוֹ.
ד) וַיִּשְׁמַע - אָסַף, הַקְּהִיל עַל נְדִי צִירִים
קוֹרָאִים בְּקוֹל, וְכֵן הָיָה עֵיק. בְּטֹלָאִים -
הוּא הַעִיר טָלָם, שֶׁבְּנִחֲלַת יְהוּדָה (וְהוֹשֵׁעַ
ט"ו כ"ד); וְכִדְמִי הַתְּלִמִּיד מִפְּרָשִׁים: טֹלָאִים -
הוּא הַרְבִּים מִן הַשֶּׁם טָלָה; וְהַבְּנָה שְׁנוֹן
לְכָל אִישׁ טָלָה, וְכִשְׁפָּר אֶת הַטֹּלָאִים, נָבַע
מִסְפַּר הָעָם. אִישׁ יְהוּדָה - גַּם כֵּן נֶחֱשֵׁב
שֶׁכֵּן יְהוּדָה לְכָר נִרְאָה לְמַעַלָּה י"א, ח"ז.

ב) פָּקַדְתִּי - וְכִדְמִי. עִמָּלֶךְ - מָקוֹם
מוֹשְׁבוֹ הַכְּלָלִי שֶׁל הָעָם הַנֶּכָּדָה הָיָה
בְּסַלְעַ עֲרָב (Arabia petrea), מִדְּרוּמִית -
מִזְרֵחִית לְאֶרֶץ פְּלִשְׁתִּים, אֲצֵל גְּבוּל אֲדוֹם.
הָעָם הַנֶּכָּדָה הָיָה הָאוֹיֵב הַיּוֹתֵר קָשָׁה
וּמִסְכָּן לְיִשְׂרָאֵל. עוֹד בְּתַקּוּפַת יְדוּנִי: יִשְׂרָאֵל
בַּמִּדְבָּר, כָּא עִמָּלֶךְ, בְּלִי שׁוֹם סָבִיב, וְנִלְחַם
עִם יִשְׂרָאֵל בְּרִשְׁיוֹתִים (שְׁמוֹת י"ז, ה' - י"ד);
כְּשֶׁבָאוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אֶל קָצֵה נֶגֶב בְּנֵינִי, וְכָר
הַעֲמִלְקִי וְגַם מִכָּה רָבָה (בַּמִּדְבָּר י"ד, מ"ה);
כְּשֶׁעָבַר עֲגִלּוֹן מֶלֶךְ מוֹאָב אֶת הַיַּרְדֵּן לְהִלָּחֶם
עִם יְהוּדָה וְאֶמְרִים, נִלְחָה גַם עִמָּלֶךְ עַמּוֹ
(שְׁמוֹת ג' י"ג); כְּשֶׁטְּוִי הַיָּדִידִים כָּאֶרְבֶּה עַל
אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל - גַּם עִמָּלֶךְ עִמָּהֶם (שְׁמוֹת י"ג, ג');
קָצֵה הַצִּיד הָעָם הַנֶּכָּדָה וְהַנֶּכָּדָה הָיָה לְיִשְׂרָאֵל
מִשּׁוֹר שְׁנוֹת מֵאוֹת, עַד כִּי יָבֵעַ הָעָם וְהַיָּדִיד,
כִּי "מִלְחָמָה לִּי בַּעֲמִלֶךְ מִדּוֹר דּוֹר" (שְׁמוֹת
י"ז, י"ד), וְכָל זְמַן שָׁלֹא יִמָּחֶה וְכָר עִמָּלֶךְ
מִסַּחַת הַשָּׁמַיִם לֹא תִהְיֶה מִנוּחָה לְיִשְׂרָאֵל
כְּאֶרְצוֹ. אֲשֶׁר-שָׂם לוֹ - אוֹרְכִים לְהַתְנַפֵּל

ה וַיָּבֹא שְׂאוּל עַד-עִיר עֶמֶלֶק, וַיָּרֶב בְּנָחַל. וַיֹּאמֶר שְׂאוּל
 אֶל-הַקִּינִי: לָכוּ סְרוּ רִדּוֹ מִתּוֹךְ עֶמְלֶק, פֶּן-אֶסְפָּד עִמּוֹ,
 וְאַתָּה עֲשִׂיתָה חֶסֶד עִם-כָּל-בְּנֵי יִשְׂרָאֵל, בְּעִלּוֹתָם מִמִּצָּרִים;
 וַיֹּסֶר קִינִי מִתּוֹךְ עֶמְלֶק. וַיִּיד שְׂאוּל אֶת-עֶמְלֶק, מִחֲוִילָה
 בּוֹאֵךְ שׁוּר, אֲשֶׁר עַל-פְּנֵי מִצָּרִים. וַיִּתְּפֹשׂ אֶת-אַנְג מֶלֶךְ-
 עֶמְלֶק הַי; וְאֶת-כָּל-הָעָם הַחֲרִים לְפִי-חֶרֶב, וַיַּחְמַל שְׂאוּל
 וְהָעָם עַל-אַנְג, וְעַל-מִיטֵב הַצֹּאן וְהַבֶּקֶר וְהַמִּשְׁנִים, וְעַל-
 הַכִּרִּים, וְעַל-כָּל-הַטּוֹב, וְלֹא אָבּוּ הַחֲרִימָם; וְכָל-הַמְּלָאכָה
 נִמְכְּרָה וְנָמַס אֶתָּה הַחֲרִימוּ.

י וַיְהִי דָבָר יְהוָה אֶל-שְׂמוּאֵל לֵאמֹר: יֵא נַחֲמָתִי כִי--
 הַמְּלָכָתִי אֶת-שְׂאוּל לְמֶלֶךְ, כִּי-שָׁב מֵאַחֲרַי, וְאַתָּה דִּבְרִי לֹא

ב א ו ר .

מִחֲוִילָה עַד הַבְּרָךְ הַהוּלָכֶת לְשׁוּר, בְּלֹמַר:
 מִקָּצֵה עֶרֶב הַדְּרֹמִית עַד קָצֵה הַשָּׁמַיִם. בְּכָל
 מְקוֹם שֶׁמִּצָּא אוֹתָם נוֹדְרִים עִם עֲדֵרֵיהֶם
 הַשְּׂמִידִם, שְׂאֲרֵיהֶם נִזְכָּרִים עוֹד בְּסִפְרֵי
 הַנְּבִיאִים בְּמִקְוֹמוֹת שׁוֹנִים.

ח אַנְג—שֵׁם תֹּאֵר לְמַלְכֵי עֶמְלֶק, בְּהַשֵּׁם
 פֶּרַע הַ לְמַלְכֵי מִצְרַיִם, וְאֵלֵי לְמַלְכֵי
 פְּלִשְׁתִּים בְּתַרְמוֹנִים, וְכֵן לְמַלְכֵי דַגֵּן.

ט מִיטֵב — הַטּוֹב בְּיוֹתֵר, הַמְּבֻחָר.
 וְהַמִּשְׁנִים—יִנְחָן בֶּן עִזִּיאל מְרֹא: וְהַשְּׂמִינִים.
 הַכִּרִּים—הַבָּבָשִׁים הַמְּשֻׁטְמִים. הַמְּלָאכָה—
 הַמִּתְּנָה וְכוּ: לְהַגִּיל הַמְּלָאכָה, אֲשֶׁר לְקִינִי
 (בְּרֹאשִׁית ל"ג, י"ד). נִמְכְּרָה—וַיִּמְכֶּה וְכָה
 וְהָיָה מְרַבֶּת מִן נִכְרָה, נִפְעַל, וּמִן מְכֻנָּה,
 הַפְּעַל, מִמְּקוֹר בְּיוֹחַ. נִמְכְּרָה וְנָמַס — הִלָּה
 וְחִלְשָׁה.

יא נַחֲמָתִי — וּמְקוֹר הַנֶּחֱם, נִפְעַל וְאֵי

ה עִיר עֶמְלֶק—עִיר הַנִּכּוֹל שֶׁל עֶמְלֶק;
 וַיֵּשׁ אוֹמְרִים, כִּי הָעֶמְלָקִים הָיוּ עִם נוֹדֵר
 בְּעֶבְרִים עַל פְּנֵי שְׂמֵחַ אֶרֶץ גְּדוֹל, וְאֵךְ עִיר
 אַחַת הָיְתָה לָהֶם, הָיָא עִיר הַמְּלוּכָה, וְכָה
 יֵשֶׁב אַנְג מֶלֶךְ. וַיָּרֶב—וַיִּנְאָרְכוּ. וַיָּרֶב בְּנָחַל—
 שָׁם לָהֶם מְאָרְבוֹם בְּעֶמֶק הַרְּרֹב לְעִיר.

י תְּקִינִי—מִשְׁפַּחַת תְּקִינִי, מִבְּנֵי חֹרֶב
 חֹסֶן מִשָּׁה, שָׁהִיו נוֹדְרִים עִם עֲדֵרֵיהֶם
 בְּסִבִּיבוֹת אֶרֶץ עֶמְלֶק וְרָאָה שׁוֹפְטִים אֵלֵי. וְכוּ.
 יד—כִּי הָיָה הַמְּקוֹם הַהוּא מְקוֹם הָרִים.
 אֶסְפָּד—אֲשֶׁר מִידָּה, אֶבְרִי מִידָּה, עֲשִׂיתָה חֶסֶד—
 כִּי חֹרֶב, אֲבִי הַמִּשְׁפָּחָה הַזֶּה לְבְנֵי יִשְׂרָאֵל
 אֶת הַבְּרָךְ, בְּלִקְחָתָם בְּמִדְבָּר, וַיְהִי לָהֶם
 לְעִינִים (בְּמִדְבָּר י', ל"א).

י חֲוִילָה—חָבַל אֶרֶץ בְּמִדְבָּר עֶרֶב
 הַדְּרֹמִית. שׁוּר—חָבַל אֶרֶץ עַל גְּבוּל
 מִצְרַיִם הַמִּזְרָחִי. מִחֲוִילָה בּוֹאֵךְ שׁוּר—

הקים; ויָחַד לְשִׁמּוּאֵל, וַיִּזְעַק אֶל־יְהוָה כָּל־הַלַּיְלָה.
 יב וַיִּשְׁכַּם שִׁמּוּאֵל לִקְרֹאת שְׂאוּל בַּבֶּקֶר; וַיִּגַּד לְשִׁמּוּאֵל
 לֵאמֹר: בָּא--שְׂאוּל הַבֶּרְמֶלֶה, וְהִנֵּה מַצִּיב לוֹ יָד; וַיִּסָּב
 וַיַּעֲבֹר, וַיִּהְיֶה הַגִּלְגָּל. יג וַיָּבֹא שִׁמּוּאֵל אֶל־שְׂאוּל; וַיֹּאמֶר לוֹ
 שְׂאוּל: בְּרוּךְ אַתָּה לַיהוָה, הִקִּימְתִּי אֶת־דְּבַר יְהוָה. יד וַיֹּאמֶר
 שִׁמּוּאֵל: וּמָה קוֹל־הַצָּאן הַזֶּה בְּאָזְנִי, וְקוֹל הַבֶּקֶר, אֲשֶׁר אֲנֹכִי
 שֹׁמֵעַ? טו וַיֹּאמֶר שְׂאוּל: מַעֲמַלְקֵי הַבִּיאוֹם, אֲשֶׁר חָמַל הָעָם
 עַל־מִיטַב הַצָּאן וְהַבֶּקֶר, לְמַעַן זָכַח לַיהוָה אֱלֹהֶיךָ; וְאַתָּה
 הַיּוֹתֵר הַחֲכָמָנוּ. טז וַיֹּאמֶר שִׁמּוּאֵל אֶל־שְׂאוּל: הֲרָף, וְאַנְיָדָה
 לָךְ אֶת אֲשֶׁר דִּבֶּר יְהוָה אֵלַי הַלַּיְלָה; וַיֹּאמֶר לוֹ: דַּבֵּר.
 יז וַיֹּאמֶר שִׁמּוּאֵל: הֲלוֹא אִם־קָטַן אַתָּה בְּעֵינֶיךָ, רֹאשׁ שְׂבָטֵי
 יִשְׂרָאֵל אַתָּה; וַיִּמְשַׁחְךָ יְהוָה לְמֶלֶךְ עַל־יִשְׂרָאֵל. יח וַיִּשְׁלַחְךָ
 יְהוָה בְּדֶרֶךְ; וַיֹּאמֶר: לָךְ וְהַחֲרַמְתָּה אֶת־הַחַטָּאִים, אֶת־

וַיֹּאמְרוּ כְתִיב.

ב א ו ר

מִתְחַרֵּט. ויָחַד לְשִׁמּוּאֵל — שִׁמּוּאֵל הַצִּיֹּנִי
 עַל הַדָּבָר הַזֶּה. וַיִּזְעַק אֶל־יְיָ — הִתְפַּלֵּל לַיְיָ.
 יב בָּא שְׂאוּל הַבֶּרְמֶלֶה — בְּדֶרֶךְ שׁוֹבוֹ
 מִעֲמַלְקֵי עֶבֶר דֶּרֶךְ הָעִיר בֶּרְמֶל, אֲשֶׁר
 בַּיהוּדָה (וַיִּזְעַק מִי, נִיחָ). הָעִיר בֶּרְמֶל
 עֲמָדָה עַל הַר, שֶׁנֶּחְמָה גַם הוּא בֶּרְמֶל;
 וְהוּא מִמְּעַרְבֵי לָיִם הַמִּלְחָמָה, וּמִדְּרוֹמֵי מִזְרָחָהּ
 לְהַבְרֹן. מַצִּיב לוֹ יָד — הוּא מָקוֹם לוֹ שֶׁם
 מַצֵּבֶת וְדָרוֹן, לְזָכַר נִצְחוֹנוֹ עַל עֲמַלְק וְרֹאשׁ
 שִׁמּוּאֵל בִּי: יִיחָ, יִיחָ: יִיחָ אֲבִשְׁלוֹם. וַיִּסָּב
 וַיַּעֲבֹר... — וּמִשָּׁם פָּנָה שְׂאוּל וְהָלַךְ הַגִּלְגָּל
 לִנְכַּח שָׁם זָבַח תּוֹדָה לַיְיָ.
 יג בְּרוּךְ אַתָּה לַיְיָ — וּבְרִכָּתוֹ יְיָ, וְהוּא
 דְּרִישַׁת שְׁלוֹם רִגְלָהּ בְּפִי הַעֲבָדִי, הִקִּימְתִּי—

קִימְתִּי, מִלֵּאמֶי; עֲשִׂיתִי בְּאֲשֶׁר צִוִּיתִי.
 יד וּמָה קוֹל־הַצָּאן הַזֶּה בְּאָזְנִי? — הֵן
 דִּבֶּר יְיָ הִנֵּה לְחַתֵּרִים אֶת הַכֹּל.
 טו אֲשֶׁר חָמַל הָעָם — וְלֹא זָכַל לְהַתְנַגֵּד
 לְרִצּוֹן הָעָם; וְאֵד לְהַצְטַדֵּק לִפְנֵי שִׁמּוּאֵל
 אָמַר וְאַתָּה, וְהַאֲמַתְתָּ הִנֵּה הוּא וְהָעָם בְּרָעָה
 אֶחָד לְמַחַת אֶת הַשָּׁלָל וְרָאָה פְסוּק מִי.
 טז הֲרָף — תִּבֵּל מִדְּבַר דְּבָרֶיךָ.
 יז אִם־קָטַן אַתָּה בְּעֵינֶיךָ — אִם דִּי קָטָן
 אַתָּה בְּעֵינֶיךָ, כְּלוֹמֵר: עֵנִי וְשִׁפְלֵי רוּחִי.
 יח רֹאשׁ שְׂבָטֵי יִשְׂרָאֵל אַתָּה — בְּדִל וְאַח
 עוֹמֵד אַתָּה בְּרֹאשׁ כָּל הָעָם, וְלֹא הִנֵּה לָךְ
 לְשֹׁמֵעַ בְּקוֹל הָעָם. וַיִּמְשַׁחְךָ יְיָ לְמֶלֶךְ —
 וְעַל הָעָם לְשֹׁמֵעַ בְּקוֹלֶךָ.

עמלק, ונלחמת בו עד-כלותם אתם. יט ולמה לא-שמעת בקול יהוה, ותעט אל-השכל, ותעש הרע בעיני יהוה? כ ויאמר שאול אל-שמואל: אשר שמעתי בקול יהוה, ואלך בדרך אשר-שלחני יהוה; ואביא את-אנג מלך עמלק, ואת-עמלק התרמתי. כא ויפח העם מהשכל צאן ובקר, ראשית החרם, לזבח ליהוה אלהיך בגלגל. כב ויאמר שמואל:

החפץ ליהוה בעלות וינבחים, כשמע בקול יהוה? הגה שמע מנבח טוב, להקשיב מחלב אילים. כג כי חטאת-קסם-מרי, ואנן ותרפים-הפצר; יען מאסת את-דבר יהוה, ויאמר שאול אל-שמואל: חטאתי, כי-עברתי את-

ב א ו ר .

לו עולות וקריבו לו ינבחים, כמו שהוא רוצה, שישמעו בקולו - הגה שמע מנבח טוב - טוב מנבח, כלומר: לשמע בקול יי טוב בעיניו מן הנבחים, שמקריבים לו. להקשיב - לשמע בקולו - ושוב מחלב אילים - שמקטירים לו על המזבח. קסם-מעשה בשפים ונבואת עתידות בשם האלילים. מרי - חסר משמעת. חטאת-קסם-מרי-המרי, חסר המשמעת למצות יי, הוא חטא גדול בחטאת הקסם. ואנן ותרפים - ו. ואנן התרפים, והוא מקביל לחטאת קסם. ואנן ותרפים - יען עבודת האלילים. הפצר - סרבונו, קשיות עוף, כלומר: המקשה את לבו ומסרב לשמע בקול יי. מרי הוא בעובר אלילים. כג כי התרפים דברו אנן, והקסמים חזו שקרי (וכנה יי כ"א).

יט) ותעט - ו= ותעט. ותעט אל-השכל - ואסה התנפלת על השכל, ובדבר הנה הראית, כי לא היתה זאת מלחמת קנאה ונקם, על כל הרעה שעשו לישראל, אלא מהנהגה לבצע ומסאנה לשלל ולחמם בעמלק; ושמואל חשב לו לעז גם מה שהשאיר את אנג בחיים, למען יהיה לו לעבר, או לקחת בפר נפשו.

כ) אשר שמעתי... - הלא שמעתי בקול יי. ואביא את-אנג - הן לא שלחתי לחפשי, כי אם לקחתי בשביה, ואפשר גם עתה להרגו.

כא) ראשית החרם - החלק המבחר ברכוש עמלק. לזבח... בגלגל - ולפיכך באנו הנה, ומסת לכתריכם אקריבם ליי.

כב) החפץ ליי... האם רוצה יי, כי יעלו

פִּי־יְהוָה וְאֶת־דְּבָרֶיךָ; כִּי יִרְאֵתִי אֶת־הָעַם וְאֶשְׁמַע בְּקוֹלָם.
כֹּה נִעְתָּה שָׂא נָא אֶת־חַטָּאתִי; וְשׁוּב עִמִּי וְאַשְׁתַּחֲוֶה לַיהוָה.
כִּי נִיאָמַר שְׁמוּאֵל אֶל־שְׂאוּל: לֹא אָשׁוּב עִמָּךְ; כִּי מֵאַסְפָּדָה
אֶת־דְּבַר יְהוָה, וַיִּמָּאֲסָד יְהוָה מִהוּיּוֹת מֶלֶךְ עַל־יִשְׂרָאֵל.
כִּי וַיִּסָּב שְׁמוּאֵל לָלֶכֶת; וַיַּחֲזֹק בְּכַנְף־מַעִילוֹ, וַיִּקְרַע. כֹּה נִיאָמַר
אֵלָיו שְׁמוּאֵל: קִרַּע יְהוָה אֶת־מַמְלְכוֹת יִשְׂרָאֵל מֵעַלְיֶךָ הַיּוֹם;
וַנִּתְּנָה לְרֹעֶד הַטּוֹב מִמָּךְ; כִּס וְנָם נָצַח יִשְׂרָאֵל לֹא יִשְׁקַךְ
וְלֹא יִנָּחֵם; כִּי לֹא אָדָם הוּא לְהִנָּחֵם. לִי נִיאָמַר: חַטָּאתִי,
עָתָה כִּפְּרֵנִי נָא נְגִד־וִקְנִי עִמִּי וְנִגִּד יִשְׂרָאֵל; וְשׁוּב עִמִּי
וְהַשְׁתַּחֲוִיתִי לַיהוָה אֱלֹהֶיךָ. לֹא יָנִישָׁב שְׁמוּאֵל אַחֲרֵי שְׂאוּל;
וַיִּשְׁתַּחוּ שְׂאוּל לַיהוָה.

לב נִיאָמַר שְׁמוּאֵל: הִנֵּישׁוּ אֵלַי אֶת־אַנְג מֶלֶךְ עַמְלָק;
וַיִּלָּךְ אֵלָיו אַנְג מַעֲדַנָּת; וַיִּאָמַר אַנְג: אָכֵן סָר מִר־הַמִּנּוֹת.
לג נִיאָמַר שְׁמוּאֵל:

בְּאֶשֶׁר שִׁבְלָה נָשִׁים חֲרָבָךְ, בֶּן־תִּשְׁבֵּל מְנָשִׁים אִמָּךְ;

ב א ו ר .

סִמְנָת - כֹּל מְרִירוֹת הַמִּנּוֹת סָרָה מֵעַלִּי כִּי
אָכְסֵר בְּמִנּוֹת מַחֲוִי שְׁפִלוֹת וְעַבְדוֹת. וְהַש
אוֹמְרִים. שְׁאָנָה הִלֵּךְ בְּשִׁמְחָה לִקְרֹאת שְׁמוּאֵל
בְּדִבְלִי שְׁמֹנֶה כִּי הִבְיֹא תִקְוָה וְחָלַל עַלֵּי
וַיִּקְרָא לוֹ דְּרוֹר. וַיִּלְכִּיד אָמַר: אָכֵן סָר מִר־
הַמִּנּוֹת - בְּנֵדָאֵי סָר מִמִּנּוֹת הַסָּר, כִּי לֹא
יִמִּיתִי (וְרַבִּי ג). וְהַש מִקְרָשִׁים: מַעֲדַנָּת -
וּמַעֲדַנָּת, מִמִּקְוֵי עֲנֹד - קִשְׁרוֹ אִסּוּר בְּכִבְלֵי
וְאָכַל הַפֶּעַל "וַיִּלָּךְ" אֵינוֹ מִתְּחִיל לְכַאן, וְהָיָה
צָרִיךְ לִזְמֹר: וַיִּבְיֹא, או: וַיִּנֵּי שׁוּ אֶת
אָנָּה וְהַש קוֹרְאִים כֹּאן: אָכֵן מִר־הַמִּנּוֹת.
לג בְּאֶשֶׁר שִׁבְלָה נָשִׁים חֲרָבָךְ - בְּנֵדָאֵי
שְׁמֹרָדָה עֲשָׂתָה חֲרָבָה נָשִׁים לְשִׁבּוֹלוֹת, כִּי

כד) כִּי יִרְאֵתִי אֶת־הָעַם - לֹא קִדְּוֹן
עֲשִׂיתִי זֹאת, אֲךָ מִרְאֵתִי מִפְּנֵי הָעַם.
כה) שָׂא נָא - סִלַּח נָא לְחַטָּאתִי.
כו) וַיַּחֲזֹק בְּכַנְף־מַעִילוֹ - שְׂאוּל רָצָה
לְעַצּוֹר בּוֹ, שְׂלֹא וַעֲבָדֵנו מִתּוֹךְ בָּעַם.
כז) נָצַח יִשְׂרָאֵל - אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל וַאֲבִירֵי
הַנֶּפֶשׁ. לֹא יִשְׁקַךְ - לֹא יִבְטַל אֶת דְּבָרָיו,
שֶׁדָּבַר עַלְיָ. וְלֹא יִנָּחֵם וְלֹא יִתְקַרֵּט.
ל) וְשׁוּב עִמִּי - אֵל הַמִּנּוֹת שִׁבּוֹלָל.
לב) מַעֲדַנָּת - וְהָאֵר הַפֶּעַל, בְּמִרְבּוֹת
מְשׁוֹת עֲלוֹ, שְׁמַח. וַיִּלָּךְ אֵלָיו אַנְג
מַעֲדַנָּת - אַנְג הִלֵּךְ לִקְרֹאת שְׁמוּאֵל בְּשִׁמְחָה,
לְהִרְאוֹתוֹ, כִּי אֵינוֹ זָרָה מִבְּנֵי הַמִּנּוֹת. סָר מִר־

וַיִּשְׁפָּךְ שְׁמוּאֵל אֶת-אָנָּג לִפְנֵי יְהוָה בְּגִלְגָּל.
 יי וַיִּלְכֹּד שְׁמוּאֵל הַרְמָתָה; וַשָּׂאוֹל עָלָה אֶל-בֵּיתוֹ וַבֵּעַת
 שָׂאוֹל. לה וְלֹא-יָסַף שְׁמוּאֵל לִרְאוֹת אֶת-שָׂאוֹל עַד-יוֹם מוֹתוֹ.
 כ כִּי-הִתְאַבֵּל שְׁמוּאֵל אֶל-שָׂאוֹל; וַיַּהֲנֶה נַחֵם, כִּי-הִמְלִיךְ אֶת-
 שָׂאוֹל עַל-יִשְׂרָאֵל.

טז.

א וַיֹּאמֶר יְהוָה אֶל-שְׁמוּאֵל: עַד-מָתִי אַתָּה מְתַאבֵּל אֶל-
 שָׂאוֹל? נָאֲנִי מֵאַחֲתָיו מִמֶּלֶךְ עַל-יִשְׂרָאֵל; מִלֵּא בָרְנָה שָׁמָּן.
 ב וַלֵּךְ אֲשַׁלְחֶךָ אֶל-יֹשֵׁי בֵית-הַלְחָמִי, כִּי-רָאִיתִי בְּבָנָיו לִי
 כִּמְלֶכֶךְ. ג וַיֹּאמֶר שְׁמוּאֵל: אֵיךְ אֵלֶיךָ? וַשָּׁמַע שָׂאוֹל וַהֲרַנְנִי;
 ד וַיֹּאמֶר יְהוָה: עֲנֵלֹת בְּקָר תִּבְחַן בְּיָרֵךְ, וְאַמְרָת: לִזְבַּח לַיהוָה
 ה בָּאתִי. ו וַקְרֹאתָ לְיֹשֵׁי בִזְבַּח; וְאַנְכִי אוֹדִיעֶךָ אֶת אֲשֶׁר-תַּעֲשֶׂה,
 וז ומִשְׁחָתָ לִי אֶת אֲשֶׁר-אָמַר אֵלֶיךָ. י וַיַּעַשׂ שְׁמוּאֵל אֶת אֲשֶׁר
 ידְבַר יְהוָה, וַיָּבֹא בֵּית לָחֶם; וַיִּתְּרֻוּ וַקְּנִי הָעִיר לַקְּרֹאתוֹ.
 *פסקא באמצע פסוק.

באור.

(א) וַיִּשְׁפָּךְ - נִתְּרַנְנִי - כְּמוֹכָה בְּמַלְכוּת. וְאַמְרָת -
 לְשׁוֹאֲלִים אוֹתָךְ לְמַכְלִית בּוֹאֵךְ. לִזְבַּח לִי
 בָּאתִי - וַבָּאָתָּה תִּבְחַן שֵׁם וְכַח שְׁלָמִים.
 ג וַקְרֹאתָ לְיֹשֵׁי בִזְבַּח - וְסוּמִין אֶת
 יֹשֵׁי בֵּין מְקֻרְוָאִים לְאַבְלָה מִבְּשֶׁר הַנּוֹכַח.
 ד וּמִשְׁחָתָ לִי - לְמַלְכֵךְ; מִשְׁחָתָ זֶה שְׁהִיָּה
 כְּסִתָּר לֹא נִתְּנָה עוֹד לְמַשִּׁיחַ וְכוּת הַמְּלֻכָּה.
 ה מִשְׁחָתָ שָׂאוֹל, אֵלָּא הִיָּה בֶּקַע קִנְעוֹר
 זְבוּאִי, כִּי זְבוּאִיִּם וַיָּשֶׁב עַל פֶּסַח הַמְּלֻכָּה.
 ו וַיִּתְּרֻוּ... לַקְּרֹאתוֹ - מִבְּרִי לְצֹאת
 לְקַרְוָתוֹ בְּתִרְדָּה; כִּי קְרֹאוֹתָם אֶת הַנְּבִיא

הַרְמָתָה אֶת בְּנֵי־הָעִיר. בֶּן תִּשְׁבַּל מְנַשִּׁים אֶמְרָךְ -
 בֶּן תִּהְיֶה אֶמְרָךְ שְׂבוּלָה בֵּין הַנְּשִׁים. וַיִּשְׁפָּךְ -
 טָשַׁע, גָּזַר בְּחֶרֶב.
 לה וְלֹא-יָסַף שְׁמוּאֵל - שְׁמוּאֵל לֹא הִלָּךְ
 עוֹד לִרְאוֹת אֶת שָׂאוֹל, אֲבָל שָׂאוֹל הִלָּךְ עוֹד
 פַּעַם אַחַת לִרְאוֹת אֶת שְׁמוּאֵל וּלְהַלְכֵן יִיט. כִּיד.
 א מִלֵּא בָרְנָה שָׁמָּן - בִּימֵי קֶדֶם וַיִּבְרָא
 הַקֶּדֶם גַּם בְּיָמֵי אֱלֹהִים הָיוּ מִשְׁמָשִׁים בְּקִרְוִים.
 ז בְּחִיּוֹר בְּקִרְוֵי קֶדֶם וְשׁוֹר, לְהַתּוּק בְּהֵן מִיָּה
 מִלֵּוִים שׁוֹנִים. בֵּית-הַלְחָמִי - מִבֵּית לָחֶם
 יְהוּדָה. רְוִיתִי... לִי - כְּסִתָּתִי לִי.

וַיֹּאמֶר: שְׁלֹם בּוֹאָךְ? הֲיֹאמֶר: שְׁלֹם! לְנִזְכָּח לַיהוָה בָּאתִי.
הִתְקַדְּשׁוּ וּבָאתֶם אִתִּי בְּזִבְחִי; וַיִּקְדָּשׁ אֶת־יָשִׁי וְאֶת־בְּנָיו,
וַיִּקְרָא לָהֶם לְזִבְחִי. וַיְהִי כְּבוֹאָם, וַיֵּרָא אֶת־אֱלִיאֵב, וַיֹּאמֶר:
אָךְ נִגְדַּי יְהוָה מִשִּׁיחוֹ. וַיֹּאמֶר יְהוָה אֶל־שְׁמוּאֵל: אֵל־תִּבְט
אֶל־מִרְאֵהוּ וְאֶל־נִבְיָהּ קוֹמְתוֹ, כִּי מֵאַסְתִּיהוּ; כִּי לֹא אֲשֶׁר
יֵרָאֵה הָאָדָם, כִּי הָאָדָם יֵרָאֵה לְעֵינָיו, וַיְהוָה יֵרָאֵה לְלִבּוֹ.
חִוִּיקְרָא יָשִׁי אֶל־אַבְיִנְדָּב, וַיַּעֲבְרֵהוּ לִפְנֵי שְׁמוּאֵל; וַיֹּאמֶר:
נֹם־בָּנָה לֹא־בָחַר יְהוָה. ט וַיַּעֲבֵר יָשִׁי שְׁמָה; וַיֹּאמֶר: נֹם־
בָּנָה לֹא־בָחַר יְהוָה. י וַיַּעֲבֵר יָשִׁי שְׁבַעַת בְּנָיו לִפְנֵי שְׁמוּאֵל;
וַיֹּאמֶר שְׁמוּאֵל אֶל־יָשִׁי: לֹא־בָחַר יְהוָה בְּאַלְלָהּ. יא וַיֹּאמֶר
שְׁמוּאֵל אֶל־יָשִׁי: הִתְמוּ הַנְּעָרִים? וַיֹּאמֶר: עוֹדִי שָׂאֵר הַקָּטָן.

*הל' בפחח.

ב ב א ו ר .

בָּקָן, פָּחַר אֲוִלִי בָּא אֲלֵיהֶם לִנְבֵּא לָהֶם דִּבְרֵי
דַּע, אִי לְהוֹדִיקֶם עַל מִטָּאתֶם. וַיֹּאמֶר -
יִזְכָּרְךָ בְּדִעְוָאֵל קָרָא: וַיֹּאמְרוּ, וַיִּכְוֹן.
וְלִפִּי הַנוֹסֵחַ שְׁלֹנִי: אָמַר וְאֵת רֹאשׁ הַנוֹקִיָּם.
שְׁלֹם בּוֹאָךְ? - הֲלֹשִׁים בָּאתְ אֵלַיִן? הֵאֵם
לֹא מָרָה מִקֶּרֶה כֵּעַ? וַיֵּשׁ מִבְּאֵרִים: וַיִּתְּרֵדוּ -

מִתְּרֵדוּ נִיגַי, וַיֵּשׁ בְּלֹא־ךְ - בְּרִבְעַת שְׁלֹם רִגְלִיהָ.
ה) הִתְקַדְּשׁוּ - הָיוּ נִזְכָּרִים. וַיִּקְדָּשׁ -
הַיָּמִין, קָרָא. אֶת־יָשִׁי - בֵּין שָׂאֵר הַבְּרִיאִים.
ו) אָךְ וְאֵבֶן נִגְדַּי יִי מִשִּׁיחוֹ - בְּעֵדֵי יְהוָה
עֲבָדָה בּוֹ יִי לְמִשְׁחוֹ לְמִלְכָּה עַל יִשְׂרָאֵל, כִּי
נִבְיָה קוֹמָה הָיָה וַיִּפָּה מִרְאֵה כְּשֹׂאֵל.

ח) וַיִּקְרָא יָשִׁי אֶל־אַבְיִנְדָּב בְּקָרָה הַדּוֹדֵנֶה
שְׁמוּאֵל לְיָשִׁי אֵת מִטְבַּח בָּאָו.
ט) שְׁמָה - בְּמִקְוֵם אַחֵר הוּא וַיִּקְרָא
שְׁמָה (שְׁמוּאֵל ב', יג, ג).

ו) תִּבְט - וְנִבְט - הַבְּטָ, פִּינִי, הַפְּעִילוֹ.
אֶל־תִּבְט אֶל־מִרְאֵהוּ - הַנִּפְהָ. וְאֶל־נִבְיָה
וַיִּבְחָרְמוֹתוֹ - אֵל קוֹמְתוֹ הַנִּבְיָה. מֵאַסְתִּיהוּ -
לֹא בִסְתִמִּי בּוֹ וַהֲפַעַל מֵאֵם הוֹדְקָתוֹ כֵּאֵן
הַפְּעַל מִן בְּחֵדוֹ, בְּשִׁבִּיל שְׂאִינוֹ מִדְּמִן

י) וַיַּעֲבֵר יָשִׁי שְׁבַעַת בְּנָיו - בְּדִהְיֵיהֶם
יָשִׁי לִפְנֵי שְׁמוּאֵל אֵת שְׁבַעַת בְּנָיו הַגְּדוֹלִים.
מִבָּאֵן מִשְׁמַע שְׁמִלְכָּר דּוֹד הָיוּ לְיָשִׁי שְׁבַעַת
בָּנִים; אֲבָל בְּדִבְרֵי תַּנְמִים א' (ב' טו') נִחְשָׁבִים
שְׁבַעַת בְּנֵי יָשִׁי וַיִּדּוֹר בְּדִלְלָם.

י) הִתְמוּ הַנְּעָרִים - תָּאֵן לָךְ עוֹד בְּנִיבִי
שָׂאֵר - נִשְׂאֵר. הַקָּטָן - הַנְּעָרִים מִכָּל הַבָּנִים,
וְלִדְבָרֵי יוֹסִיפּוֹס הָיָה אִי בֵּן עֶשְׂרִי שָׁנִים.

וַתֵּהָרֶעַח רָעָה בְּצֹאן; וַיֹּאמֶר שְׁמוּאֵל אֶל־יְשִׁי: שְׁלַחָה וַקְחָנוּ, כִּי־לֹא נִסְכַּב עַד־בָּאוּ פֹה. יִבְיָשְׁלַח וַיְבִיאָהוּ, וְהוּא אֲדַמּוּנִי עַם־יִפְהָ עֵינָיִם וְטוֹב רֹאִי; וַיֹּאמֶר יְהוָה: כּוּם מִשְׁחָהוּ, כִּי־זֶה הוּא. יִבְיָקַח שְׁמוּאֵל אֶת־קָרְנֵי הַשֶּׁמֶן, וַיִּמָּשַׁח אֹתוֹ בְּקֶרֶב אָחָיו, וַתַּצְלַח רִזְח־יְהוָה אֶל־דָּוִד מִבָּחִים הַהוּא וּמִעַלָּה; וַיָּקָם שְׁמוּאֵל וַיֵּלֶךְ הַרְמָתָה.

יִי וְרוּחַ יְהוָה סָרָה מֵעַם שְׂאוּל; וּבִגְעַתָּיו רִוַּח־רָעָה מֵאֵת יְהוָה. טו וַיֹּאמְרוּ עַבְדֵי־שְׂאוּל אֵלָיו: הִנֵּה־נָא רִוַּח־אֱלֹהִים רָעָה מִבַּעֲתָד. טז וַיֹּאמֶר־נָא אֲדָנָי, עַבְדֶּיךָ לִפְנֶיךָ: יִבְקָשׁוּ אִישׁ יָדָע מִגִּנּוֹן בַּכְּנוּר; וְדָבָה בַּהֲיוֹת עָלֶיךָ רִוַּח־אֱלֹהִים רָעָה.

ב א ו ר .

מִחֲשָׁבוֹת עֲצָב עַל כְּבוֹדוֹ, כִּי גָלָה מִמֶּנּוּ, וְנִפְשׁוֹ מִלְּאָה פֶסֶד לְעֵת־דִּוְחָיו, עַד שֶׁחָלָה מִחֲלַת הַנֶּפֶשׁ. הִיא מִחֲלַת הַעֲצָבָה (מַעֲלָא־בְּאֵלֵיו). בְּנִימִים בְּרָמוּנִים לֹא יָדְעוּ סְבוֹת מִחֲלַת הַנֶּפֶשׁ, וְלִפְדֵּךְ קִשְׁבוּ, כִּי רוּחוֹת רָעוֹת שׁוֹכְנוֹת בְּקֶרֶב חֲזוֹלָה וּמִפְחִידוֹת אוֹתִי לַעֲתִים; וּבָזָז אֶרֶץ הַנָּהָם חוֹשֵׁב גַּם הַיּוֹם, כִּי בְּקֶרֶב הַמִּשְׁנָע שׁוֹכְנֵת רוּחַ רָעָה. שְׂדֵי. וַאֲמַר: "וּבִגְעַתָּה", בְּשִׁבּוֹל שְׂמֻחַת הַעֲצָבָה מִחֲזוֹלָה בְּרָאשִׁיתָהּ בַּק לַעֲתִים וְדוֹעִית. טו רִוַּח־אֱלֹהִים רָעָה - רוּחַ רָעָה מֵאֵת הָאֱלֹהִים. מִבַּעֲתָד - מִבַּעֲתַת אוֹתָהּ לַעֲתִים. טז וַיֹּאמֶר־נָא יְהוָה נָא, עַבְדֶּיךָ לִפְנֶיךָ - עַבְדֶּיךָ לִפְנֶיךָ - עַבְדֶּיךָ עוֹמְרִים לִפְנֶיךָ וְנִכְוִיִּם תְּמִיד לְמִלֵּא פְקִדוֹתֶיךָ וְנוֹרָה מֵאִמָּר מִסְרָו. יִבְקָשׁוּ אִישׁ יָדָע - יִפְשְׁטוּ גַם אִישׁ יָדָע וּמִבִּין. מִגִּנּוֹן בַּכְּנוּר - הַמִּיטִיב לְגִנּוֹן בַּכְּנוּר. וְדָבָה מִבְּחָרִים: אִישׁ יָדָע מִגִּנּוֹן, כְּמוֹ: אִישׁ יָדָע לְגִנּוֹן. בַּהֲיוֹת עָלֶיךָ... כִּי דָאֻמִּר, גְּבִרָה הַמִּחֲלָה

וַתֵּהָרֶעַח (וְהוּא) רָעָה - הָרָעִים הָיוּ נִקְבְּרִים בְּקֶרֶב הָעֵבְרִים; מִלְּבַד הָעֹבֹת הָיוּ גַם רֹאשֵׁי הָאָמָה: מֹשֶׁה, דָּוִד, אֱלִישָׁע, עֲמוֹס - רֹשֵׁי צֹאן. וַקְחָנוּ - וַיְבִיאָהוּ הָהָר. לֹא נִסְכַּב לֹא גִשֵׁב סָבִיב לְשִׁלְחָן לְאָכֹל מִן הַנּוֹכַח. יב אֲדַמּוּנִי - אִלֵּם. עַם־יִפְהָ עֵינָיִם - מֵחֵל הַנֶּחֱס, עַם הַנִּרְאָתָה כֹּאן: כְּמוֹ כֵּן, כְּלִימָר: וִיפָה עֵינָיִם. וְטוֹב רֹאִי - טוֹב מִרְאָה. יג בְּקֶרֶב אָחָיו - בֵּין אָחָיו, כְּלוּמָר: אֹדֶּה הוּא נִכְסֵר מִבֵּין אָחָיו. וְצִוִּי הַכְּנוּרָה: כְּפִנֵּי אָחָיו וּבְחֻכָם, כִּי בְּנִבְאֵי הַתּוֹרָה מִשִּׁיחַ דָּוִד כְּסוּד, וְכֵן יִשִּׁי יָדָע וְזֹאת (וּבְקֶרֶב נֶאֱלָ). וַתַּצְלַח רִזְח־יְיָ - מֵאֵן נָתַה עַל דָּוִד רוּחַ יְיָ. יד וְרוּחַ יְיָ סָרָה... - מִשְׁחָה רוּחַ יְיָ עַל דָּוִד, סָרָה מֵעַל שְׂאוּל. וּבִגְעַתָּה - מִבַּעֲתָה אוֹתוֹ, שְׂעָלָה הַפְחִידָה אוֹתוֹ לַפְּעָמִים. רוּח־רָעָה - רוּחַ עֲצָבָה נִוְרָה. מִיּוֹם שֶׁשָּׁמַע מִפִּי שְׁמוּאֵל אֶת הַנּוֹכָחָה הַקְּשָׁה, כִּי יְיָ קָרַע מִמֶּנּוּ אֶת הַמִּמְלָכָה, הִנֵּה חוֹשֵׁב כְּסוּד

וַיִּגְזַן בְּיָדוֹ, וְטוֹב לָךְ. י' וַיֹּאמֶר שְׂאוֹל אֶל-עֲבָדָיו: רְאוּ-נָא לִי אִישׁ מִיָּטִיב לְגִנְן, וְהִבִּיאֹתֶם אֵלָי. י" וַיֵּשֶׁן אֶחָד מִהַנָּעָרִים וַיֹּאמֶר: הִנֵּה רָאִיתִי בֶן לְיִשְׁי בֵּית הַלְחָמִי, יָדַע גִּנְן, וְגִבּוֹר חֵל, וְאִישׁ מְלַחְמָה, וְגִבּוֹן דָּבָר, וְאִישׁ תָּאָר; וַיַּהֲרֶה עִמּוֹ. י"ט וַיִּשְׁלַח שְׂאוֹל מַלְאָכִים אֶל-יִשְׁי; וַיֹּאמֶר: שְׁלַחָה אֵלָי אֶת-דָּוִד בְּנֶךְ, וְאֲשֶׁר בְּצֹאן. כ' וַיִּקַּח יִשְׁי חֲמֹר לֶחֶם, וְנָאֵד יִין, וְגִדֵּי עֲזִים אֶחָד; וַיִּשְׁלַח בְּיַד-דָּוִד בְּנוֹ אֶל-שְׂאוֹל. כא וַיָּבֹא דָוִד אֶל-שְׂאוֹל וַיַּעֲמֵד לִפְנָיו; וַיֹּאחֲזֶהוּ מָאֵד, וַיַּהֲרִיֵּלּוּ נָשָׂא כְלִים. כב וַיִּשְׁלַח שְׂאוֹל אֶל-יִשְׁי לֵאמֹר: יַעֲמֵד-נָא דָוִד לִפְנֵי, בִּי-מִצָּא חֵן בְּעֵינַי. כג וְהָיָה בַּהֲוִיּוֹת רוּחַ-אֱלֹהִים אֶל-שְׂאוֹל, וְלִקַּח דָּוִד אֶת-הַבָּנוֹר וְגִנְן בְּיָדוֹ; וַיְרוּחַ לְשְׂאוֹל וְטוֹב לוֹ, וְסָרָה מֵעָלָיו רוּחַ הַרָּעָה.

יז.

א' וַיֹּאסְפוּ פְּלִשְׁתִּים אֶת-מַחְנֵיהֶם לַמְּלָחְמָה, וַיֹּאסְפוּ שׁוֹכָה אֲשֶׁר לַיהוּדָה; וַיַּחֲנוּ בֵּין-שׁוֹכָה וּבֵין-עֹקֶה בְּאַפְסֵי דָמִים.

באור.

וְנָאֵד יִין וְגִדֵּי עֲזִים - מִתַּנְת אֶפְרָא לְמַלְכָּה מְשֻׁדָּהוּ, מִבְּרָמּוֹ וּמִשְׁעָרָיו.

(כב) יַעֲמֵד-נָא דָוִד לִפְנֵי - יִשְׁאָר נָא אֶצְלִי לְשִׁרְת לִפְנֵי.

(כג) בַּהֲוִיּוֹת רוּחַ-אֱלֹהִים - בְּשִׁנְחָה עָלָיו הָרוּחַ הַרָּעָה, רוּחַ הַעֲצָבָה. וְנָכַח לְשְׂאוֹל - הוֹטֵב לוֹ.

(א) בֵּין-שׁוֹכָה וּבֵין-עֹקֶה - שְׁמֵי הָעָרִים הָאֵלֶּה הָיוּ בְּאֶרֶץ יְהוּדָה, עַל גְּבִיל פְּלִשְׁתִּים.

בְּאַפְסֵי דָמִים - וּבְדִבְרֵי הַנָּמִים אִי יִרְאָה, יִיגָא וְנָקָא הַמָּקוֹם הַזֶּה: פֶּס ד' מ' כו.

עָלָיו אֶד לַעֲתִים. וְטוֹב לָךְ - וְיִטֵּב לָךְ, כִּי תַחֲלֶה הַעֲצָבָה מִלְכָּד. גִּם הַרְפָּאִים בְּנִמְנוֹ מִרְפָּאִים אֵת חוֹלֵי הַעֲצָבָה בְּמוֹסָקָה.

יח) גִּבּוֹר חֵל וְאִישׁ מְלַחְמָה - בְּנִרְאָה, וְנָא לְדָוִד שֵׁם גִּבּוֹר, בְּהַלְחָמּוֹ עִם שׂוֹדְדִים וְסִיתוֹ טָרָף, בְּאֲשֶׁר דָּעָה אֵת צֹאן אֲבִיו. וְאִישׁ תָּאָר - וְהָיָה תָאָר. וַיֵּי עִמּוֹ - מַצְלִים בְּכָל הַרְבֵּיוֹ. כָּל הַמַּעֲשִׂוֹת הָאֵלֶּה מִבְּשִׁירוֹת אוֹתוֹ לַהֲוִיּוֹת בֵּין סְקֻרִּים לְמַלְכָּד.

כ) חֲמֹר לֶחֶם חֲמֹר שְׁעָן עֲבָדוֹת לֶחֶם; וְהָיָה לְמַעֲלָה מִרְק ט', ז' וּבְבִאוֹרֵנוּ שְׁסוֹ.

ב וַיִּשְׁאוּל וְאִישׁ־יִשְׂרָאֵל נֶאֱסָפוּ, וַיַּחֲנוּ בְּעֶמֶק הָאֵלָה; וַיַּעֲרְכוּ מִלְחָמָה לְקִרְאֹת פְּלִשְׁתִּים. וַיּוֹפְלִשְׁתִּים עִמָּדִים אֶל־הָהָר מִזֶּה, וַיִּשְׂרָאֵל עִמָּדִים אֶל־הָהָר מִזֶּה; וַהֲגִיֵּא בִיגִיָּהם.

ו וַיֵּצֵא אִישׁ־הַבָּנִים מִמַּחֲנוֹת פְּלִשְׁתִּים, וְגִלְיָת שְׁמוֹ, מִנֶּת; וַיַּבְּחֻהוּ שֵׁשׁ אַמּוֹת וָזֶרֶת. ה וְכֹבֶעַ נְחֹשֶׁת עַל־רָאשׁוֹ, וְשָׁרִיוֹן קִשְׁקָשִׁים הוּא לְבוּשׁ; וּמִשְׁקַל הַשָּׁרִיוֹן חֲמֹשֶׁת־אֲלָפִים שְׁקָלִים נְחֹשֶׁת. וּמִצַּחַת נְחֹשֶׁת עַל־רִגְלָיו; וְכִידּוֹן נְחֹשֶׁת בֵּין כַּתְּפָיו. וְעֵץ חֲנִיתוֹ בְּמִנּוֹר אֲרָנִים, וְלַהֲבַת חֲנִיתוֹ שֵׁשׁ־מֵאוֹת שְׁקָלִים.
יחזק כתיב.

ב א ו ר .

מִפָּחִים וְהַטָּפַח = רֶחֶב כַּף הַיָּד. זֶרֶת = מִקְשָׁה
הַאֲגָדָל עַד קֶצֶה הַזֶּרֶת, הָאֲצָבָע הַקָּטָנָה.
וְהָיָא כְּהָצִי אִמָּה.

(ב) בְּעֶמֶק הָאֵלָה – עַל צִלְע הָהָר לְפָנֵי
הָעֶמֶק. מִמּוֹל אֲפָס דָּמִים. עֶמֶק זֶה נִמְצָא
בְּדֶרֶךְ מִירוּשָׁלַם לְפִנּוּ.

(ה) כֹּבֶעַ נְחֹשֶׁת –
לְהִגֵּן מִפְּנֵי חַיִּים וְאֲבָנִים
קָלַע וּמִסַּבֵּת הָרֶב. שָׁרִיוֹן –
קָשׁ. שָׁרִיוֹן קִשְׁקָשִׁים –
קָשׁ הַעֲשׂוֹי מִטַּבָּעוֹת נְחֹשֶׁת
אֲחוּזוֹת 11 בָּרוֹ בְּקִשְׁקָשׁוֹ
הַקָּטָן. חֲמֹשֶׁת־אֲלָפִים
שְׁקָלִים – לְפִי מִשְׁקַל
הַשְּׁקָל בְּיָמֵינוּ הָרַב.
מִשְׁעָרִים, שֶׁמִּשְׁקַל הַשָּׁרִיוֹן
עָלָה בְּעֶרְךָ לְשִׁלְשִׁים
וְחֹשֶׁשׁ לְמִרְאֹת.

שָׁרִיוֹן קִשְׁקָשִׁים .

(ג) וּפְלִשְׁתִּים עֹמָדִים
אֶל־וַעֲלוּ הָהָר אֲחֵל־אֲפָס
דָּמִים. מִצַּד זֶה לְעֶמֶק
הָאֵלָה. וְהָיָא – עֶמֶק צֶר.
וְהִגִּיֵּא – הוּא עֶמֶק הָאֵלָה;
וְכָל־מַחֲנֶה חָפָה לְעֵת שֹׁמֵר
מִחֲנֶה הָאוֹיֵב אֶל הָעֶמֶק
וְיִתְחִיל לְהִלָּחֵם.

(ד) אִישׁ־הַבָּנִים – אִישׁ
הַיֵּצֵא לְמִלְחָמַת שָׁנִים;
וְנִקְרָא כַּף לְפִי שְׁהִיָּה עֹמֵד
בֵּין שְׁנֵי הַמַּחֲנוֹת. מִלְחָמַת

(ו) וּמִצַּחַת נְחֹשֶׁת – מִצַּח־לֹחַ, קָשׁ
טֶס וְיֹשֶׁת, שֶׁהִיָּה קָשׁוֹר אֶל כָּל רֶגֶל מִן
הַכָּרְכִים וְלִמְשָׁה. כִּידּוֹן – רֶחֶב הַבָּרָז שֶׁוּנְרָקִים
אוֹתוֹ אֶל הָאוֹיֵב; וְזֶה, קָשׁוֹר אֶל הַשָּׁרִיוֹן
וְחִלּוֹ לוֹ מֵאֲחוּרָיו עַל 11 בָּרוֹ בְּתַחֲסִייוֹ.

(ז) וְעֵץ חֲנִיתוֹ – יָד הַחֲנִית הַנֶּאֱצָב בְּמִנּוֹר

שָׁנִים הָיְתָה נִדְהָת בִּימֵי קָדֶם בֵּין שְׁנֵי מַחֲנוֹת
אוֹיֵבִים, וְנִצָּחוֹן הָאֶחָד נִחְשָׁב לְנִצָּחוֹן כָּל
הַמַּחֲנֶה. בְּנִדְהָת הָיָה גִלְיָת זֶה רִגִּיל בְּמִלְחָמוֹת
שָׁנִים כְּאֵלוֹ בַּעַת מִלְחָמָה. מִנֶּת – מִשְׁעָר גֹּת.
אִשׁ אַמּוֹת – הָאִמָּה הִיא בְּאֶרֶךְ כֶּרֶךְ כִּיד
מִמַּחֲנוֹת מִן הַמִּרְבֵּק עַד קֶצֶה הָאֲצָבָע; שְׁשָׁה

בְּרוּל; וְנָשָׂא הַצֶּנֶה הַלֵּךְ לִפְנֵי. ח וַיַּעֲמֵד וַיִּקְרָא אֶל-מַעֲרֹכַת
יִשְׂרָאֵל, וַיֹּאמֶר לָהֶם: לָמָּה תֵּצְאוּ לַעֲרֹךְ מִלַּחְמָה? הֲלוֹא
אֲנֹכִי הַפִּלְשְׁתִּי, וְאַתֶּם עֲבָדִים לְשָׂאוֹל; בְּרוּ-לָכֶם אִישׁ, וַיֵּרֶד
אֵלָיו. ט אִם-יֻכַּל לְהִלָּחֵם אִתִּי וְהִכֵּנִי, וְהִינֵנִי לָכֶם לַעֲבָדִים;
וְאִם-אֲנִי אוֹכֵל-לוֹ וְהִכִּיתִיו, וְהִייתֶם לָנוּ לַעֲבָדִים, וַעֲבַדְתֶּם
אִתָּנוּ. י וַיֹּאמֶר הַפִּלְשְׁתִּי: אֲנִי הִרְפַּתִּי אֶת-מַעֲרֹכֹת יִשְׂרָאֵל
הַיּוֹם הַזֶּה; תִּנּוּ-לִי אִישׁ וְנִלְחַמָּה יָחָד. יא וַיִּשְׁמַע שָׂאוֹל וְכָל-

יִשְׂרָאֵל אֶת-דְּבָרֵי הַפִּלְשְׁתִּי הָאֵלֶּה, וַיַּחֲתוּ וַיֵּרָאוּ מָאֵד.
יב וַיָּדוּד בֶּן-אִישׁ אֶפְרַתִּי הַזֶּה, מִבֵּית לָחֶם יְהוּדָה, וּשְׁמוֹ
יִשִּׁי, וְלוֹ שְׁמֹנֶה בָנִים; וְהָאִישׁ בִּימֵי שָׂאוֹל זָקֵן, בָּא בְּאִנְשֵׁים.

ב א ו ר .

י אֲנִי חִרְפַּתִּי - (עֵבֶר בְּמָקוֹם הַנַּח)
הֵנָּה אֲנִי מִחֲרָף וּמִכְבֹּד אֶת מַחְנֵה יִשְׂרָאֵל.
יב וַיַּחֲתוּ - (נִפְשַׁל מִן חֵתוֹ נִכְהָלוּ
מִפְרָאָה הַשֵּׁנָה הַגְּבוּרָה וַיִּנְרָאוּ - וַיִּינְרָאוּ).
יג וַיָּדוּד בֶּן-אִישׁ אֶפְרַתִּי - לִפִּי הַמַּסְפָּר
לְמַעַל (פָּרָק ט"ו) הָיָה כְּבֵר דָּוִד נוֹשֵׂא כְלָיו
שֶׁל שָׂאוֹל וְהָיָה גְּבוּרָא עִמּוֹ בַּשִּׁבְחָה הַמִּלְחָמָה;
לִפִּי זֶה וְהָיָה הַסּוּס לִיב בַּמִּשְׁדֵּךְ יִשָּׁר מִסּוּס
י"א. וְאוֹלָם הַסּוּסִים י"ב-ל"א הֵם רְשִׁימָה
הַסּוּסוֹת אֶחָדָה, שֶׁלִּפְנֵיהֶן בָּא דָּוִד אֶל בֵּית
שָׂאוֹל אֲדָף עַל גִּבֵּי הָרִיגָה גְּלִית הַפִּלְשְׁתִּי
וְרָאָה בַּמְּבֹאֵז, וְקוֹדֵם לָכֵן לֹא נֹדַע לְשָׂאוֹל
כָּלֵל וְרָאָה לְהֵלֵךְ סּוּסִים נה-נו. וַיָּדוּד בֶּן
אִישׁ אֶפְרַתִּי - רְשִׁימָה זוֹ מִסְפַּרְתָּ לָנוּ עַל
דָּוִד כַּעַל אִישׁ לֹא נֹדַע לָנוּ מִקִּדְּם. אֶפְרַת -
הִיא בֵּית לָחֶם, וְנִקְרָאָה אֶפְרַת, עַל שֵׁם
אֲדָמָה הַסּוּסִיָּה, וּמִשּׁוֹם זֶה נִקְרָאָה גַם
בֵּית לָחֶם. וְהָאִישׁ... זָקֵן - וְלִפְנֵיהֶן לֹא
הָלַךְ בַּעֲצָמוֹ לְמַלְחָמָה וְגַם דָּוִד בְּנֵי נִשְׁאָר

אֲנָרִים - מְנוּר וְקִסְמִיכֹת: מְנוּר הוּא עֵץ
עֲבֵה, שְׁחוּמֵי הָאֵרֶץ דְּרוּכִים עָלָיו. וְלַהֲבֵת
תִּנִּיתוּ - הַלְּמַב, הַפְּדוּל בְּסֵד שֶׁבְּקִצְהוּ.
צִיָּה - מִגֵּן וְדוּל הַמִּגֵּן עַל כָּל הַנּוֹף.
ח מַעֲרֹכַת יִשְׂרָאֵל - שׂוֹרֹת צָבָא
יִשְׂרָאֵל. לָמָּה תֵּצְאוּ... - לָמָּה זֶה וְלִחְמוּ
כָּל אִנְשֵׁי הַמַּחְנֵה? אֲנֹכִי הַפִּלְשְׁתִּי - פְּלוּמֶר:
אֲנִי אֶחָד הַפִּלְשְׁתִּים. עֲבָדִים לְשָׂאוֹל -
רָקָם קְבוּ: עֲבָדִים. בְּרוּ - וַיִּבְרוּ (כְּמוֹ
סִפּוֹ) מִמְּקוֹר בְּרֵר, עִינֹ. בְּרוּ-לָכֶם -
בְּחֵרוּ לָכֶם.

ט אִם-יֻכַּל לְהִלָּחֵם בִּי... - בְּדֵי נִהְיִים
הַבְּדוּאִים גַּם הַיּוֹם, בְּשִׁנְקוֹשִׁים שְׁנֵי שְׂבָטִים
הַעֲזָרִים זֶה לָזֶה, וְדוּמִים זֶה לָזֶה בַּמַּסְפָּר
אִנְשֵׁיהֶם, יֹצֵא בֶן שְׂבָט אֶחָד וְקוֹרָא אֶל בְּנֵי
הַשְּׂבָט הַשֵּׁנִי, בִּי וְתֵנוּ לוֹ אִישׁ לְהִלָּחֵם עִמּוֹ;
וְכִדְבָּרוֹ הוּא מִתְפָּאֵר בְּגִבּוּרָתוֹ וּבִכּוֹחַ בְּנֵי
שְׂבָטוֹ, וּמִחֲרָף וּמִכְבֹּד אֶת הָאוֹיֵב, כְּמוֹ
שֶׁעָשָׂה גְלִית (סּוּסִים י').

יִנְיֹכּוּ שְׁלֹשֶׁת בְּנֵי־יִשְׁי הַגְּדֹלִים הָלְכוּ אַחֲרֵי־שְׂאוּל לַמֶּלֶכְמָה;
וְשֵׁם שְׁלֹשֶׁת בְּנָיו, אֲשֶׁר הָלְכוּ בַּמֶּלֶכְמָה: אֱלִיאָב הַבְּכוֹר,
וּמִשְׁנֵהוּ אַבִּינֶדָב, וְהַשְּׁלִישִׁי שֵׁמָּה. יִי וְדָוִד הוּא הַקָּטָן; וְשְׁלֹשָׁה
הַגְּדֹלִים הָלְכוּ אַחֲרֵי שְׂאוּל. טו וְדָוִד הָלַךְ וַשָּׁב מֵעַל שְׂאוּל.
לַדְּעוֹת אֶת־צֹאן אֲבִיו בֵּית־לָחֶם.

טז וַיֵּנֶשׁ הַפְּלִשְׁתִּי הַשָּׂכָם וְהָעָרֶב; וַיִּתְּנָצַב אַרְבָּעִים יוֹם.
יז וַיֹּאמֶר יִשְׁי לְדָוִד בְּנוֹ: קַח־נָא לְאַחִידָא אִיפַת הַקְּלִיא הַזֶּה,
וַעֲשֶׂהָ לָחֶם הַזֶּה; וְהָרֵץ הַמִּמְנָה לְאַחִידָא. יח וְאֵת עֲשֶׂרֶת
תְּרִיצֵי הַחֶלֶב הָאֵלֶּה תָּבִיא לְשֵׁר הָאֵלֶּף; וְאֶת־אַחִידָא תַּפְקֶה
לְשָׁלוֹם, וְאֶת־עֲרֻבָתָם תִּקַּח. יט וְשְׂאוּל וְהָמָּה וְכָל־אִישׁ

ב א ו ר.

יָהִי פָסוּק זֶה הַמִּשְׁדֵּךְ לַפָּסוּק הַקָּדָם. בֵּית־
לָחֶם – בְּבֵית לָחֶם, בְּלוֹמַר: בְּסִבְיֹתֶיהָ.

(טו) וַיֵּנֶשׁ הַפְּלִשְׁתִּי – וְהוּא הַמִּשְׁדֵּךְ מִפָּסוּק י',
הַשָּׂכָם וְהָעָרֶב – בְּקֶדֶר וּבְעָרֶב. וַיִּתְּנָצַב
אַרְבָּעִים יוֹם – כִּי הָיָה קָא הַפְּלִשְׁתִּי
וּמִתְּנָצַב נֶגֶד מַחֲנֵה יִשְׂרָאֵל בְּמִשְׁדֵּךְ אַרְבָּעִים
יוֹם וְדָבָר אֵת דְּבָרָיו.

(יז) אִיפַת הַקְּלִיא – הָאִיפָה = שֵׁלֶשׁ
סָאִים. אִיפַת שְׁבָלִים קְלִיּוֹת וְנִצְלִיּוֹת קָאשׁ.
וַעֲשֶׂהָ לָחֶם – עֲשֶׂה בָרֹזֶת לָחֶם. וְהָרֵץ –
וְהָבָא מִהָר, בְּמִרְצָה.

(יח) תְּרִיצֵי הַחֶלֶב – הַנְּדִינִיּוֹת. תָּבִיא –
מִתְּנָה. לְשֵׁר הָאֵלֶּף – שְׂאוּדִים עוֹמְדִים פֶּסֶת
פְּקֻדָּתוֹ. לְשָׁלוֹם – תַּשְׁאֵלֶם מִה
שְׁלוֹמָם. וְאֶת־עֲרֻבָתָם תִּקַּח – עֲרֻבָה –
מִשְׁבּוֹן, וְכֵאן הַפְּנִיָּה: אוֹת, בְּלוֹמַר: תָּבִיא
לִי אוֹת אִמָּת, כִּמּוֹ תַעֲוֶדָה מִשֵּׁר הָאֵלֶּף, כִּי
שְׁלוֹם לָחֶם.

(יט) וְשְׂאוּל וְהָמָּה – שְׁלֹשָׁה אֲחֵי דָוִד.

אֵלָּלוּ לַדְּעוֹת אֵת הַצֹּאן. בָּא בְּאֲנָשִׁים –
בֵּין אֲנָשִׁים וּבְקָדָם, בְּלוֹמַר: אֵל מִן־עֲצַת
מַלְאָכָיו. וְהַמִּרְגּוֹם הַסּוּרִי קָרָא: בָּא בְּשָׁנִים י'.
(יג) וַיִּלְכּוּ... אַחֲרֵי שְׂאוּל – הַמֶּלֶךְ
הַלְכוּ מִתַּחַת.

(טו) וְדָוִד הָלַךְ וַשָּׁב מֵעַל שְׂאוּל – דָּוִד,
הַמִּנְיָן לִפְנֵי הַמֶּלֶךְ וְנוֹשָׂא בְלִיּוֹ, הָיָה עוֹבֵב
לְעֵתִים אֵת בֵּית שְׂאוּל, וַשָּׁב אֵל בֵּית אֲבִיו
לַדְּעוֹת אֵת צֹאנוֹ. לִפִּי זֶה לֹא הָיָה דָּוִד
נוֹשָׂא בְלִיּוֹ הָאֵחָד שֶׁל שְׂאוּל, וְלִפְקֶדֶת וְכָל
לְעֵבֶד לַפָּעֲמִים אֵת בֵּית הַמֶּלֶךְ. וַיִּהְיֶה פָסוּק
זֶה הוֹסֵפֶת הַסִּפּוּר, כִּי לְסִפּוּר שְׁתֵּי הַדְּרָשׁוֹת
הַסִּטּוּרִיּוֹת, שֶׁנִּגְדָּן בּוֹלֵט לְהֵלֵךְ מִן הַפָּסוּקִים
(מִדֵּ-י' י'). וַיֵּשׁ מִפָּרָשִׁים: וְדָוִד הוֹלֵךְ וַשָּׁב
מֵעַל שְׂאוּל – מִמַּחֲנֵה שְׂאוּל, דָּוִד הָיָה הוֹלֵךְ
וַשָּׁב מִבֵּית אֲבִיו אֵל הַמַּחֲנֶה לְהָבִיא אֵקֶל
לְאִדָּו, וּמִן הַמַּחֲנֶה אֵל בֵּית אֲבִיו לַדְּעוֹת
אֵת הַצֹּאן; וְעַל פִּי רַב הָיָה נִשְׁאָר בְּבֵית
אֲבִיו הַמִּנְיָן וְרָעָה אֵת צֹאנוֹ. לִפִּי פָרֹשׁ זֶה

ישראל בעמק האלה; גלחמים עם-פלשתים. כ וישכם דוד בבקר. ויש את-הצאן על-שמר. וישא וילך, כאשר צוהו ישי; ויבא המעגלה, והחיל היצא אל-המערכה והקעו במלחמה. כא ותערך ישראל ופלשתים מערכה לקראת מערכה. כב ויש דוד את-הכלים מעליו על-יד שומר הכלים, וירץ המערכה; ויבא וישאל לאחיו לשלום. כג והוא מדבר עם, והנה איש הבנים עולה, גלית הפלשתי שמו. מגת, ממערכות פלשתיים, וידבר בדברים האלה; וישמע דוד. כד וכל איש ישראל בראותם את-האיש, וינסו מפניו וייראו מאד. כה ויאמר איש ישראל: הלאיתם האיש העלה הנה? כי לחורף את-ישראל עלה; והנה האיש אשר-יבנו, יעשרנו המקל עשר גדול, ואת-בתו יתן-לו, ואת בית אביו יעשה חפשי בישראל. כי ויאמר דוד אל-האנשים העמדים עמו לאמר: מה-יעשה לאיש, אשר יבה את-הפלשתי הלו והסיר הרפה מעל ישראל? כי מי הפלשתי הערל הנה, כי חורף מערכות אלהים חיים. כי ויאמר לו העם בדבר הנה

ירוש רגובה.

ממערות כתיב.

ב א ו ר.

התנצבו בשורה ערוכים למלחמה נגד מערכת הפלשתים.

כב) את-הכלים - שהביא בהם את הלחם וחרצי הסלכ לאחיו ולשר האלף.

כג) בדברים האלה - האמורים למעלה (ח' - י'): לקמה תצאו לערך מלחמה...

כד) יעשרנו - יעשינו, ויפן לו הון רב. חפשי - פטור מלשלם מס למלך ומעבדת

הצבא; אבל דוד לא שמע, כנראה, את הדברים האלה, ולפיכך שאל (כו): מה-

יעשה לאיש, אשר יבה...

כ) ויש - עוב. ויבא המעגלה - אל מקום המחנה, שאנשי הצבא הונים

סביבו בעגול. העברים, הערבים, גם הנונים, היו עורכים את מחניהם בעגול.

והחיל היצא אל-המערכה - דוד בא אל המחנה, בשעה שהחיל, דוד אנשי הצבא,

שנצאו מן המחנה לעמד בשורה - (ו) הקעו במלחמה - השמיעו קול תרועת מלחמה.

וכו) של "והקעו" מיתרת.

כא) ותערך ומתנהו. ישראל - פתח

הוא שם משתף. מערכה לקראת מערכה -

לאמר: כה יעשה לאיש, אשר יבנו.

כח וישמע אליאב אחיו הגדול, בדברו אל-האנשים; ויחר-אף אליאב בדוד, ויאמר: למה-זה ירדת? ועל-מי נטשת מעט הצאן הזה במדבר? אני ידעתי את-דוד, ואח רע לבבך, כי למען ראות המלחמה ירדת. כט ויאמר דוד: מה עשיתי עתה? הלוא דבר הוא. ל ויסב מאצלו אל-מול אחר, ויאמר בדבר הנה; וישקוהו העם דבר בדבר הראשון. לא וישמעו הדברים, אשר דבר דוד; ויגידו לפני-שאול וינקחוהו. לב ויאמר דוד אל-שאול: אל-יפל לב-אדם עליו; עבדך ילך ויגלה עם-הפלשתי הנה. לג ויאמר שאול אל-דוד: לא תוכל ללכת אל-הפלשתי הנה, להלחם עמו; כי-נער אתה, והוא איש מלחמה מנעריו. לד ויאמר דוד אל-שאול: רעה הנה עבדך לאביו בצאן; וכא הארי ואת-

ב א ו ר .

(כח) אל-יפל לב-אדם ויפל לב-שחור שום איש אל יסחד כל-בד. עליו-בשבילו כלומר: מפני גלית. וישקבעים קראו, בנראה: אל יפל לב-אדם עליו. (לג) כי-נער אתה-ולמעלה (פרק טו, יח) נאמר על דוד: גבור חיל ואיש מלחמה וראה למעלה פסוק י"ב ובבאור שם.

(לד) הדוב - הוא הדוב החום, שהיה מצוי בארץ ישראל; וכשעה שהוא רעב הוא מתנפל על עדרי צאן ובקר. הארי ואת-הדוב - הארי ואף הדוב, פעם בא זה ופעם זה; כי החיות האלה אינן יוצאות מיד לבקש טרף. והמלה את באה לפעמים גם לפני נושא המשפט, כבזעל, ולא רק לפני

כח) למה-זה ירדת - אליאב לא ידע, כי שלום הוא אל המלחמה במצנת אביו, ולפיכך חשב, כי מאליו בא אל המלחמה. ודוד - עומד. למען ראות המלחמה ירדת - דברים כאלה נאמרים לעשר רעה בצאן, אבל לא לנושא כל-המלך.

כט) מה עשיתי עתה איז רעה עשיתי? הלא דבר הוא - הן אף מדבר אני.

ל) אל-מול אחר - אל צד אחר. ויאמר בדבר הנה - הוא שאלי מה יעשה לאיש... ונשמה הבע את רצוני להלחם עם הפלשתי. לא) הדברים, אשר דבר דוד שאני מתבאר כלל מפני גלית. וינקחוהו - צנה נקראוהו לפניו.

הדוב, ונשא שם מהערד. לִי נִצָּאתִי אַחֲרָיו וְהַכֵּיתִיו וְהַצַּלְתִּי מִיָּדָיו; וַיָּקָם עָלַי, וְהִתְעַקְתִּי בְּזַקְנוֹ וְהַכֵּיתִיו וְהַמִּיתִיו. לֹא גָם אֶת־הָאָרִי, גַּם־הַדּוֹב הִכָּה עִבְדְּךָ; וְהָיָה הַפִּלְשְׁתִּי הָעָרֶל הַזֶּה בְּאֶחָד מֵהֶם, כִּי חָרַף מַעֲרַכַת אֱלֹהִים חַיִּים. לֹא נִיאָמַר דָּוִד: יִהְיֶה אֲשֶׁר הַצַּלְנִי מִיַּד הָאָרִי וּמִיַּד הַדּוֹב, הוּא יַצִּילְנִי מִיַּד הַפִּלְשְׁתִּי הַזֶּה; וַיֹּאמֶר שְׂאוֹל אֶל־דָּוִד: לָךְ, וִיהְיֶה יְהִיָּה עִמָּךְ. לֹא וַיִּלְבֹּשׁ שְׂאוֹל אֶת־דָּוִד מִדָּוִד, וְנָתַן קֹבֶעַ נְחֹשֶׁת עַל־רֹאשׁוֹ, וַיִּלְבֹּשׁ אֹתוֹ שָׂרִיוֹן. לֹא וַיַּחְגֹּר דָּוִד אֶת־חַרְבּוֹ מֵעַל לְמִדְּיוֹ, וַיֹּאֲלֵ לָלֶכֶת, כִּי לֹא־נָסָה; וַיֹּאמֶר דָּוִד אֶל־שְׂאוֹל: לֹא־אוּכַל לָלֶכֶת בְּאַלְהֵי, כִּי לֹא נָסִיתִי; וַיִּסְרַם דָּוִד מֵעָלָיו.

מ וַיִּקַּח מִקְלוֹ בְּיָדוֹ, וַיִּבְחַר־לוֹ חֲמֹשֶׁה חֲלָקֵי אֲבָנִים מִן־הַנָּחַל, וַיִּשֶׂם אֹתָם בְּבִלְי הָרָעִים אֲשֶׁר־לוֹ וּבִלְקוּט, וַיִּקְלְעוּ

* פסקא באמצע פסוק. יתיר י"ד.

בְּאוֹר.

לח) מִדְּיוֹ בְּגִבִּי מִלְחָמָה.
קֹבֶעַ - פֹּבֶעַ.

לש) וַיֹּאֲלֵ לָלֶכֶת - דָּוִד
רָצָה לְבַחֵן לָלֶכֶת מֵעַתָּה
וְהָיָה כְּשֶׁהוּא מִנְּיוֹ. כִּי לֹא
נָסָה - כִּי לֹא הָיָה רִגִּיל
בְּתַלְבֹּשֶׁת הַקְּבִדָּה שֶׁל אִישׁ
מִלְחָמָה.

מ) וַיִּקַּח מִקְלוֹ - חֲרוּשָׁה
הַעֲבָרִי הָיָה מִנְּיוֹ בְּמִקְלָה
כְּסוּף בְּקִצְחוֹ מִתְחַתֵּן.
לְהַחֲזִיק בּוֹ בְּרִגְלָה הַחֲזָה
לְהַפִּילָהּ אַרְצָה, בְּנִקְלוּט,
הוּא כְּלִי חֲרוּשִׁים, וּבְקִלְעֵ.
חֲלָקֵי אֲבָנִים - אֲבָנִים

קִלְעֵ, וַיִּקְלְעֵ בְּיָדוֹ.

הַמִּשְׁלִים, הַפְּעוּלִי וְכוּ'. וְאֵת
הַכְּרֹל נָפַל אֶל הַמַּיִם
(מְלָכִים ב, ו - ה').

לח) וְהַצַּלְתִּי - וְאֵת הַשָּׂהוּ
מִיָּדוֹ. וַיָּקָם עָלַי - אִי
הַתְּנַפֵּל הָאָרִי, אוֹ הַדּוֹב עָלַי.
וְהִתְעַקְתִּי בְּזַקְנוֹ - לְדָב
אִי, וְקֹן, וְהַכְּרֹל: בְּמָקוֹם
חֲזָקוֹ, כְּסִנְשִׁירוֹ. וְהַכֵּיתִיו -
עַל רֹאשׁוֹ. וְהַמִּיתִיו חֲזָקוֹ
הַמִּכָּה הַרְוָאִי הַמְּדוּמָן
פְּלִינְיוֹס מַעִיר, כִּי הָרֹאשׁ
הוּא הַמָּקוֹם הַרְפָּה בְּיוֹתֵר
בְּנוֹף הַדָּב, וּבְמִקְדָּה חֲזָקָה עַל
רֹאשׁוֹ אֲשֶׁר לְהַמִּיתוֹ.

בִּידוֹ; וַיֵּנֶשׂ אֶל־הַפְּלִשְׁתִּי. מֵאֵי נִיגַלְךָ הַפְּלִשְׁתִּי הַלֵּךְ וְקָרַב
 אֶל־דָּוִד; וְהָאִישׁ נִשְׂאָה הַצָּנָה לְפָנָיו. מִכַּיִּבֶט הַפְּלִשְׁתִּי וַיִּרְאֶה
 אֶת־דָּוִד וַיִּכְהוּ; כִּי־הָיָה גֶעֶר וְאֲדָמְנִי עִם־יִפְהָ מִרְאֶה.
 מִן וַיֹּאמֶר הַפְּלִשְׁתִּי אֶל־דָּוִד: הַכְּלָב אֲנִכִּי, כִּי־אַתָּה בָּא־
 אֵלַי בַּמְּקֻלּוֹת? וַיַּקְלֵל הַפְּלִשְׁתִּי אֶת־דָּוִד בֵּאל־הָזִיז. מִד וַיֹּאמֶר
 הַפְּלִשְׁתִּי אֶל־דָּוִד: לָכֵה אֵלַי, וְאַתָּנָה אֶת־בִּשְׂרָךְ לְעוֹף
 הַשָּׁמַיִם וּלְבִהֶמֶת הַשָּׂדֶה. מֵה וַיֹּאמֶר דָּוִד אֶל־הַפְּלִשְׁתִּי:
 אַתָּה בָּא אֵלַי בַּחֶרֶב וּבַחֲנִית וּבְכִידוֹן; וְאֲנִכִּי בִא־אֱלִיד
 בָּשֵׁם יְהוָה צָבָאוֹת, אֱלֹהֵי מַעֲרֻכּוֹת יִשְׂרָאֵל, אֲשֶׁר חָרַפְתָּ.
 מו הַיּוֹם הַזֶּה יִסְגְּרֶךְ יְהוָה בְּיָדִי, וְהִפְתִּיד, וְהִסְרֹתִי אֶת־רֹאשְׁךָ
 מֵעַלְיָךְ, וְנָתַתִּי פָגֶר מַחְנֶה פְּלִשְׁתִּים הַיּוֹם הַזֶּה לְעוֹף הַשָּׁמַיִם
 וּלְחַיִּית הָאָרֶץ; וַיִּדְּעוּ כָל־דְּאָרֶץ, כִּי יֵשׁ אֱלֹהִים לְיִשְׂרָאֵל.
 מו וַיִּדְּעוּ כָל־הַקָּהָל הַזֶּה, כִּי־לֹא בַחֶרֶב וּבַחֲנִית יְהוֹשִׁיעַ יְהוָה;

באור.

הַנְּחָשֶׁת וַיִּרְאֶה שׁוֹפְטִים כ' ט"ז, וּבְכַאֲוֶרְנוּ שָׁם.
 מֵב) יִפְהָ מִרְאֶה - גֶּעֶר עָנָה וַיִּפְהָ, לֹא
 נִסָּה בְּכֶבֶד מִלְחָמָה וְנָה יֵצֵא לְהִלָּחֵם עִמּוֹ.
 מֵג) וַיַּקְלֵל... בֵּאל־הָזִיז - זָלַת קָלָל אֶת
 דָּוִד בָּשֵׁם דִּגְזוֹן אֱלֹהֵיו.

מֵד) לְבִהֶמֶת הַשָּׂדֶה - לַחַיִּית הַשָּׂדֶה.
 מו) יִסְגְּרֶךְ - וַיִּסָּד אוֹתָךְ וַהֲפֹעַל סִגְר
 כִּשְׁהוּא בָּא בַּפֶּעַל וַהֲפִעִיל, הוֹרָאָתוֹ: מִסָּד.
 פָּגֶר מַחְנֶה פְּלִשְׁתִּים - פָּגְרִי הַחֲלָלִים שֶׁל
 מַחְנֶה הַפְּלִשְׁתִּים; כִּי אֵת הַחֲלָלִים הָיוּ
 מִשְׁאִירִים עַל שָׂדֶה הַמִּלְחָמָה, וְלֹא נִתְּנוּ
 לְקַבֵּרָה.

מו) יְהוֹשִׁיעַ - וַיִּשְׁעַ נִשׁ שָׂבָאָה הָא
 הַהֲפִעִיל גַּם בְּעֵתִיד: וְכֵן: "אֲהַרְנוּ" אֲהַרְנוּ.

חֲלָקוֹת. בְּכָלִי הָרָעִים - הוּא הַחֲלָקוֹת.
 וְכֵן שֶׁל "וּבְכָלִי" הוּא ט הַבְּאוֹר שֶׁהוֹרָאָתוֹ
 קָמוֹ: כְּלוּמָר. וַיֵּשׁ מִפְּרָשִׁים: בְּכָלִי הָרָעִים -
 כְּבִגְדֵי הָרוּעִים, וְכֵן: "לֹא יִהְיֶה כָּלִי עֹבֵר
 עַל אִשָּׁה" (דְּבָרִים כ"ב, ה'). וַיַּקְלֵעוּ בְּיָדוֹ-
 תְּקֹלֶעַ הוּא תְּמַצָּאת הַצִּידוֹנִים (הַפִּינִיקִים)
 וּמֵהֶם בָּא אֵל הַעֲבָרִים. תְּקֹלֶעַ הָיָה עֲשׂוֹי
 מִרְצוּעַת עוֹר, אוֹ מִמְּקַלֶּת גִּידִים, שֶׁעֲרוֹת,
 חוּטִי אָמַר; הַרְצוּעָה רַחֲבָה בְּאִמְצָעֶיהָ,
 שֶׁשֶּׁם מְקוֹם מוֹשֵׁב הָאָבֶן, וְקִצּוֹתֶיהָ חֲלָקוֹת
 לְשֵׁתִי רְצוּעוֹת צְרוּת, אֲהוּזוֹת בְּיָדִי תְּקֹלֶעַ,
 וּבְסוֹכְבוֹ אֵת תְּקֹלֶעַ פְּעָמִים אֲחִדוֹת סָבִיב
 לְרֹאשׁוֹ, הָיָה קוֹלֵעַ אֶת הָאָבֶן בְּכֵחַ עַד
 שֶׁהָיָה חוֹזֵר לְפָעָמִים גַּם בְּעַד תְּמַנֵּן וְכוּכַע

כי ליהיה המלחמה, ונתן אתכם ביהנוי.
 מח ויהיה פיי-קם הפלשתי ויגדף ויקרב לקראת דוד;
 וימהר דוד, וירץ המערכה לקראת הפלשתי. מט וישלח
 דוד את-ידו אל-הפלי, ויפח משם אבן וינקלע, ויך ארתי
 הפלשתי אל-מצחו; ויתטבע האבן במצחו, ויפל על-פניו
 ארצה. וינחוק דוד מן-הפלשתי בקלע ובאבן, ויך את-
 הפלשתי וימתהו; ויחרב אין ביד-דוד. נא וירץ דוד ויעמד

ב א ו ד.

מט) אל-הפלי - אל הנקוט. ונקלע -	ושמט פסוק זה לגמרה.
נפעל) ויחרב בנחקה.	נא) וירץ דוד - בשרצה דוד, שולח
ט) וינחוק דוד... - בסרגים השבשים	נפל לארץ וימסרה, רץ מהר. ויעמד אל-

ויפח את חרביו... וינחקה את ראשו (ניא)

יו וַיִּקַּח דָּוִד אֶת־רֹאשׁ הַפִּלִּשְׁתִּי, וַיִּבְאֶהוּ יְרוּשָׁלָּם; וְאֶת־
 כָּלֹו שָׁם בָּאֲחָלוּ. נה וּבְרֹאוֹת שְׂאוֹל אֶת־דָּוִד יָצָא לְקִרְיַת־
 הַפִּלִּשְׁתִּי, אָמַר אֶל־אַבְנֵר שֶׁר הָעָבָא: בֶּן־מִי־זָה הַנָּעַר,
 אַבְנֵר? וַיֹּאמֶר אַבְנֵר: חֵי־נַפְשֶׁךָ, הַמֶּלֶךְ, אִם־יִדְעֵתִי. טו וַיֹּאמֶר
 הַמֶּלֶךְ: שְׂאֵל אֹתָהּ בֶּן־מִי־זָה הָעָלָם? טז וּכְשׁוּב דָּוִד מִחִבּוֹת
 אֶת־הַפִּלִּשְׁתִּי, וַיִּקַּח אֹתוֹ אַבְנֵר, וַיִּבְאֶהוּ לִפְנֵי שְׂאוֹל; וְרֹאשׁ

(יד) וַיִּקַּח הָוּד אֶת-רֹאשׁ הַקְּלָשְׁתִּי -
וַיֵּה הָיָה מִלְּבָנִי עִמִּי בְּקֶדֶם הַקְּסִיר אֶת רֹאשִׁי
שָׁרִי בַּקֶּבֶא שֶׁל הָאוֹנִים, הַנוֹפְלִים בְּמִלְחָמָה,
וּלְהַרְאוֹתָם לְעֵינֵי בָשָׂעַת הַגִּיטוֹת הַנֶּאֱחָזִין.
כִּד עֲשֵׂי גַם הַקְּלָשְׁתִּים לְשֹׂאֵל וּלְתוֹכֵן ל'א. ט.)

הַפְּלִשְׁתִּי בְּיָדוֹ. נח וַיֹּאמֶר אֵלָיו שָׂאוֹל: בֶּן-מִי אַתָּה, הַנָּעַר? וַיֹּאמֶר דָּוִד: בֶּן-עֲבֹדָד יִשִּׁי בֵּית הַלְּחָמִי.

יח.

א וַיְהִי כְּכֹלְתּוֹ לְדַבֵּר אֶל-שָׂאוֹל, וַנֶּפֶשׁ יְהוֹנָתָן נִקְשְׁרָה בְּנֶפֶשׁ דָּוִד; וַיֹּאדְהֶבּוּ יְהוֹנָתָן בְּנֶפֶשׁוֹ. ב וַיִּקְחֵהוּ שָׂאוֹל בַּיּוֹם הַהוּא; וְלֹא נָתַנוּ לָשׁוּב בֵּית אָבִיו. ג וַיְכַרֵּת יְהוֹנָתָן וְדָוִד בְּרִית, בְּאַהֲבָתוֹ אֹתוֹ בְּנֶפֶשׁוֹ. ד וַיִּתְּפֶשֶׁט יְהוֹנָתָן אֶת-הַמַּעִיל אֲשֶׁר עָלָיו, וַיִּתְּנֵהוּ לְדָוִד; וּמַדְיּוֹ וְעַד-חֲרָבּוֹ וְעַד-קִשְׁתּוֹ וְעַד-חֲנֻדּוֹ. ה וַיּוֹצֵא דָוִד, כָּבֹל אֲשֶׁר יִשְׁלַחֵנוּ שָׂאוֹל יֹשְׁבֵי־לָ; וַיִּשְׁמְהוּ שָׂאוֹל עַל אַנְשֵׁי הַמְּלָחָמָה; וַיִּימָכּ בַּעֲיָנָי כָּל-הָעָם, וְגַם בַּעֲיָנָי יוֹאֲחָבוֹ כְּתִיב.

ב א ו ר.

ה וַיּוֹצֵא דָוִד - לַפְּנֵי הָעָם. כָּבֹל אֲשֶׁר יִשְׁלַחֵנוּ שָׂאוֹל-בְּגִדָּה, לֹא נִמְנָרָה הַמְּלָחָמָה בַּיּוֹם שֶׁנִּפְלָ גִלְיָה; וְשָׂאוֹל שָׁלַח אֶת דָּוִד לְהַלָּחֵם עִיר עִם שְׂרֵידֵי גִדְיָה הַפְּלִשְׁתִּים, שֶׁנִּמְצְאוּ עוֹד בְּאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל, וְדָוִד הִצִּילָם לְהַכּוֹתָם. וַיִּשְׁכֹּל-הִנֵּה מַצְלִיחַ. וַיִּשְׁמְהוּ... עַל אַנְשֵׁי הַמְּלָחָמָה - שָׂאוֹל סָדַר לוֹ צָבָא קְבוּצָה. בְּרֵאשׁוֹנָה הִנֵּה מִסְפְּרוֹ שְׁלֹשָׁת אֲלָפִים (י"ג, ב'). אַחֲרֵי כֵן הִנֵּה מִסְפְּרוֹ הֵלֵךְ וַיִּגְדֹּל (י"ד, נ"ב). הַצָּבָא נִחְלַק לְאֲלָפִים, לְמֵאוֹת וּלְגִדְיָה חֲמִשִּׁים, וּבְרֵאשֵׁם עֲמָדוֹ שְׂרֵי הָאֲלָפִים, שְׂרֵי הַמֵּאוֹת וְשְׂרֵי הַחֲמִשִּׁים; בְּרֵאשׁ כָּל הַצָּבָא עֲמָד אֲבִנֵּר, שְׂרֵי הַצָּבָא, וְדָוִד נִתְמַנֶּה בְּגִדָּה, לְשֵׁר מֵאָה, אַחֲרָ כֵן (לְהַלָּן י"ג) הִפְקֵד לְשֵׁר אֶלֶף. וְגַם בַּעֲיָנָי עֲבָדֵי שָׂאוֹל - וְלֹא הִתְקַנְאוּ בְּכֹדוֹ.

א) כְּכֹלְתּוֹ לְדַבֵּר - לְאַחֵר שֶׁעָנָה הָיָה עַל שְׁאֵלַת הַמֶּלֶךְ וְדַבֵּר עִמּוֹ. וַנֶּפֶשׁ יְהוֹנָתָן נִקְשְׁרָה - בְּאַהֲבָה אֲמִתִּית בְּנֶפֶשׁ דָּוִד, וְכֵן: וַנֶּפֶשׁוֹ, קִשְׁרָה בְּנֶפֶשׁוֹ (בְּרֵאשִׁית מ"ה, ל'). לְאַהֲבָה תָּמָה כֻּזָּה, שְׁאִינָה מַצְפֶּה לְתַשְׁלוֹם וְמוֹל, מְרָאוֹ חֲקִמָּיו: אֲהֲבָה שְׁאִינָה תְּלוּיָה בְּדָבָר, וְאַהֲבַת דָּוִד וַיִּנָּתֶן הָיָה סֶמֶל אֲהֲבָה כֻּזָּה. ב) וַיִּקְחֵהוּ שָׂאוֹל - כִּי גַם שָׂאוֹל אָהַב אוֹתוֹ בְּרֵאשׁוֹנָה.

ד) וַיִּתְּפֶשֶׁט - פִּשְׁט מֵעָלָיו. הַמַּעִיל - מַעִיל תִּפְאָרֶת שֶׁל כֵּן מֶלֶךְ וְשֵׁר צָבָא. וַיִּתְּנֵהוּ לְדָוִד - מִנְּהַג זֶה, שֶׁהַמוֹשֵׁל אוֹ אֲחֵד מִבְּנֵי בֵּית הַמְּלוּכָה, נֹתֵן מִבְּגָדָיו לְשֵׁר הַמוֹצֵא חַן בַּעֲיָנָיו, מִנְּהַג גַּם הַיּוֹם בְּאֶרְצוֹת הַמֶּדֶם. כֵּן נָתַן אֲחִישֵׁרוֹשׁ לְמַדְרֵיכֵי, לְבוֹשׁ מְלָכוּת, וּמַדְיּוֹ - בְּגָדָיו. חֲנֻדּוֹ - חֲנִיתוֹ.

עבדי שאול. ויָהִי כְּבוֹאָם, בָּשׁוּב דָּוִד מִהַכּוֹת אֶת־הַפְּלִשְׁתִּי, וַתֵּצֵאנָה הַנָּשִׁים מִכָּל־עָרֵי יִשְׂרָאֵל לְשִׁיר וְהַמְחִלוֹת לְקִרְאֹת שָׁאוּל הַמֶּלֶךְ; בְּתַפִּים, בְּשִׁמְחָה וּבְשִׁלְשִׁים. וַיַּתְעֲנִינָה הַנָּשִׁים הַמְשִׁחֹת וַתֹּאמְרֶנָּה: הִנֵּה שָׁאוּל בְּאַלְפִּיו, וְדָוִד בְּרַכְבֵּיתוֹ. וַיִּיחָדֶר לְשָׁאוּל מָאֵד, וַיָּרַע בְּעֵינָיו הַדָּבָר הַזֶּה, וַיֹּאמֶר: נָתַנוּ לְדָוִד רַבָּבוֹת, וְלִי נָתַנוּ הָאֲלָפִים; וְעוֹד לוֹ, אֵד הַמְּלוּכָה. וַיִּיחָדֶה שָׁאוּל עוֹנֵן אֶת־דָּוִד מִהַיּוֹם הַהוּא וְהָלָאָה.

וַיִּיחָדֶה מִמְחֶרֶת, וַתֵּצֵלַח רוּחַ אֱלֹהִים רָעָה אֶל־שָׁאוּל, וַיִּתְּנָבֵא בְּתוֹךְ־הַבַּיִת. וְדָוִד מְגַן בְּיָדוֹ כְּיוֹם כְּיוֹם; וְהַחֲנִית בְּיַד־שָׁאוּל. וַיִּמָּל שָׁאוּל אֶת־הַחֲנִית, וַיֹּאמֶר: אֵבֶה בְּדָוִד

ב א ו ר .

הַמְּלוּכָה חֲסֶדָה לוֹ. אִם גַּם קָדָם לָבוֹן בַּעֲתִיתוֹ הָיוּם הָרַעָה מִדְּבָרֵי שְׁמוּאֵל: "קִרְעוּ וְיִי אֶת מִמְּלָכוֹת יִשְׂרָאֵל מֵעַלְיָדִי, לֹא רָאָה עוֹד אֶת הָאִישׁ הַרְאִיו לְמֶלֶךְ תַּחֲתָיו; אֲבָל עַתָּה רָאָה בְּדָוִד אֶת הָרַע הַטּוֹב מִמֶּנִּי, אֲשֶׁר אָמַר שְׁמוּאֵל וַיַּתְעֲנִינָה לְהַעֲד הַטּוֹב מִמֶּנִּי, לָבוֹן וְקָרָה עֲצָבָת נַפְשׁוֹ מָאֵד; וּבִמְדָה שֶׁהִלֵּךְ דָּוִד הִלֵּךְ וְגָדוֹל גַּם בְּעֵינָיו גַּם בְּעֵינֵי הָעָם, כִּי בִמְדָה וְקָרָה תַּעֲצָבָת וְתִיתָה לְקִנְיָאָה וּלְשִׁנְיָאָה נוֹרָאָה, אֲשֶׁר בְּעֶרְבָה בּוֹ כָּאֵשׁ כָּמוֹ שֶׁנֶּרְאָה לְהִלֵּךְ.

(ט) עוֹנֵן – מְבִישׁ בְּעֵינֵי רָעָה, בְּקִנְיָאָה (י) וַיִּתְּנָבֵא – הִתְנַבֵּשׁ הַשִּׁמְשֵׁג, כְּלוֹמֵר: דָּבָר בְּהִתְנַבְּשׁוֹת וּבְקִנְיָאָה גָדוֹל. כְּיוֹם כְּיוֹם – כָּפֶסֶם בְּכֶפֶס, כָּמוֹ שֶׁהָיָה רָגִיל לַעֲשׂוֹת. וְהַחֲנִית בְּיַד־שָׁאוּל – וְהָיָה אִם סָמַל הַנְּבוּכָה וְהַמְּמִשְׁלָה, כָּמוֹ שֶׁיֵּשׁ בֵּית אֲחֵרֵי כֹהֵן. (יא) וַיִּמָּל – הִשְׁלִיד בְּחֻקָּה. וַיֹּאמֶר – וַחֲשֵׁב בְּלִבּוֹ. אֵבֶה בְּדָוִד וּבְקִיָּר – אֵבֶה

(ו) וַיִּיחָדֶה כְּבוֹאָם – כָּאֲשֶׁר שָׁב הָעָם מִשִּׁבָּה מִלְחָמָה; כְּלוֹמֵר: לְאַחֵר שְׁנוֹנְמָרָה כָּל מִלְחָמָה, וְהָעָם שָׁב לְלָכֶת אִישׁ לְאֵהָלוֹ. וַתֵּצֵאנָה הַנָּשִׁים – בְּשִׁירִים וּבְהַמְחִלוֹת לְקִרְאֹת הַגְּבוּרִים הַמְּנַצְחִים, כְּמִנְהַג הַנָּשִׁים הָהֵם, וּכְמוֹ שֶׁמֵּצִינוּ אֲצֵל יִסְחָק. לְשִׁיר וְהַמְחִלוֹת – לְשִׁיר בְּשִׁירִים וְלִצָּאֹת בְּהַמְחִלוֹת. בְּשִׁמְחָה – בְּקִרְיָאוֹת שִׁמְחָה. וּבְשִׁלְשִׁים – מִין כָּלִי זָמֵר; וְלִרְעַת רַבָּנוּ דָּוִד קָמְחִי, הִיוּ בִּי שֵׁלֶשָׁה נִימִים.

(י) וַיַּתְעֲנִינָה – קִרְאוּ בְּקוֹל שִׁיר. בְּאַלְפִּיו – אוֹיָבִים לְאַלְפִּים. וְדָוִד – הִדָּה, בְּרַכְבֵּיתוֹ – רַבָּרָה – עֲשָׂרֹת אֲלָפִים, כְּלוֹמֵר: שִׁי עֲשָׂר, כִּי בְּנִצְחוֹנוֹ עַל גִּלְתֵּי הָיוֹם אֶת כָּל מִתְנֶה הַפְּלִשְׁתִּים; וְגַם הִצִּיל לְקִרְאֹת אֶת גְּבוּרָתוֹ, בְּהַכּוֹתוֹ אֲחֵרֵי כֹהֵן אֶת גִּדְּיֵי הַפְּלִשְׁתִּים, כָּאֲשֶׁר צִוָּהוּ שָׁאוּל.

(י) וְעוֹד לוֹ אֵד הַמְּלוּכָה – מֶה חֶסֶד הוּא עוֹד, אִם הִיא גָדוֹל כְּמִנְי בְּנִיבָרָה; אֵד

ובקיר; ויפסך דוד מפניו פעמים. ויגורא שאול מלפני דוד; כִּי־הָיָה יְהוָה עִמּוֹ, וַיִּמְעַם שְׁאוּל סָר. יג וַיִּסְרְהוּ שְׁאוּל מַעֲמֹ, תִּשְׁמְהוּ לוֹ שֵׁר־אֵלֶּה; וַיֵּצֵא וַיָּבֵא לִפְנֵי הָעָם. יד וַיְהִי דֹד לְכָל־דָּרָכָיו מִשְׁכִּיל; וַיְהוָה עִמּוֹ. טו וַיָּרָא שְׁאוּל, אֲשֶׁר־הוּא מִשְׁכִּיל מְאֹד; וַיִּגֹּר מִפְּנָיו. טז וְכָל־יִשְׂרָאֵל נִיהוּדָה אָהֵב אֶת־דָּוִד; כִּי־הוּא יוֹצֵא וְבָא לִפְנֵיהֶם.

יז וַיֹּאמֶר שְׁאוּל אֶל־דָּוִד: הִנֵּה בָתִּי הַגְּדוֹלָה מְרֹב, אַתָּה אִתְּךָ־לָךְ לְאִשָּׁה. אַךְ הִנֵּה־לִּי לְכָן־חִיל, וְהִלָּחֵם מִלְחָמוֹת יְהוָה; וְשְׁאוּל אָמַר: אֶל־תְּהִי יָדִי בּוֹ, וְתִהְיֶיבוּ יַד־פְּלִשְׁתִּים. יח וַיֹּאמֶר דָּוִד אֶל־שְׁאוּל: מִי אֲנִכִּי, וּמִי חַיִּי, מִשְׁפַּחַת אָבִי בְּיִשְׂרָאֵל, כִּי־אֶהְיֶה חֶתָן לַמֶּלֶךְ? יט וַיְהִי בָעֵת תַּת אֶת־מְרֹב

יִדְרָכּוּ כְּתִיב.

ב א ו ר .

מִפְּנָיו וַעֲדָה בְּמִדָּה יוֹתֵר גְּדוֹלָה, עַד שֶׁרָצָה דָּוִד בְּמֹתוֹ, עַל יָדֵי אֲחֵרִים; אַךְ אֵם לֹא עָלָה עוֹד עַל לִבּוֹ לְתַסְּתּוֹ.

(יז) הִנֵּה בָתִּי... - שְׁאוּל בְּעַצְמוֹ לֹא הִבָּטִים, כִּנְרָאָה, לְתַת אֶת בָּתּוֹ לְאִשָּׁה, לְאִישׁ אֲשֶׁר נָבֵה אֶת הַפְּלִשְׁתִּים; אַךְ כִּנְרָב אֲנָשִׁי הַמִּלְחָמָה נִפְיָה שְׂמוּעָה זוֹ, שֶׁשָּׁמַע דָּוִד בְּבֹאוֹ אֶל הַמִּדְבָּר (אֲפִרְבְּנָאֵל), מִלְחָמוֹת־יְהוָה, כָּל מִלְחָמוֹת יִשְׂרָאֵל בְּאִיבָיו הָיוּ לְשֵׁם יְהוָה, כִּי אִיבֵי יִשְׂרָאֵל נִחְשְׁבוּ אֵם לְאִיבֵי אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל. וְשְׁאוּל אָמַר - חֲשֹׁב בְּלִבּוֹ.

(יח) וּמִי וְיִמְיָהוּ חַיִּי - חַיִּי, עַד וְיֵשׁ לְחַיִּי. מִשְׁפַּחַת אָבִי בְּיִשְׂרָאֵל - וּמִי מִשְׁפַּחַת אָבִי, בְּמָה הִיא וְכִדְבָּהּ, כִּי אֶהְיֶה חֶתָן לַמֶּלֶךְ? (יט) וַיְהִי בָעֵת... וְהִיא וְהַנֶּה - וְהַנֶּה לַחֲתָן הַדָּבָר, שְׂמוּעָה לְעַדְיָאֵל; סִפַּת מְדָבָר לֹא הוֹדִיעַ הַסּוֹפֵר. הַמִּחְלָתִי - מַעֲרָה מְחֻלָּה.

בְּחֻקָּה דָּוִד, וְהַפֶּסֶל הַקָּנָאָה, עַד שֶׁתַּעֲבֹר הַחַיִּית הַדָּבָר גּוֹפּוֹ וְתַמְקַע בְּקִיר. וַיִּפְסַךְ דָּוִד - בְּקִיר הַקָּנָה, וְהַחַיִּית וְתַמְקַע בְּקִיר.

(יב) וַיָּרָא שְׁאוּל - בְּשֶׁרָאָה, כִּי הַעֲלִים דָּוִד לְהַשְׁכֵּמֵט מִפְּנָיו וּלְהַנָּעַל מִמֶּנּוּ, פָּסַח מִפְּנָיו עוֹד יוֹתֵר. כִּי־הָיָה יְהוָה עִמּוֹ, כִּי רָאָה שְׁנֵי עֲמֹ. (יג) וַיִּסְיָרְהוּ שְׁאוּל מַעֲמֹ - כְּאֲשֶׁר סָרָה כִּי־לִיו הָרֹם הִרְעָה, יָדַע כִּי לֹא חָסָא לוֹ דָּוִד כְּאִמָּה; וְכִי שָׁלֹא יַעֲרֹר בּוֹ שְׁנֵית קָנָשׁ הַקָּנָאָה, בְּגִבּוֹר עָלָיו עֲצָבוֹ, הַסִּידְהוּ מַעֲמֹ. וַיֵּצֵא וַיָּבֵא... - הִנֵּה יוֹצֵא לְעֵתִים קְרוֹבוֹת בְּרֹאשׁ גְּדוּדוֹ, לְהַתְּנַפֵּל עַל הַפְּלִשְׁתִּים.

(טו) וַיִּגֹּר - וּמִקּוֹר גִּזְרֵי, וְכָא דְהוֹרָאֵת פֶּסַח דְּבַק בְּחֵטִיד נִצְוִי, וְכַעֲבָר וְהָיָה מִשְׁמַשׁ כַּעֲשֵׁל: גִּזְרֵי יִגְרֵי... וַיָּרָא שְׁאוּל... - שְׂמוּעָה עַל דָּבָר הַעֲלָסֵת דָּוִד בְּחֻקָּה רִכְבוֹת עוֹרָרָה בּוֹ שׁוֹב אֶת קָנָאָתוֹ וַיִּרְאָתוֹ

בת-שאול לדוד, והיא נתנה לעדריאל המחלתי לאשה.
 כ ונתאָהב מיכל בת-שאול את-דוד; ונגדו לשאול, וישר
 הדבר בעיניו, כי יאמר שאול: אֶתְנַנָּה לוֹ, וּתְהִי-לוֹ לְמוֹקֵשׁ.
 וּתְהִי-בּוֹ יַד-פְּלִשְׁתִּים; וַיֹּאמֶר שְׂאוּל אֶל-דָּוִד: בְּשָׂתִים
 תִּתְחַתֵּן בִּי הַיּוֹם. כִּי וַיָּצִו שְׂאוּל אֶת-עַבְדָּיו: דַּבְּרוּ אֶל-דָּוִד
 בְּלֹט לֵאמֹר: הֲזֶה חֶפֶץ בְּךָ הַמֶּלֶךְ, וְכָל-עַבְדָּיו אֲהַבִּיד; וְעַתָּה
 הִתְחַתֵּן בַּמֶּלֶךְ. כִּי וַיַּדְּבֵרוּ עַבְדֵי שְׂאוּל בְּאָזְנֵי דָוִד
 אֶת-הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה; וַיֹּאמֶר דָּוִד: חֲנֻקְלָה בְּעֵינֵיכֶם הִתְחַתֵּן
 בַּמֶּלֶךְ? וְאַנְכִי אִישׁ-רֶשׁ וְנִקְלָה. כִּי וַיִּגְדּוּ עַבְדֵי שְׂאוּל לוֹ
 לֵאמֹר: בַּדְּבָרִים הָאֵלֶּה דָּבַר דָּוִד, כִּי יֹאמֶר שְׂאוּל: בַּהֲ-
 תֹאמְרוּ לְדָוִד: אִין-חֶפֶץ לַמֶּלֶךְ בְּמַהֵר, בִּי בְּמֵאָה עֲרֻלוֹת
 פְּלִשְׁתִּים, לְהִנָּקֵם בְּאִיבֵי הַמֶּלֶךְ; וְשְׂאוּל חָשַׁב לְהַפִּיל אֶת-
 דָּוִד בְּיַד-פְּלִשְׁתִּים. כִּי וַיִּגְדּוּ עַבְדָּיו לְדָוִד אֶת-הַדְּבָרִים
 הָאֵלֶּה, וַיֵּשֶׁר הַדָּבָר בְּעֵינֵי דָוִד לְהִתְחַתֵּן בַּמֶּלֶךְ; וְלֹא מָלְאוּ
 הַיָּמִים. כִּי וַיָּקָם דָּוִד וַיֵּלֶךְ הוּא וְאֲנָשָׁיו, וַיָּךְ בַּפְּלִשְׁתִּים
 מְאֹתָיִם אִישׁ, וַיָּבֹא דָוִד אֶת-עֶרְלֹתָם וַיַּמְלֵאֻם לַמֶּלֶךְ
 לְהִתְחַתֵּן בַּמֶּלֶךְ; וַיִּתֵּן-לוֹ שְׂאוּל אֶת-מִיכַל בִּתּוֹ לְאִשְׁתּוֹ.
 כח וַיֵּרָא שְׂאוּל יַיֶדַע בִּי יְהוָה עִם-דָּוִד; וּמִיכַל בִּתְּ-שְׂאוּל

יעבדו כתיב.

בְּאוֹר

למלך, בארצות הנקרא משלם הסתן לאבי
 הכלה, או לאחיה קסח במחירה. ונה נקרא:
 מחר. ונקלה—ולא נקבד. וישר—וישרו,
 ולא מלאו הימים—לא עברה עוד השנה.
 שמעו לו לעשות בדבר המלך.
 כו וימלאום וימלאון למלך—מסרו
 אותן במספר מלא.

ואפשר שיהי אכל מחילה (שופטים/כ"ב).
 כא למוקש—למכשול, שעל גדה ופל
 קסח. בשתים—בדתי השני ג' ופא
 כאן המספר היסודי במקום המספר הסדורי:
 ב' ש' ג' ה'. תחתן ב'—תחת לי לחתן.
 כג הנקלה בעיניכם—כלום דבר גד
 היא בעיניכם רש—עני ולא אוכל לתת מהר

אֶהְבֶּתְהוּ. כט וַיֹּאסֶף שְׁאוּל לֹרֵא מִפְּנֵי דָוִד ; וַיְהִי שְׁאוּל
אֹיֵב אֶת־דָּוִד כָּל־הַיָּמִים. י וַיִּצְאוּ שְׁרֵי פִלְשְׁתִּים ; וַיְהִי מִדֵּי
צֹאתָם, שָׁכַל דָּוִד מִכָּל עֲבָדֵי שְׁאוּל, וַיִּיקֶר שְׁמוֹ מָאד.

יט.

א וַיְדַבֵּר שְׁאוּל אֶל־יוֹנָתָן בְּנוֹ וְאֶל־כָּל־עֲבָדָיו לְהַמִּית
אֶת־דָּוִד ; וַיְהוֹנָתָן בֶּן־שְׁאוּל חָפֵץ בְּדָוִד מָאד. ב וַיִּגֵּד יְהוֹנָתָן
לְדָוִד לֵאמֹר : מִבִּקֵּשׁ שְׁאוּל אֲבִי לְהַמִּיתָךְ ; וְעַתָּה הִשְׁמַר־
נָא בְּבִקְרָה, וַיִּשְׁכַּת בַּסֶּתֶר וַנְּחַבֵּאתָ. ג וַאֲנִי אֵצֶא וְעַמְדָּתִי לְיָד־
אֲבִי בַשָּׂדֶה, אֲשֶׁר־אַתָּה שָׁם, וְאֲנִי אֲדַבֵּר בְּךָ אֶל־אֲבִי ;
וְרָאִיתִי מָה, וְהַגִּדְתִּי לָךְ. ד וַיְדַבֵּר יְהוֹנָתָן בְּדָוִד טוֹב אֶל־
שְׁאוּל אָבִיו, וַיֹּאמֶר אֵלָיו : אֶל־יִחְסֹא הַמֶּלֶךְ בְּעַבְדּוֹ בְּדָוִד,
כִּי לֹא חָטָא לָךְ, וְכִי מַעֲשָׂיו טוֹבִים לָךְ מָאד. ה וַיֵּשֶׁם אֶת־
נַפְשׁוֹ בַּבֶּפֶז, וַיִּדַּךְ אֶת־הַפִּלְשְׁתִּי, וַיַּעַשׂ יְהוָה תְּשׁוּעָה גְדוֹלָה

באור.

פִּלְשְׁתִּים, וְלִסְסָף חֲבִיעַ אֶת חֲבִיצוֹ וְלִי עֲבָדָיו
לְהַמִּית אֶת דָּוִד ; כִּי נִחְפְּזָה אֶהְבֶּת שְׁאוּל
לְדָוִד (שׁו"ס כ"א) לְשִׂאת מֵנֶת. וַיְהוֹנָתָן -
אֶל דָּוִד יְהוֹנָתָן. חָפֵץ בְּדָוִד - אֶהְבֶּת אֶת דָּוִד.
ב) הִשְׁמַר־נָא בְּבִקְרָה - שְׁלֹא תֵבֵא אִי
לְפָנֵי הַמֶּלֶךְ, בְּמַשְׁפָּט דְּתִמְדָּה.

ג) וְעַמְדָּתִי לְיָד־אֲבִי - אֲטוֹל עִם אֲבִי
בַשָּׂדֶה, אֲשֶׁר־אַתָּה שָׁם - בַּשָּׂדֶה, אֲשֶׁר
תַּסְמְסֶר שָׁם. אֲדַבֵּר בְּךָ - אֲדַבֵּר טוֹבוֹת
עֲלֶיךָ. וְרָאִיתִי מָה... - אִי אֶרְאֶה מָה בְּלִפְנֵי
עֲלֶיךָ, וְאִידִיעֶךָ.

ד) וַיְדַבֵּר... טוֹב - דִּבֶּר טוֹבוֹת.
מַעֲשָׂיו טוֹבִים לָךְ - טוֹבִים לָךְ.

כט) וַיֹּאסֶף - (וַיִּוְסֶף). לֹרֵא - (וְלִירֵא)
לְפָחַד. וַיֹּאסֶף שְׁאוּל לֹרֵא - לְרַגֵּשׁ הַמִּנְאָה
וְהַשְׁנָאָה נֹסֶף רָגֵשׁ הַיָּרֵאָה ; לְבוֹ הַגִּיד לוֹ,
כִּי נָהוּ הָאִישׁ, שְׁעָתִיד לְמַלֵּךְ מַחֲמָיו.

ל) וַיִּצְאוּ שְׁרֵי פִלְשְׁתִּים - עִם גִּדְּוִיקִים
לְהַתְנַפֵּל עַל עָרֵי יִשְׂרָאֵל לְשַׁלַּל שָׁלָל.
שָׁכַל דָּוִד - הִשְׁפִּיל דָּוִד, כְּלוֹמֵר : הַצִּלִּים
לְהַבֹּתָם יוֹתֵר מִכָּל עֲבָדֵי שְׁאוּל. וַיִּיקֶר
שְׁמוֹ - שְׁמוֹ הָיָה יִיקֶר וְאֶהְבֶּת מָאד לְכָל הָעָם.

א) וַיְדַבֵּר שְׁאוּל... לְהַמִּית אֶת־דָּוִד -
שָׂנֵאת שְׁאוּל לְדָוִד הִלָּקָה וְנִבְרָה : כְּרֹאשׁוֹנָה
דָּצָה לְהַרְגוֹ כִּי בְנוֹם עָלָיו הָרוֹם הָרָעָה,
אֲחֵרֵי כֵן הָיָה בְּלִבּוֹ הַחֲפֵץ לְהַפִּילוֹ בְּיָד

לְכַל-יִשְׂרָאֵל. רָאִיתָ וּתְשַׁמְחִי; וְלָמָּה תִּחַטָּא בָדָם נָקִי, קְהִמִית
 אֶת-דָּוִד חָנָם? וַיִּשְׁמַע שְׂאוּל בְּקוֹל יְהוֹנָתָן; וַיִּשְׁבַּע שְׂאוּל:
 חַי־יְהוָה, אִם-יִימָת. וַיּוֹקְרָא יְהוֹנָתָן לְדָוִד, וַיַּגִּד-לוֹ יְהוֹנָתָן
 אֶת-כָּל-הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה; וַיָּבֹא יְהוֹנָתָן אֶת-דָּוִד אֶל-שְׂאוּל,
 וַיְהִי לַפָּנִי בְּאַתְמוֹל שְׁלֹשִׁים.

ח ותוספת המלחמה להיות; ויצא דוד וילחם בפלשתים,
 ויך בהם מכה גדולה, ויגסו מפניו. ט ותהי רוח יהוה רעה
 אל-שאוול, והוא בביתו יושב, וסגיתו בירו; ודוד מגן ביד.
 ויבקש שאול להכות בחנית בדוד ובקיר, ויפטר מפני
 שאול, ויך את-החנית בקיר; ודוד גם נמלט בלילה הוא.
 יא וישלח שאול מלאכים אל-בית דוד, לשמרו ולקמיתו
 בבקר; וסגד לדוד מיכל אשתו לאמר: אם-אינך ממלט
 את-נפשך הלילה, מחר אתה מומת. יב ותדר מיכל את-דוד
 בעד החלון; וילך ויברח נמלט. יג ותקח מיכל את-התרפים,

*סבירן הווא

ב א ו ר .

סגיתו; ובראותו, כי נמלט גם הפעם, שלח
 מלאכים אחריו. לשמרו לארב לו אצל
 ביתו. ולקמיתו בבקר - ובאש-יבא בבקר
 מן הבית ומיתוהו, אצל לא ומיתוהו בביתו
 לעיני מיכל אשתו, בת המלך

יג תרפים - ושם זה בא אף בפרקים
 פסל עץ בסגית אדם, שהיה לעמי ארץ
 סגיתם אליל הבית, השומר על שלומי
 ומביא לו הצלחה ופרו כסן לעקרה שבבית;
 גם היו מנחשים בהם עתידות. והשאל
 בתרפים (והקואל כ"א, כ"ז). אמירה זו
 ושתרשה אז גם בבני ישראל; ויחזור דבוקו
 בה הנשים, שהאמינו, כי התרפים ירכבו

ט ותהי רוח יי רעה... - נצחוני של
 דוד על הפלשתים עוררה שוב את קנאתו,
 ורוחו הרעה שבה אליו.

י ויפטר - השתמט, כי הצדה. ודוד
 גם נמלט - בפעם הראשונה חשב דוד, כי
 אף מעשה שגוען הוא; אצל אחרי הוכחת
 יונתן ראה, כי אגמם החליט שאול לקמיתו.
 על כן ברח מבית המלך אל ביתו. בלילה
 הוא - בלילה שהוא; ושמשה ההא,
 בשביל שאול שלש האין רצופות ונראה
 בראשית י"ט, ליג.

יא וישלח שאול מלאכים - חמתי
 הניקאה לא שבה, גם לאחר שהשיל את

תָּשֶׁם אֶל-הַמָּטָה, וְאֵת כְּבִיר הָעֵזִים שָׁמָּה מִרְאֲשֵׁתָיו; וְתַכֶּם
בְּבָגֶד. יִי וַיִּשְׁלַח שְׂאוּל מַלְאָכִים לְקַחַת אֶת-דָּוִד; וְתֹאמַר:
חֲלָה הוּא. טו וַיִּשְׁלַח שְׂאוּל אֶת-הַמַּלְאָכִים לִרְאוֹת אֶת-דָּוִד,
לֵאמֹר: הֲעָלוּ אֹתוֹ בַּמָּטָה אֵלַי לְהָמִיתוֹ. טז וַיָּבֹאוּ הַמַּלְאָכִים,
וְהִנֵּה הַתִּרְפִּים אֶל-הַמָּטָה; וּכְבִיר הָעֵזִים מִרְאֲשֵׁתָיו. יז וַיֹּאמֶר
שְׂאוּל אֶל-מִיכָל: לָמָּה כָּכָה רַמִּיתִנִּי, וּתְשַׁלְּחִי אֶת-אִיבֵי
נִימְלֹט? וְתֹאמַר מִיכָל אֶל-שְׂאוּל: הוּא-אָמַר אֵלַי: שְׁלַחֲנִי,
לָמָּה אָמִיתִדּוּ?

יח וְדָוִד בָּרַח נִימְלֹט, וַיָּבֹא אֶל-שְׁמוּאֵל חֹדֶם-מָתָה, וַיִּגְדַּל-
לוֹ אֶת כָּל-אֲשֶׁר עָשָׂה-לוֹ שְׂאוּל; וַיִּקְלֵד הוּא וּשְׁמוּאֵל, וַיָּשְׁבוּ

באור.

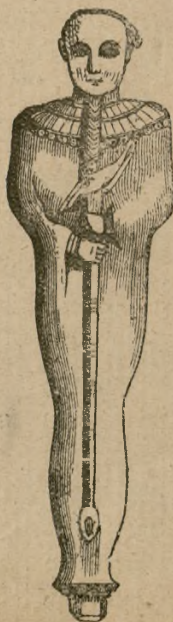
דָּוִד לְהַמְלִיט
(יד) וַיִּשְׁלַח. לְקַחַת

אֶת-דָּוִד - כְּאֲשֶׁר הוֹרִיעוּהוּ
הַדּוֹרְכִים, כִּי אֵינוֹ יוֹצֵא מִן
הַבַּיִת, שֶׁלַּח לְקַחְתּוֹ מִבֵּיתוֹ
לְהַדְּיָאוֹ אֵלָיו.

(טו) לִרְאוֹת אֶת-דָּוִד -
אִם חֲלָה הוּא בְּאֵמֶת.

(יז) רַמִּיתִנִּי - רַמִּית אִתִּי.
כְּאֲמָרְךָ שֶׁהוּא חֲלָה.
שְׁלַחֲנִי - וּשְׁלַחְתִּי.

(יח) בָּגֵזוֹת - וְהַתְּחִיב
גִּזְיוֹתָיו, וְהוּא מְסַפֵּר בָּבָיִם
מִן גִּזְיוֹתָיו שֶׁכֵּן מְקוֹם פְּרִיָּה,
שָׁמָּה הָיוּ מַעֲוֹנוֹת בְּנֵי
הַבָּיִת, חֲלִיבֵי שְׁמוּאֵל
וְרֹאה לְמַעַל פֶּקֶד יְיָ הוּא
יִכְבְּדוּהוּ שָׁמָּה.

אִתּוֹ בַּקֶּרֶי קֶטֶן; וְלֹא
יִשְׁלַח, כִּי נִמְצְאוּ הַתִּרְפִּים
בְּבֵית מִיכָל הַעֲקָרָה. כֵּן
מִצִּינוֹ אֶצֶל רָחֵל, שְׁנֵי
אֵת הַתִּרְפִּים מִבֵּית אָבִיתָּהּ
וְהַמָּטָה אִתָּם אֶעֱלֶה
(בְּרֹאשִׁית ל"א, י"ט)

אֶל-הַמָּטָה - עַל הַמָּטָה.
כְּבִיר הָעֵזִים - כִּרְמֵל
מִשְׁעֵרוֹתָיו שְׁחֹרוֹת.
הַדּוֹמֹת לְשַׁעֲרוֹת דָּוִד.
שָׁמָּה מִבְּרָשֵׁתָיו - כִּי
לְפָסֵל אֵין שְׁעֵרוֹת, וְהָרָאָה
שָׁמָּה וְכִירוֹהוּ. וְתַכֶּם
בְּבָגֶד - לְמַעַן יִשְׁמְרוּ עֲבָדֵי
שְׂאוּל קְבוּצָה, כִּי דָוִד
כְּחֹלָה הוּא הַשּׁוֹכֵב שָׁמָּה;
וְעַד שְׁנֵי הַקֶּרֶי וְסָפִים

בְּנֵי־וְיָנֵד לְשָׂאוֹל לֵאמֹר: הִנֵּה דָוִד בְּנֵי־וְיָנֵד בְּרָמָה.
 כ וַיִּשְׁלַח שָׂאוֹל מַלְאָכִים לִקְחַת אֶת־דָּוִד, וַיֵּרָא אֶת־לַחֲקַת
 הַנְּבִיָּאִים וְנָבִיאִים, וּשְׂמוּאֵל עִמָּד נֹצֵב עֲלֵיהֶם; וַתְּהִי עַל־
 מַלְאָכֵי שָׂאוֹל רוּחַ אֱלֹהִים, וַיִּתְּנָבְאוּ נִסְתָּהֶמָּה. כ"א וַיִּגְדּוּ
 לְשָׂאוֹל, וַיִּשְׁלַח מַלְאָכִים אֲחֵרִים, וַיִּתְּנָבְאוּ נִסְתָּהֶמָּה; וַיִּסָּף
 שָׂאוֹל וַיִּשְׁלַח מַלְאָכִים שְׁלִשִּׁים, וַיִּתְּנָבְאוּ נִסְתָּהֶמָּה. כ"ב וַיִּלְלֵךְ
 נִסְתָּהֵוָה הַרְמָתָה, וַיָּבֹא עַד־בֹּר הַגְּדֹל, אֲשֶׁר בִּשְׁכוֹ; וַיִּשְׁאַל
 וַיֹּאמֶר: אֵיפֹה שְׂמוּאֵל וְדָוִד? וַיֹּאמֶר: הִנֵּה בְנֵי־וְיָנֵד בְּרָמָה.
 כ"ג וַיִּלְלֵךְ שֵׁם אֶל־נְיֹוֹת בְּרָמָה; וַתְּהִי עָלָיו נִסְתָּהֵוָה רוּחַ אֱלֹהִים,
 וַיִּלְלֵךְ הַלֹּךְ וַיִּתְּנָבֹא, עַד־בָּאוּ בְנֵי־וְיָנֵד בְּרָמָה. כ"ד וַיִּפְשֵׁט נִסְתָּ
 הוּא בְּגָדָיו, וַיִּתְּנָבֹא נִסְתָּהֵוָה לִפְנֵי שְׂמוּאֵל, וַיִּפֹּל עָרֶם כָּל־
 הַיּוֹם הַהוּא וְכָל־הַלַּיְלָה; עַל־כֵּן יֹאמְרוּ: הֲגַם שָׂאוֹל בְּנְבִיָּאִים?

ב.

א וַיִּבְרַח דָּוִד מִנְיֹוֹת בְּרָמָה, וַיָּבֹא וַיֹּאמֶר לִפְנֵי יְהוֹנָתָן:
 מָה עָשִׂיתִי? מָה־עֲוֹנִי, וַמָּה־חָטָאתִי לִפְנֵי אָבִיךָ, כִּי מִבִּקֵּשׁ

*בְּנֵי־וְיָנֵד כְּתִיב, *נְיֹוֹת כְּתִיב, *נִסְתָּהֵוָה כְּתִיב.

ב א ו ר.

לְמַעַן וַתֵּהָהּ הַמֶּלֶךְ לְשָׂאוֹר בְּנֵי הַנְּבִיָּאִים.
 וַיִּפֹּל - שָׁכַב. עָרֶם - פָּלָה פָּנָה עָלָיו. עַל־
 כֵּן יֹאמְרוּ - עַל כֵּן הָיָה לְמִשְׁלַח בְּנֵי הַנְּבִיָּאִים.
 וַיִּשְׁתָּהּ שְׁתֵּי מִנְחָסִים אֶת הַמִּשְׁלַח הָיָה לְפָנֵי שְׁתֵּי
 הַרְאשֵׁינָה שֶׁל שָׂאוֹל עִם בְּנֵי הַנְּבִיָּאִים וְרֹאשׁ
 לְמַעַל הַכֶּרֶם י' י"ב.

א וַיִּבְרַח דָּוִד... - בְּרָאיתוֹ, כִּי נִדְעָ
 מִקֹּדֶם מִתְּבָא לְשָׂאוֹל. וַיָּבֹא... לִפְנֵי יְהוֹנָתָן -
 יוֹנָתָן לֹא נִדְעָ בְּרָאיתוֹ מִן הַרְדִּיפּוֹת הַחֲתֻמּוֹת.
 שְׂבָרָה שָׂאוֹל אֶת דָּוִד; אוֹלִי בְּשִׁבִּיל שְׂלֵא הָיָה

כ) וַיָּבֹא - וַיִּגְדּוּ. לִבְרַח הַנְּבִיָּאִים -
 וְלַחֲקַת קַהֲלָה פְּחִלּוֹף אוֹתוֹת, כְּמִי: שְׂמִלַּח =
 שְׂמִלַּח חֲבִיבִת בְּנֵי הַנְּבִיָּאִים. נָבִיאִים -
 וְנָבִיאִים מִתְּנָבְאִים וּמְשֻׁרִים שִׁירֵי תַּהֲלָה
 לִי. עִמָּד נֹצֵב, עֲלֵיהֶם - עִמָּד אֲנִי
 כְּמִדָּה וְרֹאשׁ. וַיִּתְּנָבְאוּ נִסְתָּהֶמָּה - תַּחֲפֻצּוֹת
 הַנְּבִיָּאִים עֲבָרָה גַם עֲלֵיהֶם, וְשִׁירֵי עֲמִיקָה וְסֵד
 אֶת שִׁירֵיהֶם, וְלֹא עָלָה עַל לֵבָם עוֹד לְמִשְׁכָּשׁ
 אֶת דָּוִד.

כ"ד וַיִּפְשֵׁט... בְּגָדָיו - בְּגָדֵי הַמַּלְכוּת.

אֶת־נַפְשִׁי? בַּיָּאמֶר לוֹ: חֲלִילָהּ, לֹא־תָמוּת; הִנֵּה לֹא־עָשָׂה
אָבִי דָבָר גָּדוֹל, אוֹ דָבָר קָטָן. וְלֹא יִגְלֶה אֶת־אָזְנִי; וּמִדּוֹעַ
יִסְתִּיר אָבִי מִמֶּנִּי אֶת־הַדָּבָר הַזֶּה? אֵין זֹאת. וַיֵּשְׁבֶעַ עוֹד
דָּוִד וַיֹּאמֶר: יָדַע יְדַע אָבִידָּהּ, כִּי־מָצָאתִי חַן בְּעֵינֶיהָ. וַיֹּאמֶר:
אֶל־יְדַע־זֹאת יְהוֹנָתָן, פֶּן־יַעֲצֹב; וְאוֹלָם, חִי־יְהוָה וְחִי נַפְשָׁךְ.
כִּי כַפֶּשֶׁעַ בֵּינִי וּבֵין הַמּוֹת. וַיֹּאמֶר יְהוֹנָתָן אֶל־דָּוִד: מַה־
תֹּאמַר נַפְשָׁךְ, וְאֶעֱשֶׂה־לָּךְ? הַיָּאמֶר דָּוִד אֶל־יְהוֹנָתָן: הִנֵּה־
חֹדֶשׁ מָחָר, וְאֲנֹכִי יֹשֵׁב־אֵשֶׁב עִם־הַמֶּלֶךְ לֶאֱכֹל; וְשִׁלַּחְתָּנִי,
לֹא עָשָׂה כִּיתָב.

בַּאֲוֶר.

שָׁמָּה יִצְמָר. פֶּשַׁע - פְּסִיעָה, צַעֲד. כִּי
כַפֶּשֶׁעַ בֵּינִי וּבֵין הַמּוֹת - כִּי אִךְ פְּסִיעָה
אֶחָת בֵּינִי וּבֵין הַמּוֹת, כִּי הַמּוֹת קְרוֹב אֵלַי
מְאֹד, כְּלוּמָר: אֲנִי נִמְצָא תָמִיד בְּסִגְנוֹת מָוֶת.
(ה) חֹדֶשׁ - הַשָּׁם הַדָּשׁ הַזֶּה בְּרֹאשִׁיתָהּ
עַל הַיּוֹם, שֶׁבְּלִילֹו מִתְחִיל הַנֶּחֱם לְהַקְלוֹת;
אֲחֵרֵי כֵן בָּא הַשָּׁם הַזֶּה עַל כָּל עַתָּה סְבִיב
הַנֶּחֱם סְבִיב הָאָרֶץ, תִּשְׁעָה וְעֶשְׂרִים יוֹם, וְהַיּוֹם
הַרְאִישׁוֹן נִקְרָא רֹאשׁ חֹדֶשׁ. מָחָר חֹדֶשׁ -
מָחָר רֹאשׁ חֹדֶשׁ; וְשָׁנָה הַיּוֹם הַרְאִישׁוֹן
לְחֹדֶשׁ נִחְשָׁבוּ לַחֲנִיָּה, וְהָיוּ זִכְרִים בָּהֶם וְכִי
שְׁלֵמִים, וְכָל כֵּן הַמִּשְׁפָּחָה הָיוּ בָּאִים לֶאֱכֹל
יַחַד מִן הַנֶּחֱם. יֹשֵׁב־אֵשֶׁב עִם־הַמֶּלֶךְ -
אֲנִי רָגִיל לֶאֱכֹל בַּיּוֹם הַזֶּה עִם כָּל כֵּן בֵּית
הַמֶּלֶךְ וְשָׂרָיו עַל שִׁלְחָן הַמֶּלֶךְ, בְּבֵרוֹם חֵן.

אוֹ בְּבֵיתוֹ. כִּי כִּבְבֶּשׁ אֶת־נַפְשִׁי - כִּי
רוּצָה הוּא לְהַמִּיתִי.
(ב) חֲלִילָהּ - יוֹנָתָן חָשַׁב, כִּי אִךְ בְּנֶחֱם
דָּרוֹם דָּרָעָה עַל אָבִיו, הַתְּנַקֵּשׁ בְּנַפְשׁוֹ מִתּוֹךְ
שָׁעוֹן; אָבִל בְּשָׁעָה שְׂדַעְתּוֹ מִיִּשְׁכָּת עֲלֵיהּ
אֵינוֹ חוֹשֵׁב עָלָיו דָּעָה. וְלֹא יִגְלֶה אֶת־אָזְנִי -
וְלֹא יוֹדַעְנִי. אֵין זֹאת - אִי אֶפְשָׁר
הַדָּבָר; וְאִם יִחְפֹּץ אָבִי בְּאֵמֶת לְהַמִּיתִי,
יִדְוַעְנִי מֵרֹאשׁ וְאִיכָל לְהוֹרִיד מִפְּנֵי.
(ג) וַיֵּשְׁבֶעַ עוֹד דָּוִד - דָּוִד קָם אֶת
דָּבָרָיו בְּשִׁכְנוּעָה, כִּי אֲמַנֵּם רוּצָה שְׂאוֹל
לְהַמִּיתוֹ; וּבִאֵר לְיוֹנָתָן אֶת הַסִּפָּה, מִדּוֹעַ לֹא
יִגְלֶה לוֹ שְׂאוֹל אֶת חִפְצוֹ. וַיֹּאמֶר: אֶל־
יְדַע... - וְלִפְדָּךְ חָשַׁב בְּלִבּוֹ. כִּי אִךְ
טוֹב, שֶׁלֹּא יָדַע וְזֹאת יוֹנָתָן. פֶּן־יַעֲצֹב -

(י) הָעֵרָה: רָאָה לְמַעַלָּה (י"ט, א'): וְדָבָר שְׂאוֹל אֶל יוֹנָתָן בָּנוּ... לְהַמִּית אֶת דָּוִד;
יִשָּׁם יִסְפָּר, כִּי יוֹנָתָן הוֹתִיר אֶת דָּוִד לְהַסְתֵּר מִפְּנֵי שְׂאוֹל וְלִהְיוֹתָהּ בְּשִׁדָּה וְהוּא יִדְבָּר עָלָיו
טוֹבוֹת עִם אָבִיו, וְרֹאשִׁיתָהּ וְהַגְדִּיתִי לָךְ. וְהָרָאִים הַדָּבָרִים, שֶׁפָּרַק הָיוּ אֵינִי מִשְׁדָּךְ לְפָרַק
י"ט אֵלָּא סִפּוֹר אֲחֵר בְּשִׁנּוּי גּוֹסֵחַ עַל דָּבָר וְחֵם יוֹנָתָן לְדָוִד וְלִשְׂאוֹל אָבִיו. נִשָּׁא אֲמַרְמִים, כִּי
יוֹנָתָן הִבְרִיחַ אֶת דָּוִד, כִּי עָתָה, לְאַחֵר שֶׁנִּשְׁבַּע לוֹ אָבִיו (י"ט, ז'), אֲנִי חוֹשֵׁב עוֹד לְקַרְנִי.

ונסתרתני בשדה עד הערב השלשית. ואם-פקד יפקדני
אביד, ואמרת: נשאל נשאל ממני דוד לרוץ בית-לחם
עירו; כי נבח הנמים שם לכל-המשפחה. ואם-כה יאמר:
טוב, שלום לעבדך; ואם-חרה יחרה לו, דע, ביי-כלתה
הרעה מעמו. והעשית חסד על-עבדך, כי בברית יהוה
הבאת את-עבדך עמך; ואם-יש-בי עון, המיתני אתה, ועד-
אביד למה-זה תביאני? ויאמר יהונתן: חלילה לך, כי
אם-יך אדע, ביי-כלתה הרעה מעם אבי לבוא עליך, ולא
אתה אניד לך? ויאמר דוד אל-יהונתן: מי יגיד לי או
מה-יענך אביד קשה? ויאמר יהונתן אל-דוד: לכה ונצא
השדה; ונצאו שניהם השדה. ויאמר יהונתן אל-דוד:
יהוה אלהי ישראל! כי-אחקר את-אבי בעת מחר השלשית.

באור.

דב' אמת. ולא אתה אניד לך? — כלום
אפשר, שלא אניד לך?

יא או מה-נענך — אם נענך והמלך
אם" מרפכת מן "או מה" ומה נענך;
ונש קוראים: "מי יגיד לי או מה נענך..."
מי יגיד לי... — מי יודיעני, אם תשובח
המלך תהיה לרעה? אתה לא תוכל
להודיעני בפיך, כי עבדי המלך יארכבו
לך, גם לא על ידי שליח, שמא יגלה אם
מקום מחבאי.

יא ונצא השדה — שלא תארכ לני
עין רצה ואין שומעת.

יב יי אלהי ישראל — בשמו נשבעתי.
אחקר — אשאל ואדרש את אבי. בעת
מחר השלשית — מחר, או מחרסום, בעת
הזאת, ולפי הפשיטא: מחר בשעה השלשית.
היא שעת הסעודה.

עד הערב השלשית — עד למחרסום
בערב, ונבא השלישית" דמ' נקבה, כי
הפונה על "עת הערב".

ו) אם-פקד יפקדני אביד — אם יפקדני
נשאל עלי. נשאל — ומקור העבר, נפעלו.
נשאל נשאל — בקש לו ממני רשות. נבח
הנמים — נבח שהמשפחה עושה פעם בשנה,
כמו שאנו מוצאים אצל אלקנה (פרק א' כ"א).

ו) אם-כה יאמר: טוב — הדבר ולא
יתרעם על אשר לא באתי אל שלחן
המלך, או ובה הדבר לסמן, כי שלום
לעבדך. ואם-חרה יחרה לו, ואם יתמצף
על זה, ביי-כלתה הרעה מעמו — כי אחת
החליט להמיתני, ולא ישוב ממנה.

ח) העשית חסד על-עבדך — עם עבדך,
לסוהרני ממני אביד.

ט חלילה לך — לחשוך בי שלא אודיעך

והנה טוב אל-דוד, ולא-אז אשלח אליך, ונליתי את-אונג? י בזה-עשה יהוה ליהונתן וכה יסוף, בייטב אל-אבי את-הרעה עליך, ונליתי את-אונג, ושלחתך והלכת לשלום; ויהי יהוה עמך, כאשר הנה עם-אבי. יי ולא אם-עורני חי; ולא-תעשה עמדי חסד יהוה, ולא אמות. טו ולא-תכרית את-חסדך מעם ביתי עד-עולם; ולא בהכרית יהוה את-איבי דוד, איש מעל פני האדמה. טז ויכרת יהונתן עם-בית דוד; ובקש יהוה מיד איבי דוד. יז ויוסף יהונתן להשביע את-דוד באהבתו אתו; ביי-אהבת נפשו אהבו.

יח ויאמר-לו יהונתן: מחר חדש, ונפקדת פי יפקד

ב א ו ר

טו) ולא-תכרית... - אכל זאת אבקש ממך, כי לא תמנע את חסדך ואהבתך גם מעם ביתי אחרי; כי היו נוהגים בארצות הנקדם, בשקם מלך חדש ממשפחה אחרת, היה משמיד את כל בני משפחת המלך שהיה לפניו. ולא בתכרית יי - ולא תמנע חסדך מעם ביתי גם בעת, שישמיד יי את כל אויבך מעל פני האדמה.

טז) ויכרת יהונתן עם-בית דוד - יונתן ברת ברית אהבה ואמון עם משפחת דוד. ולאמר: ובקש יי - זאת דברי הכרית אמר בדברים האלה: יי. ובקש מיד איבי דוד, כלומר: יי יענש את כל מי שיהיה אויב לדוד. יז) ויוסף... להשביע את-דוד - לאחר שושבע יונתן לדוד, דבר שגם דוד ישבע לו באהבתו אותה, ובאמונתו לו ולדורו.

יח) ונפקדת - ואמת תחסר, לא תבא. יפקד מושגך - מקומך לשלם המלך ישאר פניו.

והנה טוב אל-דוד - ואראה, כי לבו טוב עליך. ולא-אז אשלח אליך - הלא אז אוכל לשלח אליך ולהזריעך.

יג) בייטב אל-אבי... - אם יתן יי בלב אבי לחשב עליך רעה; ויש מנקדים: כיי יטב אל-אבי - כלומר: אם יהיה טוב בעיני אבי להכע לך. ונליתי את-אונג - אז אודיעך בעצמי. ויהי... כאשר הנה עם-אבי - רמז לו על דבר המלוכה העתידה. נראה שמשך הדברים וזה דוד ליוסף, שגמשה למלך על ידי שמואל בסתר. יי) ולא אם-עורני חי - וסברית שבינוי קומת לא רק בעת שאני חי. ולא-תעשה עמדי - בי כלום אפשר, שלא תעשה עמדי. חסד יי - חסד גדול. ולא אמות - שלא אמות כלומר: בואת אני בטוח, כי כמו שאני עושה עמך חסד ואצילך ממות, כן תעשה גם אתה עמדי. חסד כאשר מעלה על כסא המלוכה והסנינוי קומע מהתרגשות המדבר.

מישכבך. ישלששת תרד מאד, ובאת אל-המקום, אשר-
נסתרת שם ביום המעשה; וישבת אצל האבן האול. כ ואני
שלשתי החצים צדה אורה; לשלח-לי למטרה. כא והנה
אשלח את-הנער: לך מצא את-החצים; אם-אמר אמר
לנער: הנה החצים ממך והנה, קחנו וקאה, ביישלום לך.
ואין דבר, חיי-הנה. כג ואם-בה אמר לעלם: הנה החצים
ממך והלאה — לך, כי שלחך יהנה. כד והדבר אשר דברנו
אני ואתה, הנה יהנה ביני ובינך עד-עולם.

כו ונסתר דוד בשדה; ויהי החדש, וישב המלך אל-
הלחם לאכול. כז וישב המלך על-מושבו בפקעם בפקעם,
*הוא רפה. *על כתיב.

ב א ו ר .

החצים למטרה, שאבחר לי, כמתבגל ביריה.
כא אשלח את-הנער ולאמר: לך
מצא חצים. אם אמר אמר לנער — אם
אקרא לנער מחזק. החצים ממך והנה-
החזקת ללכת, והחצים קרובים יותר אלי.
קחנו וקאה — אז תוכל לקחת את הסך
הקרוב אליך ובא אלי: ויש מפרשים:
"הנה החצים... קחנו" מוסב אל הנער,
והמלה "וקאה" אל הדוד, כלומר: אז תוכל
לבא אלי. ואין דבר — רע.

כב לך — זה יהיה לך לאות, שעליך
לנוס ולהמלט, כי שלחך יי — כי יי בעצמו
רוצה שתמלט מבוא.

כג הנה יי — עד- ביני ובינך עד-
עולם — והוא יענש את מפר הבית.

כד החדש — ראש החדש. אלהי-הלחם —

ישלששת תרד מאד — וביום השלישי,
הינו ביום השני לראש חודש, תרד עמק מאד *.
ושלש פרושו: עשה בפקעם השלישית, כמו
בשתי הפעמים הראשונות, כלומר: לאחר
שתסתר שלשה ימים תרד אל הנא העמק.
אשר נסתרת שם — שדבר נסתרת שם
פעם אחת. ביום המעשה — ביום החל, שעשו
בו מלאכה, כנגד לימי ראש החדש, שלא
היו עושים בהם מלאכה וראה והקאל מו.
א.ו. האבן האול — ואול = הלדו אבן שדבר
הדוד, סמן לעוברי דרכים. ויש אומרים:
שויה "אבן העזר" (למעלה פרק ו' י"ב).

כז צדה אורה — אורה — אורה בקשת
לצר האבן. אורה והפעיל ממקור: אורה-
הורה, נתיב * וליה; ובא בהוראה זו גם
בפעל: אורה. לשלח-לי למטרה לורקאת

* הערה: הפשיטא וינקח בן עיזאל קראו כאן: ובשלישית תדברש מאד.
כלומר: נקשה השלישית, עת סעודת האחרים, ונקשו אותך מאד.

אֶל-מוֹשֵׁב הַקִּיר, וַיָּקָם יְהוֹנָתָן, וַיָּשָׁב אֲבִנֵּר מִצַּד שְׂאוּל;
וַיִּפְקֹד מְקוֹם דָּוִד. כִּי וְלֹא-דָבָר שְׂאוּל מְאוּמָה בַּיּוֹם הַהוּא;
כִּי אָמַר: מִקְרָה הוּא, בְּלִתי טְהוֹר הוּא, כִּי-לֹא טְהוֹר.
כִּי וַיְהִי מִמַּחֲרַת הַחֹדֶשׁ הַשֵּׁנִי, וַיִּפְקֹד מְקוֹם דָּוִד; וַיֹּאמֶר
שְׂאוּל אֶל-יְהוֹנָתָן בְּנוֹ: מִדּוּעַ לֹא-בָא בֶן-יִשִׁי גַם-תְּמוּל גַּם-
הַיּוֹם אֶל-הַלֶּחֶם? כֹּחַ וַיֵּשֶׁן יְהוֹנָתָן אֶת-שְׂאוּל: נִשְׂאֵל נִשְׂאֵל
דָּוִד מֵעַמְדֵי עַד-בֵּית לֶחֶם. כֹּט וַיֹּאמֶר: שְׁלַחְנִי נָא, כִּי זָבַח
מִשְׁפָּחָה לָנוּ בָּעִיר, וְהוּא צִנְה-לִי, אָחִי, וְעַתָּה אִם-מִצָּאתִי
הֵן בְּעֵינֶיךָ, אִמְלִטָה נָא וְאַרְאֶה אֶת-אָחִי; עַל-כֵּן לֹא-בָא
אֶל-שְׁלֹחַן הַמֶּלֶךְ. י וַיַּחֲרֹאֶף שְׂאוּל בַּיהוֹנָתָן, וַיֹּאמֶר לוֹ:
בֶּן-נַעֲוֹת הַמִּרְדּוֹת! הֲלוֹא יִדְעָתִי, כִּי-בִחַר אֶתָּה לְבֶן-יִשִׁי.
לְבִשְׁתֶּךָ וּלְבִשֵּׁת עֲרוֹת אִמָּךְ. יא כִּי כָל-הַיָּמִים, אֲשֶׁר בֶּן-יִשִׁי

ב א ו ר .

לְשְׁלֹחַן הַמֶּלֶךְ לִזְבַּח תְּשַׁלְּמִים, הַנֶּאֱבָלִים
לְשֵׁנֵי יָמִים וְלִזְלֹלָה שְׂבִינֵיהֶם (נִקְרָא ו' ט"ו).
בֶּן-יִשִׁי - קְרִיאַת הָאִישׁ בְּשֵׁם אָבִיו בְּלִבֵּר
הִיא קְרִיאַת שֵׁל שְׁנָאָה - גַּם-תְּמוּל גַּם-הַיּוֹם -
עָקְשׁוּ הַכִּיּוֹן כִּי גַם אֶתְמוּל לֹא בָא בְּבִקְוָתָה
וְלֹא בְּמִקְרָה.

כח) עַד-בֵּית לֶחֶם - לְלֶכֶת עַד בֵּית לֶחֶם.
כט) זָבַח מִשְׁפָּחָה - זָבַח הַיָּמִים לְקַל
הַמִּשְׁפָּחָה. בָּעִיר - בְּבֵית לֶחֶם. וְהוּא צִנְה-
לִי, אָחִי - וְאָחִי הוּא צִנְה לִי וְאָחִי הַגָּדוֹל
צִנְה לִי לְבּוֹא. אִמְלִטָה נָא - אֲרוּצָה נָא מִמֶּה.
ל) נַעֲוֹת - וּנְפֹעַל מִמְקוֹר עוֹה, הַנֶּה.
תֹּאֵר מִמִּין נִקְבָּה בְּסִמְכוֹת: גַּעֲוָה - גַּעֲוָתוֹ.
בֶּן-נַעֲוֹת הַמִּרְדּוֹת - בֶּן אִשָּׁה סוֹרֶרֶת וּמִרְדֶּרֶת.
כִּי-בִחַר אֶתָּה לְבֶן-יִשִׁי - וּבָחַר בִּי... א' ב' ח' ד'
אֶתָּה בְּכֵן יִשִׁי. לְבִשְׁתֶּךָ - לְחַרְפְּתֶךָ, כִּי עַל יְדֵי

אֶל הַסַּעֲדָה לְאָכַל עִם כָּל בְּנֵי הַמִּשְׁפָּחָה.
כח) אֶל-מוֹשֵׁב הַקִּיר - הַמֶּלֶךְ יֹשֵׁב
בְּרֹאשׁ עַל מְקוֹמוֹ, שְׂרָהּ אֶצֶל הַקִּיר.
נִקְרָא יְהוֹנָתָן - דָּוִד יֹשֵׁב תְּמִיד בֵּין יוֹנָתָן
וְשְׂאוּל. כִּי מִפְּנֵי יִרְאַת הַבָּבוֹד לֹא יֹשֵׁב הֵבֵן
אֶצֶל אָבִיו וְאֲבִנֵּר יֹשֵׁב אִתּוֹ; וּמִפְּנֵי שְׂלֹא
בָא דָוִד הַפַּעַם, קָם יוֹנָתָן מִמְקוֹמוֹ, בָּרִי שְׂלֹא
יֹשֵׁב הַפַּעַם אֶצֶל אָבִיו. וְגַם פָּחַד הַפַּעַם
לְשִׁבְתָּה קְרוֹב לְאָבִיו, שָׁמָּה יִקְבֹּץ עָלָיו
בְּשִׁבְלֵי דָוִד וְאֲבִנֵּר יֹשֵׁב אֶצֶל שְׂאוּל.
וַיִּפְקֹד - נִשְׂאֵר פְּנִי.

כט) בְּלִתי טְהוֹר - כִּי נִגַּע בְּדָבָר טָמֵא,
וְלֹא יוֹכֵל לְאָכַל מִבְּשָׂר הַזֶּבֶחַ. כִּי-לֹא טְהוֹר -
בְּנִדְאִי אִינוֹ טְהוֹר.

כ) מִמַּחֲרַת הַחֹדֶשׁ הַשֵּׁנִי - בַּיּוֹם הַמַּחֲרַת,
שְׂהוּא הַיּוֹם הַשֵּׁנִי לַחֹדֶשׁ, שָׁנָם בּוֹ נִקְרָא

חי על-האדמה, לא תבון אתה ומלכותך; ועתה שלח וקח אתו אלי, כי בן-מנות הוא. לבי וינען יהונתן את-שאויל אביו, ויאמר אליו: למה יומת? מה עשה? לבי ויטל שאויל את-החנית עליו להפנתו; וידע יהונתן, כי-כלה הוא מעם אביו להמית את-דוד. לוי ויקם יהונתן מעם השלחן בחריי-אף; ולא-אכל ביום-החדש השני לחם, כי נעצב אל-דוד, כי הכלמו אביו.

לה ניהי בבקר, ויצא יהונתן השדה למועד דוד; ונער קטן עמו. לוי ויאמר לנערו: רץ מצא-נא את-החצים, אשר אנכי מורה; הנער רץ, והוא-גרה החצי להעברו. לוי ויבא הנער עד-מקום החצי, אשר גרה יהונתן; ויקרא יהונתן אחרי הנער ויאמר: הלוא החצי ממך והלאה. לוי ויקרא יהונתן אחרי הנער: מהרה חושה, אל-תעמד! וילקט נער יהונתן את-החצים, ויבא אל-אדניו. לוי וינער לא-ידע מאומה; אך יהונתן ודוד ידעו את-הדבר. מויתן יהונתן את-כליו אל-הנער אשר-לו, ויאמר לו: לך הביא העיר.

החצי כתיב.

ב א ו ר .

את יונתן. בפני כל הקרואים.
לה בבקר-בקר ביום השלישי. למועד
דוד - בזמן ובמקום שקבע לדוד.

לו מורה - וברק. הנער רץ - להיות
קרוב אל המטרה. מחצי - החץ ויוהי
תמונה עתיקה; ויש קוראים באן: החצי 10.
להעבירו - בבנה שגפל החץ מן הנער והלאה.
לו עד-מקום החצי - הראשון שירה.

הלא מחצי - השני - ממך והלאה.

מ כליו - כלי יוני: קשתו וחציו.

וה תאמר ממך המלוקה. ולבשת אמה -
שילקה בן סורר כמוד.

לא לא תבון - לא תתקנם. אתה
ומלכותך - כלומר: אין אתה בטוח בנצח
ובקשט המלוקה. הבון לך אחרי מותי.

לו כי-כלה היא - כי החלטה היא,
כי אחת החליט אביו להמיתו ולא ישוב ממנה.

לה נעצב אל-דוד - הנעצר על דוד
ועליו להודיעו את גורלו. כי הכלמו - כי
הכלימו, כלומר: גם בשביל שאביו בוש אותו.

מא תנער בא . ודוד קם מאצל הנגב , ויפל לאפיו ארצה ,
וישתחו שלש פעמים ; וישקו איש את-רעהו . ויבכו איש
את-רעהו , עד-דוד הנדיל . מב ויאמר יהונתן לדוד : לך
לשלום ; אשר נשבענו שנינו בנפשו יהוה , לאמר : יהוה
יהיה ביני ובינך ובין ורעי ובין ורעך - עד-עולם .

כ א .

א ויקם וילך ; ויהונתן בא העיר . ב ויבא דוד נבה אל-
אחימלך הכהן ; ויחברד אחימלך לקראת דוד , ויאמר לו :
מדוע אתה לבדך , ואיש אין אתך ? ג ויאמר דוד לאחימלך
הכהן : המלך צוני דבר , ויאמר אלי : איש אל-ידע מאומה
את-הדבר , אשר-אנכי שלחך ואשר צויתך ; ואת-הנערים
יוצאתי אל-מקום פלגי אלמני . י ועתה מה-יש תחת-ידך

ב א ו ר .

מבית עלי ; אך הארון היה עוד בקרנת ישרים .
אחימלך הכהן - הקדול , הוא א חנה בן
אחישוב (למעלה י"ה ג) . ויחברד מהר לצאת
לקראתו בחרדה . מדוע אתה לבדך -
חסן המלך ושר צבא מחלל לא גלך לבדו .
ג ואת-הנערים - משרתי המלוכה אותי .
יוצאתי - ופעל בתמנה וזה , והוא במקום
הזר עתי - הוצאתי יוצאתי - נעתי .
קבצתי . פלגי - וממקור פלה - הקדול ,
סמו . אלמני - וממקור אלם-הדרש , שתק .
אל-מקום פלגי אלמני - למקום רוע ,
שאין לי רשות לקראו בשם , ושם יבכו לי
ויבקצור באו שתי המלים יחד : פלמוני
(דניאל ח' י"ג) , וגש אומרים , שדוד הודיע
לאחימלך שם המקום , אלא שחשופר לא

מא תנער בא - הלך לו לבוא העיר .
מאצל הנגב - מדרומה של ארץ הנגב ,
ששם התקבא דוד , ויונתן ירה מצפונה , כדי
שלא יראהו הנער שהולך לאסוף את החצים .
עד-דוד הנדיל - עד שדוד דבר בקול גדול .
מב אשר נשבענו שנינו... יי יהיה
ועד ביני... עד-עולם - שבושה זו תהא
קנמת לעולם .

א ויקם - דוד . וילך -

ב נבה - ונכה (לעיר נב ; והיא בגתלת
בנמין מצפון לירושלים . כימי שאול התנשבו
הכננים משפחת עלי בנב הקרובה לגבעת
שאול והקימו שם אהל מועד ומזבח ; שם
היה גם האפור עם האדירים והתמים . שם
היה גם הכהן הגדול . נושא האפור , אחימלך

חַמְשֵׁה-לֶחֶם, תָּנֶה בְיָדִי, אוֹ הַנֶּמְצָא. ה' וַיַּעַן הַכֹּהֵן אֶת-דָּוִד
וַיֹּאמֶר: אֵין-לָחֶם חֵל אֶל-תַּחַת יָדַי, כִּי-אִם-לֶחֶם קָדֵשׁ יֵשׁ;
אִם-נִשְׁמְרוּ הַנְּעָרִים אֶדְ מֵאִשָּׁה. וַיַּעַן דָּוִד אֶת-הַכֹּהֵן וַיֹּאמֶר
לוֹ: כִּי אִם-אִשָּׁה עֲצָרָה-לָנוּ בַתְּמוֹל שְׁלֹשׁ בָּצָאתִי, וַיְהִיו
כְּלִי-הַנְּעָרִים קָדֵשׁ, וְהוּא דָרֶךְ חֵל, וְאֵף כִּי-יְהִי יוֹם יְקָדֵשׁ
בְּכָלִי. וַיִּתֵּן-לוֹ הַכֹּהֵן קָדֵשׁ; כִּי לֹא-יְהִי שֵׁם לֶחֶם, כִּי-
אִם-לֶחֶם הַפָּנִים, הַמּוֹסְרִים מִלִּפְנֵי יְהוָה, לְשׁוֹם לֶחֶם חֵם
בְּיוֹם הַלִּקְחוֹ. ה' וַשֵּׁם אִישׁ מֵעַבְדֵי שָׂאוֹל בְּיוֹם הַהוּא, נִעְצָר
לִפְנֵי יְהוָה, וַשְּׁמוֹ דָּאָנ הָאֲדָמִי; אַבִּיר הַרְעִים, אֲשֶׁר לְשָׂאוֹל.

ב. א. ו. ר.

אָצְלוּ. וַיְהִיו כְּלִי-הַנְּעָרִים קָדֵשׁ - גַּם כְּלִי
הַנְּעָרִים הָיוּ טְהוֹרִים, שְׁמֹמֶר לְשׁוֹם בָּהֶם
דָּבָר קָדֵשׁ. וְהוּא דָרֶךְ חֵל - וְהָיָה בְּאֶשֶׁן
חֵל, כְּלוֹמֵר: הַכֹּהֵן הָיוּ טְהוֹרִים, אֵף עַל כִּי
שָׁחַשְׁבוּ לְהַשְׁתַּמֵּשׁ בָּהֶם בַּקָּדֵשׁ בְּמַאֲכָלֵי חֵל.
וְאֵף כִּי-יְהִי יוֹם יְקָדֵשׁ בְּכָלִי - וּמִכָּל-שִׁבּוֹן
הַיּוֹם, שִׁיְהִי לָנוּ לֶחֶם קָדֵשׁ, בְּנֹדָאִי וַיְהִיו
מִכָּל טְמֵאָה, לְמַעַן יִשְׂאֵר הַלֶּחֶם קָדֵשׁ בְּכָלִי.
(ו) לֶחֶם הַפָּנִים - רָאָה פָסוּק ה' בַּבָּאוֹר.
הַמּוֹסְרִים - וּמִקּוֹר: סוּר - הַיּוֹסֵר עֵוָה.
הַפֹּעֵל הַזֶּהוּ חִלּוֹת הַלֶּחֶם, שְׁמִסִּירִים אוֹתוֹ.
מִלִּפְנֵי יְיָ - מִעַל הַשִּׁלְחָן, אֲשֶׁר לִפְנֵי יְיָ.
בְּאֶהֱל מוֹעֵד. לֶחֶם חֵם - לֶחֶם חֵם.
(ח) וַשֵּׁם אִישׁ... - מֵאִמֶּר מִסְּנֵי נָה כֹּא
כֹּאן בְּמִכָּא לְמִסְפָּר לְחֵן (כ"ב, ט"ו). נִעְצָר -
מִתְעַבֵּב, מִתְמַהֵּמֶה. נִעְצָר לִפְנֵי יְיָ - מִתְמַהֵּמֶה
שֵׁם לְיָבֹחַ וְכֹחִים לָנוּ. דָּאָנ הָאֲדָמִי - בֶּן עַם
אֲדָמִי, שְׁנִתְגַּדֵּר; וַיֵּשׁ אֲדָמִי, שְׁעַבְרֵי הָיָה
אֶלָּא שֶׁיֵּשֶׁב יָמִים רַבִּים בְּאֶרֶץ אֲדָמִי. אַבִּיר
הַרְעִים - שֶׁר רָעִי בְּמִלָּד, הַרְעִים הָיוּ

יָדַע שֵׁם הַמָּקוֹם, שְׁמֵר דָּוִד לְאֶחֱמִלָד; וְכֹן
אֲנוּ מוֹצְאִים אֶצֶל בָּעוֹ: סִנְיָה שְׁבָה פֹה
פִּלְגִי אֶל מִנִּי שְׁהוּא קָרָא בְּנֹדָאִי לְגֹאֹל
בְּשִׁמּוֹ, אֶלָּא שְׁנֵעֲלֵם מִן הַסּוּפָר.

(ו) חַמְשֵׁה-לֶחֶם - חֲמִשׁ בִּקְרוֹת לֶחֶם.
אוֹ הַנֶּמְצָא - אוֹ כֹל מִצָּדֵל הַנֶּמְצָא אֶצֶל-
(ח) לֶחֶם חֵל - לֶחֶם פָּשׁוּט, שְׂאִין בּוֹ
קָדֵשׁ. לֶחֶם קָדֵשׁ - הוּא לֶחֶם הַפָּנִים.
בְּאֶהֱל מוֹעֵד הָיוּ מוֹתִים בְּכָל יוֹם שְׁבֹת
שְׁמִים עֲשָׂרָה חִלּוֹת עַל הַשִּׁלְחָן, אֲשֶׁר לִפְנֵי
יְיָ; וְאֵן מִסִּירִים אֶת הַחִלּוֹת, שֶׁהִנִּחוּ שֵׁם
בְּיוֹם הַשְּׁבֹת הַקָּדֵשׁ. בַּחִלּוֹת הָאֵלֶּה, נִקְרָאוּ
לֶחֶם הַפָּנִים, וְהָיוּ נִאֲבָלִים בַּקָּדֵשׁ
(וּנִקְרָא כִיד, ט"ו); בַּקָּדֵשׁ הַקָּדֵשׁ נִתְּנוּ גַם
לְזָרִים, אֲבָל בַּקָּדֵשׁ הַנְּעָרִים. אִם-נִשְׁמְרוּ
הַנְּעָרִים אֶדְ מֵאִשָּׁה - וְלֹא נִשְׁמְרוּ; וְנִדְרָה
כְּבוֹד דָּבָר עַל דָּבָר הַנְּעָרִים, וְכֹן גַּם לְדָוִד.
(ו) אִשָּׁה עֲצָרָה-לָנוּ - אִשָּׁה רְחוּקָה
מֵאֲחֵנוּ. בַּתְּמוֹל שְׁלֹשׁ בָּצָאתִי - מִיּוֹם
שְׁלֹשׁ, שְׂאֵן וַצָּאתִי לְדָרֶךְ לֹא הָיְתָה כֹּל אִשָּׁה

ט וַיֹּאמֶר דָּוִד לְאַחִימֶלֶךְ, וְאֵין יֵשׁ-פָה תַּחַת-יָדְךָ חֲנִית, אוֹ-
חֶרֶב? כִּי נִסְחַרְכִּי וְנִסְכְּלִי לֹא-לִקְחָתִי בְיָדִי, כִּי-הָיָה דְבַר-
הַמֶּלֶךְ נְחוּץ. י וַיֹּאמֶר הַכֹּהֵן: חֶרֶב גְּלוּת הַפִּלְשֹׁתִי, אֲשֶׁר-
הָבִית בְּעַמְּךָ הָאֵלֹהִי, הִנֵּה-הִיא לְוִטָּה בְּשִׁמְלָה אַחֲרֵי הָאִפּוֹד;
אִם-יֵאָמֵר תִּקַּח-לָךְ, קֹחַ, כִּי אֵין אַחֲרֶת וּלְתֹתָה כֹּהֵן; * וַיֹּאמֶר
דָּוִד: אֵין כָּמוֹהָ, תִּנָּנָה לִי.

יא וַיָּקָם דָּוִד וַיֵּבְרַח בַּיּוֹם-הַהוּא מִפְּנֵי שָׂאוּל; וַיָּבֹא אֶל-
אָכִישׁ מֶלֶךְ גֹּת. יב וַיֹּאמְרוּ עֲבָדֵי אָכִישׁ אֵלָיו: הֲלוֹא-זֶה דָּוִד
מֶלֶךְ הָאֲרָץ; הֲלוֹא לָזֶה יַעֲנוּ בַּמַּחֲלוֹת לְאָמָר: הִכָּה שָׂאוּל
בְּאַלְפָיו וּדְוֹד בְּרַכְבָּתָיו. יג וַיֵּשֶׁם דָּוִד אֶת-הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה

* ה'ב' בפתח. *פסקא באמצע פסוק. *פתח בסוף פסוק. *באלפו כתיב. *ברכבתו כתיב

באור.

הַנֶּשֶׁק בַּמִּסְפָּחוֹת יָקְרוֹת מְאֹד. אַחֲרֵי הָאִפּוֹד-
עִם הָאֵרִיִּים וְהַתָּמִים. אֵין כָּמוֹהָ - אֵין חֶרֶב
מוֹכָה כָּזוֹ.

יא וַיֵּבְרַח... דָּוִד רָאָה כִּי אֵין מִפְּלֹט
לוֹ בְּאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל, וַיֵּבְרַח אֶל גֹּת בְּקְרוֹבָה
אֶל גְּבוּל יִשְׂרָאֵל. אָכִישׁ - בְּתַהֲלִים (לִיד),
א' נִקְרָא בְּשֵׁם אָכִישׁ מֶלֶךְ, וְהוּא הַתֹּאֵר
הַשְׂתִּיק לְמַלְכֵי פִלְשְׁתִּים וְרָאָה בְּרֹאשִׁית כֹּה
כִּי. מֶלֶךְ גֹּת - רֹאשׁ הַסְּרֻגִּים; כָּל סְרוֹן מֶשֶׁל
כְּגִלְלוֹ, וּבַעֲנָגֵי מַלְחָמָה הָיוּ בְּעֵלֵי בְרִית,
וְאָכִישׁ סְרוֹן גֹּת עֲמֵד בְּרֹאשׁוֹ וְהָיָה לוֹ תֹאֵר מֶלֶךְ.

יב דָּוִד מֶלֶךְ הָאֲרָץ - שֶׁכְּבוֹדוֹ גָּדוֹל
בְּיִשְׂרָאֵל כְּכְבוֹד מֶלֶךְ, כִּי הוּא יוֹצֵא וְיָבֵא
לְפָנֵיהֶם. יַעֲנוּ - שָׂרוּ. הֲלֹא לָזֶה... גֹּת
הוּא בְּרִינִי, צִנָּה וְנִבְרָגָהּ.

יג וַיֵּשֶׁם... בְּלִבָּב - רָאָה אֶת הַסְּפָקָה
הַגְּדוֹלָה הַמְּרַחֶקֶת עָלָיו.

נִדְבָדִים מְאֹד בְּקֶרֶב הַעֲבָרִים; נִם חֶלֶק גָּדוֹל
מִכּוֹשׁ הַמֶּלֶךְ הָיָה בְּעַדְרֵי הַצֹּאן וְהַבָּקָר
אֲשֶׁר לוֹ; וּמִשְׁבַּת הַשֶּׁר וְהַמִּסְפָּחָה עַל רֵעֵי
הַמֶּלֶךְ הָיְתָה מְשֻׁבָּה מְאֹד. כִּמוֹ כֵּן
אֵינוֹ מוֹצֵאִים "שָׂרוּ מִקְנֶה" נִם אֲצִל פִּרְעָה
(בְּרֹאשִׁית מ"ז ו'). וַיִּקְרַע קֹבֵא כָּאן: אֲבִיר
הַרְצִים נִרְאָה לְבִלְעַן הָרֶק כִּיב, י"ז.

ט וַאֲזַן יֵשׁ - וַיֹּאזֶן יֵשׁ, וְדוֹמָה לָזֶה
בְּתַהֲלִים כְּלִי י"ז. וַאֲזַן יֵשׁ-פָה - הָאֵין פֹּה;
וְנִסְכְּלִי - שָׂאָר כְּלִי זֵנִי. נְחוּץ - וְלִחְוִץ
נִחְסוּ, דְּחוּף, שָׂאֵין לְדַחְתוֹ אֲפִילוֹ רִגְעַה, וְלֹא
הַסְּפָקָתִי לְקַחַת אֶת כְּלִי זֵנִי.

י לְוִטָּה - וּבִינֹנִי פְעוּלָה מִמְּקוֹר לְוִט, עִיז.
לְוִטָּה בְּשִׁמְלָה - בְּרוֹבָה, מַעֲשָׂפָה בְּאֶרֶץ,
שֶׁלֹא תַעֲלֶה עָלֶיהָ לְחִירָה. זֶה הָיָה מִנְּכָה
שְׂתִיק לְהִנִּים נֶשֶׁק הָאוֹיֵב הַמִּנְאָח לְמִשְׁמַרְת
בְּמַקְדֵּשׁ אֱלֹהִים; וּבְהִידוֹ נִתְּנָה נִם לְכַרֵּךְ אֶת

בְּלִבּוֹ; וַיֵּרָא מְאֹד מִפְּנֵי אָבִישׁ מִלְד־נָת. יד וַיֵּשְׁנוּ אֶת־מַעְמוֹ
בְּשֵׁנֵיהֶם, וַיִּתְּהַלֵּל בִּיָּדָם; וַיָּתּוּ עַל־דִּלְתוֹת הַשַּׁעַר, וַיִּוָּרֶד
רִירוֹ אֶל־זִקְנוֹ. טו וַיֹּאמֶר אָבִישׁ אֶל־עֲבָדָיו: הִנֵּה תִרְאוּ אִישׁ
מִשְׁתַּנֵּעַ, לָמָּה תִּבְיֹאוּ אִתּוֹ אֵלַי? טז חֹסֶר מְשֻׁנָּעִים אֲנִי, כִּי־
הִבֵּאתֶם אֶת־זֶה לְהִשְׁתַּנֵּעַ עָלַי? הֲזֶה יָבוֹא אֶל־בֵּיתִי?

כב.

א וַיִּלְכֹּד דָּוִד מִשָּׁם, וַיִּמְלֹט אֶל־מַעְרַת עֲדָלָם; וַיֵּשְׁמְעוּ אֲחָיו
וְכָל־בֵּית אָבִיו, וַיִּוָּרְדוּ אֵלָיו שָׁמָּה. ג וַיִּתְּקַבְּצוּ אֵלָיו כָּל־אִישׁ
מִצֹּזֶק וְכָל־אִישׁ, אֲשֶׁר־לּוֹ נִשְׂאָה, וְכָל־אִישׁ מִרֶ־נֶּפֶשׁ, וַיְהִי
עֲלֵיהֶם לְשָׁר; וַיְהִיו עִמּוֹ כְּאַרְבַּע מֵאוֹת אִישׁ. ג וַיִּלְכֹּד דָּוִד

* פתח בסוף פסוק.

ב א ו ר .

אֲנִי מְשֻׁנָּעִים. וַיִּלְכֹּד מִדְּרֹשׁ תַּהֲלִים: אֲשֶׁתוֹ
וּבָתּוֹ שֶׁל אָבִישׁ מְשֻׁנָּעוֹת הָיוּ. להִשְׁתַּנֵּעַ
עָלַי־לַעֲשׂוֹת מַעֲשֵׂי שְׁעוֹן לִפְנֵי; וַיִּוָּרֶד שֶׁהוּא
גַּלְד (תַּהֲלִים לִיד, א).

א) מַעְרַת עֲדָלָם - מַעְרָה גְדוֹלָה וְעַמְקָה
אֲצֵל הָעִיר עֲדָלָם בְּאַרְצֵי יְהוּדָה. וַיֵּשְׁמְעוּ
אֲחָיו - כִּי הוּא נִמְצָא שָׁם, לְדַבְּרֵי יוֹסִיפּוֹס
שֶׁלַח דָּוִד אֲלֵיהֶם מַלְאָכִים לְהוֹדִיעֵם מְקוֹם
מַחְבְּאוֹ. וַיִּוָּרְדוּ אֵלָיו שָׁמָּה - כִּי יִרְאוּ מִפְּנֵי
שְׂאוֹל, שָׁמָּה יֵשֵׁב הֵם נִקְמָוֹת בְּשִׁבְלֵי הָהָר.

ב) אִישׁ מִצֹּזֶק - אִישׁ לְחִיץ וְדַחֲוֶק. נִשְׂאָה
ו - נִשְׂתָּה תּוֹבַע מִמֶּנּוּ חֹב וְאֵין לוֹ בְּמָה לְשַׁלֵּם
וְלִפְנֵי מִשְׁפַּט תִּנְיִים הֵם, הִנֵּה לֹזְמֵם הַמְּלִיחָה
אֶת הַמְּלִיחָה אוֹ אֶת בָּנוֹ לוֹ לַעֲבָדִים. וַיְהִי
עֲלֵיהֶם לְשָׁר - וּמֵאֵן מִי דָוִד עַל סִרְבּוֹ,
כִּיפִתַּח בְּזִמְנוֹ (שׁוֹפְטִים י"א, ג'), כִּי הִנֵּה מִתְּנַפֵּל
עַל שְׂדֵמֵי עַמִּים שׁוֹנִים וְלֹנְקֵם מֵהֶם שְׂלָל.

יד) וַיֵּשְׁנוּ - וַיִּשְׁנֻהוּ. טעמו - שָׁכְלוּ
וְחֹסֶר טַעַם = כְּסִילוֹ. וַיֵּשְׁנוּ אֶת־מַעְמוֹ -
עָשָׂה אֶת עַצְמוֹ כְּמִשְׁנָע, הִשְׁמָטָה, לְמַעַן
יִאֲמִינוּ הַפְּלִשְׁתִּים כִּי אֵין זֶה דָּוִד, אוֹ כִּי הִבֵּה
בְּשֵׁנָיו, וְאֵין לָהֶם עוֹד לִבְחַד מִפְּנֵיו. וַיִּתְּהַלֵּל -
הִשְׁמָנָה, רָץ אָנָּה וְאָנָּה. בִּיָּדָם - כְּאֲשֶׁר
הִפְּצוּ לְהַחֲזִיק בּוֹ. וַיָּתּוּ - וַיִּנְיִסּוּ מִקֶּדֶר מִן
נִימָה, פָּעַל לִיְהוָה עָשָׂה תִנְיִים - רָשָׁם בְּיָם
וְאוֹתוֹת וּמוֹפְתִים וְהַפְּשִׁטָּה קָרָא: וַיִּתֵּן -
תַּפְּתָה, הִבֵּה בְּאַרְצוֹתָיו עַל הַשַּׁעַר. רִירוֹ -
רָק פִּי. וַיִּוָּרֶד רִירוֹ אֶל־זִקְנוֹ - הִנְחֵן חֲשׁוֹב
מְאֹד בְּאַרְצֵי הַמִּדְבָּר וּלְפִיכָךְ מִקְפִּידִים מְאֹד
עַל נְקִיבוֹתוֹ, וּמִי שְׂמוּרִיד רִירוֹ עַל זִקְנוֹ, סִמֵּן
מִבְּחָק הוּא שְׂדֵמֵתוֹ נִמְרָסָה עָלָיו. יֵאֵץ הִנְחֵן
עַל זִקְנוֹ, נִחְשָׁב לְסִרְיָה וְגִדְיָה גְדוֹלָה בְּאַרְצֵי
הַמִּדְבָּר.

טז) חֹסֶר מְשֻׁנָּעִים אֲנִי - כָּלֹם חֹסֶר

מִשֶׁם מִצְפָּה מוֹאֵב; וַיֹּאמֶר אֶל-מֶלֶךְ מוֹאֵב: יֵצֵא-נָא אֲבִי
וְאִמִּי אִתְּכֶם, עַד אֲשֶׁר אָדַע, מִה-יַעֲשֶׂה-לִּי אֱלֹהִים. וַיִּנָּחֵם
אֶת-פָּנָי מֶלֶךְ מוֹאֵב; וַיָּשִׁבוּ עִמּוֹ כָּל-יְמֵי הַיּוֹת-דָּוִד בְּמִצְוֵהָ.
וַיֹּאמֶר גַּד הַנָּבִיא אֶל-דָּוִד: לֹא תָשֹׁב בְּמִצְוֵהָ, לֵךְ וּבֹאֲתָ-
לָךְ אֶרֶץ יְהוּדָה; וַיֵּלֶךְ דָּוִד וַיָּבֹא יָעַר חֶרֶת.

וַיִּשְׁמַע שְׂאוּל, כִּי נִדְּעָה דָּוִד וַאֲנָשִׁים אֲשֶׁר אֵתוּ; וּשְׂאוּל
יָוֹשֵׁב בַּנִּבְעָה, תַּחַת-הָאֵשֶׁל בְּרָמָה, וַחֲנִיתוֹ בְּיָדוֹ, וְכָל-עַבְדָּיו
נֹצְבִים עָלָיו. וַיֹּאמֶר שְׂאוּל לְעַבְדָּיו הַנֹּצְבִים עָלָיו: שְׁמַעוּ-
נָא, בְּנֵי יִמִּי! גַּם-לְכַלְכֶּם יִתֵּן בֶּן-יִשְׂרָאֵל שְׂדוֹת וּבְרָמִים?
לְכַלְכֶּם יִשִּׁים שָׂרֵי אֱלָפִים וְשָׂרֵי מֵאוֹת? כִּי קִשְׁרֹתֶם כָּלְכֶם
עָלַי, וְאִין-גִּלָּה אֶת-אֹזְנִי בְּכֶרֶת-בְּנֵי עַם-בֶּן-יִשְׂרָאֵל, וְאִין-חִלָּה

ב א ו ר .

דָּוִד לֹרֵאשׁ דָּוִד. הָאֵשֶׁל - מִין עֵץ (טאטש).
רִיסְקָה. שְׁעָלָיו יְרוּקִים וְכַעֲנָנִים תָּמִיד, וְנִרְצִים
יְרוּקִים צוֹמְחִים עָלָיו כָּל הַשָּׁנָה. עֵץ זֶה
צוּמֵחַ לְרֹב בְּמִצְרָם, בְּעָרֵב וּבְאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל.
בְּרָמָה - עַל מְקוֹם גָּבֹה בְּנִבְעָה שְׂאוּל.
שְׁנִקְרָאָה בְּשֵׁם רָמָה. וַחֲנִיתוֹ בְּיָדוֹ -
סִמֵּל הַשְּׁלֵטוֹן וְהַעֲזָה. וְכָל-עַבְדָּיו נֹצְבִים
עָלָיו - שְׁנִקְרָאוּ לְמוֹעֵצָה בְּעִנְיֵי הַמְּלִיכָה.
שְׁהִיתָה בְּפֶעַם בְּפֶעַם מִחַת כְּפֹה הַשָּׂמִים.

(ז) בְּנֵי יִמִּי - שָׂרֵי שְׂאוּל וְעַבְדָּיו
הַקְּרוֹבִים אֵלָיו הָיוּ מִבְּנֵי שְׂבָטוֹ, וּמִהֶם תָּהָה
יָכוֹל לְקוֹחַ, שְׁהִיָּהוּ נֶאֱמָר לוֹ יוֹתֵר מִבְּנֵי
שְׂבָטִים אֲחֵרִים. גַּם-לְכַלְכֶּם-הֵנִם לְכַלְכֶּם
לְכַלְכֶּם יִשִּׁים... כִּמוֹ שֶׁאֵין עֲשִׂיתִי לָכֶם.
לְכַלְכֶּם יִשִּׁים - אֵת שְׂלָכֶם יִשִּׁים.

(ח) קִשְׁרֹתֶם כָּלְכֶם - עֲשִׂיתֶם מִשָּׂר.
וְאִין-גִּלָּה אֶת-אֹזְנִי-אֵין מוֹדֵעַ אוֹתִי מִמִּצְוֵהָ
עַל דְּבַר דָּוִד. בְּכֶרֶת-בְּנֵי עַם-בֶּן-יִשְׂרָאֵל -

(ג) מִצְפָּה מוֹאֵב - אֵל הָעִיר מִצְפָּה,
אֲשֶׁר בְּאֶרֶץ מוֹאֵב. אֲנָשֵׁי בֵּית לָחֶם יְהוּדָה
הָיוּ מְבַקְשִׁים לָחֶם מִחֶסֶה בְּיַמֵּי רָעִב בְּאֶרֶץ
מוֹאֵב (רוֹת א/א). יֵצֵא-נָא אֲבִי וְאִמִּי -
מִמְּקוֹם מוֹשְׁבָם לְשִׁבְתָּה אִתְּכֶם, שְׂלֵא יִהְיוּ
נֹעִים וְנָדִים כְּמוֹנֵי. דָּוִד דָּאָג לְאֲבִיו וְאִמּוֹ
הַנָּעִימִם, שְׁהָא לָחֶם מְקוֹם לְשִׁבְתָּה בְּמִנְחָה;
אֲבָל אֲחִיו הָלָכוּ עִמּוֹ וּבְמִתְרֻגֵּם הַסּוּרִי
וְהַלְגָּתָה: וַיָּשֻׁב נָא.

(ד) וַיִּנָּחֵם - נִחַם אוֹתָם; וּבְמִתְרֻגֵּם הַסּוּרִי
וְהַלְגָּתָה: וַיִּנָּחֵם הִשְׁאִירָם. בְּמִצְוֵהָ -
אֲשֶׁר בְּמִצְפָּה מוֹאֵב, וְשֶׁם יָשָׁב מֶלֶךְ מוֹאֵב.

(ה) גַּד הַנָּבִיא - מַחֲזִיבִי שְׂמוּאֵל, וְנִדְּעָה
שְׁעִתִּיר הוּא לְמֶלֶךְ עַל יִשְׂרָאֵל. לָךְ... אֶרֶץ
יְהוּדָה - בְּתוֹךְ בְּנֵי שְׂבָטוֹ, שְׁהִיָּה לוֹ שֵׁם
הַרְבֵּה קְרוֹבִים וּמִדְּעִים, הָיָה יָכוֹל לְהוֹרֹת
בָּטוּם יוֹתֵר מִבְּמִקְוֶם אֲחֵר.

(ו) נִדְּעָה דָּוִד - נִתְפָּרַס הַרְבֵּה, כִּי הָיָה

מכם עלי, ונלה את-אָנִי; כי הקים בְּנִי אֶת-עַבְדִּי עָלַי
לְאַרְבַּ בַּיּוֹם הַזֶּה. ט וַיַּעַן דָּאָג הָאֲדָמִי, וְהוּא נָצַב עַל-עַבְדֵּי-
שָׁאוּל, וַיֹּאמֶר: רָאִיתִי אֶת-בֶּן-יִשָּׁי בָּא נֹכַח אֶל-אַחִימֶלֶךְ
בֶּן-אַחִישׁוֹב. י וַיִּשְׁאַל-לוֹ בִּידְעָה, וַצִּידָה נָתַן לוֹ, וְאֵת חֶרֶב
נָלִית הַפִּלְשֹׁתִי נָתַן לוֹ.

יא וַיִּשְׁלַח הַמֶּלֶךְ לִקְרֹא אֶת-אַחִימֶלֶךְ בֶּן-אַחִישׁוֹב הַכֹּהֵן
זֶאת כָּל-בֵּית אָבִיו הַכֹּהֲנִים, אֲשֶׁר בְּנֵב; וַיָּבֹאוּ כָּל־אֵל-
הַמֶּלֶךְ. יב וַיֹּאמֶר שָׁאוּל: שְׁמַע-נָא, בֶּן-אַחִישׁוֹב! וַיֹּאמֶר: הִנֵּנִי,
אֲדֹנִי. יג וַיֹּאמֶר אֵלָיו שָׁאוּל: לָמָּה קָשַׁרְתָּם עָלַי, אֶתָּה וּבְךָ-
יִשָּׁי; בַּתְּתֶךָ לוֹ לֶחֶם וְחֶרֶב, וְשָׁאוּל לוֹ בָּאֱלֹהִים, לָקוּם אֵלַי
לְאַרְבַּ בַּיּוֹם הַזֶּה? יד וַיַּעַן אַחִימֶלֶךְ אֶת-הַמֶּלֶךְ, וַיֹּאמֶר: וּמִי
בְּכָל-עַבְדֶּיךָ בְּדוֹר גָּאֲמִן, וְחִתָּן הַמֶּלֶךְ, וְסֹר אֶל-מִשְׁמַעְתְּךָ,
וְנֹכַח בְּבִיתְךָ? טו הַיּוֹם הַחֲלָתִי לְשָׁאֵל-לוֹ בָּאֱלֹהִים? חֲלִילָה
לִי! אֵל-יִשָּׁם הַמֶּלֶךְ בְּעַבְדּוֹ דָּבָר, בְּכָל-בֵּית אָבִי, כִּי לֹא-
אֵלֹו כָּתִיב.

ב א ו ר .

יז וַיִּשְׁאַל-לוֹ בִּנְיָ - לַמַּעֲלָה (כא) לֹא
נִזְכָּר דָּבָר זֶה, אֲבָל, בְּנִרְאָה מִדְּבַר אַחִימֶלֶךְ
שָׁאֵל לוֹ בִּנְיָ קִדְּם שֶׁנִּפְרַד מִמֶּנּוּ. דָּאָג הַלְשִׁין
עַל אַחִימֶלֶךְ וְסֹר מִה שֶׁעָשָׂה לְדוֹד, אֲבָל
א. הַגִּיד לוֹ, כִּי בָא דוֹד אֵל אַחִימֶלֶךְ
בְּשִׁלְחוֹ שֶׁל שָׁאוּל.

יח וְסֹר אֶל-מִשְׁמַעְתְּךָ - וְשׁוֹמֵעַ תִּמְד
לְכָל אֲשֶׁר תִּצְעֲנִי; וְיֵשׁ מִפְרָשִׁים: מִשְׁמַעַת-
סוֹד הַמַּוְעֵצָה, אֲשֶׁר לַמֶּלֶךְ. וְסֹר אֶל-
מִשְׁמַעְתְּךָ - הוּא כִּאֲסוֹד הַמַּוְעֵצָה אֲשֶׁר לָהּ.
טו הַיּוֹם הַחֲלָתִי... - הוּאֹת לִי הַפֶּעַם
הָרִאשׁוֹנָה לְשָׁאֵל לוֹ בָּאֱלֹהִים? חֲלִילָה לִי-
מִקִּשֶׁר, מִקִּשֶׁר עֲלֶיךָ. אֵל-יִשָּׁם הַמֶּלֶךְ - אֵל
יִצְחָק הַמֶּלֶךְ בְּשׁוֹם חֶסֶד וְעֵין.

בְּשִׁעָה שֶׁבְּנִי קִרְת בְּרִית עִם בֶּן יִשָּׁי אֵיכָבִד;
וּמִקְרָא לוֹ "בֶּן יִשָּׁי" בְּשִׁנְאָה וְכוּ'. וְאַיִן-חֲלָה
מִכֶּם עָלַי - אֵין אִישׁ מִכֶּם שֶׁדָּאָג לִי וַיִּשְׁמָטָה
בְּעַצְרִי וַיִּשְׁבָּעִים קִרְאוֹ: וְאַיִן חֲמַל מִכֶּם
עָלַי, וְרִאָה לְהִלָּךְ כִּיג כִּיבֹא. כִּי חֲקִים בְּנִי...
כִּי הֵן בְּנִי הוּא, שֶׁחֲקִים אֵת עַבְדִּי עָלַי,
לְמַעַן יֵאָרֵב לְפָשִׁי. שָׁאוּל הַגָּמִין, כִּי דוֹד
חֹשֵׁב לְהַתְפַּל עָלָיו וּלְהַרְגוֹ.

טו עַל - אֲבָל, בֶּן. וְהוּא נָצַב עַל-
עַבְדֵי-שָׁאוּל - וְהוּא עֲמַד אֵין עַבְדִּי
שָׁאוּל. וְיֵשׁ מִפְרָשִׁים: וְהוּא הָיָה פֶקֶד וְרֹאשׁ
עַל יְהִר עַבְדֵי שָׁאוּל וְרִאָה לַמַּעֲלָה פֶקֶד י"ט,
כ"ז. בְּאֶחָד מִדּוּלֵי הַשָּׂרִים בְּחֶזֶק הַמֶּלֶךְ
הַתְּקַנָּא, בְּנִרְאָה, בְּכַבּוֹדוֹ שֶׁל דוֹד.

יָדַע עֲבֹדָךְ בְּכָל־זֹאת דָּבָר קָטָן אוֹ גָּדוֹל. וַיֹּאמֶר הַמֶּלֶךְ:
 מוֹת תָּמוּת, אַחִימֶלֶךְ, אַתָּה וְכָל־בֵּית אָבִיךָ. וַיֹּאמֶר הַמֶּלֶךְ
 לַרְצִים הַנֹּצְבִים עָלָיו: סִבּוּ וְהָמִיתוּ בְּהִנֵּי יְהוָה, כִּי גַם־יָדָם
 עִם־דָּוִד, וְכִי יָדְעוּ, בִּי־בְרַחַם הוּא, וְלֹא נָלֹו אֶת־אֹנִי; וְלֹא־אָבֹו
 עֲבָדֵי הַמֶּלֶךְ לְשַׁלַּח אֶת־יָדָם לִפְנֵעַ בְּכַהֲנֵי יְהוָה. וַיֹּאמֶר
 הַמֶּלֶךְ לְדָוִד: סֵב אַתָּה וּפְנֵעַ בְּכַהֲנִים; וַיִּסַּב דָּוִד וְהָאֲדָמִי,
 וַיִּפְנֵעַ הוּא בְּכַהֲנִים, וַיָּמָת בַּיּוֹם הַהוּא שְׁמָנִים וַחֲמִשָּׁה אִישׁ
 נָשָׂא אֶפֶסֶד בָּד. יֵשׁ וְאֵת נֹב עִיר־הַכַּהֲנִים הִכָּה לְפִי־הָרֹב,
 מֵאִישׁ וְעַד־אִשָּׁה, מֵעוֹלָל וְעַד־יוֹגֵק, וְשׁוֹר וַחֲמֹר וְשֶׁה לְפִי־
 חָרֹב. כִּי וַיִּמְלֹט בֶּן־אֶחָד לְאַחִימֶלֶךְ בֶּן־אֲחִישׁוֹב, וּשְׁמוֹ אֶבְיָתָר;
 וַיִּבְרַח אַחֲרֵי דָוִד, כִּי וַיִּגַּד אֶבְיָתָר לְדָוִד, כִּי חָרַג שָׂאוּל אֶת
 כַּהֲנֵי יְהוָה. כִּי וַיֹּאמֶר דָּוִד לְאַבְיָתָר: יָדַעְתִּי בַּיּוֹם הַהוּא,
 כִּי־שֵׁם דָּוִד וְהָאֲדָמִי, בִּי־הִגִּד יָגִיד לְשָׂאוּל; אֲנֹכִי סָבִיתִי
 בְּכָל־נַפְשִׁי בֵּית אָבִיךָ. כִּי שָׁכַח אֶתִּי, אֶל־תִּירָא, כִּי אֲשֶׁר־
 אֹנֹו כַּתִּיב, לְדָוִד כַּתִּיב, דָּוִיד כַּתִּיב.

ב א ו ר

(למעלה פָּרַק ב', ל"א). נִשָּׂא אֶפֶסֶד בָּד־
 לְבוּשִׁים בְּגָדֵי כֹהֵנָה.

י"ט) הִכָּה לְפִי־חָרֹב - פָּעִיר נִדְחָה
 מוֹרֶת בַּמֶּלֶךְ. מֵעוֹלָל וְעַד־יוֹגֵק - הָאִישׁ
 הַרְחֵק, שֶׁחָמַל גַּם עַל אֶגֶץ מֶלֶךְ, עֲמֵלֵק הָאוֹיֵב
 הַיִּזְרָאֵל לְיִשְׂרָאֵל. הָיָה לְאֶדְנֵי בָנוֹת עָלָיו
 הָרוֹחַ הָרָעָה, וְלֹא חָמַל גַּם עַל עוֹלָלִים
 וַיּוֹגְמִם. בְּנִקְרָא, הַתַּעֲבָא שָׂאוּל, שֶׁמָּא יִשׁוּ
 הַכַּהֲנִים אַחֲרֵי דָוִד אֵת לֹב כָּל הָעָם הַבָּאִים
 נִכָּה לְנִפְתָּ שֵׁם וְכֹחִים לִי.

כב) אֲנֹכִי סָבִיתִי - אֲנִי הָיִיתִי הַסָּפָה,
 אֲנִי גְרַמְתִּי בְּמִיתַת כָּל בֵּית אָבִיךָ.

כג) אֲשֶׁר־יִבְקֹשׁ אֶת־נַפְשִׁי... - כִּי בֶקַח

י"ז) וַיֹּאמֶר הַמֶּלֶךְ... - אָכַל שָׂאוּל,
 שְׁלֹפִי מִצֵּב רֹחוֹ הַקָּשָׁה, חָשַׁד גַּם בְּעַבְדּוֹ
 הַקְּרוֹבִים אֵלָיו, כִּי קָשְׁרוּ כָלָם עָלָיו (ח),
 לֹא יָכַל לְהִמָּלֵךְ לְדָבָרֵי אַחִימֶלֶךְ. לַרְצִים -
 הֵם שׁוֹמְרֵי רֹאשׁ הַמֶּלֶךְ, הַיִּצְאִים דְּחוּפִים
 לְהִבָּא אֶת פְּקֻדוֹת הַמֶּלֶךְ אֶל עָבְדֵי וּפְקֻדָּיו
 בְּכָל עִבְרֵי הַמֶּלֶכָה. סִבּוּ - פָּנִי אֲלֵיהֶם.
 וְהָמִיתוּ בְּהִנֵּי יְיָ - בְּהַחֲוֹל הוּא קוֹרָא אֶת
 הַבְּוֹדִים בְּמִלְכָם בְּשֵׁם יְיָ בְּשֵׁם בְּהִנֵּי יְיָ.
 י"ח) סֵב אַתָּה - הִנָּחֵן לִי בְּאֵמֶת. וּפְנֵעַ -
 וְהִכָּה הֵמָּה. וַיָּמָת... שְׁמוֹנִים וַחֲמִשָּׁה
 אִישׁ - כָּל אֵלֶּה הָיוּ מִשְׁפַּחַת עָלֵי. כִּי
 וְהִמָּלֵךְ הַנִּבְרָאָה הַקָּשָׁה עַל בֵּית עָלֵי

יבקש את-נפשי; יבקש את-נפשו; בִּי-מִשְׁמַרֶת אֶתָּה עַמִּדִי.

כג.

א ויגדו לדוד לאמר: הנה פלשתים גלחמים בקעילה, והמה שסים את-הגרגרות. ב וישאל דוד ביהוה לאמר: האלף והביתי בפלשתים האלה? * ויאמר יהוה אל-דוד: לך והבית בפלשתים, והושעת את-קעילה. ג ויאמרו אנשי דוד אליו: הנה אנחנו פה ביהודה וראים, ואף-בי-גלף קעילה אל-מערכות פלשתים. ד ויוסף עוד דוד לשאול ביהוה, ויענהו יהוה ויאמר: קום רד קעילה, בִּי-אֲנִי נָתַן אֶת-פְּלִשְׁתִּים בְּיָדְךָ. ה וילך דוד ואנשיו קעילה, וילחם בפלשתים ויניחם את-מקניהם, ויד בָּהֶם מִכָּה גְדוֹלָה; וישע דוד את ישבי קעילה. ו ויהי בבקרם אביתר בן-אחימלך אל-דוד קעילה, אפוד ירד בידו.

ז ויגד לשאול, בִּי-בָא דוד קעילה; ויאמר שאול: גבר אתו אלהים בְּיָדִי, בִּי נִסְגֵּר לְבֹאָ בָּעִיר דִּלְתִּים וּבְקִרְיָה.

ואנשו כתיב. * פסוק באמצע פסוק

ב א ו ר.

ח ויוסף עוד דוד לשאל - קרי לסוג את רום אנשיו שאל שנית בני. ה ויניחם את-מקניהם - לקח לו לשלל את העדרים, שהיו לפלשתים המתנפלים על קעילה.

ו אפוד ירד ויהוריד בידו - לקח עמו אפוד עם אורים ותמים וראה פסוק ב'.

ז גבר - מסר, הקגיר. בִּי נִסְגֵּר לְבֹאָ - בִּי בָא לְשִׁבְתָּ בָּעִיר בְּצִוְיָהּ וּלְהַסְגֵּר בָּהֶּן; בִּי עָמָה אוכל להלחם על העיר עד רדתה.

מי שחפץ לקחת את נפשי, יחפץ לקחת את נפשו; בִּי כָל זֶמֶן שְׁאֵנִי סִי, לֹא אֶסֶן לִנְגֹשׁ בְּךָ לְרַעָה. מִשְׁמַרֶת - שמרן יקר, שעלי לשמרם טוב.

א קעילה - עיר בשפלה אשר ליהודה, על גבול פלשתים. גָּרָן - מקום ישר בשדה, שדשים בו את התבואה. שסים את הגרגרות - בזזים את התבואה, אשר בגרגרות.

ב וישאל דוד בִּי - על ידי האורים והתמים, שגבר אביתר וראה להלן פסוק ו'.

ח וישמע שאול את כל ההעם למלחמה, לרדת מעילה לצור אל דוד ואל אנשיו. ט ויבדע דוד, כי עליו שאול מחריש הרעה; ויאמר אל אביתר הכהן: הנישה האפוד. י ויאמר דוד: יהוה אלהי ישראל! שמע שמע עבדך, כי מבקש שאול לבא אל מעילה, לשחת לעיר בעבורי. יא הניסגרני בעלי מעילה בידו? הורד שאול, באשר שמע עבדך? יהוה אלהי ישראל, הנדנא לעבדך; ויאמר יהוה: ירד. יב ויאמר דוד: הניסגרני בעלי מעילה אתי ואת אנשי ביד שאול? ויאמר יהוה: יסגורו. יג ויבדע דוד ואנשיו, כשש מאות איש, ויצאו מקעלה, ויתהלכו באשר יתהלכו; ולשאול הגד, כי נמלט דוד מקעילה, ויתחלל לצאת.

יד וישב דוד במדבר במצודות, וישב בחר במדבר זיה; ויבקשו שאול כל הימים, ולא נתנו אלהים בידו. טו וירא דוד, כי יצא שאול לבקש את נפשו; וידוד במדבר זיה בחרשה. טז ויבדע דוד ויחנן בן מעילה, ויגד אל דוד.

*פסקא באמצע פסוק.

ב א ו ר .

לא היה להם מקום קבוע וקבוע לשבת בו. ויתחלל לצאת - למלחמה על מעילה. יד) במדבר - במקום מקדש עשב ועצים אין בו. במצודות - בין סלעים גבוהים. וישב בחר - ואחרי כן ישב בחר. במדבר זיה - במדבר, אשר אצל העיר זיה ויהושע טו, ניה ויהוה שם הרים וסלעים.

טו) וירא דוד... וידוד במדבר זיה - על פי שראו, כי יצא שאול לבקש את נפשו, בכל זאת נשאר במדבר זיה. בחרשה - בעיר; וגם אומרים, שהוא שם מקום חרשי.

דוד לא נמלט עוד מידו.

ח) וישמע - הענין, אסף. לצור - לשם מצור. אל דוד - על דוד.

ט) כי עליו שאול מחריש הרעה - כי אף בשבילו חושב שאול הרעה להלחם על מעילה.

יא) הניסגרני - הניסגרני ביד שאול מיראה, שלא יעשה להם באשר עשה לזב.

יג) כשש מאות איש - אחרי נחלונ על הסלשמים, נוספו על אנשיו כמאתים איש. ויתהלכו באשר יתהלכו - תלכו אל מקום שנוכחם להם, כי

חֲרָשָׁה; וַיַּחֲזֹק אֶת־יָדוֹ בְּאֵלֵהִים. י' וַיֹּאמֶר אֵלָיו: אֵל־תִּירָא, כִּי לֹא תִמָּצָאךָ יָד־שְׂאוֹל אָבִי, וְאַתָּה תִּמְלֹךְ עַל־יִשְׂרָאֵל, וְאַנְכִי אֶהְיֶה־לְךָ לְמִשְׁנָה; וְגַם־שְׂאוֹל אָבִי יִדַּע בֶּן. י"ח וַיִּכְרְתוּ שְׁנֵיהֶם בְּרִית לִפְנֵי יְהוָה; וַיָּשָׁב דָּוִד בְּחֲרָשָׁה, וַיהוֹנָתָן הָלַךְ לְבֵיתוֹ.

יט וַיַּעֲלוּ זָפִים אֶל־שְׂאוֹל הַגִּבְעָתָה, לֵאמֹר: הֲלוֹא דָוִד מִסִּתֵּת עִמָּנוּ בְּמַצָּדוֹת בְּחֲרָשָׁה, בְּגִבְעַת הַחֲכִילָה, אֲשֶׁר מִימִין הַיְשִׁימוֹן. כ וַעֲתָה לְכָל־אַנְתִּי נִפְשֶׁךָ, תִּמְלֹךְ, לִרְדֹת רֹד; וְלָנוּ הַסְּגִירוֹ בְּיַד הַמֶּלֶךְ. כא וַיֹּאמֶר שְׂאוֹל: בָּרָכִים אַתֶּם לַיהוָה, כִּי חֲמַלְתֶּם עָלַי. כג לְכוּ־נָא הָכִינוּ עוֹד, וְדַעוּ וּרְאוּ אֶת־מְקוֹמוֹ, אֲשֶׁר תִּהְיֶה רִגְלוֹ, מִי רָאֵהוּ שָׁם; כִּי אָמַר אֵלָי: עָרִם יַעֲרֵם הוּא. כד וּרְאוּ וְדַעוּ מִכָּל הַמַּהְבָּאִים, אֲשֶׁר יִתְחַבֵּא שָׁם, וְשִׁבְתֶּם אֵלַי אֶל־נִכּוֹן, וְהִלַּכְתִּי אַתְּכֶם; וְהָיָה אִם־יִשְׁנֶנּוּ בָּאָרֶץ, וְחִפְשִׁיתִי אֹתוֹ בְּכָל אֶלְפֵי יְהוּדָה. כי וַיִּקְוֶמוּ וַיִּלְכוּ וַיִּפָּה לִפְנֵי שְׂאוֹל; וְדָוִד וְאֲנָשָׁיו בַּמִּדְבָּר מְעוֹן, בְּעֶרְבָה, אֵל

ב א ו ר.

לי עליו. ערם בערים הוא – שהוא מחנה; בערמה: נראה במקומות שונים, כדי שלא ידעו מקומו איה.

כג) ושבבתם אלי אל־נכון – אז תשובו אלי בתשובה נכונה וברורה. אלפי יהודה – משפחות יהודה.

כד) במדבר מעון – במדבר, שאצל העיר מעון. מעון נזכרה ביהושע (ט"ז נ"ה) כיסוד עם ויפ ובר מל; ויכנראה שהמקומות הללו קרובים הם זה לזה. בערבה – והי באר למדבר האמור מקדש.

טו) ויחזק את־ידו באלהים – אמן את לבבו בתקנה לאלהים.

יז) למשנה – לשני למלך.

יט) הישימון – ומקור ישם = שמום המדבר. ויש אמרים, שהוא שם מקום פרטי.

כ) לְכָל־אַנְתִּי נִפְשֶׁךָ – בכל את שאתה רוצה לרדת, רד. ולנו הסגירו – ועלינו למסרו בנדר.

כג) הָכִינוּ עוֹד – עשו את כל ההכנות הדרושות לתפשו. אֲשֶׁר תִּהְיֶה רִגְלוֹ – שתעמד רגלו שם. כִּי אָמַר אֵלַי – כי אמרו

ימין הישמון. כה ויגלף שאול ואנשיו לבקש, ויגדו לדוד. ויגדו הסלע, וישב במדבר מעון; וישמע שאול ויורהם אחרי-דוד מדבר מעון. כי ויגלף שאול מצד ההר מזה, ודוד ואנשיו מצד ההר מזה; ויהי דוד נחפו ללכת מפני שאול, ושאול ואנשיו עטרים אל-דוד ואל-אנשיו לתפשם. כי ומלאך בא אל-שאול לאמר: מהרה ולכה, ביי-פשטו פלשתים על-הארץ. כה וישב שאול מדרך אחרי דוד, ויגלף לקראת פלשתים; על-כן קראו למקום ההוא סלע המחלקות.

כד.

א ויעל דוד משם, וישב במצדות עין-גדי. ב ויהי כאשר שב שאול מאחרי פלשתים, ויגדו לו לאמר: הנה דוד במדבר עין גדי. ג ויבא שאול שלשת אלפים איש בחור מבלי-ישראל; ויגלף לבקש את-דוד ואנשיו על-פני צורי היעלים. ד ויבא אל-גדרות הצאן על-ההר, ושם מערה,

באור.

(א) במצדות עין-גדי - בנקודות סלעי ההרים התלולים, הנשקפים אל החוף המערבי של ים המלח, בסביבות העיר עין גדי אשר ליהודה (הושע ט"ו, ס"ב). עין גדי נקראה לפנים: חצונית מר (בראשית י"ד, ו'), וקראה דברי הנמים ב', כ' ב'; חרבותיה נמצאות עוד היום על יד מעין, הנקרא בשם הכרמון: עין גדי.

(ג) ויעלים - מין האבאים (שמיניבבאן). צורי היעלים - סלעים גבוהים, שיעלים רבים מטפסים עליהם.

(ד) גדרות הצאן - קדר גדולה במדבר.

(כה) ויגלף שאול ואנשיו לבקש - את דוד; והשבעים קראו כאן: לבקשו.

(כו) נחפו ללכת - ממהר להמלט. עטרים אל-דוד - סובבים אותו ואת אנשיו, כי הלכו משני צדי דוד, ועוד מעט ונתפשו בידי אנשי שאול.

(כז) ומלאך - שליח. פשטו פלשתים - התנשלו לשדוד את תבואת השדות.

(כח) וישב שאול - אז עזב את אויבו הדרש, וחזר להלחם באויביו עמו. סלע המחלקות - סלע ששם נחלקו ונפרדו שאול ואנשיו מעל דוד ואנשיו.

וַיָּבֹא שְׂאוּל לְהִסָּד אֶת־רִנָּלָיו; וַדּוֹד וְאֲנָשָׁיו בִּירְכָתִי הַמַּעֲרָה יֹשְׁבִים. ה' וַיֹּאמְרוּ אֲנָשֵׁי דָוִד אֵלָיו: הִנֵּה הַיּוֹם אֲשֶׁר־אָמַר יְהוָה אֵלֶיךָ: הִנֵּה אֲנִכִּי נָתַן אֶת־אִיבֶךָ בְּיָדְךָ, וַעֲשִׂיתָ לוֹ כַּאֲשֶׁר יָטַב בְּעֵינֶיךָ; וַיָּקָם דָּוִד, וַיִּכְרֹת אֶת־כְּנָף־הַמַּעֲוִיל אֲשֶׁר־לְשְׂאוּל בְּלֹט.

וַיְהִי אַחֲרֵי־כֵן, וַיָּדָב לִב־דָּוִד אֹתוֹ, עַל אֲשֶׁר כָּרַת אֶת־כְּנָף־הַמַּעֲוִיל לְשְׂאוּל. וַיֹּאמֶר לְאֲנָשָׁיו: חֲלִילָה לִּי מִיְהוָה, אִם־אֶעֱשֶׂה אֶת־הַדְּבָר הַזֶּה לְאָדָנִי, לְמַשִּׁיחַ יְהוָה, לְשַׁלַּח יָדִי בּוֹ; כִּי־מַשִּׁיחַ יְהוָה הוּא. ה' וַיִּשְׁפַּע דָּוִד אֶת־אֲנָשָׁיו בַּדְּבָרִים, וְלֹא נָתַם לָקִים אֶל־שְׂאוּל; וְשְׂאוּל קָם מִהַמַּעֲרָה בַּיּוֹם בַּדְּרֹךְ.

ט וַיָּקָם דָּוִד אַחֲרֵי־כֵן, וַיֵּצֵא מִהַמַּעֲרָה, וַיִּקְרָא אַחֲרָיו־שְׂאוּל לֵאמֹר: אָדָנִי הַמֶּלֶךְ! וַיִּבֹט שְׂאוּל אַחֲרָיו, וַיִּקְדֵּד דָּוִד

*איבך כתיב. *מן המערה כתיב.

ב א ו ר .

קָצָה הַמַּעֲוִיל. בְּלֹט - בְּחֹשֶׁאִי, שְׁלֹא נִרְיָשׁ בּוֹ. (ו) וַיָּדָב לִב־דָּוִד אֹתוֹ - הִתְחַרַּט בְּלִבּוֹ גַּם עַל הַפְּגִיעָה הַקְּלָה, שֶׁשָּׁנַע בְּכַבּוֹד מִשִּׁיחַ יְיָ. (ז) וַיֹּאמֶר לְאֲנָשָׁיו - שֶׁשָּׁבַח בִּי וַיָּבִיא לָהֶם אֶת רֹאשׁ שְׂאוּל הַכְּרוֹת בְּיָדוֹ. לְשַׁלַּח יָדִי בּוֹ - לְהַרְגּוֹ. כִּי־מַשִּׁיחַ יְיָ הוּא - כִּי אֲנִי רֹאִים אֶת גְּדֹל נַפְשׁוֹ שֶׁל דָּוִד בְּיַחַס לְשְׂאוּל אִיבּוֹ בְּנֶפֶשׁ, גַּם אֶת חֻקְתּוֹ הַמִּדְרֵית. דָּוִד, שֶׁהָיָה בַּעֲצָמוֹ מַשִּׁיחַ יְיָ, הָיָה לְמוֹפֶת לְאֲנָשָׁיו בְּרִנָּתוֹ הַכְּבוֹד וְהַמַּעֲרָה לְמַלְכּוֹ לְמַשִּׁיחַ יְיָ, אֲף כִּי הָיָה שׂוֹנְאוֹ וּמִבְקֵשׁ נַפְשׁוֹ.

(ח) וַיִּשְׁפַּע דָּוִד - הִפְסִיקָם בַּדְּבָרִים, הַפְּרִיעָם; וְגַם בָּהֶם. לָקִים אֶל־שְׂאוּל - לָקִים עַל שְׂאוּל, לְהַרְגּוֹ.

הַמַּקְפָּה בְּגִדֵּר אֲבָנִים, וְשֵׁם בּוֹנִים הָרָעִים אֶת עֲדִירָהֶם בְּלִילוֹת, לְהִגּוֹן עֲלֵיהֶם מִסִּתּוֹ בְּרַח. וְשֵׁם מַעֲרָה - אֲצֵל עֵין גִּדִּי יֵשׁ עוֹד בַּיּוֹם מַעֲרָה אַחַת וְדוֹלָה מְאֹד, וְשְׁנֵי מְבֹאִים לָהּ מִשְׁנֵי עֲבָרֶיהָ. לְהִסָּד אֶת־רִנָּלָיו - לְסוּף אֶת בְּגָדָיו בְּשֵׁמוֹ. בִּירְכָתִי הַמַּעֲרָה - מִשְׁחֹרֵב הַמַּעֲרָה.

(ה) הִנֵּה אֲנִכִּי נָתַן אֶת־אִיבֶךָ בְּיָדְךָ - בְּבוֹאָה זוֹ נָפַל לוֹ, בְּנֶרְעָה, בְּאֶסֶד הַנָּמִים יָצָא מִבְּנֵי הַנִּבְיָאִים, וְהַנִּבְיָא, אוֹ שְׂמוּאֵל בַּעֲצָמוֹ; הַבְּבוֹאָה הַזֶּה דָּרָךְ בְּלֵל, שֶׁיִּזְמַן יְיָ אִיבּוֹ בְּיָדוֹ, וְאֲנָשָׁיו חֲשָׁבוּ, שְׂאוּתָהּ בְּבוֹאָה כַּזֶּה לְשְׂאוּל אִיבּוֹ, וְרָצוֹן יְיָ הוּא, שֶׁיִּתְרַגְּמוּ וַיִּלְפִּיקוּ הַכְּתִיב כֹּאן: אִיבֶךָ, בְּרַכִּים, וְעַבְרִי: אִיבֶךָ, בְּחִירָה. בְּנָף־הַמַּעֲוִיל -

אֲפִים אֲרָצָה, וַיִּשְׁתָּחוּ. י וַיֹּאמֶר דָּוִד לְשָׂאוֹל: לָמָּה תִּשְׁמַע
 אֶת־דְּבָרֵי אָדָם, לֵאמֹר: הִנֵּה דָוִד מִבְּקֵשׁ רָעָתְךָ. יא הִנֵּה
 הַיּוֹם הַזֶּה רָאוּ עֵינֶיךָ, אֶת אֲשֶׁר־נִתְּנָה יְהוָה הַיּוֹם בְּיָדִי
 בַּמַּעֲרָה, וְאָמַר לַהֲרִנָּה, וַתָּחֵם עָלֶיךָ; וְאָמַר: לֹא־אֲשַׁלַּח
 יָדִי בְּאֹרֶנִּי, כִּי־מֹשִׁיחַ יְהוָה הוּא. יב וְאָבִי, רָאָה גַם רָאָה
 אֶת־כִּנְיָה מְעִילָה בְּיָדִי; כִּי בִכְרָתִי אֶת־כִּנְיָה מְעִילָה וְלֹא
 הִרְגִּיתִּי, דַּע וּרְאָה, כִּי אֵין בְּיָדִי רָעָה וּפָשַׁע, וְלֹא־חַטָּאתִי
 לָךְ, וְאַתָּה צִדְדָה אֶת־נַפְשִׁי לְקַחְתָּהּ. יג וַיִּשְׁפֹּט יְהוָה בֵּינִי
 וּבֵינֶךָ, וַיִּקְמָנִי יְהוָה מִמֶּךָ; וַיְדִי לֹא תִהְיֶה־כֶּדֶךָ. יד בְּאֲשֶׁר
 יֹאמַר מֹשֶׁל הַכְּדָמָנִי: מִרְשָׁעִים יֵצֵא רָשָׁע; וַיְדִי לֹא תִהְיֶה־
 כֶּדֶךָ. טו אַחֲרֵי מִי יֵצֵא מֶלֶךְ יִשְׂרָאֵל? אַחֲרֵי מִי אַתָּה רֹדֵף?
 אַחֲרֵי כָלֵב מֵת, אַחֲרֵי פָרְעֹשׁ אֶחָד. טז וְהָיָה יְהוָה לְדֹיִן,
 וַיִּשְׁפֹּט בֵּינִי וּבֵינֶךָ; וַיִּרְא וַיִּרְבֵּן אֶת־דְּרִיכִי, וַיִּשְׁפָּטֵנִי מִיָּדְךָ.

יז וַיְהִי כְּבָלוֹת דָּוִד לְדַבֵּר אֶת־הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה אֶל־
 שָׂאוֹל, וַיֹּאמֶר שָׂאוֹל: הֲקָלָךְ זֶה, בְּנִי דָוִד? וַיִּשָּׂא שָׂאוֹל כָּלֹו
 וַיָּבֶךְ. יח וַיֹּאמֶר אֶל־דָּוִד: צַדִּיק אַתָּה מִמֶּנִּי; כִּי אַתָּה

ב א ו ר .

מַעֲשֵׂה דַע יַעֲשֶׂה אִךְ בְּיָדֵי אֲנָשִׁים רָעִים.
 טז אַחֲרֵי מִי יֵצֵא מֶלֶךְ יִשְׂרָאֵל—שָׂאוֹל.
 לְהִנֵּן עַל עַמּוֹ מִמֶּנִּי אוֹיְבִיו. אַחֲרֵי כָלֵב
 מֵת—כְּנִיזָה בְּזוֹ וַתִּכְנָעַה כְּאֵלֶּה לְפָנֵי מֹשֶׁל
 רִגְלִים בְּאַרְצוֹת תְּמָנָם. פָּרְעֹשׁ—מִיֵּן רָמֶשׁ
 מִן (פְּלֹאֶה).

טז לְדֹיִן—לְשׁוֹפֵט. וַיִּרְא—וַיִּרְאָה אֶת צִדְדֵי.
 יז כִּי דָוִד—קָרָא לוֹ כְּתָרָה שֶׁל חֲבֵה
 וְרָצוֹן, גַּם בְּשִׁבְלֵי שְׂדֵהֵי חֲתָנֵי. וַיָּבֶךְ—מִמוֹסֵר
 כְּלִיּוֹת, כִּי נִכְמְרוּ בְּרַמְיוֹ עַל דָּוִד, הַנִּדְרָף
 עַל יְדוֹ הַגָּם.

יז דְּבָרֵי אָדָם, לֵאמֹר—דְּבָרֵי אֲנָשִׁים
 רָעִים הַאֲמֹרִים לָךְ.

יא וְאָמַר לַהֲרִנָּה—וְהָיָה מִי שָׂאוֹל לִי
 לְחֵרֶף אוֹתִי. וַתָּחֵם—עָנִי עָלֶיךָ—אֶבֶל
 אֲנִי מַמְלִיטִי עָלֶיךָ.

יב וְאָבִי—קָרָא לוֹ כְּתָרָה שֶׁל כְּבוֹד
 וְאַתָּה, גַּם בְּשִׁבְלֵי שְׂדֵהֵי חֲתָנֵי. צִדְדָה אֶת־
 נַפְשִׁי—אוֹרֵב לְנַפְשִׁי.

יד וַיִּקְמָנִי יְיָ מִמֶּךָ—וַיִּנְכַּח מִמֶּךָ אֶת נִקְמָתִי.
 יט מֹשֶׁל הַכְּדָמָנִי—הַמֹּשֶׁל שֶׁל הַחֲכָם
 הַכְּדָמָנִי, מֹשֶׁל עֲתִיק. מִרְשָׁעִים יֵצֵא רָשָׁע—

נִמְלַתְנִי הַטּוֹבָה, וְאֲנִי נִמְלִיתִיךָ הָרָעָה. יִשְׂרָאֵל הַנִּגְדָּת הַיּוֹם, אֵת
אֲשֶׁר-עָשִׂיתָה אֵתִי טוֹבָה; אֵת אֲשֶׁר סָגַבְנִי יְהוָה בְּיָדְךָ, וְלֹא
הִרְגָתִנִּי. כִּי כִי-יִמָּצָא אִישׁ אֶת-אֵיבוֹ, וְשִׁלְחוֹ בְּדֶרֶךְ טוֹבָה?
יִהְיֶה יִשְׁלָמֶךָ טוֹבָה, תַּחַת הַיּוֹם הַזֶּה, אֲשֶׁר עָשִׂיתָה לִּי.
כִּי וַעֲתָה הִנֵּה יִרְעָתִי, כִּי מֶלֶךְ תִּמְלֹךְ, וְקָמָה בְּיָדְךָ מַמְלָכֶת
יִשְׂרָאֵל. כִּי וַעֲתָה הִשְׁבַּעָה לִּי בַיהוָה, אִם-תִּכְרִית אֶת-זֶרְעִי
אֲחֵרִי, וְאִם-תִּשְׁמֹר אֶת-שְׁמִי מִבֵּית אָבִי. כִּי וַיִּשְׁבַּע דָּוִד
לְשָׂאוֹל; וַיִּלֶּךְ שָׂאוֹל אֶל-בֵּיתוֹ, וְדָוִד וְאֶנְשָׁיו עָלוּ עַל-הַמְּצֹנֶה.

כה.

א וַיָּמָת שְׂמוּאֵל, וַיִּקְבְּצוּ כָל-יִשְׂרָאֵל וַיִּסְפְּדוּ-לוֹ, וַיִּקְבְּרוּהוּ
בְּבֵיתוֹ בְּרָמָה; וַיָּקָם דָּוִד, וַיָּרֶד אֶל-מִדְבַּר פָּאָרָן.
ב וַאִישׁ בְּמַעוֹן, וַיַּעֲשֶׂהוּ בְּבֶרֶמֶל, וְהָאִישׁ גָּדוֹל מְאֹד,
וְלוֹ צֹאן שְׁלֹשֶׁת-אַלְפִים וְאַלְפָּה עֲזִים; וַיְהִי בָנָו אֶת-צֵאֲנוֹ

*ואת כתיב. *נוסח אחר: אל.

ב א ו ר .

אֲשֶׁר מִדְרוֹם לַיהוּדָה. וַיֵּשׁ קִרְיָאִים בָּאֵן:
מִדְבַּר מַעוֹן וְרָאָה לַמַּעֲלָה כִּי, כִּיח.

ב) וַאִישׁ בְּמַעוֹן - וַאִישׁ אֲחֵר יֵשֵׁב בְּעִיר
מַעוֹן, אֲשֶׁר בְּדָרוֹם יְהוּדָה וּסְבִיבָהּ הַמִּדְבַּר
הַנִּקְרָא עַל שְׁמָהּ. וַיַּעֲשֶׂהוּ - עֵסֶק גָּדוֹל
הַצֹּאן וְקָרָא מַעֲשֶׂה, גַּם מִלְאכָה, וְכָא
בַּהֲשָׂאָהּ עַל עֲדָבֵי הַצֹּאן, לְהַגִּיל הַמִּלְאכָה
אֲשֶׁר לָפָנָי (בְּרֵאשִׁית ל"ג, י"ד). בְּבֶרֶמֶל -
שֵׁם הַר וְעִיר בַּיהוּדָה, מִקְדָּם לְחֶבְרוֹן, אֲצֵל
הָעִיר מַעוֹן (יְהוֹשֻׁעַ ט"ו, י"ה), וְשֵׁם הַהָר
מִקְדָּם מִרְעָה טוֹב; וְאֵין זֶה הַר הַבְּרֶמֶל,
שֶׁעַל שְׂפַת הַיָּם הַתִּיכוֹן, אֲצֵל עֵבֶר. גָּדוֹל
מְאֹד - בְּעֶשְׂרֵה בְּרִכּוֹשׁ הָרֶב. וַיְהִי בָנָו...-

יח) נִמְלַתְנִי הַטּוֹבָה - שְׁלָמָת לִי, כְּלוּמָר:
עָשִׂיתָ לִּי טָמִיד טוֹבָה.

יט) וְאֵתִי הַנִּגְדָּת הַיּוֹם - וְהַיּוֹם הַנִּגְדָּתִי
אֵת כָּל גָּדֹל נִפְשִׁי.

כ) וְכִי-יִמָּצָא... - הַנִּעֲשֶׂה אִישׁ כָּכָה
לְאוֹיְבוֹ? יִשְׁלָמֶךָ - יִשְׁלַם לְךָ.

כב) אִם-תִּכְרִית אֶת-זֶרְעִי - שְׁלֹא
תִּכְרִית זֶרְעִי וְרָאָה לַמַּעֲלָה פָּרַק כִּי, ט"ו.

כג) עָלוּ עַל-הַמְּצֹנֶה - שֶׁיִּשְׁבּוּ שָׁם מִקְדָּם
לָבֶן, כִּי לֹא הָאֵמִין לְשָׂאוֹל, הַחֹלֶה מַחֲלַת
הָרוּחַ, וּלְבִדָּדָהּ הוּא מְשֻׁנָּה וְעָתָה לְרָנְעִים.

א) וַיִּקְבְּרוּהוּ בְּבֵיתוֹ - בְּמִדְבַּרוֹ, שְׁחָפַר לוֹ
בְּחֵיוֹ וְרָאָה וַיִּשְׁעֶהוּ י"ה, י"ח. מִדְבַּר פָּאָרָן-

בכרמל. וישם האיש נבל, וישם אשתו אבגיל; והאשה טובת-שכל ויפת תאר, והאיש קשה ורע מעללים, והוא כלבי. וישמע דוד במדבר, כי-גזו נבל את-צאנו, וישלח דוד עשרה נערים; ויאמר דוד לנערים: עלו כרמלה, ובאתם אל-נבל, ושאלתם-לו בשמי לשלום. ויאמרתם: כה לחי; ואמה שלום, וביתך שלום, וכל אשר-לך שלום. וישתה שמעתי, כי גזנים לך; עתה הרעים, אשר-לך, היו עמנו, לא הקלמנום, ולא-נפקד להם מאומה, כל-ימי היותם בכרמל. ה שאל את-נעריך, ונגידו לך; וימצאו הנערים חן בעיניך, כי-על-יום טוב באנו, תנה-נא את אשר תמצא ירך לעבריך ולבנדך לדוד.

ט ויבאו גערי דוד, ויברכו אל-נבל בכל-הדברים האלה בשם דוד; ויגוהו. י ויען נבל את-עבדי דוד, ויאמר: מי דוד, ומי בן-ישי? היום רבו עבדים המתפרצים איש מפני

* כלבו כתיב. * רבתיב' חסר א'.

ב א ו ר .

דעה, כלומר: לא גולנו מצאנם מאומה. ולא נפקד להם - לא חסר להם מאומה, כלומר: ולא גסנו גם לאחרים לגול מהם דבר, וכה עורנו להם לשמר את צאנך.

ח וימצאו הנערים - נערי השלוחים אליך. כי-על-יום טוב באנו - ימי גיונת הצאן היו ימי סג למגדלי צאן, ימי הקציר והקציר לאפרים; והיו עושים בהם משתה ושמחה נראה שמואל ב' י"ג כ"ג. לעבריך - בעד הנערים. ולבנדך לדוד - המכפר ואוהב אותך בבן את אבי.

ט ויגוהו - ישבו לנו מעמל הדרך.

י רבו עבדים המתפרצים... - בעת

והוא היה בעת גיונת הצאן בכרמל אצל עכריו. ט טובת-שכל - בעלת שכל טוב, חכמה. כע מעללים - איש שמעשיו רעים. כלבי - ממשפחת כלב, נשיא יהודה דימי והושע. ו כה לחי - כה יהיה לך בכל ימי סניך. נוש מפרשים: כה תנקה גם לשנה הבאה בעת חנה. והו נוסח ברכה לעבדים. ואמה שלום - ושלום יה אינו שם, אלא תאר והוראתו כמו: שלול וילך והנה שלום. וכן: השלום אביכם תזון? (בראשית מ"ד, כ"ז).

ז כי גזנים לך - כי גזונים אצלך עתה את הצאן. היו עמנו - רעו את עבריך בקרבתנו. לא הקלמנום - לא עשינו להם

אֲדַנְיוּ . יֵא וְלִקְחָתִי אֶת־לֶחְמִי וְאֶת־מִימִי וְאֵת טִבְחָתִי, אֲשֶׁר טִבְחָתִי לְגֻזְיוֹ, וְנָתַתִּי לְאֲנָשִׁים, אֲשֶׁר לֹא יִקְעָתִי אִי מִזֶּה הַמָּה . יב וַיַּהֲפֹכוּ נַעֲרֵי־דָוִד לְדֶרֶכָם; וַיֵּשְׁבוּ וַיָּבֹאוּ, וַיִּגְדּוּ לוֹ כָּכָל הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה . יג וַיֹּאמֶר דָּוִד לְאֲנָשָׁיו: הֲגֵרוּ אִישׁ אֶת־חֶרְבוֹ! וַיַּהֲגֵרוּ אִישׁ אֶת־חֶרְבוֹ, וַיַּחְגֹּר גַּם־דָּוִד אֶת־חֶרְבוֹ; וַיַּעַלּוּ אַחֲרֵי דָוִד כָּאֲרָבַע מֵאוֹת אִישׁ, וּמֵאֲתָנִים יֹשְׁבוֹ עַל־הַבָּלִים . יד וְלֹא־בִיגִיל, אֲשֶׁת נָבָל, הִגִּיד נַעֲר־אֶחָד מִהַנְּעָרִים לֵאמֹר: הִנֵּה שָׁלַח דָּוִד מַלְאָכִים מִהַמְדָּבָר לְכַרֵּךְ אֶת־אֲדֹנָיו, וַיַּעַט בָּהֶם . טו וְהָאֲנָשִׁים טָבִים לָנוּ מְאֹד; וְלֹא הִכְלַמְנוּ וְלֹא־פָקְדְנוּ מְאוּמָּה כָּל־יָמֵי הַתְּהַלְכָּנוּ אִתָּם, בַּהֲיוֹתָנוּ בַּשָּׂדֶה . טז חֹמָה הָיוּ עֲלֵינוּ גַם־לַיְלָה גַם־יוֹמָם, כָּל־יָמֵי הַיּוֹתָנוּ עִמָּם רַעִים הֵצֵאוּ . יז וְעַתָּה דַּעִי וְרֹאִי מַה־תַּעֲשִׂי, כִּי־כָלְתָה הַרְעָה אֶל־אֲדֹנָיו וְעַל־כָּל־בֵּיתוֹ; וְהוּא בֶן־בְּלִיעַל מַדְבַּר אֱלִיוֹ . יח וְתִמְהַר

ב א ו ר .

(יד) וַיַּעַט וּמְקוֹר־עוֹשֵׁי, ע"ו. וַיַּעַט בָּהֶם—הַתְּנַפֵּל עַל־הַטַּבַּע, כַּעֲשֵׂה, כַּעֲשֵׂה זֶה עַל טַרְפוֹ; הַתְּנַפֵּל וַיִּגְרָשֶׁם. וְשׁ קוֹרְאִים כֹּאן: ע"ז כַּעֲשׂ בָּהֶם" דָּחָה אוֹתָם כִּבְּזוּ וְרָאָה לְמַעַל ב' כ"טו. טז וְלֹא הִכְלַמְנוּ — לֹא הִכְלִימוּ אוֹתָנוּ, לֹא עָשׂוּ לָנוּ רָעָה. כָּל־יָמֵי הַתְּהַלְכָּנוּ — וַיַּתְּהַלְכֵנוּ כָּל הַיָּמִים, שֶׁהִתְהַלְכָנוּ עִם צֹאנֵינוּ בְּמִקְוֵמוֹת, שֶׁהֵם יֹשְׁבוֹ שָׁם .

טז חֹמָה הָיוּ עֲלֵינוּ—כְּחֹמָה בְּצוּרָה הָיוּ עֲלֵינוּ מְסֻבִּים, כְּלוֹמֵר: שָׁמָּה עֲלֵינוּ מִקְּדָרָה. יז כִּי־כָלְתָה הַרְעָה כְּנֹדָאֵי חֲבַת הַרְעָה עַל אֲדֹנָיו, כִּי דָוִד יִגְרָם מִמֶּנּוּ . וְהוּא בֶן־בְּלִיעַל מַדְבַּר וְשֵׁם הַפְּעֵל אֱלִיוֹ — וְהוּא אִישׁ רָע, שֶׁאֵין אֲשֶׁר לְדַבֵּר אֵלָיו וְלִהְיוֹת מִפָּנֵי הַרְעָה הַפְּעֵל לֹא .

הַאֲחֵרוֹנָה נִתְּרָבוּ הַנְּעָרִים הַמְדָּבָרִים כָּל אֶחָד בְּאֲדֹנָיו, כְּכֹן וְשִׁי זֶה, שֶׁמֶרֶד כְּשֹׁאֵל .

יא וְלִקְחָתִי אֶת־לֶחְמִי—אֶפֶן דְּבוּר מִיָּד לְהַמְצִין וְרַע עֵין, שֶׁאֵינוּ יָכוֹל לָתֵת מִפִּתּוֹ לְאֹדֶר: שְׁלִי־שְׁלִי וְאֶת־מִימִי — מִים חַיִּים וְקָרִים לְשִׁתָּה עָרָם חֲשׂוֹב בְּאֶרֶץ מִדְבָּר . וּכְנֹרְאָה עָלָה לְנָבָל בַּעֲמַל רַב לְהִבֵּא בִי מִים בְּעֵד כָּל גֻּזְיוֹ, וְהַשְׁכָּעִים קָרָאוּ: נִי גִי . טבְּחָתִי — בָּשָׂר בְּהִמּוֹת, שֶׁטִּבְחָתִי .

יב וַיַּהֲפֹכוּ נַעֲרֵי־דָוִד — הִפְּכוּ בְּהִמּוֹת לְלֶכֶת לְדֶרֶכָם .

יג תִּגְרוּ אִישׁ אֶת־חֶרְבוֹ — לְהַנְקֵם מִמֶּנּוּ נִקְמַת כְּבוֹדוֹ מִהַחֲלָל, שֶׁמֶרֶא לֹא עָבַד מִתְּהַרְצֵן יֹשְׁבוֹ עַל־הַבָּלִים וְשֹׁאֲרוֹ בְּמִקְוֵמָם, לְשֹׁמֵר עַל כְּלִיָּהֶם שֶׁל אֲנָשֵׁי דָוִד .

אֲבִינִיגֵל, וַתִּקַּח מֵאֲתָנִים לֶחֶם, וּשְׁנַיִם נְבָלִי-יָוֵן, וְחֹמֶשׁ צֹאן
עֲשׂוֹיֹת, וְחֹמֶשׁ סָאִים קָלִי, וּמֵאָה צִמְקִים וּמֵאֲתָנִים דְּבָלִים;
וַתִּשֶׂם עַל-הַחֲמִדִּים. יט וַתֹּאמֶר לְנַעֲרֶיהָ: עֲבְרוּ לִפְנֵי, הַנְּנִי
אֲחֵרֵיכֶם בָּאָה; וּלְאִישָׁהּ נָבָל לֹא הֵגִידָה. כ וַתֵּיזָה הִיא לְרַבָּת
עַל-הַחֲמֹר וַיִּהְרֹת בְּסֹתֵר הַחֹר, וַתֵּיזָה דֹּדָה וַאֲנָשָׁיו וַיִּרְדּוּ
לְקַרְאָתָהּ; וַתִּפְגַּשׁ אֹתָם.

כא וַדֹּדָה אָמַר: אֵךְ לִשְׁקָר שְׁמַרְתִּי אֶת-כָּל-אֲשֶׁר לְזֹה
בְּמִדְבָּר, וְלֹא-נִפְקַד מִכָּל-אֲשֶׁר-לוֹ מְאוּמָה; וַיִּשְׁבֵּלִי רָעָה
תַּחַת מְוִכָּה. כב כֹּה-יַעֲשֶׂה אֱלֹהִים לְאִיבֵי דֹדָה וְכֹה יִסִּף, אִם-
אֲשָׁאִיר מִכָּל-אֲשֶׁר-לוֹ עַד-אֹר הַבִּקָּר מִשְׁתֵּין בְּקִיר.

כג וַתֵּרָא אֲבִינִיגֵל אֶת-דֹּדָה, וַתִּמְהַר וַתֵּרָד מִשַּׁל הַחֲמֹר;
וַתִּפֹּל לְאַפִּי דֹדָה עַל-פְּנֶיהָ, וַתִּשְׁתַּחוּ אֶרֶץ. כד וַתִּפֹּל עַל-
רַגְלָיו וַתֹּאמֶר: בִּי-אֲנִי, אֲדֹנִי, הָעֵזֶן; וַתְּדַבֵּר-נָא אֲמַתְךָ בְּאֲזְנוֹךָ,
וּשְׁמַע אֶת דְּבָרֵי אֲמַתְךָ. כה אֲלֵ-נָא יֹשִׁים אֲדֹנִי אֶת-לְבוֹ אֶל-
אִישׁ הַבְּלִיעַל הַזֶּה, עַל-נָבָל, כִּי בִשְׁמוֹ כֵּן-הוּא, נָבָל שְׁמוֹ,
וַיִּנְבְּלָה עִמּוֹ; וְאֲנִי אֲמַתְךָ לֹא-דָרֵיתִי אֶת-נַעֲרֵי אֲדֹנִי, אֲשֶׁר
אֲבִינִיגֵל כְּתִיב, עֲשׂוֹת כְּתִיב.

ב א ו ר.

לְקַבֵּאת אֲבִינִיגֵל. לִשְׁקָר - לְחַסֵּם.
(כב) כֹּה-יַעֲשֶׂה אֱלֹהִים לְאִיבֵי דֹדָה -
לְהַצִּילֵהֶם בְּכָל דְּרָבָהֶם. אִם-אֲשָׁאִיר...
מִשְׁתֵּין בְּקִיר - כְּלוּמָר: כָּל וְכָר.
כד לְאַפִּי דֹדָה - לִפְנֵי דֹדָה. וַתִּשְׁתַּחוּ
אֶרֶץ - לְאַרֶץ.
כה עַל-רַגְלָיו - אֵל רַגְלָיו. בִּי-אֲנִי,
אֲדֹנִי, הָעֵזֶן - אֲנִי הִיא הַאֲשֶׁמָּה בְּכָל זֹאת.
הִיא לֹקַחַת עָלֶיהָ אֶת הָעֵזֶן, אֵף כִּי הִיא
לֹא רָאָתָה אֶת נַעֲרֵי דֹדָה.
(כה) נָבָל-שֵׁשֶׁל וְנִשְׁחַת. וַיִּנְבְּלָה עִמּוֹ-

יח נְבָלִי וְנָבָלִי-יָוֵן-נִאֲדוּת-יָוֵן. עֲשׂוֹיֹת -
מִבְּשָׁלוֹת וּמִתְקַנּוֹת לְאִדְלָה. סָאִים הַחֲמִיד:
סָאָה, וְהִיא מִדָּה בַּת שָׁשָׁה קָבִים, וְהַקֵּב -
אֲרֻבָּעָה לֹגִים. קָלִי - גִּרְעִינִים קָלִים כְּאֵשׁ.
מֵאָה צִמְקִים - מֵאָה בְּפִרוֹת עֲנָבִים וּבָשִׂים
דְּבִקִּים וְסֹד. דְּבָלִים - וְהַחֲמִיד: דְּבָלָהּ
בְּפִרוֹת הָאֲנִים בְּבוֹשׁוֹת וּבְבוֹקוֹת וְסֹד, וּבְמִשְׁנָה;
עֲגוּלֵי דְבָלָהּ (בְּכָא מִצִּיעָא פֶּרֶק ב', א').
כז בְּסֹתֵר הַחֹר - בְּצִלַּע הַחֹר, שֶׁהַחֲמִיד
מִשְׁתֵּין אֶת דֹּדָה וְאֲנָשָׁיו.
כח וַדֹּדָה אָמַר - לְאֲנָשָׁיו, בְּלִקְחוֹת עִמָּהֶם

שְׁלַחְתָּ. כִּי וַעֲתָה, אֲדַנִּי, חִי-יְהוָה וְחִי-נַפְשֶׁךָ, אֲשֶׁר מִנְעַךְ יְהוָה
מִבּוֹא בְּדָמִים וְהוֹשַׁע יָדְךָ לָךְ; וַעֲתָה יִהְיוּ כְנָבָל אֵיבֶיךָ,
וְהַמְּבַקְשִׁים אֶל-אֲדָנִי רָעָה. כִּי וַעֲתָה הִבְרַכְהָ הוֹאֵת, אֲשֶׁר-
הָבִיא שְׂפַחְתְּךָ לֵאדָנִי; וְנִתְּנָה לְנַעֲרִים הַמְּתַהַלְכִּים בְּרִנְגְלֵי
אֲדָנִי. כַּחַשָּׂא נָא לִפְשֵׁעַ אֲמַתְךָ; בִּי-עֲשֵׂה יַעֲשֵׂה יְהוָה לֵאדָנִי
בֵּית נְאֻמָּן, בִּי-מִלְחָמוֹת יְהוָה אֲדָנִי נֶלְחָם, וְרָעָה לֹא-תִמָּצֵא
בְּךָ מִיָּמֶיךָ. כַּט וַיָּקָם אָדָם לְרֹדֶפְךָ וּלְבַקֵּשׁ אֶת-נַפְשֶׁךָ; וְהִיתָה
נֶפֶשׁ אֲדָנִי צְרוּרָה בַּצֹּרֹר חַיִּים, אֵת יְהוָה אֱלֹהֶיךָ, וְאֵת
נֶפֶשׁ אֵיבֶיךָ יִקְלַעְנָה בַּתוֹךְ בַּף הַתְּקַלֵּעַ. י וְהָיָה בִּי-יַעֲשֵׂה יְהוָה
לֵאדָנִי, כְּכֹל אֲשֶׁר-דִּבַּר אֶת-הַטּוֹבָה עֲלֶיךָ, וְצִוְּךָ לְנַגִּיד עַל-

ב א ו ר.

וּשְׂפָלוֹת כָּבֵל דָּרְכוֹ.

כְּמוֹתוֹ מִתְּנָה דֹלָה בּוֹן כְּמוֹת כְּאֵן. הַמְּתַהַלְכִּים
כְּרִנְגְלֵי אֲדָנִי - הַהוֹלְכִים אַחֲרֵי אֲדָנִי.

כַּחַשָּׂא נָא - סֵלַח נָא. בֵּית נְאֻמָּן -
בֵּית מְלוּכָה שֶׁנֶּאֱרִיד וְיָמִים, מִלְחָמוֹת יְיָ -
בְּאֵיבֵי עַם יְיָ. וְרָעָה לֹא-תִמָּצֵא בְּךָ מִיָּמֶיךָ -
מִעִדְךָ לֹא הִשְׁתַּמְשַׁטְתָּ בַּגְּבוּרָתְךָ לְרָעָה,
כְּשֶׁאוּל, שֶׁשִּׁפְּךָ דָּם נָקִי, וְעַל כֵּן לֹא תַעֲשֶׂה
רָעָה גַם לִי וּלְבֵיתִי.

כַּט וַיָּקָם אָדָם לְרֹדֶפְךָ - רוֹמֶמֶת עַל
שְׂאוּל רוֹדֵפוֹ חָסֵם. וְהִיתָה נֶפֶשׁ אֲדָנִי -
נֶפֶשְׁךָ תִּהְיֶה קְשִׁיּוּרָה וּכְרוּכָה, כְּדָבָר יָקָר
הַנִּתֵּן לְמִשְׁמֶרֶת, כְּקֶשֶׁר חַיִּים, כְּלוֹמֵר: י וְיִשְׁמַד
אֶת נַפְשׁוֹ מִיְּדֵי אֵיבָיו. בַּף הַתְּקַלֵּעַ -
מְרַגְמָה, כְּלִי יָד לְרוֹק בּוֹ אֲבָיִים. י וְקִלַּעְנָה
בַּתוֹךְ בַּף הַתְּקַלֵּעַ. וְהָרָמָה מֵעַל פְּנֵי כְּאֵן
זו, שְׁוֹרָקִים אוֹתָהּ מִתּוֹךְ הַתְּקַלֵּעַ.

ל וְצִוְּךָ לְנַגִּיד - קָבַר פֶּשְׁטָה הַשְׂמִיעָה
דָּעִם, אֵילֵי עַל יְדֵי כְּנֵי הַיְּבֵיאוֹם, כִּי עֲתִיד
יִדּוּר לְמִלְחָה עַל יִשְׂרָאֵל.

כּו חִי-יְהוָה וְחִי-נַפְשֶׁךָ - פֶּשַׁל הַמִּסְכְּרָה
הַקְּדִילוֹ וְנִקְרוֹ: חִי וּכְפֻסָּתוֹ, כְּשֶׁנֶּשְׁבָּעִים בְּיָדִי,
וְחִי וּבִצִּירָתוֹ, כְּשֶׁנֶּשְׁבָּעִים בְּכֹן אָדָם. הַעֲבָרִי
הָיָה נִשְׁבָּע בְּחַיִּי אָדָם גְּדוֹל וְקָלָה, אוֹשֶׁר, אוֹ
כְּהוֹ גְּדוֹלוֹ אֵד בְּפִתּוֹתָיו אֵלָיו, אֲבָל הַמַּצְרִים,
שֶׁנִּתְּנוּ לְמִלְחָם כְּבוֹד אֱלֹהִים, הָיוּ נִשְׁבָּעִים
בְּחַיֵּי נְחִי פֶרַעַה וְיָגֵם שְׁלֹא כִפְּנֵי. אֲשֶׁר
יִנְעֶשׂךָ יְיָ מִבּוֹא בְּדָמִים - וְאֲשֶׁר - כִּי, כִּי
יְיָ הוּא אֲשֶׁר שְׁלַחְנִי לְקִרְאָתְךָ לְמַנּוֹעַ אוֹתְךָ
מִשְׁפָּךְ דָּם. וְהוֹשַׁע יְיָ וְיִמְהוּשֶׁעַ יְיָ לְךָ -
וּמַעֲשׂוֹת בְּנֵי נְקָמוֹת כְּכֹם יָדְךָ. יִהְיוּ כְּנָבָל
אֵיבֶיךָ - כֹּל אֵיבֶיךָ לֹא יוֹכְלוּ לְהַרְעָה לְךָ
יֹתֵר מִנְּכָל.

כּו בְּרַכָּה - מִתְּנָה. הִבְרַכְהָ הוֹאֵת -
וְאֵת הִיא הַמְּתָנָה. הָבִיא וְהִבְרַחְהָ שְׂפַחְתְּךָ..
וְנִתְּנָה - וּנְפֶשֶׁל, עֲבָר מִדָּוִד. וְנִתְּנָה
לְנַעֲרִים - וְהַמְּתָנָה הוֹאֵת תִּתֵּן לְנַעֲרִיךָ;
וְיִרְדֶּה כְּבִיד אֲמִתָּה וְאֵת, כִּי לְאָדָם גְּדוֹל

ישראל. לא ולא-תהיה זאת לך לפוקה ולמכשול לב לאדני,
ולשפך-דם חנם ולהושיע אדני לו; והיטב יהנה לאדני,
ונכרת את-אמתך.

לג ויאמר דוד לאביגיל: ברוך יהוה אלהי ישראל,
אשר שלחך היום הנה לקראתי. לג וברוך מעמד, וברוכה
את, אשר פלתני היום הנה מבוא בדרמים, והשע נדי לי.
לד ואולם חי-יהוה אלהי ישראל, אשר מנעני מחרע אתך,
כי לולי מהרת ותבאת לקראתי, כי אם-נותר לנבל עד-
אור הבקר משתין בקיר. לה ויקח דוד מידה, את אשר-
הביאה לו; ולה אמר: עלי לשלום לביתך, ראי, שמעתי
בקולך ואשא פניך.

לו ותבא אביגיל אל-נבל, והנה-לו משתה בביתו כמשתה
המלך, ולב נבל טוב עליו, והוא שפר עד-מאד; ולא--
הגידה לו דבר קטן ונדול עד-אור הבקר. לו ויהי בבקר,
בצאת תינו מנבל, ותגד-לו אשתו את-הדברים האלה;
וימת לבו בקרבו, והוא הנה לאבן. לח ויהי בעשורת הימים,
ויגף יהוה את-נבל, וימת.

*לאביגיל כתיב. *ותבאתי כתיב.

ב א ו ר .

לה) שמעתי בקולך ואשא פניך -
בשכיל שאני מבכר אותך, שמעתי בקולך
וסלחתי לך.

לז) וימת לבו - מרב פחדו בשמעו עג
דבר הספקנה, שהיתה קרובה אליו כל כך
היה לאבן - כי אחריו השבץ (שלאג).

לח) ויגף יי את-נבל - כי אחריו השבץ
פעם שנית ויבחר עו וימת.

לא) פוקה, מכשול לב - נחם, חרטה
מוסר פליות. ולא-תהיה זאת לך... אם
תסלח לשוני ולא תשמר את ביתי, לא יהיה לך
אז על מה להתחרט. ונכרת את-אמתך -
שנעצתי לטוב לך.

לג) מעמד - שדלד הטוב. פלתני -
ונקלאתני; חלוק לא בליהו מנעת אותי.
לד) לולי-לולא. ותבאת - ויבאניו.

לט וַיִּשְׁמַע דָּוִד, כִּי מֵת גָּבִל, וַיֹּאמֶר: בְּרוּךְ יְהוָה, אֲשֶׁר
 רַב אֶת־רִיב חֲרָפְתִּי מִיַּד גָּבִל, וְאֶת־עַבְדּוֹ חֲשַׁךְ מִרְעָה, וְאֶת
 רַעַת גָּבִל הִשִּׁיב יְהוָה בְּרָאשׁוֹ; וַיִּשְׁלַח דָּוִד וַיַּבְכֵּר בְּאַבְיִגַּיִל
 לְקַחְתָּהּ לוֹ לְאִשָּׁה. מַיִּבְּאוּ עַבְדֵי דָוִד אֶל־אַבְיִגַּיִל הַכַּרְמֶלָה;
 וַיַּבְּרֻהָ אֵלָיָהּ לֵאמֹר: דָּוִד שָׁלְחָנוּ אֵלֶיךָ לְקַחְתָּךְ לוֹ לְאִשָּׁה.
 מֵא וַתָּקֶם וַתִּשְׁתַּחֲוֶה אַפָּיִם אֶרְצָה; וַתֹּאמֶר: הִנֵּה אֲמַתְךָ לְשִׁפְחָה,
 לְרַחֵץ רַגְלֵי עַבְדֵי אֲדֹנָי. מֵב וַתִּמְהַר וַתָּקֶם אַבְיִגַּיִל, וַתִּרְכַּב
 עַל־הַחֲמֹר, וַחֲמִשׁ גִּיעֻתֶיהָ הִחֲלִכָתָה לְרַגְלָהּ; וַתִּלָּךְ אַחֲרֵי
 מַלְאָכֵי דָוִד, וַתְּהִי־לוֹ לְאִשָּׁה. מֵג וְאֶת־אַחֲיָנֶעַם לָקַח דָּוִד
 מִיִּזְרְעֶאל; וַתְּהִיֵּן גַּם־שְׁתֵּיהֶן לוֹ לְנָשִׁים. מֵד וְשָׂאוּל נָתַן אֶת־
 מִיכַל בָּתוֹ, אִשְׁתִּי דָוִד, לְפָלְטִי בֶן־לִישׁ, אֲשֶׁר מִגִּלִּים.

כו.

א וַיָּבֹאוּ הַנָּפִים אֶל־שָׂאוּל הַנִּבְעָתָה, לֵאמֹר: הֲלוֹא דָוִד
 מִסְתַּתֵּר בְּגִבְעַת הַחֲבִילָה, עַל פְּנֵי הַיְשִׁימוֹן. ב וַיִּקָּם שָׂאוּל
 וַיִּירָד אֶל־מַדְבַּר־זִיף, וְאֵתוֹ שְׁלֹשֶׁת־אַלְפִים אִישׁ בַּחוּרֵי
 יִשְׂרָאֵל, לְבַקֵּשׁ אֶת־דָּוִד בַּמַּדְבַּר־זִיף. ג וַיִּחַן שָׂאוּל בְּגִבְעַת

באור.

לש (ט) חֲרָפְתִּי - שִׁחְרָף וְגִדָף אוֹתִי: הַיּוֹם
 רַבּוֹ הַעֲבָדִים הַמִּתְחַרְצִים אִישׁ מִפְּנֵי אֲדֹנָיו.
 חשך מִרְעָה - מַעַע מַעֲשִׂוֹת רָעָה, מִהֲנָקָם
 מִמֶּנּוּ נִקְמָתָהּ בְּכֹדִי. וַיַּבְכֵּר בְּאַבְיִגַּיִל - אָנָּה
 לְשִׁלְחִיו לְדַבֵּר עִל לֵב אַבְיִגַּיִל, שְׁתַּנְּשָׂא לוֹ.
 מא (ה) הִנֵּה אֲמַתְךָ - הִיא הַשִּׁפְחָה לָקַם
 בָּאֵלָּהּ הִיא מִדְּבַרְתָּ אֶל דָּוִד שִׁוְלָהּ.
 מג (ו) וְאֶת־אַחֲיָנֶעַם לָקַח דָּוִד - עֶזֶר קָדָם
 לָדָו (שְׂמוּאֵל ב' כ"ב). מִיִּזְרְעֶאל - עִיר
 בִּיהוּדָה, לֹא רַחֲמָנָה מִמֶּנּוּ וְכַדְמֵל נִרְאָה
 יח (ז) וַיָּבֹאוּ הַנָּפִים - נִרְאָה לְמַעַלָּה כִּיג.
 יט (ח) בְּגִבְעַת הַחֲבִילָה - בְּנִרְאָה, שָׁב דָּוִד
 מִמַּדְבַּר שְׂאֵרֶן וּבִקֵּשׁ לוֹ מִפְּלִט שְׁנֵית בְּמַדְבַּר
 זִיף וּמִצְדֹּתָיו וְנִרְאָה סָסוֹן י"א בְּבִאֹר.

החבילה, אשר על-פני הַיְשִׁימֹן. על-הַקֶּרֶךְ; וְדֹד יֹשֵׁב
בַּמִּדְבָּר, וַיָּרָא, כִּי בָא שְׂאוּל אַחֲרָיו הַמִּדְבָּרָה. וַיִּשְׁלַח
דָּוִד מְרֹנָלִים; וַיַּדַּע, כִּי-בָא שְׂאוּל אֶל-נָכוֹן. הַיְשִׁימֹן דָּוִד
וַיָּבֹא אֶל-הַמָּקוֹם, אֲשֶׁר הִנֵּה-שָׁם שְׂאוּל, וַיָּרָא דָוִד אֶת-
הַמָּקוֹם, אֲשֶׁר שָׁכַב-שָׁם שְׂאוּל, וַאֲבִנֵּר בֶּן-נֵר שֶׁרֶץ-צָבָאוּ;
וְשְׂאוּל שָׁכַב בַּמַּעְנֵל, וְהָעָם הָנִים סְבִיבֹתָיו. וַיַּעַן דָּוִד וַיֹּאמֶר
אֶל-אַחִימֶלֶךְ הַחֲתִי וְאֶל-אַבִּישִׁי בֶן-צְרוּיָה, אֲחִי יוֹאָב, לֵאמֹר:
מִי-יֵרֵד אִתִּי אֶל-שְׂאוּל אֶל-הַמַּחֲנֶה? וַיֹּאמֶר אַבִּישִׁי: אֲנִי
אֵרֵד עִמָּךְ. וַיָּבֹא דָוִד וְאַבִּישִׁי אֶל-הָעָם לַיְלָה, וְהִנֵּה שְׂאוּל
שָׁכַב יָשֵׁן בַּמַּעְנֵל, וַחֲנִיתוֹ מְעֻכָּה-בְּאָרֶץ מִרְאֲשֵׁתוֹ; וַאֲבִנֵּר
וְהָעָם שָׁכְבִים סְבִיבֹתָיו. הַיְשִׁימֹן אַבִּישִׁי אֶל-דָּוִד: סֹר
אֱלֹהִים הַיּוֹם אֶת-אִיֶּךְךָ בַּיָּד; וְעָתָה אֶכְנֶנּוּ גַּם בַּחֲנִית וּבְאָרֶץ
פַּעַם אַחַת, וְלֹא אֶשְׁנֶה לוֹ. הַיְשִׁימֹן דָּוִד אֶל-אַבִּישִׁי: אֶל-
פִּשְׁתִּיתָהוּ; כִּי מִי שָׁלַח יָדוֹ בַּמְּשִׁיחַ יְהוָה, וְנִקָּה? הַיְשִׁימֹן
דָּוִד: חִי-יְהוָה, כִּי אִם-יְהוָה יִגְפֹנֵנו, אוֹ-יָמוּ יָבֹא וּמָת, אוֹ
בַּמִּלְחָמָה יָרֵד וְנִסְפָּה. יֵא חֲלִילָה לִי מִיְּהוָה, מִשְׁלַח יָדִי

סְבִיבֹתוֹ כְּתִיב. מִרְאֲשֵׁתוֹ כְּתִיב. סְבִיבֹתוֹ כְּתִיב. אִיבִיךָ כְּתִיב.

בְּאֵר.

- (ד) כִּי-בָא שְׂאוּל אֶל-נָכוֹן - בְּדֹא"י.
(ה) וַיָּבֹא אֶל-הַמָּקוֹם - בְּנִרְאָה, עֲלֵה דָוִד
עַל הַר גִּבְעָה וְחִלָּל מִמֶּלֶךְ מָקוֹם מַחֲנֶה שְׂאוּל,
וְנִרְאָה לוֹ לָאוֹר מִלְבָּנָה, אוֹ לָאוֹר הַמִּדְבָּרָה,
שֶׁהָיוּ מַבְעִירִים בַּלַּיְלָה בְּתוֹךְ הַמַּחֲנֶה. וְשְׂאוּל
שָׁכַב בַּמַּעְנֵל - בְּאֶמְצַע הַעֲגוּל, לְפָנָיו
בְּאֶרְצוֹת תְּלָמִים, שֶׁהָאֲרָחוֹת (קֶאֱרָאוּ אֵנֶעוּ)
וּמִחֲנוֹת הַצָּבָא חוֹנִים בַּעֲגוּל וְהַשֶּׁדֶי, אוֹ
שֶׁר הַצָּבָא חוֹנִים בְּאֶמְצַע.
(ו) מְעֻכָּה - חֲקִיעָה, נִעְצָה, חֲקִיעָה.
(ז) סֹר - מִסֵּר. סֹר אֱלֹהִים - נִרְאָה
- לְמַעַלָּה כִּיד, הִזֵּן. אֶכְנֶנּוּ גַּם בַּחֲנִית וּבְאָרֶץ -
אֶכְנֶנּוּ מִקֵּד חֲזָקָה בַּחֲנִית, עַד שֶׁתַּעֲבֹד בּוֹ
וְתַעֲצֵץ בְּאָרֶץ. וְלֹא אֶשְׁנֶה לוֹ - וְלֹא אֶצְטַדֵּךְ
לְהַבִּיחוֹ פַּעַם שְׁנִית, כִּי מִן הַמִּקְדָּה הֵאָחֵז יְמִינִי.
(ט) אֶל-פִּשְׁתִּיתָהוּ - אֶל הַתְּהִיבָה.
וְנִקָּה - וְנִפְשָׁל וַיְהִי גָמִי מַעֲשֵׂה.
(י) וַיִּגְפֹּנֵנו - וַיִּבְּנֵנו, וַיִּמְחֲנוּ פָתָאם.
יָמוּ יָבֹא וּמָת - קָמוֹת דֵּל הָאָדָם. בַּמִּלְחָמָה
יָרֵד וְנִסְפָּה - וַיִּבְּנֵנו, אֶחָד לֹא תִהְיֶה בּוֹ.
יֵא חֲלִילָה לִי... - רָאָה לְמַעַלָּה מִיְּהוָה.
נִבְּשׁ אֲמָרִים: שְׁנֵה נִסְחָ שְׁנֵי לְמִסְעָר שְׁנֵי.

בְּמִשִּׁיחַ יְהוָה; וְעַתָּה כַּחֲנָא אֶת־הַחֲנִית, אֲשֶׁר מְרַאשְׁתִּיו, וְאֶת־
צַפְפַּחַת הַמַּיִם, וְנִלְכְּדָה לָנוּ. יִבְיַחַךְ דָּוִד אֶת־הַחֲנִית וְאֶת־צַפְפַּחַת
הַמַּיִם מְרַאשְׁתִּי שְׂאוּל. וַיִּלְכוּ לָהֶם; וְאִין רָאָה, וְאִין יוֹדָע,
וְאִין מְקִיץ, כִּי כָלֶם יִשְׁנִים, כִּי תִרְדַּמַּת יְהוָה נָפְלָה עֲלֵיהֶם.
יִבְיַעְבֹּד דָּוִד הָעֵבֶר, וַיַּעֲמֵד עַל־רֹאש־הָהָר מִרְחֹק, רֹב
הַמְּקוֹם בִּינֵיהֶם. יִי וַיִּקְרָא דָוִד אֶל־הָעָם וְאֶל־אֶבְנֵר בֶּן־נֵר
לֵאמֹר: הֲלוֹא תַעֲנֶנָּה, אֶבְנֵר! וַיַּעַן אֶבְנֵר וַיֹּאמֶר: מִי אַתָּה
קָרָאתָ אֶל־הַמֶּלֶךְ? טו וַיֹּאמֶר דָּוִד אֶל־אֶבְנֵר: הֲלוֹא־אִישׁ
אַתָּה, וּמִי כְמוֹךָ בְּיִשְׂרָאֵל, וְלָמָּה לֹא שָׁמַרְתָּ אֶל־אֲדֹנֶיךָ
הַמֶּלֶךְ? בִּי־כָא אַחֵר הָעָם לְהַשְׁחִית אֶת־הַמֶּלֶךְ אֲדֹנֶיךָ.
טו לֹא־טוֹב הַדְּבָר הַזֶּה, אֲשֶׁר עָשִׂיתָ; חִי־יְהוָה, כִּי בְנֵי־מָוֶת
אַתָּם, אֲשֶׁר לֹא־שָׁמַרְתֶּם עַל־אֲדֹנֵיכֶם, עַל־מִשִּׁיחַ יְהוָה; וְעַתָּה
רָאָה. אִי־חֲנִית הַמֶּלֶךְ וְאֶת־צַפְפַּחַת הַמַּיִם, אֲשֶׁר מְרַאשְׁתִּיו.
יִבְיַבֵּר שְׂאוּל אֶת־קוֹל דָּוִד וַיֹּאמֶר: הַקּוֹלֶךָ זֶה, בְּנֵי דָוִד?
וַיֹּאמֶר דָּוִד: קוֹלִי, אֲדֹנִי הַמֶּלֶךְ. יי וַיֹּאמֶר: לָמָּה זֶה אֲדֹנִי
רִדְף אַחֲרַי עֲבָדוּ? כִּי מָה עָשִׂיתִי? וּמַה־בְּיָדִי רָעָה? יט וְעַתָּה
יִשְׁמַעֲנָא אֲדֹנִי הַמֶּלֶךְ אֶת דְּבָרַי עֲבָדוּ: אִם־יְהוָה הִסִּיתָךְ

יִמְרָאשְׁתוּ כְּתִיב.

בְּאֹר.

הַצֵּד הַשְּׁנִי מִמּוֹל מַחֲנֶה שְׂאוּל.
(י) מִי אַתָּה קָרָאתָ אֶל־הַמֶּלֶךְ? - מִי
אַתָּה הַקּוֹבָא בְּקוֹל בְּשֵׁעָה עַל־הַמֶּלֶךְ יָשׁוּ?
(טו) הֲלוֹא־אִישׁ אַתָּה - הֵן אָדָם גְּדוֹל
אַתָּה. וּמִי כְמוֹךָ בְּיִשְׂרָאֵל - אַחֲבֵי הַמֶּלֶךְ.
לֹא שָׁמַרְתָּ אֶל־אֲדֹנֶיךָ - עַל אֲדֹנֶיךָ.
(יט) הִסִּיתָךְ - וְהַפְעִיל מִמְּקוֹר סוֹת עֵיו.
אִם־יִי הִסִּיתָךְ בִּי - אִם־יִי הִסִּית אֹתְךָ, וְסוֹן
חֶסֶד בְּלִפְדָּה לְהַבִּיעַ לִי, בְּשִׁבְלִי שֶׁהִטָּאתִי לֹא

צַפְפַּחַת הַמַּיִם - בֶּר מַיִם, שֶׁהָיוּ מְכִינִים לְשִׁתְּנָה
בְּלִילָה, אוֹ לְהַחֲזִיקָה בְּפֶקֶד.
(יב) וַיִּבְיַחַךְ דָּוִד אֶת־הַחֲנִית - בִּי לֹא הָאֲמִין
בְּאֲבִישִׁי, שֶׁיִּמְשַׁל בְּרוּחוֹ וְלֹא יָמִית אֶת שְׂאוּל.
מְרַאשְׁתִּי - וְהַפְעִיל מִכְּאֲשׁוֹם גַּם כִּי אֶשׁוּת.
וְהַסְמִיכוּת: מִבִּרְאשׁוֹתַי, גַּם בִּרְאשׁוֹתַי.
וְהַסְמִיכוּת: כֵּן הָיָה אוֹת הַשְּׁמוּשׁ: מִן בִּרְאשׁוֹתַי.
תִּרְדַּמַּת יִי - תִּרְדַּמַּת הַחֲנִית.
(יג) וַיַּעֲבֹד דָּוִד הָעֵבֶר - דָּוִד עֵבֶר אֶל

בִּי, יֵרַח מְנוּחָה, וְאִם בְּנֵי הָאָדָם — אֲרוּרִים הֵם לִפְנֵי יְהוָה,
 בִּיגְרִשׁוֹנֵי הַיּוֹם מִהִסְתַּפֵּחַ בְּנִחְלַת יְהוָה, לֵאמֹר: לֹךְ עֲבֹד
 אֱלֹהִים אֲחֵרִים. כִּוְעָמָה אֶל-יִפְלֹ דָמִי אֲרָצָה מִגֵּד פְּנֵי יְהוָה;
 בִּינְצֵא מֶלֶךְ יִשְׂרָאֵל לִבְקֹשׁ אֶת-פְּרַעַשׁ אֶחָד, בְּאֲשֶׁר יִרְדֹּף
 הַקָּדָא בְּהָרִים. כֹּה וַיֹּאמֶר שְׂאוּל: חֲטָאתִי! שׁוּב, בְּנִי-דָוִד,
 כִּי לֹא-אַרְעֶ לֹךְ עוֹד, תַּחַת אֲשֶׁר יִקְרָה נַפְשִׁי בְּעִינֶיךָ הַיּוֹם
 הַזֶּה; הִנֵּה הִסְכַּלְתִּי וְאֲשָׁנָה הַרְבֵּה מְאֹד. כִּי וַיַּעַן דָּוִד וַיֹּאמֶר:
 הִנֵּה חֲנִית הַמֶּלֶךְ; וַיַּעֲבֹר אֶחָד מִחַיָּנָעִים וַיִּקְסָהּ. כִּי וַיִּהְיֶה
 יָשׁוּב לְאִישׁ אֶת-צִדְקָתוֹ וְאֶת-אֲמָנָתוֹ; אֲשֶׁר נִתְּנָה יְהוָה הַיּוֹם
 בְּיָד, וְלֹא אָקִיתִי לְשַׁלַּח יָדִי בְּמִשְׁחֵי יְהוָה. כִּי וַהֲנֵה בְּאֲשֶׁר
 נִדְּלָה נַפְשְׁךָ הַיּוֹם הַזֶּה בְּעִינֵי, בֶּן-תַּגְדֵּל נַפְשִׁי בְּעִינֵי יְהוָה,
 וַיַּצֵּלֵנִי מִכָּל-צָרָה. כֹּה וַיֹּאמֶר שְׂאוּל אֶל-דָּוִד: בְּרוּךְ אַתָּה,
 בְּנִי דָוִד, גַּם עָשָׂה תַעֲשֶׂה וְגַם יָכֹל תִּוְכַל; וַיִּלְךְ דָּוִד לְדֶרֶכּוֹ,
 וַיִּשְׂאוּל שֶׁבַע לְמִקְוָמוֹ.

*החגיגות כתיב.

באור.

(כ) אֶל-יִפְלֹ דָמִי אֲרָצָה מִגֵּד פְּנֵי יְיָ —
 אֵל יִשְׁפֹךְ דָּמִי לְאַרְץ כְּחֹק מִשְׁעִי יְיָ; כְּלוּמַר:
 יְיָ יִרְצֵה וַיִּקְרָם וְקָמַת דָּמִי הַשְּׂפֹד. הַקָּדָא —
 מִן עוֹף הַמִּדְבָּר (רַעְבּוֹן). בְּאֲשֶׁר יִרְדֹּף
 הַקָּדָא — כְּמוֹ שְׁרִדְרָף הַצֵּד אֶחָד מִקִּוְאָה;
 וּמִרְגִּים יִנְתֵּן מָרָא כֹּה: יִרְדֹּף.
 כֹּה שׁוּב בְּנִי-דָוִד-אֵל בֵּיתִי. לֹא-אַרְעֶ
 לֹךְ-לֹא אַעֲשֶׂה לֹךְ רָעָה. הִסְכַּלְתִּי-וַיִּנְסַכְלִתִּי
 עֲשִׂיתִי אֲנִלְתִּי. וְאֲשָׁנָה — וְשִׁיתִי, שְׁעִיתִי.
 בְּחֻשְׁבִּי אוֹתָךְ לְאוֹנֵב לִי.
 (כג) וַיָּשׁוּב לְאִישׁ-יְיָ יִשְׁלַם לְכָל
 אִישׁ צִדְקָתוֹ וְאֲמִנֵּי רִחוֹ. בְּיָד — בְּנִי.
 וְלֹא אָקִיתִי — לֹא חֲפָצְתִּי.
 כֹּה יָכֹל תִּוְכַל — הַצֵּלֵם מַצִּלִּים.

יֵרַח מְנוּחָה — וְקָבַל בְּרִצּוֹן אֶת מְנוּחָתִי וַיָּשׁוּב
 מִתַּחַת מַעְלִי. וְאִם בְּנֵי הָאָדָם — אֶבֶל אִם
 אֲנָשִׁים רָעִים הִסִּיתוּ אוֹתָךְ בִּי. דָּוִד חָשַׁב,
 כִּי עֲבָדִי בַּמֶּלֶךְ, שֶׁהִתְקַנְאוּ בְּקִבּוּדוֹ, הֵם
 שֶׁהִבְאִישׁוּ אֶת רִחוֹ בְּעִינֵי שְׂאוּל וְרָצָה
 לְמַעַלָּה כִּי־יִז. מִהִסְתַּפֵּחַ בְּנִחְלַת יְיָ —
 מִהִתְחַבֵּר, כְּלוּמַר: מִשְׁבֶּת בַּחַד עִם כָּל בְּנֵי
 עַמִּי בְּאַרְצִי, כִּי עָלִי לִבְקֹשׁ מָנוֹס וּמַפְלֵט
 בְּאַרְץ אֲחֵרָת. לֹךְ עֲבֹד אֱלֹהִים אֲחֵרִים —
 כִּי עָלִי לְשִׁבְתָּ בֵּין עַמִּים זָרִים עוֹבְדֵי אֱלֹהִים
 אֲחֵרִים. הַעֲבָדִי חָשַׁב אֶת מֶצְרָצוֹ לְאַרְץ
 מְרוּשָׁה וּנְחֻלַּת יְיָ; אֲחֵרָת יְיָ, וְנִתַּר הָאֲרָצוֹת
 הַיּוֹ שְׂמָאוֹת בְּעִינֵי וְרָצָה יְהוֹשֻׁעַ כִּי־יִט:
 וַאֲדָא אִם שְׂמָאֵה אֲרָץ אֲהִתְקַבֵּל.

כז.

"וַיֹּאמֶר דָּוִד אֶל-לִבּוֹ: עֲתָה אֶסְפֶּה יוֹם-אֶחָד בְּיַד שָׂאוּל; אֵין-לִי טוֹב, כִּי-הִמְלִט אִמְלִט אֶל-אֶרֶץ פְּלִשְׁתִּים, וְנוֹאֵשׁ מִמֶּנִּי שָׂאוּל לְבִקְשָׁנִי עוֹד בְּכָל-נָבֹל יִשְׂרָאֵל, וְנִמְלֹטְתִי מִיָּדוֹ. כ. וַיָּקָם דָּוִד, וַיַּעֲבֹר הוּא וְשֵׁשׁ-מֵאוֹת אִישׁ, אֲשֶׁר עִמּוֹ, אֶל-אֲכִישׁ בֶּן-מַעֲוָה, מֶלֶךְ נֶת. ג. וַיָּשָׁב דָּוִד עִם-אֲכִישׁ בְּנֵת הוּא וְאֲנָשָׁיו, אִישׁ וּבֵיתוֹ; דָּוִד וּשְׁתֵּי נָשָׁיו, אֲחִינֹעַם הַיִּזְרְעֵאלִית וְאֲבִיגַיִל, אִשְׁת־נָבָל, הַכַּרְמֶלִית. ד. וַיִּגֵּד לְשָׂאוּל, כִּי-בָרַח דָּוִד נֶת; וְלֹא-יָסַף עוֹד לְבִקְשׁוֹ. ה. וַיֹּאמֶר דָּוִד אֶל-אֲכִישׁ: אִם-נָא מִצָּאתִי חַן בְּעֵינֶיךָ, וַיְתַנּוּ-לִי מְקוֹם בְּאַחַת עָרֵי הַשָּׂדֶה, וְאֲשָׁכֵה שָׁם; וְלָמָּה יֵשֵׁב עַבְדְּךָ בְּעִיר הַמִּמְלָכָה עִמָּךְ? ו. וַיִּתֶּן-לוֹ אֲכִישׁ בַּיּוֹם הַהוּא אֶת-צִקְלָג; לָכֵן הָיְתָה צִקְלָג לְמִלְכֵי יְהוּדָה עַד הַיּוֹם הַזֶּה. ז. וַיְהִי מִסְפַּר הַיָּמִים, אֲשֶׁר-יָשָׁב דָּוִד בַּשָּׂדֶה פְּלִשְׁתִּים יָמִים וְאַרְבָּעָה חֳדָשִׁים.

ח. וַיַּעַל דָּוִד וְאֲנָשָׁיו וַיַּפְשְׁטוּ אֶל-הַגִּשּׁוּרִי וְהַגִּזְרִי וַהֲעִמְלֻקִּי;

*פתח בסוף פסוק. *פתח באתנה. *יוסף כתיב. *והגזר כתיב.

ב א ו ר.

לשלל שלל, בדרבנן, בלי מפרע. באחת ערי השדה - באחת הערים הקטנות. (ו) לבן היתה צקלג למלכי יהודה - ויהי הערת הסופר, שדנה, בנראה, לאחר תלוקת מלכות ישראל לשנים ימים רסבעם. (ז) בשדה פלשתים - בארץ פלשתים. וראה רות א', א'. ימים - שנה.

ח. וַיַּעַל דָּוִד וְאֲנָשָׁיו - ודרו, ואנשי דודו היו עולים. ונפשטו - והיו מתנפלים לשלל שלל. הגשורי - וראה יהושע י"ג, כז. הגשורי והגזרי - שמוח שבטים בדרומית מערבית לארץ ישראל, שהיו בעלי בריהם

א) אספה אכר. אספה יום-אחד-סוף סוף אפל פתאם ביד שאוול ותרנגי, כי אין לסמוך עוד על הכתבתו. אין-לי טוב - אין בעדי עצה יותר טובה. ונואש-ונפשל ממקור ז' אשו. ונואש ממוני - נחבל לקוית שיתפשני, ולא לבקשני עוד.

ב) וַיַּעֲבֹר... אֶל-אֲכִישׁ - הפעם בא דוד אליו בראש דודו גבורי מלחמה; ומפני שנה נדדה מפני שאוול, חשב אכיש, כי עתה יעזר לו דוד להלחם בשאוול ועמו.

ה) וַיְתַנּוּ-לִי מְקוֹם... דוד לא רצה לשבת בנה, למען יוכל לצאת בראש דודו

כִּי הִנֵּה יֹשְׁבוֹת הָאָרֶץ אֲשֶׁר מֵעוֹלָם, בּוֹאֵד שׁוֹרָה וְעַד-אָרֶץ
מִצְרַיִם. ^ט וְהִבֵּה דָוִד אֶת-הָאָרֶץ, וְלֹא יָתִיה אִישׁ וְאִשָּׁה;
וְלָקַח צֶאֱן וּבָקָר, וְחִמְרִים וְגַמְלִים וּבְגָדִים, וַיָּשָׁב וַיָּבֹא אֶל-
אָכִישׁ. ^י וַיֹּאמֶר אָכִישׁ: אֶל-פְּשָׁמָתָם הַיּוֹם? וַיֹּאמֶר דָּוִד: עַל-
נָגֶב יְהוּדָה, וְעַל-נָגֶב הַיְרֵחַמָּאֵלִי, וְאֶל-נָגֶב הַקִּנִּי. ^{יא} וְאִישׁ
וְאִשָּׁה לֹא-יִיחִיָּה דָוִד לְהָבִיא גֵּת, לֵאמֹר: פֶּן-יִגְדּוּ עָלֵינוּ
לֵאמֹר: כֹּה-עָשָׂה דָוִד, וְכֹה מִשְׁפָּטוֹ כָּל-הַיָּמִים, אֲשֶׁר יֵשֶׁב
בְּשָׂדֵה פְּלִשְׁתִּים. ^{יב} וַיֹּאמֶן אָכִישׁ בְּדָוִד, לֵאמֹר: הֲבֹאֵשׁ
הֲבֹאֵשׁ בַּעֲמֹ בְּיִשְׂרָאֵל, וְהָיָה לִי לְעֶבֶד עוֹלָם.

כח.

^א וַיְהִי בַיָּמִים הָהֵם, וַיִּקְבְּצוּ פְּלִשְׁתִּים אֶת-מַחְנֵיהֶם
לְצָבָא, לְהִלָּחֵם בְּיִשְׂרָאֵל; וַיֹּאמֶר אָכִישׁ אֶל-דָּוִד: יָדַע תִּדְעֵה,

באור.

לְהָבִיא גֵּת - כְּתוּר שְׂבוּיִם. לֵאמֹר - כִּי אָמַר
דָּוִד: פֶּן-יִגְדּוּ - שָׂמָּה וְסִפְרוּ הַשְּׂבוּיִם הָאֵלֶּה
בְּגֵת: כֹּה-עָשָׂה בְּיָד גְּלוּמִר: שֶׁהִתְנַפֵּל עַל
בַּעֲלֵי בְרִיתָם שֶׁל הַפְּלִשְׁתִּים. וְכֹה מִשְׁפָּטוֹ -
וְכֵן הוּא נוֹהֵג תָּמִיד. וַיֵּשׁ מִפְּרָשִׁים: (ו) כֹּה
מִשְׁפָּטוֹ... הֵם דִּבְרֵי הַסּוֹפֵר וְהֵנוּ מִיִּתְרָתוֹ.
(יב) הֲבֹאֵשׁ הֲבֹאֵשׁ בַּעֲמֹ - עַל יְדֵי
הַתְּנַפְלוּתוֹ עֲלֵיהֶם וְהָיָה שְׂנוֹא לַעֲמֹ, וְלֹא
יִהְיֶה עֵיד לְמֶלֶךְ עֲלֵיהֶם, וּמִמִּילָא יִהְיֶה לִי
לְעֶבֶד עוֹלָם.

(א) וַיִּקְבְּצוּ... לְהִלָּחֵם בְּיִשְׂרָאֵל - בְּזִרְאָה,
שָׁמַעוּ הַפְּלִשְׁתִּים עַל דְּבַר מַחֲלַת רֹחוֹ הַקָּשָׁה
שֶׁל מֶלֶךְ יִשְׂרָאֵל, מַחֲלָה, שֶׁנִּזְלָה מִמֶּנּוּ אֶת
כָּל עוֹ רֹחוֹ הַקָּבִיר וְאֶת שְׁלֹת גִּפְשׁוֹ; וְדָוִד,
רֹאשׁ גְּבוּרָיו, שֶׁהִרְבֵּה תָּמִיד חֲלָלֵי הַפְּלִשְׁתִּים,
עֶבֶד הוּא וְיִרְדּוֹ אֲלֵיהֶם, וְהָיָה לָהֶם לְעֶבֶד,

שֶׁל הַפְּלִשְׁתִּים (וְהוֹשֵׁעַ י' ל"ג). הִנֵּה יוֹשְׁבוֹת
הָאָרֶץ - הַמִּשְׁפָּחוֹת הָאֵלֶּה הָיוּ נֹסְעוֹת עִם
שְׂדֵרֵיהֶן בְּהַגֵּל הָאָרֶץ, שָׁבִין אֶרֶץ פְּלִשְׁתִּים
וְכִין אֶרֶץ מִצְרַיִם, וְהָיוּ מְצִיקִים תָּמִיד לְיִשְׂרָאֵל.
(ט) וַיָּשָׁב וַיָּבֹא אֶל-אָכִישׁ - לָמַת לוֹ
הֵלַךְ מִן הַשָּׁלָל.

(י) אֶל וְעַל מִי? פְּשָׁמָתָם הַיּוֹם - עַל מִי
הַתְּנַפְלוּתָם הַיּוֹם? וַיֵּשׁ מִפְּרָשִׁים: אֶל פְּשָׁמָתָם -
אֶן פְּשָׁמָתָם? (רד"ק). נָגֶב יְהוּדָה - דְּרוֹם
יְהוּדָה. הַיְרֵחַמָּאֵלִי וְהַקִּנִּי - וְרָאָה שׁוֹמְטִים
ב' ט"ז, מִשְׁפָּחוֹת גְּדוּלוֹת, שֶׁנִּשְׁבּוּ בְּדָרוֹם
יְהוּדָה; וְלֹא הָיוּ מִבְּנֵי יִשְׂרָאֵל, אֲבָל הָיוּ
בְּגִלּוֹת בְּרִיתָם שֶׁל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל. כֹּה רָמָז
דָּוִד אֶת אָכִישׁ, לְמַעַן יֵאמָר, כִּי כָּכָה בְּגֵד
בַּעֲמֹ לַעֲוִלָם.

(יא) לֹא-יִיחִיָּה - לֹא הָיָה מִשְׁאִיר בְּסוּיִם.

כִּי אֲתִי תֵצֵא בַּמַּחֲנֶה, אַתָּה וְאַנְשֵׁיךָ. בַּיָּאמֶר דָּוִד אֶל־
 אָבִישׁ: לָכֵן אַתָּה תֵּדַע, אֵת אֲשֶׁר־יַעֲשֶׂה עִבְדְּךָ; וַיֹּאמֶר
 אָבִישׁ אֶל־דָּוִד: לָכֵן שָׁמַר לְרֹאשֵׁי אֲשִׁימָךְ כָּל־הַיָּמִים.
 וַיִּשְׁמוֹאֵל מֵת, וַיִּסְפְּדוּ־לוֹ כָּל־יִשְׂרָאֵל, וַיִּקְבְּרוּהוּ בְּרָמָה
 וּבְעִירוֹ; וַיִּשְׁאוֹל הַסִּיר הָאֲבוֹת וְאֶת־הַיָּדְעָנִים מִהָאָרֶץ. וַיִּנְקְבוּ
 כָּל־שְׂתִים וַיָּבֹאוּ וַיַּחֲנוּ בְּשׁוֹנִם; וַיִּקְבֹּץ שְׁאוֹל אֶת־כָּל־יִשְׂרָאֵל,
 וַיַּחֲנוּ בְּגִלְבָּעַ. הַיּוֹרָא שְׁאוֹל אֶת־מַחֲנֶה פְּלִשְׁתִּים, וַיָּרָא

ב א ו ר .

מִכְּבָּנִי, וְהַדּוֹרֵשׁ אֶל הַמֵּת הָאָמִין, כִּי רוּחַ הַמֵּת
 הוּא הַמְּדַבֵּר אֵלָיו מִן הַקִּבְרִי. הָאֲבוֹת -
 הַמַּעֲלִים מֵתִים מִקְבָּרֵיהֶם וְדוֹרְשִׁים מֵהֶם
 עֲתִידוֹת. הַיָּדְעָנִים - מְכַשְּׁפִים. הַיּוֹרָא -
 עַל פִּי אוֹתוֹת שׁוֹנִים לְנֹאֵף עֲתִידוֹת. כָּל אֵלֶּה
 הָיוּ הַכֹּהֲלִים וּמַעֲשֵׂי מַעֲתוּעִים, שֶׁפָּרְצוּ לְרֹב
 בְּקִרְבֵּי הַגִּזְעִימִים, וְכַהֲנֵי הָאֱלִילִים הוֹלִיכוּ אֶת
 הַמֶּלֶךְ הַנֶּעַם שׁוֹלָל בְּמִתָּתָם וּבְתַעֲבוּתָם;
 וְהַתּוֹרָה אָמְרָה: "אַל תִּפְּנוּ אֶל הָאֲבוֹת וְאֶל
 הַיָּדְעָנִים... אֲנִי יְיָ אֱלֹהֵיכֶם" וְנִקְרָא יִישׁ, לֵאמֹר
 וּבִשְׂרָאֵה שְׁאוֹל, כִּי גַם בְּדִגִּי יִשְׂרָאֵל נִמְצָאִים
 מְכַשְּׁפִים שׁוֹנִים, הַמּוֹלִיכִים אֶת הַנֶּעַם שׁוֹלָל
 צִנְה לְהַשְׁמִידָם מִן הָאָרֶץ

(ד) בְּשׁוֹנִם - עִיר בְּנִחֲלַת יִשְׁשָׁכָר (וַיִּהְיֶה
 יִישׁ, וְהָיָה בְּעֵמֶק יִזְרְעֵאל; מְקוֹם טוֹב
 לַחֲנִיַּת הַצֶּבֶא; עֵתָּה נִקְרָא שְׂמָה: שׁוֹלָם.
 גִּלְבָּע - שׁוֹרֵת הָרִים בְּנִחֲלַת יִשְׁשָׁכָר
 מִדְּרוֹמִית־מִזְרָחִית לְעֵמֶק יִזְרְעֵאל, וּמִצְפֵּן
 לְבֵית שָׁאֵן עַד יָם בְּנִחֲלַת יִישׁ מִקּוֹמוֹת שְׁנֵי
 עֵלָה לְאֵלֶּה וּמֵאִתָּם הָיָה מַעַל שֹׁטַח הַיָּם
 (ה) וַיָּרָא שְׁאוֹל... וַיַּחֲבֵד לְבֹ - אִין
 עוֹד שְׁאוֹל הַגִּבּוֹר הַמִּנְצָח, הַדּוֹרֵשׁ בְּסִעֲרָה
 אַחֲרֵי מַחֲנוֹת הַפְּלִשְׁתִּים וַיַּעֲשֶׂה בָּהֶם שְׂמִינִת

וּלְפִיכָךְ מִצָּאָה כִּי עֵתָּה הָיָה שְׁעַת הַבֹּשֶׁר
 לְהִלָּחֵם בְּיִשְׂרָאֵל וּלְהִנָּעֵם. אֲתִי תֵצֵא
 בַּמַּחֲנֶה - לְהִלָּחֵם בְּיִשְׂרָאֵל.

(ב) לָכֵן - בְּשָׂבִיל שְׂאִסָּה מִצָּמִין כִּי.
 אַתָּה תֵּדַע אֵת אֲשֶׁר־יַעֲשֶׂה עִבְדְּךָ - דָּוִד
 הָיָה בְּמִבּוֹכָה: לְהִלָּחֵם בְּדִגִּי עִמּוֹ לֹא יוֹכֵל,
 וּלְהָשִׁיב פָּנָיו אָבִישׁ הָיָה מְתִירָא, לְפִיכָךְ תִּשְׁיֹב
 תְּשׁוּבָה סְתִמִּית: עֵתָּה תֵּרָאֶה מִה שְׂאִסָּה;
 וְאָבִישׁ הָבִין אֵת דְּבָרָיו: "תֵּרָאֶה אֵת הַגִּבּוֹרוֹת
 הַהִדּוֹלוֹת, שְׂאִסָּה לָךְ בַּמִּלְחָמָה", וְהָשִׁיב
 בְּרָצוֹן: לָכֵן שָׁמַר לְרֹאשֵׁי אֲשִׁימָךְ - בְּעַד
 זֶה אֶנְדֹּלֵךְ עַל כָּל שָׂרֵי וְעַבְדֵּי וְאֲשִׁים אוֹתָךְ
 שׁוֹמֵר לְרֹאשֵׁי; וְזֶה הַמַּשְׁרָה הַיָּתֵר וְנִבְחָה
 בְּחִצֵּר הַמֶּלֶךְ.

(ג) וַיִּשְׁמוֹאֵל מֵת... וַיִּשְׁאוֹל הַסִּיר... וְהָיָה
 מִצָּמִין מִסִּיר, הַבָּא בְּמִבּוֹא לְבָאֵר אֵת הַמִּסְפָּר
 לְהִלָּן עַל דְּבַר בְּעִלַּת הָאֹזֵב וְהַעֲלָאתָ שְׁמוֹאֵל
 מִקְבָּרָיו. בְּרָמָה וּבְעִירוֹ - נִחְנוּ שָׁל "וּבְעִירוֹ"
 הוּא נֹו הַבְּאוֹר בְּרָמָה, שְׁהִיָּא עִירוֹ, לְהַבְדִּילָהּ
 מִן הַרְמָה, שֶׁבְּאֲשֶׁר וּבְנִסְתָּלִי וַיִּהְיֶה יִישׁ, כִּיט,
 לִיזו. וַיִּשְׁאוֹל הַסִּיר... הַחֲרִים וְהַשְׁמִיר.
 אֹב - עֶשֶׂר הוֹרָאָתוֹ: נֹאֵד שָׁל עוֹר, וּבָא
 בְּהַשְׂאֵלָה לְקוֹל עֲמוֹם שָׁל אִישׁ, הַמְּדַבֵּר

וַיִּתְחַפֵּשׂ לְבָבוֹ מְאֹד. וַיִּשְׁאַל שְׂאוּל בִּיהוָה; וְלֹא עָנָהוּ יְהוָה. גַּם בַּחֲלָמוֹת, גַּם בְּאֹרִים, גַּם בְּנִבְיָאִים. וַיֹּאמֶר שְׂאוּל לַעֲבָדָיו: בִּקְשׁוּ-לִי אִשֶּׁת בַּעֲלַת-אוֹב, וְאֶלְכָה אִלֶּיהָ וְאֶדְרָשָׁהּ בָּהּ; וַיֹּאמְרוּ עַבְדָּיו אֵלָיו: הִנֵּה אִשֶּׁת בַּעֲלַת אוֹב בְּעֵין דּוֹר. ח וַיִּתְחַפֵּשׂ שְׂאוּל, וַיִּלְבֹּשׁ בְּגָדִים אֲחֵרִים, וַיִּלְךָ הוּא וּשְׁנֵי אֲנָשָׁים עִמּוֹ, וַיָּבֹאוּ אֶל-הָאִשָּׁה לַיִּלָּה; וַיֹּאמֶר: קִסְמִי-נָא לִי בְּאוֹב, וַתַּעֲלֵי לִי אֶת אֲשֶׁר-אָמַר אֵלָיךָ. ט וַתֹּאמֶר הָאִשָּׁה:

*קסומי כתיב.

ב א ו ר.

מִצּוּקוֹת נִפְשׁוֹ וַיֹּאשׁוּ הַנּוֹרָא, בְּרֹאוֹתוֹ, כִּי לֹא עָנָהוּ יְיָ, וַתִּפְּעֶם בְּדַע בְּמִי הַחֲסִמָּה הַזֹּאת וַרְאָה לְמַעַלָּה יְיָ, לִחוֹם, הַחֲלִיט לִפְנוֹת אֶל הָאוֹבוֹת. אֲשֶׁר הוּא בַּעֲצָמוֹ הַשְּׂמִיד מִן הָאָרֶץ; צָרִיף הוּא לְדַעַת אֶת גּוֹרְלוֹ – וַיְהִי מִהַּ בִּקְשׁוֹ-לִי – שְׂאוּל יָדַע, כִּי נִמְצְאוֹת עוֹד בַּסֶּתֶר נָשִׁים בַּעֲלוֹת אוֹב. אִשֶּׁת בַּעֲלַת-אוֹב – וַתִּשֶׂם אִשֶּׁת בָּא לַפְּעִמִּים זֶה בְּנִפְרָדוֹ בְּנִרְאָה, עֲסָקוֹ בְּיַחְדוֹ הַנָּשִׁים בַּסֶּתֶם וַיִּשְׁפָּח הַכְּשָׁפִים, וְכֵן הוּא אֹמֵר בַּתּוֹרָה, מִכְּשָׁפָה לֹא תִתְּנָה (שְׁמוֹת כ"ב, י"ז). וַאֲדָרְשָׁה-בָּהּ – לְדַעַת אֲחֵרִית הַמִּלְחָמָה. עֵין דּוֹר – עִיר קִטְנָה בְּעֵמֶק יוֹרְעָאֵל, מִדְּרוֹם לְהַר סָבִיר; גַּם בְּרִמְיֹנוֹ עוֹר נִמְצָא שָׁם בְּסֵר קָטָן, הַנִּקְרָא "עֵין דְּדוֹר".

ח וַיִּתְחַפֵּשׂ – הַתְּנַבֵּר, פֶּשֶׁט בְּגָדֵי הַמַּלְכִּית מַעֲלִיו, וַלְבֹשׁ בְּגָדִים פְּשׁוּטִים, כְּדִי שְׂאוּל תִּכְבִּירוֹ בַּעֲלַת הָאוֹב. וַיָּבֹאוּ אֶל-הָאִשָּׁה לַיִּלָּה – בַּלַּיְלָה, הַיָּא הַעֵת הַמְּסַגֶּלֶת בְּיַחְדוֹ לַתְּעִתוּשֵׁי הַכְּשָׁפִים. קִסְמִי – (קִסְמִי) עֲשֵׂי מַעֲשֶׂה כְּשָׁפִים. בְּאוֹב – בַּתְּעִלָּה מִתְּמַכְבְּרוֹ. וַתַּעֲלֵי לִי – מִשְׁאוּל מַחֲתִימוֹ, מִקּוֹם מִשְׁבֵּן רֹחוֹת הַמֵּתִים, בְּמֹו שְׁהֶאֱמִינוֹ אֹז.

אֵלֶּא אִישׁ אֶמְלֵל, בַּעַל מְרָה שְׁחוּרָה, הַסּוֹבֵל עֲנוּי־נֶפֶשׁ נוֹרָאִים, מִלֶּךְ בְּלִי חֶסֶד-אֵל, עוֹב מִנִּבְיָאִיו וְשִׁנּוּא לְכַתְּבֵיו; אֶדְרָשָׁה לְכַתְּבֵיו נֵב וַעֲמָדוֹ לְגִדּוֹ תְּמִיד וַיִּבְעֲתָהּ. וַיִּוָּדַע הוּא, כִּי דוֹר אוֹבֵבוֹ הַמֵּאֲשֵׁר, זֶה הַמֵּל הַבַּלְדוּת שְׁלוֹ, חוֹנָה עִמָּה עִם גְּבוּרָיו בְּמַחֲנֶה הָאוֹב. זֹאת לוֹ הַפֶּעַם הָרִאשׁוֹנָה, שֶׁחָבַר לְבָבוֹ אֶדְרָשָׁה לְמַרְאֵה מַחֲנֶה הָאוֹב; וַלְפִיכָךְ רָצָה לְדַעַת אֲחֵרִית הַמִּלְחָמָה הַזֹּאת.

ו וַיִּשְׁאַל שְׂאוּל בְּנִי – בְּנִרְאָה, נִמְצָא עוֹר אֶבֶד עִם אֹרִים וְתַמִּים בְּיָדֵי אֲחֵר הַכַּתְּבִים, אֲשֶׁר עִם שְׂאוּל. בַּחֲלָמוֹת – שֶׁל קִרְאִים, הֵם נִבְיָאִים הַמְּנַבְּאִים עֲתִידוֹת עַל פִּי הַחֲלָמוֹת, שֶׁחֲלָמוֹ לָהֶם וַתִּנְבִּיא, אֲשֶׁר אִתּוֹ חֲלוֹם (יִרְמְיָה כ"ב, ח"א). בְּאֹרִים – הָאֹרִים וְתַמִּים וְאֹר וְאֵתֶת הֵם סִמְנֵי גּוֹרֵל שֶׁהֵיוּ מִנְחִים בַּחֲשׁוֹ שֶׁנִּשְׂא הַכֶּהֱן הַגָּדוֹל עַל לְבָבוֹ; וְהֵיוּ יִדְעִים לָעַם בְּתַמִּים הַמְּנַבְּאִים הַהֵם, בְּאֵמֹר (שְׁמוֹת כ"ח, ל'): וַתִּבְרַח אֵל חֲשֹן הַמִּשְׁפָּחָה הָאֹרִים וְאֵת הַתַּמִּים בְּהַאֲרִיזָה וְעֵשֶׂן שֶׁם בְּבִאוֹרָם. בְּנִבְיָאִים – בְּנִי מִשְׁאוּל.

ט וַיֹּאמֶר שְׂאוּל לַעֲבָדָיו... – מַרְבֵּ

אָליוֹ: הִנֵּה אַתָּה יִדְעֶתָ אֶת אֲשֶׁר-עָשָׂה שְׂאוּל, אֲשֶׁר הִכְרִית
 אֶת-הָאֲבוֹת וְאֶת-הַיָּד עָנִי מִן-הָאָרֶץ; וְלָמָּה אַתָּה מִתְנַקֵּשׁ
 בְּנַפְשִׁי לְהַמִּיתֵנִי? י וַיִּשָּׁבַע לָהּ שְׂאוּל בַּיהוָה, לֵאמֹר: חַי-
 יְהוָה, אִם-יִקְרָךְ עֵוֶן בְּדַבַּר הַזֶּה. יא וַתֹּאמֶר הָאִשָּׁה: אֶת-מִי
 אַעֲלֶה-לָךְ? וַיֹּאמֶר: אֶת-שְׁמוּאֵל הָעֶלְיִי-לִי. יב וַתֵּרָא הָאִשָּׁה
 אֶת-שְׁמוּאֵל, וַתִּזְעַק בְּקוֹל גָּדוֹל; וַתֹּאמֶר הָאִשָּׁה אֶל-שְׂאוּל
 לֵאמֹר: לָמָּה רָמִיתֵנִי וְאַתָּה שְׂאוּל! יג וַיֹּאמֶר לָהּ הַמֶּלֶךְ:
 אֶל-תִּירָאִי, כִּי מָה רָאִיתָ? וַתֹּאמֶר הָאִשָּׁה אֶל-שְׂאוּל: אֱלֹהִים
 רָאִיתִי עֲלִים מִן-הָאָרֶץ. יד וַיֹּאמֶר לָהּ: מַה-תֵּאָדָּר? וַתֹּאמֶר:
 אִישׁ זָמָן עָלָה, וְהוּא עֹמֵה מְעִיל; וַיָּדַע שְׂאוּל, כִּי-שְׁמוּאֵל
 הוּא, וַיִּקְדַּ אַפָּיִם אֶרְצָה, וַיִּשְׁתַּחוּ.

טו וַיֹּאמֶר שְׁמוּאֵל אֶל-שְׂאוּל: לָמָּה הִרְגַּזְתָּנִי לְהַעֲלוֹת
 אֹתִי? וַיֹּאמֶר שְׂאוּל: צָר-לִי מָאֹד, וּפְלִשְׁתִּים נִלְחָמִים בִּי,
 וְאֱלֹהִים סָר מֵעָלַי, וְלֹא-עֲנִי עוֹד גַּם בְּיַד הַנְּבָאִים, גַּם
 בַּחֲלָמוֹת, וְאֶקְרָא לָךְ לְהוֹדִיעָנִי מָה אַעֲשֶׂה. טז וַיֹּאמֶר
 שְׁמוּאֵל: וְלָמָּה תִּשְׁאַלְנִי? וַיַּהֲדוּ עָרֶךְ! יז וַיַּעַשׂ

ב א ו ר .

טו אַתָּה מִתְנַקֵּשׁ בְּנַפְשִׁי - אַתָּה שָׁם
 אֵת עֲצָמְךָ לְמוֹקֵשׁ וּלְמַכְשׁוֹל לְנַפְשִׁי.
 י וַיִּקְרָךְ - יִקְרָה אִתְּךָ וְחָק דְּגוּשָׁה עַל פִּי
 הַמְּסוּרֶת. אִם-יִקְרָךְ עֵוֶן - כִּי לֹא יִבָּא עֲלֶיךָ עֲנִשׁ.
 יב וַתֵּרָא הָאִשָּׁה אֶת-שְׁמוּאֵל - וַיֵּשׁ
 קָדָאִים בָּאֵן: אֵת שְׂאוּל, בְּלוֹמֶר: לֹאסֶר
 שָׁמֶר לָהּ לְהַעֲלוֹת אֶת שְׁמוּאֵל, הַתְּבוּנָה
 אֲלֵיו וְהַיִּדְרָה, שֶׁהוּא שְׂאוּל (פָּרָלֶס).
 יג אֶל-תִּירָאִי - אַף כִּי אֲנִי שְׂאוּל.
 וְאֱלֹהִים רָאִיתִי - פָּנֵי אִישׁ אֱלֹהִים נִזְרָא
 כְּמִרְאֵהוּ רָאִיתִי וַיֵּשׁ מִקְדָּרִים: אֱלֹהִים-שׁוֹכֵט.

יז וַיַּעַשׂ (יז) וַיַּהֲדוּ עָרֶךְ - וַיִּצְרְדוּ וַהֲדוּ לְאוֹיֵב לָהּ
 תְּרֻמָּה וַיִּזְמְנוּ קְרָא: וַהֲדוּ עִם עָרֶךְ - וַהֲדוּ
 עִם אִוְיָךְ; וַתֵּסֶר מִמְּסַרְגָּמִים תְּשֻׁמָּה

יְהוָה לוֹ, בְּאֲשֶׁר דִּבֶּר בְּיָדִי; וַיִּקְרַע יְהוָה אֶת־הַמַּמְלָכָה מִיָּדִי, וַיִּתְּנָהּ לְרֹעֶה לְדָוִד. יי בְּאֲשֶׁר לֹא־שָׁמַעְתָּ בְּקוֹל יְהוָה, וְלֹא־עָשִׂיתָ חֲרוֹן־אָפוֹ בְּעַמְּלִי; עַל־כֵּן הִדְבֵּר הַזֶּה עֲשֵׂה־לְךָ יְהוָה הַיּוֹם הַזֶּה. יט וַיָּתֵן יְהוָה נֶס־אֶת יִשְׂרָאֵל עִמָּךְ בְּיַד־פְּלִשְׁתִּים,

ב א ו ר .

קראו: עיני עם רע ד', כלומר: עם דוד, דבר בדי וראה למעלה ט"ו כ"ח.
 קאמור להלן (י"ו). יח) בְּאֲשֶׁר לֹא־שָׁמַעְתָּ – וְעַן אֲשֶׁר לֹא
 י"ו) וַיַּעַשׂ יי לז – וַיַּעַשׂ יי לך בְּאֲשֶׁר שָׁמַעְתָּ י.

י) הַעֲדָה: על דבר הופעת שמואל מקברו ונבואתו לשאול נחלקו חכמי ישראל בדעותיהם: רב סעדיה גאון, רב האי גאון, רש"י והרמב"ן אימרים, פי אם אָמַנְסָם קל ענין האובות אינו אלא מעשה מעתועים ופרי הדמיון של גֶּפֶשׁ חולנית, הנה הפעם ברצון האל להודיע לשאול את אחריתו; וליפיד הופיע באמת רוחו של שמואל, כלי השפעת האשה, על כן נבדלה קל בד למראה עיניה. אבל רב שמואל בן חפני גאון אומר, פי קל התיוון הנה אינו אלא מעשה מעתועיה של בעלת האוב, אשר הכירה את שאול חבה בבואו אליה, גם ידעה היטב את כל מעשיו ונחסו ל"מיאול ולדוד, אך היא עשתה את עצמה כאינה מכירה אותו, עד שהופיע, בבכחול, הנביא וגנן מקברו, ואז קראה בנבדלה: "למה רמייתי, ואתה שאול!" ואמנם, שאול לא ראה כל תמינה, אך בְּאֲשֶׁר תֵּאָרָה לִפְנֵי אֵת מֵרָאָה הַאֲלֹהִים הַעֲלִים מִן הָאָרֶץ, בְּמֵרָאָה שְׁמוּאֵל שֶׁהָיָה יָדוּעַ לָהּ בְּמַלְבוּשׁ הַרְגִּיל, נָרַעַשׂ שְׁאוּל וַיִּשְׁמַחוּ אַרְצָה; וְאִזּוֹ הַשְׁמִיעָה הָאִשָּׁה בְּקוֹל עֲמוּס בְּמֵרָאָה אֵת הַתּוֹכְחָה הַקָּשָׁה בְּשֵׁם שְׁמוּאֵל וַנִּכְפָּה לוֹ אֶת אַחֲרִיתוֹ בְּיִדְרָאָה. וְשְׁאוּל, לְפִי מַצֵּב נִפְשׁוֹ הַחֹלָה וְרוּחוֹ הַנִּסְעָר וְהַמְדְּבָא מִפֶּסֶד וּמַצּוּס, הָאָמִין לְשִׁמְעַ קוֹל הַנְּבִיא הַזֶּה מִקּוֹרָא אֵלָיו: "למה הרגנני?" ... וַיִּבְנוּגַע לְעַצֵּם וַיִּבְיֹאֲתָה, עַל דִּבְרֵי אַחֲרִיתוֹ וְאַחֲרִית הַמִּלְחָמָה, הֵנָּה יִבְלָה הָאִשָּׁה לְשַׁעַר זֹאת מֵרָאֵשׁ, בְּרֹאֲתָהּ, פִּי כָל אִמָּן רוּחוֹ עָנָב, וַנִּפְשׁוּ מִלָּאָה אִמָּה וַפֶּסֶד, אֲדָּ לְמֵרָאָה הַאֲזִיב; וְהִיא, בְּשִׁנְאָתָהּ אוֹתוֹ עַל הַרְדִּיפוֹת, שֶׁסִּבְלָה הִיא נִחְבְּרִיהָ מִיָּד, הוֹסִיפָה לְכַבֵּא אֶת רוּחוֹ בְּשֵׁם הַנְּבִיא הַגָּדוֹל: "וַיִּמְחַר אֶתָּה וַיִּבְנֶיךָ עֲמִי" וַיִּבְנוּאָה זֶה בְּהַשְׁפָּעָתָהּ הַמַּרְעִשָׁה עַל שְׁאוּל, לֹא יִבְלָה שְׁלֵא לְהַתְנַחֵם. וְכֵן הִיא בַּעַת הַרְמָבִים, הַרְלִפִּיג וְאָבֵן עֲזָרָא. וְהַסּוֹפֵר מְבִיא אֶת הַמֵּאֲרָעֵי הַזֶּה, כְּמוֹ שֶׁהָיָה מִסְפָּר בְּפִי הָעָם כְּלִי הַשְׁבִּירָה מִצְדוֹ; אֲבָל בְּפֶרֶט הַמֵּאֲרָע תֵּאָר לָנוּ בִּיחּוּד אֶת מַצְבּוֹ הַנִּפְשִׁי שֶׁל הַמֶּלֶךְ הָאֲמִלָּל בְּיָמָיו הָאַחֲרוֹנִים, מַצְבֵּי־נֶפֶשׁ, שֶׁהִבִּיא לִירֵי הַתּוֹצְאוֹת הַנּוֹרָאוֹת: מַפְלַת הָעָם וּמוֹת מְלָכֹו הָרָאשׁוֹן.

וּמָחָר אָתָּה וּבִנְיָד עָמִי; גַּם אֶת־מַחְנֶה יִשְׂרָאֵל יִתֵּן יְהוָה
בְּיַד פְּלִשְׁתִּים.

ב וַיִּמָּהַר שָׁאוּל וַיַּפֹּל מִלֵּא־קוֹמָתוֹ אַרְצָה, וַיֵּרָא מָאֹד
מִדְּבָרֵי שְׁמוּאֵל; גַּם־בָּח לֹא־הָיָה בּוֹ, כִּי לֹא אָבַל לָחֶם כָּל־
הַיּוֹם וְכָל־הַלַּיְלָה. כ" וַתְּבוֹא הָאִשָּׁה אֶל־שָׁאוּל, וַתֵּרָא בִּי־
נִבְחָל מָאֹד; וַתֹּאמֶר אֵלָיו: הִנֵּה שָׁמְעָה שִׁפְחָתְךָ בְּקוֹלָךְ,
וְאֲשִׁים נַפְשִׁי בְּכַפִּי, וְאֲשָׁמַע אֶת־דְּבָרֶיךָ, אֲשֶׁר דִּבַּרְתָּ אֵלַי.
כג וְעַתָּה שָׁמַע־נָא גַם־אֶתָּה בְּקוֹל שִׁפְחָתְךָ, וְאֲשָׁמָה לְפָנֶיךָ
פֶּתִילֶחֶם, וְאָכֹל; וַיְהִי כִּדְּבָרָהּ, כִּי תָלַךְ בַּדֶּרֶךְ. כד וַיִּמָּאֵן
וַיֹּאמֶר: לֹא אֲכַל! וַיִּפְרָצוּ־בּוֹ עֲבָדָיו וְגַם־הָאִשָּׁה, וַיִּשְׁמַע
לְקָלָם; וַיָּקָם מִהָאָרֶץ וַיָּשָׁב אֶל־הַמָּטָה. * כז וְלֹא־שָׁה עֹגֶל־
מִרְבֶּק בַּבַּיִת, וַתִּמָּהַר וַתִּזְבְּחֶהוּ; וַתִּקַּח־קֶמֶחַ וַתִּלְּשׁ, וַתִּפְהֶוּ
מִצּוֹת. כח וַתִּגַּשׁ לְפָנֵי־שָׁאוּל וּלְפָנֵי עֲבָדָיו וַיֹּאכְלוּ; וַיָּקָמוּ
וַיִּלְכוּ בַּלַּיְלָה הַהוּא.

כמ.

א וַיִּקְבְּצוּ פְּלִשְׁתִּים אֶת־כָּל־מַחְנֵיהֶם אֶפְקָה; וַיִּשְׂרָאֵל

* חצי הספר בפסוקים.

ב א ו ר.

עֹגֶל־מִרְבֶּק עֹגֶל שִׁפְטָמוֹ אוֹתוֹ עַד שֶׁהִשְׁמִין.
וַתִּפְהֶוּ - וַיִּתְּאֶפְהוּ. מִצּוֹת - רְמִיזוּם
דְּמִיָּה, הַנֶּאֱמָר מִהָר.

א וַיִּקְבְּצוּ פְּלִשְׁתִּים - ז"ל הַמִּשְׁדֵּךְ הַסְּפֹר
מִפְּרָק כִּיח. ד. אֶפְקָה - אֵל עֵיר אֶפֶק
שֶׁבִּעֲמֻק יִזְרְעֵאל, אֶצֶל עֵין דֹּוֹר; וַיִּמָּאֵן
כָּאוֹ אֵל שׁוֹגֵם (כִּיח. ד.). וַאֲנִי ז"ל אֶפֶק
וַיִּתְּאֶפְהוּ, שֶׁנִּתְּחַלַּת יְהוָה אֶצֶל אֶבְרָם הַעֹר
וְלַמַּעֲלָה פֶּרֶק ד' א"ו. וַיֵּשׁ עוֹד עֵיר בִּשְׁם

ב וַיַּפֹּל מִלֵּא־קוֹמָתוֹ - מִלֵּב פֶּסֶד
וּמִחֲלָשָׁה הַתַּעֲלָף וְנִפֹּל לָאָרֶץ, כְּמוֹ שֶׁנִּתְּחַבֵּב
מִדָּאָר וְהוֹלָךְ; גַּם כֵּחַ לֹא הָיָה בּוֹ...

כא וְאֲשִׁים נַפְשִׁי בְּכַפִּי - הַעֲמַדְתִּי אֶת
עַמִּי כְּסִפְנֶיהָ כִּי יִרְאֵתִי מִן מִסְרִיגִי.

כב וַיִּפְרָצוּ וַיִּנְפְּצוּ בּוֹ - בָּקָשׁ אוֹתוֹ
מָאֹד. וַיָּשָׁב אֵל וְעָלָה הַמָּטָה - שִׁשְׁמִשָּׁה
בַּיּוֹם לַיְשִׁיבָה, וְכָל־לַיְלָה לַשִּׁנָּה.

כד מִרְבֶּק - הִדָּת שִׁמְפֻטִּים בְּהַ דְּהַמּוֹת.

חנים בעין, אשר בנורעאל, בוסרני פלשתים עברים למאות
ולאלפים; ודוד ואנשיו עברים באחרונה עם אביש. ויאמרו
שרי פלשתים: מה העברים האלה? ויאמר אביש אל-שרי
פלשתים: הלוא-זה דוד עבד שאול מלך-ישראל, אשר
הנה אתי זה ימים אי-ינה שנים, ולא-מצאתי בו מאומה,
מיום נפל עדי-היום הזה. וינקצפו עליו שרי פלשתים,
ויאמרו לו שרי פלשתים: השב את-האיש וישב אל-
מקומו, אשר הפקדתו שם, ולא-יבד עמנו במלחמה, ולא-
ינה-לנו לשמן במלחמה; ובמה יתרצה זה אל-אדניו?
הלוא בראשי האנשים ההם. ה הלוא-זה דוד, אשר יענו
לו במחלות, לאמר: הבה שאול באלפיו, ודוד ברבכתיו.
ויקרא אביש אל-דוד, ויאמר אליו: חי-יהוה, כי-ישר אתה,
וטוב בעיני צאתך ובאך אתי במחנה, כי לא-מצאתי בך

*באלפו כתיב, *ברבכתו כתיב.

ב א ו ר .

נאמן לנו. מיום נפל- מיום שעבר מארצו
וזליו.

(ד) אשר הפקדתו - אשר שמת אותו
לפקיד. לשמן - למשרע. ובמה יתרצה -
במה יעשה את עצמו שוב רצוי ואהוב
לאדניו, כלומר: במה נשלים עמו? הלוא
בראשי האנשים ההם - הלא בנה שסיר
את ראשי אנשיו, כלומר: שיתנפל עלינו
ויתרג את אנשי צבאנו.

(ה) תלאתה דוד... ואיד נוכל להאמין
בו, שילחם עמה נגד בני עמו?

(ו) חייני - אביש נשבע לקוד בשם
אלהיו, אלהי ישראל. בן נהגו עיבדי האלילים
להשבע לאיש בשם אלהיו.

(ז) טוב בעיני צאתך ובאך - וטוב

זה בנחלת אשר (יהושע י"ט, ל'). בעין -
על מען, הודיע עמה בשם עין גלוד,
והוא מקרבת הרי הגלבע (פירשט).

בו עברים למאות ולאלפים - עם
דודי במאות והאלפים; הסרנים עברו עם
דודיהם להתנאב במערכה. ודוד ואנשיו...
דוד ודודו נועדו להיות חיל במאסף
(אריע:ארד) למחנה.

(א) שרי פלשתים - סרני פלשתים.
מה העברים האלה? - מה להם פה
במחנה? זה ימים - זה שנה. או-זה שנים -
או יותר נכון: זה שנים אחדות; והגוים
בדרך הרי שניאמנו בדרך, ובאמת ישב עמו
עד שנה וארבעה חדשים (כ"ז, ז). ולא-
מצאתי בו - כל דבר מעורר חשד, שאינו

רעה, מיום באך אלי ער--היום הזה; ובעיני הסרנים לא--
טוב אתה. ועתה שוב ולך בשלום; ולא-תעשה רע בעיני
סרני פלשתים. וַיֹּאמֶר דָּוִד אֶל--אַכִישׁ: כִּי מָה עָשִׂיתִי,
וּמַה-מָּצָאתָ בְּעֵבְרִי, מִיּוֹם אֲשֶׁר הָיִיתִי לְפָנֶיךָ עַד הַיּוֹם הַזֶּה,
כִּי לֹא אָבוֹא וְנִלְחַמְתִּי בְּאִיְבִי אֲדֹנִי הַמֶּלֶךְ? מַנִּיעַן אַכִישׁ
וַיֹּאמֶר אֶל-דָּוִד: יְהִיעָתוּ, כִּי טוֹב אַתָּה בְּעֵינֵי כָּמֶלֶךְ אֱלֹהִים;
אֲדָ שָׂרֵי פִלְשְׁתִּים אָמְרוּ: לֹא-יַעֲלֶה עִמָּנוּ בַּמִּלְחָמָה. וְעַתָּה
הַשָּׁבָם בִּבְקָר וּבְעֹדֵי אֲדָנֶיךָ, אֲשֶׁר--בָּאוּ אִתָּךְ; וְהַשְׁכַּמְתָּם
בִּבְקָר, וְאוֹר לָכֶם וְלָכֹו. וַיֵּשְׁבָם דָּוִד הוּא וְאֲנָשָׁיו לְלֶכֶת
בִּבְקָר, לָשׁוּב אֶל--אַרְצָם פִּלְשְׁתִּים; וּפְלִשְׁתִּים עָלוּ וַיִּרְעָאֵל.

ל.

א ניהי בבא דוד ואנשיו צקלג ביום השלישי; ועמלקי
פשטו אל-נגב ואל-צקלג, ויבו את-צקלג, וישרפו אתה

ב א ו ר .

בעיני, שתצא ותבא אתי במחנה. ובעיני
הסרנים - אכל בעיני הסרנים.
ח וַיֹּאמֶר דָּוִד ... - דוד שמח בלבו,
שלא יצטרך להלחם בקני עמו, אך קבי
להראות אמונתו לאכיש, הבע את צערו על זה.
י וְעַבְדֵי אֲדָנֶיךָ - אנשי, עבדי שאיל
אדוניך; בנה דמו לו, כי אם גם הוא מאמין
ובוטח בו, אינו יכול לבטח באנשיו, שהם
בלם עבדי שאיל. ואור לכם ולכו - ובאשר
יאור לכם הבקר והלכתם.
יא עלו וירעאל - התקרבו אל מחנה
ישראל שחניו בולפע על גבול עמק וירעאל.
א ביום השלישי - לעיבו את מחנה

פלשתים שבשמק וירעאל. ועמלקי פשטו-
והיו מאמר מסגרו ובעת שחלף דוד עם
מחנה הפלשתים, התנפל דוד עמלקי. אל-
נגב - אל ארץ הדרום של פלשתים ויהודה
וראה להלן פסוק ידו. העמלקים השתמשו
בשעת הפקר, בשביל אנשי המלחמה של
הפלשתים והעברים היו בעמק וירעאל.
להתנפל על הערים הקרובות לשלל שכל.
ויבו את-צקלג - הרסו אותה ושרפוה. אכל
לא הבו את אנשיה, כאמור להלן פסוק ד.
בצקלג עשו נקמות, בשביל שדוד ואנשיו
יושבי העיר, היו מתנפלים לעתים קרובות
על העמלקי וראה למעלה כז, חז.

בָּאֵשׁ : ב' וַיֵּשְׁבוּ אֶת־הַנָּשִׁים אֲשֶׁר־בָּהּ מִקָּמֶן וְעַד־גָּדוֹל , לֹא
הָמִיתוּ אִישׁ ; וַיִּנְהֲגוּ וַיִּלְכּוּ לְדָרְכָם . ג' וַיָּבֹא דָוִד וַאֲנָשָׁיו אֶל־
הָעִיר , וְהָיָה שְׂרוּפָה בָּאֵשׁ ; וַנְּשִׂיהֶם וּבָנֵיהֶם וּבָנֹתֵיהֶם נִשְׁבּוּ .
ד' וַיֵּשֶׁא דָוִד וְהָעָם, אֲשֶׁר־אֵתו, אֶת־קוֹלָם, וַיִּבְכוּ , עַד אֲשֶׁר אֵין־
בָּהֶם כֹּחַ לִבְבוֹת . ה' וַיֹּשְׁתִּי נִשְׁי־דָוִד נִשְׁבּוּ; אַחִינֹעַם הַיִּזְרְעֵלִית
וְאֶבְיָגַיִל, אֵשֶׁת נָבָל הַכַּרְמֶלִי . ו' וַתֵּצֵר לְדָוִד מָאֹד , כִּי־אָמְרוּ
הָעָם לִסְקָלוֹ , כִּי־מָרָה נָפֶשׁ כָּל־הָעָם אִישׁ עַל־בָּנָיו וְעַל־
בָּנֹתָיו; וַיַּחֲחֹק דָּוִד בִּיהוָה אֱלֹהָיו . י' וַיֹּאמֶר דָּוִד אֶל־אֶבְיָתָר
הַכֹּהֵן בֶּן־אֲחִימֶלֶךְ : הַגִּישָׁה־נָּא לִי הָאֶפֶוד ; וַיָּגֵשׁ אֶבְיָתָר
אֶת־הָאֶפֶוד אֶל־דָּוִד . י"א וַיִּשְׁאַל דָּוִד בִּיהוָה לֵאמֹר : אֲרֻרָה
אֲחֵרִי הַגִּדּוּר־הַזֶּה ? הַאֲשִׁינֹנִי ? וַיֹּאמֶר לוֹ : רָדָה ! כִּי־הִשָּׁג
תִּשְׁיָג וְהִצֵּל תִּצִּיל . ט' וַיִּלְךְ דָּוִד הוּא וְשֵׁשׁ־מֵאוֹת אִישׁ, אֲשֶׁר
אֵתו, וַיָּבֹאוּ עַד־נַחַל הַבְּשׁוּר ; וְהַנּוֹתְרִים עִמָּדוֹ . י' וַיַּרְדֵּף דָּוִד
הוּא וְאַרְבַּע־מֵאוֹת אִישׁ ; וַיַּעֲמְדוּ מֵאֲתֵימ אִישׁ , אֲשֶׁר פָּגְרוּ
בָּנָיו כְּתִיב .

ב א ו ר .

- (ב) וַיֵּשְׁבוּ—לָקְחוּ בַשְּׂבִיָּה. אֶת־הַנָּשִׁים—
כִּי כָל הָאֲנָשִׁים הָלְכוּ עִם דָּוִד אֶל הַמִּתְנָה .
מִקָּמֶן וְעַד־גָּדוֹל — הַכֵּנִים וְהַכְּנִיּוֹת . אֵת
הַשְּׂבוּיִם הָיוּ מוֹכְרִים לַעֲבָדִים וְלַשְׂפָחוֹת .
וַיִּלְכּוּ לְדָרְכָם — וְהָיוּ סוֹף הַמֵּאֲמָר הַמְּסֻבֵּר .
(ג) וַיָּבֹא דָוִד וַאֲנָשָׁיו... — וַיִּרְאוּ וְהָיָה
וְהָיָה שְׂרוּפָה בָּאֵשׁ .
(ד) וַיִּבְכוּ — הֵם וְרָאוּ, שֶׁמָּא הָרְגוּ אֵת
נְשֵׁיהֶם וּבָנֵיהֶם , כִּמּוֹ שֶׁעָשָׂה דָוִד , בְּהַתְנַפְּלוֹ
עֲלֵיהֶם : "וְאִישׁ וְאִשָּׁה לֹא יִחְיֶה דָוִד" (כ"ז, י"ט) .
(ה) וַאֲבִיגַיִל, אֵשֶׁת נָבָל — שָׁהָּיָה הָאֵשֶׁת
אֵשֶׁת נָבָל .
(ו) וַתֵּצֵר לְדָוִד — הָרַע הַהִימָּה לּוֹ ,
- כְּלוֹמֵר : הִנֵּה צָר לְדָוִד . כִּי־אָמְרוּ הָעָם—
אֲנָשָׁיו . לִסְקָלוֹ — כִּי כָעֵסוּ עָלָיו עַל אֲשֶׁר
הִלָּךְ לְמִלְחָמָה , וְלֹא הִשְׁאִיר אֲנָשִׁים לְשִׁמּוֹ
עַל הָעִיר . מָרָה—וַפֶּעַל עָבַר, מִמְּקוֹר מֵרֹד .
הַיָּדָה מִלֵּאָה מְרִירוֹת . וַיִּתְחַקֵּן דָּוִד בָּנָיו —
בִּשְׁחַב בָּנָיו , כִּי יוֹשִׁיעֵהוּ .
(ח) וַיֹּאמֶר דָּוִד אֶחָדֵי הַגִּדּוּר ? וַיֹּאמֶר לוֹ—
אֶבְיָתָר, עַל פִּי הָאוֹרִים .
(ט) נַחַל הַבְּשׁוּר—שְׂטוּמָה מִדְּרוֹם לַעֲזָה
וְנִזְכָּר לָהֶם הַמִּיכָּוֶן . וְהַנּוֹתְרִים—שְׁתֵּי מֵאוֹת
הָאִישׁ הָאֲמֹרִים בַּסִּסּוּק הַזֶּה . עִמָּדוֹ—עִמּוֹ
מִעֲמַל הַדָּוָד, וְלֹא יָבֹאוּ לְלָחֶם הַלָּאִת .
(י) אֲשֶׁר פָּגְרוּ — שֶׁנִּחְלְשׁוּ מִעֲמַל הַדָּוָד .

מעבר את-נחל הפשור. יא וַיִּמָּצְאוּ אִישׁ-מִצָּרֵי בִשְׂדֵה, וַיִּקְחוּ
 אֹתוֹ אֶל-דָּוִד; וַיִּתְּנוּ-לוֹ לֶחֶם וַיֹּאכַל, וַיִּשְׁקֶהוּ מַיִם. יב וַיִּתְּנוּ
 לוֹ פָלֶה דְּבִלָּה וּשְׁנֵי צִמְקִים וַיֹּאכַל, וַתָּשֶׁב רוּחוֹ אֵלָיו; כִּי
 לֹא-אָכַל לֶחֶם וְלֹא-שָׁתָה מַיִם שְׁלֹשָׁה יָמִים וּשְׁלֹשָׁה לַיְלֹת,
 יג וַיֹּאמֶר לוֹ דָּוִד: לְמִי-אַתָּה? וְאִי מֶזֶה אַתָּה? וַיֹּאמֶר: גֵּר
 מִצָּרֵי אֲנִי, עֶבֶד לְאִישׁ עַמְלֹקִי, וַיַּעֲזֹבֵנִי אֲדֹנִי. כִּי חָלִיתִי
 הַיּוֹם שְׁלֹשָׁה. יד אֲנַחְנוּ פֶשְׁטָנוּ נִגְבַּחְתִּי, וְעַל-אֲשֶׁר לִיהוּדָה,
 וְעַל-נִגְבַּח בָּלָב; וְאֶת-צִקְלָג שָׂרְפָנוּ בָּאֵשׁ. טו וַיֹּאמֶר אֵלָיו דָּוִד:
 הַתּוֹרֵהֲנִי אֶל-הַגִּדּוּד הַזֶּה? וַיֹּאמֶר: הַשְּׁבַעָה לִּי בָּאֱלֹהִים,
 אִם-תִּמְתֵּנִי, וְאִם-תִּסְגָּרֵנִי בְּיַד אֲדֹנִי, וְאוֹרְדֶךָ אֶל-הַגִּדּוּד
 הַזֶּה. טז וַיִּרְדֵּהוּ, וְהִנֵּה נְטָשִׁים עַל-פָּנָי כָּל-הָאָרֶץ; אֲבָלִים
 וְשֹׁתִים וְחֹגְגִים בְּכָל הַשָּׁלָל הַגָּדוֹל, אֲשֶׁר לָקָחוּ מֵאָרֶץ
 פְּלִשְׁתִּים וּמֵאָרֶץ יְהוּדָה. יז וַיָּבֶם דָּוִד מִחֲנֹשֶׁף וְעַד-הָעֶרֶב

ב א ו ר

כ ב ת י ס. נִגְבַּח תִּפְרַתִּי-דָרוֹם חָבַל תִּפְרַתִּי.
 וְעַל-אֲשֶׁר לִיהוּדָה - וְעַל דְּרוֹמָה שֶׁל אֶרֶץ
 יְהוּדָה. וְעַל-נִגְבַּח בָּלָב - וְעַל דְּרוֹם מוֹשֶׁב
 מִשְׁפַּחַת בָּלָב: חֲבֵרוֹן וְסִבְיוֹתָיָה (וְהוֹשֶׁעַ
 טו, י"ז); חָבַל אֶרֶץ זֶה נִקְרָא עַל שֵׁם רֹאשׁ
 הַמִּשְׁפָּחָה בָּלָב.

טו תּוֹרֵהֲנִי אֶל-הַגִּדּוּד - הַתְּבוֹאֲנִי אֶל
 מְקוֹם הַגִּדּוּד הַזֶּה? אִם-תִּמְתֵּנִי - שְׁלֹא
 תִּמְתֵּנִי. וְאִם-תִּסְגָּרֵנִי - וְשְׁלֹא תִסְגָּרֵנִי.
 טז וַיִּרְדֵּהוּ - לֵאמֹר שְׁנֹשְׁבֵעַ לוֹ. נְטָשִׁים -
 נְפֻצִים, מְפֹרָשִׁים. וְחֹגְגִים - וּשְׂמֵחִים.

יז נְטָשָׁה רֹאשִׁית הָעֵרֶב, אוֹ רֹאשִׁית הַבֶּקָּר.
 מִחֲנֹשֶׁף וְעַד-הָעֶרֶב לְמַחְרָתָם - מַעֲלֹת
 חֲשֹׁמֶר, שֶׁאֵין הַמִּגְדָּל דָּוִד עָלֵיהֶם, בְּשִׁעוּרָם
 יְשָׁנִים, וְעַד עֶרֶב יוֹם הַמַּחְרָת. וַתָּבֶם שֶׁל

וְלֹא יָבִיאוּ לָלֶכֶת הָלָאָה.

יא וַיִּמָּצְאוּ אִישׁ-מִצָּרֵי בִשְׂדֵה-שׁוֹבֵב
 מִתְעַלָּף.

יב דְּבִלָּה - סֵלֶת תְּאֵנִים וְרֹאֵה לְמַעַלָּה
 כִּי-יִחוּ. פָּלֶה דְּבִלָּה - תְּחִיבַת דְּבִלָּה.
 וּשְׁנֵי צִמְקִים - שְׁתֵּי סִלּוֹת עֲנָבִים וְיִשְׂמִים.
 יג גֵּר מִצָּרֵי - שְׂוֹלָמָה בִּשְׂבָה וְהִנֵּה
 לְעֶבֶד לְעַמְלֹקִי. כִּי חָלִיתִי הַיּוֹם שְׁלֹשָׁה -
 חָלִיתִי לְפָנָי שְׁלֹשָׁה יָמִים.

יד פֶּשְׁטָנוּ - הַתְּנַפְּלָנוּ. פֶּשְׁטָנוּ וְעַל
 נִגְבַּח הַכְּרָתִי - כְּרַתִּי - שֵׁם מַחֲזֵה דְּרוֹם
 פְּלִשְׁתִּים, וְנִקְרָא כֹךְ עַל שֵׁם שִׁוְשִׁבֵּיו בְּאוֹ
 לְשֵׁם מִן הָאֵי כְּרַת וְכְרַתָּה, אוֹ מְגִדָּתָה הִיא
 בְּכַתָּר; וּבְצִפְתָּה (ב'), הִיא נִקְרָא כָּל עַם
 פְּלִשְׁתִּים בְּשֵׁם. וַיִּשְׁבִּי חָבַל הַיָּם גִּזְי

לְמַחֲרָתָם; וְלֹא־נִמְלַט מֵהֶם אִישׁ, כִּי אִם־אַרְבַּע מֵאוֹת אִישׁ־
נָעַר, אֲשֶׁר־רָכְבוּ עַל־הַגְּמָלִים וַיָּנֻסוּ. יח וַיֵּצֵל דָּוִד אֶת כָּל־
אֲשֶׁר לָקְחוּ עִמָּלֶךְ; וְאֶת־שְׁתֵּי נָשָׁיו הַצִּיל דָּוִד. יט וְלֹא נִעְדַּר־
לָהֶם מִן־הַקָּמָן וְעַד־הַנָּדוּל, וְעַד־בָּנִים וּבָנוֹת, וּמִשְׁלָל וְעַד־
כָּל־אֲשֶׁר לָקְחוּ לָהֶם; הַכָּל־הַשִּׁיב דָּוִד. כ וַיִּקַּח דָּוִד אֶת־
כָּל־הַצֹּאן וְהַבָּקָר, נָהְגוּ לִפְנֵי הַמִּקְנֶה הַהוּא, וַיֹּאמְרוּ: זֶה
שָׁלַל דָּוִד. כא וַיָּבֹא דָוִד אֶל־מֵאֲתָיִם הָאֲנָשִׁים, אֲשֶׁר־פָּגְרוּ
מִלֶּכֶת אַחֲרֵי דָוִד, וַיֹּשִׁיבֵם בְּנַחַל הַבְּשׂוּר, וַיֵּצְאוּ לִקְרֹאת דָּוִד
וּלְקִרְאֵת הָעָם, אֲשֶׁר־אִתּוֹ; וַיֵּנֶשׂ דָּוִד אֶת־הָעָם, וַיִּשְׁאַל לָהֶם
לְשָׁלוֹם. כב וַיַּעַן כָּל־אִישׁ רֶעַ וּבִלְיָעַל מִהָאֲנָשִׁים, אֲשֶׁר הִלְכוּ
עִם־דָּוִד, וַיֹּאמְרוּ: יַעַן אֲשֶׁר לֹא־הִלְכוּ עִמִּי, לֹא־נָתַן לָהֶם
מִהַשְׁלָל, אֲשֶׁר הֵצֵאנוּ; כִּי אִם־אִישׁ אֶת־אִשְׁתּוֹ וְאֶת־בָּנָיו,
וַיִּנָּהְגוּ וַיִּלְכּוּ. כג וַיֹּאמֶר דָּוִד: לֹא־תַעֲשׂוּ כֵן, אַחִי; אֶת אֲשֶׁר־
נָתַן יְהוָה לָנוּ, וַיִּשְׁמַר אֶתָּנוּ, וַיִּתֵּן אֶת־הַנָּדוּד הַבָּא עָלֵינוּ
בְּיָדָנוּ. כד וּמִי יִשְׁמַע לָכֶם לִדְבַר הַזֶּה? כִּי כִחְלָק הַיּוֹדֵד
בַּמִּלְחָמָה, וּכְחָלָק הַיּוֹשֵׁב עַל־הַכּוֹלִים, וַחֲדָו וַחֲלָקוּ.

*הודר כתיב.

*פתח באהנח.

ב א ו ר .

כא) וַיֹּשִׁיבֵם - וַהֲשִׁיבֵם לְשִׁמְרָם אֶת
אֶת הַכּוֹלִים. וַיֵּנֶשׂ דָּוִד אֶת־הָעָם - הַתְּקַבֵּב
אֶל הָעָם, אֶל מֵאֲתָיִם הָאֲנָשִׁים

כב) לֹא־הִלְכוּ עִמִּי - (וַיֵּצֵאוּ).

כג) אֶת אֲשֶׁר־נָתַן יְיָ - אֶת־יְיָ אֲשֶׁר
נָתַן יְיָ לָנוּ אֶת הַשָּׁלָל וְהַיּוֹשֵׁב עָמָּה לֹא תַעֲשׂוּ
אֵת שֶׁמֶן רֶשָׁה, וּבְסִתּוֹם הַשָּׂדֶה שֶׁבָּעִים בָּא בְּמִקְוִים;
אֲחִי אֲחִי: אֶת־יְיָ ...

כד) כְּחָלָק הַיּוֹדֵד - כְּחָלָקוֹ שֶׁל־הַיּוֹדֵד
בַּמִּלְחָמָה, כֵּן וַהֲיָה גַם חָלָק הַיּוֹשֵׁב עַל
הַכּוֹלִים, כִּי בְשׂוּרָה יַחֲלָקוּ.

לְמַחֲרָתָם בָּאָה כְּתִמְנֵת תֹּאֵר הַפֶּעַל, כִּמְיֹ
י וּמִסֹּ. וּבְתִרְנוּמִים הַעֲתִיקִים חֲסִרָה הַמִּלָּה
לְמַחֲרָתָם. רָכְבוּ עַל־הַגְּמָלִים - שָׂדֶשׁ
הַבְּרֹאִים, הַעֲמָלָקִים וְהַמִּדְיָנִים, הָיוּ מִשְׁתַּמְשָׁרִים
בַּיָּחֹד בְּגִמְלִים וְרָאָה שׁוֹפְטִים חִי כִיז.

יט) וְלֹא נִעְדַּר־לָהֶם - וְלֹא חָסַר לָהֶם.
כ) וַיִּקַּח דָּוִד - לְשָׁלַל. אֶת־כָּל־הַצֹּאן
וְהַבָּקָר - שֶׁל הַעֲמָלָקִים, מִלְּבַד מִה שֶׁהִשִּׁיב
אֶת כָּל מִקְנֵה אֲנָשִׁי; וְאוֹתָם נָהְגוּ לִפְנֵי הַמִּקְנֶה
שֶׁל אֲנָשֵׁי דָוִד, שֶׁהִצִּילוּ מִיַּד הַעֲמָלָקִים,
וְקִרְאָה: זֶה שָׁלַל דָּוִד.

כה ויהי מהיום שהוא ומעלה, וישמך לחק ולמשפט לישראל
עד היום הזה.

כי ויבא דוד אל-צקלג, וישלח מהשלל לזקני יהודה
לרעהו, לאמר: הנה לכם ברכה משלל איבי יהנה. כי לאשר
בבית-אל, ולאשר ברמות-נגב, ולאשר ביתר. כח ולאשר
בערער, ולאשר בשפמות, ולאשר באשתמע. כט ולאשר
ברכל, ולאשר בערי הירחמאלי, ולאשר בערי הקיני.
ל ולאשר בחרמה, ולאשר בכור-עשן, ולאשר בעתד.
לא ולאשר בחרון, ולכל המקומות, אשר התהלך-שם דוד,
הוא ואנשיו.

לא.

אופלשתים גלחמים בישראל; ויגסו אנשי ישראל מפני

ב א ו ר.

כח) בערער - אין זו ערער. שבער
הנרדן המורחי, אלא עיר אחת ביהודה, ולא
נזכרה במקום אחר. בשפמות-בנראה, היא
שפם, שנזכרה בתורה (במדבר ליד, י).
אשתמע - בי: אשתמה (יהושע טז, י).
כט) ברכל - עיר זו לא נזכרה במקום
אחר. בערי הירחמאלי - נראה למעלה
כ"ז י"ז. בערי הקיני-נראה למעלה ט"ז ו"ז.
ל) בחרמה-יהושע י"ב, י"ד. בכור-עשן -
העיר כור-עשן נזכרה ביהושע ט"ז, י"ב:
עשן. בעתד - גם עיר זו לא נזכרה במקום
אחר.

לא) אשר-התהלך-שם - בדרחו מפני
שאיל ומצא שם מפלט.

א) ופלשתים גלחמים - והו המשך

כה) ויהי מהיום שהוא ומעלה-מהיום
הוא נהלה; וזו העבת הסופר על דבר
החק המקבל בימיו בדבר חלקת השלל.
וראה במדבר (ל"א, כ"ז), על דבר חלקת
השלל של המדינים; ובחשמונאים ב' (ח',
כ"ח) יספר, כי נתנו חלק מהשלל לעניים,
לא למנות וליתומים.

כו) להערו-ו להעיהו לרעיו. ברכה -
מקנה. משלל איבי יי - בואת הראה להם,
כי לבו נאמן עם יי ועם עמו, ושונא הוא
את העמים עובדי האלילים, וכי לא הלה
לעור את אביש במלחמה נגד בני עמו.

כז) ברמות-נגב - ביהושע י"ט, ח':
דמת נגב. כלומר: דמה הדרומית. ביתר -
שם ט"ז, מ"ח.

פִּלְשִׁתִּים, וַיִּפְּלוּ חֲלָלִים בְּהַר הַגִּלְבָּעַ. בַּיָּדְבָקוּ פִּלְשִׁתִּים
 אֶת־שָׂאוֹל וְאֶת־בָּנָיו; וַיָּבֹוּ פִּלְשִׁתִּים אֶת־יְהוֹנָתָן וְאֶת־אֲבִינֶדָב
 וְאֶת־מִלְכִּישׁוּעַ, בְּנֵי שָׂאוֹל. גַּי וַתִּכְבֹּד הַמֶּלֶחֶמָה אֶל־שָׂאוֹל,
 וַיִּמָּצְאֻהוּ הַמּוֹרִים אַנְשִׁים בַּקָּשָׁת; וַיַּחֲל מָאֹד מִהַמּוֹרִים.
 יוֹיָאָמֶר שָׂאוֹל לְנִשְׂא כָלָיו: שְׁלַח חֶרֶבְךָ וְדַקְהֵנִי בָּהּ, כִּי־
 יָבֹאוּ הָעַרְלִים הָאֵלֶּה וְדַקְהֵנִי וְהִתְעַלְלוּ־בִי; וְלֹא אָבָה נִשְׂא
 כָלָיו, כִּי יָרָא מָאֹד, וַיִּקַּח שָׂאוֹל אֶת־הַחֶרֶב, וַיִּפֹּל עָלֶיהָ.
 הַיָּרָא נִשְׂא־כָלָיו, כִּי־מֵת שָׂאוֹל; וַיִּמָּת עִמּוֹ, וַיִּמָּת שָׂאוֹל וַשְׁלֹשֶׁת בָּנָיו וְנִשְׂא כָלָיו, גַּם כָּל־
 אַנְשֵׁיוּ בַּיּוֹם הַהוּא יַחְדָּו. יוֹיָאָו אַנְשֵׁי־יִשְׂרָאֵל, אֲשֶׁר־בָּעֵבֶר
 הָעֵמֶק וְאֲשֶׁר בָּעֵבֶר הַנֶּדְוֶן, כִּי־נָסוּ אַנְשֵׁי יִשְׂרָאֵל, וְכִי־מָתוּ
 שָׂאִיל וּבָנָיו; וַיַּעֲזֹבוּ אֶת־הָעָרִים וַיָּנָסוּ, וַיָּבֹאוּ פִּלְשִׁתִּים וַיֵּשְׁבוּ בָּהֶן.
 חַ יְהִי מִמָּחָרָת, וַיָּבֹאוּ פִּלְשִׁתִּים לַפֶּשֶׁט אֶת־הַחֲלָלִים.

בַּאֲוֶר.

הַרְבֵּים וְהַעֲצִימִים מֵהֶם. וַיִּמָּצְאוּהוּ—הַשִּׁינִי
 אוֹתוֹ וְהִתְחִילוּ לְהִלָּחֵם בּוֹ. הַמּוֹרִים אַנְשִׁים
 בַּקָּשָׁת—דָּרְבָרֵי הַיָּמִים חֲסֵדָה הַמֶּלֶחֶם, אַנְשִׁים,
 וְנָכוֹן. וַיַּחֲל—וַיִּמָּקֹר חֵיָל, עִי"ו פֶּסֶד
 מָאֹד; וַיֵּשׁ מִבָּאָרִים; וַיַּחֲל—מִמָּקֹר חֵיָל־
 פֶּסֶעַ, בְּלִמֹּר: נִפְצַע מָשָׁה עַל יְדֵי הַמּוֹרִים
 (וַיִּלְנָשָׁה וַיִּסְתַּרְגֹּם הָאֲנָלִי).

ד) וְהִתְעַלְלוּ־בִי—וַתִּקְרָסוּ בִי וַיִּלְעָנוּ
 לִי. כִּי יָרָא מָאֹד—לְשַׁלַּח יָדוֹ בַּמִּשִּׁים זָנִי.

ו) גַּם כָּל־אַנְשֵׁיוּ גִבּוֹרָיו בְּקִרְבָּיִם אֵלָּה.
 ז) כְּעֵבֶר הָעֵמֶק—בְּצֵד עֵמֶק יִזְרְעָל
 מַעְרָבָה. בְּעֵבֶר הַנֶּדְוֶן—הַיִּשְׂבִּים בֵּין עֵמֶק
 יִזְרְעָל וּבֵין הַנֶּדְוֶן עַל שְׂפָתוֹ הַמַּעְרָבִי.

ח) לַפֶּשֶׁט אֶת־הַחֲלָלִים—לַפֶּשֶׁט אֶת
 הַבָּרִידִים מִעַל הַחֲלָי הַמֶּלֶחֶמָה וְלִקְחָם לָהֶם.

הַסְּפֹר מִפֶּסֶק כ"ט, א'.

ב) וַיָּדְבָקוּ—הַשִּׁינִי. אֶת־שָׂאוֹל וְאֶת־
 בָּנָיו—שֶׁלֹא חָפְצוּ לָנוֹס, וַיִּצְפּוּ אֲלֵיהֶם אֶת
 שְׁרִידֵי גִבּוֹרֵי יִשְׂרָאֵל עַל הַר הַגִּלְבָּעַ, וַיּוֹסִיפוּ
 לְהִלָּחֵם נֶגֶד הַפִּלְשִׁתִּים הַרְבֵּים וְהַעֲצִימִים
 מֵהֶם. וַיָּבֹאוּ פִּלְשִׁתִּים אֶת־יְהוֹנָתָן הַפִּלְשִׁתִּים
 הָבֹו אֶת בְּנֵי שָׂאוֹל וְאֶת גִּבּוֹרֵי גִבּוֹרֵיהֶם.
 וְאֶת־אֲבִינֶדָב—וְלִמְעֵלָה (י"ד, מ"ט) הוּא
 נִקְרָא: יָשׁוּ י.

ג) וַתִּכְבֹּד הַמֶּלֶחֶמָה אֶל־שָׂאוֹל—לְאַחַר
 שֶׁנִּפְּלוּ בְנֵי שָׂאוֹל עִם גִּבּוֹרֵיהֶם, וַאֲסָפוּ שְׁרִידֵי
 גִבּוֹרֵי יִשְׂרָאֵל מִסְבִּיב לְשָׂאוֹל מִלְכָּם, וַיִּלְחֲמוּ
 בְּאִרְיוֹת מִסְבִּיב לְמִלְכָּם הָאֲדוֹב; וַיִּמָּלֶחֶמָה
 קָשָׁה מָאֹד הִתְלַחֲמָה מִסְבִּיב בֵּין הַגִּבּוֹרִים
 הַעֲבָרִים הַנּוֹאֲשִׁים, וּבֵין גִּבּוֹרֵי הַפִּלְשִׁתִּים

הַיָּמָה נִשְׁמָרְתָּ לְךָ, בִּי שָׂמַל. וְכַפֵּל גַּם הָיָה עַל תְּרֵכֶם וְנָקַח עִמּוֹ (לֹא הָיוּ).

וַיִּמָּצְאוּ אֶת־שָׂאוֹל וְאֶת־שְׁלֹשֶׁת בָּנָיו, נָפְלִים בְּהָר הַגִּלְבָּעַ.
 ט וַיַּכְּרֵתוּ אֶת־רֹאשׁוֹ, וַיַּפְשְׁטוּ אֶת־כְּלָיו; וַיִּשְׁלְחוּ בְּאַרְק־
 פִּלְשֹׁתִים סָבִיב לְבָשָׁר בֵּית עֶצְבֵיהֶם וְאֶת־הָעַם. י וַיִּשְׁימוּ
 אֶת־כְּלָיו בֵּית עֶשְׂתָרוֹת; וְאֶת־גִּוֵּיתוֹ תָּקְעוּ בְּחוֹמַת בֵּית שָׁן.
 יא וַיִּשְׁמְעוּ אֵלָיו יִשְׁבִּי וְיִישׁ גִּלְעָד, אֶת־אֲשֶׁר־עָשׂוּ פִלְשֹׁתִים
 לְשָׂאוֹל. יב וַיָּקִימוּ כָל־אִישׁ חֵיל, וַיִּלְכּוּ כָל־הַפִּלִּלָה, וַיַּקְחוּ
 אֶת־גִּוֵּית שָׂאוֹל וְאֶת גִּוֵּית בָּנָיו מִחוֹמַת בֵּית שָׁן; וַיָּבֹאוּ יְבֻשָּׁה.
 יג וַיִּשְׂרְפוּ אֹתָם שָׁם. יד וַיַּקְחוּ אֶת־עֲצָמוֹתֵיהֶם, וַיַּקְבְּרוּ תַּחַת־
 הָאֲשֵׁל בְּיֻבְשָׁה; וַיִּצְמוּ שְׁבַעַת יָמִים.

ב א ו ר .

יב) וַיִּשְׁמְעוּ אֵלָיו - על אדוֹתָיו. יִשְׁבִּי
 יְיָיִשׁ גִּלְעָד - הם וְכָרִי הֵיטָב אֶת הַנְּשֻׁעָה
 הַגִּדּוּלָה, אֲשֶׁר עָשָׂה לָהֶם שָׂאוֹל בְּמִלְחָמָתוֹ
 עִם נָחָשׁ הָעַמִּינִי. וַיִּשְׂרְפוּ אוֹתָם - מִנֶּה:
 שָׂרֶפֶת הַמֵּתִים שֶׁנִּדְּהָ מִקִּבְּל מָאָד אֶצֶל הַנָּגִידִים,
 וַיִּנְחָשׁ אֶצְלָם לְקָבוֹד גָּדוֹל, וַיִּכְר כָּאֵן אֶצֶל
 הַעֲבָרִים בַּפֶּעַם הַרְאֻשָּׁנָה; אֲבָשָׁר שֶׁעָשׂוּ
 זֹאת, כִּדִּי שֶׁלֹּא יִשׁוּבוּ הַפִּלְשֹׁתִים וַיַּחֲזִקוּ
 עוֹד פֶּעַם בַּגִּוִּיּוֹת הַמִּלָּד וּבָנָיו הָאֲמִלָּלִים,
 אוּ בַשִּׁבִּיל שֶׁבָּרָךְ בָּא בָּהֶן הַקֵּב, וְלֹא יִבְלוּ
 לַחֲנֹט אוֹתָן וְלַחֲבֹרֶן בְּקָבוֹד מְלָכִים, כִּדְרָאִי
 לָהֶן וַיִּרְאֶה מְלָכִים ב' ט"ז, י"ד; כ"א י"ט,
 וַיִּרְמְיֵהוּ לִיד ה'.

יג) תַּחַת־הָאֲשֵׁל - תַּחַת אֶלֶּה עֲבָמָה
 רַבַּת הָעֵקֶפִים. וַיִּצְמוּ שְׁבַעַת יָמִים - לֹאֹת
 אֶבֶל; וְכֵן מִצִּינָה כִּי צִמּוּ שְׁבַעַת יָמִים אַחֲרֵי
 מוֹת יַעֲקֹב (בְּרֵאשִׁית נ"ג ט"ו), וַיִּלְעַמַּת וְהָ
 מִצִּינָה, שְׂאֵחֲרֵי מוֹת אַחֲרָן וּמִשָּׁה צִמּוּ שְׁלֹשִׁים
 יוֹם (בְּמִדְבָּר כ', כ"ט, וַדְּרָרִים לִיד ה').

נָפְלִים - מוֹשְׁלִים מֵתִים עַל הַר הַגִּלְבָּעַ.
 ט) וַיַּכְּרֵתוּ אֶת־רֹאשׁוֹ - כִּנְרָאָה, כִּדְרָתוֹ
 גַּם אֶת רֹאשֵׁי בָנָיו בְּמִנְהַג עַמִּי הַקָּדָם לִשְׂאֵת
 בְּמַסַּע הַנֶּחֱחוֹן אֶת רֹאשֵׁי הַנִּגְבּוּרִים הַמְּנוֹצָחִים.
 כן קֶרֶת גַּם דָּוִד אֶת רֹאשׁ גִּלְתִּי (לְמַעַלָּה י"ו)
 נִיא נ"ד. 1 פִּשְׁטָנוֹ אֶת־כְּלָיו - נִשְׁקוּ, כְּלִי
 וַיִּנּוּ; וְאֶת נִירוֹ הַסִּיר מֵעָלָיו הִעֲמִלְהוּ וַרְאֶה
 (שְׂמִי אֶל ב' א' י').

י) וַיִּשְׁמְעוּ אֶת־כְּלָיו בֵּית עֶשְׂתָרוֹת -
 וַעֲשִׂתְרֹתָן וְהָ הָיָה מִנְהַג הָעַמִּים הַנִּקְרָאִים
 וְכֵן נִהְיָ גַם הַיּוֹנִים וְהַרְוִמָאִים לְתִלּוֹת כְּלִי
 וַיִּנֶּם שֶׁל הַנִּגְבּוּרִים וְהַמְּלָכִים הַמְּנוֹצָחִים בְּבֵית
 הָאֲלֵהִים; גַּם חֶרֶב גִּלְתִּי הִתִּיחַ שְׂמִירָה בְּאֶחָל
 מוֹעֵד שְׁבַעֵב. וְאֶת־גִּוֵּיתוֹ תָּקְעוּ בְּחוֹמַת
 בֵּית שָׁן - וּבֵית שָׁאֵן אֶת גּוֹפּוֹ הַדְּרִימִי
 בְּמַסְמָרִים אֶל חוֹמַת בֵּית שָׁן, לְשׁוֹם חֲרָפָה
 לְמִלָּד וּשְׂרָאֵל; וְכֵן עָשׂוּ גַם לְגִוִּיּוֹת בָּנָיו (יב),
 וַדְּרָבִי הַיָּמִים א' (י"י) נֶאֱמָר: וְאֶת גִּלְתָּתוֹ
 תָּקְעוּ בֵּית דִּגְוִן.

שאלות לתלמידים ותבניות לספורים:

פרק א:

שאלות

✓ א. איך יושב אלקנה? - מאיזה שבט היה? - כמה נשים היו לו, ומה שמותן? - כמה היה עולה בכל שנה? - מי היה שוב הבחן הגדול? - מדוע ביקרה חנה? - כמה ביקרה אותה? - מדוע עשתה זאת? - ומה אמר אלקנה לחנה? - מה עשתה חנה? - מה נדרה? - איך התפללה? - מי התפונן או אליה? - מה חשב עליה? - מה אמר לה? - מה השיבה לו? - מה אמר לה אז? - מה היה אחרי ה? - מדוע מר? - שמואל? - מתי הביאה אותו אל עלי? - מה אמרה לו?

תבנית הספור.

א: אלקנה ונשיו. - ב: העליה לשלה. - ג: צערת של חנה ותפלתה. - ד: טענתו של עלי וברכתו. - ה: תולדת שמואל. ו: חנה עם בנה לפני עלי.

פרק ב.

שאלות

✓ א. מה היו בני עלי? - איך התנהגו עם העם? - מה גרמו בני עלי בהנהגתם זו? - מה אמר להם עלי? - השמעו הבנים בקולו? - מה אמר איש האלהים אל עלי? - איך היה הנער שמואל? - איך היה לבוש? - מתי ראתה אותו אמו? - מה הביאה לו? - כמה בדר עלי את אלקנה וחוה?

פרק ג.

שאלות

✓ א. איך שכב שמואל? - מה שמע פתאם? - מה חשב אז? - מה עשה? - מה אמר לו עלי? - כמה פעמים היה בכה? - מה אמר עלי לשמואל בפעם השלישית? - מה ענה שמואל לקול הקריאה בפעם הרביעית? - מה אמר לו ה' ו? - מה עשה שמואל בקומו בבקר? - מדוע לא הגיד הנבואה לעלי? - מה אמר לו עלי? - מה ספר שמואל לעלי? - מה אמר עלי? - מיד נודע שמואל לכל העם?

תְּכֵנִית הַסְּפִיר.

- א: הַתְּנִלוֹת הַרְשֹׁנָה. - ב: מַעֲנוֹתוֹ שֶׁל שְׁמוּאֵל. - ג: הַנְּבוּאָה. -
ד: שְׁמוּאֵל וְעָלִי. -

פֶּרֶק ד.

שְׂאֵל וְתִ:

עם מי גִלְחָמוֹ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל? - אֵיזָה חֲנוּ? - אֵיזָה חֲנוּ הַפְּלִשְׁתִּים? - מִי גָבַר בַּמִּלְחָמָה? -
בְּמָה גִבְלוּ מִבְּנֵי יִשְׂרָאֵל? - מָה אָמְרוּ זִקְנֵי הָעָם? - מִי בָא עִם הָאָרוֹן? - מָה הָיָה כְּבֹא
הָאָרוֹן אֶל הַמַּחֲנֶה? - מָה אָמְרוּ הַפְּלִשְׁתִּים? - מָה הָיְתָה אַחֲרֵית הַמִּלְחָמָה הַשְּׁנִיָּה? -
אֵיךְ נִדְבַע הַדָּבָר בְּשִׁלָּה? - מָה עָשׂוּ אֲנָשֵׁי הָעִיר? - אֵיזָה נֶשֶׁב אֶזְעָרִי? - בֵּן בְּמָה שָׁלִים
הָיָה אֶזְעָרִי? - מָה שָׁאֵל עָלָיו? - מָה סָפַר לוֹ הַפְּלִישְׁתִּי? - וּמָה הָיָה? - מִדּוּעַ הִתְקַדַּעַע עַל
לְקִיסַת הָאָרוֹן יוֹתֵר מֵעַל מַגֶּפֶת הָעָם וּמִיתַת בְּנָיו? - מָה קָרָה לְאַשֶׁת פִּינְחָס? - בְּמָה
נִחְמָה הַנָּשִׁים? - מָהוּ הַשֵּׁם שֶׁקָּרָא לְבִנָּה? - מָה אָמְרוּ לְפָנָי מִוֹתָה? -

תְּכֵנִית הַסְּפִיר

- א: הַמִּלְחָמָה עִם הַפְּלִשְׁתִּים. - ב: הַמַּגֶּפֶת בָּעָם. - ג: הָאָרוֹן בַּמַּחֲנֶה. -
ד: פֶּחַד הַפְּלִשְׁתִּים. - ה: הַמִּלְחָמָה הַשְּׁנִיָּה וְהַמַּפְלָה הַגְּדוֹלָה. - ו: לְקִיסַת
הָאָרוֹן וּמִיתַת בְּנֵי עָלִי. - ז: הַשְּׁמוּנָה בְּשִׁלָּה וּמִיתַת עָלִי. -

פֶּרֶק ה.

שְׂאֵל וְתִ:

אֵיזָה הִבִּיאוּ הַפְּלִשְׁתִּים אֶת הָאָרוֹן? - אֵיזָה הִעֲמִידוּהוּ? - לָמָּה? - מָה רָאוּ אֲנָשֵׁי
אֲשֶׁדּוֹר מִמַּחֲדָת? - מָה עָשׂוּ? - מָה רָאוּ בְּקִרְרַת הַשָּׁנִי? - לָמָּה הָיָה הַדָּבָר הַזֶּה? - אֵיזָה מִקְהָל
נִשְׁאָר לְכַתְּנֵי דָגוֹן לְזָכַר הַמַּקְרָה הַזֶּה? - מָה קָרָה אֶזְעָרִי אֲשֶׁדּוֹר? - מָה אָמְרוּ אֲנָשֵׁי
הָעִיר? - מָה עָשׂוּ? - מָה אָמְרוּ הַסִּרְעִים? - יִמָּה קָרָה בְּנֵת? - אֵיזָה שָׁלְחוּ אוֹתוֹ? - מָה
אָמְרוּ אֲנָשֵׁי עֲקֵרוֹן? - מָה עָשׂוּ

תְּכֵנִית הַסְּפִיר.

- א: הָאָרוֹן בִּשְׂבִיבָה בְּבֵית דָּגוֹן. - ב: דָּגוֹן נוֹפֵל לְפָנָי הָאָרוֹן עַמֻּסָּים. -
ג: הַמַּגֶּפֶת בְּאֲשֶׁדּוֹר. - ד: הַמַּגֶּפֶת בְּנֵת. - ה: פֶּחַד הָעֲקֵרוֹנִים וְדִרְשָׁתָם. -

פֶּרֶק ו.

שְׂאֵל וְתִ:

בְּמָה וְזֶן הָיָה הָאָרוֹן בְּאֶרֶץ פְּלִשְׁתִּים? - בַּעֲצַת מִי שָׁאֵלוּ הַפְּלִשְׁתִּים? - מָה

עצמו - איד נעצו לשלח את הארון - מה עשו הפלשתים - אנה בא הארון -
מה עשו אז אנשי בית שמש - על מה שמהו - מה קרה לנשי בית שמש - מה
מטאו - אנה שלחו את הארון -

מכנית הספור

(א) : הפלשתים שואלים בעצת כהניהם. - (ב) : העצה. - (ג) : השבת
הארון. - (ד) : הארון בבית שמש. - (ה) : אכל העם. - (ו) : מקצבים אל
ישיבי קרנת יערים. -

פרה ז

שאלות :

מה היה מצב העם אחרי יציאתם של - מדוע נשי רוח העם - מה השב
העם על דבר נפילת הארון בשבה - מי התנה את רוח העם ונעורבהו להתאחר -
איד עשה זאת עלי היות קרבו לעם // כמה שנים עבר שמואל לתחת עמי - איד
עמד הארון בכל השנים הללו - מדוע לא השיבחו לשלח - מה היה מקו עשרים
שנה - מה אמר להם שמואל - אנה נאספו יחד - מה עשו שמה - מה עשו
הפלשתים - מדוע עלו עליהם למלחמה - מה אמרו בני ישראל לשמואל - כי
עשה שמואל - ומה קרה - מה עשה שמואל לזכר הנצחון - מה היה פרי הנצחון
אנה לשב שמואל בקביעות - כמה נדל שמואל משל השופטים שהיו לפניו - כמה
שופטים היו לישראל -

מכנית הספור

(א) : תרבו שלח. - (ב) : רמיון רוח העם ונאושו. - (ג) : עבודת שמואל
בקרוב העם. - (ד) : התעוררות העם ותשובתו לאלהיו. - (ה) : אכפת העם
במקפה. - (ו) : הפלשתים באים לפלחמה. - (ז) : פחד העם ותפלת שמואל. -
(ח) : הנצחון הראשון אחרי התאחדות העם. -

כרך ח.

שאלות :

מה עשה שמואל לעת וקנתו - מה שם בנאו - אנה הושיב אותם - מה
בניו - כמה בקשו ממנו וקני ישראל - מדוע - מדוע הדרר הדבר בעני שמואל -
מה אמר לו - מה אמר שמואל להם - מה ענהו העם - מה אמר שמואל להם -

תְּכִנִּית הַסְּפֹר

א: בְּגִי שְׂמוּאֵל וְדִרְכֵיהֶם. - ב: דְּרִישַׁת מֶלֶךְ. - ג: צִעְרוּ יִשְׁל שְׂמוּאֵל. - ד: מִשְׁפַּט מֶלֶךְ. - ה: הָעַם עֹמֵד עַל דַּעְתּוֹ. - ו: הִסְקַמַּת שְׂמוּאֵל.

פֶּרֶק ט.

שְׁאֵלוֹת:

מִנְחָה שֶׁבַט הָיָה קִישׁ? - מָה הָיָה שְׂאוֹל בָּנוּ? - אָנָּה הִלֵּךְ שְׂאוֹל וְנָעְרוּ? - בְּאֵילוֹ מְקִימִית עָבְרוּ? - מָה הָיָה בְּשָׂבָאוֹ לְחַבֵּל אֶרֶץ צִיֵּץ. - מָה יַעֲצֶהוּ נָעְרוּ? - מָה אָמַר שְׂאוֹל? - מָה עָשָׂהוּ הַנָּעִיר? - אֵת מִי פָגְשׁוּ בְּמַעֲלַת הַעִיר? - מָה סָפְרוּ לָהֶם הַנָּעִרוֹת? - אֵת מִי פָגְשׁוּ בְּשַׁעַר הַעִיר? - מָה שָּׁאֲלוּ שְׂאוֹל? - מָה אָמַר לוֹ שְׂמוּאֵל? - אִיךְ רָמַז לוֹ עַל הַמְּלוּכָה? - מָה עָשָׂהוּ שְׂאוֹל? - מֵאֵיזוֹ יָדָע שְׂמוּאֵל כִּי הוּא יִהְיֶה לְמֶלֶךְ? - אָנָּה הָבִיא אוֹתוֹ וְאֵת נָעְרוֹ? - מָה אָנָּה שְׂמוּאֵל לְשַׁבֵּחַ? - מָה דִּבֶּר שְׂמוּאֵל עִם שְׂאוֹל אַחֲרֵי כֵן? - אִיזוֹ לָן שְׂאוֹל בְּתוֹלֵה הַהוּא? - מָה הָיָה בְּדַקָּר? - מָה אָמַר לוֹ בְּקֶצֶף הַעִיר? -

תְּכִנִּית הַסְּפֹר.

א: קִישׁ וְכִנּוּ. - ב: אֶבְרַת הַתַּחֲנוּנוֹת. - ג: שְׂאוֹל וְנָעְרוֹ הוֹלְכִים לְבִקְשׁוֹן. - ד: פְּרִישַׁת שְׂאוֹל וְשְׂמוּאֵל בְּרִמְתָּה. - ה: הַתְּחִינָה אֶל הַנָּחַל. - ו: שְׂמוּאֵל מְלִיכָה אֶת שְׂאוֹל.

פֶּרֶק י.

שְׁאֵלוֹת:

מָה עָשָׂה שְׂמוּאֵל? - אֵילוֹ אוֹתוֹת נָתַן לְשְׂאוֹל? - מָה הָיָה בְּשָׂבָאוֹ הַנִּבְעָרִי? - מָה אָמְרוּ רִנּוֹי? - מָה עָנָם אִישׁ מִשָּׁם? - מָה סָפַר שְׂאוֹל לְדוֹרוֹ? - אִיזוֹ אָסַף שְׂמוּאֵל אֶת הָעָם? - מָה אָמַר לָהֶם? - אִיךְ הִפִּיל שְׂמוּאֵל אֶת הַגּוֹרֵל? - אִיזוֹ הָיָה שְׂאוֹל? - מִדּוּעַ נִחַבָּה? - מָה אָמַר שְׂמוּאֵל אֶל הָעָם? - מָה עָנָה? - מָה דִּבֶּר שְׂמוּאֵל אֶל הָעָם וְלִמְלָךְ? - מִי הִלֵּךְ עִם שְׂאוֹל? - וּמָה אָמְרוּ אַחֲרָיו מִן הָעָם? - הֲקָעַם שְׂאוֹל עֲלֵיהֶם? -

תְּכִנִּית הַסְּפֹר.

א: מְשִׁיחַת שְׂאוֹל לְמֶלֶךְ. - ב: רִנּוֹתָיו. - ג: שְׂאוֹל נִדְרָה. - ד: אֶחָפֶת הָעָם בְּמִצְפֶּת. - ה: הַגּוֹרֵל. - ו: שְׂאוֹל וּמִתְנַדְּרָיו.

פֶּרֶק יא

שְׁאֵלוֹת:

מִי עָלָה לְמִלְחָמָה עַל רִבִּישׁ גִּלְגָּד? - מָה אָמְרוּ לוֹ אֲנָשֵׁי רִבִּישׁ? - אִיזוֹ הָבִיא הָעָם לְגִלְגָּד? - מָה בָּקָשׁוּ מִמֶּנּוּ אֲנָשֵׁי רִבִּישׁ? - מִדּוּעַ מָלָא אֶת בִּקְשָׁתָם? - אִיזוֹ בָּא

הפּלָאָכִים? — מָה עָשׂוּ אַנְשֵׁי הַגִּבְעָה, בְּשִׁמְעֵם אֶת דְּבָרֵיהֶם? — אֵיךְ הָיָה שְׂאוֹל בָּעֵת
הַהִיא? — מָה עָשָׂה שְׂאוֹל בְּשִׁמְעוֹ אֶת דְּבָרֵי הַפְּלָאָכִים? — בְּמָה אַנְשִׁים נֶאֱסָפוּ אֵלָיו
לְקוֹל הַקְּרִיָּאָה? — אֵיךְ פָּקַד אֶת הָעָם? — מָה אָמְרוּ לְמַלְאָכִים? — מָה אָמְרוּ אַנְשֵׁי יִבְיִש
לְנַחֵשׁ? — אִיךְ עָשָׂה שְׂאוֹל אֶת הַמַּלְחָמָה? — מָתִי הִתְנַפֵּל עַל בְּנֵי עַמּוֹן? — בְּמָה אָרְכָה
הַמַּלְחָמָה? — מִי נָצַח? — מָה אָמַר הָעָם אֶל שְׂמוּאֵל? — לָמָּה זֶה? — מָה אָמַר שְׂאוֹל? —
מָה אָמַר שְׂמוּאֵל אֶל הָעָם? — מָה עָשׂוּ?

תַּכְנִית הַסִּפּוּר.

א: נַחֵשׁ הָעַמּוֹנִי חֲנָה עַל יִבְיִש גִּלְעָד. — ב: הַתְּכַנִּית אַנְשֵׁי יִבְיִש. —
ג: תְּשׁוּבַת נָחֵשׁ. — ד: בִּקְשַׁת אַנְשֵׁי יִבְיִש. — ה: מַלְאָכֵי יִבְיִש בְּגִבְעַת שְׂאוֹל. —
ו: מַעֲשֵׂה שְׂאוֹל. — ז: מִפְקַד הָעָם בְּבֹקֶר. — ח: הַמַּלְחָמָה וְהַנִּצָּחָן. — ט: תְּדוּשׁ
הַמְּלוּכָה בְּגִלְעָד.

פָּרֶק יב.

שְׂאוֹל וְאִשּׁוֹתָיו:

מָה אָמַר שְׂמוּאֵל אֶל הָעָם? — מָה הָרַשׁ מִן הָעָם? — אֶת מִי הֵעִיר לוֹ לְטָרִים? —
מָדוּעַ אָמַר שְׂמוּאֵל אֶת הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה? — מָה הִזְכִּיר לָעָם? — עַל מָה הִזְכִּיר אוֹתָם? —
מָה הִזְכִּיר אוֹתָם? — אֵיךְ מוֹפֵת נָתַן לָהֶם? — מָה בִקֵּשׁ הָעָם מִמֶּנּוּ? — מָה עָנָם?

פָּרֶק יג.

שְׂאוֹל וְאִשּׁוֹתָיו:

מָה בָּחַר לוֹ שְׂאוֹל מִקִּרְבֵּי הָעָם? — לָמָּה? — אֵיךְ חֲנָה שְׂאוֹל, וְאֵיךְ חֲנָה יוֹנָתָן
בְּנוֹ? — מָדוּעַ לֹא יָשָׁב שְׂאוֹל בְּגִבְעָה? — מָה עָשׂוּ הַפְּלִשְׁתִּים לְיִשְׂרָאֵל אַחֲרֵי הַמַּלְחָמָה עִם
בְּנֵי עַמּוֹן, כְּדֵי שֶׁלֹּא יִתְקַוּמוּ גַם עֲלֵיהֶם? — אִיךְ הָיוּ לוֹמְשִׁים בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אֶת כָּלִי
הַבְּרוֹץ שֶׁלָּהֶם? — מָה עָשָׂה יוֹנָתָן בְּפִקְדַת שְׂאוֹל אָבִיו? — מָה עָשָׂה שְׂאוֹל? — אָנָּה הִחֵל
הָעָם לְהִתְאַסֵּף? — מָה עָשׂוּ הַפְּלִשְׁתִּים? — אֵיךְ חָנוּ? — מָה עָשׂוּ הָעִבְרִים לְמִרְאֵה הַנִּיחָה
הַגָּדוֹל הַזֶּה? — בְּמָה חָבַה שְׂאוֹל לְשְׂמוּאֵל? — מָה עָשָׂה הָעָם? — מָדוּעַ? — מָה עָשָׂה
שְׂאוֹל? — עַל מָה בָּעַס שְׂמוּאֵל? — בְּמָה הִצְטַדֵּק שְׂאוֹל? — מָה עָנָהוּ שְׂמוּאֵל? — אָנָּה
הִלָּךְ שְׂאוֹל עִם שְׂאֵרֵית הָעָם? — מָה עָשׂוּ הַפְּלִשְׁתִּים לְפָנָיו הַמַּלְחָמָה? (הַמַּשְׁחִית). —
אֵיךְ עָמַד חֵיל הַמִּשְׁמֶר שֶׁל הַפְּלִשְׁתִּים?

פָּרֶק יד.

שְׂאוֹל וְאִשּׁוֹתָיו:

אֵיךְ חֲנָה שְׂאוֹל עִם מַתְּנָהוּ? — בְּמָה אַנְשִׁים הָיוּ עִמּוֹ? — מָה אָמַר יוֹנָתָן לְנוֹשְׂא
כָּלָיו? — בְּאֵיזוֹ מְקוֹם הָיוּ צְרִיכִים לְעֵבֶר? — מָה עָנָהוּ נוֹשֵׂא כָּלָיו? — אֵיךְ אוֹת עָשָׂה לוֹ

המלָאכִים? — מָה עָשׂוּ אֲנָשִׁי הַנִּבְעָה, בְּשִׁמְעֵם אֶת דְּבָרֵיהֶם? — אֵיךְ הָיָה שְׂאוֹל בָּעֵת
הַהִיא? — מָה עָשָׂה שְׂאוֹל בְּשִׁמְעוֹ אֶת דְּבָרֵי הַמְּלָאכִים? — בְּמָה אֲנָשִׁים נֶאֱסָפוּ אֵלָיו
לְקוֹל הַקְּרִיאָה? — אֵיךְ פָּקַד אֶת הָעָם? — מָה אָמְרוּ לַמְּלָאכִים? — מָה אָמְרוּ אֲנָשִׁי יִבִּישׁ
לְנִחַשׁ? — אֵיךְ עָשָׂה שְׂאוֹל אֶת הַמִּלְחָמָה? — מָתִי הַתְּנַפֵּל עַל בְּנֵי עֲמֹנִי? — בְּמָה אָרְכָה
הַמִּלְחָמָה? — מִי נִצַּח? — מָה אָמַר הָעָם אֶל שְׂמוּאֵל? — לָמָּה זֶה? — מָה אָמַר שְׂאוֹל? —
מָה אָמַר שְׂמוּאֵל אֶל הָעָם? — מָה עָשׂוּ? —

הַכְּנִיַת הַסִּפּוּר.

(א): נִחַשׁ הַעֲמֹנִי חֲנָה עַל יִבִּישׁ גִּלְעָד. — (ב): הַכְּנִיעַת אֲנָשִׁי יִבִּישׁ. —
(ג): תְּשׁוּבַת נִחַשׁ. — (ד): בִּקְשַׁת אֲנָשִׁי יִבִּישׁ. — (ה): מִלְאָכֵי יִבִּישׁ בְּנִבְעַת שְׂאוֹל. —
(ו): מַעֲשֵׂה שְׂאוֹל. — (ז): מִפְקַד הָעָם בְּבֹקֶר. — (ח): הַמִּלְחָמָה וְהַנִּצָּחוֹן. — (ט): חֲדוּשׁ
הַמְּלוּכָה בְּגִלְגָל. —

פֶּרֶק יב

שְׂאוֹלֹת:

מָה אָמַר שְׂמוּאֵל אֶל הָעָם? — מָה דָּרַשׁ מִן הָעָם? — אֶת מִי הֵעִיד לוֹ לַעֲרֹם? —
מָה אָמַר שְׂמוּאֵל אֶת הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה? — מָה הִזְכִּיר לָעָם? — עַל מָה הִזְכִּיתָ אוֹתָם? —
מָה הִזְכִּיר אוֹתָם? — אֵיזָה מוֹפֵת נָתַן לָהֶם? — מָה בִקֵּשׁ הָעָם מִמֶּנּוּ? — מָה עָנָם? —

פֶּרֶק יג

שְׂאוֹלֹת:

מָה בָחַר לוֹ שְׂאוֹל מִקִּרְבֵּי הָעָם? — לָמָּה? — אֵיךְ חֲנָה שְׂאוֹל, וְאֵיךְ חֲנָה יוֹנָתָן
בְּנֵי? — מָה עָשָׂה לֹא יֵשֵׁב שְׂאוֹל בְּנִבְעָה? — מָה עָשׂוּ הַפְּלִשְׁתִּים לְיִשְׂרָאֵל אַחֲרֵי הַמִּלְחָמָה עִם
בְּנֵי עֲמֹנִי, כִּבְרִי שֶׁלֹּא יִתְקַוְּמוּ גַם עֲלֵיהֶם? — אֵיךְ הָיוּ לְוֹשְׁשִׁים בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אֶת בְּלִי
הַכְּרֹל שֶׁלָּהֶם? — מָה עָשָׂה יוֹנָתָן בַּמִּקְרָא שְׂאוֹל אָבִיו? — מָה עָשָׂה שְׂאוֹל? — אֵיךְ הִתְלַחֵץ
הָעָם לְהִתְאַסֵּף? — מָה עָשׂוּ הַפְּלִשְׁתִּים? — אֵיךְ חָנוּ? — מָה עָשׂוּ הָעֲבָרִים לְמִרְאֵה הַשְּׁחִנָּה
הַגְּדוֹל הַזֶּה? — בְּמָה חָבֵה שְׂאוֹל לְשְׂמוּאֵל? — מָה עָשָׂה הָעָם? — מָה עָשָׂה
שְׂאוֹל? — עַל מָה פָּעַם שְׂמוּאֵל? — בְּמָה הִצְטַדֵּק שְׂאוֹל? — מָה עָנָהוּ שְׂמוּאֵל? — אֵיךְ
הִלָּךְ שְׂאוֹל עִם שְׂאֵרֵי הָעָם? — מָה עָשׂוּ הַפְּלִשְׁתִּים לְפָנֵי הַמִּלְחָמָה? (הַמִּשְׁתִּית). —
אֵיךְ עָמַד חֵיל הַמִּשְׁמֶר שֶׁל הַפְּלִשְׁתִּים? —

פֶּרֶק יד

שְׂאוֹלֹת:

אֵיךְ חֲנָה שְׂאוֹל עִם מַחְנֵהוּ? — בְּמָה אֲנָשִׁים הָיוּ עִמּוֹ? — מָה אָמַר יוֹנָתָן לְנִינְיָא
כִּלְיוֹ? — בְּאֵיזָה מְקוֹם הָיוּ אֲרִיכִים לְעֵבֶר? — מָה עָנָהוּ נוֹשֵׂא כִלְיוֹ? — אֵיזָה אוֹת עָשָׂה לוֹ

יִנְתֵּן? - אֵיךְ עָלוּ אֶל מִצֵּב פְּלִשְׁתִּים? - מָה אָמְרוּ אֲנָשֵׁי הַמִּצֵּב, בְּאִשֶּׁר רָאוּ? - מָה
מָרְאוּ לְיוֹנָתָן וּלְנוֹשֵׂא כִלְיוֹ? - כִּמָּה אָנָּשִׁים הָיָה יוֹנָתָן בְּהַתְנַפְּלוֹתוֹ הָרָאוּנָה? - מָדוּעַ
נָפַל פֶּחֶד עַל הַמַּחֲנֶה? - מָה אָמַר שְׂאוּל לָעָם? - מָה שָׁם הִכְהֵן הַגָּדוֹל בְּעֵת הַהִיא? -
מִמַּשְׁפָּחַת מִי הָיָה? - מָה הָיָה בִּהְיוֹת הַכֹּהֵן עִמּוֹ אֶל הַמַּחֲנֶה? - מָה אָמַר שְׂאוּל לִפְתָּה? - מָה
אָמַר לוֹ אַחֵר כֵּן? - מָדוּעַ? - מָה עָשָׂה שְׂאוּל? - מָה הָיָה בְּמַחֲנֶה פְּלִשְׁתִּים? - מִי נִסְסָה
עַל חֵיל שְׂאוּל? - מָה עָשׂוּ הַפְּלִשְׁתִּים?

מָה הַשְׂבִּיעַ שְׂאוּל אֶת הָעָם? - מָה עָשָׂה יוֹנָתָן? - מָה אָמְרוּ לוֹ? - מָה אָמַר
יִנְתֵּן? - מָה עָשָׂה הָעָם בְּעָרֶב? - מָה צָוָה שְׂאוּל? - מָה רָצָה שְׂאוּל לַעֲשׂוֹת בְּלַיְלָה
הַהִיא? - מָה אָמַר הִכְהֵן? - וּמָה הָיָה? - מָה אָמַר שְׂאוּל? - מָה עָשָׂה? - עַל מִי נָפַל
הַגָּדוֹל? - מָה הָיָה סָטָאוֹ? - מָה אָמַר לוֹ שְׂאוּל? - מָה אָמַר הָעָם אֶל שְׂאוּל? - בְּמִי
נִלְחַם שְׂאוּל עוֹד? - מָה שָׁם בְּנֵי שְׂאוּל וּבְנוֹתָיו? - מָה שָׁם אֲשֶׁתּוֹ? - וּמִי הָיָה שֶׁר צָבָאוֹ?

תְּכֵנִית הַסְּפֹר.

א: הָרִיגַת נָצִיב פְּלִשְׁתִּים וּמְרִיבַת הָעֶבְרִים. - ב: מַחֲנֶה הַפְּלִשְׁתִּים
בְּמַכְמִשׁ. - ג: הַפֶּחֶד וְהַמְּנוּסָה בְּמַחֲנֶה יִשְׂרָאֵל. - ד: הָרִיב בֵּין שְׂאוּל
וְשִׁמְשׁוֹאֵל. - ה: מִצֵּב מַחֲנֶה יִשְׂרָאֵל. - ו: מַעֲמַד הַמַּחֲנֹת וּגְבוּרַת יוֹנָתָן. -
ז: הַפֶּחֶד וְהַמְּנוּסָה בְּמַחֲנֶה פְּלִשְׁתִּים. - ח: שְׂאוּל וּמַחֲנֶה רֹדְפִים אֶת
הַפְּלִשְׁתִּים. - ט: שְׁבוּעַת שְׂאוּל וְחַטָּאת יוֹנָתָן. - י: שְׂאוּל שׂוֹאֵל בְּנֵי. -
יא: הַגָּדוֹל. - יב: שְׂאוּל וְהָעָם.

פֶּרֶק טו.

שְׂאוּל וְחַטָּאת:

מָה אָמַר שִׁמְשׁוֹאֵל לְשְׂאוּל? - מָה עָשָׂה עֲמֶלֶק לְיִשְׂרָאֵל בְּצֵאתוֹ מִמִּצְרָיִם? - מִי
נִלְחַם אִו עִם עֲמֶלֶק? - מָה אָמַר אִו מִשָּׁה? - מָה צָוָה שִׁמְשׁוֹאֵל אֶת שְׂאוּל לַעֲשׂוֹת
לְעֲמֶלֶק? - מָה עָשָׂה שְׂאוּל? - אֶת מִי צָוָה שְׂאוּל לְסוּר מֵעַל הָעֲמֶלֶקִי? - בְּשִׁבּוֹל מָה? -
וּמָה עָשָׂה אִו שְׂאוּל? - עַל מִי חָמַל? - מָה עָשָׂה שְׂאוּל לְזָכַר הַנֶּחֱמָה וְהַחֲסִיד? - בְּצֵאתוֹ
עוֹד? - אֵיךְ מָצָא שִׁמְשׁוֹאֵל אֶת שְׂאוּל? - מָה אָמַר שְׂאוּל לְשִׁמְשׁוֹאֵל בְּרֵאוֹתוֹ אִתּוֹ? - מָה
אָמַר לוֹ שִׁמְשׁוֹאֵל? - כִּמָּה הַצִּדִּיק שְׂאוּל? - מָה אָמַר לוֹ שִׁמְשׁוֹאֵל? - מָה בִּקֵּשׁ שְׂאוּל
מִשִּׁמְשׁוֹאֵל? - מָה עָשָׂה שִׁמְשׁוֹאֵל לְאַנְג? - מָה אָמַר לוֹ שִׁמְשׁוֹאֵל? - אֵיךְ הִלָּךְ שִׁמְשׁוֹאֵל מִן הַגָּדוֹל?

תְּכֵנִית הַסְּפֹר.

א: מִצְוַת שִׁמְשׁוֹאֵל לְשְׂאוּל. - ב: הַפְּלִחָה בְּעֲמֶלֶק. - ג: תּוֹכַחַת
שִׁמְשׁוֹאֵל הַקָּשָׁה. - ד: בְּקִשְׁתִּי שְׂאוּל. - ה: הַנִּבְּוָה הַקָּשָׁה. - ו: בְּקִשְׁתִּי שְׂאוּל
הַחֲרוּגָה. - ז: שִׁמְשׁוֹאֵל מִשְׁפָּחָה אֶת אֲנָג. - ח: הַפְּרֹד בֵּין שִׁמְשׁוֹאֵל וְשְׂאוּל.

פרק טו.

שאלות:

מה צוה יי את שמואל? — מה אמר שמואל? — מה אמר לו יי? — מה אמר שמואל ליוקני בית לחם? — את מי הזמין עוד לזבח? — מה שם הבן הבכור של ישי? — מה אמר שמואל, כאשר ראהו? — מה אמר לו יי? — את מי עוד העביר ישי לפני שמואל? — מה שאלהו שמואל לבסוף? — מה ענהו ישי? — מה צוהו שמואל? — מה עשה שמואל בשראה את דוד? —

מה היה מצב רוחו של שאול? — מה הביא אותו לירי כך? — מה יעצוהו עבדיו? — מה אמר שאול? — מה ספר לו אחד מעבדיו? — מה עשה שאול? — מה היה, כשבא דוד לפניו? — מה בקש שאול מישי? — מה עשה דוד בבית שאול? —

תכנית הספור.

- א: שמואל בבית לחם. — ב: שמואל ואליאב. — ג: משיחת דוד. — ד: מחלת שאול. — ה: עצת עבדיו. — ו: דוד לפני שאול. —

פרק יו.

שאלות:

איזה חנו הפלשתיים? — ואיזה חנו בני ישראל? — מה דרש גלית מבני ישראל? — כמה ימים נצא כח הפלשתי לקראת ישראל? — ומה עשו בני ישראל? — איך בא דוד אל המחנה? — מה אמר דוד, כששמע את דברי גלית? — איך בא לפני שאול? — מה אמר לשאול? — מה ספר למלך? — איך הלך לקראת גלית? — מה אמר לו גלית כשראהו? — מה ענהו דוד? — איך הרג אותו? — מה עשו הפלשתיים? — עד איזה מקום רדפום בני ישראל? —

תכנית הספור.

- א: הפלחמה. — ב: איש הבגנים גלית. — ג: הפחד בפחנה. — ד: דוד בשדה הפלחמה. — ה: דוד לפני שאול. — ו: דוד וגלית. — ז: מנוסת הפלשתיים. —

פרק יח.

שאלות:

מה היה בין יונתן ודוד? — מה זמן לו לאות אהבה? — איך קבלו בערי ישראל את פני הגבורים, בשוקם מן המלחמה? — מה שרו הנשים לקבוצם הפעם? — איזה רגש עוררה השירה הזאת בלב שאול? — מה אמר? — איך הביט מהיום ההוא על דוד? — מדוע? — מה היה ממחרת? — (ודוד) — מה עשה שאול, כאשר קרה מעליו

רוח העצקת? - מדוע תפירו מעל פניו? - אינה דבר עובר שוב את הקנאה בלב שואל? -
מה חשב אז שו? בלבו? - מה אמר לדוד? - מה ענהו דוד? - למי היתה מרב
לאשה? - מה נודע אז לשואל? - מה אמר? - מה צנה את עבדיו? - מה ענם דוד? -
מה צנה שוול להגיד לדוד? - מה חשב בלבו? - ומה עשה דוד? - מה עשה אז
שואל? - ומה הרגיש אז שואל בלבו לדוד? - בשביל מה? -

תְּכִנִּית הַסְּפֹר.

א: אֶחֶבֶת יוֹנָתָן וְדָוִד. - ב: שִׁירַת הַנָּשִׁים הַמְּחֹלְלוֹת. - ג: תִּנְכַּרְתָּ
הָרוֹם הָרָעָה עַל שְׂאוֹל וְהַטָּלַת תְּכִנִּית בְּדָוִד. - ד: דָּוִד שֶׁר הָאֵלֶּף וְנִצְחֹנוֹתָיו.
ה: מִכָּב בַּת שְׂאוֹל. - ו: אֶחֶבֶת מִיכָל. - ז: הִצַּעַת שְׂאוֹל וּמִתְשַׁכְּתוֹ.
ח: דָּוִד חָתָן הַמֶּלֶךְ.

פֶּרֶק י"ט.

שְׂאֵל וְת:

✓ מה דבר שואל אל עבדיו? - מה הגדיל את שנאתו לדוד? - מה אמר יונתן
לדוד? - מה דבר עם שואל? - מה אמר לו שואל? - מה עשה אז יונתן? - איזו
מלחמה היתה אז? - מה בקש שואל לעשותו? - מדוע? - מה עשה דוד? - אנה נמלט? - מה
עשה שואל? - מה אמרה מיכל לדוד? - מה עשתה? - למה שמה התרפים במטה? -
מה הנה בבקר? - מה אמר לה שואל? - במה הצטרקה? - אנה נמלט דוד? - מה
עשה שואל? - מדוע לא נפל דוד בידי מלאכי שואל? - מה עשה אז שואל? - מה נהנהו?

תְּכִנִּית הַסְּפֹר.

א: הַחֲלֻטָּה שְׂאוֹל לְהַמִּית אֶת דָּוִד. - ב: הַמִּלְצָה יוֹנָתָן וְשִׁבְעֹת
שְׂאוֹל. - ג: הַתְּנַקְשׁוֹת הַשְּׂנִיָּה וְסִבְתָּהּ. - ד: מִיכָל מִצִּילָה אוֹתוֹ מִמָּוֶת.
ה: דָּוִד בְּגִיזוֹת בְּרָמָה. - ו: מִלְאָכֵי שְׂאוֹל בְּגִיזוֹת.

פֶּרֶק כ.

שְׂאֵל וְת:

✓ מה אמר דוד ליונתן? - מה אמר לו יונתן? - מדוע חשב יונתן ככה? - מה
אמר לו דוד? - ומה בקש ממנו? - באיזה אות אמר יונתן להודיעהו את החלטת
אביו? - מתי שאל שואל על דוד? - מה ענהו יונתן? - מה אמר שואל? - מה אמר
לו יונתן? - מה עשה שואל? - ויונתן? - אנה הלך עם גערו? - איך הוקיע לדוד
את גורלו? - איך נפרדו איש מרעהו?

תְּכִנִּית הַסְּפּוּר.

- א: תְּלוּנָת דָּוִד לִפְנֵי יוֹנָתָן. - ב: בְּקִשְׁתּוֹ לַחֲקֹר אֶת שְׂאוּל.
 ג: יוֹנָתָן נֹתֵן אוֹת לְדָוִד. - ד: רִיב שְׂאוּל וַיּוֹנָתָן. - ה: יוֹנָתָן בַּשָּׂדֶה. -
 ו: הַפְּגִישָׁה וְהַפְּרִידָה. -

פֶּרֶק כֹּא.

שְׂאֵלוֹת:

- אָנָּה בָּא דָּוִד בְּקֶרְחוֹ? - מָה הָיְתָה אִזּוֹ הָעִיר נֹב? - מִי הָיָה שֵׁם הַכְּהֵן הַגָּדוֹל? -
 אֵיךְ נִקְרָא עוֹד? - וְאַיִתָּה הֵיכָל הָאֲרוֹן? - מָה שְׁאַלְהוּ אַחִימֶלֶךְ? - מָה עָשָׂה דָּוִד? - מָה
 בִּקֵּשׁ מִמֶּנּוּ? - מָה אָמַר לוֹ אַחִימֶלֶךְ? - מָה גָּמַל לוֹ עוֹד? - מִי הָיָה בָּעֵת הַהִיא בְּנוֹב? -
 אָנָּה בָּרַח דָּוִד מִנּוֹב? - מָה אָמְרוּ עַבְדֵי אָכִישׁ? - מָה עָשָׂה דָּוִד? - מָה אָמַר אָכִישׁ לַעֲבָדָיו?

תְּכִנִּית הַסְּפּוּר.

- א: נֹב עִיר הַכֹּהֲנִים. - ב: דָּוִד בְּנוֹב. - ג: אַחִימֶלֶךְ נֹתֵן לְדָוִד לֶחֶם
 וְחֶרֶב. - ד: הָאֵן הָאֲדוּמִי. - ה: דָּוִד בָּגַת וְהַסְּפָנָה הַצִּפּוֹתָה לוֹ. - ו: דָּוִד
 מִשְׁנָה אֶת מַעֲמוֹ וַיָּנָצַל. -

פֶּרֶק כֵּב.

שְׂאֵלוֹת:

- אָנָּה נִמְלֵט דָּוִד מִנָּת? - מִי בָּא אֵלָיו שָׁמָּה? - מָדוּעַ? - מִי גָּאֲסָף אֵלָיו? - וְאֵיךְ
 חִי דָּוִד מֵאֵן וְהִלָּאָה? - מִי עוֹד הָיָה רֹאשׁ גִּדּוֹר? - אָנָּה הֵבִיא דָּוִד אֶת אֲבִיו וְאִמּוֹ? -
 מָה שָׁמַע שְׂאוּל? - מָה אָמַר שְׂאוּל לַעֲבָדָיו? - מָה סָפַר לוֹ דָּאג? - מָה עָשָׂה
 שְׂאוּל? - מָה אָמַר לַאֲחִימֶלֶךְ? - בְּמָה הִצְטַדֵּק אַחִימֶלֶךְ? - מָה חִרַץ שְׂאוּל? - מָה
 אָמַר שְׂאוּל לְרָצִים? - מָדוּעַ לֹא שָׁמְעוּ בְּקוֹל הַמֶּלֶךְ? - וּמִי הֲבִינֵי אוֹתָם? - וּמָה עָשָׂה
 לְעִיר נֹב? - מָדוּעַ? - מִי נִמְלֵט? - אָנָּה בָּא? - מָה אָמַר לוֹ דָּוִד? -

תְּכִנִּית הַסְּפּוּר.

- א: תְּלוּנָת שְׂאוּל. - ב: מַלְשִׁינוֹת דָּאג. - ג: אַחִימֶלֶךְ לִפְנֵי שְׂאוּל. -
 ד: הַרְגֵּת הַכֹּהֲנִים בְּיַדֵי דָּאג. - ה: הַשְׂמֹדֶת הָעִיר נֹב. - ו: אֲבִיתָר אֵצֶל דָּוִד. -

פֶּרֶק כֵּג.

שְׂאֵלוֹת:

- מָה שָׁמַע דָּוִד? - מָה חָפֵץ לַעֲשׂוֹת? - מָה עָשָׂה? - מֵמָאֵן הָיָה לוֹ אִסּוּר? - מָה
 עָשָׂה יֵי? - מָה אָמְרוּ לוֹ אֲנָשָׁיו? - בְּמָה הִזְוָה אֶת לִבָּם לְלַכּוֹת? - וּמָה עָשָׂה אִזּוֹ?
 מָה אָמַר שְׂאוּל. בְּשִׁנְדָּע לוֹ הַקֶּבֶר? - מָה עָשָׂה? - וּמָה עָשָׂה דָּוִד? - אָנָּה נִשָּׁב אִזּוֹ?

דוד? מה עשה אז יונתן? - מה אמרו הויפים לשאול? - מה אמר להם שאול? - איזו סכנה היתה צפויה לדוד? - איך נצל? - תכנית הספור.

א: דוד בקעילה. - ב: תכנת שאול למלחמה על קעילה. - ג: דוד ויונתן. - ד: מלשינות הויפים. - ה: רדיפת שאול ותפכנה הצפויה לדוד. - ו: הסעלה.

פרק כד.

ש א ל ו ת :

מה הגידו לשאול בשובו מאחרי הפלשתים? - מה עשה? - אנה בא שאול? - מה קצו אנשי דוד לעשות? - מה אמר להם דוד? - ומה עשה דוד לשאול? - מה אמר לו אחר כן? - מה ענהו שאול? - מה בקש שאול מדוד? - מדוע בקש זאת ממנו? - תכנית הספור.

א: שאול במוערה. - ב: דוד ואנשיו. - ג: בריתת בנה מעילו של שאול. - ד: דברי דוד לשאול. - ה: תשובת שאול ובקשתו.

פרק כה.

ש א ל ו ת :

מה היה נבל? - אנה ישב? - אנה היה מקנהו? - אנה היה הר הפקמל היה? - באיזה מקום יש עוד הר, הנקרא בשם זה? - איזה חג היה לנבל? - למה שלח דוד אליו את נערו? - מה ענה נבל לנערי דוד? - מה אמר דוד לאנשיו? מה הגיד נער אחד לאביגיל? - מה עשתה? - מה אמר דוד לאנשיו, בלכתו בחרד? - מה אמרה אביגיל לדוד, בסגשות אותו? - מה אמר לה דוד? מה ראתה אביגיל, בשובה לביתה? - מתי הגידה זאת לבעלה? - ומה היה? - מה אמר דוד על זה? - מה שלח דוד להגיד לאביגיל? - מה ענתה לאנשיו? - את מי לקח לו עוד לאשה? - ולמי נתן שאול את מיכל? - תכנית הספור.

א: נבל ואביגיל. - ב: ברפת דוד. - ג: תשובת נבל. - ד: בעסו של דוד וחפצו לתקנם מנבל. - ה: אביגיל ומנחתה לדוד. - ו: פנישת דוד ואביגיל. - ז: פחד נבל ומותו. - ח: דוד ואביגיל.

פרק כו.

ש א ל ו ת :

מה אמרו הויפים לשאול? - מה עשה שאול? - אנה חנה שאול? - מה עשה

דוד בלילה? - מי יכר אתו אל מתנה שאול? - מה ראו שם? - מה אמר אבישי? -
מה אמר לו דוד? מה עשה? - מה קרא דוד אל אכגר? - מה אמר לו שאול
בשהמיו? - מה ענהו דוד? - השב דוד אל שאול? - מדוע?
תכנית הספור.

א: מלשינות הזיפים בפעם השנייה. - ב: דוד ואבישי במתנה שאול.
ג: חנית שאול וצפתת הפנים בידי דוד. - ד: קריאת דוד אל אכגר.
ה: דברי שאול ודוד.

פרק כו

שאלות:

מה אמר דוד? - מדוע השב. שסוף סוף יפל ביד שאול? - מדוע לא האמין
לשאול שלא ירדפו עוד? - אנה הלך? - אנה ישב עם אנשיו? - מה בקש דוד
מאביש? - למה בקש זאת ממנו? - איזו עיר נתן לו? - מה היה עושה דוד אז?
על מי היה מתגפל? - מה היה אומר לאביש? - מדוע אמר כן? - מה היה עושה, כד
שלא יודע הדבר? - מה חשב אביש על דוד? - במה יטב דוד בארץ פלשתים?

פרק כח

שאלות:

א: הנגת דוד ומהלכתו. - ב: דוד בגת אצל אביש. - ג: בקשת
דוד מאביש. - ד: מעשי דוד וגדודו. - ה: דבריו לאביש. - ו: אמונת
אביש בדוד.

פרק כח

שאלות:

מה עשו הפלשתים? - מה אמר אביש לדוד? - מה אמר לו דוד? - מה הבטיחה
אביש? - איה חנו הפלשתים? - איפה היא העיר שונם? - ואנה היה שאול? - ואיפה הר
הגלבוע? - מדוע חרר לב שאול? - מה עשה? - מה אמר שאול לעבדיו? - מדוע
סנה שאול אל בעלת אוב? - איה ישיבה בעלת האוב? - מה אמרה לו האשה? - מדוע
השמיד שאול את האובות והידעונים מן הארץ? - את מי בקש להעלות לו? - מה אמר
לו שמואל? - מה ענהו שאול? - ומה אמר לו שמואל? - איה רשם עשו עליו דברי
שמואל? - מה בקשה ממנו האשה? - מה שמה לפניו לאכל?

תכנית הספור.

א: הכנת הפלשתים למלחמה בישראל. - ב: אביש ודוד. - ג: הרדת
לב שאול. - ד: שאול בעין דוד. - ה: החוות תקשת. - ו: שיבת שאול
אל המתנה.

פרק כט.

שאלות:

איה עמרו מחנות הפלשתים? - ואיה חנו בני ישראל? - מה אמרו שרי הפלשתים
בשראו את דוד וגודוד? - מה עזם אביש? - מה אמרו לו הסקנים? - מה אמר אביש
אל דוד? - מה אמר לו דוד? - מדוע אמר דוד בכה? - מה ענהו אביש?

פרק ל.

שאלות:

מה קרה בצקלג, בעת היות דוד ואנשיו במחנה פלשתים? - מה היה כאשר
שבו? - מדוע קעסו האנשים על דוד? - מה עשה דוד בצר לו? - ומה ענהו ה'? -
איה עמרו מאתים איש? - את מי מצאו אנשי דוד בדרך? - מה ספר לרוד? - איך בא
דוד אל הגודר? - כמה ארכה המלחמה? - מה לקח דוד מהם? - מה אמרו האנשים
הרעים? - מה עזם דוד? - למי שלח דוד מתנות מן השקל?

תכנית הספור

(א): דוד ואנשיו במחנה פלשתים. - (ב): קצף סרגי הפלשתים. -
(ג): תשובת דוד ואנשיו לצקלג. - (ד): שרפת צקלג ושבי יושבית. - (ה): צער
של דוד. - (ו): תריפת אסר הגודר. - (ז): העבר המצרי. - (ח): הנצחון
הגדול והשלל הרב. - (ט): דברי צרי העין ותשובת דוד. -

פרק לא.

שאלות:

מי נצח במלחמה הזאת? - מדוע פחד שאול מהמורים? - מה אמר שאול לנושא
כליו? - מדוע לא אבה נושא כליו להרנו? - מי עיר בקש מנושא כליו בדרך הנדוד? -
מה הוא ההבדל בין שני האנשים האלה? - המלא נישואי-הכלים ההוא את בקשתו? -
מה עשה נושא כליו של שאול בראותו את אדוניו מת? - מדוע עשה כן? - הנם
יושאי-הכלים ההוא פחדו למות עם אדוניו יחד? - מדוע? - מי עוד מת עם שאול יחד? -
מה עשו אז יושבי עמק זרעאל ושפת הירדן? - מה מצאו הפלשתים ממחרת? - מה
עשו לגנות שאול ובניו? - מה עשו אנשי גיבש וגלעד? - מדוע עשו זאת? -

תכנית הספור.

א: המלחמה והפסלה הגדולה. - (ב): רגעי שאול האחרונים. - (ג): מנוסת
העם מעריהם. - (ד): שמחת הפלשתים בנצחונם. - (ה): אנשי גיבש וגלעד
והפגרת-טובתם לשאול. -

נְבִיאִים רִאשׁוֹנִים

עם כאור חדש, מפות וציורים רבים

מאת

ש. ל. גרדון.

ד.

סֵפֶר שְׁמוּאֵל ב.

רנ

ורשה, תר"פ

בדפוס ש. סקורה וי. מזלנער נובליפקי 6.

*Państwo Israel
Palestyna to
jest Państwo żydów*

WARSZAWA—

Drukarnia SZ. SIKORA i I. MYLNER Nowolipki 6

מבוא לספר שמואל ב'.

ספר שמואל ב' הוא ספר תולדות דוד המלך, מיום עלותו על כסאו עד ימיו האחרונים. זהו ספר הסטורי עתיק, מעשה ידי סופר אמן, הערוך בהבנה הסטורית עמוקה של הסבות והמסוככים בכל המאורעות. סופר זה חי בחצרו של דוד ועינו החדה התבוננה אל כל פרטי החיים בבית המלך, והוא היה גם עד חי למרידה הגדולה שהתחוללה אז בבית המלוכה, הודות לחולשתו של דוד לאבשלום בנו האהוב. הספור הגדול הזה, הנמשך מפרק א' בספרנו עד מלכים א' פרק ב', י"א, הוא חלק מספר תולדות דוד, שנכתב בימי שלמה. מלבד זה היו לנגד עיני הסופר רשימות עתיקות על דבר מאורעות מדיניים חשובים, שקרו בימי דוד (פרק ח' ופרק י') ורשימות קצרות (פרק ח', ט"ז—י"ה, ופרק כ', כ"ג—כ"ט).

דִּוְד הַמֶּלֶךְ. — דוד הוא הגבור האהוב ביותר בהסטוריה הישראלית. ספור תולדותיו, הנמשך מפרק ט"ז בשמואל א' עד מלכים א' פרק ב', הוא התולדה היותר מפורטת ורחבה והיותר מושכת את הלב מכל תולדות הגבורים שכתבי הקדש. דוד, מלבד סגולות נפשו הנפלאות, היה איש מאושר מאין כמוהו. בכל נדודיו ותלאותיו הרבים, עד הגיעו, מאחר עלותו לכסא ממלכת ישראל, הננו רואים, כי מלאך האושר סוכך עליו בכנפי חסדו ושומר עליו לבל תאונה לו כל רעה. גם כשעלה על כסא המלוכה בחברון, נתגלגלו מסבות המאורעות באופן היותר מתאים לחפצו. כל תנאי החיים בתקופה ההיא הכשירוהו ועזרו לו לעלות מעלה מעלה. דוד הוא סמל ההתאמה של ההצלחה המקרית עם הערך הפנימי של האדם. הכהונה והנבואה — שני הגורמים האלה, רבי ההשפעה בחיי הממלכה, שהיו בעוכרי שאול, המלך הראשון לישראל, שני אלה היו עמודי התווך של מלוכת דוד. דוד היה חביבם של הכהנים והנביאים, וממילא היה חביבו של העם כולו. הצללים הקלים, שיכלו להעיב מעט את שמי אשורו של המלך הצעיר הם: רציחות אבנר ואיש בישת; דבר זה יכול היה להטיע חשד על דוד, כי ידו היתה באמצע. ואמנם בתקופה הקדומה ההיא, לפי מושגי המוסר שלה,

היו מעשים כאלה בחצרות המלכים מעין „מעשים בכל יום“; אבל דוד ידע להוכיח את צדקתו ובור לבבו, עד כי ידע כל העם, כי לא היתה מהמלך להמית את אבנר, ואמנם רציחת אבנר, שהיה אז באמת בעל בריתו של דוד, והשפעתו היתה רבה על שבטי ישראל, היתה רק אבדה לדוד, ולא יכלה להעשות ברצונו. קינתו הקצרה והיפה ואבלו האמתי על אבנר לא רק שעשו כבוד רשמו, אלא שמשכו אליו גם לבות הנוטים אחר בית שאול. גם ברציחת אשבעל [=איש בשח] אי־אפשר היה להאשים את דוד: אחר מיתת אבנר היה אשבעל איש מת גם בחייו. ובכלל אנו רואים, כי מלבד התגרות, שהיו בין אנשי דוד ואנשי אשבעל, שכנראה היתה סבתן מצד בית שאול, לא הראה דוד איבה גלויה לשאול אויבו, ובשאיפתו למלוכה על כל ישראל, לא עמד כצר לבית המלוכה הקודם; אלא, אדרבה, בדרישתו מאשבעל להשיב לו את מיכל אשתו, רצה להראות לעם, כי חתן המלך שאול הוא, ובשביל זה ראוי והגון הוא לרשת את כסאו. וכמו שהגיע למלוכה בהברון על ידי משא ומתן עם זקני יהודה בני שבטו ועל ידי מתנות, ששלח להם „משלל אויבי ה'“, ולא בשפיכות דמים וביד חזקה, כן עשה גם בנוגע ל„לכידת“ המלוכה על ישראל. על זה תעיד לנו משלחתו לאנשי יבש גלעד (כ', ה'-ז'). גם קינתו הנפלאה על שאול ויונתן, המלאה רגשי אהבה וכבוד לשני גבורי ישראל אלה, קינה זו, שאין ממיל ספק בעתידותה ובשייכותה לדוד, ופקודתו ללמדה לבני יהודה (א' י"ח), מוכיחה על חכמתו המדינית וישרת נפשו כאחד. קינה זו, שהושרה בפי העם, יכלה אך להשריש בלב העם רגשי כבוד לשאול, וביחד עם זה גם רגשי כבוד ואהבה לדוד. גם בהתיחסותו הטובה למפיבשת — מריבעל — בן יונתן, הראה דוד גם רגש יפה של הכרת טובה למיטיבו, גם חכמה וזהירות, בהוציאו אותו מסביבתו בקרב בני בנימין שבטו וישימהו באוכלו שולחניו; וממילא היתה עינו פקוחה על כל דרכיו ועלילותיו. הוקעת שבעת בני בית שאול לא היתה, כנראה, באשמת דוד, שפקדותו המדינית עוררה אותו, להפק, להראות חבה לבני בית שאול, אלא באשמת אביתר הכהן, שאמר לדוד בשם ה': „אל שאול ואל בית הדמים, על אשר המית את הגבעונים“ (כ"א א', וראה שם בבאור); ואביתר היה שונא בנפש לבית שאול, שהשמיד את כל בית אביו, כהני נוב, והיה „גואל הדם“. מובן, כי קרובי שאול ובני בנימין השונאים לדוד מצאו מקום לחשוד בו, כי ידו היתה באמצע, ולפיכך קרא לו שמעי בן גרא: „איש הדמים... השיב עליך ה' כל דמי בית שאול, אשר מלכת תחתיו“. אבל באמת היה דוד נקי מעון זה; כי אין ספק, שהסופר שספר, לנו על דבר רציחת אורית, היה מספר גם על דבר החשד הזה, לו היה בו ממש.

מַלְחָמוֹת דָּוִד בַּפְּלִשְׁתִּים. — כל זמן שהיה דוד מֶלֶךְ בַּחֲבֵרֹן עַל שֵׁבֶט
 יְהוּדָה לְבַד, הָיָה אִישׁ בְּרִיתָם שֶׁל הַפְּלִשְׁתִּים וּנִכְנַע לָהֶם; אֲבָל כְּשֶׁנִּבְחַר לְמֶלֶךְ
 יִשְׂרָאֵל, בָּא בַּהֲכָרָה הַפְּרוּד בֵּין דָּוִד וּבֵין הַפְּלִשְׁתִּים. הִתְנַאי הָרָאשִׁי, שֶׁהָיָה דְרוֹשׁ כִּדִּי
 שִׁיכִירוֹהוּ לְמֶלֶךְ יִשְׂרָאֵל הִיָּה--שְׂבִירַת עוֹל הַפְּלִשְׁתִּים, זֶה הָאוֹיֵב הַהִסְטוֹרִי שֶׁל
 עַם יִשְׂרָאֵל. הַפְּלִשְׁתִּים הִבִּינוּ זֹאת, וּמִהֲרוּ לְהִתְנַפֵּל עָלָיו קוֹדֵם שֶׁהָיָה מוֹכֵן לְמַלְחָמָה,
 בְּרוּר הַדְּבָר, שֶׁאִזּוּ הַתְּחִלָּה תְּקוּפָה שֶׁל מַלְחָמוֹת גְּדוּלוֹת בֵּין דָּוִד וְהַפְּלִשְׁתִּים, יִשְׁלַא
 נוֹכְרוּ בִּסְפָרָנוּ. מִסְדֵּר הַסֵּפֶר מְזִכִּיר רַק שְׁתֵּי תַגְרוֹת בְּלִת־יְחֻשׁוֹנוֹת, שֶׁהָיוּ לְדוֹד עִם
 הַפְּלִשְׁתִּים. אֲבָל הַסְּפוּרִים הַקְּטָנוֹת הַבָּאִים בְּתוֹר מְלֹאִים בְּסוֹף הַסֵּפֶר (כ"ג ח', כ"ד)
 עַל דְּבַר גְּבוּרַת גְּבוּרֵי דָוִד בְּמַלְחָמוֹתָם עִם הַפְּלִשְׁתִּים מְרַאִים, כִּי הָיוּ לְדוֹד מַלְחָמוֹת
 רַבּוֹת וְגְדוּלוֹת עִם הַפְּלִשְׁתִּים, עַד שֶׁנֶּחֱלַ נִצְחוֹן גָּמור וּמוֹחֵלֵט. מַמְלַכַת יִשְׂרָאֵל יָכְלָה
 לְהִתְבַּסֵּס רַק עַל מַפְלַת הַפְּלִשְׁתִּים. שְׂאוֹל הִתְחִיל בַּהֲצַלְחָה וְלֹא גָמַר, וְדוֹד יָדַע
 לְהִתְחִיל וּלְגָמֹר. לִחְזֹק הַפְּלִשְׁתִּים הָיָה הַגּוֹרֵם הָרָאשִׁי לְאַחֲדוֹת הָעָם. שְׂאוֹל חִזַּק אֶת
 הָאַחֲדוֹת בְּמַלְחָמוֹתָיו, וְדוֹד הִבִּיא אוֹתָהּ בְּנִצְחוֹנוֹתָיו לְיָדֵי שְׁלֹמֹה. הַנִּצְחוֹן הַמוֹחֵלֵט
 עַל הָאוֹיֵב הַהִסְטוֹרִי הַזֶּה עָשָׂה אֶת דָּוִד לְאוֹהֵב נֶפֶשׁ הָאוֹמָה וְלִסְמַל הָאַחֲדוֹת שֶׁל
 שְׁבֵטֵי יִשְׂרָאֵל. אִי־הַצְלַחְתּוֹ שֶׁל הַמֶּלֶךְ הַמִּתְחִיל לְעוֹמֵת הַצְלַחְתּוֹ שֶׁל גּוֹמֵרָה, מְתוֹאֵרָה
 נֶשִׁיר הַקֶּצֶר, שֶׁהָיָה שְׁגוֹר בְּפִי הָעָם:

הִנֵּה שְׂאוֹל בְּאַלְפָיו, וְדָוִד בְּרִבְבוֹתָיו.

עַל יָדֵי דָוִד פִּסְקָה הַסִּכְנָה הַפְּלִשְׁתִּית לְגִמְרָה. אֲמֵנָם גַּם בְּתַקּוּפַת שְׁתֵּי
 הַמַּמְלָכוֹת הָיוּ עוֹד מַלְחָמוֹת עִם הַפְּלִשְׁתִּים, אֲךָ לֹא הָיוּ לָהֶן אוֹתוֹ הָעוֹז וּסְכַנַת קִיּוֹם
 הָעָם הַכְּרוּכָה בָּהֶן. כָּל שְׂאֵר הַנִּצְחוֹנוֹת, שֶׁנֶּחֱלַ דָּוִד בְּמַלְחָמוֹתָיו עִם כָּל אוֹיְבֵי הָעָם
 מִסְבִּיב, הוֹסִיפוּ וְרִי תִהְיֶה לְרֹאשׁ הַמִּנְצָח הַגָּדוֹל, אֲבָל הַנִּצְחוֹן הַיְחִידִי, שֶׁנָּתַן אֶת
 גְּטָחוֹן הַקִּיּוֹם לָעָם יִשְׂרָאֵל, הִיָּה נִצְחוֹנוֹ עַל הַפְּלִשְׁתִּים.

דָּוִד בִּירוּשָׁלַיִם. — אֲךָ נִבְחַר דָּוִד לְמֶלֶךְ עַל יִשְׂרָאֵל, רָאָה רָאשִׁיחַ לָךְ
 לִיסַד מַרְכֵּז מְדִינָי לְמַמְלַכַת יִשְׂרָאֵל; וְלִתְכַלִּית זֶה בָּחַר בִּירוּשָׁלַיִם, שֶׁלֹּכֵד בִּסְעָרָה
 מִיַּד הַיְבוּסִי. בְּבַחֲרֶיהָ זֶה הָרָאָה דָּוִד אֶת מַבְטּוֹ הַמְּדִינִי הַחַד: עִיר יְבוּסִית זֶה,
 שֶׁהִפְרִידָהּ בְּמִשְׁךְ שְׁנוֹת מֵאוֹת בֵּין שְׁבֵטֵי הָהָרִים וְהַצִּפּוֹן, הִיָּתָה צְרִיכָה לְאַחֵד אֶת
 שְׁבֵטֵי הָהָרִים וְהַצִּפּוֹן לָעָם אֶחָד. הוּא יִצַּר נִקְוֹת־לִפְקֵד נִיטְרָלִית לְאַחֲדוֹת שְׁבֵטֵי
 יִשְׂרָאֵל, וּכְזֹאת הָרָאָה, שֶׁהוּא עוֹמֵד מֵעַל הַפְּרוּדִים וְהַנְּגוּדִים הַפְּנִימִיִּים שֶׁל הַשְּׁבֵטִים.
 דָּוִד הִשְׁאִיר אֶת הַיְבוּסִים הַנִּכְנָעִים בְּעִירָם עַל נַחֲלָתָם, בְּשִׁבְעֵי שְׁשֻׁאף לְהַתְּבוֹלָלוֹת
 בִּשְׁלוֹם שֶׁל שְׂרִידֵי עַמִּי כְנַעֵן בְּעַם יִשְׂרָאֵל. דָּוִד הֶאֱמִין בַּכֹּחַ הָרְאוּמִי הַכֹּבֵד שֶׁל
 עַם יִשְׂרָאֵל, שִׁוְכַל לַעֲבֹל גַּם אֶת הַיְסוּדוֹת הַזֵּרִים, שִׁיְהִיו לְעֵצָם מַעֲצָמָיו וּלְבִשָּׁר מְבַשְּׂרוֹ.

כל חפצו היה לעשות את עם ישראל לעם גדול וחזק, אדיר בכחו וברוחו. וכדי להגדיל ערך המרכז המדיני שיצר, עשהו גם למרכז-דתו; כי הביא את הארון ציונה לעיר דוד, הארון הושם באהל על הר ציון; והו סמל אחדות אפרים ויהודה: „ארון האלהים“ היה במשך שנים רבות סמל הקדושה לבית יוסף בשלה, וה„אהל“ זהו מקום הקולטום לשם יהוה ביהודה ושאר שבטי הדרום. בזה השתדל דוד להסיר את הנגודים הדתיים שבין השבטים. המרכז המדיני שיצר דוד היה מאז לאוצר כל קדשי קדשיו של עם ישראל. אם עלתה ירושלים בערכה העולמי על כל שאר הערים העולמיות כבבל, תִּקְוֶן המצרית, אתונה, אלכסנדריה ורומי, ואם היא עודנה משאת נפשם של עם ישראל, הנה היה זה לא בשביל ערכה הפוליטי בכנען עוד לפני כניסת ישראל לארץ כנען, גם לא בשביל היותה המרכז המדיני של ממלכת ישראל, אלא בשביל הקדושה הלאומית, שהצטמצמה בה על ידי הצגת הארון על הר ציון. דוד יסד את הבסיס לאמונה הישראלית. משה נתנה לשבטי רועים, ודוד נתנה לעם ישראל; אמונת הרועים היתה לאמונת עם קולטורי. יהוה, אלהי השבט, היה לאלהי העם והארץ. דָּוִד שֶׁל דְּבָרֵי הַיָּמִים. — האגדה העממית המאוחרת מספרת בדברי הימים, כי דוד הקדיש הרבה כסף וזהב מכל השלל, אשר אסף במלחמותיו, לבנין בית-המקדש, וגם הכין את כל החומר הדרוש לבנינו; כל זה מסר דוד לשלמה בנו, ויצוהו לבנות בית לאלהי ישראל. הרגש הלאומי נפגע, כנראה, מן העובדה, כי בעריכת התכנית ועבודת הבניה של מקדש אלהי ישראל, השתתפו הצירונים, עובדי הבעל; ולא רק במלאכת הבנין, אלא גם בהכנת החומר לבנין. רגש הגאון הלאומי, שהיה קשור עם זכר המלך הגדול, לא יכול לבלי ליהס לדוד את האקט ההסטורי הגדול הזה: בנין בית-המקדש, שהיה לו ערך כל כך גדול לעם ישראל, לא לבד בקיומו, אלא גם, ואולי עוד יותר, בחורבנו. ומי הוא אם לא דוד, אשר סדר את הכהנים למחלקותם על מעמדם ואת הלויים והמשוררים על דוכנם לעבודת בית האלהים? הן זוהי הפעולה היותר חשובה בהכרת הלאומית של אותה תקופה. וכיום היה דוד מלך גדול וקדוש, לולא עשה את המעשה הגדול הזה? ואמנם באגדה זו, ילדת התקופה המאוחרת, המעריצה כל כך את קדושת המקדש והעבודה שבו, באגדה זו, השמה לראש דוד יסוד המרכז הדתי על ומסדר עבודת האלהים שבו, גנוזה האמת ההסטורית של יסוד המרכז הדתי על ידי דוד, בשעה שהעמיד את הארון והאהל על הר ציון. פעולה זו של דוד ההסטורי היתה אכן השתיה לבנין המקדש. האידיאה היתה של דוד, הוא אביה מחוללה; שלמה אך הרכיב ושכלל את צורתה. דוד היה אפוא לא רק

אביו של בוגה המקדש, אלא בונהו ומיסדו בעצמו, וזה חי דוד בזכרון האומה.
דוד המשורר. — על יסוד מקורות הסמוריים המסידים לפי תומם וקנינת
דוד על שאול ועל אבנר, והתאר: „איש יודע מנן בכנור“, יכולים אנו לצייר
לנו את דוד לא רק בתור אישיות מְרִפֵּית בָּאָפּוֹס הלאומי הישראלי, אלא
גם כמשורר בחסד עליון לכבוד יהוה אלהיו ומושיעו; או כמאסף ישיר קדש
ותומך ומעורר את משוררי דורו לשיר בשירים ולפאר בהם את עבודת האלהים.
בכל זאת עלינו להודות, כי תהום גדול מפריד בין דוד ההסמורי ובין זה שיחמו
אליו שבעים ושנים פרקי ה„תהלים“. דוד ההסמורי האומר: „כי גרשוני היום מהסתפח
בנחלת יהוה, לאמר: לך עבוד אלהים אחרים“ (שמואל א', כ"ו, י"ט), לא היה
מונתיאיסטן במובן הטהור והמחלט של היהדות שלאחר החורבן הראשון; ולפיכך לא
היה יכול לחבר אותם המזמורים, המלאים רוח התקופה המאוחרת. אבל היהדות
של הבית השני יכלה להבין את קשורה ואחדותה הפנימית עם זו שלפני החורבן,
אך על ידי זה שהכירה בגדולי האומה הישראלית של העבר נושאי האידיאות
היותר קדושות של ההוה שלה, וכך אנו עושים תמיד, וכן עושה כל עם לגדולי
וגבורי הרוח שלו בימי קדם. את גדולי העבר אנו מְצַיֵּרִים לנו כמו שהם נתונים
במסגרת זמנם וסביבתם; אנו מכבדים אותם, סולחים לשגיאותיהם בתור תולדות
מחויבות של תקופתם ומקומם, ומתפלאים עליהם כעל אנשי רוח ולב, אשר
התנשאו כענקים מעל לכל בני דורם ותקופתם. אבל רגשי אהבה וכבוד
יעוררו בלבנו רק בשעה, שאנו מוצאים בהם מה שֶׁיִּקָּר וקדוש לנו. הדורות
המאוחרים לא טעו כלל בראותם בשרי הקדש את צִנְאָתוֹ של דוד המלך, זה
המיסד את ההכרה הלאומית ויוצר מחדש את ההכרה הדתית של עם ישראל.
כי מי עוד כדוד ידע לזמר זמירות לאלהי ישראל? המסורה אינה יודעת שם
איש יותר מהולל משם המלך הגדול הזה. הדורות המאוחרים שאבו מבאר השירה,
אשר כרה להם, משיח אלהי יעקב ונעים זמירות ישראל. המשוררים שרו
בשירים וחזרו זמירות ברוח מזמורי דוד. המזמורים הללו הוקדשו ונתחבבו על העם,
בשביל שם המלך-המשורר שנקרא עליהם; כמו שנקראו החוקים החדשים על
שם המחוקק הגדול, משה איש האלהים, ומשלי החכמה, שנצצו על ידי העם
והתהלכו בקרבם — על שם המלך החכם, שהביא את החכמה העולמית-הכללית
לישראל (*). החסרון הוא רק בזה, שמחליפים את אבן הפנה בבנין בעצמו; אבל
זהו רק חסרון הסמורי, ולא חסרון עצמי.

הערות (*) ובתקופה התלמודית, העת שכל חיי האומה נצטמצם בדת, וגדוליה-בד' אמות של

הַמְקוֹרוֹת הַהֶסְטוֹרִיִּים. — הרשימות ההסטוריות של כל עם קשורות עם הקולטורה שלו; עם שאין לו קולטורה, אין לו ספרות, וממילא אין לו הסטוריה. גם לעם ישראל החלה רשימת ההסטוריה שלו עם רכישת הקולטורה. רשימת ההסטוריה העברית, באופן פרימיטיבי, כמובן, מתחילה בזמן קדום מאד, בתקופת המעבר מחיי מדבר לחיי ישוב בארץ כנען; והיא הולכת ומתקדמת ביחוד בתקופת המעבר מחיי שבטים בודדים לחיים לאומיים של ממלכה ישראלית, וכשם שביסוד הממלכה בעצם היו להם העמים השכנים למזרח, שימח לנו מלך לשפוטנו ככל הגויים¹, כך לקחו להם דוגמא מעמי כנען ושכניהם גם ביתר הסדרים הקולטוריים; ואלה היו מושפעים מאד ממצרים ומבבל. כתיבת ההסטוריה במצרים ובבבל התחילה עוד אלפי שנים קודם לכן; אך בכל התקופה הארוכה ההיא לא התקדמה הרבה, וכמו בראשית צמיחתה, כן גם בתקופת המלוכה הישראלית, עמדה כתיבת ההסטוריה במצרים ובבבל תחת פקודת המלך והחצר, למלכי כנען ונשיאיה היו כבר בימי כנען שבטי ישראל לארץ, סופרי החצר, כמו שהיו למלכי הנילוס ונהר פרת; וכך היה גם בחצר מלכי ישראל. היו גם רושמי רשימות פרימיים, שאינם תלויים בדעת המלך, מקרב, בני הנביאים; זה היה אמנם דבר היוצא מן הכלל, אבל רשימות אלו משמשות בתור חומר יקר מאד בכתבי הקדש שלנו, אצל דוד אנו מוצאים כבר מזכיר (גרָאָסוֹוִיזִיר) ו"סופר" דברי הימים, המרכז של החיים ועקרם בתור, נושא הסטורי היה המלך וביתו ושריו, ה"סופר" היה רושם על דבר המלחמות והנצחונות של המלך ושריו הגבורים, על דבר נשי המלך ובניו, התחתנותם וכל מאורעות חייהם, על המבצרים והבנינים השונים, הוצאות החצר, על היחוסים עם מלכים אחרים וכריתת בריתות וכדומה, היתה גם מעין ספירת-העם (סטטיסטיק), שהיתה דרושה לצורך גבית המסים, דבר שהיה שייך לסופר המלך. השקפות ורשימות כאלה, שחוברו בפקודת המלך על מהלך החיים בימי שלשת המלכים הראשונים, נמצאות גם אצלנו, מעט אצל שאול (שמואל א', י"ד, מ"ז-נ"ו) יותר מזה אצל דוד (שם, כ"ה, מ"ג-מ"ד; שמואל ב', ג', ג'-ה'; ח', א'-ט"ז; ח', ט"ז-י"ח; כ', כ"ג-כ"ו; כ"א, ט"ז-כ"ב; כ"ג, ח'-ל"ח) ובמדה גדושה אצל שלמה (מלכים א', ד', ב'-כ'; מ', מפסוק י' והלאה ועוד).

הלכה, והאיריאל הלאומי היה; תלמידיו חכמים מנצחים זה את זה בהלכה², מתואר דוד מלך ישראל כקון ויושב בישיבה, וידיו מלוככות בדם שפיר ושליה³. גם כל גבוריו ושאר בני זמנו; יואב, אחיתפל ומפיבשת היו גבורים במלחמתה של תורה. ואמנם אחרת לא יכלו לתאר להם או את דוד מלך ישראל; כי לולא זאת, איזה ערך ואיזו קדושה היתה לו בעיני חכמי האומה?

ברשימות ההסטוריות של מצרים ובכל אנו מוצאים אך אותם הדברים, שיהיו מענינים את המלך: תחלות ותשבחות לכבודו הגדול בעיני האלילים, ופרשת גבורתו ונצחונותיו, בגומאות גדולות, וכבודו בעיני בני עמו והעמים אשר מסביב. את כל אלה היה צריך סופר המלך לרשום לזכרון לדורות הבאים. וכמוכן, אין שם זכר למפללות ולחסרונות הנהגת המלוכה, ומכל שכן — פגיעה בכבוד המלך בעצמו. לא כן היו הסופרים הישראלים מ"בני הנביאים". הם רשמו לזכרון את האמת ההסטורית כמו שהיתה, וגם אהבתם לגבורי האומה וחביביה לא כסתה על פשעיהם. אמנם, הם האירו את העובדות בהארה מנדנציונית, דתית; הם הביטו על המאורעות והמעשים בהשקפתם הסוביקטיבית, ולא התנשאו למדרגת הסטוריונים אוביקטיבים. אבל את העובדות הביאו כמו שהן, באופן שהקורא יכול לדון עליהן מנקודת-השקפתו הוא. כן אנו יכולים לדון מנקודת השקפתנו על היחס שבין שמואל ושול, על פי העובדות שהשאירו לנו הסופרים "מבני הנביאים" בהארה תיאוקרטית קיצונית. ולא עוד אלא שלטמות הנטיה החזקה שהיתה לבני הנביאים לדוד וההבה הגלויה שהראו לו, לא נמנעו מהביא את המאורעות של בת שבע ושל אמנון ותמר. בכל אופן קשורה ראשיתה של כתיבת ההסטוריה הישראלית עם ראשית תקופת המלוכה בישראל.

יתר מלחמות דוד. — לאחר שבסם דוד את ממלכת ישראל בנצחונות הגדול על הפלשתים, שם לבו להרחיב את גבולותיה על השבון העמים השכנים לישראל. אז החלו מלחמות התגרה הגדולות עם מלכי ארם מצפון, עם אדום מדרום ועם עמון ומואב ממזרח. המלחמות הללו מוזארות בקצור, אך כולן נגמרו בנצחון גמור; אדום נכנעה כלה, ודוד שם בה נציבים; גם מואב היתה לו למס עובד. יותר קשה היתה המלחמה במלכי ארם, שלא נגמרה בקרב אחד. אחרי מפתח הראשונה הוסיפו להתאזר בנבירה נגד ישראל, אך דוד ויואב הכום לסוף מכה רבה וגם בדמשק שם נציבים. המלחמות הללו התנהנו באכזריות גסה, המתאימה לתקופה קדומה זו; אך מעשי האכזריות, שנעשו על ידי דוד, אינם דומים כלל למעשי האכזריות הנוראים והאיומים, שהיו עושים מלכי אשור לאויביהם, שנפלו בידם; והמה התפארו עוד במעשיהם אלה בכתובות, שהשאירו אחריהם לזכרון לדורות.

יחס העם אל המלך. — אחרי הנצחונות הגדולים. גדל כבוד המלך בעיני העם עד מאד, ביחוד בעיני צבאו וגבוריו, לא תצא עוד אתנו במלחמה — אמרו לו — ולא תכבה את נר ישראל. ואמנם מאז ישב המלך בירושלים והנהגת הצבא נמסרה כולה בידי יואב. אישיותו של המלך מתחילה לקבל מעין קדושה. בזה

נִבְרַת הַשְּׁפַעַת כְּבוֹד הָאֱלֹהִים, שֶׁנִּתְּנוּ שָׂאֵר הָעַמִּים לַמַּלְכִּיהֶם. „אַתָּה כְּמוֹנוּ עֲשֵׂה אֲלֵפִים“ כְּלוֹמֵר: הַמֶּלֶךְ שְׂקוֹל כְּנֹגֵד כָּל הָעַם, „וְאִדּוּנִי חֹכֵם כְּמֵלֶאכֶּה הָאֱלֹהִים“. אִזּוּ הֵינֵךְ דּוֹד לַמֶּרֶס פִּסְגַּת הַתְּהֵלָה וְהַתְּפָאֶרֶת: גְּבוּלוֹת יִשְׂרָאֵל רַחְבּוֹ מֵאֵד, נִצְחוֹנוֹתָיו הַנִּפְלְאוֹים עָשׂוּ רוֹשֶׁם כְּבִיר עַל כָּל מַלְכֵי הָעַמִּים הַקְּרוֹבִים וְהַרְחוֹקִים. תּוֹעִי מֶלֶךְ חֶמֶת כּוֹרֶת בְּרִית עִם דּוֹד; גַּם הַצִּדּוֹנִים, זֶה הָעַם הַמִּסְחָרִי הַקְּדֻמָּן, בֹּא בְּבְרִית יִדְרֹת עִם הַמַּמְלָכָה הַיִּשְׂרָאֵלִית הָאִדְרָה. בְּרִית זֶה הַבְּטִיחָה לַצִּדּוֹנִים אֶת הַדֶּרֶךְ בְּעַד הָאוֹרְחוֹת הַמִּסְחָרִיּוֹת, שֶׁהָיוּ עוֹבְרוֹת דֶּרֶךְ אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל אֶל הַמִּזְרָח וְהַדְּרוֹם. בַּתְּקוּפָה זֶה נִבְנְה בְּעֹזֶרֶת חֵירָם מֶלֶךְ צוּר הֵיכַל מְלוּכָה לְדוֹד. עִם הַגְּדֻלָּת הַכַּח הַמִּדּוּנִי נִתְחַדְּשׁוּ מִשְׁרֹת הַשּׁוֹבוֹת בַּחֲצֵר הַמֶּלֶךְ. נִשְׁכְּרוּ גִדּוּרֵי „הַכְּרִיתִי וְהַפְּלֵתִי“ לַהֲיוֹת שׁוֹמְרֵי רֹאשׁ הַמֶּלֶךְ; הִנְהִיגוּ גַם אֶת „הַרְצִים“, לֵאלּוּ פִי מִנְהַג מַלְכֵי מִצְרַיִם. כְּבוֹד דְּמֶלֶךְ הַמִּזְרָחִי דִּרֵשׁ לַהֲגִדִּיל גַּם אֶת הַרְמֹן הַמֶּלֶךְ, וְלַהֲבִיא בּוֹ מַלְבָּד נָשִׁים גַּם פִּילֶגְשִׁים לֹא מַעֲסוֹת, וּמִן הַבַּיִת הַזֶּה נִפְתַּחַה הָרַעָה אֶל הַמֶּלֶךְ הַמְּאוֹשֵׁר.

הַמְּרִידָה הַגְּדוּלָּה. — הַפְּרֹד הַפְּנִימִי בֵּין הַשְּׁבָטִים, שֶׁעָמְלוּ שְׁנֵי מַלְכֵי יִשְׂרָאֵל הָרִאשׁוֹנִים לְבַטֵּל, הָיָה עָמוֹק יוֹתֵר מִדִּי עַד כִּדִּי לְבַטֵּלוֹ לְגַמְרָה. אֲפֹשֶׁר הָיָה רַק לַהֲמַעֲיֹטוֹ, לְחַסְתִּיר מַעַשׂ אֶת בְּלִישְׁתּוֹ מֵעֵין רֹאֵה; אֲבָל בְּכָל שַׁעַת חֲכִישֵׁר נִתְגַּלָּה שׁוֹב עַל פְּנֵי שֵׁמֶחַ הַחַיִּים בְּכָל תְּקֵפוֹ.

בַּחֲרִית יְרוּשָׁלַיִם לְבִירַת הַמַּמְלָכָה וּלְמִרְכּוֹ הַדְּתִי לֹא יִכְלָה לִישֹׁר לְגַמְרָה אֶת נְגוּדֵי הַשְּׁבָטִים. בְּנֵי יְהוּדָה לֹא יִכְלּוּ לִשְׁכּוֹחַ, כִּי דוֹד הַמֶּלֶךְ „עֲצָמָם וּבִשְׂרָם הוּא“. עֲזִיבָתוֹ אֶת חֲבֵרוֹן, בִּירַת יְהוּדָה הָעֵתִיקָה, וְיִשְׁבְּתוּ בִּירוּשָׁלַיִם הָיוּ בְּעִינֵיהֶם כְּסִימָן שֶׁל הַתְּרַחֲקוֹת מֵהֶם וְהַתְּקַרְבוֹת לְמִרְכּוֹ הַקְּדוֹם שֶׁל אֲפִרַיִם. לְעוֹמֶת זֹאת הָיָה שֶׁבֶט יְהוּדָה אֲבֵן הַפִּנָּה כְּבִנְיָן הַמַּמְלָכָה הַיִּשְׂרָאֵלִית. הַשְּׂרִים הַיּוֹשְׁבִים רִאשׁוֹנָה בְּמַלְכוּת הָיוּ, בְּלִי סֶפֶק, מְבִנֵי יְהוּדָה, וְיוֹסֵף וּבְנֵימִין הָרִגִּישׁוּ עֲצָמָם כְּשִׁבְטִים מְמַדְרָגָה שְׁנִיָּה. וְכֵה הִיתָה קִנְאֵת הַשְּׁבָטִים הַגְּדוּלִים כֹּאשׁ עֲצוּרָה בְּקִרְבָם, הַחֲמִירִים הַמְּתַלְקִים לֹא חָסְרוּ אִפּוֹא; צָרִיךְ הָיָה שִׁיפּוֹל נִיצוּץ קָטָן לְתוֹכָם, כִּדִּי שֶׁתְּפָרוֹץ הָאֵשׁ וְתִתְלַקֵּה הַמְּדוּרָה הַגְּדוּלָּה. וְנִינְצוּצוֹת כֹּאֵלָה יֵצְאוּ מִתּוֹךְ בֵּית הַמֶּלֶךְ בְּעֲצָמָם. מַעֲשֵׂה בַת שֶׁבַע וְרִצִּיחַת אֹרִיָּה עַל יְדֵי דוֹד נִתְּנוּ חֶרֶב בִּידֵי אוֹיְבֵי דוֹד וּמִקְנָאיוּ; וְאַחִיתֶּפֶל, אֲבִי אֲבִיָּה שֶׁל בַּת שֶׁבַע, הָיָה לְגִיּאֵל הָדָם שֶׁל חֲתָנוֹ הַנִּרְצָח, וְהוּא הָיָה אַחֲרֵי כֵן רוּחַ הַחַיָּה בְּמִרִידַת אֲבִשְׁלוֹם. הַהֲרִמּוֹן הַגְּדוֹל. בְּעֶרֶךְ, שֶׁל הַמֶּלֶךְ הַפִּיץ אֶת זֶרַע הַשְּׁנֵאָה וְהַקְּנָאָה בְּמִשְׁפַּחַת הַמְּלוּכָה. שְׁנֵאֵת הַנָּשִׁים וְקִנְאֲתָן זֶה כּוֹז הָיוּ לְמוֹרֶשֶׁה לְבִנְיָהֵן. וְהִנֵּה בֹא הַמְּאוֹרֵעַ שֶׁל „אֲמִנּוֹן וְתַמָּר“, וְאֵם בְּקֶשׁ דוֹד לִשְׁבֹּת בִּשְׁלוּהָ, צָרִיךְ הָיָה לְהוֹטֹת כְּלָפִי חֶסֶד לְאֲמִנּוֹן יוֹרֵשׁ הָעֵצֶר, שְׂאֲחֵר „מַעֲשֵׂה בַת שֶׁבַע“ לֹא הָיָה גְּרוּעַ מִמֶּנּוּ. אִזּוּ הַתְּלַקְּהָ הַשְּׁנֵאָה בְּלֵב אֲבִשְׁלוֹם, אַחֵי הָעֵלּוּבָה, שְׁנֵאָה יִשְׁהַבִּיֵּא לִידֵי רִצִּיחַת אֲמִנּוֹן וּבִרְיַחַת

אבשלום. ואז גמלה בלב אבשלום מזמת המרידה; וכשהושב ירושלימה על ידי יואב התחבר עם אחיתפל והמרידה התלקחה בכל הארץ. מרכז המרד היה בחרון. ברגעים הראשונים היה דוד כאיש נדהם. האסון והכאב היו גדולים מנשוא לאיש, למלך ולאב האומלל; אך עוז רוחו ובינתו העמוקה שבו אליו מהר, וחיש מצא לו מוצא מן המצב המסוכן הזה. חושי יועצו וצדוק ואכיתר הכהנים ידיו בירושלים, ויואב שר הצבא ואבישי ואחי וכל חיל הגבורים הנאמנים לדוד בכל לב ונפש, השיבו לדוד את כסאו ונזר מלכותו, ואבשלום הומת בידי יואב, למרות פקודת דוד.

עוד אפיזוד קטן לנה את מרידת אבשלום: שבע בן בכרי ממשפחת שאול נסה את הנסיון האחרון להשיב את המלוכה לבנימין שבטו, ולא הצליח. הממלכה נכונה ביד דוד.

המפוסים. — בכל ספורי כתבי הקודש אין אנו פוגשים כל כך הרבה נפשות הסטוריות עם אפני־דבור אופיים, כמו שאנו פוגשים בספור זה של מרידת אבשלום. דבר זה מעיר על עתיקותה של מסורה הסטורית זו. כל הנפשות מקבלות על ידי דוד אור וחיים, כצמחים הללו על ידי השמש, אמנם גם כתמי השמש נראים פה בכל בליטותם. הפרקים המספרים על דבר מרידת אבשלום מבליטים כל כך את תכונת נפשו של דוד ומראים לנו את צורתם המסוימה של שאר גבורי התקופה ההיא. חולשת דוד לבניו היתה, כמו אצל יעקב, הסבה לשנאה ולקנאה ביניהם; ובכל זאת כמה אנושית היא וכמה נוגעת עד נפשנו אהבתו העזה לבניו. האוהב הזה אינו יכול לענוש לא את אמנון בכורו ולא את אבשלום רוצחו. מתגעגע הוא על אבשלום בנו המתגורר בנכר. גם לאחר שראה, כי בן יקר זה מבקש את נפשו וגם נוכח, כי לא תהיה לו פליטה מפני אבשלום, ולבו נשבר בקרבו למראה הבגד והמעל הנורא הזה, גם אז לא חדל לב האב לדפוק אליו באהבה נסתרה; ולפני המלחמה, שצריכה היתה להכריע את גורלו: לחיים או למות, הוא מצוה את שרי הצבא: „לאש לי לנער לאבשלום“. כשבא אליו הציר לבשר תוצאות המלחמה היתה שאלתו הראשונה: „השלוש לנער אבשלום?“ וכמה נוגעת עד נפשנו קינתו המרה על בנו האהוב: „בני, אבשלום; בני, בני! מי יתן מותי אני תחתך, אבשלום, בני בני! כמה טבעיות, כמה רוח ורגש אמתי יש בקריאה זו! תמונה זו של אב רחום השוכח הכל וסולח לכל ואוהב בלי גבול מושכת את לבנו וקוסמת את נפשנו בקסמה הרב ובעשרה הפנימי, הנפשי; ואם נציב את התמונה הרבה, מלאת־הרגש, הזאת לעומת התמונה הקשה של שאול האומר: „כה יעשה לי אלהים וכה יוסף כי מות תמות, יונתן!“ יגדל אורה שבעתים.

יִזְאָבֶּבֶת. — כמו בכל המלחמות הקודמות, כן גם בהשקטת המרד של אבשלום היה יואב עוזרו הנאמן ויד ימינו של דוד. הגבור הנפלא ושר הצבא הגדול הזה היה נאמן ומסור למלכו הגדול כל ימי חייו. אמונתו לדוד וקנאתו לכבודו הגיעו עד לכדי התבטלות עצמית. הגבור הזה, שיש בו כל כך הרבה מן הפראות ברדיפתו אחר הכבוד, עד שלא ישוב מפני כל, ואפילו משפיכת דם נקי, באופן כל כך שפל, כרציחת אבנר ועמשא, בשעה שהוא אוהו בזקנו של זה האחרון לנשק לו — בעל הטבע הסוער והתפאָנני הזה שולח לדוד לאמר: „אסוף את יתר העם וחנה על העיר וְלָכְדָהּ, פֶּן אֶלְכַּד אֶנִּי אֶת הָעִיר, וְנִקְרָא שְׁמִי עָלֶיהָ.“ זוהי מסירות מוחלטת ואמונה אידילית, שאין דוגמתן. רצון המלך ואשרו היו לו לחוק, אפילו בדברים שהיו נגד הכרתו הפנימית, כרציחת אוריה החתי. ובכל זאת כאשר ראה, כי אם ישמע לפקודת המלך: „לֹאֵאֱשֶׁר לִי לָנֶעַר לֹאֲבִישָׁלוֹם“, לא יבוא קץ למרידה, וחיי המלך וכסאו יהיו בסכנה, צוה להרוג את הבן הסורר, אף כי ידע, שבדבר הזה יעורר עליו חמת המלך. הוא לא רק הקדיש את כל חייו לטובת המלך ולכסאו, אלא גם אהב אותו אהבה תמה; ואולי לא את דוד אהב יואב, אלא את עמו וארצו, ודוד היה לו רק סמל העם והארץ. אהבת יואב לעמו מצאה בטוי בקריאתו: „חֹזֶק וְנִתְחַזְּקָה בְּעַד עַמּוּנוֹ וּבְעַד עַרְיֵי אֱלֹהֵינוּ! וּבְרֹאוֹתָיו כִּי דוֹד הָאֵב שׁוֹכֵחַ אֶת דוֹד הַמֶּלֶךְ וְאֶת חֻבּוֹתָיו לִשְׂרָיו וְעַבְדָּיו, הַמּוֹסְרִים אֶת נַפְשָׁם עָלָיו, וְפֹנֶה לָהֶם עוֹרָף, בְּשָׁעָה שֶׁהוּא צָרִיךְ לְהֹקִיר כָּל כֶּךָ אֶת עַבְדָּיו הַמַּעֲמִים שֶׁנִּשְׁאָרוּ נֹאמָנִים לוֹ מִכָּל הָעָם, הוּא מְרִים קוֹלוֹ בְּתוֹכָהּ קִשָּׁה, כֹּאשֶׁר יוֹכִיחַ הָאֵב אֶת בָּנוּ; הַיּוֹבֶשֶׁת הַיּוֹם אֶת פָּנָיו כָּל עַבְדֶּיךָ הַמִּמְלָכִים אֶת נַפְשָׁךְ!“ ובראותו כי אין דבריו פועלים על האב הנואש, הוא נועז להשמיע באוזניו דבר, אשר לא נועז עוד איש להגיד למלך ואשר לא שמע עוד שום מלך מפי עבדו: „בְּה' נִשְׁבַּעְתִּי כִּי נֹאסֵר אֵינִךְ יוֹצֵא, אִם יֵלֵךְ אִישׁ אֶתְךָ הַלַּיְלָה!“ זהו אִיוֹם בְּבִגְדֵי־הָאִיוֹם כֹּזֶה יוֹכֵל לִצְאָת אֶךְ מִפִּי עַבְדְּךָ נֹאמֵן וְאוֹהֵב, בְּשָׁעָה שֶׁהוּא רֹאֵה, כִּי הַמֶּלֶךְ בּוֹגֵד בְּעַצְמוֹ וּנְחָרִיב אֶת עוֹלָמוֹ בְּרִגְשָׁנוֹתָיו הִיתְרָה. אִיוֹם כֹּזֶה לֹא יוֹכֵל הַמֶּלֶךְ לִשְׁמוֹעַ, וְאִם יִשְׁמַע, לֹא יִשְׁכַּחנּוּ לְעוֹלָם, וְיֹאב הֵבִין זֹאת, וּבְכָל זֹאת הִשְׁתַּמֵּשׁ בַּאֲמָצֵי הַמַּסּוּכֵן הַזֶּה, כִּי לֹא הִצִּיל אֶת דוֹד הַמֶּלֶךְ, שֶׁאֵךְ אוֹתוֹ אֶהֱבֶה, מִפְּנֵי דוֹד הָאֵב; וְאִמָּנָם הָאִיוֹם הוֹעִיל; דוֹד נִכְנַע מִפְּנֵי יוֹאֵב. בְּאוֹתוֹ רִגַּע הָיָה יוֹאֵב הַמֶּלֶךְ, וְדוֹד הָעַבְדִּי אֲבֵל שְׂכֹחַ לֹא שָׁכַח דוֹד אֶת הָרִגָּע הַזֶּה; וְאִם נִשְׁאַרְהָ בְּלֵב דוֹד שְׁנֵאָה עֲמוּקָה לְאִישׁ־הַבְּרוֹל הַזֶּה, הִנֵּה לֹא הָיָה זֶה בְּשִׁבְלִי שֶׁהָרַג אֶת אֲבִישָׁלוֹם — סוּף סוּף הֵבִין גַּם דוֹד, כִּי זֶה הִיָּתָה רַעַה מִזְכָּרָתָה — אֲלֵא בִשְׂבִיל הָעֵלְבֹן הַגְּדוֹל, שֶׁהָרַגִּישׁ דוֹד בְּמַעֲמָקֵי נַפְשִׁי בְּאוֹתוֹ רִגַּע, וְאֶת זֹאת לֹא יִכּוֹל לִסְלֹחַ לוֹ לְעוֹלָם. דוֹד אִישׁ הָרִגָּשׁ לֹא יִכּוֹל

לשפוט על הדבר הזה בשכל קר ובהגיון פשוט. ועד כמה גדלה שנאתו לַבֵּן צְרוּיָה זֶה, אנו רואים מהחלטתו להפקיד את עמשא, ראש המורדים והבוגדים במקום שר הצבא הגדול, שכל חטאתו היתה — אמונתו היתרה למלכו. אבל כאן התעוררה החיה שבאדם הגדול הזה. רגש ההתמרמרות הגדולה נגד המלך כפנייה הטובה הזה הופנה לצד אחר, לקראת האיש הנכון לרשת את מקומו; לא! הוא יתן את כבודו לכלימה על ידי הבוגד השפל הזה! וברגע שהוא אוהו בוקנו לנשק לו, הוא שופך את מעיו ארצה — וחסל. דוד היה צריך להכיר ולהודות עוד פעם, מה שהכיר בשעה שהיה עוד „רך ומשוח מלך“, כי אמנם „בני צרויה קשים ממנו“ ולא קשים בלבד, אלא גם חזקים ממנו; ויואב, שהוא נפשו, נשאר שר הצבא על אפו ועל חמתו. ואמנם הראה יואב, כי ראוי היה להיות שר צבא למלך גדול כדוד; ואם היו מעשי רצח של פְּתִיחַטֻבָּה בדברי ימי הממלכות, תשמש אחריתו של הגבור הגדול הזה בימי שלמה לסמל הוזהר מרגיו.

אֲתִי וּבְרִיזִי. — כשברח דוד מירושלים מפני אבישלום נלוו אליו אתי הגתי, שזה לא כבר בא אליו לעבוד בחילו, או היה אחד מבני התערובות של מלך פלשתים, ונשחציע דוד לפניו, כי ילך למקומו, הוא עונה: „חי ה' וחי אדוני המלך, כי במקום אשר יהיה אדוני המלך, אם למות אם לחיים, כי שם יהיה עבדך!“. אמונת הנכרי הזה למלך בולטת עוד יותר, על ידי ההקבלה לבגידת בן המלך. אבל האמונה הנפלאה הזאת מראה, מה גדול היה קסם אישיותו של דוד לקנות לבות כל הקרב אליו. וכמה אמונה ותום ומסירות והכרת־טובה אנו מוצאים בשיחת דוד וברזילי! ועד כמה שלא יגדל ההבדל בין שני הרעים הללו: האחד הולך לשוב אל השלטון ואף החיים ותענוגותיהם, והשני — האידיאל שלו „למות בעירו עם קבר אביו ואמו“, רגש האהבה והאמונה מקשר את נפשותיהם יחד. בדברי ברזילי הפשוטים אנו מרגישים, כי חיי החצר יהיו לבן־המדבר החפשי הזה ככלוב זהב לצפור דרור; אך בעד בנו הצעיר האוהב סערות החיים, בעדו הוא מבקש, והמלך קורא: „אתי יעבר כִּמְהָם!“

כל אלה הם טפוסים נפלאים, בהם גדולים ונאדרים, גם פשוטים ותמימים ומלאים חן ותום וטוהר. מהם אנו רואים אילו כחות נפשיים חיוו או בעם ישראל העתיק. תאור הנפשות האלה הוא כל כך אמתי, כל כך אֶמְנֶתִי, עד שאנו חיים עמם יחד את חייהם הפנימיים העשירים, ומשתתפים עמם ברגשותיהם; וככה הם חיים בקרבנו. ואנו מרגישים, כי הגבורים הללו באורותיהם וצלליהם יחד היו טובי העם וגדוליו, פשטותו של ברזילי ואמונתו של אתי — טפוסים הם לכל הדורות. גם יואב עומד לנגד עינינו בכל גדלו ועוזו: גדול בקנאתו ובשנאתו, אבל גדול גם

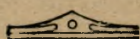
באמונתו ובאהבתו למלכו ולעמו. ומתוך כל אלה מתנשאה תמונת המלך הגדול המושכת אותנו, למרות המרחק של שנות אלפים, אל חוג-קסמיה של האישיות הגדולה הזאת.

השם „דוד“ הוא סמל הכח והעוז, סמל החיים הלאומיים השלמים של עם ישראל; השם הזה היה אחרי כן מלת-הקסם בפי החשמונאים לקומם שוב את ממלכת ישראל החפשית בחומר וברוח; השם הזה נפח את רוח הגבורה הנפלאה בלבות הגבורים „הקנאים“, שנלחמו על חופש עמם וארצם עם הממלכה העולמית רומי, ויועזעוה מיסודה; והשם הזה הוא סמל היעוד הלאומי של עם ישראל ותחתיו בעתיד.

פֶּרְקֵי הַשִּׁירָה. — פרקי השירה המסודרים בספר שמואל ב' הם: (א) קינת דוד על שאול ויונתן (א', י"ט—כ"ט); (ב) קינתו הקצרה על מות אבנר (ג', ל"ג—ל"ד); שירת דוד (פרק כ"ב) ו„דברי דוד האחרונים“ (כ"ג, א'—ז'). קינת דוד על שאול ויונתן מובָּאָה בתור ציטטה מ„ספר הישר“. בקינה זו מורגש כאב נפשי עמוק על מות שני גדולי ישראל אלה. קינה כזו לא יכלה להכתב באופן מלאכותי על ידי משורר מאוחר, ולפיכך אין כל ספק, שדוד הוא המחבר האמתי של שירה-פנינה זו. כמו כן גם הקינה הקצרה על מות אבנר מתאימה מאד להלך-רוחו של דוד ויחסו ליואב. בה אנו שומעים הד קול רגש-אנושי אמתי, המתמרמר על מעשה הנקמה השפלה, שאדם גדול כאבנר נפל לקרבן לה; וביחד עם זה גם הד רגש של אימה מסותרת מפני הרוצח, שסוף סוף הוא עמוד-הַתֵּנוּךְ של כסא המלוכה.

לא כן המזמור הבא בפרק כ"ב, המסודר בשנים לא גדולים גם ב„תהלים“ י"ח. זהו, לדעת חוקרים רבים, שיר של משורר מאוחר המיוחס לדוד, כהרבה מזמורים שבספר „תהלים“. כן גם השיר-המשלי האחרון (כ"ג, א'—ז') הדומה בסגנונו למשלי בָּעָם ושייך לסוג השירה-הגבוהה המאוחרת, השכיחה בנביאים האחרונים. שירה קשה זו חוברת, כנראה, בימי שלמה בתקופת הזוהר של ממלכת ישראל על ידי משורר אדוק בבית דוד. דומה שהמסדר פָּנָה לגמור את ספור חי המלך הגדול בשני שירים חשובים, כחיי המחוקק הגדול בספר „דברים“.

ספר שמואל ב' הוא חבור הסטורי מעשה ידי אמן ומקורותיו העתיקים נובעים מתקופת דוד.

א.

אִי־יְהִי אֶתְרִי מוֹת שְׁאוּל, וְדוֹד שָׁב מִהַכּוֹת אֶת־הַעֲמֻלָּק;
וַיֵּשֶׁב דָּוִד בְּצִקְלָג יָמִים שָׁנִים. כ וַיְהִי בַיּוֹם הַשְּׁלִישִׁי, וַהֲנֵה
אִישׁ בָּא מִן־הַמַּחֲנֶה מֵעַם שְׁאוּל, וּבִגְדָיו קָרְעִים, וְאֶדְמָה
עַל־רֹאשׁוֹ; וַיְהִי בִבְאוֹ אֶל־דָּוִד, וַיַּפֵּל אֶרְצָה וַיִּשְׁתַּחוּ. וַיֹּאמֶר
לּוֹ דָּוִד: אֵי מָוֶה תָּבוֹא? וַיֹּאמֶר אֵלָיו: מִמַּחֲנֶה יִשְׂרָאֵל
נִמְלָטִיתִי. י וַיֹּאמֶר אֵלָיו דָּוִד: מַה־הָיָה הַדָּבָר? הִגִּד־נָא לִי;
וַיֹּאמֶר: אֲשֶׁר־נָס הָעָם מִן־הַמִּלְחָמָה, וְנָס־הַרְבֵּה נָפַל מִן־
הָעָם וַיָּמָתוּ, וְנָס שְׁאוּל וַיהוֹנָתָן בְּנוֹ מָתוּ. יי וַיֹּאמֶר דָּוִד אֶל־
הַנֶּעֱר הַמִּגִּיד לּוֹ: אֵיךְ יָדַעְתָּ, כִּי מָת שְׁאוּל וַיהוֹנָתָן בְּנוֹ?

ב. אור.

ראשון (שמואל א', ד', י"ב). ויראה: והושע
ו', יז.

ג) אי מוה תבוא – מאין אתה בא
וראה והושע ט', ח' ויבאורנו שם.

ד) מה היתה הדבר – מה היתה אפריית
המלחמה?

ה) איך ידעת – מאין אתה יודע?

א) ודוד שב... – לאחר ששב דוד
מהכוח את בנידוד העמלקי. את־העמלק –
וי העמלקי. וישב דוד בצקלג – ישב
דוד בצקלג שני ימים ולא ידע דבר. והיו
המשפט הראשי.

ב) ובגדיו קרעים... – והיו סמני אבילות
בארץ הנקם ובן ימדי קרעים ונדמה על

וַיֹּאמֶר הַנָּעַר הַמִּגִּיד לוֹ: נִקְרָא נִקְרִיתִי בְּהַר הַגִּלְבָּעַ, וְהִנֵּה שְׂאוּל נֹשֵׁעַן עַל-חֲנִיתוֹ; וְהִנֵּה הֶרֶבֶב וּבַעֲלֵי הַפָּרָשִׁים הִדְבִּיקָהוּ. וַיִּפֹּן אַחֲרָיו וַיִּרְאֵנִי; וַיִּקְרָא אֵלַי, וַאֲמַר: הֲנִנִי. וַיֹּאמֶר לִי: מִי-אַתָּה? וַאֲמַר אֵלָיו: עַמְלִקִּי אֲנִכִּי. וַיֹּאמֶר אֵלַי: עֲמַד-נָא עָלַי וּמִתְּנֵנִי, כִּי אֲחֻנֶּנִּי הַשֶּׁבֶן; כִּי-כָל-עוֹד נִפְשִׁי בִּי. וַאֲעַמַּד עָלָיו וְאִמְתַּתְּהוּ, כִּי יִדְעֵתִי, כִּי לֹא יִחְיֶה אַחֲרַי נָפְלוֹ; וְאֶקַּח הַנֶּזֶר, אֲשֶׁר עַל-רֹאשׁוֹ, וְאֶצְעָדָה, אֲשֶׁר עַל-זֵרְעוֹ, וְאֶבְיֵאם אֶל--אֲדֹנִי הַנֶּה. יֵא וַיִּחְזַק דָּוִד בַּגִּבּוֹרִי וַיִּקְרָעם; וְגַם כָּל--הָאֲנָשִׁים אֲשֶׁר אִתּוֹ. יכ וַיִּסְפְּדוּ וַיִּכְבּוּ וַיִּצְמְדוּ עַד-הָעֶרֶב; עַל-

*ויאמר כתיב. *הוא פתח. *הגון בחורק. *כבגדו כתיב.

ב א ו ר.

חיל הירוקים. הדביקהו - השיגו אותו.
ט ומתנני - ותרנני. השבין - רשם
הגוף (קראמפף) מרב יסורים. כי-כל-עוד
נפשי בי... ולא נמר את המשפט והבנה:
כל זמן שעודני חי הנני מתנרא שמה אפל
בידי הפלשתיים ונתעללו בי וראה שמואל
א, ל"א ד"ו. ונש מפדשים באלו הנה כתיב:
כי עוד כל נפשי ב"י כלומר: וככל זאת
עודני חי ומתנרא שמה אפל בידי העבלים.
י אחרי נפלו - וי נפלו על הרבו
(רלב"ג); וילדע אברבנאל: אחרי נפלו
פצע על ידי הפדשים וראה למעלה פסוק
ו' בבאורו. תגור - אין זה דבר מלוקה.
שדה שם המלך על ראשו בעת שלום.
אלא עברה מטה שהיתה על ראש המלך
גם בצאתו למלחמה. וצצעה - צמיד
טבעת הירוע. הנזר והצמיד היו סמנים של
הוד מלכות. מנהג זה נהג גם היום בפרס,
כי בק המלך הישד, והנסיכים מתקשטים
בצמידים על זרועותיהם

ו נקרא - נ נקרה, כחלופ ל"ה בל"א
והוא מקור העברו וכו': הנהגה נקליתי
(שמואל א, ב, כ"ז). נקרא נקריתי -
דמקה דאחי. בחר הנלכע - ששם הנה
שאוול ודניו. שאול נשען על-חניתו -
פצנע ולא הנה בו כח לעמד על רגליו.
ספורו של העמלקי על דבר מיסת שאול
אינו מתאים בפדסיו למספר למעלה (שמואל
א, ל"א, ד"ו). יוספוס פליוס מסביר את שני
הספורים יחד: שאול נפצע קשה בידי
המורים; ודני שלא יפל חי בידיהם, נפל
על הרבו, ונשאו כליו חשבו למת (שם, ה"ו).
אבל באמת הנה בו עוד יום חיים, וכאשר
התנשא מעט מן הארץ ועמד נשען על חניתו,
ראה את העמלקי והקש ממנו שנהגהו.
ואברבנאל אומר, כי באמת מת שאול
בנפלו על הרבו, ואך בדי למצא מן בעיני
דוד, אמר, כי מירו מת המלך אויבו וראה
למלך ד"ו: והוא הנה כמבשר בעיניו
ובקרה ההפסד במתאבל ובאלי הפדשים-

שְׂאוּל וְעַל־יְהוֹנָתָן בְּנוֹ, וְעַל־עַם יְהוָה וְעַל־בֵּית יִשְׂרָאֵל, כִּי
נָפְלוּ בַּחֶרֶב. י' וַיֹּאמֶר דָּוִד אֶל־הַנָּעַר הַמַּגִּיד לֹא: אִי מָוֶה
אַתָּה? וַיֹּאמֶר: בֶּן־אִישׁ גֵּר עַמְלִקִּי אָנֹכִי. י" וַיֹּאמֶר אֵלָיו
דָּוִד: אִיךָ לֹא יָהֵאֵת לְשַׁלֵּחַ יָרֵךְ לְשַׁחֵת אֶת־מְשִׁיחַ יְהוָה?
ט"ו וַיִּקְרָא דָּוִד לְאַחַד מִהַנָּעָרִים, וַיֹּאמֶר: נָשׁ פְּגַע־בּוֹ; וַיִּבְהוּ,
וַיָּמָת. טז וַיֹּאמֶר אֵלָיו דָּוִד: דִּמְךָ עַל־רֹאשְׁךָ; כִּי פִיךָ עָנָה
בְּךָ לֵאמֹר: אָנֹכִי מָתִיתִי אֶת־מְשִׁיחַ יְהוָה.

י" וַיִּקְנֶן דָּוִד אֶת־הַסִּינָה הַזֹּאת, עַל־שְׂאוּל וְעַל־יְהוֹנָתָן
בְּנוֹ. יח וַיֹּאמֶר: לְלִמֹּד בְּנֵי־יְהוּדָה קִשְׁת; הִנֵּה כְּתוּבָה עַל־
סֵפֶר הַיָּשָׁר.

*דניך בתיב

ב א ו ר

כ"י עתה יוכל לרשט את פסאו.
י"ו וַיִּקְנֶן - ומפקוד קין, פגעלו ספר.
קנינה - שיר אכל.

יח) ללמד בגייהודת קשת - דוד צנה
ללמד את בני יהודה לירות בקשת למען יוכלו
לעמד נגד הפלשתים, כי הלא שואל נפל
מירי המורים בקשת (שמואל א', לא, ג').
נש מנערים: דוד צנה ללמד את בני קניה
הזאת לגי יהודה המורים בקשת שנקנו
אותה על מות שני גבורי ישראל שהצטינו
תמיד במלחמה ונקשת יונתן לא נשוג
אחור" (לסלן כ"ב). ונש קוראים כאן:
"ללמד בני יהודה קניה" ונלמדה קנייתם
גהי ואשה רעוטה - קניה" ונקמהו ט' ו"טו,
והוא הנכבין. הגה כתובה - בנינה. ספר
הישר - שם ספר עתיק שנכתבו בו שירי
גבורי האמה ועלילותיהם הגדולות נראה
יהושע י' יגו.

יב) ועל בית ישראל - והו באור לשם
י"י האמור קדם לבן; והשבעים קראו
במקום עם יהוה - עם יהודה".

יג) אי מנה נשם אתה - קדם שחרץ
משפטו שאלהו שוב, כדרך השופטים, להגיד
לו את מוצאו. בן־איש גר עמלקי - אביו
היה עמלקי, שנשפח על עם ישראל ונהגה.
טז) פגעבו - הפכו מפת מות.

טז) דמך על־ראשך - אתה בעצמך
אשם במיתתך. פ"ך ענה בך - אתה
בעצמך שירות בך, והודאת בעל דין במה
עדים דמא. והעבריו אומר: עיני ראה בלומה:
בעצמי ראיתי. דוד, שהיה גם הוא משיח
י"י, לא יכל לסלח לעמלקי, עון רציחת
המלך; כי הן אפשר היה לחשב, כי
לולא העמלקי, לא היה שואל מת מפצעיו.
יגל דנה, לו סלח דוד לעונו, היה מעורר
עליו חשד, שבעתו נחה מרציחת שואל.

יט צְבִי, יִשְׂרָאֵל! עַל-בְּמוֹתֶיךָ חָלָל;
אֵיךְ נָפְלוּ גִבּוֹרִים!

כ אֶל-תִּנְיָדוֹ בָּנָת,
אֶל-תִּבְשָׁרוֹ בְּחוּצַת אֲשָׁקְלוֹן;
פֶּן-תִּשְׁמַחְנָה בְּנוֹת פְּלִשְׁתִּים,
פֶּן-תַּעֲלֹזְנָה בְּנוֹת הָעֲרָלִים;
כא הֲרִי בְּנִלְבָּע!

אֶל-טַל וְאֶל-מָטָר עֲלֵיכֶם וְשִׁדֵּי תְרוּמָת;
כִּי שֶׁם נִגְעַל מָגֵן גִּבּוֹרִים,
מָגֵן שְׂאוֹל, בְּלִי מְשִׁיחַ בְּשִׁמּוֹן.

ב א ו ר .

יט צְבִי - שֶׁם סִיָּה יְרוּשָׁה (הירוש),
נִצְוָעֵלְלֵעַ) וְגַם סָמַל הַהוּד וְהַתַּפְאֲרָתָה.
בְּמוֹתֶיךָ - הַרְיָה. חָלָל - הָרוּג, מֵת. הַצְבִּי,
יִשְׂרָאֵל! - קַל הוֹדֵךְ וְתַפְאֲרֶתְךָ, יִשְׂרָאֵל!
וְהַבְּנָה עַל שְׂאוֹל וַיִּזְנֶת וַיִּשָּׂאֵר גִּבּוֹרֵי יִשְׂרָאֵל.
עַל-בְּמוֹתֶיךָ חָלָל - נָפְלוּ חָלָלִים עַל הַרְיָה,
הֲרִי בְּנִלְבָּע; וּבִאֲשֶׁן צִיּוֹרִי: הַצְבִּי נָפַל חָלָל
מִיַּדִּי צָנָדִים בֵּין סִדְקֵי עַל בְּמוֹת יַעֲרוֹ.
אֵיךְ נָפְלוּ גִבּוֹרִים - מִיָּנָה וְנִחְלָמַת לְשִׁלְשָׁה
בַּתַּיִם, וְכָל בֵּיתִי מִתְחִיל בִּקְרָאָה: "אֵיךְ
נָפְלוּ גִבּוֹרִים, שְׁחוּשְׁרָה, בְּנִקְרָאָה, בְּמִקְרָאָה.
הַבֵּית הָרֵאשׁוֹן מְדַבֵּר עַל הָאִסּוֹן הַכְּלָלִי,
הַשְׁנִי - הַקָּצֵר מִן הָרֵאשׁוֹן - עַל יוֹזְנֵת בִּיחֻדָּה,
וְהַשְּׁלִישִׁי - עַל צִיּוֹל הַעֲצָב הַחֲרוֹן, מִסּוּם
כִּהְרֵר רָפָה מֵלֹא מְרִירוֹת נֶפֶשׁ.

כ בָּת וְאֲשָׁקְלוֹן - הָעָרִים הַגְּדוּלוֹת
וְהַחֲשׁוּבוֹת בְּחֶמֶשׁ עָרֵי הַפְּלִשְׁתִּים. תַּעֲלֹזְנָה -
תִּגְלָנָה, תִּשְׁמַחְנָה. פֶּן-תִּשְׁמַחְנָה - עַל
מִפְלֹתָיו, מִמַּהֲטֵה הַיָּמִים הָהֵם, שְׁהִנְעִירוֹת

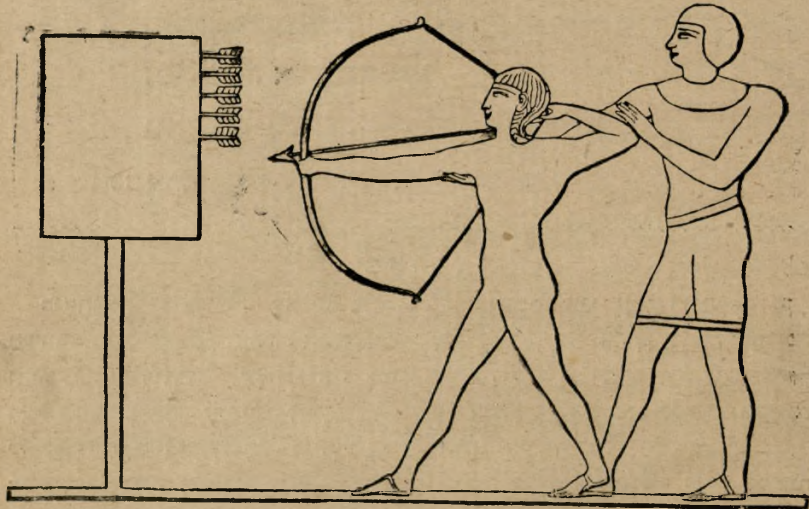
וְהַנָּשִׁים הָיוּ יוֹצְאוֹת לְקִרְבָּאת הַגִּבּוֹרִים
בְּשִׁירִים וּבְמַחְזוֹלוֹת וְרָאָה שׁוֹפְטִים יִיא. לִיב,
שְׂמוּאֵל א. יִיחָ. וי. הָעֲרָלִים - בְּנֵי שָׁל בּוֹ
כִּפִּי הָעֲבָרִים לַעֲמִים אֲחֵרִים, בְּמוֹבֵן: פְּרָאִים.
כא הֲרִי בְּנִלְבָּע - וּבְשִׁיר נִסְמָךְ הַשֵּׁם
גַּם אֵל שֶׁם בָּאוֹת בַּעֲס, כְּמוֹ: מִשְׁכֵּי מִ
בְּבִקְרָה, מִשְׁכֵּי בְּשִׁיר (יִשְׁעֵהוּ ה. יִיא).
שִׁדֵּי תְרוּמָת - שְׂדוֹת פֹּדֵרִים, שְׂמִיכָאִים
מִתְּבוּאָתָם תְּרוּמָה וּבְגִבּוֹרִים לְבֵית י. אֶל
טַל וְאֶל-מָטָר - אֲרוּרִים תִּהְיוּ, וְלֹא גִבּוֹר
עֲלֵיכֶם טַל וּמָטָר. וְהַמִּתָּאִים לְאֻמּוֹת
הַמִּקְדָּלָה בְּאֶרֶץ הַקָּדֶשׁ, כִּי בְּמִקְדָּשׁ שְׁנִשְׁפּוּ
שֶׁם דָּם, לֹא גִבּוֹר עָלָיו טַל, עַד אֲשֶׁר יִגְמַם
הַדָּם הַשְּׂפוּד. וְשִׁדֵּי תְרוּמוֹת - וְאֵל יִהְיוּ
שְׂדֵי תְרוּמוֹת עֲלֵיכֶם. וְגַם מִפְּרָשִׁים: שִׁדֵּי
תְרוּמָת - כְּמוֹ: מְרוֹמֵי שְׂדֵה, בְּלוֹמֵר
וּמְרוֹמֵי שְׂדֵי זֶבַע וְתִנְיָדָה לֹא יִהְיוּ עֲלֵיכֶם.
כִּי שֶׁם - עַל הַבָּרִים הָאֵלֶּה. וְנִגְעַל - נִחְלָמַת
וְנִמָּאס. בְּלִי מְשִׁיחַ בְּשִׁמּוֹן - בָּאוֹ לֹא הָיוּ

כַּב מַדָּם חֲלָלִים, מִחֶלֶב גְּבוּרִים,
קָשֶׁת יְהוֹנָתָן לֹא נִשּׁוּג אַחֲרָיִךְ,
וְחֶרֶב שְׂאוֹל לֹא תָשׁוּב בְּרִיקָם.
כֵּן שְׂאוֹל וַיְהוֹנָתָן.

בַּאֲוֵר.

כָּרִי שֶׁלֹא יַעֲלוּ חֲלָדִים; וְהַמְּנֻנָה: מִגֵּן שְׂאוֹל,
שֶׁלֹא הָיָה מְשֻׁם בְּשָׁמֶן, כִּי נִלְחָם תָּמִיד עִם
אֹיְבָיו עַמּוֹ, וְלֹא הִסִּיר מִגֵּנוֹ מֵעָלָיו.
כִּבּוֹ נִשּׁוּג — וַיִּנְסֻנְהוּ; נִפְעַל עָבָר, מִמְּקוֹר

מְשֻׁם בְּשָׁמֶן; לִפִּי שְׁהִיוּ נִהְגִּים לְמַשֵּׁחַ אֶת
הַמְּנֻנִים בְּשָׁמֶן לִפְנֵי הַמִּלְחָמָה, כְּדֵי שֶׁיִּתְחַלְּקוּ
מֵהֶם הַחַיִּים; וְלִדְעַת אַחֲרָיִם (הַרְלִבִּיג) הָיוּ
מוֹשְׁתֵּים אֶת הַמְּנֻנִים בְּשָׁמֶן אַחֵר הַמִּלְחָמָה.

מִזֵּרִים בְּקָשֶׁת (עַל פִּי פֶסוּל עִתִּיק בְּעִיר יִתְכֵּן)

חֶלֶב גְּבוּרִים. צִיּוֹר כֶּהָ אָנוּ מוֹצֵאִים נֶם
בְּשִׁירַת מֹשֶׁה: אֲשֶׁכִּיר מִדָּם וְסֶרֶבִי
תֹּאכַל בָּשָׂר, מִדָּם חֲלָל וְשִׁבְיָהּ (וְדָרִים
לִיב, מִי.ב). לֹא תָשׁוּב בְּרִיקָם — עֲתִיד
תִּדְרִי, כְּלוּמָר: לֹא הִיָּתָה שְׂבָה בְּרִיקָם.

ס' 10 גזר. מַדָּם חֲלָלִים... — וְהַגְּבוּרִים חֲלָלִים
שֶׁנִּפְעַל עֲמָה מִגֵּן עָנָם, הָיוּ מִנְּצָחִים תָּמִיד אֶת
אֹיְבֵיהֶם, כִּי קָשֶׁת יְהוֹנָתָן לֹא נִסּוּנָה
אַחֲרֵי מִשְׁפָּךְ דָּם חֲלָלִי הָאֹיֵב, וְחֶרֶב שְׂאוֹל
לֹא שָׁבָה בְּרִיקָם אֶל תַּעֲרָה, עַד אֲשֶׁר אֶקְלָה

הַנְּאֻחִים וְהַנְּעִימִם בְּחַיֵּיהֶם,
 וּבְמוֹתָם לֹא נִפְרְדּוּ;
 מִנְּשָׁרִים קָלוּ, מֵאֲרִיּוֹת נִבְּרוּ.
 כִּי בָנוֹת יִשְׂרָאֵל, אֶל-שְׂאוֹל בְּכִינָה!
 הַמִּלְבָּשֶׁכֶם שְׁנֵי עַם-עֲדָנִים,
 הַמַּעֲלָה עֲדִי וְהָב עַל לְבוּשְׁכֶן.
 כִּי אֵיךְ נָפְלוּ גִבּוֹרִים בְּתוֹךְ הַמִּלְחָמָה,
 יִהְיוּנָתָן—עַל-בְּמוֹתֶיךָ חָלָל.
 כִּי צִרְלִי עֲלֶיךָ, אָחִי יִהְיוּנָתָן,
 נַעֲמֹת לִי מָאֵד;
 נִפְלְאַתָּה אֲהַבְתָּךְ לִי,
 מֵאֲהַבַת נָשִׁים.
 כִּי אֵיךְ נָפְלוּ גִבּוֹרִים,

ב א ו ר .

הַמִּלְבָּשֶׁכֶם שְׁנֵי עַם-עֲדָנִים — שֶׁהָיָה
 מִלְּבִישׁ אֲתָנָן בְּגָדֵי אֲרָגָן וְרִקְמָה וּמִדְּשִׁימִים
 וְקָרִים, שֶׁהָיָאוּ גִבּוֹרֵיו הַמִּנְצָחִים מִשְׁלַל
 הָאֲנָבִים וְשִׁלְלֵי צָבָעִים לְסִיסְרָאִי (שׁוֹפְטִים
 ה' ל"ז). עֲדִי וְהָב — מִכְשִׁיטֵי וְהָב.

כה) בִּ"בִּית" שְׁנֵי וְקִינָן בְּיָחִיד עַל יוֹנָתָן
 אֲהֻבָּו. יִהְיוּנָתָן—אֵיךְ נִפְלְטָה—עַל-בְּמוֹתֶיךָ—
 עַל דְּבַר אֲרָצָד — חָלָל.

כו) נַעֲמֹת לִי מָאֵד — גִּשִּׁים וְחִבִּים מָאֵד
 הָיִיתָ לִּי. נִפְלְאַתָּה—וְנִפְלְאַה. בַּפֶּעַל וְהָ
 בָּאוּ תַּמְיִנוֹת לֹא וְלֹא יִסְרְיָכֶן הַחֶבְאוֹת הִי
 (יְהוֹשֻׁעַ ו' י"ז). נִפְלְאַתָּה אֲהַבְתָּךְ—אֲהַבְתָּ
 אֵלַי הָיָה עֵזָה וְנִפְלְאַה הִרְבָּה יוֹתֵר מֵאֲהַבַת
 הַנָּשִׁים אֶת יִלְדֵיהֶן וְאֲהֻבֵי נַפְשָׁן.

כז) הַנְּאֻחִים—נִפְעַל וְהָ בָּא כָּאֵן בְּנִחִים
 הַנְּעִימִים בְּלוּמֵר: שֶׁאֲהֻבָּוָה אֶת וְהָ. הַנְּאֻחִים
 וְהַנְּעִימִים בְּחַיֵּיהֶם — שֶׁאֲהֻבָּו אִישׁ אֶת
 הָעֵזָה כִּלְכֵּד בְּחַיֵּיהֶם. וּבְמוֹתָם לֹא נִפְרְדּוּ—
 לֹא נִפְרְדּוּ וְהָ מָה גַם בְּמוֹתָם. כִּי נָפְלוּ יַסֵּד
 עַל הַר הַגִּלְבֹּעַ. מִנְּשָׁרִים קָלוּ — קָלִים
 וּמִהִירִים הָיוּ מִנְּשָׁרִים לְדִרְבָּה אֲחֵרֵי אוֹיְבֵיהֶם;
 וְכֵן קָלִים הָיוּ רוֹדְפֵינוּ מִנְּשָׁרֵי שָׁמַיִם
 (אִיקָה ב' י"ט).

כח) בָּנוֹת יִשְׂרָאֵל — שׁוֹנְאָתָן סָמִיד
 לְקַבֵּאת מִלְכָּן הַגִּבּוֹר הַמִּנְצָח בְּשִׁירִים
 וּבְמַחֲלוֹת. אֶל וְעַל שְׂאוֹל בְּכִינָה —
 שְׁנֵי — בְּגֵדֵי אֲרָגָן. עֲדָנִים — וְעֲדָנִים
 מִדְּשִׁימִים. הַמִּלְבָּשֶׁכֶם — וְהַמִּלְבָּשֶׁכֶם.

ניאברו קלי מלחמה.

ב.

"ויהי אחר־כֵּן, וישאל דוד ביהוה לאמר: האעלה באחת ערי יהודה? ויאמר יהוה אליו: עלה; ויאמר דוד: אנה אעלה? ויאמר: חבר־נה. כויעל שם דוד וגם שתי נשי־אחינעם היוזעלית ואביגיל, אשת נבל הכרמלי. ויאנשיו אשר־עמו העלה דוד איש וביתו; וישבו בערי חברון. ויבאו אנשי יהודה, וימשחו־שם את־דוד למלך על־בית יהודה; ויגדו לדוד לאמר: אנשי יביש גלעד, אשר קברו את־שאול. וישלח דוד מלאכים אל־אנשי יביש גלעד; ויאמר אליהם: ברכים אתם ליהוה, אשר עשיתם החסד הזה עם־אדניכם, עם־שאול, ותקברו אתו. ועתה יעשו־יהוה עמכם חסד ואמת; וגם אנכי אעשה אתכם הטובה

באור.

בטוען על פסא מלכות ישראל כל ימי שאול, והביר תמיד את שאול לארזיו; ואף לאחר מות שאול התחיל שואף אל פסא המלוכה, וגם זה בזהירות רבה; כי בראשונה נמשח למלך על ידי בני שבט, ובדברים טובים נסה למשך אליו לבית השבטים. אנשי יביש גלעד הם - אשר קברו את־שאול - וחקקו את הקבור האחרון לחותנו המלך וליזנתו אהובו.

ה) אשר עשיתם - על אשר עשיתם. ו אעשה אתכם הטובה הזאת - אמלקם חסד על הטובה הזאת. בדבר אלה הראם דוד, כי לא קם באויב לשאול

כו) קלי מלחמה - ציור מליצי לגבורי מלחמה גדולים. ויאברו קלי מלחמה - איד אברו גבורי מלחמה מהללים בשאול ויונתן. א) וישאל דוד בני - באורים וחמים על ידי אדניו הכהן. האעלה - מארץ השבטים, אשר בשפלה. באחת־אל־זאת. חבר־נה - העיר הראשה בגלילת יהודה. מכם שנקברה ירושלים, ובה קשורים וקרובות עתיקים מאת אבות האמה.

ג) בערי חברון - בערים הסמוכות לחברון. ד) וימשחו־שם את־דוד - אף על פי שקבר נמשח דוד למלך על ישראל בסתר על ידי שמואל, בכל זאת לא התנשא

הזאת, אשר עשיתם הדבר הזה; ועתה תתקנה ידיכם והיו לבני-חיל, כִּי־מַת אֲדֹנֵיכֶם שָׂאוֹל; וְגַם אֶתִּי מָשְׁחוּ בֵּית־יְהוּדָה לְמֶלֶךְ עֲלֵיהֶם.

ח וַאֲבִנְיָ בֶן־נֵר, עַרְצָבָא אֲשֶׁר לְשָׂאוֹל. לָקַח אֶת־אִישׁ־בִּשֶׁת בֶּן־שָׂאוֹל, וַיַּעֲבְדֵהוּ מִתְּנָיִם. ט וַיִּמְלֹכֵהוּ אֶל־הַגִּלְעָד, וְאֶל־הָאֲשׁוּרִי, וְאֶל־יִזְרְעֵאל; וְעַל־אֶפְרַיִם וְעַל־בִּנְיָמִן, וְעַל־יִשְׂרָאֵל כֻּלָּהּ.

י בֶּן־אַרְבָּעִים שָׁנָה אִישׁ־בִּשֶׁת בֶּן־שָׂאוֹל, בְּמָלְכוֹ עַל־יִשְׂרָאֵל, וּשְׁמַיִם שָׁנִים מָלָךְ; אֵךְ בֵּית יְהוּדָה הָיוּ אַחֲרֵי דָוִד.

ב א ו ר

בנבחה מאימת הפלשתים, ששפכו ממלחמתם על כל עקר הטרדן המערכי, אחרי נצחונם הגדול במלחמה האחרונה; ואך דוד יכול היה לשבת בטרדון בתור מלך יהודה, בשביל שנקשב כבעל בריתו של אבי מלך נת.

ט וימליכוהו אל ועל הגלעד - עקר הטרדן המזרחי. ואל האשור ויזרעאל ועל שבט אשר. והסרגוס הסורי וכלבשה קראו: הן שורי, והוא שם ששם לרגלי הר טרמון מצפון לדפון (דברים ג' י"ד). ואין זה הן שורי, שישב בנגב יהודה בקרבת ארץ פלשתים (יהושע י"ג, ב'). ויזרעאל - העיר החשובה ביותר בגליל ושר. ועל ישראל כלה - וכלל בנינו לשבט יהודה, קראו לעצמם יתר השבטים בשם: ישראל עוד לפני הקמת המלוכה בימי דוד.

י ושמיים שנים מלך - אחר מות שאול במלחמה. פשטו הפלשתים על הארץ, ו

ולביתו, אלא כחזן המלך ואחביו, המכיר טובה למיטיביו.

ח תתקנה ידיכם - התחזקו והיו לבני חיל. כי־מת אדניכם שָׂאוֹל - שהיה לכם למגן בגבורתו, על בן עליכם להתחזק ולהתאזר בגבורה נגד האויב. וְגַם אֶתִּי מָשְׁחוּ... - וְכָל אוֹכֵל גַּם אֲנִי לְהַיּוֹת לָכֶם לְעוֹר בִּשֶׁת צָדָה. הנה רמו להם, שיתנו ידם לו.

ח אִישׁ־בִּשֶׁת - קדכי הנמים וא/ח, לי: נקרא בשם אשבעל; וכן אנו מוצאים גם, כי ירבעל - נדעון - נקרא ירבעש (להלן י"א, כ"א); וזהו תחן הסופרים, שנקראו לבעל - ב ש ת. מובחות ל ב ש ת ונקראו י"א, י"ג. אִישׁ־בִּשֶׁת הָיָה אִישׁ רָפָה רוּחַ, שאר שם מלך נקרא עליו, וקפצל היתה הממשלה בידי אבנר: מתננים - עיר בעבר הירדן מזרחית, והיא מצפון לגמל נבוכ. בקצה נחלת דוד על גבול מנשה (יהושע י"ג ב"ו). ויעבדוהו מתננים - ולא המליכוהו

יִיְיָהִי מִסְפֵּר הַיָּמִים, אֲשֶׁר הָיָה דָּוִד מְלֹךְ בְּחֶבְרוֹן עַל-
בֵּית יְהוּדָה, שְׁבַע שָׁנִים וְשֵׁשֶׁה חֳדָשִׁים.

יִבְיָצֵא אֲבִנֵּר בֶּן-נֵר וְעַבְדֵי אִישׁ-בִּשְׁת בֶּן-שָׁאוּל, מִמַּחֲנֵי
וְבָעֻנָּה. יִי וְיֹאב בֶּן-צְרוּיָה וְעַבְדֵי דָּוִד יֵצְאוּ, וַיִּפְּנוּ שׁוּם עַל-
בְּרֶכֶת וַבָּעוֹן יִחַדּוּ; וַיֵּשְׁבוּ אֵלֶּה עַל-הַבְּרֶכֶה מִזֶּה וְאֵלֶּה עַל-
הַבְּרֶכֶה מִזֶּה. יִי וַיֹּאמֶר אֲבִנֵּר אֶל-יֹאב: יָקוּמוּ נָא הַנְּעָרִים
וַיִּשְׁחָקוּ לַפָּנִינִי; וַיֹּאמֶר יֹאב: יָקֻמוּ. מִי וַיָּקֻמוּ וַיַּעֲבְרוּ בְּמִסְפָּר:
שָׁנִים עָשָׂר לַבְּנִימָן וּלְאִישׁ-בִּשְׁת בֶּן-שָׁאוּל, וּשְׁנַיִם עָשָׂר
מַעֲבְדֵי דָּוִד. מִי וַיִּחַחֲקוּ אִישׁ בְּרֹאשׁ רַעְהוֹ, וַיַּחֲרִבוּ בְּצֹד רַעְהוֹ.

ב א ו ר .

אֲבִנֵּר אֶסֶף שְׂרִידֵי הַגִּבּוֹרִים, שֶׁנִּמְלְטוּ מִדָּבָר
הַפְּלִשְׁתִּים, וְהִתְחִיל לְהַתְּגוֹרֹת בַּפְּלִשְׁתִּים
בְּתִגְרוֹן קַטְנוֹת, וּמַעֲט מַעֲט גִּבּוֹר שֶׁ
הַפְּלִשְׁתִּים מֵרַב עָרֵי יִשְׂרָאֵל, אֲשֶׁר הָעַבְדֵּי
הַנִּבְחָן מַעֲבָדָה. הַמִּלְחָמָה הַזֹּאת אֲרָבָה חֹמֶשׁ
שָׁנִים נִחָצִי (וְרָק). אִי הָעֲלִים אֲבִנֵּר לְסִפּוֹר
שׁוֹב אֶת שְׂבָטֵי יִשְׂרָאֵל וְלִהְיוֹת עֲלֵיהֶם
אֶת הַבֶּן הָאֲחֵרוֹן לְשָׁאוּל, אֶת אִישׁ בִּשְׁת,
שֶׁמֶלֶךְ שְׁנֵי שָׁנִים וְאַחֲרֵי מוֹתוֹ נִשְׁחַח דָּוִד
לְמֶלֶךְ עַל כָּל יִשְׂרָאֵל. וְגַם אֵימָרִים, כִּי
אִישׁ בִּשְׁת הַמֶּלֶךְ הִתְּפָה אַחֲרֵי מוֹת שָׁאוּל;
וּבְשִׁנְתָּהּ כַּעֲבוֹר שְׁנַיִם בְּיָדֵי מֶלֶךְצִי חֲרָשׁ
עָבְרוּ עוֹד חֹמֶשׁ שָׁנִים וְנָחֲצִי עַד שֶׁהִמְלִיכוּ כָּל
יִשְׂרָאֵל אֶת דָּוִד הַמֶּלֶךְ, עֲלֵיהֶם וַיִּרְאֶה לְסִלּוֹ
הַ, הַ, וּבְכַפֹּאֵר שָׂמוּ.

יִי הַנְּעָרִים - בְּנֵי מִלְּאָצִּים וְאַמִּיצֵי
לֵב. וַיִּשְׁחָקוּ לַפָּנִינִי - מִשְׁחָק מִלְחָמָה,
כְּלוֹמֵר: וְאַחֲרָיו וְסִי, וְנִרְאָה יָד מִי תִּגְבֹּר.
מִלְחָמָה בֵּינֵם מִשְׁנֵי זֶה, הַנְּעָרִים תְּמִיד בְּשִׁפּוֹר
דָּם, נִזְהָת אֲצֵל שְׂבָטֵי הַנְּעָרִים, וְכָאֵן בְּשֵׁן
בְּתִיחָה לְמִלְחָמָה. וְאָמַר: יִי שְׁחָקוּ, כִּי
הַמִּצֵּי הַרְּאוּם מִבִּישִׁים אֵל הַנְּעָרִים
וּמִתְּעַנּוּם לְמִרְאָה עֲנִיָּהם.

מִי וַיִּחַחֲקוּ אִישׁ בְּרֹאשׁ רַעְהוֹ - כִּי
אֶחָד אֶחָד בְּשִׁעֲרוֹת רֹאשׁוֹ, שֶׁל בִּרְשָׁה וְחֶרֶב -
תָּקַע - בְּצֹד רַעְהוֹ, וַיִּפְּלוּ יַחְדָּו - חֲלָלִים.
וַיִּקְרָא - הַקּוֹרָא, וְהוּא פֶּעַל סָתְמִי; כְּלוֹמֵר:

יִי וַיֵּצֵא אֲבִנֵּר... - בְּנִרְאָה, לְהַתְּגוֹרֹת
מִלְחָמָה כְּדוֹד. וְעַבְדֵי אִישׁ-בִּשְׁת - אֲנָשִׁי
חֵלּוּ. וְבָעֻנָּה - לְעִיר וּבָעוֹן, אֲשֶׁר בְּנִחָלָה
בְּנִימָן הִתְּרַבָּה לַיהוּדָה (הַיָּשָׁע ס, ג).
יִי וְיֹאב בֶּן-צְרוּיָה - צִרְיָה הִתְּרַבָּה

וַיִּפְּלוּ יַחְדָּיו; וַיִּקְרָא לַמָּקוֹם הַהוּא: הַלֵּקֶת הַצָּרִים, אֲשֶׁר
בְּגִבְעוֹן. "וַתְּהִי הַמִּלְחָמָה קָשָׁה עַד־מָאד בַּיּוֹם הַהוּא; וַיִּגְּפוּ
אֲבִנֵּי וְאֲנָשֵׁי יִשְׂרָאֵל לִפְנֵי עַבְדֵי דָּוִד. יח וַיְהִיו שָׁם שְׁלֹשָׁה
בְּנֵי צְרוּיָה: יוֹאָב וְאֲבִישִׁי וְעִשָּׂהאֵל; וַעֲשָׂהאֵל קָל בְּרִגְלָיו,
כְּאַחַד הַצָּבִים, אֲשֶׁר בַּשָּׂדֶה. יט וַיִּרְדֹּף עֲשָׂהאֵל אַחֲרֵי אֲבִנֵּי
וְלֹא־נָטָה לָלֶכֶת עַל־הַיָּמִין וְעַל־הַשְּׂמָאל מֵאַחֲרֵי אֲבִנֵּי.
כ וַיִּפֹּן אֲבִנֵּי אַחֲרָיו, וַיֹּאמֶר: הַאֲמָה זֶה עֲשָׂהאֵל? וַיֹּאמֶר:
אֲנֹכִי. כא וַיֹּאמֶר לוֹ אֲבִנֵּי: נָטָה לָךְ עַל־יְמִינְךָ אוֹ עַל־
שְׂמְאֹלְךָ, וְנָחֲזוּ לָךְ אֶחָד מִהַנְּעָרִים וַיִּקְחֶלְךָ אֶת־חַלְצֹתָיו;
וְלֹא־אָבָה עֲשָׂהאֵל לְסוּר מֵאַחֲרָיו. כב וַיִּסָּף עוֹד אֲבִנֵּי לֵאמֹר
אֶל־עֲשָׂהאֵל: סוּר לָךְ מֵאַחֲרֵי; לָמָּה אֲבִיבָה אַרְצָה? וַאֲיֵךְ
אֲשָׂא פָנַי אֶל־יוֹאָב אֲחִיךָ? כג וַיִּמָּאֵן לְסוּר, וַיִּכְהוּ אֲבִנֵּי
בְּאַחֲרֵי הַחֲנִית אֶל־הַחֹמֶשׁ, וַתֵּצֵא הַחֲנִית מֵאַחֲרָיו, וַיִּפֹּל־שָׁם
וַיָּמָת תַּחְתָּיו; וַיְהִי כָל־הַבָּא אֶל־הַמָּקוֹם, אֲשֶׁר־נָפַל שָׁם
עֲשָׂהאֵל וַיָּמָת, וַיַּעֲמְדוּ. כד וַיִּרְדְּפוּ יוֹאָב וְאֲבִישִׁי אַחֲרֵי אֲבִנֵּי;
וְהַשָּׁמֶשׁ בָּאָה, וְהַמָּה בָּאוּ עַד־גִּבְעַת אֲמָה, אֲשֶׁר עַל־פְּנֵי־

תַּחְתּוֹ כְּתִיב.

ב א ו ר .

כב) אֲבִיבָה אֲמָה אוֹתָהּ אֲבִיבָה אַרְצָה -
אֲבִיבָה וַאֲיֵךְ אֲשָׂא פָנַי... אֵיךְ אוֹכַל אַחֲרֵי
כז) לְהַבִּישׁ אֵל יוֹאָב אֲחִיךָ?
כג) בְּאַחֲרֵי הַחֲנִית - בְּקֶצֶה הַנֶּצֶב, יד
הַחֲנִית, שֶׁהָיָה מִחֲדָר, בְּנֵי שְׂוִיכָלוּ לְהִעָצֵר
בְּאַרְצָה. הַחֹמֶשׁ - הַחֶלֶק הַשְּׂמָן שֶׁבְנוֹף, וְהוּא
מָקוֹם חֲבוּר הַתַּנְגִּים עִם הַיָּרִיבִים. וְהָמֶשׁ
בְּעֶרְבִית פְּרוּשׁוֹ: הִיא עֶבֶת וְשִׁמּוֹן. וַיַּעֲמְדוּ -
עָמְדוּ וַיִּתְּקִלִם וַיִּרְעָשִׁים עַל מוֹת הַחֲבוּר הַנְּעָרִים.
כד) אֲמָה, גִּית - שְׁמוֹת מְקוֹמוֹת. וַיֵּשׁ
קוֹרְאִים בָּאֵן: עַד גִּבְעַת אֲמָת (כִּיח).

על בן קראו. חֲלֶקֶת הַצּוּרִים - שְׁתֵּי הַחֲרָבוֹת
הַסִּדּוֹת. אֲשֶׁר בְּגִבְעוֹן - אֲשֶׁר אֵצֶל גִּבְעוֹן.
יח) וַתְּהִי הַמִּלְחָמָה קָשָׁה - לְמִרְאֵה הַדָּם
הַשְּׂמוּד, הַתִּנְפְּלוֹ שֶׁנִּי הַמַּחֲנוֹת זֶה עַל זֶה,
וּמִלְחָמָה עוֹה הַמִּלְחָמָה בְּעִינֵיהֶם.
יח) קָל בְּרִגְלָיו - מְהִיר לְרוּץ.
כא) מִהַנְּעָרִים - בְּצָעָא. חַלְצֹתָיו - חֲלוֹ
זכר. וַיִּקְחֶלְךָ אֶת־חַלְצֹתָיו - לְהַתְּפָאֵר
בְּנִצְחָנוֹ. זֶה הָיָה מִקְדָּם שֶׁל כָּל הַעַמִּים
רַעֲמָיוֹם, שֶׁבְּמִצְעָם הָיָה לִנְקָם לוֹ אֶת כָּל־
זִינוֹ שֶׁל הָאוֹיֵב בְּחוּר שֶׁכָּר וְאוֹת לְגִבּוֹרָתוֹ.

יָחַ, דָּרַךְ מְדַבֵּר וְגִבְעוֹן. כִּי וַיִּתְקַבְּצוּ בְנֵי־בְנִימִן אַחֲרֵי אֲבִינָה, וַיְהִיו לְאַגֻּדָּה אֶחָת; וַיַּעֲמֵדוּ עַל־רֹאשׁ גִּבְעָה אֶחָת. כִּי וַיִּקְרָא אֲבִינָה אֶל־יוֹאָב וַיֹּאמֶר: הֲלִנְצַח תֹּאכַל חֶרֶב? הֲלוֹא יִדְעָתָה, כִּי־מָרָה תִּהְיֶה בְּאַחֲרוֹנָהּ? וְעַד־מָתִי לֹא־תֹאמַר לָעַם לָשׁוּב מֵאַחֲרֵי אֲחֵיהֶם? כִּי וַיֹּאמֶר יוֹאָב: חַי הָאֱלֹהִים, כִּי לֹא־דִבַּרְתָּ, כִּי אִם מִהֲבִקֵּר נַעֲלָה הָעַם אִישׁ מֵאַחֲרֵי אֲחִיו. כִּי וַיִּתְקַע יוֹאָב בְּשׁוֹפָר, וַיַּעֲמֵדוּ כָל־הָעָם, וְלֹא־יָרְדּוּ עוֹד אַחֲרֵי יִשְׂרָאֵל; וְלֹא־יָסֻפוּ עוֹד לְהִלָּחֵם. כִּם וַאֲבִינָה וְאֲנָשָׁיו חָלְכוּ בְּעֶרְבָה כָּל הַלַּיְלָה הַהוּא; וַיַּעֲבְרוּ אֶת־הַיַּרְדֵּן וַיָּלְכוּ כָל־הַבְּתָרוֹן, וַיָּבֹאוּ מִחֲנָיִם. לִי וַיֹּאבָב שָׁב מֵאַחֲרֵי אֲבִינָה וַיִּקְבֹּץ אֶת־כָּל־הָעָם; וַיִּפְקְדוּ מֵעֲבָדֵי דָוִד תִּשְׁעֵה־עֶשְׂרֵי אִישׁ נַעֲשָׂה־אֵל. לֹא וְעֲבָדֵי דָוִד הָבּוּ מִבְּנֵימִן וּבְאֲנָשֵׁי אֲבִינָה, שְׁלֹש־מֵאוֹת וְשָׁשִׁים אִישׁ מָתוּ. לִב וַיִּשְׂאוּ אֶת־עֲשָׂה־אֵל וַיִּקְבְּרֵהוּ בְּקֶבֶר אָבִיו, אֲשֶׁר בֵּית לָחֶם; וַיָּלְכוּ כָל־הַלַּיְלָה, יוֹאָב וְאֲנָשָׁיו, וַיָּאֵר לָהֶם בְּחֶבְרוֹן.

בַּאִוֶּר.

זֶה מִזֶּה בְּשָׁלוֹם מֵאִם הִבְקֵר. נַעֲלָה... מֵאַחֲרֵי — נִפְכָּר וְהִלָּךְ לוֹ.
 כח) וַיִּתְקַע יוֹאָב — בְּנִרְאָה נִצְטוּה יוֹאָב מִפִּי דָוִד לְהִמְנֶעַ כָּל הָאָפֶשֶׁר מִמִּלְחָמָה אֲחִים, אִם כִּי פִתַּח בְּאֵמַת לְהִמְשֵׁךְ בְּמִלְחָמָה גְּדוּלָּה עִם שָׂר צָבָא יִשְׂרָאֵל. יָרְדּוּ — וַיִּרְדּוּ.
 כט) בְּעֶרְבָה — עֲרֵבוֹת הַיַּרְדֵּן, אִם עֲרֵבוֹת יְרִיחוֹ. הַבְּתָרוֹן — שֵׁם בִּקְשָׁה בְּעֶבֶר הַיַּרְדֵּן מִנְּחָה וּבְתָרוֹן — מַפְעַל בְּתָר • דָּוִד • בָּקָעוּ.
 לו) וַיִּפְקְדוּ — חֲסִרוּ מִתּוֹ בְּמִלְחָמָה.
 לב) אֲשֶׁר בֵּית לָחֶם — בְּבֵית לָחֶם.
 וַיָּלְכוּ כָל־הַלַּיְלָה — אֲחֵר קְבוּרַת עֲשָׂה־אֵל

כה) אֻגְדָּה — קְבוּצָה קְבוּרַת אֲנָשִׁים.
 לאגֻּדָּה אֶחָת — אֲדָמָה קְבוּצָה אֶת אֲנָשָׁיו שֶׁנִּפְצְאוּ בְּמִנְסָחָם, וַיִּסְתַּכְּמוּ לְדָוִד אֲחֵר, עֲרִיד לְמִלְחָמָה.
 כו) הֲלִנְצַח תֹּאכַל חֶרֶב? — הֲלֵעוֹלָם תִּשְׁתַּחֲוֶה בְּנוֹ הַחֶרֶב? כְּלוֹמֵר: הֲאִם לֹא נָבֵא הַקֹּץ לַשְּׂפִיכוֹת הַדָּמִים וְהַלִּיצָה הַדָּמָה לָזוֹ:
 וְחֶרֶב־יִתְרֵי תֹאכַל בְּשָׂרִי (דְּבָרִים ל"ב, מ"ב).
 כז) מָרָה תִּהְיֶה בְּאַחֲרוֹנָהּ — כִּי יָקוּמוּ כָל שְׂבָטֵי יִשְׂרָאֵל לְמִלְחָמָה עַל יְהוּדָה.
 כח) לֹא־דִבַּרְתָּ — לֹא־אָמַרְתָּ: יָקוּמוּ הַנְּעָרִים וַיִּשְׁתַּקּוּ לְפָנֵינוּ, כִּי עָתָה נִפְכְּדוּנוּ

ג.

א וַתְּהִי הַמִּלְחָמָה אַרְבָּה בֵּין בֵּית שְׁאוּל וּבֵין בֵּית דָּוִד;
וְדָוִד הִלָּךְ וַחֲזֹק. וּבֵית שְׁאוּל הִלְכִים וַדָּלִים.

ב וַיִּוָּלְדּוּ לְדָוִד בָּנִים בְּחֶבְרוֹן; וַיְהִי בְּכוֹרוֹ אֲמִנוֹן לְאֶחָיוֹנָעם
הַיִּזְרְעֵאלִית. ג וּמִשְׁנֵהוּ כָלֶאֱב לְאֶבְיֵנִיגֵל אִשְׁתּוֹ נָבָל הַכַּרְמֶלִי;
וְהַשְּׁלִשִׁי אַבְשָׁלוֹם בֶּן־מַעֲכָה, בַּת־תַּלְמִי מֶלֶךְ גִּישׁוּר.
ד וְהָרְבִיעִי אֲדֹנִיָּה בֶן־חַגִּית; וְהַחֲמִישִׁי שְׁפָטִיָּה בֶן־אֲבִיטָל.
ה וְהַשִּׁשִּׁי יִתְרָעַם, לְעִגְלָה אִשְׁתּוֹ דָּוִד; אֵלָּה יֻלְּדוּ לְדָוִד
בְּחֶבְרוֹן. ו וַיְהִי בַּהֲיוֹת הַמִּלְחָמָה בֵּין בֵּית שְׁאוּל, וּבֵין בֵּית
דָּוִד, וְאַבְנֵר הָיָה מִתְחַזֵּק בְּבֵית שְׁאוּל. ז וּלְשְׁאוּל פִּלְגֶשֶׁת,
וְשִׁמָּה רָצְפָה בַת־אֵיָּה; וַיֹּאמֶר אֶל־אַבְנֵר: מָדוּעַ בָּאתָה אֵל־

ב א ו ר.

וַאֲזַן זו גִּישׁוּר וְהַגִּישׁוּרִיז. שְׁנוֹבָרָה בְּשִׁמוֹאֵל
א' (כ"ו, ח') שֶׁהָיָה בְּדָרוֹמָה שֶׁל אֶרֶץ
יִשְׂרָאֵל, אֵצֶל אֶרֶץ פִּלְשְׁתִּים. מַעֲכָה בַת־
תַּלְמִי – בְּנִרְעָה, נָשָׂא דָוִד מִטַּעַם מִדִּינִי, אֶת
בַּת מֶלֶךְ גִּישׁוּר, הַקְּרוֹבָה לַמַּחֲנֵם, עִיר
מְלוּכֹת אִישׁ בִּשְׁת, לְמַעַן יִהְיֶה לוֹ לְעַד
נָגֵד אִישׁ רִיבֹו נָה.

ה' לְעִגְלָה אִשְׁתּוֹ דָּוִד – אִשְׁתּוֹ הָאֲדֹנִיָּה
לוֹ מִבֵּל נָשִׁיו, וְלֹא הִזְכִּיר אֶת מִיכָל בַּת
שְׁאוּל, בְּשִׁבִּיל שֶׁלֹּא יִלְדָּה לוֹ בָּנִים.

ו' וְאַבְנֵר הָיָה מִתְחַזֵּק – הַתְּאֻמָּץ לַגּוֹיִם
אֶת הַמְּלוּכָה בְּבֵית שְׁאוּל.

ז' וַיֹּאמֶר וְאִישׁ בִּשְׁתוֹ אֶל־אַבְנֵר –
מָדוּעַ בָּאתָ אֶל־פִּילְגֶשֶׁת אָבִי ? – לִפִּי מִגִּבֵּה
הַנָּמִים הָהֵם, דָּנָה יִרְשׁ כִּסֵּא הַמְּלוּכָה לְנֶחֱם
לוֹ אֶת נָשִׁי הַמֶּלֶךְ שְׁמֶרֶם לוֹ; וְלִפְיָךְ חָשׁוּ
בְּאַבְנֵר, שֶׁהוּא מִתְנַשֵּׂא לְמִלּוֹךְ וְרָאָה לְפָנָיו

הִלְכוּ מִבֵּית לֶחֶם סְבִרוּנָה; כִּי מִגִּבְעוֹן אִי
אֶפְסָר לָבוֹא סְבִרוּנָה בְּלִילָה אֶחָד. וְגַם אַבְנֵר
וְאֶשְׁשִׁי הִלְכוּ כָּל הַלִּילָה (כ"ט). בְּנִרְעָה
מִהָרִי שְׁנֵי הַמַּחֲנֵיט לְהִתְרַחֵק זֶה מִזֶּה, מִירְעָה
שְׁמָא יוֹסִיף הַצַּד הַשֵּׁנִי לְרֹדֵף אֶת־רִיבֹו. וַיֹּאמֶר
לָהֶם בְּחֶבְרוֹן – הָאִיר לָהֶם הַבִּקְרָה בְּבוֹאָם
סְבִרוּנָה.

א' וַתְּהִי הַמִּלְחָמָה אַרְבָּה – יָמִים רַבִּים
הָיוּ תַּגְרוֹת בֵּין שְׁנֵי דְבֵי הַמְּלוּכָה. בֵּית
שְׁאוּל – שְׁבִירָאשׁוּ עֲמָדוֹ אַבְנֵר וְאִישׁ בִּשְׁת.
וְדָוִד הִלָּךְ וַחֲזֹק – עַל דִּבְי זֶה שְׁנוֹסְפָחוּ עָלָיו
רַבִּים מִקְּאִשִּׁי וְיָתֵר שְׁבָטֵי יִשְׂרָאֵל וְרָאָה
דְּבִירֵי תַּמִּים א': כִּי־מִזֹּו. הִלְכִים וַדָּלִים –
הִלְכִים וְסָלְשִׁים.

ג' כָּלֶאֱב – בְּדִבְרֵי הַנָּמִים א' (ג', א')
וְקָרָא בְּשֵׁם דָּוִד א. ל. גִּישׁוּר – שֵׁם הַכֵּל
אֶרֶץ לְבָנֵי הַר סְרַמּוֹן מִצְפֵּן לְאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל.

פילגש אָבי? ח' וַיִּחַר לְאַבְנֵר מְאֹד עַל־דְּבָרֵי אִישׁ־בִּשְׁתִּי
וַיֹּאמֶר: הֲרֹאשׁ כָּלֵב אֲנֹכִי, אֲשֶׁר לַיהוּדָה? הַיּוֹם אֲעַשֶׂה־חֶסֶד
עִם־בֵּית שְׂאוּל אֲבִידָא אֶל־אֶחָיו וְאֶל־מִרְעָהוּ, וְלֹא הַמְצִיתָהּ
בְּיַד דָּוִד; וַתִּפְקֹד עָלַי עֵזֶן הָאִשָּׁה הַיּוֹם. ט כְּהִי־עֹשֶׂה אֱלֹהִים
לְאַבְנֵר וְכֹה יִסִּיף לוֹ, כִּי כַּאֲשֶׁר נִשְׁבַּע יְהוָה לְדָוִד, כִּי־יִכֹּן
אֲעַשֶׂה־לוֹ: י לְהַעֲבִיר הַמַּמְלָכָה מִבֵּית שְׂאוּל, וּלְהַקִּים אֶת־
כֶּסֶּא דָוִד עַל־יִשְׂרָאֵל וְעַל־יְהוּדָה, מִדָּן וְעַד־בָּאָר שָׁבַע.
יא וְלֹא־יָכֹל עוֹד לְהָשִׁיב אֶת־אַבְנֵר דָּבָר, מִיָּדָתוֹ אֹתוֹ.

יב וַיִּשְׁלַח אַבְנֵר מַלְאָכִים אֶל־דָּוִד תַּחֲתָיו לֵאמֹר: לְמִי
אָרֶץ? לֵאמֹר: בְּרַתָּה בְּרִיתָךְ אֹתִי, וְהִנֵּה יָדִי עֹמֵד לְהִסָּב
אֵלֶיךָ אֶת־כָּל־יִשְׂרָאֵל. יג וַיֹּאמֶר: טוֹב, אֲנִי אֲכַרְתִּי אֹתָךְ

ב א ו ר

על כן הנני נשבע:

ט כְּהִי־עֹשֶׂה... כֹּה יַעֲשֶׂה אֱלֹהִים אֶת
אַבְנֵר, אִם לֹא אֲעַשֶׂה זֹאת וְנָהוּ נֹסֵף שְׁבוּעָה
בְּיָדִי בְּכַתְּבֵי הַסֵּדֶשׁ. נִשְׁבַּע יי לְדָוִד -
הַכְּמִיחוֹ עַל יָדִי שְׂמוּאֵל (שְׂמוּאֵל א' יג, י"ד;
טו, כ"ח). אוֹ עַל יָדִי נָבִיא אֲחֵר וְרָאָה ה' בִּזְיָ.
יז מִדָּן - הָיָא ל' נ', בְּקֶצֶה וְכֹל הַצִּפּוֹן
שֶׁל אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל. וְעַד־בָּאָר שָׁבַע - אֲשֶׁר
בְּקֶצֶה וְכֹל הַדָּרוֹם שֶׁל יְהוּדָה.
יא וְלֹא־יָכֹל עוֹד - אִישׁ בִּשְׁתִּי.

יב תַּחֲתָיו - מִמְּקוֹמוֹ, כְּלוּמַר: מִדָּן.
לֵאמֹר - לְהַגִּיד לוֹ. וְלֵאמֹר: הֲשֵׁנִי פְרוּשׁ
כְּמוֹ לְבָן. לְמִי־אָרֶץ? לְמִי עֲבָדִי הָאָרֶץ?
מִי הַמּוֹשֵׁל בָּהּ? הֵן רֹב הָאָרֶץ עֲשֵׂה בְּיָדִי;
עַל כֵּן בְּרַת עִמִּי בְּרִית וְאַמְסִיעָה בְּנִדָּה.
לְהִסָּב - לְהַעֲבִיר.
יג וַיֹּאמֶר - דָּוִד. לֵאמֹר - תְּהִי בְּדָבָר.

יב, ח'; טו, כ"א; מַלְאָכִים א', ב'; כ"א-כ"ב).

ח הֲרֹאשׁ כָּלֵב אֲנֹכִי, אֲשֶׁר לַיהוּדָה -
כְּלוּם אֲנִי עֶבֶד שְׂפָל, שׁוֹמֵר בְּלִבִּי אֲדוֹנָיו,
אֲשֶׁר לִבִּי יְהוּדָה הַבְּנוּיָה אֲפֹא שְׂפָלוֹת
כְּפֹלָה וּמִכְפָּלָתָהּ? הֲלֹא רֹאשׁ עָבָד יִשְׂרָאֵל
הַנִּנְיָ וְאִדְּבָהּ תִּדְבַּר אֵלַי בְּדָבָרִים הָאֵלֶּה?
נִשְׁתַּאֲמְרִים, שֶׁהַמַּמְלָכָה, רֹאשׁ כָּלֵב, אֲשֶׁר
לַיהוּדָה, הִנֵּה גִדּוּף שְׁגוּר בְּפִי כְּגִי בְּנִגְמִין
עַל אֲנָשֵׁי יְהוּדָה, וְהַבְּנָה: כְּלוּם הֲנִנִי אֲחֵר
הַשְּׂפָלִים בַּיהוּדָה, שְׂאֵמָה חוֹשְׁבֵנִי בְּכִנְיָהּ
בְּבֵית שְׂאוּל? מִרְעָהוּ - וּמִרְעָהוּ הָעִיר.
הַיּוֹם אֲעַשֶׂה־חֶסֶד... - הֲבִי נָם הַיּוֹם אֲנִי
עוֹשֶׂה חֶסֶד גַּם בֵּית אֲבִידָא, עִם קְרוֹבָיו וְרֵעָיו,
הַמְצִיתָהּ - וְהַמְצִיתָהּ; פֶּשַׁל לֵיא בְּתִמְנוֹת
לִיהוָה. וְלֹא הַמְצִיתָהּ - וְלֹא מִסְתִּיד.
וַתִּפְקֹד עָלַי עֵזֶן הָאִשָּׁה הַיּוֹם - וְלִשְׁתִּי
כּוֹאֵת בָּאֵם לְהוֹכִים אוֹתִי עַל עֲוֹנוֹ עִם הָאִשָּׁה;

ברית, אך דבר אחד אנכי שאל מאתך, לאמר: לא-תראה
את-פני, כי אם-לפני הביאך את מיכל בת-שאול, בבואך
לראות את-פני, ייִשְׁלַח דוד מלָאכִים אֶל-אִישׁ-בִּשְׂתִּי בֶן-
שָׁאוּל לֵאמֹר: תִּנֶּה אֶת-אִשְׁתִּי אֶת-מִיכָל, אֲשֶׁר אֲרָשְׁתִּי לִי
בְמֵאָה עֲרָלוֹת פְּלִשְׁתִּים. טו וַיִּשְׁלַח אִישׁ בִּשְׂתִּי וַיִּקְחָהּ מֵעַם
אִישׁ, מֵעַם פְּלִשְׁתִּיאל בֶּן-לֵיִשׁ. טז וַיִּלָּךְ אֵתָהּ אִישָׁהּ, הַלֹּדֶה וּבָכָה
אֲחֶרֶיהָ עַד-בָּחֳרִים; וַיֹּאמֶר אֵלָיו אַבְנֵר: לָךְ שׁוֹב, וַיֵּשֶׁב.

י וַדְּבַר-אַבְנֵר הָיָה-עִם-זָקְנֵי יִשְׂרָאֵל, לֵאמֹר: גַּם-תִּמּוֹל
גַּם-שְׁלֹשׁ הַיָּיִתָם מִבִּקְשִׁים אֶת-דָּוִד לְמָלֵךְ עֲלֵיכֶם. יח וַעֲתָה
עֲשׂוּ, כִּי יִהְיֶה אָמַר אֶל-דָּוִד לֵאמֹר: בֶּן־דָּוִד עַבְדִּי הוֹשִׁיעַ
אֶת-עַמִּי יִשְׂרָאֵל מִיַּד פְּלִשְׁתִּים וּמִיַּד כָּל-אֹיְבֵיהֶם. יט וַיְדַבֵּר
גַּם-אַבְנֵר בָּאֲזֵנִי בְנֵימִין; וַיִּלָּךְ גַּם-אַבְנֵר לְדַבֵּר בְּאָזְנֵי דָוִד
בְּחֶבְרוֹן, אֵת כָּל-אֲשֶׁר-טוֹב בְּעֵינֵי יִשְׂרָאֵל, וּבְעֵינֵי כָל-בֵּית
בְּנֵימִן. כ וַיָּבֹא אַבְנֵר אֶל-דָּוִד חֶבְרוֹן, וְאֵתוֹ עֲשָׂרִים אָנָשִׁים;
וַיַּעַשׂ דָּוִד לְאַבְנֵר וְלָאָנָשִׁים אֲשֶׁר-אִתּוֹ מִשְׁתָּה. כא וַיֹּאמֶר
אַבְנֵר אֶל-דָּוִד: אֲקֻמָּה וְאֶלְכָה, וְאֶקְבָּצָה אֶל-אֲדָנִי הַמֶּלֶךְ.

י"ט ב' כ"ב.

ב א ו ר .

אולי שמע אבנר נבואה זו מפי אחד מבני
הנביאים; ואפשר, שגדא אבנר את הדברים
האלה מלבו, כדי להטות את לב העם
אחרי דוד. הושיע - ואשיעו.

יט וַיְדַבֵּר גַּם-אַבְנֵר וְגַם-אֲדָנִי בְּאָזְנֵי
בְנֵימִן - לְאֶסֶר שְׁהִיָּה לֵב יְהוָה הַשֹּׁדֵדִים
אחרי דוד, כִּאֲדֹדִים עִם זָקְנֵי שְׂבִט
בְנֵימִן, שֶׁהֵיוּ כְרוּכִים בְּיָמֵי אַחֲרֵי בֵּית
שָׁאוּל, שֶׁהָיוּ בְּנֵי שְׂבִטִים. אֵת כָּל-אֲשֶׁר-טוֹב
בְּעֵינֵי יִשְׂרָאֵל - אֵת הַתְּנָאִים, שֶׁעַל פִּיהֶם

כִּי אִם-לִפְנֵי תְּבִיאֲךָ - עַד אֲשֶׁר תְּבִיא לִי
פְּרָאשֻׁנָה אֵת מִיכָל. דָּוִד רָצָה לְהִרְאוֹת
לְכָל הָעָם, שֶׁהוּא תָמַן שָׁאוּל הַמֶּלֶךְ וְרָאוּ
לְרִשְׁתָּה אֵת כִּסֵּא הַמְּלִיכָה אַחֲרָיו.

טו מֵעַם אִישׁוֹהוּ - מֵעַם אִישָׁהּ.
פְּלִשְׁתִּיאל - בְּשִׁמוֹתָל א' (כִּה, מִד), הוּא
נִקְרָא בְּקִצּוֹר: פְּלִשְׁתִּי.

טז בָּחֳרִים - עִיר בְּקֶצֶה גָּבוֹל הַדְּרוֹם
שֶׁל גִּזְלַת בְּנֵימִין, לֹא רַחֲמָנָה מִירוּשָׁלַם.
יח וַעֲתָה עֲשׂוּ - דִּקְפָּצְכֶם. כִּי יִי אָמַר -

אֶת־כָּל־יִשְׂרָאֵל, וַיִּכְרְתוּ אֶתְּךָ בְּרִית, וַיִּמְלְכֶתָּ בְּכָל־אֲשֶׁר־
תֵּאֵנָה נִפְשָׁךְ; וַיִּשְׁלַח דָּוִד אֶת־אֲבִנֵּר, וַיִּלְךָ בְּשָׁלוֹם. כִּי וַהֲנִיָּה
עֲבָדִי דָוִד וַיּוֹאֵב בָּא מִהַגְדוּד, וְשָׁלַל רַב עַמָּם הֵבִיאוּ; וְאֲבִנֵּר
אֵינָנו עִם־דָּוִד בַּחֲבֵרוֹן, כִּי שָׁלְחוּ וַיִּלְךָ בְּשָׁלוֹם. כִּי וַיּוֹאֵב
וּכְל־הֵצֵבֵא אֲשֶׁר־אֵתוּ בָּאוּ; וַיִּגְדּוּ לַיּוֹאֵב לֵאמֹר: בָּא־אֲבִנֵּר
בִּנְיָנִר אֶל־הַמֶּלֶךְ, וַיִּשְׁלַחְהוּ וַיִּלְךָ בְּשָׁלוֹם. כִּי וַיָּבֹא יוֹאֵב
אֶל־הַמֶּלֶךְ וַיֹּאמֶר: מָה עָשִׂיתָה? הִנֵּה־בָּא אֲבִנֵּר אֵלֶיךָ, לְמַחֲד־
זֶה שְׁלַחְתּוֹ, וַיִּלְךָ הַלּוֹךְ? כִּי יָדַעְתָּ אֶת־אֲבִנֵּר בֶּן־נִר, כִּי
לִפְתָּתָךְ בָּא, וְלָדַעַת אֶת־מוֹצֵאָךְ וְאֶת־מוֹבְאָךְ, וְלָדַעַת אֶת
כָּל־אֲשֶׁר אַתָּה עֹשֶׂה. כִּי וַיַּצֵּא יוֹאֵב מֵעַם דָּוִד, וַיִּשְׁלַח מַלְאָכִים
אֲחֵרֵי אֲבִנֵּר, וַיָּשִׁבוּ אֹתוֹ מִבּוֹר הַסֶּרֶחַ; וְדָוִד לֹא יָדָע. כִּי וַיָּשֻׁב
אֲבִנֵּר חֲבֵרוֹן, וַיִּטְהֹר יוֹאֵב אֶל־תּוֹךְ הַשָּׁעַר לְדַבֵּר אֹתוֹ בְּשָׁלִי;
וַיִּבְהוּ שֵׁם הַחֲמֵשׁ, וַיָּמָת בָּדָם עֲשֵׂה־אֵל אָחִיו. כִּי וַיִּשְׁמַע דָּוִד

יִמְנוּאֵךְ כְּתִיב

ב א ו ר

והקטנים: ומבואך, והוא הנכון, כי שם
זה נקרא מקור בוא - מבוא עי'; והשם
מוצא מן יצא, פ"ח, את־מוֹצֵאָךְ וְאֶת־
מוֹבְאָךְ - את המקומות, שאתה יוצא משם,
והמקומות, שאתה בא שמה, כלומר:
לדעת את כל מעשיך.

כז) מבור תסירה - שם באר; ונקראה
כך על שם הסירים, קוצים, שצמחו סביבה;
והיא במרמק שעה מסבירן צפונה.

כח) ונמנהו - הנהו מן הערך אל תוך
השער. בשלי - בלחש, במנוחה, ונחוא
מקור שלה, וממנו השם ש לנהו. החמש -
אל החמש. וימת בדם עשהאל אחיו -
בשכיל ששסף את דם עשהאל, כי יואב

הסבירו להמליכו עליהם.

כב) עבדי דוד - אנשי חילו. בא ויבאו
מהגדוד - דוד, שידע קנאת יואב באבנר,
השכיל לשלח את יואב ואנשיו מסבירן
לפשוט בגדוד על השבטים הקרובים ליהודה,
כדי שיוכל למבל את אבנר בלי מפרע.
כד) מה עשיתך - יואב שגא את אבנר,
בשכיל שהרג את עשהאל אחיו, וגם בשכיל
שידע, כי באשר יסב את המלוכה לדוד,
למנוחה בנבאי לשר צבא תחתיו; לפיכך
השתדל לתת אותו בעני דוד למרגל.

כה) ידעת את־אבנר - כמה ערום הוא.
לפתתך - לדבר עמו דברים טובים, למען
תלה לו את מסתריד. מוצאך, מובאך -

מאחרי כן, ויאמר: נקי אנכי וממלכתי מעם יהוה עיי-
עולם, מדמי אבנר בן-נר. כט יחלו על-ראש יואב ואל
כל-בית אביו; ואל-יברת מבית יואב וב ומצדע, ומחזיק
בפלך, ונפל בחרב וחסר-לחם. ל ויואב ואביושי אחיו
הרגו לאבנר, על אשר המית את-עשהאל אחיהם, בנבעון
במלחמה. לא ויאמר דוד אל-יואב ואל-כל-העם, אשר-
אתו: קרעו בגדיכם, וחרגו שקים, וספרו לפני אבנר;
והמלך דוד הלך אחרי המטה. לב ויקברו את-אבנר בחדרון;
וישא המלך את-קולו, ויבך אל-קבר אבנר ויבכו כל-העם.

י ויבין המלך אל-אבנר ויאמר:
הכמות נבל ימות אבנר?

ב א ו ר .

הרצח היתה גאולת הדם. מנהג זה של
גאולת הדם נהג עד היום בשבטי הערביים;
אחרי כל מלחמה הם חוזרים ודורשים מי
נמי הרג את קרוביהם, למען יוכלו להגמם
וקמת-דמם; ויש שבעת בריתת ברית השלום
מתנים ה"שיבים" ונשיאי השבטים פגיעה
לנשר נחר על גאולת הדם; ודבר זה מכא
לפעמים רבים מבני שבט לידי התמרמרות,
עד שהם עוזבים את שבטם ונשיאם ונספחים
על שבט אחר, למען יוכלו לגמם מצות
גאולת הדם. הרגו לאבנר - את אבנר.

לא ויאמר דוד אל-יואב-יואב בעצמו
הקבח לנהג מנהג אכל על אבנר. אחרי
המטה - שניאוי קה את גנות אבנר.
לג הכמות נבל ימות אבנר? - האם
ראוי היה אבנר, גבור ושראלי, לנפל בחרב
באחד הפושעים הנבלים, ולא למות מות

היה גואל הדם; וזו היתה אמתלא בפני יואב,
ואילם הסבה העקבית היתה, כנראה, הנקמה.
כחו נקי אנכי-אני אשם בכל הרצח
הזה. וממלכתי - כי לא נרצח במצותי,
כדי לסנוק את המלכה הדי. מעם יי -
למי יי.

כט יחלו על-ראש יואב - דמי אבנר
תזוהו על ראש יואב רוצחו, כלומר: עליו
יבא הענש על הדם הנקי ששפך. ואל-
יברת - לא תהיה מהיות. ומצדע - מפה
שחין, פלך - משענת, ובמשנה: מקום.
ומחזיק בפלך - פסס הנשען על משענתו
במלכתו. דוד קלל את יואב בתמות רוחו,
כדי להסיר מעליו את הקשר, כי גם עד
היתה עמו ברצח זה.

ל ויואב ואביושי... הסופר חס,
נראה, על גבור יואב ופושעים, כי סבר

יד יָדָךְ לֹא-אֶסְרוֹת, וְרִגְלֶיךָ לֹא-לִנְחָשִׁים הַנָּשִׁי.

בְּנִפּוֹל לִפְנֵי בְּגֵי-עוֹלָה נָפַלְתָּ!

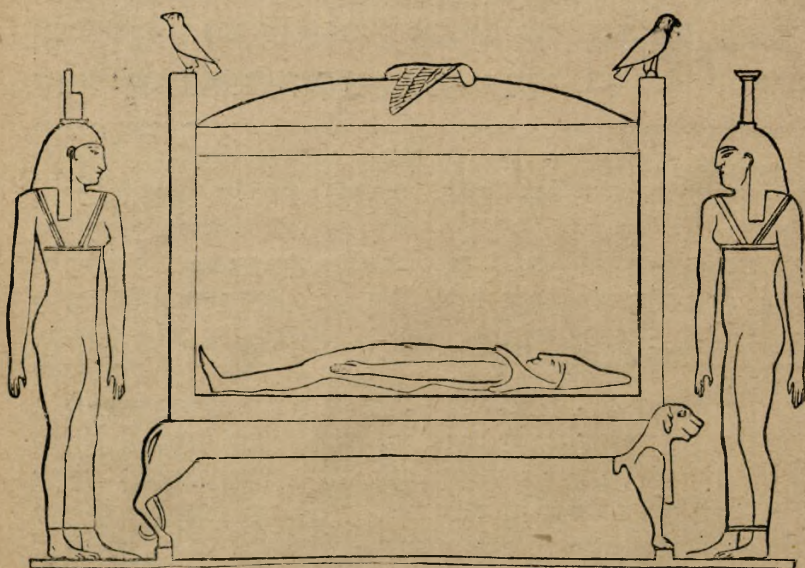
נִיחָמְנוּ כָּל-הָעָם לִבְבוֹת עָלָיו. יֵה וַיָּבֹא כָּל-הָעָם לְהַבְרוֹת
אֶת-דָּוִד לָחֶם בַּעֲדֵי הַיּוֹם; וַיֵּשְׁבֶה דָּוִד לְאִמְרוֹ: כֹּה יַעֲשֶׂה-
לִי אֱלֹהִים וְכֹה יִסֶּיף, כִּי אִם-לִפְנֵי בּוֹא-הַשָּׁמֶשׁ אֲטַעֵם-לָחֶם

חֶסֶד יי

בְּאוֹר.

פּוֹשְׁעִים. בְּנִפּוֹל לִפְנֵי בְּגֵי-עוֹלָה נָפַלְתָּ -
אִךְ אֵתָּה נִפַּלְתָּ בְּגִבּוֹר חֲבָשִׁי וְאִמִּיץ כֹּחַ
שְׂרָאֲתִי חֲרַשׁ נִכְנֵי עוֹלָה! הַתְּנַסְלוּ עֲדָי
וְרִצְחוֹד.

נִבְרִים בְּמִלְחָמָה. יָדְיָךְ לֹא-אֶסְרוֹת-אֵתָּה לֹא
נִצַּחְתָּ בְּיַד אֹיְבֶיךָ שְׂאֵסֵר יָדְיָךְ וְרִגְלֶיךָ
בְּקִדְלִים לְהַמִּיט. לִנְחָשִׁים - בְּכָלִי נִחַשְׁתָּ.
הַנָּשִׁי - הַקָּבִי. בְּגֵי-עוֹלָה - גִּבְיָהּ בְּקִנְיָנָהּ.

מִמֶּנּוּ הָמָּה וְעַל פִּי רָלִיף שֶׁחִיב דָּעִיר סִפְרוֹ.

וְקִרְאוּ לָהּ סִעֲבַת הַבְּרָאָה. בַּעֲדֵי הַיּוֹם -
לִפְנֵי שְׁקִיעַת הַסָּמָה. (כִּי) אִם... אֲטַעֵם-
לָחֶם - הַמִּלָּה גִּי' מִיִּסְתֵּר.

לֹא לְהַבְרוֹת אֶת-דָּוִד - לְהַאֲכִילוֹ מִנְהֵי
רִיבָה בְּיִשְׂרָאֵל לַעֲרֹךְ סִעֲבָה בַּעֲדֵי הָאֵבֶל
וְלִהְיוֹת לוֹ מִסֵּם סִנְחוּמִים' (וְרִמְיוֹ מִי' וְי' ;

או כל-מאומה. לו וכל-העם הקירו ויטב בעיניהם; ככל אשר עשה המלך, בעיני כל-העם טוב. לו ויגדעו כל-העם וכל-ישראל ביום ההוא, כי לא היתה מהמלך להמית נתי-אבנר בן-נר.

לח ניאמר המלך אל-עבדיו: הלוא תדעו, ביי-שר וגדול גבל היום הזה בישראל. לט ואנכי היום רך ומשום מלך. והאנשים האלה בני צרויה, קשים ממני; ישלם יהנה לעשה דרעה ברעתו.

ה.

א וישמע בין-שואל, כי מת אבנר בחברון, וירפו ידיו; וכל-ישראל גבהלו. ב וישני אנשים שרי-גדודים היו בן-שואל: שם האחד בענה ושם השני רכב, בני רמון הבארתי

ב א ו ר

הנפש ובעלי ההשפעה ביהודה, שיקלו לעובר נגדו רבים מבני יהודה. ואפשר גם שכל חרג דוד את יואב, היו אמרים, כי בנה מן הכרח את האיש הוידוי, שובע את עינו. (א) וירפו וימתקנהו ידיו - כל אמן לבו עזבו, כי אבנר היה המשען היחיד לבית המלוכה. וכל-ישראל גבהלו - פי עפה לא היה להם עוד איש גבור מלחמה שיעמד בראשם נגד אויביהם; ואיש בשת הלא היה חמיד איש רפה גדים.

(ב) שרי-גדודים-מפקדי גדודים, שהיו פושטים במושבות האויבים השכנים לישראל לשלל שלל. היו בן-שואל-ל-בן שואל בארות-היטה אחת מערי הנבעזים ויהושע טו, ייזו, ובחלוקת הארץ היתה להחלת בנחמיה

לו וכל-העם - כל האנשים, שהיו אז עמו. הקירו - באערו האמתי של המלך על מות אבנר. ויטב בעיניהם - בראותם, כי גמי המלך מדמי אבנר. ככל אשר עשה... - כמו שכל מעשי המלך היו טובים תמיד בעיני העם.

לו ויגדעו כל-העם - שהיו עם דוד. וכל-ישראל - אחר מן נודע הקבר לקל ישראל. ואפשר כי פסוק זה הוא נוסח שני למספר בפסוק שלפניו.

לט בך - שלש. ומשום מלך - ענה לא כבר נמסחתי למלך. קשים ממני - תמים ממני. ואני יכול לשלם להם ברישעם. דוד פחד לעגש את יואב, שלא להקלות עליו חמת מוספת בני צרויה מרי

מִבְּנֵי בְנֵימִן; כִּי גַם־בְּאֵרוֹת תִּחְשָׁב עַל־בְּנֵימִן. וַיִּבְרְחוּ
הַבְּאֵרֹתִים נְתִימָה; וַיְהִי־שֵׁם גָּרִים עַד הַיּוֹם הַזֶּה.

וַיִּלְהוּנָתָן בֶּן־שָׂאוּל בֶּן נָכָה בְּגָלִים; בֶּן־חֲמִשׁ שָׁנִים
הָיָה, בָּבֹא שְׁמַעַת שָׂאוּל וַיַּחֲנֹתָן מִיִּזְרְעֵאל. וַתִּשְׁאַהֲוּ אִמּוֹתָיו
וַתִּנָּס, וַיְהִי בַחֲפֹזָה לָנוֹס, וַיַּפֵּל וַיִּפְסַח, וַיִּשְׁמוּ מִפִּיבֹשֶׁת.
וַיֵּלְכוּ בְּגִירָמוֹן הַבְּאֵרֹתִי, רֹכֵב וּבֹעֵנָה, וַיָּבֹאוּ פָּחַם הַיּוֹם
אֶל־בֵּית אִישׁ בִּשֶׁת; וְהוּא שָׁכַב אֶת מִשְׁכַּב הַצֹּהָרִים. וַיִּהְיֶה
בָּאוּ עַד־תוֹךְ הַבֵּית לִקְחֵי חֲטָיִים, וַיִּבְהוּ אֶל־הַחֲמִשׁ; וַרְכֵב
וּבֹעֵנָה אָחִיו נִמְלְטוּ. וַיָּבֹאוּ הַבֵּית, וְהוּא־שָׁכַב עַל־מִטָּתוֹ
בַּחֲדָר מִשְׁכָּבו, וַיִּבְהוּ וַיִּמָּתְחוּ, וַיִּסְרוּ אֶת־רֹאשׁוֹ; וַיִּקְחוּ אֶת־
רֹאשׁוֹ, וַיֵּלְכוּ דֶּרֶךְ הָעֵרֶכְבָּה כָּל־הַלַּיְלָה. וַיָּבֹאוּ אֶת־רֹאשׁ
אִישׁ־בִּשֶׁת אֶל־דָּוִד חֶבְרוֹן, וַיֹּאמְרוּ אֶל־הַמֶּלֶךְ: הִנֵּה־רֹאשׁ

ב א ו ר

דָּבָל יִסֵּר עָרֵי הַגִּבְעוֹנִים (שֵׁם י"ח, כ"ח).

א) וַיִּבְרְחוּ הַבְּאֵרֹתִים - בְּנִרְעָה, מֵאִמָּת
הַפְּלִשְׁתִּים אַחֵר נִצְחוֹנִים בַּמִּלְחָמָה הָאֲחֵרוֹנָה.
נְתִימָה - לַעִיר גָּרִים, בְּנִחְלַת בְּנֵימִין (נְתִימָה
י"א, ל"ב) וּבְנִרְעָה, הִימָּה עִיר בְּצוּרָה.

ד) וַיִּלְהוּנָתָן בֶּן־שָׂאוּל - הַסּוֹפֵר מִבְּיָא
כָּאֵן מִמָּאֵר מִסָּדָר מֵאֲרַע זֶה, לְהוֹדִיעַ, כִּי
הַנָּעַר הָאֲחֵרוֹן לְבֵית שָׂאוּל, מִפִּיבֹשֶׁת, לֹא
הָיָה רָאוּי לְמְלוּכָה, בְּשִׁבְלִי שֶׁהָיָה עוֹד נֶעַר
וּבִעַל מוֹס; וְעַם רָצִיחַת אִישׁ בִּשֶׁת לֹא הָיָה
עוֹד יוֹרֵשׁ הַמְּלוּכָה לְבֵית שָׂאוּל. נָכָה בְּגָלִים -
פֶּסֶם. שְׁמַעַת שָׂאוּל וַיַּחֲנֹתָן - שֶׁנִּבְלָו חֲלָלִים
עַל הַר הַגִּלְבֹּעַ אֶצֶל יִזְרְעֵאל. בַּחֲפֹזָה לָנוֹס -
כָּאֲשֶׁר מִתְּרָה לָנוֹס מִבֹּשֶׁת בְּנֵימִן, מֵאִמָּת
הַפְּלִשְׁתִּים, שֶׁשָּׁשְׁטוּ עַל הָאָרֶץ, וַיַּפֵּל וַיִּפְסַח -
הַנָּעַר נָפַל מִדָּה וְהָיָה לַפֶּסֶם. מִפִּיבֹשֶׁת -

וּבְדָבָרֵי הַיָּמִים א' (ח', ל"ד) הוּא נִקְרָא:
מִרְיָב ב' ע' ל.

ה) פָּחַם הַיּוֹם - פֶּשֶׁת הַצֹּהָרִים. מִשְׁכָּב
הַצֹּהָרִים - שְׁנֵי הַצֹּהָרִים.

ו) וַיִּהְיֶה - וַיִּהְיֶה. וְהָיָה בָּאוּ... לִקְחֵי
חֲטָיִים - רֹכֵב וּבֹעֵנָה בָּאוּ אֶל בֵּית אִישׁ בִּשֶׁת
מִתְּחַבְּשִׁים בְּקוֹנֵי חֲטָיִים. וַיִּשׁ מִבְּאֵרִים: שְׂרֵי
הַדְּרוֹדִים בָּאוּ אֶל בֵּית הַמֶּלֶךְ בְּאִמְתָּלָא
לִקְחַת חֲטָיִים, שֶׁהָיוּ מְקַבְּלִים בְּשִׁבְרָם.
וַרְכֵב וּבֹעֵנָה - כָּאֵן בָּא הַשֵּׁם פֶּסֶת שֵׁם
הַנָּעַר, וְהָרָאוּ: וְהָיָה נִמְלְטוּ.

ז) וַיָּבֹאוּ הַבֵּית - וְהוּא נִיטָח שְׁנֵי לַמֶּסְפָּר
בְּפִסְטוֹקִים ה' י, וַיִּקְחוּ אֶת־רֹאשׁוֹ - וַיִּלְפִּקְדוּ
בָּאוּ אֶל הַבֵּית וַשֵּׁם הַיָּדִים בְּאִמְתָּלָא לִקְחַת
חֲטָיִים. דֶּרֶךְ הָעֵרֶכְבָּה - הַמִּישׁוֹר, שֶׁעַל שְׂפָת
הַיַּרְדֵּן, וְהוּא עֲרֻכּוֹת תַּרְדֵּן וְרָעָה לַמַּעֲלָה

איש-בִּשְׁת בֶּן-שָׂאוּל אִיכָה, אֲשֶׁר בִּקֵּשׁ אֶת-נַפְשִׁי; וַיִּתֵּן יְהוָה לְאֹדִי הַמֶּלֶךְ נִקְמוֹת הַיּוֹם הַזֶּה מִשָּׂאוּל וּמִזֶּרְעוֹ. ט וַיַּעַן דָּוִד אֶת-רֶכֶב וְאֶת-בָּעֵגָה אֲחִיו, בְּנֵי רִמּוֹן הַבְּאֵרְתִּי, וַיֹּאמֶר לָהֶם: חֲיֵיהֶנּוּ, אֲשֶׁר-פָּדָה אֶת-נַפְשִׁי מִכַּל-צָרָה; י כִּי הַמִּגִּיד לִי לֹאמַר: הִנֵּה-יָמַת שָׂאוּל, וְהוּא-הֵיכָה בְּמִבְשָׁר בְּעֵינָיו, וְאַחֲזָה בּוֹ וְאַהֲרַגְהוּ בַצֶּקֶלָנִי; אֲשֶׁר לִתְתִּי-לוֹ בְּשָׂרָה. יא אַף כִּי-אֲנָשִׁים רָשָׁעִים הָרְגוּ אֶת-אִישׁ-צִדִּיק בְּבֵיתוֹ עַל-מִשְׁכָּבוֹ; וְעַתָּה הֲלוֹא אֲבִקֵּשׁ אֶת-דָּמּוֹ מִיָּדְכֶם, וּבְעֵרְתִּי אֶתְכֶם מִן-הָאָרֶץ. יב וַיַּצּוּ דָּוִד אֶת-הַנְּעָרִים, וַיַּהַרְגוּם וַיַּקְצִצוּ אֶת-יְדֵיהֶם וְאֶת-רַגְלֵיהֶם, וַיִּתְּלוּ עַל-הַכְּרֶכֶה בַּחֲבֵרוֹן; וְאֵת רֹאשׁ אִישׁ-בִּשְׁת לָקְחוּ, וַיַּקְבְּרוּ בְּקֶבֶר-אֲבִיר בַּחֲבֵרוֹן.

ה.

א וַיָּבֹאוּ כָּל-שִׁבְטֵי יִשְׂרָאֵל אֶל-דָּוִד חֲבֵרוֹנָה; וַיֹּאמְרוּ לֹאמַר: הִנֵּנוּ עֲצָמָךְ וּבִשְׂרָךְ אֲנַחְנוּ. ב גַּם-אֶתְמוֹל גַּם-שִׁלְשׁוֹם, בְּהִיּוֹת שָׂאוּל מֶלֶךְ עָלֵינוּ, אֵתָה הָיִיתָ הַמוֹצִיא וְהַמְּבִיא אֶת-

יְהִייתָ מוֹצִיא כְּתִיב. יוֹהֲמִכִי כְּתִיב.

ב א ו ר .

אֲנַחְם מִמֶּם נִקְמַת דָּמּוֹ. וּבְעֵרְתִּי - אֲבִיר.

אֲשִׁמִּיד, שֶׁלֹּא יִשָּׂא מִמֶּם כָּל זָכָר.

יב וַיַּקְצִצוּ אֶת-יְדֵיהֶם - לְאַחֵר מוֹתָם.

וַיִּתְּלוּ עַל-הַכְּרֶכֶה - לְפָרֶס מִשְׁפַּט הַצֶּדֶק

שֶׁנַּעֲשֶׂה בָּהֶם. בְּקֶבֶר אֲבִיר - שֶׁר צָבָא

וּמִנֵּנוּ בְּתִיּוֹ.

א וְכָל-שִׁבְטֵי יִשְׂרָאֵל - רֹאשֵׁי שִׁבְטֵי

יִשְׂרָאֵל. עֲצָמָךְ וּבִשְׂרָךְ אֲנַחְנוּ - כְּלוֹמַר:

בְּנֵי עַם אֲחֵד אֲנִי, וְאַב אֲחֵד, וְיִשְׂרָאֵל לְכָלְנוּ.

ב הַמוֹצִיא וְהַמְּבִיא - הַיּוֹצֵא בְּרֹאשׁ

פָּרָק ב', פְּסוּק כ"ט.

ט אֲשֶׁר-פָּדָה - אֲשֶׁר גָּאֵל, הַצִּיל.

י הִנֵּה-יָמַת שָׂאוּל - בְּעֵרְתִּי. בְּמִבְשָׁר -

כְּמִבֵּיא לִי בְשׂוּרָה טוֹבָה. וְאַחֲזָה - וְנִאֲחֲזָה -

נִאֲחֲזָה אֲדָל אֲנִי אֲחֻמֵּי בּוֹ. וְאַהֲרַגְהוּ -

כְּלוֹמַר: צוּרִית לְהָרְגוֹ, אַף כִּי שָׂאוּל הָיָה מֵת

גַּם בְּלִעְדֵּי, וְגַם בִּקֵּשׁ מִמֶּנּוּ לְתַמִּיתוֹ. אֲשֶׁר

לִתְתִּי-לוֹ בְּשׂוּרָה - פָּסַח אֲשֶׁר קִנְיָה שְׂאֵמָן

לִי שָׂכָר טוֹב עַל בְּשׂוּרָתוֹ.

יא אֲבִקֵּשׁ אֶת-דָּמּוֹ - אֲדַרֵּשׁ אֶת דָּמּוֹ.

ישראל; וַיֹּאמֶר יְהוָה לְךָ: אַתָּה תִרְעֶה אֶת־עַמִּי אֶת־יִשְׂרָאֵל, אַתָּה תִהְיֶה לְנֹגִיד עַל־יִשְׂרָאֵל. וַיָּבֹאוּ כָל־זִקְנֵי יִשְׂרָאֵל אֶל־הַמֶּלֶךְ בְּחֶרְוֹנָה, וַיִּכְרֹת לָהֶם הַמֶּלֶךְ דָּוִד בְּרִית בְּחֶרְוֹן לִפְנֵי יְהוָה; וַיִּמְשְׁחוּ אֶת־דָּוִד לַמֶּלֶךְ עַל־יִשְׂרָאֵל. וַיָּבֹאוּ שְׁלֹשִׁים שָׁנָה דָּוִד בְּמַלְכוֹ; אַרְבָּעִים שָׁנָה מֶלֶךְ. הַבְּחֶרְוֹן מֶלֶךְ עַל־יְהוּדָה שִׁבְעַת שָׁנִים וְשִׁשָּׁה חֳדָשִׁים, וּבִירוּשָׁלַם מֶלֶךְ שְׁלֹשִׁים וְשֵׁשׁ שָׁנָה עַל כָּל־יִשְׂרָאֵל וַיְהוּדָה. וַיַּלְכֶּה הַמֶּלֶךְ אֲנָשָׁיו יְרוּשָׁלַם, אֶל־הַיְּבֵסִי יוֹשֵׁב הָאָרֶץ; וַיֹּאמֶר לְדָוִד לֵאמֹר: לֹא־תָבוֹא הֵנָּה, כִּי אִם־תִּסְיָרֵךְ הָעוֹרִים וְהַפְסָחִים,

"פסקא כאמצע פסוק.

ב א ו ר .

(ו) וַיַּלְכֶּה דָּוִד... יְרוּשָׁלַם - כְּשֶׁנִּמְשַׁח דָּוִד לַמֶּלֶךְ עַל כָּל יִשְׂרָאֵל, רָאָה בְּרִאשִׁית לֹא לְלַכּוֹד אֶת יְרוּשָׁלַם, עִיר הַבְּיוֹשֶׁבֶת בְּמִדְבָּר הָרִי יְהוּדָה, וְהִיא כְּמַעַט בְּלֶב הָאָרֶץ מִמַּעַרְב לְמִזְרָח, וּמִגְבוּל הַבְּרוֹם עַד שׁוֹמְרוֹן, וְלַעֲשׂוֹת אוֹתָהּ לְעִיר הַמְּלִיכָה. אֶל־הַיְּבֵסִי יוֹשֵׁב הָאָרֶץ - לְהַלָּחֵם בּוֹ וּלְנָרְשׁוֹ. יְרוּשָׁלַם הַמְּחִינָה נִלְכְּדָה. אֲמָנָם, פַּעַם עַל יְדֵי בְּנֵי יְהוּדָה מִבְּרוֹם, וּפַעַם עַל יְדֵי בְּנֵימִן מִצְּפוֹן; אֲבָל הָעִיר הַעֲלִינָה נִשְׁאַרָה בְּיַד הַיְּבוֹסִיִּם, אֲשֶׁר הִתְבַּצְּרוּ בְּמִצְדֹתָם הַנִּשְׁגָּדָה, מִצְדַּת צִיּוֹן, שֶׁבְּבְרוֹם הָעִיר, וְאַחֲרֵי כֵן שָׁבוּ וּלְכְּדוּ גַם אֶת כָּל הָעִיר; וְכֵן הַפְּרִירוֹ בֵּין יְהוּדָה וּבֵין בְּנֵימִן וְנִתְּרַשׁ הַשְּׂקָטִים יָמִים רַבִּים, עַד כִּי כְּמַעַט לֹא תָרְכוּ זֶה לָזֶה. אֶת הָאוֹיֵב הַזֶּה הִחְלִישׁ דָּוִד לְהַשְׁמִיד מִן הָאָרֶץ. וַיֹּאמֶר לְדָוִד - מֶלֶךְ הַיְּבוֹסִי שָׁלַח לְהַגִּיד לְדָוִד. כִּי אִם וְאַחֲרָיו הִסְיָרֵךְ הָעוֹרִים וְהַפְסָחִים - כְּלוּמָר: הַמִּצְדָּה נִשְׁגָּדָה כָּל בֶּדֶד, עַד שְׁאֵין צָרָה בְּצָבָא גְבוּרִים לְהִגֹּן עָלֶיהָ, כִּי גַם

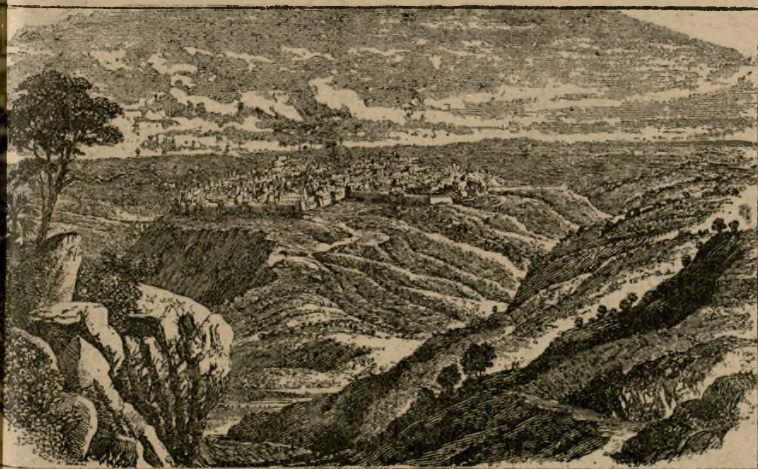
יָעָם לְמַלְחָמָה. אַתָּה תִרְעֶה אֶת־עַמִּי - לְכָד הָאוֹיֵב אֶת עַמּוֹ וְדוֹאֵג לְשָׁלוֹמוֹ, הוֹמָה לְעַד, הַמְּנַחֵל אֶת עַדְרוֹ בְּחֶמְלָה וּבְחֶמִים. וְהָיָה רָעָה הַצֹּאן, תִּרְעֶה אֶת עַמִּי. לְנֹגִיד - לְמֹשֶׁל.

(ג) וַיִּכְרֹת לָהֶם... בְּרִית - נִשְׁבַּע לָהֶם לָקֵם אֶת חֲטֵי הַמְּלִיכָה וְשֵׁלָא לְגַרֵעַ מִקְבִּיּוֹת יָעָם וְזִמְנוֹ וְרָאָה שְׁמוּאֵל א' ב' וְכִבְּדוּנוֹ שִׁמְ. לִפְנֵי יְיָ - לִפְנֵי הַמִּזְבֵּחַ, שְׁהָיָה שֵׁם יְיָ רָאָה שׁוֹפְטִים י"א, י"א. וַיִּמְשְׁחוּ אֶת־דָּוִד - בְּרִאשׁוֹנָה נִמְשַׁח בְּסֶתֶר עַל יְדֵי שְׁמוּאֵל, אַחֲרַי כֵּן נִמְשַׁח לַמֶּלֶךְ עַל יְהוּדָה, וְעַתָּה נִמְשַׁח בְּפַעַם הַשְּׁלִישִׁית לַמֶּלֶךְ עַל כָּל יִשְׂרָאֵל. (ה) בְּחֶרְוֹן... שִׁבְעַת שָׁנִים וְשִׁשָּׁה חֳדָשִׁים - אַחֲרֵי מוֹת אִישׁ בִּשְׁת עֲבָדָיו עוֹד שְׁנֵים אַחֲרֹת עַד שֶׁהִמְלִיכוּ כָּל שְׂכָמֵי יִשְׂרָאֵל אֶת דָּוִד לַמֶּלֶךְ עָלֵיהֶם. כְּנֶאֱרָא, חֲשָׁדוֹ רַבִּים מִבְּנֵי יִשְׂרָאֵל בְּדָוִד, כִּי גַם יָדוֹ הִתְקַה בְּרִצְחַת אֲבִיגַי וְאִישׁ בִּשְׁת, וּלְמִיכָד לֹא חֲפָצוֹ בְּרִאשׁוֹנָה לְהִמְלִיכוֹ עָלֵיהֶם, וְנִרְאָה לְמַעַלָּה ב' י"א.

לאמר: לא־יבוא דוד הנָּה. וַיִּלְכֹּד דוד אֶת מַצְבַּת צִיּוֹן
 הָיָא עֵיר דָּוִד. הַיָּאֵמֵר דָּוִד בַּיּוֹם הַהוּא: כָּל־מִבְּנֵי יְבוּס
 וַיָּנֻע בַּצִּנּוֹר, וְאֶת־הַפְּסָחִים וְאֶת־הָעֹרִים שָׁנְאֵי נַפְשׁ דָּוִד
 *שְׁנוּאֵי קָרִי.

בְּאוֹר.

בְּעֵלֵי מוֹמִים יוֹכְלוּ לְהִשְׁגֵּב בָּהֶּן, וְלֹא תוֹכֵל
 לְלַקְּדָהּ. לֹא־מֵר - קָלוּ מֵר, בַּפְּנֵה הָיָא.
 לֹא־יָבֹא דָּוִד הַנָּה - בְּשׁוּם אֶפְסָן לֹא יוֹכֵל
 דָּוִד לִבֵּא אֶל הַיָּד הַמַּצְבָּה.
 וַיִּלְכֹּד דָּוִד - וַיִּבְדֵּל וְאֵת לִבְדֵּי דָּוִד.
 מַצְבַּת צִיּוֹן הַיָּדָה צִיּוֹן הַיָּתִיב הַמַּקְשָׁת

יְרוּשָׁלַם בְּיַמֵּי דָּוִד.

הַיָּאֵמֵר דָּוִד וְהוּ נִסָּח שְׁנֵי לְסוּסֵי ו'
 הַמַּקְשָׁת בַּפְּרָטוֹת אֶת לְכִיבֵת הַמַּצְבָּה. כָּל־
 מִבְּנֵי יְבוּסִי־מִי שִׁשְׁשִׁים וַיִּשְׁלַח הָרָאשׁוֹן עַל
 הַמַּצְבָּה הַגְּבוּהָ לְמַכּוֹת אֶת הַיְבוּסִי הַמַּתְבָּצֵּר
 בָּהֶן. צִנּוֹר - שֶׁהָיָא מִים לְחוּד הַמַּצְבָּה
 בְּנִרְעָה, מִן הַשְּׁלֵם, שֶׁהָסִפִּיק מִים
 הָעֵיר. וַיָּנֻע בַּצִּנּוֹר - וַיָּגִיעַ עַד הַמַּצְבָּה
 הַמַּבִּיא מִים לְחוּד הַמַּצְבָּה, לְהַשְׁתִּיכָהּ

לִבְנֵי יִאמְרוּ: עוֹר וּפֶסֶח לֹא יָבֹוא אֶל־הַבָּיִת; ט וַיָּשָׁב דָּוִד
מִצִּדָּה, וַיִּקְרָא־לָהּ עִיר דָּוִד; וַיִּבֶן דָּוִד סָבִיב מִן־הַמְּלֹא
בַּיִתָּה. י וַיִּלְךְ דָּוִד הַלֹּךְ וְגִדּוֹל; וַיַּהֲרֶה אֱלֹהֵי צְבָאוֹת עִמּוֹ.
יא וַיִּשְׁלַח חִירָם מֶלֶךְ־צֹר מְלָאכִים אֶל־דָּוִד, וַעֲצֵי
רִזִּים, וְחֲרָשֵׁי עֵץ, וְחֲרָשֵׁי אֲבֵן קִיר; וַיְבַנּוּ־בֵית לְדָוִד.
יב וַיָּבֶע דָּוִד, בִּי־הַבָּיִת; וַיַּהֲרֶה לְמֶלֶךְ עַל־יִשְׂרָאֵל, וְכִי נִשְׂא
מַמְלַכְתּוֹ בְּעָבוֹר עִמּוֹ יִשְׂרָאֵל.

יג וַיִּקַּח דָּוִד עוֹד פְּלִגְשִׁים וְנָשִׁים מִירוּשָׁלַם, אַחֲרֵי בָּאוּ

ב א ו ר .

(וַיִּשְׁעֵהוּ כ"ב, ד"י). צו' עֲלֶתָהּ מִמַּסְתָּרָה
הָרֵב וּבְעֶשְׂרָה. על צִדּוֹן אַחֲזָתָה הַבְּכִירָה.
הַצִּרִּים וְהַצִּדְיוֹנִים - הַפְּנִינִיקִים - וַיָּשָׁבוּ עַל
שֹׁטֶחַ קָטָן לַחוּץ הַנֶּחֱסֵם הַמִּיכּוֹן מִצִּפּוֹן; לְרֹחֵב
הָאָרֶץ עָבְרָה שׁוֹרֵת הַרִים מִרְגְּלֵי הַלְבָנוֹן
וְעַל־יָהֱם יַעֲרִים גִּדּוֹלִים, שֶׁהַסְפִּיקוּ עֲצֵים יָקָרִים
לְבָנִינִים; וַיִּשְׁבִּי הָאָרֶץ וַדְּעוּ לְבָרֵת הַעֲצִים
וְלִהְיוּבִירָם בְּרִבְרוֹת עַל פְּנֵי הַיָּם (מְלָכִים א'),
ה' / ו'. וַיִּרְאֶה יְהוֹשֻׁעַ י"א, ח'; י"ט, כ"ט.
וַעֲצֵי אֲרָזִים - מִנְּעַר הַלְבָנוֹן. הָאָרֶץ הוּא
מִמִּשְׁפַּחַת עֲצֵי הַמַּחֲשִׁים; מִחֲטָיו וְרוּחִים גַּם
בַּתְּרָף, עֲצוֹ חֹק וְנוֹמֵן בֵּית שׁוֹב; וְהִדְרָה
מִשְׁמַשׁ לְבָנִין הַיִּבְלִי מְלָכִים וּמַקְדָּשִׁים.
חֲרָשֵׁי עֵץ - בְּנָאִים. הַיּוֹדְעִים לְבָנוֹת בְּתִי
עֵץ. וְחֲרָשֵׁי אֲבֵן קִיר - הַיּוֹדְעִים לְבָנוֹת
בְּתִי אֲבֵן. הַצִּרִּים הַצִּדְיוֹנִים בְּנִימִים הֵם
בְּאֲמֻנֹת הַבְּנָאוֹת, וְהַעֲבָרִים עֲסָקוּ רַק
בְּעִבּוֹר הָאָרֶץ.

יב וַיָּבֶע דָּוִד - מִנְּחֻנּוֹ אֶת הַיִּבּוּסִי וּמִן
הַבְּבוֹר וּבְנִידִידוֹת, שֶׁהָרָאוּ חִירָם מֶלֶךְ צֹר.
נִשְׂא - גִּבְלֵי. הַרִים.

יו מִבְּרִיתִים לְהַקְנֵשׁ. וְאֶת־הַפְּסָחִים -
כָּה אֶת הַפְּסָחִים כְּלוּמֵר: אֶת חֵיל הַמֶּגֶן
לְהַצִּדְקָה, שֶׁלְּדָבָר מֶלֶךְ הַיִּבּוּסִי הֵם
וְלִים לְקוּזוֹת גַּם פְּסָחִים וְשִׁנְרִים. פֶּסֶח וְהַ
כָּה כְּסוּפֹ; וְדָבָרֵי תַמִּים (א' י"א, ו'):
לְמַכָּה יִבּוּסִי בְּרֹאשׁוֹנָה, וְהֵנָּה לְרֹאשׁ וְלִשְׁרָ;
וְלְבָרֹאשׁוֹנָה יוֹאֵב בֶּן צְרוּיָה וְהֵנָּה לְרֹאשׁ.
יב יִבֶּן יִאמְרוּ - עַל כֵּן הֵנָּה פֶּתַח שְׁנוֹר
יִבֶּע. עוֹר וּפֶסֶח לֹא יָבֹוא אֶל־הַבָּיִת -
לֹא יִדְּלוּ לְקֶנֶן עֲלֵיו.

טו הַמְּלֹא - מִגְדֵּל וְרֹאשׁ שׁוֹפְטִים מ' / ו'.
יז... מִן־הַמְּלֹא וְהַיִּתָּה - דָּוִד בָּהּ סָבִיב
מִן הַחֹק; שֶׁנִּמְשָׁקָה מִן הַמְּלֹא, הַחֹק
יִשִּׁי שֶׁל הַמְּצוּדָה, וְהַלָּאָה אֶל תּוֹךְ הָעִיר
יָמָה. וְרֹאשׁ מְלָכִים א' / ט, כ"ד; י"א, כ"ז.
יח אֶר - הָעִיר צֹר וְנִתְּתָה עַל סֻלַּע חֹק
מִן הַשָּׁם צֹר = סֻלַּע לַחוּץ הַיָּם הַמִּיכּוֹן.
יט חֹק מִמֶּנָּה עַל שְׁנֵי אֲנִי־סֻלַּע בְּחוּץ
הַיָּם; וְיִמִּים מִלְּפָנֶי חֶבֶר אוֹתָם לֹא אֶחָד
יִשְׁפָּרוּ חַיִּים נִשְׁבּוֹת; לְכָד וְקִרְאָה
בְּצֹר צֹר (וְהוֹשֻׁעַ י"ט, כ"ט) מִעַד הַיָּם

מחברון; ויולדו עוד לְדָוִד בָּנִים וּבָנוֹת. יוֹאֶלֶה שְׁמוֹת הַיָּלִידִים לוֹ בִּירוּשָׁלַם: שָׁמוֹנֶה וְשׁוֹבָב וְנָתָן וְשִׁלְמָה. טו וַיְבָרֶךְ וַאֲלִישׁוּעַ וְנָפֹג וְיֹפִיעַ. טז וַאֲלִישָׁמַע וְאֶלְיָדָע וְאֶלְיָפָלֶט.

יז וַיִּשְׁמְעוּ פְּלִשְׁתִּים, בֵּי־מִשְׁחוֹ אֶת־דָּוִד לְמֶלֶךְ עַל־יִשְׂרָאֵל, וַיַּעֲלוּ כָל־פְּלִשְׁתִּים לְבַקֵּשׁ אֶת־דָּוִד; וַיִּשְׁמַע דָּוִד וַיִּבְרַח אֶל־הַמְצִינָה. יח וּפְלִשְׁתִּים בָּאוּ, וַיִּנְמְשׁוּ בְּעֶמֶק רְפָאִים. יט וַיִּשְׁאַל דָּוִד בַּיהוָה לֵאמֹר: הֲאֵעֶלֶה אֶל־פְּלִשְׁתִּים? הֲתִתֵּנִי בְיָדֵי? וַיֹּאמֶר יְהוָה אֶל־דָּוִד: עֲלֵה, בֵּי־נָתָן אִפְּן אֶת־הַפְּלִשְׁתִּים בְּיָדְךָ. כ וַיָּבֹא דָוִד בְּבַעַל־פְּרָצִים, וַיָּבֶם שָׁם דָּוִד, וַיֹּאמֶר: פָּרַץ יְהוָה אֶת־אֵיבֵי לִפְנֵי כְּפָרֶץ מָיִם; עֲלֵה־קָרָא שֵׁם־הַמָּקוֹם הַהוּא בְּעַל פְּרָצִים. כא וַיַּעֲבֹדוּ־שָׁם אֶת־עֲצֵבֵיהֶם; וַיִּשְׁאַם דָּוִד וַאֲנָשָׁיו.

כב וַיִּסְבּוּ עוֹד פְּלִשְׁתִּים לַעֲלוֹת; וַיִּנְמְשׁוּ בְּעֶמֶק רְפָאִים.

*פסקא באמצע פסוק.

ב א ו ר .

רְפָאִים - שְׁמוֹנֶה - וַיְבָרְכֵי הַנָּשִׁים א' (ג' ה'): שְׁמֹנֶה וְשָׁם (י"ד, ה') נִקְרְאוּ עוֹד שְׁנֵי בָנָיו: אֶחָד בָּשֶׁם אֶל פֶּלֶט, וְאֶחָד בָּשֶׁם נָפֹג.

טו) אֶלְיָדָע - (שָׁם טו): דַּעֲלָדָע.

יז) וַיִּשְׁמְעוּ פְּלִשְׁתִּים - כָּל זְמַן שֶׁמֶלֶךְ דָּוִד עַל שֶׁבֶט יְהוּדָה לְבַדּוֹ, הָיָה בְּעַל בְּרִיתָם שָׁל הַפְּלִשְׁתִּים וְסָר אֵל מִשְׁמַעֲתָם; אָבֵל כְּאִשֶּׁר שָׁמְעוּ, כִּי נִמְשַׁח דָּוִד לְמֶלֶךְ עַל כָּל שְׁבָטֵי יִשְׂרָאֵל, וַיִּבְיִי, כִּי עָתָה וַיִּשְׁבֹּר אֶת עֲלָם מֵעַל צִנּוֹר עֲמֹ; עַל כֵּן מִתְּרוּ לַעֲלוֹת עָלָיו לְמִלְחָמָה, בְּשָׂרָם הִתְסוּק בְּמַלְכוּתוֹ.

יח) וַיַּעֲלוּ - מִדְּרוֹם לְצִפּוֹן. וַיִּבְרַח - מִהַר צִיּוֹן. יט) וַיִּשְׁאַל דָּוִד אֶל הַמְצִינָה הַקְּרוֹבָה לִירוּשָׁלַם. יז) וַיִּנְמְשׁוּ - הִתְפַּשְׁטוּ עִם כָּל מַחֲנֵיהֶם. רְפָאִים - שְׁמוֹנֶה - וַיְבָרְכֵי הַנָּשִׁים א' (ג' ה'): שְׁמֹנֶה וְשָׁם (י"ד, ה') נִקְרְאוּ עוֹד שְׁנֵי בָנָיו: אֶחָד בָּשֶׁם אֶל פֶּלֶט, וְאֶחָד בָּשֶׁם נָפֹג. טו) אֶלְיָדָע - (שָׁם טו): דַּעֲלָדָע. יז) וַיִּשְׁמְעוּ פְּלִשְׁתִּים - כָּל זְמַן שֶׁמֶלֶךְ דָּוִד עַל שֶׁבֶט יְהוּדָה לְבַדּוֹ, הָיָה בְּעַל בְּרִיתָם שָׁל הַפְּלִשְׁתִּים וְסָר אֵל מִשְׁמַעֲתָם; אָבֵל כְּאִשֶּׁר שָׁמְעוּ, כִּי נִמְשַׁח דָּוִד לְמֶלֶךְ עַל כָּל שְׁבָטֵי יִשְׂרָאֵל, וַיִּבְיִי, כִּי עָתָה וַיִּשְׁבֹּר אֶת עֲלָם מֵעַל צִנּוֹר עֲמֹ; עַל כֵּן מִתְּרוּ לַעֲלוֹת עָלָיו לְמִלְחָמָה, בְּשָׂרָם הִתְסוּק בְּמַלְכוּתוֹ. יח) וַיַּעֲלוּ - מִדְּרוֹם לְצִפּוֹן. וַיִּבְרַח - מִהַר צִיּוֹן. יט) וַיִּשְׁאַל דָּוִד אֶל הַמְצִינָה הַקְּרוֹבָה לִירוּשָׁלַם. יז) וַיִּנְמְשׁוּ - הִתְפַּשְׁטוּ עִם כָּל מַחֲנֵיהֶם. רְפָאִים - שְׁמוֹנֶה - וַיְבָרְכֵי הַנָּשִׁים א' (ג' ה'): שְׁמֹנֶה וְשָׁם (י"ד, ה') נִקְרְאוּ עוֹד שְׁנֵי בָנָיו: אֶחָד בָּשֶׁם אֶל פֶּלֶט, וְאֶחָד בָּשֶׁם נָפֹג. טו) אֶלְיָדָע - (שָׁם טו): דַּעֲלָדָע.

כַּיִן וַיִּשְׁאַל דָּוִד בַּיהוָה, וַיֹּאמֶר: לֹא תַעֲלֶה; הִסֵּב אֶל-אַחֲרֵיהֶם, וְבָאתָ לָהֶם מִמּוֹל בְּכַאִים. כִּי וַיְחִי בְּשִׁמְעָד אֶת-קוֹל צִעְדָּהּ בְּרָאשֵׁי הַבְּכָאִים, אֹז תִּחְרָץ; כִּי אֹז יֵצֵא יְהוָה לִפְנֵיךָ לַחֲבוֹת בְּמַחֲנֶה פְּלִשְׁתִּים. כֹּה וַיַּעַשׂ דָּוִד כֵּן, בְּאֲשֶׁר צִוְּהוּ יְהוָה; וַיַּךְ אֶת-פְּלִשְׁתִּים מִגִּבֵּעַ עַד-בֶּאֱדָן גֹּזֶר.

ו.

א וַיִּסָּף עוֹד דָּוִד אֶת-כָּל-בָּהוּר בְּיִשְׂרָאֵל, שְׁלֹשִׁים אָלֶף.
ב וַיָּקָם וַיֵּלֶךְ דָּוִד וְכָל-הָעָם אֲשֶׁר אִתּוֹ מִבְּעָלֵי יְהוּדָה, לַהֲעֵלוֹת מִשָּׁם אֶת אַרְוֹן הָאֱלֹהִים, אֲשֶׁר-נִקְרָא שֵׁם שָׁם יְהוָה צִבְאוֹת יֹשֵׁב הַכִּרְיִים עָלָיו. וַיִּנְרָקְבוּ אֶת-אַרְוֹן הָאֱלֹהִים

* בשמער כתיב.

ב א ו ר.

הָאֱלֹהִים, מִיּוֹם שֶׁהִשִּׁיבוּ אוֹתוֹ מִפְּלִשְׁתִּים אַחֲרֵי חֲרָבֹן שֶׁלָּה נִרְאָה שְׁמוּאֵל א' / כ"א.
מִבְּעָלֵי יְהוּדָה -- הַסּוֹפֵר מִסְפֵּר בָּאן א'
שֶׁנִּצְאָו מִבְּעָלֵי יְהוּדָה, וְהִרְאִי: א' ל בְּעָלֵי יְהוּדָה וְכֵן הוּא בְּדִבְרֵי הַיָּמִים א' (י"ג, ו'):
וַיַּעַל דָּוִד וְכָל יִשְׂרָאֵל בְּעֶלְתָּה, אֶל מִרְיַת יַעֲרִים, אֲשֶׁר לַיהוּדָה, לַהֲעֵלוֹת מִשָּׁם אֶת אַרְוֹן הָאֱלֹהִים. לַהֲעֵלוֹת מִשָּׁם-- דָּוִד רָצָה, כִּי יִרְוִשְׁלֹם, עִיר הַמְּלוּכָה הַחֲדָשָׁה, הַתְּהִיָּה הַמִּרְבֵּוּ גַם לַעֲבֹדֶת הָאֱלֹהִים, בְּשֵׁלָה לִפְנֵים. אֲשֶׁר-נִקְרָא שֵׁם (שָׁם) יְיָ צִבְאוֹת...
שְׁעוֹר הַכְּתוּב: אֲשֶׁר נִקְרָא עָלָיו שֵׁם יְיָ צִבְאוֹת, בְּלוֹמַר: שְׁנִמְרָא, אַרְוֹן יְיָ צִבְאוֹת.
וְשֵׁם הַשְּׁנִי מִיתֵר. וְהַמִּרְגִּים הַסּוֹרִי נִקְרָא: אֲשֶׁר נִקְרָא שֵׁם שָׁם יְיָ צִבְאוֹת... עָלָיו.
וַיֹּשֶׁב הַכְּרוֹבִים-הַשְּׁוֹבֵן בֵּין הַכְּרוֹבִים שֶׁעַל הַכַּפָּרִת, וּמִשָּׁם הָיָה מִתְּנַלָּה לַמֶּשֶׁה, בְּאֲמֹר:

כַּיִן הִסֵּב אֶל-אַחֲרֵיהֶם-- צִוְּהוּ לִצְנִיד, שִׁסְבּוּ וַיִּלְכוּ לַהֲתַנַּפֵּל עֲלֵיהֶם מֵאַחֲרֵיהֶם.
בְּכַאִים -- בְּכָא = מִן עַץ. יֵשׁ אוֹמְרִים, שֶׁהוּא מִעֵץ הַצִּירִי (בְּאַלְמוֹם-שְׁטוּיבֵע), וְנִקְרָא בְּדָ עַל שֵׁם הַשִּׁבְרָה הַלָּבֶן הַנּוֹטָף מֵעָלָיו, בְּשִׁעוּשִׁים בָּהֶם חֲתוּךְ דֶּק, בְּרִמְעוֹת מַעֲשִׂים בּוֹדִיּוֹת. מִמּוֹל בְּכַאִים-- מִגִּבֵּעַ עַד-בְּכַאִים.
כַּד קוֹל צִעְדָּהּ -- קוֹל רִשְׁרוּשׁ הַעֲלִים בְּרוֹחַ, בְּקוֹל צִעְדֵּם, לֹאִית כִּי יֵצֵא לַעֲרָלוֹ.
אֹז תִּחְרָץ-- תִּחְרָץ, תִּמְחֵר לַהֲתַנַּפֵּל עֲלֵיהֶם.
כַּה מִגִּבֵּעַ-- עִיר הַכְּרִיִּים בְּתַחֲלַת בְּנֵי-מִן.
גֹּזֶר-- עִיר הַבִּבּוּל בְּתַחֲלַת אֲפִרָּים.

א וַיִּסָּף -- וַיִּנְאֶסָף, וְכֵן וַיִּסָּף (כ', ט"ז).
וַיִּסָּף עוֹד דָּוִד-- דָּוִד אִסָּף עוֹד מִלְכָּר הַסִּיל שֶׁאִסָּף לַהֲלָחֵם עִם הַפְּלִשְׁתִּים.

ב בְּעָלֵי יְהוּדָה -- הִיא מִרְיַת יַעֲרִים גַּם בְּעָלֵה וַיְהוֹשֶׁעַ מִי, מ"ז, שֶׁעָמַד שָׁם אַרְוֹן

אל-עגלה חדשה, וישאֶהוּ מבית אבינֶדב אשר בנגֶבֶה; ועָזָא ואֶחָיו, בְּנֵי אַבִּינֶדב, נִהְגִּים אֶת-הָעֵגְלָה הַחֲדָשָׁה. וַיִּשְׁאָהוּ מִבֵּית אַבִּינֶדב, אֲשֶׁר בְּנֶגְבֶּה, עִם אָרוֹן הָאֱלֹהִים; וְאֶחָיו הַלֵּךְ לִפְנֵי הָאָרוֹן. הַיָּדוּד וְכָל-בֵּית יִשְׂרָאֵל מִשְׁחָקִים לִפְנֵי יְהוָה בְּכָל עֲצֵי בְרוּשִׁים; וּבִכְנֹרוֹת וּבִנְבָלִים וּבַתְּפִים, וּבִמְנַעֲנָעִים וּבַצִּלְצִלִּים. וַיָּבֹאוּ עַד-נֶרְן נָכוֹן; וַיִּשְׁלַח עֲזָה אֶל-אָרוֹן

ב א ו ר .

(ח) מִשְׁחָקִים-מִנְּגִינִים, לִפְנֵי יְיָ-הַשּׁוֹכֵן עַל הָאָרוֹן. וַיִּרְאֵה שְׁמוּאֵל א' ד' ג', וּבִכְנֹרוֹתָם שָׁם. בְּכָל עֲצֵי בְרוּשִׁים - בְּכָל מִינֵי כְלֵי נָמֵר, שֶׁנַּעֲשׂוּ מִעֲצֵי בְרוּשִׁים. הַבְּרוּשׁ, כְּמוֹ הָאָרוֹן אֲשֶׁר בְּלִבְנֵי, הוּא עֵץ נָמֵר וְחֹק מֵאֵר, וְהָיָה מִשְׁמֵשׁ לִבְנֵי אֲמִית וַיִּתְקַל כִּיז' ה', לִבְנֵי מִקְדָּשׁ (מִלְכִּים ה', ח') וְלִדְלֵי נָמֵר שׁוֹנִים. וּבִכְנֹרוֹת - הֵנּוּ הוּא נָו הַבָּאוֹר, וְהוֹרָאָתוֹ: בְּלֹמֶר; וַיִּרְאֵה שְׁמוּאֵל כ"ה" י"ב וּבִכְנֹרוֹתָם שָׁם. בְּנֹר - כְּלֵי נְנוֹן בַּעַל מִיתָרִים; לְבַעַת רֹב הַמִּתְרָשִׁים הוּא הַנֶּקְרָא "צִיטָהֶר"; וַיֵּשׁ אוֹמְרִים, שֶׁהֵיוּ בּוֹ שְׁמוֹנֶה מִיתָרִים. בִּכְנֹרוֹת עַל הַשְּׂמִינִית; וּדְבָרֵי הַנְּמִים א', טוֹר בִּיאָה. גָּבֵל-הָאֶרְפֶּעַ) לְבַעַת יוֹסִיפּוֹס הָיוּ בּוֹ שְׁנַיִם עֶשֶׂר מִיתָרִים; וְגָבֵל בַּעַל עֶשְׂרֵה מִיתָרִים וַנֶּקְרָא גָבֵל עֶשֶׂר". וּבִמְנַעֲנָעִים - בַּר כַּפּוֹף בְּשֵׁנֵי קְצוֹתָיו, וְעָלָיו הָיוּ תְלוּיֹת סִבְעוֹת וּבִשְׁהִינֵיו אוֹתוֹ הָיָה מִשְׁמִיעַ קוֹל צִלְצִיל. וּבַצִּלְצִלִּים - כְּלֵי שִׁיר עֲשׂוֹי מִפַּח וְעָלָיו מִחֲבֹרוֹת מְקֻלוֹת בְּקִים הַמִּתְנַעֲנְעִים וּמִשְׁמִיעִים קוֹל צִלְצִיל (צִמְבָּאֵל); וַנֶּקְרָא גַם מִצִּלְצִלִּים. (ו) נֶרְן נָכוֹן - שָׁם מְקוֹם, וּדְבָרֵי הַנְּמִים (שָׁם ט': ג' ד' ר' ד') וַיִּשְׁלַח עֲזָא - אֵת יְדוּד וְכָל בֵּית יִשְׂרָאֵל הָיָה דְבָרֵי הַנְּמִים שָׁם. עֲזָה שֶׁהָלַךְ

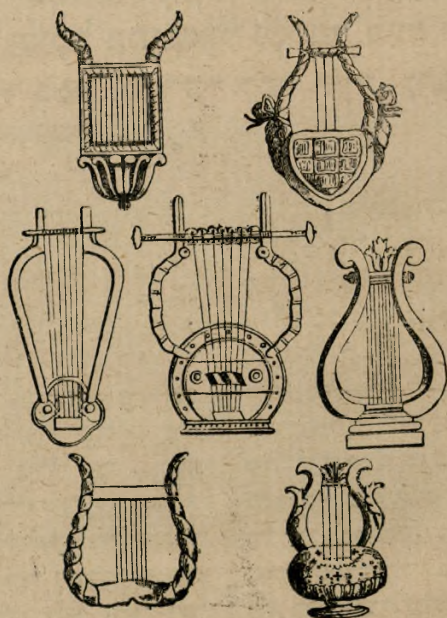
וּדְבָרָתִי אֶחָד מֵעַל הַכַּפֶּרֶת מִבֵּין שְׁנֵי הַדְּבָרִים, אֲשֶׁר עַל אָרוֹן הַקֹּדֶשׁ" (שְׁמוֹת כ"ה, כ"ב). (ג) אֵל וְעַל, וְכֵן הוּא דְבָרֵי הַנְּמִים, שָׁם ו'. עֵגְלָה חֲדָשָׁה - לְכָבוֹד הָאָרוֹן; וְכֵן עֲשׂוֹ גַם הַמִּלְשָׁמָה, בְּשֶׁהִשִּׁיבוּ אֶת הָאָרוֹן לְיִשְׂרָאֵל (שְׁמוּאֵל א' ו', ז'). וַיִּשְׁאָהוּ - וְכֵן נִשְׁאָהוּ בְּלֹמֶר: הִסִּיעַ הָעֶבְרִי אוֹתוֹ. הַפֶּעַל נִשְׁאָה מוֹרָה גַם: הִסִּיעַ בְּעֵגְלָה, שֶׁכֵּן קוֹבֵא הַכְּתוּב לִבְנֵי נֶרְשׁוֹן וּבְנֵי מְרִיר: נִשְׁאָה הַמִּשְׁכָּן" (בְּמִדְבָּר ו' י"ז), אֲפֹה עַל פִּי שֶׁהֵם נִשְׁאָהוּ מִשְׁאֵם בְּעֵגְלוֹת (שָׁם ו' ו' - ח'). אֲדָה לְפִי הַאֲמִיר בְּהַגֶּרֶה (שָׁם ד' ט"ו) הָיוּ נוֹשְׂאִים הַלָּוִים אֶת הָאָרוֹן בְּמוֹטוֹת עַל בָּתָף. בְּנֶגְבֶּה - עַל הַנְּגִבָה, שֶׁהָיְתָה בְּקֶרֶת יְעִרִים. (ו) הַיּוֹשֵׁב בְּהֶר" (בְּמִדְבָּר י"ד, מ"ה). וַיֵּשׁ אוֹמְרִים, שֶׁבַד וַנֶּקְרָא הַפְּדוּר שֶׁל מְרִיר וְעִרִים. הָעֵגְלָה (וְהַחֲדָשָׁה - וּדְבָרֵי הַנְּמִים (שָׁם) אֵין הַמִּלָּה "חֲדָשָׁה".

(ד) וַיִּשְׁאָהוּ... וַיִּנְעוּא עִם אָרוֹן יְיָ - יֵשׁ מִיִּסְפִּים בָּאֵן הַמִּלָּה "וַיִּנְעוּא", בְּלֹמֶר: עָזָא הָלַךְ אֲחַל הָאָרוֹן; וַיֵּשׁ אוֹמְרִים שֶׁהַמִּשְׁפָּט "וַיִּשְׁאָהוּ מִבֵּית אַבִּינֶדב אֲשֶׁר בְּנֶגְבֶּה" מִיתָה וַיֵּשׁ אָרוֹן... הוּא הַמִּשְׁפָּד לְפָסוּק ג': בִּיהִגִּים אֶת הָעֵגְלָה חֲדָשָׁה עִם אָרוֹן הָאֱלֹהִים.

הָאֱלֹהִים וַיֹּאחֲזוּ בוֹ, כִּי שָׁמְטוּ הַבָּקָר. וַיִּנְחַר--אַף יְהוָה
בְּעֵזָה, וַיִּבְהוּ שָׁם הָאֱלֹהִים עַל--הַשָּׁל; וַיָּמָת שָׁם עִם אֲרוֹן
הָאֱלֹהִים. ח וַיִּנְחַר לְדָוִד עַל אֲשֶׁר פָּרַץ יְהוָה פָּרֶץ בְּעֵזָה;
וַיִּקְרָא לַמָּקוֹם הַהוּא פָּרֶץ עֵזָה, עַד הַיּוֹם הַזֶּה. ט וַיִּבְרָא דָּוִד
אֶת־יְהוָה בַּיּוֹם הַהוּא, וַיֹּאמֶר: אֵיךְ יָבוֹא אֵלַי אֲרוֹן יְהוָה?

ב א ו ר.

אֲזַל הָאֲרוֹן שָׁלַח אֶת דָּוִד לְאָחִיו בְּאֲרוֹן, כִּי
אֲחִיו אֲחִיו הָלַךְ לַפְּגִי הָאֲרוֹן (ד). שָׁמְטוּ
הַבָּקָר - הַשָּׂנִינִים מִסָּבִי מִסָּבִי אֶת הַשָּׁלָה
וְהַטֹּהֵב הַצֵּדָה, וְהַתְּנִיחָה שָׁמָּה וּפִל הָאֲרוֹן אֲרָצָה.
ז עַל-הַשָּׁל - וְשָׁם מִמְּקוֹר שָׁלָה.
שְׁהוֹרָתוֹ בְּאֲרָמִית: שָׁגַגוּ בְּשִׁבְלֵי הַשָּׁנִינִים

כָּלֵי זֶמֶר עֲתִיקִים (פְּסוּק ה').

שִׁנְיָה לְזֶמֶר בְּאֲרוֹן ה', קְאָמֹר: וְלֹא יָנִיעוּ
אֶת הַמִּקְדָּשׁ, וַיָּמָת וַי (בְּמִדְבָּר ד', ט"ו). וּבְדִבְרֵי
עֲצִימִים (שָׁם ג'): עַל אֲשֶׁר שָׁלַח דָּוִד.
ח פָּרֶץ - שָׁבָה מִבְּהֵמָה, בְּרֶץ וַי
פָּרֶץ - הִבָּה מִבְּהֵמָה דְּזִלָּה.
ט אֵיךְ יָבוֹא אֵלַי - שָׁלַח יִקְרָא עוֹד אֲסוֹן.

י ולא-אָבָה דָּוִד לְהַסִּיר אֵלָיו אֶת-אַרְוֹן יְהוָה, עַל-עִיר דָּוִד;
 וַיִּטְהַר דָּוִד בַּיִת עַבְד־אֲדָם הַגָּתִי. יא וַיָּשָׁב אַרְוֹן יְהוָה בַּיִת
 עַבְד־אֲדָם הַגָּתִי שְׁלֹשָׁה חֳדָשִׁים; וַיִּכְרֹךְ יְהוָה אֶת-עַבְד־
 אֲדָם וְאֶת-כָּל-בֵּיתוֹ; יב וַיַּגֵּד לְמֶלֶךְ דָּוִד לֵאמֹר: בָּרַךְ יְהוָה
 אֶת-בַּיִת עַבְד־אֲדָם וְאֶת-כָּל-אֲשֶׁר-לוֹ, בְּעַבְד־אֲרֹן הָאֱלֹהִים;
 וַיִּלֶךְ דָּוִד, וַיַּעַל אֶת-אַרְוֹן הָאֱלֹהִים מִבַּיִת עַבְד־אֲדָם עִיר
 דָּוִד בְּשִׂמְחָה. יג וַיְהִי כִּי צָעְדוּ נִשְׂאֵי אַרְוֹן--יְהוָה שְׁשֵׁה
 צָעָדִים, וַיִּזְבַּח שׁוֹר וּמְרִיא. יד וְדָוִד מְכַרְכֵּר בְּכָל-עֹז לִפְנֵי
 יְהוָה; וְדָוִד הִגְדִּיר אֲפֹד בָּד. טו וְדָוִד וְכָל-בַּיִת יִשְׂרָאֵל מַעֲלִים
 אֶת-אַרְוֹן יְהוָה, בְּתַרְוָעָה וּבִקְוֹל שׁוֹפָר. טז וַהֲיָה אַרְוֹן יְהוָה
 כָּאֵל עִיר דָּוִד, וּמִיכָל בַּת-שָׁאוּל נִשְׁקָפָה בְּעַד הַחֲלוֹן, וַתֵּרָא
 אֶת-הַמֶּלֶךְ דָּוִד מִכּוֹנֵן וּמְכַרְכֵּר לִפְנֵי יְהוָה, וַתָּבוֹ לוֹ בְּלִבָּהּ.

ב א ו ר .

היו נחיים. מריא - כהמה מקטמת ושמנה.
 ויזבח - דוד. שור ומריא - ויכריכי
 תיקים: וינכחו שבעה פרים ושבעה אילים.
 יד) מכרכר - ומקור קרה, פעל מרבע,
 והוראתו: קפץ; וכן גם הפעל, רקד:
 מורה על מחול של קפיצה; אבל
 הפעלים חול ויחוללו חגג, מורים על
 מחול של סבוב במעגל. ודוד
 מכרכר - מרב שמחה לבוא ארון אל
 אל עיר המלוכה. ודוד חגג - לכבוד
 הארון. אפוד בד - דאמר הפתנים הלויים
 ולא לבש מעיל מלכות.

טז) ויהי ארון יי בא - נהי כאשר בא
 ארון יי. כפוז - רגז. ותבו - וינכחו.
 כז) ו. ותבו לו - דמות לו כי לא לכבוד
 הוא למלך לרקוד לשני העם.

י) על ניל על עיר דוד - היא ציון.
 ויטרו - הסב אותו מן הדרך שהולכת
 ירושלמה.

יא) עבד אדם - אחד מגיילי הנתיני -
 מעיר הלויים ר מון ויהושע כיא, כיד.
 יב) ויעל - העלה והפעילו. בשמחה -
 כי הפעם היה בטוח, שלא יקרה עוד אסון.
 יג) כי צעדו - באשר צעדו. נשאי
 הארון - בפעם הראשונה העבירו את
 הארון בני אבינקה, שלא היו לויים, ובעלה,
 לא כאמור בחוברת משה (במדרך ד, טו);
 ולפיכך פרץ יי פרץ בשנה וראה דברי
 התימים א: טו, יי. אכל הפעם נשאו
 הלוים את הארון, באשר צוה משה,
 בדבר יי, בדקתם במוטות עליהם (דברי
 התימים שם, פסוק טו). ששה צעדים -

י וַיָּבֹאוּ אֶת-אֲרוֹן יְהוָה, וַיַּצְנֵנוּ אֹתוֹ בַּמָּקוֹמוֹ בְּתוֹךְ הָאֹהֶל,
 אֲשֶׁר נָטָה-לּוֹ דָּוָד; וַיַּעַל דָּוָד עֲלוֹת לִפְנֵי יְהוָה וּשְׁלָמִים.
 יח וַיִּבֶל דָּוָד מִהַעֲלוֹת הָעוֹלָה וְהַשְּׁלָמִים; וַיִּבְרַךְ אֶת-יְהוָה
 בְּשֵׁם יְהוָה צְבָאוֹת. יט וַיַּחַלֵּק לְכָל-הָעָם, לְכָל-הַמּוֹן וּשְׂרָאֵל,
 לְמֵאִישׁ וָעַד-אִשָּׁה, לְאִישׁ חֵלֶת לָחֶם אֶחָת, וְאֶשְׁפָּר אֶחָת,
 וְאֶשְׁיִשָּׁה אֶחָת; וַיִּלָּךְ כָּל-הָעָם אִישׁ לְבֵיתוֹ. כ וַיָּשָׁב דָּוָד
 לְבִרְדּוֹ אֶת-בֵּיתוֹ; * וַתֵּצֵא מִיִּבֶל בֶּת-שָׂאִוִל לִקְרֹאת דָּוָד,

* פסוק באמצע פסוק.

ב א ו ר.

יח הָאֹהֶל, אֲשֶׁר נָטָה-לּוֹ— אָבֶל הַמִּשְׁקָן | אִין בְּהַעֲזֹן (דְּבָרֵי הַקִּמִּים א' כ"א, כ"ט).
 וּמִזְבַּח הָעוֹלָה, שֶׁעָשָׂה מֹשֶׁה בְּהַר-סִינַי | יח) וַיִּבֶל דָּוָד... וַיִּבְרַךְ אֶת-יְהוָה—

וַיִּרְדּוּ וְכָל-בֵּית יִשְׂרָאֵל מֵעָלִים אֶת אֲרוֹן יְיָ, בְּתִירוּעָה וּבְקוֹל שׁוֹפָר (ש"ו).
 כִּי שָׁמַשׁ דָּוָד בְּכֹהֵנוּ. | שֶׁל בְּנוֹ וְכִיֵּשׁ בְּנוֹ; וְהָיָה מִקְרָשִׁים: קִנְיָ שֶׁר
 יט) לְאִישׁ— לְכָל אֶחָד. וְאֶשְׁפָּר— מִדָּה | בְּשֶׁר צָלוּ וְאֵשׁ-קָרוּ. וְאֶשְׁיִשָּׁה— חֵלֶת צְמִימִים.

ותאמר: כה-נכבד היום מלך ישראל, אשר נגלה היום לעיני אמהות עבדיו, בהגלות נגלות אחד הרקים. כ"י ואמר דוד אל-מיכל: לפני יהוה, אשר בחר-בי מאביד ומכל-ביתו, לצות אתי נגיד על-עם יהוה, על-ישראל; ושחקתי לפני יהוה. כב ונקלתי עוד מוזאת, והייתי שפל בעיני; ועם-האמהות, אשר אמת, עםם אבבדה. כג ולמיכל בת-שאול לא-היה לה ילד. עד יום מותה.

ז.

א ויהי כיישב המלך בביתו; ויהוה הניח-לו מסביב מפל-איביו. ב ואמר המלך אל-נתן הנביא: ראה נא, אנכי יושב בבית ארוים, נארוץ האלהים יושב בתוך היריעה. ג ואמר נתן אל-המלך: כל אשר בלבבך לך עשה; כי יהוה עמך.

י ויהי כלילה ההוא; * ויהי דבר-יהוה אל-נתן לאמר:

* כצ"ל מנחת ש"י. * מספא באמצע פסוק.

באור.

כב ונקלתי עוד מוזאת - נאני אהיה עוד יותר נקלה ושפל בעיני, ולא אחנאה בדבור מלכות. ועם האמהות, אשר אמת - שמתבונה לי, מהן אנהל כבוד. כלומר: ענתי סגחילי כבוד וצהרה מקל בגי עמי. עמם - ויעמקו.

כג לא-היה לה ילד - הסופר מספר זאת בתור ענש על האנותה ורום לדבך נגד דוד.

א הנחם-לו - גמל לו מניחה.

ב בתוך היריעה - באהל של יי עות:

ב ותאמר - דהתול. מה-נכבד... - עד כמה גבול היום כבודו של מלך ישראל. אשר נגלה - אשר נראה. אמהות - ואמה, אמהות שפחות. נגלות - נגלה, מקור העבר, ליה גפלו. בהגלות נגלות... - כאשר נראה לעיני כל איש ריק ופחית, אשר לא יבד בשת.

כא ויאמר דוד - ודוד ענה אותה בדברים עוקצים. לפני יי - שחקתי, על כן לא אהבש. ושחקתי - ועקר מהסוד - ולפני אלתי. אשר דבר כי אשחק תמיד.

ו לך ואמרתי אל-עבדי, אל-דוד: כה אמר יהוה: האתה תבנה-לי בית לשבתי? ו כי לא ישבתי בבית, למיום העלתי את-בני ישראל ממצרים ועד היום הזה; ואהיה מתהלך באהל ובמשכן. ו בכל אשר-התהלכתי בכל-בני ישראל, הדבר ודברתי את-אחד שבטי ישראל, אשר צויתי לרעות את-עמי את-ישראל, לאמר: למה לא-בניתם לי בית ארזים? הועתה כה-תאמר לעבדי לדוד: כה אמר יהוה צבאות: אני לקחתיו מן-הנה, מאחר הצאן, להיות נגיד על-עמי על-ישראל; ו ואהיה עמך בכל אשר תלכת, ואבדקתה את-כל-איביך מפניך; ועשיתי לך שם גדול בשם הגדלים אשר בארץ. ו ושמתו מקום לעמי לישראל, ונטעתי ושכן תחתיו ולא ירנו עוד; ולא יסיפו בני-עולה לענותו באשר בראשונה. יא ולמן-היום אשר צויתי שפטים על-עמי ישראל, ובהניחתי לך מקל-איביך; ובהגיד לך יהוה, בייבית ועשה-לך יהוה. יב כי ימלאו ימיו, ושכבת את-

ב א ו ר.

בארצו, וישפן בה במנוחה. ולא ירנו עוד - ולא יחבר עוד. בגי-עולה - בני דלישל כלומר: שבני הרעים. לענותו - להחזיק אותו. יא ולמן-היום...-המשך לפסוק הקדם: ולא יסיפו עוד בני עולה לענותו באשר בראשונה, בעת שהשופטים עמדו בראש העם. ובהניחתי לך... - ועשה גסתי לך מנוחה. והגיד לך יי - עבשו מודיע יי. בייבית ועשה-לך יי - יען אשר חפצת לבנות לו בית, ועשה הוא לך בית, כלומר: בית מלוכה, משפחת מלכים (Dynastie).

מקראי אפיא לבנות בית גם לשם יי.
 ו כי לא ישבתי הו לא ישבתי.
 ז בכל והמקומות, אשר-התהלכתי - פרגים וינח. הדבר דברתי-האם ודברתי בדבר הזה וסגור הנכון הוא. יב כר דברתי. את-אחד שבטי ישראל - ודברתי הנמים א' (יז, י) הנוסח: אחד שפטי ישראל, והוא הנכון.
 ח מן-הנה - ממקום משכן הרעים.
 מאחר הצאן - נראה שמואל א' מז, יא.
 י ונטעתי ושכן תחתיו-נטעתי אותו

אֶבְתִּירָהּ, וְהִקִּימְתִּי אֶת־זֶרְעִי אַחֲרָיָהּ, אֲשֶׁר יֵצֵא מִמֶּנִּי;
וְהִכִּנְתִּי אֶת־מַמְלַכְתּוֹ. יי הוּא יִבְנֶה־בַּיִת לְשָׁמַי; וְכִנְנְתִּי אֶת־
כִּסֵּא מַמְלַכְתּוֹ עַד־עוֹלָם. יי אֲנִי אֶהְיֶה־לּוֹ לְאָב וְהוּא יִהְיֶה־
לִי לְבֶן; אֲשֶׁר בְּהַעוֹתוֹ, וְהִכַּחֲתִּיו בְּשֹׁכֵט אֲנָשִׁים וּבִנְיָנַי בְּנֵי
אָדָם. טו וְחִסְדִּי לֹא־יִסּוּר מִמֶּנּוּ; כִּי־אֲשֶׁר הִסְרֹתִי מִעַם שְׂאוּל,
אֲשֶׁר הִסִּירְתִּי מִלְּפָנָיָהּ. טז וְנֶאֱמַן בֵּיתָהּ וּמַמְלַכְתָּהּ עַד־עוֹלָם
לְפָנָיָהּ; כִּסְאָהּ יִהְיֶה נָכוֹן עַד־עוֹלָם. יי כָּכָל הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה
וְכָכָל הַחֲזִיוֹן הַזֶּה, כֵּן דִּבֶּר נָתַן אֱלֹהִים־דָּוִד.

יח וַיָּבֹא הַמֶּלֶךְ דָּוִד, וַיָּשֶׁב לְפָנָי יְהוָה, וַיֹּאמֶר: מִי אֲנִי־
אֲדֹנָי יְהוָה, וּמִי בֵיתִי, כִּי הִבֵּאתָנִי עַד־הַלֵּם? יט וַתִּקְמָן עוֹד
זֹאת בְּעֵינַיָהּ, אֲדֹנָי יְהוָה, וַתְּדַבֵּר נָם אֶל־בֵּית־עֲבָדָהּ לְמַדְרֵחוֹק;
וְזֹאת תּוֹרַת הָאָדָם, אֲדֹנָי יְהוָה. כ וּמַה־יִּוָּסֵף דָּוִד עוֹד לְדַבֵּר

ב א ו ר .

יב) אֲשֶׁר יֵצֵא מִמֶּנִּי — הַכּוֹנֵן עַל
וְתִקְמָן תִּמְדִּי

יג) הַחֲזִיוֹן — הַכּוֹנֵן בְּחִזּוֹן לְיָדָהּ.
יד) וַיָּשֶׁב לְפָנָי יְי — לְפָנָי הָאֲרוֹן. כִּי
הִבֵּאתָנִי עַד־תְּלוּם — כִּי הִבֵּאתָ אוֹתִי לִיְהוָה
וְלָהּ כּוֹן, לְהִיּוֹת מֶלֶךְ עַל יִשְׂרָאֵל.

טו) וַתִּקְמָן עוֹד זֹאת בְּעֵינַיָהּ — וְלֹא כִּי
שָׁבַרְתָּ כִּי לְמֶלֶךְ עַל יִשְׂרָאֵל, אֲלֵא שֶׁהִכַּחֲתִּי
נָם עַל בְּנֵי אַחֲרֵי הַלְוִיִּם רְחוּקִים. אֶל־וְעָלוּ.
תּוֹרָה, תּוֹרַת־שׁוֹרָה — שׁוֹרָה סָרָה; וְכִּהְיִתָּהּ: תִּמְדִּי.
תּוֹרַת הַכּוֹנֵן: "תּוֹרַת הַכּוֹנֵן" (יחזקאל מ"ג י"ב).
וְזֹאת תּוֹרַת הָאָדָם — וְהוּא תִּמְדִּי הָאָדָם הַגָּדוֹל,
כְּלוּמָר: כָּל זֶה רָאִי לְאָדָם חָשׁוּב וּמְעֻלָּה
כְּלוּמָר. וְכִּדְבָרֵי הַלְוִיִּם א' (י"ז י"ז): וַיִּרְאִינִי
כְּתוּר הָאָדָם הַמְּעֻלָּה.

כ) לְבַבְךָ אֲלֵיךָ — וְלִהְיוֹת לְךָ. וְאַתָּה

יג) הַחֲזִיוֹן — הַכּוֹנֵן בְּחִזּוֹן לְיָדָהּ.
יד) וַיָּשֶׁב לְפָנָי יְי — לְפָנָי הָאֲרוֹן. כִּי
הִבֵּאתָנִי עַד־תְּלוּם — כִּי הִבֵּאתָ אוֹתִי לִיְהוָה
וְלָהּ כּוֹן, לְהִיּוֹת מֶלֶךְ עַל יִשְׂרָאֵל.

טו) וַתִּקְמָן עוֹד זֹאת בְּעֵינַיָהּ — וְלֹא כִּי
שָׁבַרְתָּ כִּי לְמֶלֶךְ עַל יִשְׂרָאֵל, אֲלֵא שֶׁהִכַּחֲתִּי
נָם עַל בְּנֵי אַחֲרֵי הַלְוִיִּם רְחוּקִים. אֶל־וְעָלוּ.
תּוֹרָה, תּוֹרַת־שׁוֹרָה — שׁוֹרָה סָרָה; וְכִּהְיִתָּהּ: תִּמְדִּי.
תּוֹרַת הַכּוֹנֵן: "תּוֹרַת הַכּוֹנֵן" (יחזקאל מ"ג י"ב).
וְזֹאת תּוֹרַת הָאָדָם — וְהוּא תִּמְדִּי הָאָדָם הַגָּדוֹל,
כְּלוּמָר: כָּל זֶה רָאִי לְאָדָם חָשׁוּב וּמְעֻלָּה
כְּלוּמָר. וְכִּדְבָרֵי הַלְוִיִּם א' (י"ז י"ז): וַיִּרְאִינִי
כְּתוּר הָאָדָם הַמְּעֻלָּה.

טז) וְנֶאֱמַן בֵּיתָהּ וּמַמְלַכְתָּהּ עַד־עוֹלָם
לְפָנָיָהּ; כִּסְאָהּ יִהְיֶה נָכוֹן עַד־עוֹלָם. יי כָּכָל הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה
וְכָכָל הַחֲזִיוֹן הַזֶּה, כֵּן דִּבֶּר נָתַן אֱלֹהִים־דָּוִד.

יז) וַיָּבֹא הַמֶּלֶךְ דָּוִד, וַיָּשֶׁב לְפָנָי יְהוָה, וַיֹּאמֶר: מִי אֲנִי־
אֲדֹנָי יְהוָה, וּמִי בֵיתִי, כִּי הִבֵּאתָנִי עַד־הַלֵּם? יט וַתִּקְמָן עוֹד
זֹאת בְּעֵינַיָהּ, אֲדֹנָי יְהוָה, וַתְּדַבֵּר נָם אֶל־בֵּית־עֲבָדָהּ לְמַדְרֵחוֹק;
וְזֹאת תּוֹרַת הָאָדָם, אֲדֹנָי יְהוָה. כ וּמַה־יִּוָּסֵף דָּוִד עוֹד לְדַבֵּר

אליה; ואמרה יבדעת את-עבדך, אדוני יהוה. כי בעבור דברך
 וכלבך עשית את כל-הגדולה הזאת, להודיע את-עבדך,
 כב על-בן נקלת, יהוה אלהים; כי-אין במוך, ואין אלהים
 וולתך, בכל אשר-שמענו באזנינו. כי ומי בעמך בישראל
 גוי אחד בארץ. אשר הלכו-אלהים לפדות-לו לעם ולשום
 לו שם, ולעשות לכם הגדולה ונראות לארצך, מפני עמך
 אשר פדית לך ממצרים, גוים ואלהיו. כי ותכונן לך את-
 עמך ישראל לך לעם עד-עולם; ואמרה, יהוה הוית לך
 לאלהים. כה ועתה, יהוה אלהים, תדבר אשר דברת על-
 עבדך ועל-ביתו, תקים עד-עולם, ויעשה באשר דברת.
 כי ויגדל שמך עד-עולם, לאמר: יהוה צבאות אלהים על-
 ישראל, ובית עבדך דוד יהיה נכון לפניך. כי כי-אמרה, יהוה
 צבאות, אלהי ישראל, גליתיה את-און עבדך, לאמר: בית

*הל' הוי"וה. *עתה בסוף פסוק.

ב א ו ר.

א, ויבאורנו שם. וידברני הנמים (שם):
 "אשר ה' לך האלהים". ולשום לו שם -
 לפרסם את שמו בעולם. ולעשות לכם -
 בני ישראל: הגדולה - הגדולות. ולגרש
 מפני עמך - פאן חסר הפעל: לגרש.
 והוא באור הגדולות והנראות.
 שעשה אלהים לארצו, כי גרש מפני עמו.
 גוים ואלהיו - ואלהיהם עמי כנען
 ואלהיהם. דברני הנמים בא פסוק זה בנוסף
 דבור: ומי בעמך ישראל, אשר תלך האלהים
 לפדות לו לעם, לשום לך שם גדולות
 ונראות, לגרש מפני עמך, אשר פדית
 ממצרים גוים ואלהיהם.

כז גליתיה את-און - הודעת.

יבדעת את-עבדך -- הלא לפניך גוים
 וירועים כל רשעי תודתי.

כא בעבור דברך-שדברת אל שמואל
 למשם אותי למלך על ישראל, וידברני
 הנמים (שם): "בעבור עבדך. וכלבך -
 וברצונך הטוב עלי, ולא מפני שאני ראוי
 והגון לך. עשית את כל-הגדולה... -
 שעור הכתוב: וכלבך עשית להודיע את
 עבדך את כל הגדולה הזאת.

כב על-בן נקלת - כי אמנם נקלת.
 כג ומי עמך ישראל - כמו שאמרה
 אחר ואין עמך (כב) בן גס עמך. הלבד
 אלהים לפדות-לו לעם - השם אלהים
 בא בארבים ויחיד ונראה בראשית א'

אֲבֹנֶה-לָּךְ; עַל-כֵּן מָצָא עֲבָדְךָ אֶת-לִבּוֹ לְהִתְפַּלֵּל אֵלֶיךָ אֶת-
הַתְּפִלָּה הַזֹּאת. כֹּחַ וְעֹמֶת, אֲדֹנִי יְהוָה, אֶתֶּה-הוּא הָאֱלֹהִים,
וַיִּדְבְּרֶיךָ יְהוָה אִמָּת; וַתִּדְבֹר אֶל-עֲבָדְךָ, אֶת־הַטּוֹבָה הַזֹּאת,
כִּי וְעֹמֶת הוּא וַיִּבְרַךְ אֶת־בֵּית עֲבָדְךָ, לְהִיּוֹת לְעוֹלָם לְפָנֶיךָ;
כִּי־אַתָּה, אֲדֹנִי יְהוָה, דִּבַּרְתָּ, וַמְבָרַכְתָּ וַיִּבְרַךְ בֵּית־עֲבָדְךָ
לְעוֹלָם.

ח.

א וַיְהִי אַחֲרֵי־כֵן וַיָּד דָּוִד אֶת־פְּלִשְׁתִּים וַיִּכְנִיעֵם; וַיִּקַּח
דָּוִד אֶת־מֶתֶג הָאִמָּה מִיַּד פְּלִשְׁתִּים. ג וַיָּד אֶת־מוֹאָב, וַיִּמְדֹּדֵם
בַּחֶבֶל, הַשֹּׁכֵב אוֹתָם אַרְצָה, וַיִּמְדֹּד שְׁנֵי־חֲבָלִים לְהַמִּית
וַיִּמְלֹא הַחֶבֶל לְהַחֲיוֹת; וַתְּהִי מוֹאָב לְדָוִד לְעֲבָדִים, נְשָׂאֵי
מִנְחָה. ג וַיָּד דָּוִד אֶת־הַדְּרֵעוֹר בֶּן־רַחֲבִי, מֶלֶךְ צוּבָה; בָּלְכָתּוּ

ב א ו ר .

ג. ב. ע. ח. א. מ. ה. ש. ו. נ. ק. ר. ל. מ. ע. ל. ח. ו. ב. כ. י. ד.
ו. ר. א. ה. ש. מ. ו. א. ל. א. ו. י. ה. י.

ב וַיָּד אֶת־מוֹאָב - לְאַחַר שֶׁהִכְנִיעַ אֶת
אוֹיְבָיו בְּמַעֲרֵבָה שֶׁל אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל, מִנְּה
אֵל הָאוֹבִיב, אֲשֶׁר בְּעֵבֶר הַנָּהָר מִן־רִסְה.
הַסּוֹפֵר מִבּוֹא כָּאן רְשִׁימָה מְאֹדָה שֶׁל
מַלְחָמוֹת גְּדוּלוֹת וְקִשּׁוֹת וְרֹאשׁ תַּהֲלִים סוֹ.
שְׁאֵרְכּוֹ בּוֹנֵאֵי יָמִים רַבִּים, גַּם הָיוּ הַפְּסָקוֹת
בְּיָמָיו, וַיִּגְמְרוּ כָּל־בְּנֵי־חַיִּי. וַיִּמְדֹּדֵם בַּחֶבֶל־
מִנְּה, שֶׁהָיָה מִקְּבֵל יָמֵי מָדָם בְּאַרְצוֹת
הַמִּזְרָח, לְהַשְׁכִּיב אֶת הַשְּׂבָיִם לְאַרְצָה וּלְמִדְּבָר
בַּחֶבֶל בְּמֶה מִהֶם לְהַשְׁאִיר בְּסִיִּים, וְכַמָּה
לְהַמִּית. נְשָׂאֵי מִנְחָה - מִשְׁלָמֵי מֶס וְרֹאשׁ
שׁוּפָטִים ג', טו. יו.

ג וַיִּדְרֹעַר - וַיִּדְרֹבֵי הַיָּמִים (שם):

כז) מָצָא עֲבָדְךָ אֶת־לִבּוֹ - הָיָה לִי אִמָּת
הַלֵּב, לִבְקֹשׁ זֹאת; וְלֹאֵל דְּבָרֶיךָ, לֹא עֲבַדְתִּי
אֶת לְבִי לִבְקֹשׁ אֶת הַדְּבָר הַגָּדוֹל הַזֶּה.
כט) הוֹאֵל - רָצָה נָא.

א) וַיְהִי אַחֲרֵי־כֵן - הַנִּפְחָחוֹת הַגְּדוּלִּים
הַמְּסָפָרִים בְּפָרֶק וְהָיָה בְּנִרְאָה, לְפָנֵי
הַמְּקָרִים הַמְּסָפָרִים בְּפָרֶקִים ו', י. מִתֵּן
הָאִמָּה - מִתֵּן - שְׂרָשְׁרַת בְּרֹחַל שֶׁשָּׁם הָרֹכֵב
בְּפִי הַסּוֹס לְעִצּוֹר בּוֹ וּלְהַטּוֹתוֹ לְרִצּוֹנוֹ.
אָמָה - עֵיר וְאֵם בְּמִדְיָה. מִתֵּן הָאִמָּה -
שֶׁלְמֹן וְהָיָה שְׂרָשְׁרַת עֵיר הַמְּלוּכָה לְפָלִשְׁתִּים.
תֹּאֵר וְהָיָה עֵיר הַמְּלוּכָה שֶׁנִּיר בְּפִי הָעֲרָבִים.
וַיִּדְבְּרֵי הַיָּמִים א' (י"ח, א'): וַיִּקַּח דָּוִד אֶת
זֹאת וַיִּבְנוּ תֵּי הַמִּדְּרֹעַר פְּלִשְׁתִּים. וַיִּשְׁמְרֵם שְׂרָשְׁרַת
בְּתֵּן הָאִמָּה - שֶׁם מְקוֹם, וְאֲפֹשֶׁר שְׂרָשְׁרַת

לְהָשִׁיב יָדוֹ בְּנֶהֱר־פָּרָת. וַיִּלְכֹּד דָּוִד מִמֶּנּוּ אֶלֶף וּשְׁבַע־מֵאוֹת פָּרָשִׁים, וַעֲשָׂרִים אֶלֶף אִישׁ רִנְלִי; וַיַּעֲקֹר דָּוִד אֶת־כָּל־הָרֶכֶב, וַיֹּתֵר מִמֶּנּוּ מֵאָה רֶכֶב. ה' וַתֵּבֵא אֶרֶם דְּמִשְׁק לַעֲזֹר לַהֲדַרְעֹזֶר מֶלֶךְ צוּבָה; וַיָּךְ דָּוִד בְּאֶרֶם עֲשָׂרִים־וּשְׁנַיִם אֶלֶף אִישׁ. וַיִּשֶׁם דָּוִד גִּצְבִּים בְּאֶרֶם דְּמִשְׁק, וַתְּהִי אֶרֶם לְדָוִד לַעֲבָדִים נוֹשְׂאֵי מִנְחָה; נִשְׁעָה יְהוָה אֶת־דָּוִד כָּכָל אֲשֶׁר הָלַךְ. וַיִּנְקַח דָּוִד אֶת שְׁלֹמִי הַזֹּהָב, אֲשֶׁר הָיוּ אֵל עֲבָדֵי הַדַּרְעֹזֶר, וַיְבִיאֵם יְרוּשָׁלַם. ח וַיִּמְכַּטַּח וּמִבְרַתִּי, עָרֵי הַדַּרְעֹזֶר.

יִפְרַח קְרִי וְלֹא כְּתִיב.

בְּאִוֶּר.

הַתְּנוּעָה עַל הַהָרִים כְּסִיל רִנְלִי. וַיַּעֲקֹר דָּוִד - עֲקַר פְּרָסוֹת סוֹסִיָּהֶם, כְּדִי שְׁלֹא יִצְלָחוּ עוֹד לַמִּלְחָמָה; וְלֹא לְקַחֵם לוֹ, בְּשָׂבִיל שְׁהַעֲבָרִים לֹא הָיוּ מִשְׁתַּמְשִׁים כְּסוֹסִים בַּמִּלְחָמָה, כְּאִמּוֹר לַמַּעֲלָה, מִלְכָּד זֶה הָיָה רַבּוֹי הַסּוֹסִים נֶגֶד רוּחַ הַמַּחֲזָק; וְלֹא יִרְכַּח לוֹ סוֹסִים (דְּבָרִים י"ז, ט"ז). גַּם לַעֲבֹדֹת הַאֲדָמָה הָיוּ מִשְׁתַּמְשִׁים אֲדָבָה בְּבָקָרִים; לְפִיכָךְ הִשְׁחִיתָם דָּוִד, שְׁלֹא יִהְיוּ לִכֶּסֶּת בְּיַד־הָאוֹיֵב, כִּדְ הָיוּ הוֹרְגִים הַרוֹמָאִים, אֶת הַפִּילִים, שֶׁנִּפְּלוּ בְּיַד־הֶם מִמַּחֲמֹת הָאוֹיֵב, בְּשָׂבִיל שֶׁהֵם לֹא הָיוּ מִשְׁתַּמְשִׁים בָּהֶם בַּמִּלְחָמָה, וּבְיַד־הָאוֹיֵב הָיוּ לִכֶּסֶּת גְּדוֹל וְנֹרָאָה וַיִּהְיֶשׁ י"א ו' ט"ז. וַיֹּתֵר מִמֶּנּוּ מֵאָה רֶכֶב - אֲפָשֶׁר שְׁלָקָה לוֹ אֶת מֵצֵת הָרֶכֶב לְאוֹת אֲצִחוֹנוֹ. ה' אֶרֶם דְּמִשְׁק - אֶרֶם, שְׁעִיר בִּירְתָּה הָיְתָה דְּמִשְׁקָה, וְהִיא מִפְּסֵאת מַעֲרִבִית־דְּרוֹמִית לְאֶרֶם צוּבָה.

ו) גִּצְבִּיָּים - שָׂרֵי צָבָא עִם גִּדְּוִים הַמּוֹשְׁלִים בְּאֶרֶם בְּשֵׁם דָּוִד.

ז) שְׁלֹמִי הַזֹּהָב - מִגִּי הַזֶּהָב, אֵל־וִיעֵל.

ח) וַיִּמְכַּטַּח... - סוֹפֵר דְּבָרֵי הַנִּמְיָם (עַם

הַדַּרְעֹזֶר. צוּבָה - אֶחָת מֵאַרְצוֹת אֶרֶם נְעִיסוֹ, בֵּין נֶהֱר פָּרָת וְאִזְרוֹנָס, מִצִּפְּוִת מַרְחִית לְדְּמִשְׁק וּמִדְרוֹם לַחֲמַת. בְּלָכְתוֹ לְהָשִׁיב יָדוֹ - וַיִּךְ - כֶּסֶם שְׁלֹמֹן. בְּאֲשֶׁר הָלַךְ לַהֲדַרְעֹזֶר לְהָשִׁיב לוֹ אֶת מַמְשְׁלָתוֹ, כְּלוֹמֵר: אֶת הָעָרִים, שְׁלָקָה מִמֶּנּוּ שְׂאוֹל מִמַּעֲרֵב לְנֶהֱר פָּרָת (שְׁמוֹעַל א' י"ה, ט"ז). וּבְדָבָרֵי הַנִּמְיָם: "בְּלָכְתוֹ לְהָצִיב יָדוֹ" - וְהָיָה פְּרוֹשׁ: בְּאֲשֶׁר הָלַךְ דָּוִד לְהַרְחִיב אֶת מַמְשְׁלָתוֹ אֶפְרָתָה וּלְהָצִיב גְּבוּלוֹ בְּנֶהֱר פָּרָת, וַיָּצֵא הַדַּרְעֹזֶר מֶלֶךְ צוּבָה לְמַרְחָתוֹ כְּסִיל כְּבֹד, דָּוִד הִכְרוּ מִכָּה בָּהֶם.

ד) אֶלֶף וּשְׁבַע־מֵאוֹת פָּרָשִׁים - וּבְדָבָרֵי הַנִּמְיָם (שם): אֶלֶף רֶכֶב וּשְׁבַע־אֶלְפִים פָּרָשִׁים. הַמֶּלֶךְ, רֶכֶב, חֲסִדָּה כָּאן, וּבָהֶם טוֹבֵן סוֹף הַפְּסוּק: "וַיַּעֲמֵר... הָרֶכֶב" וְשֵׁנוּי מִפְּסֵר הַפָּרָשִׁים כָּאן, כְּנֹרָאָה, מִנְּהָ, שְׁסוֹפֵר דְּבָרֵי הַנִּמְיָם שְׂאֵב מִמְּקוֹר אֲחֵר. לְרֶב הַעֲמִים נִשְׁכָּנִים לְיִשְׂרָאֵל, שֶׁשָּׁבוּ בְּמִישׁוֹר הָיוּ מַחֲנוֹת וְזוֹלִים שֶׁל פָּרָשִׁים וְרֶכֶב, כְּשֶׁעָה שְׁלֹעֲבָרִים, וְשָׁבִי אֶרֶץ הַהָרִים, הָיָה בֶק תַּל רִנְלִי; בִּי פָּרָשִׁים וְהָרֶכֶב לֹא יָבִילוּ לְהִיּוֹת מִהִיכָּה

לקח המלך דוד נחשת הרבה מאד.

וַיִּשְׁמַע הָעַי, מֶלֶךְ חֲמַת, כִּי הָיָה דָּוִד אֶת כָּל־חֵיל הַדְּרָעוֹר. וַיִּשְׁלַח הָעַי אֶת־יֹרָם־בְּנוֹ אֶל־הַמֶּלֶךְ דָּוִד לְשַׁאֲלוֹ לְשָׁלוֹם וּלְבָרְכוֹ, עַל אֲשֶׁר נָלַחַם בַּהֲדָרָעוֹר וַיִּבְרָא בִּי־אִישׁ מִלְחָמוֹת הָעַי הַזֶּה הַדְּרָעוֹר; וּבִידּוֹ הָיוּ כָּל־כֶּסֶף וְכָל־יָהָב וְכָל־נְחֹשֶׁת. יֵאָמְרוּ־אַתֶּם הַקְדִּישׁ הַמֶּלֶךְ דָּוִד:

ב א ו ד

ח. קורא לשתי הערים האלה בשמות סוריים: "ומטבחת ומבון", או כמו שנקראו בזמן מאחר. ומבדותי - לדעת רבים היא עיר החוף הנדונה היום בשם בורוט. נחשת הרבה מאד - בדברי הנמים הוא מוסף: "בה עשה שלמה אֶת־זֶם הנחשת

כָּל־כֶּסֶף וְכָל־יָהָב עֲתִיקִים יֵאָמְרוּ.

וְאֶת־הַעֲמֻדִים וְאֶת כָּל־הַנְּחֹשֶׁת. ט. חמת - עיר מליכה למדינה קטנה בצפון הארץ קרובה למשקן ובימי הפעמים קרא לה אנמקט. ופנס בשם: אפיפניה. י. איש מלחמות העי - הדדער היר נלחם תמיד עם העי, ולפיכך שמח על מפלתו. יא. אשר כבש - אשר לבר. הקדוש... לוי - להיות חמר לבגד המוקדש.

לִיהוָה עַם־הַכֹּהֵן וְהַזֹּהֵב, אֲשֶׁר הִקְדִּישׁ מִכָּל־הַנּוֹגִים, אֲשֶׁר
בָּבֶשׁ. יִבְּ מֵאָרֶם וּמִמוֹאֵב וּמִבְּנֵי עַמּוֹן וּמִפְּלִשְׁתִּים וּמִעַמְלֵק;
וּמִשָּׁלַל הַדְּדַעֲזֹר בֶּן־רַחֲבִי, מֶלֶךְ צוּבָה. יִי וַיַּעַשׂ דָּוִד שָׁם
בִּשְׁבוּ מִהַבּוֹתָיו אֶת־אָרֶם בְּגִיא־מֶלֶח, שְׁמוֹנֶה עָשָׂר אֶלֶף.
וַיֵּשֶׁם בְּאֲדוֹם נְצָבִים, בְּכָל־אֲדוֹם שָׁם נְצָבִים. וַיְהִי כָל־
אֲדוֹם עֹבְדִים לְדָוִד; וַיֹּשַׁע יְהוָה אֶת־דָּוִד בְּכָל אֲשֶׁר הָלַךְ.
טו וַיִּמְלֹךְ דָּוִד עַל־כָּל־יִשְׂרָאֵל; וַיְהִי דָוִד עֹשֶׂה מִשְׁפָּט וַיְצַדֵּק
לְכָל־עַמּוֹ. טז וַיּוֹאֵב בֶּן־צִרוּיָה עַל־הַצֹּבָא, וַיְהוֹשֶׁפֶט בֶּן־
אֲחִילֹוד מִזִּבְרִי: "וַיְצַדֵּק בֶּן־אֲחִימֶלֶךְ בֶּן־אֲבִיתָר
בְּהִנִּים, וּשְׂרָיָה סוֹפֵר. יז וּבְנֵיהוּ בֶן־יְהוֹיָדָע וְהַכֹּהֲנִי וְהַפְּלִתִי;
וּבְנֵי דָוִד בְּהִנִּים הָיוּ.

ב א ו ר.

נֶאֱחָזוּ שְׁלַח אֶת אֲבִישִׁי, שָׂאוּ אֶת יוֹאָב וְלִפִּי
מִתְּהִלִּים סִיז. וַיֵּךְ אֶת אֲדוֹם בְּגִיא מֶלֶח מִכָּד
רַבָּה. וְכֵן נִרְאָה גַם מִן הַכְּתוּב בְּתִהִלִּים (ס),
(כ): "בְּהַצּוֹתוֹ אֶת אָרֶם עֲבָדִים וְאֶת אָבִים
צוּבָה, וַיָּשֶׁב יוֹאָב וַיֵּךְ אֶת אֲדוֹם בְּגִיא־מֶלֶח.
שְׁמוֹנֶה עָשָׂר אֶלֶף—וְכֵן גַּם בְּדִבְרֵי הַנִּמִּים:
וּבְתִהִלִּים (שָׁם): "שָׁגִים עָשָׂר אֶלֶף. שְׁנֵי
כִּנּוּי בַּמִּסְפָּרִים הֵבִיא מִמְקוֹרוֹת שׁוֹנוֹת, כִּנּוּי
בְּכִתְבֵי הַכֹּהֵן.

(יד) בְּכָל־אֲדוֹם—בְּכָל עֲרֵי אֲדוֹם הַמְּדוּלוֹת.
(טו) וַיְהִי כֵּן...—כֵּן מִסְפַּר הַכְּתוּב עַל
דִּבְרֵי הַסְּפָדִים הַנִּמִּים, שֶׁעָשָׂה דָּוִד בְּאָרֶץ.
(טז) מִזִּבְרִי—בֹּתֵב סָפֵר הַקְּרוֹנוֹת, דִּבְרֵי
הַנִּמִּים שֶׁל הַמֶּלֶךְ וְהַמִּמְלָכָה.

(יז) אֲחִימֶלֶךְ בֶּן־אֲבִיתָר—יֵאָדָּמֶר כֵּן
אֲחִימֶלֶךְ. רֹאה שְׁמוּאֵל א' כ"ב, כ"י. סוֹפֵר—
בֹּתֵב בְּקִדּוֹת הַמֶּלֶךְ.

(יח) וּבְנֵיהוּ בֶן־יְהוֹיָדָע—וְהַכֹּהֲנִי

י"ב) וּמִבְּנֵי עַמּוֹן—עַל דִּבְרֵי הַמִּלְחָמָה
עִם בְּנֵי עַמּוֹן יִסְפַּר לְהֵלֵן בַּסְּפָרִים י"א י"ב.
וּמִעַמְלֵק—דָּרָךְ אֲנִי מוֹדִיר הַכְּתוּב עַל דִּבְרֵי
מִלְחָמָה בַּעַמְלֵק, שֶׁלֹּא סָפֵר עַל אֲדוֹתֶיהָ בִּיחּוּד.
י"ג) מִהַבּוֹתָיו אֶת־אָרֶם בְּגִיא־מֶלֶח—
גִּיא הַמֶּלֶח נִמְצָא מִדְּרוֹם לִים הַמֶּלֶח, וְהוּא
מִישׁוֹר שֶׁרַחְבּוֹ כִּשְׁנֵי פָּרָסָאוֹת, עַל גְּבוּל
אָרֶץ אֲדוֹם; וְלִפִּי זֶה עֲלִיּוֹ לְקֶרֶא כֵּאֵן
תַּחַת אָרֶם—אָדָם; וְכֵן מִסְפַּר גַּם סוֹפֵר
דִּבְרֵי הַנִּמִּים: "וַאֲבִישִׁי בֶן צִרוּיָה הִקָּה אֶת
אֲדוֹם בְּגִיא הַמֶּלֶח. וְאוּלָּם וְכוּלָּם אֵנִי
לִקְבֹּל אֶת הַנּוֹסֵף שֶׁלִּפְנֵינוּ, אִם נוֹסִיף לִפְנֵי
בְּגִיא הַמֶּלֶח הַמִּלָּה "הַבּוֹתָיו": "וַיַּעַשׂ דָּוִד
שָׁם, בִּשְׁבוּ מִהַבּוֹת אֶת אָרֶם, וְהַבּוֹתָיו
בְּגִיא מֶלֶח שְׁמוֹנֶה עָשָׂר אֶלֶף—בְּאֲדוֹם.
וּפְרוֹשׁ הַכְּתוּב: כִּשְׁנֵים־עָשָׂר בְּצִפּוֹן הָאָרֶץ
בְּאָרֶם, שֶׁשְׁמוֹ הָאֲדוֹמִים שֶׁבְּדְרוֹם עַל אָרֶץ
וְהִידָה הַקְּרוֹנָה אֲלֵיהֶם, וּבִשְׁבוּ מִשָּׁם כִּנּוּי

ט.

א וַיֹּאמֶר דָּוִד: הֲכִי יִשְׁעוֹד אֲשֶׁר נֹתֵר לְבֵית שְׁאוּל?
וְאָעֲשֶׂה עִמּוֹ חֶסֶד בְּעִבּוֹר יְהוֹנָתָן. ב וּלְבֵית שְׁאוּל עָבָד, וּשְׁמוֹ
צִיבָא. ג וַיִּקְרְאוּ-לוֹ אֶל-דָּוִד; וַיֹּאמֶר הַמֶּלֶךְ אֵלָיו: הֲאִתָּה
צִיבָא? וַיֹּאמֶר: עֲבָדָךְ. ד וַיֹּאמֶר הַמֶּלֶךְ: הֲאִפֶּס עוֹד אִישׁ
לְבֵית שְׁאוּל, וְאָעֲשֶׂה עִמּוֹ חֶסֶד אֱלֹהִים? וַיֹּאמֶר צִיבָא אֶל-
הַמֶּלֶךְ: עוֹד בֶּן לַיהוֹנָתָן נָכָה בְּנָלִים. ה וַיֹּאמֶר-לוֹ הַמֶּלֶךְ
אִיפֹה הוּא? וַיֹּאמֶר צִיבָא אֶל-הַמֶּלֶךְ: הִנֵּה-הוּא בֵּית מְכִיר
בֶּן-עֲמִיאל בְּלוֹ דָּבָר. ו הַיִּשְׁלַח הַמֶּלֶךְ דָּוִד, וַיִּקְחֵהוּ מִבֵּית
מְכִיר בֶּן-עֲמִיאל מִלּוֹ דָּבָר. ז וַיָּבֹא מִפִּיבֶשֶׁת בֶּן-יְהוֹנָתָן בֶּן
שְׁאוּל אֶל-דָּוִד, וַיַּפֵּל עַל-פָּנָיו וַיִּשְׁתַּחֲוֶה; וַיֹּאמֶר דָּוִד:
מִפִּיבֶשֶׁת! וַיֹּאמֶר: הִנֵּה עֲבָדָךְ. ח וַיֹּאמֶר לוֹ דָּוִד: אֶל-תִּירָא,
כִּי עָשִׂה אָעֲשֶׂה עִמָּךְ חֶסֶד בְּעִבּוֹר יְהוֹנָתָן אָבִיךָ, וְהַשִּׁיבֹתִי
לְךָ אֶת-כָּל-שְׂדֵה שְׁאוּל אָבִיךָ; וְאַתָּה תֹאכַל לֶחֶם עַל-שְׂלַחְנִי

באור.

חֶסֶד אֱלֹהִים-חֶסֶד גָּדוֹל. נָכָה-הַנִּפְרָד נָכָה.
תָּאֵר מִמְּקוֹר נָכָה. נָכָה בְּנָלִים-חֲגִה פֶסֶח.
(ד) בֵּית מְכִיר-בֵּית מְכִיר. לוֹ דָּבָר-
עִיר בְּעֵבֶר הִתְבָּרַן מִקְרָה, אֵצֶל מִתְנִים.
בְּנִרְאָה, הַסְתִּירָהוּ מְכִיר בֶּן עֲמִיאל בְּבִיתוֹ.
אֲחֵרֵי רְצִיחַת אִישׁ בִּשְׁת.

(ז) אֶל-תִּירָא - בְּאֵרֶן הַמָּדָם הָיָה מִתְנֵה
שֶׁהַמֶּלֶךְ הַחֲדָשׁ הָיָה מְשִׁיב אֶת כָּל זֶרַע
הַמְּלִיכָה שֶׁל הַמֶּלֶךְ שְׁמִיךְ לְפָנָיו; לְפִיכָךְ
הִרְגִּיעָהוּ דָּוִד, שֶׁלֹא יַעֲשֶׂה לוֹ רָעָה, וְלִקְרָד.
וַיִּשְׁיבֹתִי לְךָ - כִּי אֲחֵרֵי מוֹת אִישׁ בִּשְׁת
עָבְרִי כָל נִקְסֵי בֵית שְׁאוּל לְדוֹד חֲתָנִי
וַיִּרְשׁ בְּסָאוֹ.

וּבִפְלֹתִי - בְּנִרְאָהוּ בֶן יְהוֹנָדָע - הָיָה הַשֵּׁר-
עַל הַכֹּהֲנִי וּבִפְלֹתִי; וְכֵן הוּא הַנּוֹסֵף בְּדָבָרֵי
הַנְּטִים (שֵׁם). הַכֹּהֲנִי וּבִפְלֹתִי. הֵם שְׁנֵי
גִדּוּדִים שְׂבִירִים, שׁוֹמְרֵי רֹאשׁ הַמֶּלֶךְ; דָּוִד
אֶחָד הָיָה מִיּוֹשֵׁבֵי אֵי בְרִיתִים, הוּא בְּרִיתֵה.
אֵל מְגִדָּה; וַיִּגְדּוּד אֶחָד מִפְּלֹשֶׁת. וְכֵנִי
בְּנוֹר בְּתֻנִים - נוֹשְׂאֵי מִשְׁרָה גְבוּרִים, הַיּוֹשְׁבִים
רִאשׁוֹנָה בַּמִּלְחָמָה. וַיִּדְבְּרֵי הַנְּטִים: וַיִּבְנֵי
דָּוִד הִרְאֵשׁוּנִים לְבֵד הַמֶּלֶךְ.

א הֲכִי יִשְׁעוֹד - הֲאִם יִשְׁעוֹד.
ב צִיבָא-הוּא יֹשֵׁב, בְּנִרְאָה, גַּם אֲחֵרֵי
מוֹת שְׁאוּל, בְּנִבְעָה עַל גְּבוּלֵת שְׁאוּל אֲדוּנִי.
ג הֲאִפֶּס עוֹד אִישׁ? - הֲאִין עוֹד אִישׁ?

תמיד. ח וישתחו ויאמר: מה עבדך, כי פנית אל-הכלב
המת, אשר במוני? ט ויִקְרָא הַמֶּלֶךְ אֶל-צִיבָא, גַּעַר שְׂאוּל.
וַיֹּאמֶר אֵלָיו: כֹּל אֲשֶׁר הָיָה לְשְׂאוּל וּלְכָל-בֵּיתוֹ, נָתַתִּי לְבֶן-
אֲדֹנָיִךְ. י וְעַבְדְּתָה לוֹ אֶת-הָאֲדָמָה, אֲתָה וּבְנֶיךָ וְעַבְדֶּיךָ
וְהַבָּאִת, וְהָיָה לְבֶן-אֲדֹנָיִךְ לֶחֶם וְאֹכֶל. יא וּמִפִּיבִשֶׁת בֶּן-אֲדֹנָיִךְ
יֹאכַל תָּמִיד לֶחֶם עַל-שְׁלַחְנִי; וּלְצִיבָא חֲמִשָּׁה עָשָׂר בָּנִים
וְעֲשָׂרִים עֲבָדִים. יב וַיֹּאמֶר צִיבָא אֶל-הַמֶּלֶךְ; כָּל אֲשֶׁר
יַצֹּה אֲדֹנִי הַמֶּלֶךְ אֶת-עַבְדּוֹ, בֶּן יַעֲשֶׂה עַבְדְּךָ; וּמִפִּיבִשֶׁת
אֹכַל עַל-שְׁלַחְנִי כְּאַחֵר מִבְּנֵי הַמֶּלֶךְ. יג וּלְמִפִּיבִשֶׁת בֶּן-קָטָן
וְשִׁמּוֹ מִיכָא; וְכָל מוֹשֵׁב בֵּית-צִיבָא עֲבָדִים לְמִפִּיבִשֶׁת.
יד וּמִפִּיבִשֶׁת יָשָׁב בִּירוּשָׁלַם, כִּי עַל-שְׁלֹחַן הַמֶּלֶךְ תָּמִיד הוּא
אֹכֵל; וְהוּא פָסַח שְׁתֵּי רַגְלָיו.

י.

א וַיְהִי אַחֲרֵי-כֵן, וַיָּמָת מֶלֶךְ בְּנֵי עַמּוֹן; וַיִּמְלֹךְ חֲנֹנִי בְּנֵי
תַחְתָּיו. ב וַיֹּאמֶר דָּוִד: אַעֲשֶׂה-חֶסֶד עִם-חֲנֹנִי בֶן-נָחַשׁ, כַּאֲשֶׁר
עָשָׂה אָבִיו עִמָּדִי חֶסֶד, וַיִּשְׁלַח דָּוִד לְנַחֲמוֹ בֶּן־עַבְדּוֹ אֶל-

ב א ו ר .

הָיָה נָחַשׁ שֹׁנְאוֹ שֶׁל שְׂאוּל מִיּוֹם הַכּוֹתוֹ אֶת
חִילוֹ לְדָוִד וְכִישׁ גִּלְעָד (שְׂמוּאֵל א' י"א, י"א)
וּבְנֵי נָחַשׁ הָיָה לְעַד לְדָוִד כְּבָרְחוֹ מִפְּנֵי שְׂאוּל;
וּכְמִדְּרַשׁ תַּנְחוּמָא (עֲרָא): כְּשֶׁהָיָה דָּוִד בּוֹכֵם
מִפְּנֵי שְׂאוּל, בָּאוּ אֵלָיו אָבִיו וְאִמּוֹ וְאֶחָיו,
וַיַּנְחֵם אֶת בְּנֵי מֶלֶךְ מוֹאָב (שְׂמוּאֵל א': כ"ב
ד'). וְהָרָגָם, חוּץ מִמֶּלֶךְ מוֹאָב, שֶׁנִּמְלֵט לָאָרֶץ
בְּנֵי עַמּוֹן אֲזָל נָחַשׁ. לְנַחֲמוֹ... אֶל אָבִיו-
לְנַחֵם אוֹתוֹ עַל מוֹת אָבִיו.

י וְעַבְדֶּיךָ — עַבְדֵי בֵית שְׂאוּל, שֶׁהוּא
הַמֶּלֶךְ עֲלֵיהֶם. וְהַבָּאִת — תְּבוּצַת אֲדָמָתוֹ.
וְהָיָה לְבֶן-אֲדֹנָיִךְ — לְבֵית מִפִּיבִשֶׁת לְכָל
אֲרָכָיו. וּמִפִּיבִשֶׁת — בְּעַצְמוֹ.
יב וּמִפִּיבִשֶׁת — אָמַר הַמֶּלֶךְ, אֹכֵל עַל-
שְׁלַחְנִי-וַיֵּשׁ מוֹרָאִים בָּאוּ, אֹכֵל עַל שְׁלֹחַן
דָּוִד (הַשְׂבָּעִים), וְהֵם דְּבָרֵי הַסּוֹפֵר.
יג כַּאֲשֶׁר עָשָׂה אָבִיו עִמָּדִי חֶסֶד —
וְהָיָה הַחֶסֶד? חֶסֶם הַתּוֹב; אֵד כְּדוּשׁ

אָביו; וַיָּבֹאוּ עִבְדֵי דָוִד אֶרֶץ בְּנֵי עַמּוֹן. וַיֹּאמְרוּ שָׂרֵי בְנֵי עַמּוֹן אֶל־חֲנוּן אֲדֹנֵיהֶם: הַמִּכְבַּד דָּוִד אֶת־אֲבִיךָ בַּעֲיִנְיָה, כִּי־שָׁלַח לָךְ מַנְחָמִים? הֲלוֹא בַּעֲבוּר חֶקֶד אֶת־הָעִיר, וּלְרַגְלָהּ וּלְהַפְכָּהּ, שָׁלַח דָּוִד אֶת־עִבְדֵי אֱלִיָּה. וַיּוֹצֵחַ חֲנוּן אֶת־עִבְדֵי דָוִד, וַיַּנְלֵחַ אֶת־חֲצֵי זָקָנָם, וַיַּכְרֵת אֶת־מַדּוּנֵיהֶם בַּחֲצֵי עֵדֶי שְׁתוּתֵיהֶם; וַיִּשְׁלַח־ם. הַיּוֹנָדָּו לְדָוִד, וַיִּשְׁלַח לְקֶרְאָתָם, כִּי־הָיוּ הָאֲנָשִׁים נִבְלָמִים מְאֹד; וַיֹּאמֶר הַמֶּלֶךְ: שָׁבוּ בֵּירוּחוֹ עַד־יִצְמַח זָקָנְכֶם וְשִׁבְתֶּם. וַיֵּרְאוּ בְנֵי עַמּוֹן, כִּי נִבְאָשׁוּ בְּדָוִד; וַיִּשְׁלְחוּ בְנֵי־עַמּוֹן, וַיִּשְׁכְּרוּ אֶת־אָרֶם בֵּית־רְחוֹב, וְאֶת־אָרֶם צוֹבָא עֲשָׂרִים אֲלָף רַגְלִי, וְאֶת־מֶלֶךְ מַעֲכָה אֲלָף אִישׁ, וְאִישׁ

ב א ו ר .

שָׁאֲשָׁר לַעֲשׂוֹת לְצִירֵי הַמֶּלֶךְ.
(ה) וַיִּשְׁלַח לְקֶרְאָתָם - לְקַבֵּל הַמִּנְחָמִים וּלְנַחֲמָם. נִבְלָמִים - מַתְכַּשִּׁים. שָׁבוּ בֵּירוּחוֹ - שְׂרֵי אֲבִי דָּוִד שׁוֹבִים לִירוּשָׁלַם. אָף כִּי לִבְשׁוֹ בָּגָדִים אֲחֵרִים, לֹא יָבִילוּ. לְשׁוֹב יְרוּשָׁלַם. מְלָחִי זָקֵן. עַד־יִצְמַח זָקָנְכֶם. עַד שֶׁיִּנְבֵּל זָקָנְכֶם בְּשִׁבְתְּהֶם. וְשִׁבְתֶּם - יְרוּשָׁלַם.

(ו) כִּי נִבְאָשׁוּ בְּדָוִד - כִּי נָהָיו שְׂנוֹאִים מְאֹד לְדָוִד, וְלֹא יִסְלַח לָהֶם עַל הַעֲלֹבוֹת הַנָּה. אָרֶם בֵּית־רְחוֹב - אֶחָת מִמְּדִינֹת אָרֶם, שֶׁעִיר הַבִּינָה שָׁמָּה רְחוֹב וּנְרָאָה בַּמֶּדְבָּר י"ג. כִּיאו. אָרֶם צוֹבָא - שְׁנֵי עֶבְרֵי דָּוִד יְדִי דָּוִד וְלִמְעֵלָה ח' ג' ד'ו. וְעַתָּה הִתְחַבְּרָת אֵל אוֹיְבָיו לְהַלְחֵם בּוֹ. מַעֲכָה - עִיר לְרַגְלֵי הַר הַרְמוֹן, עַל גִּבּוֹל חֲצֵי שְׂכֵם הַמַּנְשֶׁה בַּעֲבֹר הַגִּבּוֹר מִזְרָחָה. וְאֶת־מֶלֶךְ מַעֲכָה - וּמֵאֵת מֶלֶךְ מַעֲכָה שֶׁכָּר - אֲלָף אִישׁ. מֹזֵב - שֵׁם מְדִינָה בְּאָרֶם עַל גִּבּוֹל אֶרֶץ הַגִּלְעָד וּנְרָאָה שׁוֹסֵסִים י"א ג'ו.

(ג) הַמִּכְבַּד ... בַּעֲיִנְיָה - בָּלֵם נִרְאָה בַּעֲיִנְיָה. שְׁדָּוִד מִכְבַּד אֶת אֲבִיךָ וְלְהַפְכָּהּ - וְלִהְיוֹת אוֹתָהּ בַּמִּלְחָמָה.

(ד) וַיַּנְלֵחַ אֶת־חֲצֵי זָקָנָם - הַזָּקֵן הַחֲשֵׁב אֲצִל עַמִּי הַמְּזֻרָח לְהַפְכָּתָהּ הַגִּבּוֹר וְלִסְמֵל גִּבּוֹרָתוֹ; וְאֲצִל הָעֲבָדִים הוּא מַעֲשֵׂן תַּכְשִׁיט שֶׁל קִדְשָׁה. וְחֵטֶר וּמִסְפָּרָם לֹא יַעֲלוּ עָלָיו מַעֲוָלָם וְגַם חֲקִמָיו אָמְרוּ: הִכְרַת פָּנִים זָקֵן וְגִלּוֹם הַזָּקֵן נִחָשׁ לְבִנְיָן גָּדוֹל; וַיֵּשׁ שִׁיבְחָהּ הָעֲבָדִים שֶׁנִּחָשׁוּ לוֹ אֶת חֲטָאָם, מִתַּת אֶת זָקְנוֹ לְזִינוּם. אֲדָּה לְעֲבָדִים הָיוּ גִּזְנוּתִים אֶת זָקָנָם. וְהָיוּ סָמֵן עֲבֻדָּתָם. מַדּוּנֵיהֶם - נִמְדֻיָּהֶם. מֶר - בְּגָדוֹ בְּגָדֵיהֶם. בַּחֲצֵי הַגּוֹף. שְׁתוּתֵיהֶם - וְהִשָּׁם שֵׁת, בְּרָבִים שְׁתוּת; וְשִׁמִּי הַזָּקָאֹת לוֹ: (א) אֲחֻבוּרִים, חֶלֶק הַגּוֹף שִׁוְיָשִׁים עָלָיו. (ב) יִסּוֹד: הַשְׁתוּת וְהַבְּסוּן וְהַחֲלִים י"ב. (ג) עַד־שְׁתוּתֵיהֶם - עַד שֶׁתִּתִּי הַחֲמִיָּה, לְתַת אוֹתָם לְצֹחֹק וּלְלַעַג לְקַל רוּחֵיהֶם; וְהָיוּ הַעֲלֹבוֹת הַיּוֹתֶר גָּדוֹל.

וְכִּי שָׁנִים-עֶשֶׂר אָלֶף אִישׁ. וַיִּשְׁמַע דָּוִד, וַיִּשְׁלַח אֶת-יֹאבֵב
 אֶת כָּל-הַצָּבָא הַגְּבוּרִים. וַיִּצְאוּ בְנֵי עֲמֹן, וַיַּעֲרֹכוּ מִלְחָמָה
 עִם הַשָּׂעִיר; וַאֲרָם צוּבָא וְרוּחוֹב וְאִישׁ-טוֹב וּמַעֲכָה לְבָדָם
 וְשָׂרָה. וַיִּרְא יֹאבֵב, כִּי-הָיְתָה אֵלָיו פָּנֵי הַמִּלְחָמָה מִפְּנֵים
 מֵאַחֲזֹר; וַיִּבְחַר מִכָּל כְּחוּרֵי יִשְׂרָאֵל, וַיַּעֲרֹךְ לִקְרֹאת אָרָם.
 וְאֵת יִתְרֵי הָעָם נָתַן בְּיַד אַבְשֵׁי אֶחָיו; וַיַּעֲרֹךְ לִקְרֹאת בְּנֵי
 עֲמֹן. וַיֹּאמֶר: אִם-תִּתְּחוּק אָרָם מִמֶּנִּי, וְהָיְתָה לִי לִישׁוּעָה;
 וְאִם-בְּנֵי עֲמֹן יִתְּחוּקוּ מִמֶּנִּי, וְהִלַּכְתִּי לְהוֹשִׁיעַ לָךְ. וַיִּבְחַר
 יִתְּחוּק בָּעֵד עֲמֹן וּבָעֵד עָרֵי אֱלֹהֵינוּ; וַיְהִי וַיַּעֲשֶׂה הַטּוֹב
 וַיִּגְשׁוּ. וַיִּגֶשׁ יֹאבֵב וְהָעָם אֲשֶׁר עִמּוֹ לַמִּלְחָמָה בָּאָרָם; וַיִּגְשׁוּ
 אִתָּם. וַיִּבְנֵי עֲמֹן רָאוּ, כִּי-נָגַס אָרָם, וַיִּגְשׁוּ מִפְּנֵי אַבְשֵׁי,
 וַיָּבֹאוּ הָעִיר; וַיָּשֶׁב יֹאבֵב מֵעַל בְּנֵי עֲמֹן, וַיָּבֹא יְרוּשָׁלָּם;
 וַיִּרְא אָרָם, כִּי נָגַף לִפְנֵי יִשְׂרָאֵל, וַיֹּאסְפוּ יָחַד. וַיִּשְׁלַח

יְבוֹשָׁפָט מֶלֶךְ יִשְׂרָאֵל כְּתִיב.

בְּאִוֶּר.

וְלֹא לָשֵׁם הַנִּסְמָךְ, כִּי לֹא הָיָה אֵד הַנוֹשָׂא
 הַקְּדוּמִי; וְכֵן מִכָּל נִגִּידִים נִחְבָּא וְאִיב
 כִּי, יי. כְּחוּרֵי יִשְׂרָאֵל - כְּחוּרֵי גְבוּרֵי
 יִשְׂרָאֵל. וַיַּעֲרֹךְ - מִלְחָמָה לִקְרֹאת אָרָם-
 שְׂרָה לָהֶם כְּתִיבָה גְדוֹל מִמֶּנִּי בְנֵי עֲמֹן.
 יי אַבְשֵׁי - אַבְשֵׁי אַבְשֵׁי, כִּמּוֹ אֶבֶר
 רָם - אַבְשֵׁי, בְּשִׁמּוֹת פְּרָטִים אֵלֶּיךָ הָעָם
 אֶב בְּסִמְכֹת-אֶב.

יי וַיָּבֹאוּ הָעִיר - וַיִּגְשׁוּ בְּחִזְקָתָם
 הַבְּצוּרֹת. וַיָּשֶׁב יֹאבֵב ... - אַחֲרֵי הַבְּצוּרָה
 הָיָה שָׁב יְרוּשָׁלָּיִם. כְּתִיבָה, לֹא הָיָה לוֹ
 הַפָּעַם דִּי מִל וַיִּצְדָּק לְצוּר עַל הָעִיר.

טו וַיֹּאסְפוּ יָחַד - כָּל מַלְכֵי כְּדִינֹת
 אָרָם וַיִּתְּחוּקוּ.

וְאִישׁ טוֹב - וְאִישׁ טוֹב שָׂבֵר שָׁנִים עֶשֶׂר
 אֶלֶף אִישׁ. וְכְּחוּרֵי הַנִּסְמָכִים א' (י"ט) ו' (י"ט) וַיַּעֲרֹךְ
 עִם שְׂלֵשִׁים וּשְׁנַיִם אֶלֶף רִיבֵב וְאֵת מֶלֶךְ
 עֲכָה וְאֵת עֲמֹן. וְשָׁם מוֹסִיף הַסּוֹפֵר:
 וַיָּבֹאוּ וַיִּתְּנוּ לִפְנֵי מֶלֶךְ א', וְכֵן עֲמֹן
 הַסּוֹפֵר מַעֲרִיכֵם וַיָּבֹאוּ לַמִּלְחָמָה.

חו כְּתִיב הַשָּׂעִיר - שָׁל עִיר הַמְּלוּכָה
 ה' ה'. וְלִפִּי דְבָרֵי הַנִּסְמָכִים (שָׁם) הַכְּתִיבָה:
 וַיַּעֲשֶׂה הָעִיר הַבְּצוּרָה מֶלֶךְ א' וַיָּבֹאוּ...
 טו כְּתִיבָה - וַיָּבֹאוּ יֹאבֵב לְהִלָּחֵם עִם
 עֲמֹן, וַיִּתְּנוּ עָלָיו מֵאַחֲזֹר.

טו כְּתִיבָה יתה... פְּנֵי הַמִּלְחָמָה -
 וְלֹא מִלְחָמָה. וְכֵן נִתְּנָהוּ כִּי בָּא בְּהִתְאַמֵּת
 עִם הַסּוֹפֵר. הַמִּלְחָמָה, שְׂרָה הָעִיר בְּעֵינֵי,

הַדְרֵעֹזִי, וַיֵּצֵא אֶת־אָרֶם, אֲשֶׁר מִעֵבֶר הַנָּהָר, וַיָּבֹאוּ חִילָם
וּשְׂבוּכָה, שְׂרֵי־צָבָא הַדְרֵעֹזִי, לִפְנֵיהֶם. י' וַיִּגְדּוּ לְדָוִד, וַיֵּאֲסֹף
אֶת־כָּל־יִשְׂרָאֵל, וַיַּעֲבֹר אֶת־הַנָּהָר, וַיָּבֹא חֶלְאָמָה; וַיַּעֲרֹכוּ
אָרֶם לְקִרְיַת דָּוִד, וַיִּלָּחֲמוּ עִמּוֹ. י"ח וַיָּגֶם אָרֶם מִפְּנֵי יִשְׂרָאֵל
וַיִּהְיֶה דָוִד מֵאָרֶם שֶׁבַע מֵאוֹת רֶכֶב וְאַרְבָּעִים אֶלֶף פָּרָשִׁים.

י"ח א'.

ב. אִזָּר.

(מז) הַדְרֵעֹזִי - הוּא הַדְרֵעֹזִי הַנִּזְכָּר
לְמַעַל (ח', ג'), וְכֵן הוּא נִקְרָא שָׁם בְּדִבְרֵי
נְטִימִים. מִעֵבֶר הַנָּהָר - נָהָר פָּרַת. וַיֵּצֵא
אֶת־אָרֶם... - בְּנֵי־אָרֶם מִשְׁלַח הַדְרֵעֹזִי נִגְמָה
שְׂבוּכָה בְּכֵן, אֲשֶׁר מִעֵבֶר לְנָהָר פָּרַת.
וַיַּעֲרֹכוּ אֶת־אָרֶם אֶת־חֶלְאָמָה לְהִלָּחֵם בְּיִשְׂרָאֵל. חִילָם

מִלְחָמָה יִשְׂרָאֵל בְּאָרֶם (י"ז).

עִיר כֹּה יְדוּעָה לָנוּ; אֵךְ בְּנֵי־אָרֶם עָמְדָה | י"ח שֶׁבַע מֵאוֹת רֶכֶב... - יְדוּעָה
בְּנִימִים א' (י"ט, י"ח): וַיִּהְיֶה דָוִד מֵאָרֶם שֶׁבַע
בְּנֵי־אָרֶם: נָהָר פָּרַת.

ונאת שובך שר-צבאו הכה, וימת שם. יט ויראו כל-המלכים
עבדי הדרעור, כי נגפו לפני ישראל, וישלמו את-ישראל
נעבדום; ויראו אדם להושיע עוד את-בני עמון.

יא.

א ויהי לתשובת השנה, לעת צאת המלכים, וישלח
דוד את-יואב ואת-עבדיו עמו ואת-כל-ישראל, וישחתו
את-בני עמון, ויצרו על-רבה; ודוד יושב בירושלם. ב ויהי
לעת הערב, ויקם דוד מעל משכבו, ויתהלך על-נג בית-

המלאכים כתיב.

ב א ו ר.

והארץ מצמיחה בי עשב, מאכל לסוסים
ולבהמה אשר במחנה, ובהם אינו גדול עוד;
לפיכך קראו הרומאים לחדש הראשון של
תקופת האביב: מרס, על שם מרס אליל
המלחמה. וישחתו את-בני עמון - השמידו
את כל העמונים היושבים בערי הפרוות.
ויצרו על-רבה - ושמו קצור על רבה,
היא עיר המלוכה לבני עמון. ודוד יושב
בירושלם - ודוד נשאר בירושלם.

בז מעל משכבו - מעל משכב הנערים
וראה למעלה פרק ד, ה'ו. בארץ ישראל
גדול החם מאד בשעת האביב, ולפיכך
נוהגים שם להשכים כיום עם הנץ הסמך;
ובשעת האביב, פנבד החם יניחו בצל קורת
במיהם על משכבותם, ולפנות ערב יעלו
על הגגות השטוחים לשאף רוח קריר
הנושף מפאת הים. לרב נשבו שם על
מצעות ומרכבים רבים, ויש גם שיתחבבו
מעט אנה ואנה; ואם הבית נכבד, יכולים

אלפים רבב וארבעים אלף רגלי וראה
למעלה פרק ח', ד'ז. גיש אומרים, שספור
זה על דבר מלחמת דוד בהרעור אינו
אלא ניסח אחר, שנשאב ממקור אחר, על
דבר המלחמה שנוכרה כבר למעלה (פרק
ח'), ואין זו מלחמה שנה, כי לאחר שהכה
דוד את כל חיל הדרעור (שם ט') והכניע
את אדם הנגעה גמורה (שם ו'), לא היה
פוקדם לצאת שוב נגד דוד במחנה כבר
ובכח גדול כזה.

א לתשובת השנה - מנח שנה אחת.
לעת צאת המלכים - משת שצאו מלכי
אדם (פרק י', ח') לעזר לבני עמון במלחמתם
עם ישראל (קמח). ויוסיפוס מציין:
לתשובת השנה - לעת האביב וראה
מלכים כ', כ"ב. והכתוב מוסר ומבאר:
לעת צאת המלכים - בשעת שהמלכים רגילים
לצאת עם מבניהם למלחמה, עת שאין
נשמים יורדים בה למקל את הדרכים

המלך. וירא אשה רחצת מעל הנג; והאשה טובת מראה מאד. וישלח דוד וידרש לאשה; ויאמר: הלא-זאת בת-שבע, בת-אליעם, אשת אוריה החתי. וישלח דוד מלאכים ויפקדוה, ותבוא אליו וישכב עמה, והיא מתקדשת מממאנתה; ותשב אל-ביתה. ונתהר האשה, ותשלח ותגיד לדוד ותאמר: הנה אני. וישלח דוד אל-יואב: שלח אלי את-אוריה החתי; וישלח יואב את-אוריה אל-דוד. ויבא אוריה אליו, וישאל דוד לשלום יואב ולשלום העם ולשלום המלחמה. ויאמר דוד לאוריה: רד לביתך ורחץ בגליך; ויצא אוריה מבית המלך, ותצא אחריו משאת המלך. וישכב אוריה פתח בית המלך את כל-עבדי אדניו; ולא ירד אל-ביתו. ויגדו לדוד לאמר: לא-ירד אוריה אל-

באור.

מעת לה (ויקרא כ', י').

(ו) שלח אלי את-אוריה - באמת לא לשמע מפיו על דבר מצב המלחמה, אלא באמת היתה בנחתו לבסות עונו ולחסינהו. וירפחה, בבוא אוריה אל ביתו ואל אשתו. (ז) ולשלום המלחמה - למצב המלחמה. (ח) רד לביתך - להנפש מעל המלחמה. ותצא אחריו משאת המלך - לשלח אחריו לביתו מנה משלחן המלך וראה בבאשית מים ליד; וזה צבד גדול בארץ המדבר. ויש מפרשים: משאת המלך - מתנת המלך וירפחה ומשאתי (ירמיהו מ', ה').

(ט) את כל-עבדי אדניו - עם כל עבדי המלך שומרי הסף. ולא ירד אל-ביתו - בגרעה, ולא אחר מעבדי דוד את הסוד לאוריה לסיכוד לא רצה לסור אל ביתו.

לראות מעל נגו את כל הנעשה בחצרות הבתים הסמוכים; אבל נזקרים מעשות זאת, שלא לעורר קנאת השבבים. אשה רחצת - בחצרות העשירים היו מרחצאות בעד בני הבית; ומפני שהחצרות סגורות בפני איש זר, יש שגם הנשים רוחצות שם סתם כפת השמים. מעל הנג - מעל הנג הבט של ארמון המלך.

(י) וידרש לאשה - שאל על דבר האשה. ויאמר - האומר ופעל סתמו. אוריה החתי - מבני חת, וישיב הארץ המקדושים, שהתבוללו בקרב העברים; והוא היה אחד מגבורי דוד וסגור צבא במחנה יואב.

(י) מתקדשת מממאנתה - היא הטהרה או ממאנת גרמה, ולא היתה הרה קדם לכן.

(י) הרה אנכי - ודשיבך נקדך, כשפט

ביתו; ויאמר דוד אל-אוריה: הלא מדרך אמה בא, מדוע לא-יבדת אל-ביתך? יא ויאמר אוריה אל-דוד: הארון וישבאל ויהודה ישבים בפקודות, נאדני יואב ועבדי אדני על-פני השדה חנים, ואני אבוא אל-ביתי לאכל ולשתות ולשכב עם-אשתי? תיך וחי נפשך, אם-אעשה את-הדבר הזה. יא ויאמר דוד אל-אוריה: שב כור גס-היום, ומחר אשלחך; וישב אוריה בירושלם ביום ההוא וממחרת יא ויקרא-לו דוד, ויאכל לפניו וישתה, וישכרהו; ויצא בערב לשכב במשכבו עם-עבדי אדניו. ואל-ביתו לא ירד. יי ויהי בבקר, ויכתב דוד ספר אל-יואב, וישלח ביד אוריה. טו ויכתב בספר לאמר: הבו את-אוריה אל-מול פני המלחמה החזקה, ושבכם מאחרי, ונכה ומת. טז ויהי בשמור יואב אל-העיר, ויתן את-אוריה אל-המקום אשר ידע, כי אנשי-חיל שם. יז ויצאו אנשי העיר וילחמו את-יואב, ויפל מן-העם מעבדי דוד; וימת גם אוריה החתי. יח וישלח יואב,

*חבר י'.

ב א ו ר

בראש גדרו קרוב לחומת העיר, במקום שהעמונים גלחמים שם בקבוצה. ושבכם מאחרי - ויחזר האנשים ישבו מאחרי ולא יצאו. ונכה - והמקור: נכה, פג ולח. וקא כאן נפעל במקום הפעל: והקדו. ונכה ומת - (האנשים יבדו וימותו יוספים מספר: דוד כתב ליואב, כי חטא אוריה חטא משפט מות, ויצונו המלך, כי יגש ברשעתו. אך אל יודע לאיש, כי במצאת המלך געשה הדבר.

טז בשמור יואב אל-ני-עלו העיר - כאשר צר יואב על העיר בבה הבצורה.

יא) הארון - בנצחה, לקחו גם את הארון אל המבנה וראה שמואל אי-יחזו. בפקודות - באהלים על שדה המלחמה. תיך וחי נפשך - בשל לשון: וחי נפשך באן: סי יי וחי נפשך וראה שמואל א' כ' ג'.

יב) ומחר אשלחך - דוד אמר לגסותו עוד פעם, אולי יצליח תפצו בידו, במספר לחיל. וממחרת - נמשך לפסוק י"ג.

יג) ואל-ביתו לא ירד - כאן הבין דוד, כי נדע הדבר לאוריה.

יד) ספר - מדקדב.

טו) הבו את-אוריה ... - העמידו אותו

וַיַּגֵּד לְדָוִד אֶת כָּל־דִּבְרֵי הַמֶּלֶכְמָה. יט וַיֵּצֵאוּ אֶת־הַמֶּלֶאךָ
 לֵאמֹר: כִּבְלוּ־תָךְ אֶת כָּל־דִּבְרֵי הַמֶּלֶכְמָה לְדַבֵּר אֶל־הַמֶּלֶךְ;
 כ וְהָיָה אִם־תַּעֲלֶה חֶמֶת הַמֶּלֶךְ, וְאָמַר לָךְ: מִדּוּעַ נִגְשָׁתָם
 אֶל־הָעִיר לְהִלָּחֵם? הֲלוֹא יִדְעָתָם אֶת אֲשֶׁר־יִרְוּ מֵעַל הַחוֹמָה.
 כא מִי־הִבָּה אֶת־אֲבִימֶלֶךְ בֶּן־יִרְבֶּשֶׁת? הֲלוֹא אִשָּׁה הִשְׁלִיכָה
 עָלָיו פֶּלֶחַ רָקֹב מֵעַל הַחוֹמָה, וַיָּמָת בְּחֶבֶץ; לָמָּה נִגְשָׁתָם
 אֶל־הַחוֹמָה? וְאָמַרְתָּ: גַּם עֲבָדְךָ אוֹרְיָה הִחֲתִי מֵת. כב וַיִּלְכֹּד
 הַמֶּלֶאךָ, וַיָּבֵא וַיַּגֵּד לְדָוִד אֶת כָּל־אֲשֶׁר שָׁלְחוּ יוֹאָב; כג וַיֹּאמֶר
 הַמֶּלֶאךָ אֶל־דָּוִד: כִּי־נִגְבְּרוּ עָלֵינוּ הָאֲנָשִׁים, וַיֵּצְאוּ אֵלֵינוּ
 הַשָּׂדֶה; וַנִּהְיֶה עֲלֵיהֶם עַד־כָּתַח הַשָּׁעַר. כד וַיִּרְוּ הַמּוֹרִים
 אֶל־עֲבָדֶיךָ מֵעַל הַחוֹמָה, וַיָּמָתוּ מֵעַבְדֵי הַמֶּלֶךְ; וְגַם עֲבָדְךָ
 אוֹרְיָה הִחֲתִי מֵת. כה וַיֹּאמֶר דָּוִד אֶל־הַמֶּלֶאךָ: בַּה־תֹּאמַר
 אֶל־יוֹאָב; אֶל־יִרְעֵה בְּעֵינֶיךָ אֶת־הַדָּבָר הַזֶּה, כִּי־כֹזֶה וְכֹזֶה
 תֹּאכַל הַחֶרֶב; הַחֹזֶק מִלְּחֻמָּתְךָ אֶל־הָעִיר וְהָרָסָה, וְחִקְקָהּ.

וַיִּרְאוּ כְתוּב. י' הַמּוֹרִים כְּתוּב.

ב א ו ר .

כ' כְּדִי לִמְלֹא אֶת מִצְוַת הַמֶּלֶךְ בְּדַבֵּר אוֹרְיָה
 הָיָה בְּדַבְּרָהּ, שֶׁיִּשְׁלַח עוֹד חֲלָלִים כְּבִים.

כג' וַנִּהְיֶה עֲלֵיהֶם - וַנִּגְשֶׁנוּ הַתַּנְפְּלוֹת
 עֲלֵיהֶם וַנִּדְבְּנוּ אוֹתָם.

כד' נִירוּ הַמּוֹרִים - וְנִקְאֲשֶׁר מִבְּרֵנוּ אֶל
 הַחוֹמָה, יִירוּ אֵלֵינוּ הַמּוֹרִים בַּשָּׂדֶה. וְגַם

עֲבָדְךָ אוֹרְיָה - הַמֶּלֶאךָ לֹא הִתְמִין עַד
 אֲשֶׁר תַּעֲלֶה חֶמֶת הַמֶּלֶךְ, וְהוֹדִיעָהוּ זֹאת מִיָּד.

כה' אֶל־יִרְעֵה בְּעֵינֶיךָ - אֶל וְשֵׁל לָךְ,
 אֶל תִּרְשָׁנָה דָּוִד. כֹּזֶה וְכֹזֶה תֹּאכַל הַחֶרֶב -

בְּאֶפְסוֹ נָה אוֹ בְּאֶפְסוֹ אַחֵר תֹּאכַל הַחֶרֶב, כְּלוּמַר:
 בְּמִלְחָמָה וְשֵׁל חֲמִיד חֲלָלִים בְּמִקְרִים שׁוֹנִים.

וְחִקְקָהּ - דָּוִד אָמַר לַמֶּלֶאךָ: וְכֹה תִחַּסֵּן

כ' אִם־תַּעֲלֶה חֶמֶת הַמֶּלֶךְ - אִם יִתְנַשֵּׁא
 הַמֶּלֶךְ. אֶת אֲשֶׁר־יִרְוּ - כִּי רָגִילִים לִירוֹת.

כג' יִרְבֶּשֶׁת - יִרְבֶּעַל, הוּא נִדְעוֹ; וְהָיָה
 תַּחֲמוֹן הַסּוֹפֵר, מִבְּנֵי הַנְּבִיאִים, שֶׁלֹּא רָצָה

לְהַזְכִּיר שֵׁם הַבַּעַל, הָאֵלִיל הָרָאשִׁי שֶׁל
 הַכְּנַעֲנִים וְנִשָּׂם אֱלֹהִים אֲחֵרִים לֹא מִזְכִּירוֹ,

וְהַחֲלִיף אֶת הַשֵּׁם בַּעַל בַּשֵּׁם בַּשָּׂדֶה בַּשָּׂדֶה.
 כד' אִישׁ בַּשָּׂדֶה נִקְרָא קְרֹאשׁוֹנָה: אֲשֶׁר־בַּעַל,

וּמִפְּיִכְשֶׁת - מִרִּיב בַּעַל, גַּם מִרִּי בַּעַל, גַּם
 עֲבָדְךָ אוֹרְיָה הִחֲתִי מֵת - הַמֶּלֶאךָ נִחְשָׁב,

כִּי הַכֹּזֶה הִיא שְׂאוֹרְיָה שֶׁר הָדוּר עַד הַנֶּפֶשׁ,
 אֶךְ הוּא הָאִשָּׁם כְּמוֹת אֲנָשֵׁי דָוִד, וְגַם הוּא

וְשֵׁל מִלֵּל עֲמֻקָּה. אֶבֶל דָּוִד וְכִין מִדְּבָרָיו.

כִּי וַתִּשְׁמַע אִשְׁתּוֹ אֹרְיָה, כִּי־מָת אֹרְיָה אִישָׁהּ, וַתִּסְפֹּד עַל־
בַּעְלָהּ. כִּי וַיַּעֲבֹד הָאֲבֵל, וַיִּשְׁלַח דָּוִד וַיֹּאסְפֶהָ אֶל־בֵּיתוֹ, וַתְּהִי־
לוֹ לְאִשָּׁה, וַתֵּלֶד לוֹ בָּנִים; וַיָּבֶע הַדָּבָר, אֲשֶׁר־עָשָׂה דָּוִד
בְּעֵינֵי יְהוָה.

יב.

א וַיִּשְׁלַח יְהוָה אֶת־נָתָן אֶל־דָּוִד, וַיָּבֹא אֵלָיו וַיֹּאמֶר לוֹ:
שְׁנֵי אֲנָשִׁים הָיוּ בָּעִיר אַחַת, אֶחָד עָשִׂיר וְאֶחָד רֹאשׁ.
ב לְעָשִׂיר הָיָה צֹאן וּבָקָר הֶרְבֵּה מְאֹד; וַיִּלְרֹשׁ אֵין־כָּל, כִּי
אִם־בִּבְשָׁה אַחַת קִטְמָה, אֲשֶׁר קָנָה וַיְחַיֶּה, וַתִּגְדֵּל עִמּוֹ וְעִם־
בָּנָיו וַתְּחַדּוּ; מִפְּתוֹ תֹאכַל וּמִכֶּסֶם תִּשְׁתֶּה וּבְחִיקוֹ תִּשְׁכַּב, וַתְּהִי־
לוֹ כֶּבֶת. י וַיָּבֹא הַלֵּל לְאִישׁ הָעָשִׂיר, וַיַּחְמַל לְקַחַת מִצֵּאָנוֹ
וּמִבָּקָרוֹ לַעֲשׂוֹת לְאֶרֶם הָבָא לוֹ; וַיִּקַּח אֶת־כִּבְשֶׁת הָאִישׁ
הָרֹאשׁ, וַיַּעֲשֶׂה לְאִישׁ הָבָא אֵלָיו: ה וַיִּחַר־אַף דָּוִד בְּאִישׁ
מְאֹד; וַיֹּאמֶר אֶל־נָתָן: חִי־יְהוָה, כִּי בֶן־מָוֶת הָאִישׁ הָעָשָׂה

יחזיר א'.

ב א ור .

בְּעַד הָאוֹרֶם, מִדָּה זוֹ שֶׁל הַקִּנְסֵת אוֹרְחִים
מִקְבֵּלֶת מְאֹד בְּאַרְצֵי הַמֶּלֶךְ, שֶׁכָּל הַמַּרְבֵּה
לְכַבֵּד אֶת אוֹרְחָיו בְּמֹאכָל וּבְמִשְׁקָהּ, מְבַדֵּד
יוֹתֵר עַל הַבְּרִיּוֹת; וְנִזְכָּרִים לְשַׁחֵט בְּעַד
הָאוֹרֶם גְּדֵי עִוִּים וְשׁוֹפְטִים ו', י"ט; י"ג, ט"ו)
או עֵגֶל (שְׁמוּאֵל א' כ"ח, כ"ד), או בִּבְשָׁה.
ד) וַיִּחַר־אַף דָּוִד - דָּוִד חָשַׁב, כִּי נָתָן
מִסְפֵּר לוֹ מִקְרָה שְׂקוּרָה בְּאַחַד הַמִּקְוִיּוֹת
בְּאַרְצֵי גְדֵי לַעֲנֹשׁ אֶת הַחוּשָׁא. בֶּן־מָוֶת
הָאִישׁ - אֲבִיר כְּנֶה רְאוּי לְהַעֲנֹשׁ בְּעֵנֵי מָוֶת.

אֶת רוֹם יוֹאֵב.

א) שְׁנֵי אֲנָשִׁים הָיוּ... - מִפְּתֵת הַמִּשְׁל
הַנֶּפֶס הַזֶּה הָיָה, כִּי יִחַרֶּץ דָּוִד בְּעֵצְמוֹ אֶת
מִשְׁפָּטוֹ. רֹאשׁ - וִירָשׁוּ עָנִי.

ב) וַיְחַיֶּה - גִּדֵּל אוֹתָהּ. מִפְּתוֹ תֹאכַל -
מִלִּחְמוֹ הָיְתָה אוֹכֵלֶת וְהַפְעֵלִים: "תֹּאכַל",
תִּשְׁתֶּה", "תִּשְׁכַּב" בָּאִים בְּאֵן בְּרִירָאֵת עֲתִיד
תְּחַדּוּ.

ד) הַלֵּל - עֹבֵר אֶת־הַ, וַיַּחְמַל - חָס.
מֶלֶךְ מִמְּצִיּוֹת. לַעֲשׂוֹת - לְהַבִּין לְסִפְּדָה

ואת! ואת-הבבשה ישלם ארבעתים; עקב אשר עשה את-
הדבר הזה, ועל אשר לא-חמל.

ויאמר נתן אל-דוד: אתה האיש! כה-אמר יהוה אליה
ישראל: אנכי משחתוך למלך על-ישראל, ואנכי הצלתיך
מיר שאול. ואתנה לך את-בית אדוניך ואת-נשי אדוניך
בחינה, ואתנה לך את-בית ישראל ויהודה — ואם מעט,
ואספה לך בהנה ובהנה; ט מדוע בזית את-דוד יהוה
לעשות הרע בעיניו? את אוריה החתי הכית בחרב, ואת-
אשתו לקחת לך לאשה; ואתו הרגת בחרב בני עמון.
ועתה לא-תסור חרב מביתך עד-עולם; עקב כי בזתני,
נתקח את-אשת אוריה החתי להיות לך לאשה.

י"ב כה אמר יהוה: הנני מקים עליך רעה מביתך
ולקחתי את-נשיך לעיניך, ונתתי לרעיך; ושכב עם-נשיך
לעיני השמש הזאת. יב כי אתה עשית בסתר; ואני אעשה
את-הדבר הזה נגד בל-ישראל ונגד השמש.

בשנו כתיב.

ב א ו ר

אחרת יורש את המלוכה, הוא לוקח את
נשי המלך מקום לו לנשים. ואספה לך—
עוד קבור ונדלה וממשלה על ארצות אויבך.
ט בחרב בני עמון — אויבך, אשר
נלחם עמכם בעבר. וירד עין רצח משנה.
י לא-תסור חרב מביתך — בני ביתך
יכלו איש בחרב בעדו. קלה זו נתקמה
במיתת אמנו, אבשלום נאדוניהו בני.

יא רעה מביתך — נקא לו על מרידת
אבשלום. העין — י. בעדו ובידו מקרית.
לעיני השמש הזאת — כלומר, ביום ובעת
כל וראה להלן ט"ז, כ"ז.

י' ישלם ארבעתים — דדון התורה: כי
יגנב איש שור או שה, וקברו או מקרו,
חמשה קר: שלם סחת השור, וארבע צאן
— סחת השחי (שמות כ"א, ל"ז).

י' אתה תאיש — כאן אני רואים גדלותו
של הנביא. שלא התירא להיכנס את המלך
הנערץ על בני בדרים קשים קאלה.

י' את-בית אדוניך — כלומר: את כל
נדניו. ואת-נשי אדוניך — בארצות הנגם
יורש המלך הקדש את הרמון הנשים של
המלך שקדם לו; אם הבן הוא הורש, נזהג
הוא קבור בנשי אביו, ואם בן משפחה

י' וַיֹּאמֶר דָּוִד אֶל-נָתָן: חֲטֵאתִי לַיהוָה! וַיֹּאמֶר נָתָן אֶל-
דָּוִד: גַּם-יְהוָה הָעֶבֶר חֲטֵאתָהּ, לֹא תָמוּת. י' אָפֶס כִּי-נֹאֶץ
נִאֲצָתָה אֶת-אִיכֵי יְהוָה בַּדְּבָר הַזֶּה; גַּם הֵבֵן הַיְלֹד לְךָ מוֹת
יָמוּת. טו וַיֵּלֶךְ נָתָן אֶל-בֵּיתוֹ; וַיִּנָּף יְהוָה אֶת-הַיֶּלֶד, אֲשֶׁר
יָלְדָה אִשְׁת-אֹרֻרָה לְדָוִד, וַיֹּאנֶשׁ. טו וַיִּבְקֶשׁ דָּוִד אֶת-
הָאֱלֹהִים בְּעַד הַנָּעַר; וַיֵּצֵא דָוִד צוּם, וַבָּא וְלָן וַשְׁכֵּב אַרְצָה.
י' וַיִּקְמוּ זִקְנֵי בֵיתוֹ עָלָיו לְהַקִּימוֹ מִן-הָאָרֶץ; וְלֹא אָבָה, וְלֹא-
כָּרָה אִתָּם לֶחֶם. י" וַיְהִי בַיּוֹם הַשְּׁבִיעִי, וַיָּמָת הַיֶּלֶד; וַיֵּרְאוּ
עַבְדֵי דָוִד לְהַגִּיד-לוֹ. כִּי-יָמָת הַיֶּלֶד, כִּי אָמְרוּ: הִנֵּה בַהֲיוֹת
הַיֶּלֶד חִי, דִּבְרָנוּ אֵלָיו וְלֹא-שָׁמַע בְּקוֹלָנוּ, וְאִידָּ נֹאמַר אֵלָיו:
מַת הַיֶּלֶד? וַעֲשֵׂה רָעָה. י"ט וַיֵּרָא דָוִד כִּי עַבְדָּיו מִתְלַחֲשִׁים
נִגְבֵּן דָּוִד, כִּי מַת הַיֶּלֶד; וַיֹּאמֶר דָּוִד אֶל-עַבְדָּיו: הַמַּת הַיֶּלֶד?

*פסוקא באמצע פסוק. *הגוי' בפתח בסוף פסוק.

ב א ו ר .

טו וַיִּנָּף - גנף, הפך. וַיֹּאנֶשׁ - חלה
מחלה אנושה. מספנה.

טו וַיִּבְקֶשׁ דָּוִד ... - אף על פי שנובא
לו נָתָן הַנְּבִיא, כִּי הַיֶּלֶד מוֹתֵימוֹת, בְּכָל זֹאת
נָכָה לְעוֹרֵר בְּחַיִּים עָלָיו (כ"ב). וַיֵּצֵא דָוִד
צוּם - יָשָׁב בְּתַעֲנוּת, דָּוִד הִתְפַּלֵּל כָּל הַיּוֹם
לִפְנֵי אֲרוֹן אֱלֹהִים וְלֹא אָכַל מֵאוֹמָה. וַבָּא
וְלָן וַשְׁכֵּב אַרְצָה - וַיִּשְׁתַּחֲוֶה בְּאֶבְרַח אֶל
בֵּיתוֹ לָלוֹן, הִנֵּה שׁוֹבֵב כָּל הַלַּיְלָה לְאָרֶץ.
י" וַיִּקְנִי בֵיתוֹ - עַבְדָּיו הַנְּבִדִים בְּיָמָיו.
וְכֵן: עַבְדוֹ (וְכֵן בֵּיתוֹ) (בְּרֵאשִׁית כ"ד, ד').
וְלֹא-כָרָה - וְלֹא אָכַל.

י" וַיֵּרְאוּ -- ו' וַיֵּרְאוּ. דִּבְרָנוּ אֵלָיו -
כִּי נִקְרַע וַיֹּאכַל דְּבַר-מֶלֶךְ. וַעֲשֵׂה רָעָה -
לְנַפְשׁוֹ מִכָּל צַעַר וַיֹּאנֶשׁ.

י"ט מִתְלַחֲשִׁים - מְדַבְּרִים, וְהַ לֵּוֶה בְּלִחַשׁ.

י" וַיִּבְקֶשׁ דָּוִד חֲטֵאתָהּ - הַחֲטִיָּה רָעָה.
כִּי הַדְּבָרִים: חֲטֵאתִי לַיהוָה יֵצֵא מֵעֵמֶק לִבּוֹ
הַנִּשְׁבְּרָתִי לִבְּרֵאשִׁית וְנִדְבָה אֱלֹהִים לֹא יִבְנֶה
וְרָאָה תִּפְלַת הַחֲרֻשָּׁה שֶׁל דָּוִד בְּתַהֲלִים פָּרֶק
נִיאוֹ. לֹא תָמוּת - כִּמּוֹ שֶׁחֲרָצָה עַל עַצְמוֹ
(פסוק ה'). כְּלוּמָר: לֹא תֵאָבֵד בְּעוֹנָה, אֶבֶל
הַחֲטָא לֹא יִשָּׁאֵר בְּכָל זֹאת בְּלִי עֹנֶשׁ.

י"ט גִּיאָן ו - נֹאֶץ וְנֹאֲצָתָה - הַפֶּעַל נֹאֶץ
הוֹרָאָתוֹ: חֲרָף, גִּדְּף, חָטָא, גַּם: הַכֶּסֶם,
הַכֶּנֶז הַכֶּעָסָף וְכוּ'. אֶת (אִיכֵי) וְהַיֶּלֶד
אִיכֵי: הָיָא תְּקוּן סוּפְרִים, דְּרָדָּ בְּכּוֹד קְלָפִי
מַעֲלָה; וְהַפְּנִיָּה: הַכֶּעָסָף וְכוּ'. אֶת י'
בְּנִקְלָה שְׁעִשִׁים. הֵבֵן הַיֶּלֶד - וְהָאֵר, בְּמִשְׁקַל
ג' ב' ו' הֵבֵן שְׁנֵינִי. גַּם הֵבֵן הַיֶּלֶד - מִלְּבַד
הַעֲנֵשׁ הַנִּבֵּן לְבֵיתוֹ (י'). יָמוּת הֵבֵן שְׁתֵּינִי
לְךָ בַּת שְׁבַע.

וַיֹּאמְרוּ: מַתָּה. כִּי וַיִּקָּם דָּוִד מִהָאָרֶץ, וַיִּרְחֹץ וַיִּסְבֵּךְ, וַיַּחֲלֹף שְׂמֹלְתָיו, וַיָּבֹא בֵּית־יְהוָה, וַיִּשְׁתַּחֲוֶה; וַיָּבֹא אֶל־בֵּיתוֹ, וַיִּשְׁאַל, וַיִּשְׁמְרוּ לוֹ לֶחֶם, וַיֹּאכֹל. כִּי וַיֹּאמְרוּ עֲבָדָיו אֵלָיו: מָה הַדָּבָר הַזֶּה, אֲשֶׁר עָשִׂיתָה? בְּעִבּוֹר הַיֶּלֶד חֵי צִמָּת וּתְבָכָה, וּבְאֲשֶׁר מַת הַיֶּלֶד, קָמַת וּתְאָכַל לֶחֶם. כִּי וַיֹּאמֶר: בְּעוֹד הַיֶּלֶד חֵי, צִמָּתִי וְאֲבָבָה, כִּי אָמַרְתִּי: מִי יוֹדֵעַ, וַחֲנָנִי יְהוָה, וְחֵי הַיֶּלֶד. כִּי וַעֲמַת־מַת, לָמָּה זֶה אֲנִי צָם? הַאוֹכֵל לְהַשִּׁיבּוֹ עוֹד? אֲנִי הִלֵּךְ אֵלָיו, וְהוּא לֹא־יָשׁוּב אֵלָי. כִּי וַיִּנָּחֶם דָּוִד אֶת בֵּית־שֶׁבַע אִשְׁתּוֹ, וַיָּבֹא אֵלֶיהָ וַיִּשְׁכַּב עִמָּה; וַתֵּלֶד בֶּן, וַתִּקְרָא אֶת־שְׁמוֹ שְׁלֹמֹה, וַיְהוֶה אֹהֲבּוֹ. כִּי וַיִּשְׁלַח בְּיַד גִּתֵּן הַנָּכְיָא וַיִּקְרָא אֶת־שְׁמוֹ יְדִידָה, בְּעִבּוֹר יְהוָה.

כִּי וַיִּלָּחֶם יוֹאָב בְּרַב־בֵּית בְּנֵי עֲמֹן, וַיִּלְכְּדוּ אֶת־עִיר הַמְּלוּכָה. כִּי וַיִּשְׁלַח יוֹאָב מַלְאָכִים אֶל־דָּוִד, וַיֹּאמֶר: גִּלְחָמִית בְּרָבָה,

שְׂמֹלְתוֹ כְּתִיב. וַחֲנָנִי כְּתִיב. וַיִּקְרָא כְּתִיב.

בַּאֲוֶר.

אֶתְבָּנִי - קָאמִיד (נָשָׁם ט') : הוּא יְהוָה־לִּי לְבָן, וְאֲנִי לוֹ לְאָבִי.

כִּי וַיִּשְׁלַח בְּיַד גִּתֵּן - וַיִּשְׁלַח לְהַנִּיחַ וְאֶת הַדָּוִד עַל יְדֵי גִתֵּן, וְהוּא קָרָא לַיֶּלֶד בְּשֵׁם ה': יְדִידָה, לְאוֹת, כִּי יי אֹהֲבּוֹ.

כִּי בֵּית בְּנֵי עֲמֹן - כִּי-הָאֵל עִיר הַבִּיבָה שֶׁל בְּנֵי עֲמֹן. וְגַם עַר, בֵּית מוֹאָב, וְקָרָא לְפָנֶיךָ בֵּית מוֹאָב, וּפְטוֹלִמָאוס פִּילִלְלִפּוּס מֶלֶךְ מִצְרַיִם (355 - 317) לְפָנֶיךָ.

הַרְבֵּן בֵּית שְׁנֵי קָרָא לָהּ פִּילִלְלִפּוּסִיהָ. עִיר הַמְּלוּכָה - חֶלֶק הָעִיר, שְׂמֹנֶת הַמֶּלֶךְ וְאֶרְמוֹנוֹ; מִצָּאִים כֵּה; מִצִּיבָה זו עֲמָדָה, כְּנִרְאָה, עַל נַחַל יְבוֹק נְהַר וְרָקָא, שְׁחָסְפִיק הַיָּם לְכָל נַחַר סִלְמֵי הָעִיר; לְפָדָד וְקָרָא

כִּי וַיִּסְבֵּךְ - וַיִּסְבֵּךְ, סִדְמָשֶׁח בְּשֵׁרֵי בְשָׂמָן.

כִּי בְּעִבּוֹר הַיֶּלֶד חֵי - בְּשִׁבְלֵי הַיֶּלֶד, בְּשִׁרְיָה עוֹד בְּחַיִּים.

כִּי וַחֲנָנִי - וַיִּחַן וַיִּחַן אוֹתִי, כְּפִילִים, עֲבָר מִדְּחָדָן, מִי יוֹדֵעַ וַחֲנָנִי יי - מִי יוֹדֵעַ אוֹלֵי יִחַן אוֹתִי יי, וְחֵי-וּבְפִילִים, וְעֲבָר מִדְּחָדָן, וְחֵי הַיֶּלֶד - וַתֵּלֶד וַתִּפֹּא מִסְלִיו.

כִּי אֲנִי הִלֵּךְ אֵלָיו - גַּם אֲנִי אִמּוֹת דָּבִיָּא יוֹמִי.

כִּי וַתִּקְרָא בֵּית שֶׁבַע; וַתְּבַחֲכִיב וַיִּקְרָא וַתְּבַחֲכִיב עַל דָּוִד; וְאִמָּם לְפִי דְבָרֵי הַיָּמִים א' (כִּי ט) אָמַר יי לְדָוִד, כִּי יִלְד לוֹ בֶּן וַיִּשְׁלַח יְהוָה שְׂמִי. שְׁלֹמֹה - כִּי שְׁלֹמֹה וַאֲנִי אִמָּם עַל יִשְׂרָאֵל בְּיָמָיו (שָׁם). וַיִּי

גם-לְכַדְתִּי אֶת-עֵיר הַמָּיִם. כִּחַ וְעֵתָהּ אֶסֶף אֶת-יֵתֶר הָעָם, וְחָנָה עַל-הָעֵיר וְלָכְדָּהּ; פֶּן-אֶלְכָּד אֹנִי אֶת-הָעֵיר, וְנִקְרָא שְׁמִי עָלֶיהָ. כֵּן וַיֵּאסֶף דָּוִד אֶת-כָּל-הָעָם, וַיֵּלֶךְ רֶכֶתְהוּ; וַיִּלָּחֶם בָּהּ. וַיִּלְכְּדָהּ. לֹא נִיָּקַח אֶת-עֶמְרֵת-מִלָּכָם מֵעַל רֹאשׁוֹ, וּמִשְׁקָלָהּ בַּכֶּרֶם וְהַבֵּן וְהָרָה, וַתְּהִי עַל-רֹאשׁ דָּוִד; וַיִּשְׁלַל הָעֵיר הוֹצִיא הָרֶבֶה מָאֹד. לֹא וְאֶת-הָעָם אֲשֶׁר-בָּהּ הוֹצִיא, וַיֵּשֶׁם בַּמִּגְרָה, וּבְחֶרְצֵי הַבְּרֹזֶל, וּבַמִּגְזֵרֹת הַבְּרֹזֶל, וְהָעֵבִיר

ב א ו ר.

הַכָּדָר הוּא שְׁלֹשֶׁת אֲלָפִים שָׁקֶל, וְהוּא מִשְׁמוֹנִים עַד תְּשָׁעִים לִטְרָא. וְאַבְנֵי יִכְרָה— וְכָה הָיוּ מִשְׁבָּצוֹת אֲבָנִים יְקָרוֹת. וַתְּהִי עַל-רֹאשׁ דָּוִד — בְּנִרְאָה הָיָה שָׁם עַל רֹאשׁוֹ אֶת הָעֶמְרָה הַכְּבֹדָה הַזֹּאת אֲדָּא לְעֵתִים רַחוּקוֹת; וְנִשׁ אֲוִמְרִים, שֶׁשָּׁמוֹ אֶת הָעֶמְרָה בְּמִרוֹם כְּסֵא הַמְּלוּכָה מֵעַל לְרֹאשׁוֹ; וְלִדְעַת אַחֲרִים הַכּוֹנֵה פֹה עַל "שָׁקֶל הַמֶּלֶךְ", וְלִפִּי זֶה הָיָה מִשְׁקַל הָעֶמְרָה כִּשְׁבַע לִטְרָאוֹת וְחֲצִי.

לא) מִגְרָה — מִשְׁוֹר שֶׁמִּנְסָרִים בּוֹ מְרָשִׁים. חֶרְצֵי הַבְּרֹזֶל—גִּילְדִי בְּרֹזֶל הַעֲשִׂיִם חֲרִיצִים חֲרִיצִים לְרוֹשׁ בָּהֶם אֶת הַתְּבוּאָה. וּבַמִּגְזֵרֹת הַבְּרֹזֶל — בְּנִרְוֵי הַבְּרֹזֶל וּהַשְּׂמוֹת מִגְזֵרֹת גִּרְזָן הֵם מִמְּקוֹר גִּזְרֵי, גִּזְרֵי בַתְּלוּף אוֹתִיּוֹתוֹ. מִלְּבָן—תִּנּוֹר שְׁשׁוּרְרִים כּוֹ לִבְנִים, שֶׁהָיוּ עוֹשִׂים מִסָּבֵר לְדָן עֲצֵי הַקֶּרְטָנוֹ, וַיֵּשֶׁם בַּמִּגְרָה.... דָּוִד שָׁם אֶת אֲנָשֵׁי הַמֶּלֶךְ חָמָּה סִחַת מִגְזֵרֹת וְחֶרְצֵי בְּרֹזֶל וְקִרְדָּמוֹת, גַּם שָׂרָף אוֹתָם בְּתִנּוֹרִים שֶׁל לִבְנִים. וְהַתְּבוּאָה כֵּן: וְהָעֵבִיר אוֹתָם בַּמֶּלֶךְ בֶּן, כְּלוּמֹר: לַמֶּלֶךְ, שָׂרָף אוֹתָם בְּמִקּוֹם שֶׁהָיוּ שׂוֹרְפִים אֲנָשִׁים קִרְדָּמוֹת לַמֶּלֶךְ וְרָאָה וְנִקְרָא (י"ח כ"א): "וּמִגְרָעָד" לֹא חֲסוֹן לְהַעֲבִיר לַמֶּלֶךְ". מַעֲשֵׂי אֲבִירֹתִים בְּאֵלֶּה לְאוֹנֵם אֲבִירֹת הָיוּ

חֶלֶק זֶה גַּם בְּשֵׁם "עֵיר הַמָּיִם" (כ"ו).

כז) לְכַדְתִּי אֶת-עֵיר הַמָּיִם — הָעֵיר הַסְּתִימֹנִה, וְהָעֵיר הָעֲלִינָה הַבְּצִינָה הַזֹּאת עוֹד בִּידֵי הַעֲמוֹנִים; אֲדָּא יוֹאֵב הַפָּסִיק אֶת צְבֹרוֹת הַמָּיִם וְנָדַע, כִּי לֹא יוֹכִלוּ לְהִסְתָּוֶק מִעֵבֶד עוֹד יָמִים רַבִּים.

כח) וְלָכְדָּהּ—וּלְכָד אוֹתָהּ, וְנִקְרָא הַנִּצָּחוֹן עַל שְׁמֵד. פֶּן-אֶלְכָּד... — כִּי אִם תִּקְנַע הָעֵיר לִפְנֵי קִדְּם שְׂתֵבֵא. וְנִקְרָא שְׁמִי עָלֶיהָ — וְנִקְרָא הַנִּצָּחוֹן עַל שְׁמִי. מִבָּאן אֲנִי רֹאִים עַד בִּמְהָ הָיָה יוֹאֵב נֹאמֵן לְדָוִד וּמִקְנֵא לְכַבְדּוֹ. מְרָשִׁי הַרְמָאִים הַחֲתֻרִים הָיוּ מְחַסִּים לְעֶצְמָם וּנְצִחוֹת שָׂרֵי הַצָּבָא בְּמִלְחָמוֹת, שֶׁלֹּא הִשְׁתַּמְּפוּ בָּהֶם כָּלָל. מִלְכֵי יִשְׂרָאֵל לֹא הִצִּיעוּ, בְּנִרְאָה, לְנִצְחֹתֵי רִיקָה כֵּן. כְּמַעֲשֵׂה יוֹאֵב אֲנִי מוֹצֵאִים גַּם אֲצֵל הַנְּגִינִים, כִּי שָׂרֵי הַצָּבָא קִבְּרוּם צָר עַל הָעֵיר אֲרִמְקוֹאֶה; וּבְשִׁרְרָא, כִּי עוֹד מַעֲט וְנִפְלָה בִּידֵי, שֶׁלַח לִקְרָא לְאַלְכָּסָנְדֵּר, לְמַעַן יִקְרָא הַנִּצָּחוֹן עַל שְׁמוֹ.

ל) עֶמְרֵת מִלָּכָם — מֶלֶךְ בְּנֵי עַמּוֹן. וְנִשׁ מְרָשִׁים: מִלָּכָם — הוּא מֶלֶךְ כִּס, אֵלִיל בְּנֵי עַמּוֹן וְכֵן הוּא נִקְרָא בְּרִמְיָהוּ (מִיט, א'); מִדְּעַ וְנִשׁ מֶלֶךְ אֲחִירָדוֹ. כְּכֹר זֶה—

47

* במלכך כתיב .

(א) וְלֹא־אֶבְשָׁלוֹם בֶּן־דָּוִד אָחִיו—אֶבְשָׁלוֹם
הָיָה בֶן מַעֲכָה, בַּת מֶלֶךְ גִּישׁוּר וְהָיָה לְדָוִד
לְדָוִד גַּם בַּת וְשִׁמְשָׁה תָמָר (דְּגָרִי הַכִּמְזִים א')
(ג') ט; וְכֵן הָיְתָה תָמָר תְּמָר אָחִיו לֹאֶבְשָׁלוֹם
מֵאֲבִיו וּמֵאִמּוֹ. וְנִאֲחָזְרָה אֲמִנֹן—אֲמִנֹן
בְּכוֹר דָּוִד וְיֹרֵשׁ הָעֵצֶר הָיָה בֶן אִשָּׁה אַחֶרֶת.

שְׁתָּה לְעֵינֵי אֶת־הַבָּרְיָה, לְמַעַן אֲשֶׁר אֶרְאֶה וְאֶבְלָתִי מִיָּדָה. וְשָׁכַב אִמְנוֹן וַיִּתְחַל; וַיָּבֹא הַמֶּלֶךְ לִרְאוֹתוֹ, וַיֹּאמֶר אִמְנוֹן ל־הַמֶּלֶךְ: תְּבוֹא־נָא תָמַר אַחֹתִי, וְתִלָּכַב לְעֵינֵי שְׁתֵּי בָבוֹת, וְאֶבְרָה מִיָּדָה. וַיִּשְׁלַח דָּוִד אֶל־תָּמַר הַבִּיתָה לֵאמֹר: יֵי נָא בֵּית אִמְנוֹן אָחִיךָ, וַעֲשִׂי־לוֹ הַבָּרְיָה. וַיִּתְּלֶךְ תָּמַר אֶת אִמְנוֹן אָחִיהָ, וְהוּא שָׁכַב; וַתִּקַּח אֶת־הַבָּצֶק וַתִּלְּשׁ, לִבָּב לְעֵינָיו, וַתִּבְשֹׁל אֶת־הַלֶּבְבוֹת. וַתִּקַּח אֶת־הַמִּשְׁרֶת צֶקֶק לִפְנָיו, וַיִּמָּאֵן לֶאֱכֹל; וַיֹּאמֶר אִמְנוֹן: הוֹצִיאוּ כָל־אִישׁ מִלִּי! וַיֵּצְאוּ כָל־אִישׁ מֵעָלָיו. וַיֹּאמֶר אִמְנוֹן אֶל־תָּמַר: הֲבִיאי בָרְיָה הַחֲדָר, וְאֶבְרָה מִיָּדָךְ; וַתִּקַּח תָּמַר אֶת־הַלֶּבְבוֹת, וַתִּשְׁתָּה, וַתָּבֹא לְאִמְנוֹן אָחִיהָ הַחֲדָרָה. וַיִּתְּנָשׂ אֶלָּיו אֶכָּל; וַיִּחְזַק־בָּהּ, וַיֹּאמֶר לָהּ: בּוֹאי שָׁכְבִי עִמִּי, אַחֹתִי. וַתֹּאמֶר לוֹ: אֶל־אָחִי, אֶל־תַּעֲנֵנִי, כִּי לֹא־יַעֲשֶׂה בֶן בִּישְׂרָאֵל; ל־תַּעֲשֶׂה אֶת־הַנִּבְלָה הַזֹּאת. וַיִּנָּאֵץ אָנָּה אוֹלִיךָ אֶת־רַפְּתִי, וְאַתָּה תִּהְיֶה כְּאַחֵר הַנִּבְלִים בִּישְׂרָאֵל; וְעַתָּה דַּבֵּר־אֶל־הַמֶּלֶךְ, כִּי לֹא יִמְנָעֵנִי מִמֶּךָ. וַיֵּלֶךְ אָנָּה לְשִׁמְעֹן קוֹלָהּ; וַיַּחְזֹק מִמֶּנָּה וַיַּעֲנֶה, וַיִּשְׁכַּב אֹתָהּ. וַיִּשְׁנָאָהּ אִמְנוֹן וְאָה גְדוּלָּה מֵאֵה, כִּי גְדוּלָּה הִשְׁנָאָה אֲשֶׁר שָׁנָאָהּ, מֵאַהֲבָה.

*ותלוש כתיב. *השין בצורה.

ב א ו ר

שָׁם לְבִיָּה בָּא הַפֶּעַל: לִבָּב - שָׁנָן. קָבַן אֶת הַלִּבְיָה. וְאֶבְרָה - וְאֶכָּל. (ט) הַמִּשְׁרֶת - הַמִּחְבֶּת. וַיִּשְׁתָּה - וַיִּשְׁכַּח: וַתִּקַּח אֶת־הַמִּשְׁרֶת, וַיִּצֶק לִפְנֵי־וְהָיָה לֹא כֹּהָה אֶל חֲדָרוֹ. לִפְנֵי נָה יִכּוֹן יוֹמֵר פְּסִיק. (יג) כִּי לֹא יִמְנָעֵנִי מִמֶּךָ - בְּחֹרֶת בְּחֵינִים (י"ח ט) כְּתוּב: שְׁנוֹת אֲחֻזָּד בַּת אֲבִיךָ אוֹ בַת אִמְךָ לֹא תִגְדֹּה. וְתָמַר אֶמְרָה זֹאת.

תְּחַל - וַיִּתְחַלְלֵהוּ הַתַּאֲמִץ לְהִרְאוֹת לָהּ וּבָנָן הַתִּפְעֵל מִנְּהָם עַל הַתַּאֲמִצוֹת הַחֲשׂוֹן. וַתִּבְרָגֵי - וַתִּבְרָגֵי. בָּרְיָה - בָּל. אֲשֶׁר אֶרְאֶה - אוֹתָהּ מִכִּינָה אֶת אֶבְלָתִי בְּעֵדִי. וְאֶבְלָתִי מִיָּדָה - וְלֹא תִהְיֶה שִׁי אֶת הַמִּשְׁרֶת, כְּדָרָה הַחֲדָרִים.

וְלִבְיָבוֹת - לְבִיָּה - דָּמִין דָּם וְדָם, וְעַל הַמִּחְבֶּת בְּחֵינִים, אוֹ בְּשָׁמֶן; מִן

אֲשֶׁר אֶהְבֶּה; וַיֹּאמֶר-לָהּ אֲמִנּוּן: קוּמִי לְכִי. וַיֹּתְאֹמֶר לוֹ
 אֶל-אֹדֶת הַרְעָה הַגְדוּלָה הַזֹּאת מֵאַחֲרַת, אֲשֶׁר-עָשִׂיתָ עִמָּי
 לְשַׁלְחָנִי; וְלֹא אָבָה לִשְׁמֹעַ לָהּ. וַיִּקְרָא אֶת-נָעֲרוֹ מִשְׁרָתוֹ
 וַיֹּאמֶר: שְׁלַח-נָא אֶת-זֹאת מֵעָלַי הַחוּצָה, וְנַעַל הַדֶּלֶת
 אַחֲרֶיהָ. יי וְעָלֶיהָ כְּתֹנֶת פָּסִים, כִּי כֵן תִּלְבָּשִׁן בְּנוֹת-הַמֶּלֶךְ
 הַבְּתוּלוֹת מְעִילִים; וַיֵּצֵא אוֹתָהּ מִשְׁרָתוֹ הַחוּץ, וְנַעַל הַדֶּלֶת
 אַחֲרֶיהָ. יט וַתִּקַּח תָּמָר אֶפֶר עַל-רֹאשָׁהּ, וּכְתָנֶת הַפָּסִים
 אֲשֶׁר עָלֶיהָ קָרָעָה; וַתֵּשֶׁם יָדָהּ עַל-רֹאשָׁהּ, וַתִּלָּךְ הַלֹּךְ
 וְנֹעֲקָה. כ וַיֹּאמֶר אֲלֶיהָ אַבְשָׁלוֹם אַחִיהָ: הֲאִמִּינוּן אַחִיד הָיָה
 עִמָּךְ? וַעֲתָה, אַחֻזְתִּי הַחֲרִישִׁי, אַחִידָהּ הוּא, אֶל-תְּשִׁיתִי אֶת
 לִבִּי לְדַבֵּר הַזֶּה; וַתֵּשֶׁב תָּמָר וְשִׁמְמָה בֵּית אַבְשָׁלוֹם אַחִיהָ
 כֹּא וַתִּמְלֹךְ דָּוִד שָׁמַע אֶת כָּל-הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה, וַיֵּחָר לוֹ

ב א ו ר.

פָּסִים - מעיל ארץ שהיה מגיע עד
 הרגלים (י תפרסלים), והשרולים היו
 פסי הבגדים. תלבושה - היו לזכשות
 (יט) וכתנת הפסים ... קרעה - לא
 כי חלל בבורה. ותשם ידה על-ראשה
 לאית ואש. וגם מאת זה מצא גידור של
 ראשד" (נרמז ב' לז).

כ) אבשלום אחיה - האח
 האפסורפוס לאחותו, הוא הוא לקשור
 (בראשית כיד, יט), ומקנא קנאת בבר
 המלך (שם ליד, כיד). אל-תשיתי את
 לבי - אבשלום התאמץ להרגיע את רחוק
 במנוחת נפשו; אך תחת מסנה מנוחת הפס
 גמלה מומחו לנקום את נקמתה. ושממה
 והיתה עצובה ובורה לנפשה.
 כא) נחר לו מאד - אך לא עגש

אך למען הרע מפנה; ואולי לא הרעה, כי
 גם אחות מאס לבר אסורה לאחיה.

טז) אל-אודת הרעה... - לא אקצה כל
 כך אודת הרעה הגדולה שששית לענות אותי
 כמו שאקצה מהרעה האחרת, שאותה מקרשני
 עקשו מעל פניו בחרפ. ויש קוראים כאן
 במקום אודות - אחי: "אל, אחי הרעה
 הזאת גדולה מאחרת" - כלומר: אל
 נא, אחי, תגרשני מעל פניו, כי הרעה
 הזאת הלא תגדל מן הרעה שששית עמי.
 יז) שלח-נא את-זאת - לא מקצה
 בשמה משנה נכחו, שהרגיש אליה. ונעל
 הדלת אחריה - שלא חובל להרגש שוב.
 יח) כתנת פסים - כתנת מרקמת צבעים
 שונים, והיא מעיל תפארת, שהיו לזכשים
 בני מלכים ובנותיהם. ויש מקרשים: כתנת

ד. כג ולא דבר אבשלום עם אמן למרע ועד טוב;
שנא אבשלום את אמן. על דבר אשר ענה את
אחרו.

כג ויהי לשנתים ימים. ויהיו גוים לאבשלום בבבל
ור, אשר עם אפרים; ויקרא אבשלום לכל בני המלך.
ויבא אבשלום אל המלך, ויאמר: הנה נא גוים לעבדך;
דנא המלך ועבדיו עם עבדך. כה ויאמר המלך אל-
שלום: אל-בני, אל-נא גלך בלנו, ולא נכבד עליך;
רע-בו, ולא אבה ללכת, ויברכו. כי ויאמר אבשלום:
א. ילך-נא אתנו אמן אחי; ויאמר לו המלך: למה ילך
ד? כי ויפרע-בו אבשלום; וישלח אתו את אמן ואת

ב א ו ר .

(כג) ויהי לשנתים ימים - בעבר שנים
אחר המרע הזה. ויהיו גוים לאבשלום -
אבשלום חגג סג גת הצאן נראה שמואל
א. כיהו. בעל חצור - בנחלת בנימין.
עם אפרים - אצל גבול אפרים. והשבעים
קראו בא: ע פ ר ים ו ע פ ר ים עיר קרב
בנימין מערב (רהיב יג יט). ויקרא -
המין לבוא אל החג.

(כד) ילך-נא המלך - לשמם אתי בחג הגנה.
(כה) ולא נכבד עליך - פן יהיה עליך
למשא למבל אחרים כדים ונכבדים באלה.
ויפרע-בו - הפעיר בו מאד; אבשלום עשה
זאת בכונה. שלא לעורר עליו שום חשד;
ובאמת כדי שיוכל להנקם מאמן, היה רוצה
שלא ימצא המלך בין הברואים. ויברכו-
ליום חג כמו שכתב דוד את נבל. כה לחיו
(כו) ולא - אם לא ילך המלך - ילך-
נא אתנו אמן - ירש העצר במקום

שלא לחלל כבוד ירש העצר פנינו
; ואולי גם שלא להפיר את חטאו
דשבע. ובה העלה עוד יותר חמת
ליום. ואל רגש השנאה נוספה גם הנקמה.
בערה בו באש אכל הוא ידע לשים
יד לרואו. ותרנום השבעים מוסיף:
עצב את-רוח אמן בנו, פי אהבו,
בכורו הוא.

(כז) ולא דבר... למרע ועד טוב - לא
ח. ולא אמר לו שום דבר רע על
הה ששעה לאחורו; ואין הכונה, שלא
עמו כלל, כי אז היה אמן חושד בו.
וא חרש עליו רעה בלבו; אלא
שם אלו בשיוון נפש, באלו לא מרה
וכו. השמר לך פן תברר עם יעקב
ב ושר רע (ובראית לא, כד, כט).
שנא אבשלום... - ולמשן יוכל להנקם
היה נזהר להסתיר את שנאתו

כָּל־בְּנֵי הַמֶּלֶךְ. כִּי וַיֵּצֵאוּ אֲבִשְׁלוֹם אֶת־נַעֲרָיו לֵאמֹר: רְאוּ נָא, כָּטוֹב לִב־אֲמִנוֹן בֵּינוֹן, וְאִמְרָתִי אֵלֵיכֶם: הִכּוּ אֶת־אֲמִנוֹן וְהָמַתֶּם אֹתוֹ, אֶל־תִּירָאוּ; הֲלוֹא כִּי אָנֹכִי צוִוִּיתִי אֶתְכֶם, חֹזֵק וְהָיוּ לִבְנֵי־חַיִל. כֹּט וַיַּעֲשׂוּ נַעֲרֵי אֲבִשְׁלוֹם לְאֲמִנוֹן, כַּאֲשֶׁר צִוָּה אֲבִשְׁלוֹם; וַיָּקֻמוּ כָל־בְּנֵי הַמֶּלֶךְ, וַיִּרְכְּבוּ אִישׁ עַל־פָּרָס וַיָּנִסוּ. לִי וַיְהִי הַמָּחָה בַּדֶּרֶךְ, וְהַשְׁמוּעָה בָּאָה אֶל־דָּוִד, לֵאמֹר: הִכָּה אֲבִשְׁלוֹם אֶת־כָּל־בְּנֵי הַמֶּלֶךְ, וְלֹא־נֹתַר מֵהֶם אֶחָד יָא וַיָּקָם הַמֶּלֶךְ, וַיִּקְרַע אֶת־בְּגָדָיו, וַיִּשְׁכַּב אָרְצָה, וְכָל־עַבְדֵּי נָצָבִים קִרְעֵי בְּגָדִים. לֵב וַיֵּעַן יוֹנָדָב בֶּן־שִׁמְעָה אֶחָיִי־דָוִד וַיֹּאמֶר: אֶל־יֵאמַר אֲדֹנָי: אֵת כָּל־הַנָּעָרִים בְּנֵי־הַמֶּלֶךְ הַמֵּית בִּי־אֲמִנוֹן לְבָדּוֹ מֵת; בִּי־עַל־פִּי אֲבִשְׁלוֹם הֵיטָה שׁוֹמֵה, מִיֹּם עָזַתוֹ אֵת תָּמָר אָחֹתוֹ. לֵב וַעֲתָה, אֶל־יֵשֶׁם אֲדֹנִי הַמֶּלֶךְ אֶל לְבוֹ דָּבָר לֵאמֹר: כָּל־בְּנֵי הַמֶּלֶךְ מֵתוּ, בִּי־אִם אֲמִנוֹן לְבֹ מֵת. לֵב וַיִּבְרַח אֲבִשְׁלוֹם; וַיֵּשֶׂא הַנָּעַר הַצֹּפֶה אֶת־עֵינָיו, וַיִּדְ וַהֲנֶה עַם־רַב חֲלָכִים מִדֶּרֶךְ אַחֲרָיו, מֵצַד הָהָר. לֵב וַיֵּאמֶר

*שומה פתיב. *אם כתיב ולא קרי. *עינו כתיב.

ב א ו ר .

הַמֶּלֶךְ לַהֲגִידֵל כְּבוֹד הַמֶּלֶךְ .

כט) וַיַּעֲשׂוּ... כַּאֲשֶׁר צִוָּה אֲבִשְׁלוֹם — כִּד הַתַּחֲלִיל לַהֲתַקֵּן נְכוּזָת נֶטָן סְבִיבָא לְדָוִד (לְמַעַלָּה י"ב, י"א). אִישׁ עַל־פָּרָס — וְהָיוּ הַפָּעִם הָרִאשׁוֹנָה, שֶׁנִּקְרָא בְּהַמְחֵבֵית וְזֶה בְּכַתְבֵי הַקֶּדֶשׁ; וְכִנְרָאָה, הָיוּ נִזְהָגִים אִין אֲדוּלֵי הָעָם וְשָׂרֵיו לְרַכֵּב עַל פָּרָדִים. כִּד אֲנוּ מוֹצִיאִים, כִּי אֲבִשְׁלוֹם בְּלָכְתוֹ לְמַלְחָמָה רַכֵּב עַל פָּרָד וְלִסְלֵן י"ח, ט"ז). גַּם לְדָוִד הֵיטָה פָּרָדָה חֲבִיבָה, שֶׁהָיָה רֹכֵב עָלֶיהָ חֲמִיד (מַלְכִּים א', א', ל"ג). הַעֲבָרִים לֹא יָבִילוּ לְעֹסֵק בַּעֲצָמָם בְּגִדּוּל הַפָּרָדִים וְרֹאה וַיִּקְרָא

י"ט, י"ט, א"ד, פְּנִירָאָה, הוֹבֵאִי לְאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל מִן הָאֲרָצוֹת, אֲשֶׁר מִסְבִּיב, אִין מִן הַבָּשָׂה וְהַמִּלְקוֹת, שֶׁלָּחַח דָּוִד בְּמִלְחָמָתָיו.

לא) וְכָל־עַבְדָּיו נָצָבִים קִרְעֵי בְּגָדֵיהֶם הַשְׁבָּעִים קָרְאוּ בָּאֵן: וְכָל עַבְדָּיו הַנָּצִיב עָלָיו קִרְעֵי בְּגָדֵיהֶם.

לב) שׁוֹמֵה — וְכִנְרָאָה פְּעוּל מִשְׁקִיר שֶׁ עָיִן. עַל־פִּי אֲבִשְׁלוֹם הֵיטָה שׁוֹמֵה — וְכִי אֲבִשְׁלוֹם נַעֲשָׂה הַדָּבָר הַהוּא מִי שֶׁעָנָה אֵת תָּמָר אָחֹתוֹ.

לד) הַחֲלָכִים מִדֶּרֶךְ אַחֲרָיו — הַחֲלָכִים עָמַד עַל הַמַּצֵּפָה וְהָבִישׁ לְפָנָיו לְצַד גַּם

וַיִּנָּדב אֶל־הַמֶּלֶךְ: הִנֵּה בְנֵי־הַמֶּלֶךְ בָּאוּ; כִּדְבַר עֲבָדֶיךָ בֵּן
הָיָה. לִי יִהְיֶה כְּכֹלְתּוֹ לְדַבֵּר. וְהִנֵּה בְנֵי־הַמֶּלֶךְ בָּאוּ, וַיִּשְׂאוּ
קוֹלָם וַיִּבְכּוּ; וְגַם־הַמֶּלֶךְ וְכָל־עֲבָדָיו בָּכוּ כִּבִּי גָדוֹל מְאֹד.
לִי וְאַבְשָׁלוֹם בָּרַח, וַיֵּלֶךְ אֶל־סַלְמִי בֶן־עֲמִיהוּד מֶלֶךְ גִּשּׁוּר;
וַיִּתְאַבֵּל עַל־בָּנוּ כָּל־הַיָּמִים. יֵח וְאַבְשָׁלוֹם בָּרַח וַיֵּלֶךְ גִּשּׁוּר;
וַיְהִי־שָׁם שָׁלֹשׁ שָׁנִים. לֹס וַתֵּכֵל דָּוִד הַמֶּלֶךְ לָצֵאת אֶל־
אַבְשָׁלוֹם; כִּי־נָחַם עַל־אֲמִנוֹן, כִּי־מָת.

יד.

וַיֵּדַע יוֹאָב בֶּן־נֶרְיָה, כִּי־לֵב הַמֶּלֶךְ עַל־אַבְשָׁלוֹם.
בַּיּוֹם הַהוּא יוֹאָב תְּקוּעָה, וַיִּקַּח מִשָּׁם אִשָּׁה חֲכָמָה; וַיֹּאמֶר
עֲטִיתוֹר כַּחֲבִיב.

באור.

אַבְשָׁלוֹם בָּדָד; וְכַאֲשֶׁר לֹא מֵלֵא אֶת דְּרִישָׁתוֹ.
חָשַׁב לָצֵאת עָלָיו לְמַלְחָמָה בְּשָׂבִיל אַבְשָׁלוֹם;
אֲדָּ פִּעְכּוֹ שְׁלֹשׁ שָׁנִים, נָחַם הַמֶּלֶךְ עַל אֲמִנוֹן
וַתֵּכֵל לָצֵאת לְמַלְחָמָה עַל מֶלֶךְ גִּשּׁוּר בְּשָׂבִיל
אַבְשָׁלוֹם. וַיֵּשׁ קִרְיָאִים לְשָׂאת לְאַבְשָׁלוֹם־
לְפָלֵחַ לוֹ. כִּי־נָחַם עַל־אֲמִנוֹן - קָבַל
פְּנִיחוּמִים. כִּי־מָת - אֲשֶׁר מָת.
(א) לֵב הַמֶּלֶךְ עַל־וַיֵּלֶךְ אֶבְשָׁלוֹם -
לֵב הַמֶּלֶךְ נִטָּה אֶל אַבְשָׁלוֹם. כִּי כִּבְר
שָׂכָה חֲמָתוֹ עָלָיו אִזְּ חֲלִישׁ יוֹאָב לְהַשְׁלִים
כִּי־הָאֵב וַתֵּכֵן, אֲדָּ לֹא הִעֲזוּ לַעֲשׂוֹת וְזֹאת
בְּעֲצָמוֹ; כִּי כִּנְרָאָה נָסָה כִּבְר פְּעָמִים אֲחֵרוֹת
לְהַטּוֹת לֵב הַמֶּלֶךְ לְשָׁלוֹם וְלֹא הִצְלִים וְרָאָה
לְהִלָּן יִיד, יִיטוֹ, לְפִיכָד עָשָׂה בְּעֶרְכָּה.
(ב) תְּקוּעָה - אֶל תְּקוּעָה עִיר מְטֻנָּה
כִּיהוּדָה יִרְמְכָעַם בָּצֵר אוֹתָהּ וַדְּבָרִי הַיָּמִים
כִּי יִיאֵ הֵי; וְהִיא רְחֹקָה שָׁנִים עֲשָׂר מִלִּין

וַיִּצוֹר, אֲבָל הוּא רָאָה עִם כָּב הוֹלְכִים
וְכָאִים מֵאֲחֵרֵי יוֹדוֹמֶר: מִן הַעֲבָר הַשְּׁנִי.
אֲשֶׁר, שְׁמֵרֵב פָּחַד מִפְּנֵי אַבְשָׁלוֹם, אוֹ מֵרֵב
בְּהִלָּה, נָסוּ וַיִּשְׁלָחָה בְּדָרָד אֲחֵרֶת.
לֹס אֶל־סַלְמִי - וְנָסוּ, אֲבִי מַעֲכָה אִמּוֹ.
וַיִּתְאַבֵּל - דָּוִד - עַל־אֲמִנוֹן - בָּנוּ.
לֹס וַתֵּכֵל - וַיִּנְחָלָה. וַתֵּכֵל וַנִּשְׁאוּ דָּוִד -
נָפֵשׁ דָּוִד בְּהִלָּה לָצֵאת אֶל אַבְשָׁלוֹם. כְּלֹמֶר:
בְּסִמָּה לְבָבוֹ הַתְּנַגֵּנֶע עַל אַבְשָׁלוֹם; וַתֵּכֵל
זֹאת לֹא יָכֹל עוֹד לְסַלֵּם לְעֻזּוֹ הַגָּדוֹל, עֵינ
רָצָח אִח. וַיֵּשׁ מִפְּרָשִׁים: וַתֵּכֵל - וַיִּנְחָלָה וְכָא
הַפָּעַל בְּהוֹרָאָה פָּעִלָה. וַתֵּכֵל... לָצֵאת
אֶל וַיֵּלֶךְ אַבְשָׁלוֹם - דָּוִד תֵּדַל לָצֵאת נָגַד
אַבְשָׁלוֹם; כָּל הַעֵת שֶׁהִתְאַבֵּל עַל אֲמִנוֹן
חָשַׁב מִחֲשָׁבוֹת לְהִנָּחֵם מֵאַבְשָׁלוֹם, רוֹצֵחַ
אִחִיו, כִּי־נָחַם הָיָה לְהִלָּן יִיד, וַיֵּלֶךְ
וַיִּבְכּוּ דָּוִד מִמֶּלֶךְ גִּשּׁוּר לְמִסֵּר אֶת

אליה: התאבלי-נא, ולבשי-נא בגדי-אבל, ואל-תסוכי שמן ונהיית באשה, זה ימים רבים מתאבלת על-מת. ויבאת אל-המלך, ודברת אליו בדבר הזה; וישם יאב את-ידבריהם בפיה. ויתאמר האשה התקעית אל-המלך, וספל על-אפיה ארצה ותשתחו; ויתאמר: הושעה, המלך.

וַיֹּאמֶר--לָהּ הַמֶּלֶךְ: מַה-לָּךְ? וַתֹּאמֶר: אֵבֶךְ יֵשׁוּעַ אֶלְמָנָה אֲנִי, וַיָּמָת אִישִׁי. וַיִּלְשָׁפְחֶתְךָ שְׁנֵי בָנִים, וַיִּנְצוּ שְׁנֵיהֶם בַּשָּׂדֶה, וְאִין מְצִיל בִּינֵיהֶם; וַיָּבֹו הָאֶחָד אֶת-הָאֶחָד, וַיָּמָת אֹתוֹ. וַיְהִי קָמָה כָּל-הַמְּשֻׁפָּחָה עַל-שִׁפְחָתְךָ, וַיֹּאמְרוּ: תִּנֵּי אֶת-מִכָּה אַחִיו, וַיָּנֶה תְּהֵוּ בְּנַפְשׁ אַחִיו אֲשֶׁר הָרַג, וַנְּשִׁמְדָה גַם אֶת-הַיּוֹרֵשׁ; וְכִבּוּ אֶת-נַחֲלָתִי אֲשֶׁר נִשְׁאַרָה, לְבִלְתִּי

ב א ו ר .

שיציל את החלש מידי החזק; רָמָו לָהּוּ שָׁלָא הַשְׂבִּיל לַהֲשִׁלִּים בֵּין אֲמָנוּ וְאֶבְשָׁלוֹם בַּעֲדָר עַתָּה.

וְקָמָה כָּל-הַמְּשֻׁפָּחָה--אֲחֶעֱלִי שִׁפְחָתָהּ וְהָ שָׁל הָאִשָּׁה הָיָה כְּדוּי בָּלוּ, בְּכָל זֹאת אֲנִי לֹזְמָדִים מִמֶּנּוּ עַד כַּמָּה הָדָה הַחֵק שֶׁל גְּאוּלַּת הַדָּם שֶׁרָשִׁים עֲמָקִים כַּעַם, עַד שֶׁגַם הָאֵם, הַקְּרוֹבָה בְּיוֹמֵר אֶל הַסֶּלֶל, לֹא יָקָלָה לַעֲצוֹר בַּעֲדָר גְּאוּלַּי הַדָּם מִהֲנִקֵּם בְּבִנָּה הַנִּשְׁאָר וְהָרָאָה בְּרֹאשִׁית כֹּהֵן מִיָּה וּבְכֹאֲהֵנִי שָׁם.

בְּנַפְשׁ אַחִיו - בַּשְׂבִּיל נָפֶשׁ אַחִיו. וַנְּשִׁמְדָה גַם אֶת-הַיּוֹרֵשׁ - כִּי כִנְכָאֵי הָרַג אֶת אַחִיו, לְמַעַן יִיבֶשׁ הוּא לְבָדוּ אֶת גִּחְלָתוֹ אֲבִיו. וְכִבּוּ אֶת-נַחֲלָתִי - אֲבִיל אִם כֹּה יַעֲשֶׂה הֲלֹא יִכְבּוּ אֶת גִּחְלָתִי; כִּשְׂתֵּהָ אִשָּׁה חַיָּה הָיָה לָהּ בְּמִדְוֶת אֵשׁ גְּדוּלָּה מֵאִירָה וּמִחֲמַמָּה מֵת עָלֶיהָ אִשָּׁה - הָיָה לָהּ שְׁנֵי בָנִים בְּנִחָלִים בַּנְּעֻרֹת, שֶׁהָאִירָה לָהּ מַעֲטָה אֶת הַשִּׁפְחָה חֲתָנָהּ

בְּדִרְזוּמִית-מִנְחֻחִית מִירוּשָׁלָּיִם. בַּסִּבְיבוֹתֶיהָ צָמְחוּ הַרְבֵּה וַיָּמִים (מְנַחֵם ט', ג'). תְּקוּנָה הִתְקַדָּה גַם עִיר מוֹלֶבֶת הַנִּבְיָא עַמֹּס. הַתֹּאבָלִי - עָשִׂי עֲצָמָד בְּאֶבְלָה. וְאֶל-תִּסְכּוּכִי שָׁמֹן - בְּהִרְדָּה הַנָּשִׁים לְנוֹי.

וַיִּשָּׁם... הַדְּבָרִים בְּפִיָּה - יֹאב מִסַּר לָהּ תַּכְּנִן הַשִּׁיחָה עִם דָּוִד, אֲבִיל בְּעֶקֶר הַדְּבָר סָמַד עַל חֲמַמָּה, כִּי תִסְכִּיל לַעֲתֵל אֶת הַשִּׁיחָה בְּטוֹב מַעַם, דְּבִי לְהַשִּׁיג הַמִּסְרָה הַרְצוּנָה.

וַיֹּאמֶר הָאִשָּׁה... - עֲנִינוּ: וַיָּבֹו הָאִשָּׁה הַתִּקְעִית אֶל הַמֶּלֶךְ... וַתֹּאמֶר...

הָ אֲבִיל-אֲבִי, בְּאֵמָת. אֶלְמָנָה אֲנִי, כִּמּוֹ שֶׁנִּשְׁעִירוּ בִּי בְּהִרְאֶבְלִי.

וַיִּנְצְו - רָבֹו וְהִכּוּ וְהָ אֶת זֶה. וַיָּבֹו - בְּכַנּוּי מִבְּאָר אַחֲבִיו: אֶת הָאֶחָד, וְכֵן נִשְׁנֹו אֶת-מַעֲמֹו (שְׁמוּאֵל א' כ"א, י"ד), וְנִסְפַח הַשְּׂבָעִים: וַיִּדָּה הָאֶחָד אֶת אַחֲיוֹ. וַיִּנְצְו מְצִיל בִּינֵיהֶם - וְלֹא הָיָה שָׁם אִישׁ,

שִׁים-לְאִישִׁי שָׁם וּשְׁאֵרִית עַל-פָּנַי הָאֲדָמָה .

ח וַיֹּאמֶר הַמֶּלֶךְ אֶל-הָאִשָּׁה: לְכִי לְבֵיתְךָ, וְנָאֵנִי אֶצְנֹנָה עֲלֶיךָ. ט וַתֹּאמֶר הָאִשָּׁה הַתְּקוּעִית אֶל-הַמֶּלֶךְ: עָלַי, אֲדֹנָי הַמֶּלֶךְ, הָעֹזֵן, וְעַל-בֵּית אָבִי; וְהַמֶּלֶךְ וְכֶסֶּאוֹ גָּבִי.

י וַיֹּאמֶר הַמֶּלֶךְ: הַמְדַּבֵּר אֲלֶיךָ וַהֲבֵאתוֹ אֵלַי, וְלֹא-יִסֹּף עוֹד לָגֶשֶׁת בָּךְ. יא וַתֹּאמֶר: יוֹכֵר-נָא הַמֶּלֶךְ אֶת-יְיָהוָה אֱלֹהֶיךָ, מִהֶרְבֶּת גֹּאֵל הַדָּם לְשַׁחַת, וְלֹא יִשְׁמִירוּ אֶת-בְּנֵי; וַיֹּאמֶר: חִי-יְיָהוָה, אֲסִיפֵל מִשְׁעֶרֶת בִּגְדֵי אֶרְצָה. יב וַתֹּאמֶר הָאִשָּׁה: תִּדְבָּר-נָא שְׂפַחְתְּךָ אֶל-אֲדֹנָי הַמֶּלֶךְ דְּבָר; וַיֹּאמֶר: דְּבָרִי. יג וַתֹּאמֶר הָאִשָּׁה: וְלָמָּה חֲשַׁבְתָּה בְּזוֹאת עַל-עַם אֱלֹהִים? וַיְדַבֵּר הַמֶּלֶךְ תִּדְבָּר הַזֶּה, כְּאִשֶּׁם לְבַלְתִּי הַשִּׁיב הַמֶּלֶךְ.

* שם כתיב. * ימהר בית כתיב.

ב א ו ר .

שְׁלֹא יָגַע בְּבִגְדֵי לְרִעָה.

יא וַתֹּאמֶר-אֶבֶל הָאִשָּׁה חֲפָצָה לְשַׁמֵּץ מִפִּי הַמֶּלֶךְ הַבְּשָׁרָה בְּיָדָהּ וּמִחֲלָטָה. יוֹכֵר-נָא הַמֶּלֶךְ אֶת-יְיָ אֱלֹהֶיךָ - שְׂאוֹן חֲפֵץ לוֹ גַּם בְּמוֹת הַדָּשֵׁעַ. מִהֶרְבֶּת וּמִמְרִבּוֹתוֹ גֹּאֵל הַדָּם לְשַׁחַת-שְׁלֹא יִרְדֶּה גֹאֵל הַדָּם לְמַשְׁחִית אֶת בֵּיתוֹ. כְּלוּמָר: שְׁלֹא יִהְיֶה אֶת בְּנֵי הָאֲחֵרוֹן. קֹדֶם שֶׁיְדַבֵּר אֵלַי, כִּי הַסִּקָּה גְדוּלָהּ וּכְפֹשֶׁעַ בְּיָדוֹ וּבֵין הַמֵּנוֹת. חִי-יְיָ - אֲנִי נִשְׁבַּע לָהּ הַמֶּלֶךְ, כִּי לֹא יָגַע בְּבִגְדֵי לְרִעָה, כִּי לֹא יֵאָחֵז לְשַׁלֵּחַ אֶת הַסִּקָּה לְגֹאֲלֵי הַדָּם.

יג וְלָמָּה חֲשַׁבְתָּה בְּזוֹאת - אֵיךְ וְכֵלֶּךְ לְהַאֲמִין, כִּי בְנֵי עַם אֱלֹהִים יִתְאַבְּרוּ כֵּל בְּדִלְשִׁמִּיד אֶת הַשְּׂרִיד הָאֲחֵרוֹן לְכֵל מִשְׁפָּחָה. וַיְדַבֵּר - וַיִּמְדַּבֵּר; וַיֵּרָא בַּמֶּלֶךְ ו' פ' טו. וַיְדַבֵּר הַמֶּלֶךְ הַדְּבָר הַזֶּה - וְאֵם הַמֶּלֶךְ מְדַבֵּר, שְׁלֹא יָגַע בְּבִגְדֵי. כְּאִשֶּׁם לְבַלְתִּי הַשִּׁיב הַמֶּלֶךְ... - הֵלֵא וַיֵּרָא הַמֶּלֶךְ

וַהֲגִה וַהֲגִי אֶחָד הַבְּנִיִּים, וְאֵם יִהְיֶה גַם אֶת הַבֵּן הָאֲחֵרוֹן, הֵלֵא וַיְכַּסּוּ אֶת הַנִּחְלָת הָאֲחֵרוֹנָה. אֲשֶׁר נִשְׁאָרָה לָהּ, כְּלוּמָר: וַיִּגְלוּ מִמֶּנָּה אֶת וַיִּצְוּ מִמֶּנָּה הָאֲחֵרוֹן. לְבַלְתִּי שִׁים-לְאִישִׁי שָׁם... - וַיְהִי הֵם יוֹרְשֵׁי נַחֲלָתוֹ.

ח וְנָאֵנִי אֶצְנֹנָה עֲלֶיךָ - לְחַקֵּר וּלְדַרְשׁ הַדְּבָר, וְאֲנִי אוֹצִיא אֶת הַסִּקָּה הָרְאוּיָה.

ט וַתֹּאמֶר הָאִשָּׁה - תִּשְׁוֹבָה וְלִי שֶׁהַדְּבָר שָׁעוֹן עוֹד חֲמִירָה וַיְרִישָׁה, לֹא הִרְגִיעָה אֶת רוּחַ הָאֵם הַחֲדָדָה לְחַיֵּי בָנָה. עָלַי, אֲדֹנָי הַמֶּלֶךְ, הָעֹזֵן - עַל רֹאשִׁי וְחֹלַל הָעֵנָשׁ, אִם לֹא כְדָבָרִי כֵּן הוּא, וְאֲנִי כֵּל צָרָה בַּמִּחְרָה וַיְרִישָׁה. וְהַמֶּלֶךְ שֶׁנִּצִּיל בְּסִסְדּוֹ אֶת בְּנֵי מִמֶּנָּה. וְכֶסֶּאוֹ - וּמִשְׁפַּט הַצֶּדֶק שִׁוְיָא מִמֶּרוֹם הַכִּסֵּא. גָּבִי - מִכָּל עֹז וּמִשְׁנָה. יג הַמְדַּבֵּר אֲלֶיךָ - מִי מְגֹאֵל הַדָּם שֶׁיְדַבֵּר אֵלָיו; חֲנִי אֶת מִפֶּה אֲחִיו וְנִמְתָּנוּ. ח. וְלֹא-יִסֹּף עוֹד לָגֶשֶׁת בָּךְ - וְנָאֵנִי אֶצְנֹנָה

את-נִדְחוֹ. יד-כִּי-מוֹת נָמוּת, וְכַמִּים הַנִּנָּרִים אֲרָצָה, אֲשֶׁר לֹא נֶאֱסָפוּ; וְלֹא-יֵשָׂא אֱלֹהִים נֶפֶשׁ, וְחָשַׁב מַחֲשָׁבוֹת, לְבִלְתִּי יִדַּח מִמֶּנּוּ נִדַּח. טו וַעֲתָה, אֲשֶׁר-בָּאתִי לְדַבֵּר אֶל-הַמֶּלֶךְ אֲדַנִּי אֶת-הַדָּבָר הַזֶּה, כִּי יֵרָאֵנִי הָעַם; וְתֹאמַר שִׁפְחָתְךָ: אֲדַבְּרָה-נָא אֶל-הַמֶּלֶךְ, אוֹלִי יַעֲשֶׂה הַמֶּלֶךְ אֶת-דָּבָר אֲמָתוֹ. טז כִּי יִשְׁמַע הַמֶּלֶךְ לְהַצִּיל אֶת-אֲמָתוֹ מִכַּף הָאִישׁ, לְהַשְׁמִיד אֹתִי וְאֶת-בְּנֵי יָחִיד מִנְחֵלֶת אֱלֹהִים. יז וְתֹאמַר שִׁפְחָתְךָ: יְהוָה-נָא דַּבֵּר--אֲדַנִּי הַמֶּלֶךְ לְמִנְחָה; כִּי כְּמִלֹּאד הָאֱלֹהִים, בֶּן אֲדַנִּי הַמֶּלֶךְ, לִשְׁמֹעַ הַטּוֹב וְהָרַע, וַיְהִי אֱלֹהֶיךָ יְהִי עִמָּךְ.

יח וַיַּעַן הַמֶּלֶךְ וַיֹּאמֶר אֶל-הָאִשָּׁה: אַל-נָא תִבְחָדִי מִמֶּנִּי דַּבֵּר, אֲשֶׁר אֲנֹכִי שָׂאֵל אֹתְךָ; וְתֹאמַר הָאִשָּׁה: יְדַבֵּר--נָא אֲדַנִּי הַמֶּלֶךְ. יט וַיֹּאמֶר הַמֶּלֶךְ: הִנֵּה יוֹאֵב אֹתְךָ בְּכַל-זֹאת?

ב א ו ר .

מִשְׁפַּחְתּוֹ. יַעֲשֶׂה הַמֶּלֶךְ אֶת-דָּבָר אֲמָתוֹ—
וְיִמְלֹא הַמֶּלֶךְ אֶת בְּקִשְׁתֹּ שִׁפְחָתוֹ

טו) מִכַּף הָאִישׁ — מִיַּד גִּזְאֵל הַבָּשׂ.
והַמִּבְחָשׁוֹ לְהַשְׁמִיד אֹתִי וְאֶת-בְּנֵי — וְכִן
הוּא בְּתַרְגּוּם הַשְׂבָּעִים). אֹתִי וְאֶת-בְּנֵי—
כִּי נֶפֶשׁ קְשִׁיפָה נֶפֶשׁ בְּנֵי מִנְחֵלֶת אֱלֹהִים—
כְּלוּמַר: מֵאֲרֶץ יִשְׂרָאֵל, שְׂהוּא נִחְלַת יְיָ וְרֹאֵה
שְׂמִינֶאֱל א' כ"ו, י"ט; כִּי נִתְּנָה מִקְדָּשִׁים לְכָרֶם
וְלִנְדִּיד אֵל אֶרֶץ אֲחֵרֶת לְשִׁבְתָּ בֵּין עֹדְבֵי
אֱלִילִים, כְּמוֹ שֶׁעָשָׂה אֲבִשְׁלוּם.

יז) דַּבֵּר--אֲדַנִּי הַמֶּלֶךְ — דַּבֵּר הַחֲסֵד
וְהַסְלִיחָה לְבָנִי, יְהוָה נָא לְמִנְחָה — לְמִנְחָה
לֵב הַמֶּלֶךְ בְּעֶצְמוֹ, כְּאֲשֶׁר יִחוּן גַּם אֶת בְּנֵי
הַנֶּדַח וַיִּשְׁבְּהוּ מֵאֲרֶץ גִּלְיוֹתוֹ. לִשְׁמֹעַ הַטּוֹב
וְהָרַע — לְהִכִּין מִה טוֹב וְרָע דָּע.

יט) הִנֵּה יוֹאֵב אֹתְךָ — הֵאָם לֹא יוֹאֵב
הוּא שְׂעוּבֵר אוֹסֵד לְבוֹא אֵלַי בְּדַבָּר הַזֶּה?

בְּאִשָּׁם שְׂאִינוּ מְשִׁיב אֵלָיו אֶת בְּנֵי הַנֶּדַח גַּם
הוּא מִפְּסֵד גִּזְאֵל הַבָּשׂ.

יד) כִּי-מוֹת נָמוּת-הֵן בְּלִטֵּי סוּפְנוֹ לְמוֹת.
וְכַמִּים הַנִּנָּרִים אֲרָצָה... — וְנִדְמִינוּ בְּמִים
בְּנִשְׁפָּקִים אֲרָצָה שְׂאִין וְכֵלֶת עוֹד לְאִסְפָּם,
כִּי הַמִּתִּים לֹא יִחִיו עוֹד. וְלֹא-יֵשָׂא אֱלֹהִים
נֶפֶשׁ — וְדָקֵל וְזֹאת לֹא יִקַּח אֱלֹהִים אֶת נֶפֶשׁ
שְׂהוּסֵא לְהַמִּיתוֹ בְּעִינוֹ. וְחָשַׁב מַחֲשָׁבוֹת—
אֵלֹא בְּקֶשׁ סִתְּפוֹת. לְבִלְתִּי יִדַּח מִמֶּנּוּ
נִדַּח-שִׁפְחָתוֹ וְהַיִּנְדֵּר בְּעִינוֹ לֹא יִדַּח לְגַמְרָה
וְלֹא יֵאבֵד מֵאֲרֶץ הַחַיִּים, לְמַעַן יוֹכַל לְשׁוּב
וְהִרְבּוּ וְהָיָה; עַל כֵּן צָרִיד גַּם הַמֶּלֶךְ לְסַלֵּם
לְאֲבִשְׁלוּם וְלֹא לְהִדְחֵהוּ מֵעַל פְּנֵי לְעוֹלָם.

טו) אֲשֶׁר-בָּאתִי לְדַבֵּר... — וְהִיא שִׁפְחָתִי
לְדַבֵּר אֵלַיךְ בְּסִפּוּר דְּרוֹי עַל דָּבָר רָצָח בְּנֵי.
כִּי יֵרָאֵנִי הָעַם — הָאֲנָשִׁים הַסְּחִידוֹנִי,
שִׁנְאָה הַמֶּלֶךְ עָלָיו, אִם אָבֹא לְהִתְעַרֵּב בְּעִנְיָ

נתען האשה ותאמר: חי נפשך, אדני המלך, אם-אש להמין ולהשמיל, מכל אשר-דבר אדני המלך, ביי-עבדך יואב הוא צוני, והוא שם בפי שפחתך את כל-הדברים האלה. וכל-עבור סגב את-פני הדבר, עשה עבדך יואב את-הדבר הזה; ואדני תכם ברחמית מלאך האלהים, לדעת את-כל אשר בארץ.

כא ניאמר המלך אלי-יואב: הגה-נא עשיתי את-הדבר הזה, וכל הדב את-הנער את-אבשלום. כנ ופל יואב אל-פניו ארצה, וישתחו ויכרך את-המלך; ויאמר יואב: היום יבדע עבדך, ביי-מצאתי חן בעיניך, אדני המלך, אשר-עשה המלך את-דבר עבדך. כנ ויקם יואב וילך גשוּרה; ויבא את-אבשלום ירושלים.

כד ויאמר המלך: יסב אל-ביתו, ופני לא יראה; ויסב אבשלום אל-ביתו, ופני המלך לא ראה;

כה וכאבשלום לא-היה איש-יפה בכל-ישראל להלל מאד; מבין רגלו ועד קדקדו לא-היה בו מום. כי ובגלחו

*חסר א'. *עין מנחת שי *עבדו בחיב.

ב א ו ר .

אבשלום, על ידי ההסד שתעשה לבני. כד ויאמר המלך — באשר הודיעתי יואב, כי השיב את אבשלום. וסב אל-ביתו — יסור לו אל ביתו. דוד לא יכל עוד לסלח לו לגמרה את עון הרצח.

כה) וכאבשלום — בסוק זה נבא אחריו הם נמבוא ובאור למאדעית המספרים בפרקים הבאים. וכאבשלום... לסלח מאד — בקל ישראל לא היה איש שיכול לסלח את ימיו בימי אבשלום. כגלחו —

כי, כאמור למעלה, כבר נסה יואב בעמים אחרות להפנות את לב המלך להשיב את אבשלום. אש-ו-יש; בארמית אית, וראה מ י כה ו, יו. אם-אש להמין ולהשמיל — אם יש לנשות ימין ושמאל, כלומר: אם אפשר להגיד אחרת, כי באמת יואב הוא ששלחני אליך.

כ) סגב — שנית. לבעבור סגב את-פני הדבר-בדי לשנות את מראה הדבר, כלומר: גבי לשנות את השקפתך על הדבר לשונת

את-ראשו, והיה מקץ ימים לימים אשר יגלה, כי-בבד עליו וגלחו; ושקל את-שער ראשו מאתים שקלים באבן המלך. כיוולדו לאבשלום שלושה בנים, ובת אחת ושמה תמר; היא היתה אשה יפת מראה.

כח וישב אבשלום בירושלם שנתים ימים; ופני המלך לא ראה. כט וישלח אבשלום אל-יואב לשלח אתו אל-המלך, ולא אבה לבוא אליו; וישלח עוד שנית, ולא אבה לבוא. ל ויאמר אל-עבדיו: ראו חלקת יואב אל-ידי, ולו-שם שערים, לכו והציתוה באש; ויצאו עבדי אבשלום

יורוציתוה כתיב.

ב א ו ר .

זו על דבר שערותיו הנפות של אבשלום מכיא הסופר כדי לרמז, כי הן היו סבת גאנתו ורום לבו, וגם סבת מותו. כו שלשה בנים - ולא הוזכר הסופר שמוחם, אולי בשביל שמותו בגלדחתם; והוזכר שם הבת, שקרא לה בשם אחותו האהובה והאמללה, שחרה נסשו בשבילה ונשם נקמת כבודה.

כט וישלח אבשלום אל-יואב - לקרא לו - לשלח אתו אל-המלך - לבקש ממנו, כי יסלח לו למערה, וירשהו לראות את פניו. ולא מאהבה לאביו בבקש אבשלום את הסליחה הנמורה; אך כל זמן, שלא יכל לראות את פני המלך, נחשב בעיני העם לחיטא, ולא יכל להציא את מנחת המקר לשעלות.

ל חלקת יואב - חלקת השדה של יואב. אל-ידי - נד - צד. גבול סמוכה אל שרי. הציתוה - תבערוה באש. כך נקם גם שמשון בפלשתים (שופטים טו, ה). וזוהי

ראשו. מבח בגלו... כל גופו היה נשח. כו מקץ ימים - בסוף כל שנה. לימים אשר יגלה - לעת שהיה מגלה את שער ראשו. ברכבד עליו - שער הכבדה המשא כבד על ראשו, ולא יכל לשאת אותו יותר משנה. וגלחו - ולפיכך היה מגלחו. באבן המלך - במשקל המלך. משקל ידוע, שחזן המלך במדינה. וכן: א. כן שלמה נצחק ויהיה לך ידברים כיה, טו. מאתים שקלים - אין לנו ידעים בברור מה היה משקלו של 'שקל המלך'. יש אימרים, שהיה החצי משקל המדי, על פי זה יעלה מאתים שקל במשקלנו בערך למרא וחצי; אבל גם זהו משקל מן, אך בפרט לא חשוב כזה מסר הסופר את האגדה, שהיתה שגורה בפי העם. שערות ארבות נחשבו אצל העמים הנדמונים לסמית הנכר; וייסופים מספר, כי גדוד שומרי ראש המלך שלמה נשא שערות ארבות עשויות תלפלים. שהיו מפורים עליהם אבק וזה לנו. הערה

את-החלקה באש.

לא-יִיָּקָם יוֹאָב, וַיָּבֹא אֶל-אַבְשָׁלוֹם הַבֵּיתָה; וַיֹּאמֶר אֵלָיו:
לָמָּה הָצִיתוּ עֲבָדֶיךָ אֶת-הַחֲלָקָה, אֲשֶׁר-לִי, בָּאֵשׁ? לֵב וַיֹּאמֶר
אַבְשָׁלוֹם אֶל-יוֹאָב: הִנֵּה שָׁלַחְתִּי אֵלֶיךָ לֵאמֹר: בֹּא הִנֵּה,
וְאַשְׁלַחְתָּ אֹתָךְ אֶל-הַמֶּלֶךְ לֵאמֹר: לָמָּה בָּאתִי מִנְּשׂוֹר? טוֹב
לִי עַד אֲנִי-שָׁם; וְעַתָּה אֲרָאָה פָּנַי הַמֶּלֶךְ, וְאִם-יִשְׁכַּח עֵינִי
וְהִמָּתְנִי. לֵב וַיָּבֹא יוֹאָב אֶל-הַמֶּלֶךְ וַיַּגִּד-לּוֹ, וַיִּקְרָא אֶל-
אַבְשָׁלוֹם, וַיָּבֹא אֶל-הַמֶּלֶךְ, וַיִּשְׁתַּחוּ לוֹ עַל-אַפּוֹ אֲרָצָה
לִפְנֵי הַמֶּלֶךְ; וַיִּשַׁק הַמֶּלֶךְ לְאַבְשָׁלוֹם.

כו.

" וַיְהִי מֵאַחֲרֵי כֵן, וַיַּעַשׂ לוֹ אַבְשָׁלוֹם מֶרְכָּבָה וְסָסִים;
וְהַמָּשִׁים אִישׁ רָצִים לִפְנָיו. י וְהַשָּׂרִים אַבְשָׁלוֹם, וַעֲמַד עַל-
בֶּד הַרְדֵּף הַיָּעַר; וַיְהִי כָל-הָאִישׁ, אֲשֶׁר--יָהִי-לּוֹ רִיב לְבֹא

באור.

נִתְּנָה רְעִילָה גַם הַיּוֹם אֶצֶל הָעַבְדִּים, שְׁשׂוּרָמִים אֶת קָמַת אוֹיְבֵיהֶם.
א) אַבְשָׁלוֹם - הָבֵן שֶׁנִּי לְדָוִד, כִּלְאָב
כֵּן אֲבִיגַיִל וְלִמְעָלָה ג', ג'י, מַת, בְּנֵי-רָאָה,
בְּנֵי-דָוִד, וְלִשְׁכָּתָה הָיָה אַבְשָׁלוֹם כֵּן מַעֲבָה,
הָבֵן הַשְּׁלִישִׁי לְדָוִד, לְיוֹרֵשׁ הַיָּעַר אַחֲרֵי מוֹת
אֲמִנֹן הַבְּכוֹר; וְכֹאֲשֶׁר שָׁמַע, בִּי הַמֶּלֶךְ אֵימָר
לְהוֹרִישׁ אֶת הַמְּלוּכָה לְשִׁלְמָה כֵּן בַּת-שִׁבְעָה,
הַיָּעַר מִכָּל בָּנָיו, חָשַׁב וְזֹאת לְגִזְלַת זְכוּתוֹ
וְהַחֲלִיט לְמַד בְּאֵבִיו וְלַחֲפֹשׁ אֶת הַמְּלוּכָה
בְּיַד חֲזָקָה, בְּחִירָה זוֹ בְּשִׁלְמָה, הַנֶּעַר הַבֵּן,
לְיוֹרֵשׁ הַיָּעַר לֹא הָיָה לְרִצּוֹן גַּם בָּנָיו הָעָם;
בִּי מִלְכָּד שֶׁלֹא רָצוּ לְסוֹד אֶת טוֹרֵל הַמְּלוּכָה

בִּיבִי נַעַר צָעִיר נִסְיוֹן בְּשִׁלְמָה, הָיָה
יָדָבֵר בַּת-שִׁבְעָה, שְׁעוֹרֵר בְּנִמְנֵן הַמֶּרְמָרוֹת
וְדוֹלָה בָּלֵב טוֹבֵי הָעָם, עוֹבֵר בְּהִרְחֹק
הַתְּנַגְּדוֹת וְדוֹלָה לְבַחֲבִית בְּנָה, שְׁתֵּנָה לְהָם
נִמְכָּר, עֵינִי; וְלִשְׁכָּתָה נִמְכָּר אַחֲרֵי אַבְשָׁלוֹם,
אִישׁ אֲמִיץ דָּב וְיֹסֵף תֹּאֲרָה, שְׁתֵּנָה אֲמִיץ עוֹד
לְמַעַן חֵן בָּנָיו הָעָם, וְהַמָּשִׁים אִישׁ רָצִים
לִפְנָיו - כְּמִנְהַג יוֹרֵשׁ בָּסָא הַמְּלוּכָה קִרְאָה
בְּלָדִים א' א', ה'.

ב) וְהַשָּׂרִים אַבְשָׁלוֹם - וְאַבְשָׁלוֹם הָיָה
בְּשָׂרִים לְקוֹם בְּכָל בָּקָר, מִלְּכֵי אֲרָצוֹת
הַבָּקָר נוֹבְגִים לְקוֹם עִם הַנֶּזֶק הַמְּמָה וּבְבָקָר
הַשָּׂרִים הֵם יוֹצֵאִים לְשִׁפְטָה אֶת הָעָם, בְּהִרְחֹק

אל-הַמֶּלֶךְ לַמִּשְׁפָּט, וַיִּקְרָא אֶבְשָׁלוֹם אֵלָיו וַיֹּאמֶר: אִי-מִזֶּה
עִיר אַתָּה? וַיֹּאמֶר: מֵאַחַד שְׂבָטֵי-יִשְׂרָאֵל עֵבֶדְךָ. וַיֹּאמֶר
אֵלָיו אֶבְשָׁלוֹם: רָאֵה, דְּבָרֶיךָ טוֹבִים וְנֹכְחִים; וְשִׁמְעֵנִי
לְךָ מֵאֵת הַמֶּלֶךְ. וַיֹּאמֶר אֶבְשָׁלוֹם: מִי-יִשְׁמָנִי שֶׁמֶט בְּאַרְצִי;
וְעָלִי יָבוֹא כָּל-אִישׁ אֲשֶׁר-יִהְיֶה-לוֹ רִיב וּמִשְׁפָּט, וְהִצַּדְקָתוֹ;
וְיִהְיֶה בְּקֶרֶב-אִישׁ לְהַשְׁתַּחֲוֹת לוֹ; וְשָׁלַח אֶת-יָדוֹ וְהִחְזִיק
לוֹ וְנָשַׁק לוֹ. וַיַּעַשׂ אֶבְשָׁלוֹם כַּדָּבָר הַזֶּה לְכָל-יִשְׂרָאֵל,
אֲשֶׁר-יָבֹאוּ לַמִּשְׁפָּט אֶל-הַמֶּלֶךְ; וַיַּגְדֵּב אֶבְשָׁלוֹם אֶת-לֵב
אֲנָשֵׁי יִשְׂרָאֵל.

וַיְהִי מִקֵּץ אַרְבָּעִים שָׁנָה, וַיֹּאמֶר אֶבְשָׁלוֹם אֶל-הַמֶּלֶךְ:

בְּאִוֶּר.

(ג) דְּבָרֶיךָ טוֹבִים וְנֹכְחִים - דְּבָרֶיךָ
יִשְׂרָאֵל וְצוּרִים. וְשִׁמְעֵנִי אֵין-לְךָ מֵאֵת
הַמֶּלֶךְ - אָבֵל אִין אִישׁ מִשְׁבֵּי הַמֶּלֶךְ וַיִּשְׁעִי
אֲשֶׁר יִשְׁמַע לְדְבָרֶיךָ וַיַּעַשׂ מִשְׁפָּט. בְּעֶרְמַתוֹ
הַכֹּהֵן נִסְתָּר דְּבָרֶיךָ מִפְּנֵי בְּכֹד הַמֶּלֶךְ
בְּעֶרְמִי.

(ד) מִי-יִשְׁמָנִי שֶׁמֶט - לוֹ הָיִיתִי אָנֹכִי
הַשּׁוֹפֵט בְּאַרְצִי; וְלֹא אָמַר הַמֶּלֶךְ, לְבִרְאוֹת
שְׂאִינִי רוֹדֵף אַחֵר כְּבוֹד מוֹשֵׁל, אֲךָ הוּא רוֹאֵה
לְטוֹבַת הָעָם. וְעָלִי וַיִּנְאֲלֵנִי יָבֹא...
וְהִצַּדְקָתוֹ - הָיִיתִי שׁוֹפֵט אוֹתוֹ בְּאַרְצִי.
(ה) בְּקֶרֶב-אִישׁ - דָּשָׁנֵשׁ אִישׁ. וְשָׁלַח -
אֶבְשָׁלוֹם - אֶת-יָדוֹ. וְהִחְזִיק-לוֹ (ו.כז).

(ו) וַיַּגְדֵּב אֶבְשָׁלוֹם... - דְּבָרֶיךָ חֲנוּף וּמִרְמָה
בְּאֵלֶּה מִשְׁפַּח אַחֲרָיו לֵב רַבִּים מִן הָעָם. עַל
אִישׁ יָשָׁר וְטוֹב בְּאַמֶּת אוֹמֵר הַעֲבָרִי:
"כִּנְיָה לִבִּי" (מִשְׁלֵי טו, ל"ב), אָבֵל עַל
הַכּוֹנֵן וְהַחֲנוּף יֹאמֶר: מִנְּגֵב לִבִּי.

(ז) מִקֵּץ אַרְבָּעִים שָׁנָה - בְּסוֹף שְׁנֹת

הַשָּׁעַר - בְּדָבָר שֶׁלִּפְנֵי שַׁעַר הָעִיר הָיוּ
עוֹשִׂים כָּל מִשְׁא וּמַעַן וּלְפִיקֵךְ נִקְרָא בְּמִשְׁנֵה
הַמִּחִיר שַׁעַר: וְזֶה הַשָּׁעַר (בְּכָא מִצִּיעָא
בְּרַק ה', ז';) שָׁם הָיוּ יוֹשְׁבִים וְקָנִי הָעִיר,
אוּ, כְּמוֹ שֶׁקָּרָא לָהֶם: וְקָנִי הַשָּׁעַר, עַל
סִסְתְּלֵי אָבֵן, אוֹ עַל מַצְעוֹת, וְהָיוּ שׁוֹפְטִים
אֶת הָעָם, גַּם הָיוּ מַאֲשֵׁרִים כָּל מִקְדָּה וְחֲנוּן
(רוֹת ד'). הַמִּשְׁפָּטִים הָרְגִילִים הָיוּ נִחְמָדִים
בִּשְׁעַר הָעִיר, אָבֵל הַמִּשְׁפָּטִים הַקָּשִׁים,
הַקְּבָלּוֹת וְהַתְּלִימוֹת עַל מִשְׁפָּטֵי הַקּוֹמִים,
הָיוּ בָּאִים לִפְנֵי שַׁעַר הַמֶּלֶךְ, וְהַמֶּלֶךְ אוֹ
אַחֵר מִשְׁרָיו הַגְּדוֹלִים, הָיוּ יוֹשְׁבִים בִּשְׁעַר
הַיְבֵל הַמֶּלֶךְ, אוֹ בְּאוֹלָם עַל יַד הַשָּׁעַר,
לְחַרֵּץ מִשְׁפָּט. כֵּן בָּאָה הָאִשָּׁה הַחֲקִיעִית
בְּמִשְׁפָּטָה הַקָּשָׁה וּלְבַטֵּל חֵק גְּאוּלַּת הַדָּם
לִפְנֵי הַמֶּלֶךְ. וְכֵאן הַכּוֹנֵן: הַשָּׁעַר שֶׁל
הַשָּׁעַר הַמֶּלֶךְ. אִי-מִזֶּה עִיר - מֵאִיזוֹ עִיר
אַתָּה? מֵאַחַד שְׂבָטֵי-יִשְׂרָאֵל - מִשְׁפָּט
כְּלוֹנִי וְעִיר כְּלוֹנִית.

אֵלֶיָּה נָא וּאֶשְׁלַם אֶת־נַדְרִי, אֲשֶׁר־נִדְרָתִי לַיהוָה בְּחֶבְרוֹן.
 ח בִּי־נָדָר נָדָר עֲבָדְךָ, בְּשֹׁבֹתִי בְּנִשּׁוֹר בְּאַרְם, לֵאמֹר: אִם־
 יָשׁוּב יִשְׁכְּנִי יְהוָה יְרוּשָׁלַם, וְעֲבַדְתִּי אֶת־יְהוָה. ט וַיֹּאמְרוּ־לוֹ
 הַמֶּלֶךְ: לֵךְ בְּשָׁלוֹם; וַיָּקָם וַיֵּלֶךְ חֶבְרוֹנָה.

י וַיִּשְׁלַח אֲבִשְׁלוֹם מִדְּגָלִים בְּכָל־שִׁבְטֵי יִשְׂרָאֵל לֵאמֹר:
 בְּשִׁמְעֵכֶם אֶת־קוֹל הַשֹּׁפָר, וַאֲמַרְתֶּם: מֶלֶךְ אֲבִשְׁלוֹם
 בְּחֶבְרוֹן. יא וְאֶת־אֲבִשְׁלוֹם הָלְכוּ מֵאֲתָנִים אִישׁ מִירוּשָׁלַם,
 קָרָאִים וְחִלְקִים לְתָמָם; וְלֹא יָדְעוּ בַל־דָּבָר. יב וַיִּשְׁלַח
 אֲבִשְׁלוֹם אֶת־אֲחִיתָפֶל הַגִּילֹנִי, יוֹעֵץ דָּוִד, מַעֲרֹו מִגִּלְהָ.
 *יָשׁוּב כְּתוּב.

ב א ו ר .

הַקָּרִים עָמְדוּ שׁוֹמְרִים בְּמִדְבָּר יְרוּשָׁה וְהָיוּ תִּקְעִים בְּשׁוֹפְרוֹת אוֹ בְּחִצּוֹצְרוֹת לַהֲדוּרִיעַ
 לְכָל יוֹשְׁבֵי הָעָרִים וְהַבְּקָרִים עַל דָּבָר כֵּל
 מֵאֶרֶץ חָשׁוּב, בְּקִרְיַת הָעָם לְמִלְחָמָה
 וְכִדּוּמָה; בְּנִרְעָה, הָיוּ לָהֶם סִמְנִים וְרוֹעִים
 בְּתַקְיָעוֹת וְתִרְעוֹת שׁוֹנוֹת וְרָאָה בְּמִדְבָּר יי
 גי' וי'. וּמִבְּגָדֵי אֲבִשְׁלוֹם הָיוּ צְרִיכִים לְהַטּוֹת
 אֶת לֵב הָעָם אֲחֵרֵי אֲבִשְׁלוֹם וְלַהֲדוּרִיעַ כָּל
 עִיר וְעִיר, כִּי נִמְשַׁח אֲבִשְׁלוֹם לְמֶלֶךְ בְּחֶבְרוֹן.
 יא וְאֶת־אֲבִשְׁלוֹם - וְעַם אֲבִשְׁלוֹם.
 קָרָאִים וְחִלְקִים לְתָמָם - שֶׁנִּקְרְאוּ אֵל הַנּוֹבַח
 וְהָלְכוּ כָּלִי כְּנָנָה קָעָה לְמַדְד בְּדָרוֹ. מֵאֲתָנִים
 הָאֲנָשִׁים הָאֵלֶּה, שֶׁהָיוּ מִגִּילְהָ הַשָּׂרִים וְנִקְבְּצוּ
 יְרוּשָׁלַם, הָיוּ דְרוּשִׁים לְחַשֵּׁק אֲבִשְׁלוֹם,
 לְמַעַן וְרָאָה הָעָם, כִּי כָל גִּילְהָ הַשָּׂרִים
 וְהַקָּרִים נִתְּנוּ יָדָם לְאֲבִשְׁלוֹם; מֵה שֶׁהָיָה
 בְּנִרְעָה בְּאִמְתָּ כְּטוֹב לָהֶם כִּינּוּן פַּעַם הַמִּשְׁפָּחָה
 שֶׁעָבַד לָהֶם אֲבִשְׁלוֹם.

יב וַיִּשְׁלַח אֲבִשְׁלוֹם לְיוֹסֵף אֶת־
 אֲחִיתָפֶל ... - בָּגַד הַמִּשְׁפָּחָה שֶׁלָּהּ לְהָבִיא

הַקָּרִים לְמַלְכוּת דָּוִד, כְּלֹמֶר: בְּשָׁנִים
 הָאֲחֵרוֹנוֹת לְמַלְכוּתוֹ. הַפְּשִׁטָּה, הַקְּלָשָׁה,
 הַמִּתְגָּנוֹס הַסּוּרִי וְגַם יוֹסִיפּוֹס כְּלָוִיִּם קָרָאוּ
 כֵּאֵן: מִקֵּין אַרְבַּע שָׁנִים - לְשִׁיבַת אֲבִשְׁלוֹם
 יְרוּשָׁלַם. וְיֵשׁ קוֹרָאִים בֵּאֵן: מִקֵּין אַרְבָּעִים
 יוֹם - לְאַחֵר שֶׁהָיִלִם דָּוִד עִם אֲבִשְׁלוֹם
 (הַרְחֵקֵהוּ). אֲשֶׁר־נִדְרָתִי לִי בְּחֶבְרוֹן -
 שֶׁנִּדְרָתִי לְהָבִיא לִי בְּחֶבְרוֹן. בְּחֶבְרוֹן,
 וְכֵן בְּעוֹד עִירִים רַבּוֹת, הָיְתָה בָּמָה קְרוֹשָׁה
 לָעָם, גַּם לְאַחֵר שֶׁעָשָׂה דָּוִד אֶת יְרוּשָׁלַם
 לְמִקְדֹּשׁ לְעֹבֹדַת אֱלֹהִים. חֶבְרוֹן הָיָה הָעִיר
 הַיְחִידָה עֲתִיקָה וְחֲשׂוֹבָה בְּיִהוּדָה וְעִיר הַמְּלוּכָה
 הָרִאשׁוֹנָה - לְבֵית דָּוִד; לְפִקֹּד בְּחֵר בָּהּ
 אֲבִשְׁלוֹם לְמַדְדוֹ הַמֶּלֶךְ, כִּי שִׁתְּתִיהָ לְמוֹפֶת
 לְאַחֵר עָבְרֵי יְהוּדָה וְיִשְׂרָאֵל.

ח (י' שׁוֹב יִשְׁכְּנִי - וְהַתְּכִיב: יָשׁוּב) הַיּוֹד
 מִתְּתֵר, וְהִרְאוּ כֵּאֵן: שׁוֹב יִשְׁכְּנִי, אוֹ:
 הָשָׁב יִשְׁכְּנִי; וְכֵן הוּא נִסְחַת הַשָּׂדֵּה.
 יג וַיִּדְרֹשׁ אֶת־יְיָ - בָּגַד וּבְמִנְיָה.

י' בְּשִׁמְעֵכֶם אֶת־קוֹל הַשֹּׁפָר - עַל

בְּזִכְחוֹ אֶת־הַזִּבְחִים; וַיְהִי בַּקֶּשֶׁר אֲמִיץ, וַהֲעֵם הוֹלֵךְ וְרֹב
אֶת־אַבְשָׁלוֹם.

י וַיָּבֹא הַמִּגִּיד אֶל־דָּוִד לֵאמֹר: הִנֵּה לְבִיאֵי יִשְׂרָאֵל
אֲחֵרֵי אַבְשָׁלוֹם. י וַיֹּאמֶר דָּוִד לְכָל־עֲבָדָיו, אֲשֶׁר־אִתּוֹ
בִּירוּשָׁלַם: קוּמוּ וּנְבָרְחָה, כִּי לֹא־תִהְיֶה־לָּנוּ פְּלִיטָה מִפְּנֵי
אַבְשָׁלוֹם; מַהְרֹךְ לָלֶכֶת. פֶּן־יִמָּהֵר וַהֲשִׁיגֵנוּ וַהֲדִים עָלֵינוּ אֶת־
הָרֶעָה, וַהֲכָה הָעִיר לִפְנֵי־חֶרֶב. טו וַיֹּאמְרוּ עֲבָדֵי־הַמֶּלֶךְ אֶל־
הַמֶּלֶךְ: כָּל אֲשֶׁר־יִבְחַר אֲדֹנֵי הַמֶּלֶךְ, הִנֵּה עֲבָדֶיךָ. טז וַיֵּצֵא
הַמֶּלֶךְ וְכָל־בֵּיתוֹ בְּרִנְלָיו; וַיַּעֲזֹב הַמֶּלֶךְ אֶת עֶשֶׂר נָשִׁים
פְּלִגְשִׁים לְשֹׁמֵר הַבָּיִת. יז וַיֵּצֵא הַמֶּלֶךְ וְכָל־הָעָם בְּרִנְלָיו;
וַיַּעֲמֵדוּ בֵּית הַמִּזְבֵּחַ. יח וְכָל־עֲבָדָיו עֲבָרִים עַל־יָדוֹ; וְכָל־
הַכֹּהֲנִים וְכָל־הַפְּלִתִי, וְכָל־הַנְּתִים, שֵׁשׁ־מֵאוֹת אִישׁ, אֲשֶׁר־
בָּאוּ בְּרִנְלוֹ מִנֶּת, עֲבָרִים עַל־פְּנֵי הַמֶּלֶךְ; יט וַיֹּאמֶר הַמֶּלֶךְ

בְּאִוֶּר.

וַהֲכָה הָעִיר לִפְנֵי־חֶרֶב - וְלָמָּה יִסְבְּלוּ
בְּשִׁבְלֵנוּ אֲנָשֵׁי הָעִיר חָנָם?

טו הִנֵּה עֲבָדֶיךָ - וְכֹנִיִם לַעֲשׂוֹת בְּחֶסֶדְךָ.

טז וְכָל־בֵּיתוֹ בְּרִנְלָיו - אַחֲרָיו.

יז וַיַּעֲמֵדוּ בֵּית הַמִּזְבֵּחַ - עֲמָדוֹ אֶצֶל

הַבָּיִת הָאֲחֵרִיו. שְׂבָקָה הָעִיר מִחוּץ לְחֹמֶתָהּ.

יח הַכֹּהֲנִים וְהַפְּלִתִי - נְדָוִים שְׂבָרִים

מֵאֵי קֶרֶת וּקְרָקָה אוֹ מִקְדֵּיהֶם וּמִפְּלִשֶׁת, שֶׁהָיוּ

שׂוֹמְרֵי רֹאשׁ הַמֶּלֶךְ; וְרָאָה לַמַּעֲלָה פָּרָק חָי.

יח. הַנְּתִים שֵׁשׁ־מֵאוֹת אִישׁ - שֶׁהִתְלַקְטוּ

אֶל דָּוִד בְּכֶרֶחַ מִפְּנֵי שְׂאוּל, וַהֲחַעֲנוּ עִמּוֹ

בְּכָל נְדָוִיו. אֲשֶׁר־בָּאוּ בְּרִנְלוֹ מִנֶּת -

מִכְרוּנָה אֲחֵר מֹות שְׂאוּל; וְכָשִׁילָהּ נָה נִקְרָאוּ

גִּתִּים; וְהֵם יִשְׁבוּ גַם אַחֲרָיו בֵּן עִם הַמֶּלֶךְ

בִּירוּשָׁלַם, וְהָיוּ נֹאמְרִים לוֹ בְּכָל לֵב. וְנִשְׁ

אֲלִיו אֶת אֲחִיתֹפֶל שֶׁהָיָה, כְּעֹרָא, וַיַּעֲזֹ

וַאֲשֶׁר סוּרוּ בְּהִבְנַת הַמֶּדֶר. אֲחִיתֹפֶל - הוּא

הָיָה אֲבִיר־אֲבִיר שֶׁל בֵּת שָׁבַע וְרָאָה לַמַּעֲלָה

פָּרָק יֵא, ג', וְלִסְלֹן פָּרָק כִּיג, לִידוֹ. אֲשֶׁשֶׁר

שָׁמַר שְׂנָאָה לְדָוִד, בְּשָׁבִיל מַעֲשֵׂה בֵּת שָׁבַע

נִכְדָּתוֹ, וְאוֹלֵי אֲכָד חָנוּ בְּעֵינֵי דָוִד וַהֲסִירָהוּ

מִמִּשְׁרַת יוֹעָץ בְּחֶזֶק הַמֶּלֶךְ, עַל כֵּן הִתְסַבֵּר

לְאַבְשָׁלוֹם. מִנְלָה - גִּלָּה. עִיר בְּנִחְלַת הַיּוֹדָה

וּמִקְרָקָה לְחֶבְרוֹן וְרָאָה יְהוֹשֻׁעַ טו, נֵא - יִידוֹ.

יז עֲבָדָיו אֲשֶׁר אִתּוֹ - אֵלֶּה הַמַּעֲשִׂים.

יח שְׂוֹשְׁאָרוֹ אִתּוֹ, כְּלוּמַר: שְׁלֹא לִכְנוֹ עִם אַבְשָׁלוֹם

הַכְּרוּזָה. לֹא־תִהְיֶה־לָּנוּ פְּלִיטָה - לֹא יִהְיֶה

מִסְלָט וּמִנוֹס מִפְּנֵיו. וַהֲשִׁיגֵנוּ - וּמִקּוֹר נִשְׁגִּי-

ה שְׁגִי, מִיג, הַפְּעִילוֹ. וַהֲדִים וְנָתַת - בְּכֶסֶם

עָלֵינוּ אֶת־הָרֶעָה - וְהָיָה עָלֵינוּ רָעָה.

אֶל-אֹתִי הִנֵּנִי: לָמָּה תִּלְךָ גַּם-אִתָּה אֶתְנִי? שׁוּב וְשׁוּב עִם-
הַמֶּלֶךְ, כִּי-נִכְרִי אָתָּה, וְגַם-נָלָה אִתָּה לְמִקְוֶה. כִּי תִמּוֹל
בּוֹאֶךָ, וַהֲיוֹם אֲנִי־עֹד עִמָּנִי לָלֶכֶת, וְאֲנִי הוֹלֵךְ עַל אֲשֶׁר-אֲנִי
הוֹלֵךְ; שׁוּב וְהִשָּׁב אֶת-אֲחִיד עִמָּךְ, חֶסֶד וְאַמֶּת. כִּי וַיִּשָּׁעַן אֹתִי
אֶת-הַמֶּלֶךְ וַיֹּאמֶר: כִּי יִהְיֶה וְחִי אֲדֹנִי הַמֶּלֶךְ, כִּי אִם בְּמָקוֹם
אֲשֶׁר יִהְיֶה-שָׁם אֲדֹנִי הַמֶּלֶךְ, אִם-לְמֹנֶת אִם-לְחַיִּים, כִּי-שָׁם
יִהְיֶה עִבְדְּךָ. כִּי וַיֹּאמֶר דָּוִד אֶל-אֹתִי: לֵךְ וְעֵבֶר; וַיַּעֲבֹר
אֹתִי הַגִּתִּי וְכָל-אֲנָשָׁיו וְכָל-הַטָּף אֲשֶׁר אִתּוֹ. כִּי וְכָל-הָאָרֶץ
בּוֹכִים קוֹל גָּדוֹל, וְכָל-הָעָם עֹבְרִים; וְהַמֶּלֶךְ עֹבֵר בְּנֶחֱל
קָדְרוֹן, וְכָל-הָעָם עֹבְרִים עַל-פְּנֵי הַרְדָּךְ אֶת-הַמֶּדְבָּר. כִּי וַהֲנִה
גַּם-צָדִיק וְכָל-הַלְוִיִּם אִתּוֹ נִשְׂאִים אֶת-אָרוֹן בְּרִית הָאֱלֹהִים.

*אנועך כתיב. *אם כתיב ולא קרי.

ב א ו ר

אֵל אֲשֶׁר וּבִיאֲנִי הַמִּקְרָה, כִּי בֹרַח אֲנִי מִבֵּל
בַּעַת אָנֹה. שׁוּב - לִירוּשָׁלַם. וְנִי וַעֲשֵׂה
עִמָּךְ חֶסֶד וְאַמֶּת - עַל חֶסֶד וְאַמֶּת עִמִּי
וְכָךְ קָרָא שְׂבָעִים, וְנִכְוֵן.

כג) וְכָל-הָאָרֶץ - כָּל יוֹשְׁבֵי יְרוּשָׁלַם
וְהַסְבִּיבָה. שָׂרְאוּ אֶת דָּוִד מִלְכָם וְאֲנָשָׁיו
בֹּרְחִים מִירוּשָׁלַם. וְכָל-הָעָם - הַחֹלְקִים
עִם הַמֶּלֶךְ - עֹבְרִים. נָחַל קָדְרוֹן - שְׂשׂוּמָה
וְעֹבֵר בֵּין הָעִיר וּבֵין הַר מִנִּיתִים, אֲשֶׁר
מִתְּחִלָּה לָעִיר, וְנוֹפֵל לָהֶם הַמֶּלֶךְ. קָרַב נָחַל
אֲרִי: יִשְׂרָאֵל יִשְׁכַּח מִיָּמָיו אֵד בִּימֹת הַנְּשִׁימָם
כַּשְׁלֹשָׁה חֲדָשִׁים בַּשָּׁנָה וּבִשְׁאָר יָמֹת הַשָּׁנָה
יִבֹשֶׁשׁ לְגַמְרָה. עַל-פְּנֵי הַרְדָּךְ (אֶת) הַמֶּדְבָּר -
הַרְדָּךְ הַמִּזְבִּילָה אֶל הַמֶּדְבָּר, וְהוּא הַמֶּדְבָּר
מִקוֹם מַרְעָה לְצֹאן, מִצְּהַר הַר מִנִּיתִים
וְהַמֶּלֶךְ. אֶת מִיתַת נְדִיקוֹם. וְהֵם קוֹרְאִים
כֹּאן: וְהַמֶּלֶךְ עֹמֵד בְּנֶחֱל קָדְרוֹן וְכָל-

אומרים, כי הגתים הם אנשי אפי הגת.
יט) אֹתִי הִנֵּנִי - אִישׁ פִּלְשְׁתִּי גִבּוֹר חֵל,
שָׂבָא עִם אֲחָיו וְאֲנָשָׁיו לְעֹבֵד בְּחֵיל דָּוִד;
וְכִנְרָא, הַמִּקְרָה דָּוִד עַל גִּדּוֹד הַגִּתִּים
הָאֹהֶב לוֹ. וְשׁוּב עִם-הַמֶּלֶךְ - עִם אֲבִשְׁלוֹם.
כז) נִכְרִי אָתָּה - כִּי עִם אֲחֵר אָתָּה וְאִינְךָ
שׁוֹךְ לְשׁוֹם מִכְּלָה, עַל כֵּן תֹּכֵל לְשַׁבֵּת
כָּל־פֶּחַס בִּירוּשָׁלַם עִם אֲבִשְׁלוֹם. וְגַם נָלָה
אִתָּה לְמִקְוֶה - וְגַם יִכּוֹל אָתָּה לְהִיּוֹת גִּלָּה
וְדָר לְמִקְוֶה לְגַת עֵיר מוֹלֶתְךָ. וְהֵם
קוֹרְאִים: גִּלָּה אִתָּה מִמִּקְוֶה - קְלוֹמֶר:
הוּא מוֹדֵר אִתָּה מִמִּקְוֶה, וְלָמָּה תוֹסִיף
לְגַדֵּד עִמִּי אֵל אֲשֶׁר לֹא אֲדַע?

כח) תִּמּוֹל בּוֹאֶךָ - אֵד וְהֵם לֹא כִכֵּר בָּאת
אֵל. וְהֵיוֹם אֲנִי־עֹד - וְהֵיוֹם אֲנִי אֲתָה.
קְלוֹמֶר: אֲבָרִים אֲתָה לְנַעַם עִמָּנִי. וְאֲנִי
הוֹלֵךְ עַל נֶחֱלִי אֲשֶׁר אֲנִי הוֹלֵךְ - וְאֲנִי הוֹלֵךְ

וַיִּצְקוּ אֶת־אֲרוֹן הָאֱלֹהִים, וַיַּעַל אֲבִיתָר, עַד־תָּם כָּל־הָעָם לַעֲבוֹר מִן־הָעִיר. כִּי וַיֹּאמֶר הַמֶּלֶךְ לְצִדּוֹק: הֲשֵׁב אֶת־אֲרוֹן הָאֱלֹהִים הָעִיר; אִם־אֶמְצָא חֵן בְּעֵינֵי יְהוָה, וְהִשְׁכַּנִּי וְהִרְאֵנִי אֹתוֹ וְאֶת־נִוְהוֹ. כִּי וַאֲם כֹּה יֹאמֶר: לֹא הִפְצַתִּי כֶּדֶךָ — הִנֵּנִי, יַעֲשֶׂה־לִּי כַּאֲשֶׁר טוֹב בְּעֵינָיו. כִּי וַיֹּאמֶר הַמֶּלֶךְ אֶל־צִדּוֹק הַכֹּהֵן: הִרְוֹאָה אִתָּה. שָׁכָה הָעִיר בְּשָׁלוֹם, וַאֲחִימַעַץ בֶּנֶדֶד וַיהוֹנָתָן בֶּן־אֲבִיתָר, שְׁנֵי בָנָיִם אֶתְכֶם. כִּי רָאוּ, אֲנֹכִי מִתְמַהֲמָה בַּעֲרֻבוֹת הַמִּדְבָּר, עַד־בּוֹא דָבָר מֵעַמְּכֶם לְהַגִּיד לִי. כִּסּ וַיָּשֻׁב צִדּוֹק וְאֲבִיתָר אֶת־אֲרוֹן הָאֱלֹהִים יְרוּשָׁלָּם; וַיֵּשְׁבוּ שָׁם. לַיהוָה עָלָה בְּמַעֲלָה הַזֹּיתִים, עָלָה וּבֹכָה, וְרֹאשׁ לֹז חֲפוּי, וְהוּא הִלֵּךְ יַחַף; וְכָל־הָעָם אֲשֶׁר־אִתּוֹ חֲפוּ אִישׁ רֹאשׁוֹ, וַעֲלוּ עָלָה וּבָכָה. לֹא וְדָוִד הַגִּיד לֵאמֹר: אֲחִיתָפֶל בִּקְשָׁרִים עִם־אֲבִשָׁלוֹם; וַיֹּאמֶר דָּוִד: סֶכֶל־נָא אֶת־עֲצַת אֲחִיתָפֶל, יְהוָה.

יבעברות כתיב.

ב א ו ר .

בַּעֲרֻבוֹת הַמִּדְבָּר — בַּעֲרֻבוֹת יְרִיחוֹ, מִשְׁכַּן לְחַר הַזֵּיתִים וְהַלָּאָה.

ל) וְדָוִד עָלָה בְּמַעֲלָה וְחָרַץ הַזֵּיתִים — עַל צֵלַע הַר הַזֵּיתִים; וְהָיָה הַדָּבָר הַמִּדְבָּר לִירֵחוֹ. עָלָה וּבֹכָה — לְדָבָר הַמִּדְבָּר הַדָּבָר דָּוִד אֵין אֶת הַמִּזְמוֹר הַשְּׁלִישִׁי בְּסִפּוֹר תַּהֲלִים הַמִּתְחִיל: יְיָ, מַה כָּבוֹד צָרִי, בָּנִים קָמִים עָלַי וְרֹאשׁ לֹז חֲפוּי — רֹאשׁוֹ הָיָה מְכֻסָּה, עֲמוּקָה לְאוֹת צֵעֵר וְאֶבֶל, גַּם הַפָּרִסִים, הַמִּצְרִים וְהַרְמוּאִים הָיוּ עוֹשִׂים כְּאֲשֶׁר־הֵם וּמִסְתַּדִּים פְּנֵיהֶם בְּעֵת אֲבָלָם.

לֹא) וְדָוִד הַגִּיד לֵאמֹר — וְלְדָוִד הַגִּיד לֵאמֹר, וְכֵן הוּא בְּסִרְיֹם הַשְּׂבָעִים, סֶכֶל־נָא — הָסֵר, בְּשָׁל נָא; דָּוִד הַתְּרַבָּא, שָׁמַר נְאֻלִּים

הָעָם עֹבְרִים עַל פְּנֵי דָבָר הַמִּדְבָּר".
(כ) וַיִּצְקוּ — וַיִּצְקוּ הָעֲמִידִי. וַיַּעַל אֲבִיתָר — עָשִׂי מִמֶּנִּי מִדְּבָר וְגַם אֲבִיתָר עָלָה אַחֲרָיו דָּוִד מִמִּסְלֵי קִרְוֹן. עַד־תָּם כָּל־הָעָם... — וְהִשְׁכַּנִּי לִנְאֻקִּי... הָאֲרוֹן עָמַד שָׁם עַד שֶׁעָבַר כָּל הָעָם עַל פְּנֵי.

כח) הַשָּׁבוֹ... הָעִיר — הָעִיר. וְהִרְאֵנִי אֹתוֹ — אֶת־הָאֲרוֹן. וְאֶת־נִוְהוֹ — וְאֶת־מִשְׁכָּנוֹ, אֶת־הַמִּזְבֵּחַ.

כו) הִרְוֹאָה אִתָּה? — הַמִּבְּיֵן אִתָּה, כִּי נִשְׁבַּחְתֶּם בִּירוּשָׁלַם תּוֹכְלוּ לְהִבְיֵא לִי תוֹשֵׁלֶת דָּוִלָה. שְׁנֵי בָנָיִם אֶתְכֶם — (עַל זֶם תּוֹכְלוּ לְהוֹדִיעַנִי מִכָּל הַנֶּעֱשֶׂה בִירוּשָׁלַם. כח) עֲרֵכָה — מִשּׁוֹר מְכֻסָּה עֹשֶׁב וְשִׁיחִים.

הי דוד בא עד-הראש, אשר-ישתחוה שם לאלהים;
 ולקראתו חושי הארבי, קרוע בתגתו ואדמה על-ראשו.
 אמר לו דוד: אם עברת אתי והיית עלי למשא. יד ואם-
 תשוב, ואמרת לאבשלום: עבדך אני, המלך, אהיה,
 אביד ואני מאז, ועתה ואני עבדך; והפרתה לי את
 אחיתפל. לה והלוא עמד שם צדוק ואביתר הכהנים;
 כל-הדבר, אשר תשמע מבית המלך, תגיד לצדוק
 אביתר הכהנים. יי הגהשם עמם שני בגיהם: אחימעז
 ויהונתן לאביתר; ושלחתם בידם אלי כל-דבר
 תשמעו. יי ויבא חושי, רעה דוד, העיר; ואבשלום
 וירושלם:

טז.

א ודוד עבר מעט מהראש, והנה ציבא, נער מפיכשת.

חסר יי.

ב א ור.

לד) ואם-העיר תשוב... - אבל אם
 תשוב ירושלמה, ותרצה בקבר נאמן
 לאבשלום, והוא נאמן בך, תוכל לקבא לי
 תועלת גדולה; כי ספר בקמתך את עצת
 אחיתפל. עבדך אני, המלך, אהיה - אני
 רוצה להיות לך לעבד נאמן. עבד אביד
 (א) ואני מאז - זה ימים רבים הייתי עבד
 לאביד. ועתה (א) ואני עבדך - אבל עתה
 הנני לך לעבד וישני כוונות מיתרים.

לז) רעה וירשו דוד - רעהו וינעצו של
 דוד. ואבשלום יבוא ירושלים-בשאלום
 היה קרוב בבר לבוא ירושלמה.

א) עבר מעט מהראש - מראש הר
 בתימים, ששם נפגש עם חושי. נער מפיכשת-

ים במעשיו בעצת אחיתפל המוכה

בא עד הראש - עד ראש הר
 שמשם תראה כל ירושלים לעין
 אשר ישתחוה שם לאלהים -
 היה רגיל להשתחוות לאלהים למראה
 הנהגה מרחוק. הארכי - והוא שם
 על גבול שקט אפרים (יהושע טז. ב.)
 ימים מוסיפים אחרי. הארכי - רעה
 (לז). קרוע וקרוע בתגתו - לבוש
 קרועה. ואדמה על-ראשו - לאות
 גלות בצערו של דוד.

אם עברת - אם תעבד. והיית
 עלי למשא - כי היה חושי, וקו וחסר.

ה וּבֹא הַמֶּלֶךְ דָּוִד עַד-בְּחוּרִים; וַהֲנֵה מִשֶּׁם אִישׁ יָדַע
מִמִּשְׁפַּחַת בֵּית-שְׁאוּל, וּשְׁמוֹ שִׁמְעִי בֶן-נֹרָא, יָצָא
וּמִקָּלָל. וַיִּסְקַל בְּאַבְנִים אֶת-דָּוִד וְאֶת-קָל־עַבְדֵי הַמֶּלֶךְ
דָּוִד; וְכָל-הָעָם וְכָל-הַגְּבֻרִים מִיָּמִינוֹ וּמִשְׁמָאלוֹ. וַיִּכְהֲאוּ
שִׁמְעִי בְקָלָלוֹ: אֵאָצָא אִישׁ הַדְּמִים וְאִישׁ הַבְּלִיעַל! הִשְׁ
עֲלֹךְ וַהֲנֵה כֹל דְּמִי בֵית-שְׁאוּל, אֲשֶׁר מָלְכָתָ תַּחְתָּיו, וַיִּ

*וּלְהֵלֶם כְּתִיב. *תַּחְתּוֹ כְּתִיב.

באור.

עבדו של משיבשת. צמד חמרים זוג חמרים
צמודים וקשורים זה לזה. חבוסים - שאצפים
קשירים עליהם לרכיבה. צמוקים - סלות
ענבים ובישים. ומאח קנין - מאח סלות
האנים והשות; ובמקום אחר (שמואל א' כ"ה
י"ח) קורא לקן הסחיב: ד ב' ל'ס. גבל קין -
נאד ונשק של עורו מלא יי'.
(ב) לאכל הנערים - לאכל בעד הנערים;
עבדי המלך; ואמר זאת דרך פבוד; וכן:
ותתנה לנערים... (שמואל א' כ"ה, כ"ז).
(ג) בראר הקין - משיבשת בן יונתן. הגה
היוצא יושב בירושלם... ממלכות אבי-

את-המלוכה ביד אבשלום בנה; והנה ברעתך. כי
 ימים אתה. ויאמר אבישי בן-צרויה אל-המלך:
 וקלל הכלב המת הזה את-אדני המלך? אעברה-נא
 רח את-ראשו. ויאמר המלך: מה-לי ולכם. בני צרויה?
 קלל, כי יהנה אמר לו: קלל את-דוד — ומי יאמר:
 עשיתה בן. ויאמר דוד אל-אבישי ואל-כל-עבדיו:
 בני, אשר-יצא ממעי, מבקש את-נפשי; ואף ביעתה
 הומיני — הנחו לו וקלל, ביעתה אמר לו יהנה. יב אולי
 יהנה בעיני; והשיב יהנה לי טובה, תחת קללתו היום.
 ויגלה דוד ואנשיו בדרך; * ושמעי הלך בצלע ההר
 תו, הלוד וקלל, ויסקל באבנים לעמתו. ועפר בעפר.
 המלך וכל-העם אשר-אתו עיפים; וינפש שם.

טו ואבשלום וכל-העם איש ישראל באו ירושלם;
 תפל אתו. מו ויהי כאשר בא חושי הארבי, רעה דוד,
 אבשלום, ויאמר חושי אל-אבשלום: יחי המלך! יחי
 ד! ויאמר אבשלום אל-חושי: זה הסדך את-הרעה?

* כי כתיב. * וכי כתיב. * בעוני כתיב. * פסקא באמצע פסוק.

ב א ו ר

להתרעם על בן הומיני הזה, שיש לו סבה
 לשנא אותי. בעיני — ובעיניו בצערי
 ובשפלותי.

(י) ויסקל באבנים (לעמתו) — לעמתו
 וינסת. ועפר — ועפר, פעלו. ועפר
 בעפר — ובן עפר עליהם. ויבא המלך —
 לעיר בחורים. וינפש — נח.

טו ואבשלום וכל-העם איש ישראל —
 בסרגום השקדים אין המלה הקסם.

(י) זה הסדך את-הרעה? — וסדך=אחבה

היחסת אבנר ואיש בשת ובחשבת
 ח שאול מלכך מפוכשת וראה להסן
 א ח-טו. בדי שלא יהיו עוררים
 א המלוכה ממשפחת שאול; על כן
 עליו ואת הרעה מביתו. והנה
 ד — והנה באה הרעה עליך ממקום
 על-לך. ברעתך-דרעה הראויה לך.
 גה וקלל — וקללני כהפצו. ויאמר
 דוד בעבא רצון ויחשפילני ולעצמי.
 ואף ביעתה בן-הומיני ואיד איכל

לָמָּה לֹא--הִלַּכְתָּ אֶת--רִעֶךָ ? יח וַיֹּאמֶר חוּשִׁי אֶל--אֲבִשֶׁן
 לֹא, כִּי אֲשֶׁר בָּחַר יְהוָה, וְהָעָם הָזֶה, וְכָל-אִישׁ יִשְׂרָאֵל --
 אֶהְיֶה, וְאַתָּה אָשִׁב. יט וְהַשְׁנִיתָ, לָמִי אָנִי אֶעֱבֹד ? הֲלוֹא לְ
 בָנִי ; כַּאֲשֶׁר עָבַדְתִּי לִפְנֵי אָבִיד, בֶּן אֶהְיֶה לְפָנֶיךָ.
 כ וַיֹּאמֶר אֲבִשָׁלוֹם אֶל--אֲחִיתָפֶל : הִבֵּי לָכֶם עֲצָה, כִּי
 נַעֲשֶׂה. כא וַיֹּאמֶר אֲחִיתָפֶל אֶל--אֲבִשָׁלוֹם : בּוֹא אֶל--פֶּלִי
 אָבִיד, אֲשֶׁר הֵנִיחַ לְשִׁמּוֹר הַבָּיִת ; וְשָׁמַע כָּל--יִשְׂרָאֵל, כִּי
 נִבְאָשְׁתָּ אֶת--אָבִיד, וְחִזְקוּ יָדָיו כָּל--אֲשֶׁר אִתָּךְ. כב
 לְאֲבִשָׁלוֹם הָאֵהָל עַל-הַגֹּג ; וַיָּבֹא אֲבִשָׁלוֹם אֶל--פֶּלִי
 לְעִינָיו כָּל--יִשְׂרָאֵל. כג וַעֲצַת אֲחִיתָפֶל, אֲשֶׁר יַעַן בָּנֵי
 הָהֶם, כַּאֲשֶׁר יִשְׁאַל--אִישׁ בְּדַבַּר הָאֱלֹהִים ; בֶּן כָּל--גֵּזֶר
 אֲחִיתָפֶל, גַּם-לְדָּוִד גַּם-לְאֲבִשָׁלוֹם.

יז.

א וַיֹּאמֶר אֲחִיתָפֶל אֶל-אֲבִשָׁלוֹם : אֲבַחֲרָה-נָא שְׁנַיִם-עַ
 אֶלֶף אִישׁ, וְאֶקְיָמָה וְאֶרְדָּפָה אַחֲרֵי--דָּוִד הַלֵּילָה. כ וַיֹּאמֶר
 יָלֵא כְתִיב. *אִישׁ קָרִי. *וְלֹא כְתִיב.

ב א ו ר.

הוא זה היה אהבהך ואמונתך לדוד רעך ?
 את הרעך - עם הרעך.
 יח) אשר בחר יי וְהָעָם - כאשית עלי
 להבנע לפני רצון כל העם.
 יט) והשנית למי (אני) אעבד ? הלא
 לפני בני-ושנתי הן לא איש זר בא לשבת
 על כסא דוד רעי, כי אם בני יורש העצר.
 כא) נבאשתי את-אבדך - נהיית שנוא
 לאבדך, ולא חובל עוד להשלים עמו.
 יחזקו ידי... - כי עשה יראים הם, שמא
 חשלים עם אבדך, ואז יעשו קשה
 מרדס במקדך. ובהסמךיון הנני הן
 היורדוס מספר, כי לקיחת הסמךיון
 הנשים, של המקדך בארצות המקדש
 נותנת את סוכות על כסא המלוכה
 כב) על-הגג - בג בית המקדך, וכן
 רצה דוד את בתי-שבע מתרצת (קל)
 י"א ב'). לעיני כל-ישראל - בה נהג
 נבואת נתן מבוא (למעלה י"ב, י"ב).
 א) וארדפה... הלילה - עוד כל

עָלֶיהָ וְהוּא יִגַּע וְרָפָה יָדָיו, וְהַחֲרַדְתִּי אֹתוֹ, וְגַם כָּל-הָעָם
 אֲשֶׁר-אִתּוֹ; וְהָבִיתִי אֶת-הַמֶּלֶךְ לְבָדּוֹ. י וְאֲשִׁיבָה כָּל-הָעָם
 אֵלָיו; בְּשׁוּב הַכֹּל, הָאִישׁ אֲשֶׁר-אַתָּה מִבְקֵשׁ, כָּל-הָעָם יִהְיֶה
 שָׁלוֹם. י וַיִּישַׁר הַדָּבָר בְּעֵינֵי אַבְשָׁלוֹם, וּבְעֵינֵי כָל-זִקְנֵי
 יִשְׂרָאֵל; הַיָּאמָר אַבְשָׁלוֹם: קָרָא נָא גַם לְחוּשֵׁי הָאֲרָבִי,
 וְנִשְׁמָעָה מִה־כִּפְיוֹ גַּם-הוּא. י וַיָּבֹא חוּשֵׁי אֶל-אַבְשָׁלוֹם, וַיֹּאמֶר
 אַבְשָׁלוֹם אֵלָיו לֵאמֹר: בְּדָבָר הַזֶּה דָּבָר אֲחִיתָפֶל, הִנֵּשֶׁשׂה
 אֶת-דָּבָרוֹ, אִם-אֵין? אַתָּה דָּבָר. י וַיֹּאמֶר חוּשֵׁי אֶל-
 אַבְשָׁלוֹם: לֹא-טוֹבָה הָעֲצָה, אֲשֶׁר-יַעֲזֹב אֲחִיתָפֶל בַּפֶּעַם הַזֹּאת.
 י וַיֹּאמֶר חוּשֵׁי: אַתָּה יִדְעָתָּ אֶת-אַבְדֶּיךָ וְאֶת-אַנְשָׁיו, כִּי גִבֹרִים
 הֵמָּה, וַיֹּמְרִי נֶפֶשׁ הֵמָּה, בְּרוֹב שְׂכֹל בַּשָּׂדֶה; וְאַבְדֶּיךָ אִישׁ

בְּאִוֶּר.

אָחֵר אַתָּה מִבְקֵשׁ, וְכָל הָעָם יִהְיֶה שָׁלוֹם.
 (ה) קָרָא נָא - וּבְחֶרְגוֹם הַשְּׂכָמִים:

הַרְאֵנוּ נָא. מִה־כִּפְיוֹ גַּם-הוּא - וְיִסָּה גַם
 בְּסִיּוֹ מִה־יֹאמֶר הוּא לַעֲצָה זוֹ.

(ח) בְּרוֹב שְׂכֹל בַּשָּׂדֶה - בְּדָבָר, שֶׁהֲרִי
 אֶת גִּיּוֹרֵי הַקִּטְמִים, וְאֵין הוּא מִתְמַרְמֵר מֵאֲדָ-
 וּכְחוֹ. וְגַדֵּל שְׂכָמָם; וְיִגְדָּאֵי לֹא יִגְסוּ מִסֶּנֶן
 אֲנָשִׁיךָ, אֵלָּא יַעֲמִרוּ נִגְדָם וַיִּלְחֲמוּ בָהֶם.
 וְאַבְדֶּיךָ אִישׁ מִלְחָמָה - זָבוֹד מִנְסָה וְיוֹדֵעַ
 סִדְקִים מִלְחָמָה. אֲבָל אֲחִיתָפֶל יָדַע אֶת
 נֶפֶשׁ דָּוִד הַנִּרְעָשָׁה וְהַנִּצָּשָׁה עִסָּה, וְחָבִין
 כִּי לֹא יִחַל לִבְקֵשׁ קִעַת עֲצָה וּיִכְבֹּדָה
 לְמִלְחָמָה. וְלֹא יִלִּין אֶת-הָעָם-עִם הָעָם,
 וְעַל כֵּן אֵין כָּל תּוֹשֶׁלֶת בַּעֲצַת אֲחִיתָפֶל, כִּי
 לֹא יִמָּצְאוּ אֶת אַבְדֶּיךָ, וְלֹא יִיכָלוּ לְהִרְגוֹ;
 וְלַעֲשֹׂת זֹאת הִנֵּה סָבָה נְדוּלָה נִשְׁקָפֶת לָךְ.
 אִם תַּעֲשֶׂה בְּדָבָר הַזֶּה, קָמוּ שְׂכָמֵיךָ מִבְּעָר:

הוּא, קָמוּ שְׂכָמֵיךָ לְהִרְגֶנּוּ וְלִמָּצָא עֲצָה מִה
 לַעֲשׂוֹת.

(ב) וְרָפָה יָדָיו-מֵרֵב עֲשֶׂר וְדָבָן לֵב.
 (ג) וְאֲשִׁיבָה כָּל-הָעָם - אֲשֶׁר עִם דָּוִד.
 אֵלָיו, כִּי לִמְרָאָה הִמָּחֶה הַנְּדוּל, אֲשֶׁר עָמִי
 נִשְׁוֹב אֶת דָּוִד וַיַּעֲבְרוּ אֵלָיו. בְּשׁוּב הַכֹּל
 וּמִלְבָּדוֹ הָאִישׁ אֲשֶׁר-אַתָּה מִבְקֵשׁ-וְכַאֲשֶׁר
 יָשׁוּב אֵלָיו כָּל הָעָם מִלְּבַד דָּוִד, שֶׁאַתָּה
 מִבְקֵשׁ אֶת נֶפֶשׁוֹ, בְּדִי לְרִשְׁתָּ בְּסָאוֹ. וְנִשׁ
 קוֹרָאִים בָּאֵן: בְּמֹזוֹת הָאִישׁ... כָּל-הָעָם
 יִהְיֶה שָׁלוֹם - אֵין יִהְיֶה כָּל הָעָם בְּשָׁלוֹם
 עָמִיד, וְנִפְרִיד לְמִלָּךְ עֲלֵיהֶם; מִה שְׂאוֹן כֵּן
 אִם יִהְיֶה צָרָה לְהִשְׁמִיד אֶת דָּוִד וְאֲנָשָׁיו יִסָּה,
 כִּי אֵין יִתְמַרְמְרוּ עֲלֵיךָ רַבִּים מִן הָעָם,
 שֶׁקִּרְבֵּיהֶם יִפְלוּ בְּמִלְחָמָה. וְנוֹסֵחַ הַשְּׂכָמִים
 כָּאֵן שׁוֹנֶה לְמִמָּרָה מִנוֹסְחָיו; וְאֲשִׁיבָה...
 בְּשׁוּב הַכֹּל אֶל אִישׁוֹ; אֲדָּ נֶפֶשׁ אִישׁ

מלחמה, ולא ילין את־הָעַם. ט הִגָּה עָתָה הוּא־נִחָבָא בְּאַחַת
הַפְּחָתִים, אוּ בְּאַחַד הַמְּקוֹמֹת; וְהָיָה כְּנֹפֶל בָּהֶם בַּתְּחִלָּה,
וְשָׁמַע הַשֹּׁמֵעַ וַאֲמַר: הִיטָה מִנִּפְחָה בָּעַם, אֲשֶׁר אַחֲרֵי אֲבִשְׁלָם.
י וְהוּא גַם־בֶּן־חִיל, אֲשֶׁר לָבּוּ בְּלֵב הָאֲרִיָּה, הַמָּס יָמָס; בִּי־
יָדָע כָּל־יִשְׂרָאֵל, בִּי־גִבּוֹר אֲבִיךָ וּבִנִי־חִיל, אֲשֶׁר אָתּוּ. יא בִּי
יַעֲצָתִי: הָאֵסַף וְאֵסַף עָלֶיךָ כָּל־יִשְׂרָאֵל, מִדָּן וְעַד־בְּאֵר שָׁבַע,
כְּחוֹל אֲשֶׁר־עַל־הַיָּם לָרֹב; וּפְנִיךָ הַלְּכִים בְּקָרֵב. יב וּבָאנוּ
אֵלָיו בְּאַחַד הַמְּקוֹמֹת, אֲשֶׁר נִמְצָא שָׁם, וְנַחֲנוּ עָלָיו, כֹּאֲשֶׁר
יָפַל הַטַּל עַל־הָאֲדָמָה; וְלֹא־נֹתַר בּוֹ וּבְכָל־הָאֲנָשִׁים אֲשֶׁר־

בַּאֲחַת כְּתִיב.

בַּאֲוֹר.

דָּוִד וְגִבְרִיּוֹ הַמַּעֲשִׂים. וּפְנִיךָ הַלְּכִים רָחַב
שְׂמוֹת לִיג טו. קָרֵב - הַתְּנַשּׁוֹת מִלְחָמָה.
וּפְנִיךָ הַלְּכִים בְּקָרֵב - וְאַתָּה בְּעֶצְמְךָ תִּלָּךְ
בְּרֹאשׁ שֵׁם הַמִּלְחָמָה, כִּדְבִי לְעִירֵי רֵיחַ גְּבוּרָה
בְּקָרֵב הָעַם. וְהַשְׁבָּעִים וְהַתְּנַשּׁוֹת קוֹרְאִים:
בְּקָרֵב. חוּשִׁי יָדַע, כִּי אֲבִשְׁלָם אֵינוֹ גִּבּוֹר
מִלְחָמָה, וּבְעֶמְדוֹ בְּרֹאשׁ שֵׁם רֵב בְּלִתִּי מִסְדֵּר
וּמִלָּךְ לַמִּלְחָמָה, לֹא יִכָּל לַעֲמֹד בִּפְנֵי אֲנִשִּׁי
דָּוִד, הַמַּעֲשִׂים אֲמָנִים בְּמִסְפָּרָם, אֲכָל הֵם
גִּבּוֹרִים וּמְנַסִּים וּבְנֵי־אִים בְּתַבְסִיטֵי מִלְחָמָה,
וּבְרֹאשֵׁם שֵׁר הַצָּבָא יוֹאָב, זֶה הַגִּבּוֹר
הַמִּלָּךְ בְּנִצְחֹנוֹת; וְלִפְנֵיךָ יַעֲקֹב, כִּי אֲבִשְׁלָם
בְּעֶצְמוֹ תִּלָּךְ בְּמִלְחָמָה, לְמַעַן יָפַל יָחַד עִם
מַסְלַת מִתְּנָהוּ; מִה שְׂאִין בֶּן אִם יִשְׂרָאֵל
בִּירוֹשָׁלַיִם, כִּי אִין גַּם אַחֲרֵי מַסְלַת מִתְּנָהוּ
וְאֵסַף אֵלָיו עֵיד עִם בִּב, וְיִסְרֹף לַעֲמֹד בְּרֹאשׁ
הַמָּדָר, וְיִי יוֹדַע אַחֲרֵית הַדְּבָרִי.

יב וְנַחֲנוּ - וְנִקְוֶה נִיחָם, עִיר עֲבָר מִתְּנָהוּ.
וְנַחֲנוּ עָלָיו - וְנַחֲנוּ נִיחָם, כְּלוֹמֵר: נִחָה
עָלָיו מִסְבִּיב. כֹּאֲשֶׁר יָפַל הַטַּל... אֲנִיחָנוּ

ט פָּחַת - וּבְכַפִּים: פָּחַתִּים בּוֹר.
הִגָּה הוּא נִחָבָא... - וְהַמִּלְחָמָה תִּהְיֶה אֲדָּ
בִּין אֲנִשִּׁי וְאֲנִשִּׁי. וְהָיָה כְּנֹפֶל בָּהֶם
בַּתְּחִלָּה - אִם יָבִי גִבּוֹרֵי אֵת אֲנִשִּׁי, וְהֵם
וְהֵם תִּלָּלִים בַּתְּחִלָּת הַמִּלְחָמָה. וְשָׁמַע
הַשֹּׁמֵעַ וַאֲמַר... - אִין נִצָּח מִהֵרָה הַטַּל. כִּי
גִבּוֹר אֲנִשִּׁי מִנִּפְחָה גְּדוּלָּה לִפְנֵי אֲנִשִּׁי דָּוִד.
י וְהוּא וְהִי וְהִי גַם־בֶּן־חִיל וְאוֹתוֹ הַשֹּׁמֵעַ
אֲפִילוֹ אִם וְהָיָה בֶּן טַל וְאִיִּין לֵב בְּאֵרִי,
גַּם הוּא וְהֵם מִרְבַּ פָּחַת. כִּי־יָדָע כָּל־
יִשְׂרָאֵל... - וְיִי יוֹדַע אִם לֹא וְנָבִי אוֹתָךְ
וְנִשְׁכִּיבֵי אֵל דָּוִד מִלָּכֶם הַגִּבּוֹר.

יא בִּי יַעֲצָתִי - עַל בֶּן הַיָּמִין מִנִּפְחָה אַחֲרָת.
הָאֵסַף וְאֵסַף עָלֶיךָ וְאֵלֶיךָ כָּל־יִשְׂרָאֵל -
חוּשִׁי הַשְׁכִּיל לְהִלְכִים לְאֲבִשְׁלָם, כִּי אִם
יַעֲשֶׂה בְּעֶצְמוֹ, וְנִצָּח אֵת דָּוִד וְאֲנִשִּׁי בְּלִי
שׁוֹם דָּפֵק; וּבְאַחֲרֵית חֶשֶׁב אֲדָּ לְחָזוֹת אֵת
הַמִּלְחָמָה לְנִפְחָה. עַד שְׁיִכָּל דָּוִד לְהַתְּחַנֵּן
וְלִהְיוֹת אֵת עֲצָמוֹ לַמִּלְחָמָה. כְּחוֹל אֲשֶׁר־
עַל־הַיָּם לָרֹב - וְאִין הָלָא וְנִצָּח בְּנֵי־אִי אֵת

אתו, גם-אחר. יי ואם-אל-עיר ואסף, והשיאו כל-ישראל
אל-העיר ההיא חבלים; וסחבנו אתו עד-הנחל, עד אשר-

באור.

בעיר בצורה. והשיאו - והפעיל ממקור
גשמי, פניו ונישאו וקראו, חבלים -
עבותים, שנוי פרקל כפופים בראשיהם, והיו
זורקים אותם למעלה ומאחזים את הניזם
בקצות החימה, לאחר ששרצו בה פרצים;
ואז היו מושכים את החבלים בחזקה

ובסוף את עין כל הארץ, כשל זה סבבה
את פני כל הארמה. ולא נותר - וניתיה
הפעיל ממקור יתר ולא נשאר ממנו
ומכל אנשיו גם אחר, כי בקל גבורתו לא
יוכל לעמוד נגד כל העם.
(ג) ואם-אל-עיר ואסף - ואם יסגר

הזב שבול בשדה (פסוק ח').

ונקא היא, כלומר: נלקחנה כלי עמל רב.
צורר - אכן קטנה. עד אשר-לא-נמצא
נימצאו שם גם-צורר-עד אשר לא תשאר
מן העיר אפילו אכן קטנה, כי נתרבה עד

החרסים אותה מעט ומעט מפילים אותה אל
החריו, שמסביב לה. וסחבנו אותה -
ונפתרנו השבקים: אותה את הסבצר
נקל אשר בו אל החריו הקרוב; ולשון

לא--נמצא שם נס--צדור. יי ויאמר אבשלום וכל--איש
ישראל: טובה עצת חושי הארצי מעצת אחיתפל; * ויהנה
צנה להפך את-עצת אחיתפל הטובה, לבעבור הביא יהנה
אל-אבשלום את-הרעה.

טו ויאמר חושי אל--צדוק ואל-אביתר הכהנים: כזאת
וכזאת יעץ אחיתפל את-אבשלום ואת זקני ישראל, וכזאת
וכזאת יעצתי אני. טז ועתה, שלחו מהרה והגידו לדוד לאמר:
אל-תלך חלילה בערבות המדבר, וגם עבור תעבור; פן
יבלע למלך ולכל-העם אשר אתו. יז ויהונתן ואחיהמנען
עמדים בעין-רגל, והלכה השפחה והגידה להם, והם ילכו
והגידו למלך דוד; כי לא יוכלו להראות לבוא העירה.

* פסקא באמצע פסוק. * בעברות כתיב.

ב א ו ר .

טז בערבות המדבר-בלומר: בערבות
יריחו; הערבה, שבין יריחו ובין הירדן.
וגם עבור תעבור- ס דף את הירדן.
פן יבלע למלך - נפלע- השחתו פן יצא
נגז וסכנה למלך, אם ישאר עוד על שפת
הירדן הפעקבית. חושי פסד, שמא יטה עוד
אחיתפל את לב אבשלום לעשות בעצתו.
יז עין-רגל - מעין מדרום לירושלים
וקרוב לה נראה מלכים א, א, טו. והלכה
השפחה - של אביתר, או של צדוק, אל
המעין, באמחל לשאב מים. ילכו - היו
הולכים. כי לא יוכלו להראות בירושלים,
שלא לעורר עליהם חשד של רגול, אך
אבותיהם, צדוק ואביתר, לא היו חשודים
בשיני אבשלום; גם משרתם הבכורה, משרת
כהנים גדולים, הגנה עליהם.

היסוד. חושי ידע לתפש את לב אבשלום
הנלחב, הגאה וכל חצת, בסגנון נאמאי, כי
נאסף אליו את כל ישראל, בחול אשר על
הים לרבי, ונחני על דוד ואנשיו. בפאשר
יפל הטל על הארצה, ואת חומת העיר
יסחבו בחקלים, עד אשר לא נמצא שם גם
צדור, ועם זה תחליק אליו באמרי תנף.
כי פניו, פני מלך צעיר ונבחר, ילכו בקרב;
ואבשלום, הרובה אחר הבכור, מצא, כי
אמנם, טובה עצת חושי הארצי מעצת
אחיתפלי (ייד).

יז עצת אחיתפל הטובה - כי באמת
היו דוד ואנשיו גשת הביא גרמיט ורפי
יבנם: ולו רבה אחריהם בראש פתנה ודחור
של שנים עשר אלף איש, הנה מחירר את
אנשי דוד, והורג את דוד על נקלה.

יח וַיֵּרָא אֹתָם גִּעֵר, וַיִּגַּד לְאַבְשָׁלָם; וַיִּלְכוּ שְׁנֵיהֶם מִהֵרָה, וַיָּבֹאוּ
 אֶל־בֵּית־אִישׁ בְּבַחֲרִים, וְלוֹ בָּאָר בַּחֲצֹרוֹ, וַיֵּרְדּוּ שָׁם.
 יט וַתִּקַּח הָאִשָּׁה וַתַּפְרֹשׁ אֶת־הַמָּסָךְ עַל־פְּנֵי הַבָּאָר, וַתִּשְׁטַח
 עָלָיו הַרְפוֹת; וְלֹא נֹדַע דְּבָר. כ וַיָּבֹאוּ עֲבָדֵי אַבְשָׁלֹם אֶל־
 הָאִשָּׁה הַכֹּהֵנֶת וַיֹּאמְרוּ: אַיִה אַחִימֶעֶץ וַיְהוֹנָתָן? וַתֹּאמֶר לָהֶם
 הָאִשָּׁה: עֲבְרוּ מִיבֹל הַמַּיִם; וַיִּבְקְשׁוּ וְלֹא מָצְאוּ, וַיָּשֻׁבוּ
 יְרוּשָׁלָּם. כא וַיְהִי אַחֲרֵי לָכֶתֶם, וַיַּעֲלוּ מִהַבָּאָר, וַיִּלְכוּ וַיִּגְדּוּ
 לַמֶּלֶךְ דָּוִד; וַיֹּאמְרוּ אֶל־דָּוִד: קוּמוּ וַעֲבְרוּ מִהֵרָה אֶת־הַמַּיִם,
 כִּי־קָכָה יַעַץ עֲלֵיכֶם אַחִיתֹפֶל. כב וַיָּקָם דָּוִד וְכָל־הָעָם אֲשֶׁר
 אִתּוֹ, וַיַּעֲבְרוּ אֶת־הַנָּדָן; עַד־אוֹר הַבֹּקֶר, עַד־אֶחָד לֹא נִעְדָּר,
 אֲשֶׁר לֹא־עָבַר אֶת־הַנָּדָן.

כג וַאֲחִיתֹפֶל רָאָה, כִּי לֹא־נִעֲשְׂתָה עֲצָתוֹ, וַיַּחֲבֹשׂ אֶת־
 הַחֲמֹר, וַיָּקָם וַיֵּלֶךְ אֶל־בֵּיתוֹ אֶל־עִירוֹ, וַיֵּצֵא אֶל־בֵּיתוֹ וַיַּחֲנֹק;
 וַיָּמָת וַיִּקְבֹּר בְּקִבְרֵי אָבִיו.

כד וַדָּוִד בָּא מִהַנִּימָה; וַאֲבִשָׁלָם עָבַר אֶת־הַנָּדָן, הוּא

ב א ור .

כ (כ) מִיבֹל — מִמְקוֹר כָּל־עֲצוֹר בָּם.
 כמִשְׁחָל מִיטב; וַלְבַשְׁת גּוֹנוֹתָי שְׂרָשָׁא
 כמִבֹּל, כַּעֲרֵבִית: בָּאָר שְׁמִימִיו מִנְעָמִים.
 כמִיבֹל הַמַּיִם — פֶּלֶא הַמַּיִם.
 כא(כא) וַעֲבְרוּ מִהֵרָה אֶת־הַמַּיִם — אֶת הַנָּדָן.
 כב(כב) עַד־אֶחָד — וַאֲחָדוֹ. לֹא נִעְדָּר —
 לֹא חָסַר.

כג(כג) וַאֲחִיתֹפֶל רָאָה... — וַיִּדַּע, כִּי עֲשָׂה
 וַיִּשְׁאַר דָּוִד מֶלֶךְ לְעַמּוֹ, וַאֲזַי וַיִּשְׁפֹּט אוֹתוֹ מִשְׁפֹּט
 מֶלֶךְ כְּמוֹכָר בְּמִלְכּוֹ, עַל כֵּן חָסַר לְשׁוֹלֵם יָד
 בְּנִפְשׁוֹ. וַיֵּצֵא אֶל־בֵּיתוֹ — הוּא צִוָּה לְבָנִי
 בֵּיתוֹ אִיד לְחַלֵּק אֶת יְדָסָיו בֵּינֵיהֶם. וַיַּחֲנֹק —

יח(יח) וַיִּלְכוּ שְׁנֵיהֶם מִהֵרָה — הֵם הַקִּנְיָנוֹת.
 כב(כב) בְּנֵי הַרֵץ הַשִּׁדְרָה, וַמִּהֵרָה לְהַסְתֵּר.
 כג(כג) אֶל־בֵּית־אִישׁ בְּבַחֲרִים — שְׁנֵיהֶם אַחֲרֵי דָוִד.
 כד(כד) בָּאָר — בּוֹר־סִידָה, שֶׁהָיָה מְשֻׁמֵּשׂ מִקִּנְיָנָה לְמִי
 וְשָׁמִים, וְכִימֵי הַמָּוֶז אֵין מַיִם בְּבוֹרוֹת עַל פִּי
 הַרְבֵּוֹ, וְהֵם מְשֻׁמֵּשִׁים לְמָקוֹם מְחֻבָּא, וְלִפְעָמִים
 גַּם לְבֵית כָּלָא נֹרָא בְּרָאשִׁית לִיזָּה לִיזָּה.

יט(יט) הַמָּסָךְ — מִכְסֵּה, סָדֵן. עַל־פְּנֵי
 הַבָּאָר — עַל פִּי הַבָּאָר. וַתִּשְׁטַח — פִּוְרָה.
 כ(כ) רְפוֹת — נִרְסִין; שְׁעוּרִים, שְׁשׂוּרִים אוֹתָן בְּמִים
 וְכוֹתִשִׁים בְּמִדְקֻשָּׁתָהּ לְהַסִּיר מִהֶן אֶת הַלְּחָדָן.
 כא(כא) וַאֲחָדוֹ בְּדִ מְנַפְשִׁים אוֹתָן בְּשָׁמֶשׁ.

וְכָל-אִישׁ יִשְׂרָאֵל עִמּוֹ. כֹּה וְאֵת-עַמְּשָׂא שֵׁם אֲבִשָּׁלָם תַּחַת
 יוֹאֵב עַל-הַצָּבָא; וְעַמְּשָׂא בֶן-אִישׁ, וְשֵׁמוֹ יִתְרָא הַיִּשְׂרָאֵלִי,
 אֲשֶׁר-כָּא אֶל-אֲבִינָה בַת-נָחֵשׁ, אַחֲזֵת צְרוּיָה, אִם יוֹאֵב. כִּי וַיִּסְחָן
 יִשְׂרָאֵל וְאֲבִשָּׁלָם אֶרֶץ הַגִּלְעָד. כִּי וַיְהִי כִבּוּא דָּוִד מִחֲנִינָמָה;
 וְשָׂבִי בֶן-נָחֵשׁ מֵרֶבֶת בְּנֵי-עַמּוֹן, וּמִכִּיר בֶן-עַמְיָאֵל מֵלֹא
 דָּבָר. וּבְרֹזִלִי הַגִּלְעָדִי מֵרִגְלִים, כֹּה מִשְׁכָּב וּסְפּוֹת וְכָלִי יוֹצֵר,
 וְחַטִּים וְשַׁעֲרִים וְקַמָּח וְקָלִי; וּפּוֹל וְעַדְשִׁים וְקָלִי. כִּסּוּדָבֶשׁ
 וְחִמָּאָה, וְצֹאן וּשְׁפּוֹת בָּקָר הִגִּישׁוּ לְדָוִד וְלָעָם אֲשֶׁר-אֵתוֹ
 לֶאֱכֹל; בִּי אָמְרוּ: הָעָם רָעַב וְעָיָה וְצָמָא בְּמִדְבָּר.

יח.

א וַיִּפְקֹד דָּוִד אֶת-הָעָם אֲשֶׁר אֵתוֹ; וַיִּשְׂם עֲלֵיהֶם שָׂרֵי

ב א ו ר.

בְּאֶרֶץ הַגִּלְעָד.

תָּלָה אֶת עַצְמוֹ וְנָחֵק.

כח) וְהִבִּיאֻּם מִשְׁכָּב — מַצֵּעִת לְשִׁכָּב
 עֲלֵיהֶם. וּסְפּוֹת — מִטּוֹת לְשִׁכָּת וְלִשְׁכָּב עֲלֵיהֶן.
 וְכָלִי יוֹצֵר — מְדֻרֹת לְבִשָּׁל בָּהֶן. וְקַמָּח
 וְקָלִי — גִּרְעֵי חֲבוּאָה קְלוּסִים וְצִלּוּסִים בָּאֵשׁ.
 וְעַדְשִׁים וְקָלִי — וּפּוֹלִים קְלוּסִים, בָּמֹו
 הַמִּדְבָּר אֲצִלָּנוּ, שֶׁהֵיוּ מְבַשְּׁלִים אוֹתָם בָּמֵם;
 וְנִשְׁ שֶׁהֵיוּ מַעֲרָבִים בָּהֶם מַעַט דָּבֶשׁ וְשֶׁמֶן
 וְנֵת. וּבְחֲרָגִים הַשִּׁבְעִים נִשְׁמַט, וְקָלִי, שֶׁשִּׁסָּח
 הַפִּסְקִי, וְאַחֵר "מִשְׁכָּב" בָּא שָׁם; וּמִרְבָּדִים.
 כט) וּשְׁפּוֹת בָּקָר — וְכִינֹת עֲשׂוּיֹת
 מִחֶלֶב בָּקָר.

א) וַיִּפְקֹד דָּוִד אֶת-הָעָם — הַתְּבִינָן
 אֲלֵיהֶם אִם הֵם מְעִינִים הַיָּסָב וְעֲרֻכִּים
 לְמַלְחָמָה. שָׂרֵי אֲלָפִים — בָּשָׂא דָּוִד לְמַחֲנֵים

כח) בֶּן-אִישׁ — וְנָחֵק. יִתְרָא הַיִּשְׂרָאֵלִי —
 וּבְדָבָרֵי הַנִּמִּים א' (כ) ט"ו: יִתְרָא הַיִּשְׂרָאֵלִי,
 שֶׁהָיָה אוֹלִי מִנְּבִיעַ וְשִׁמְעָאֵל; וְהַשִּׁבְעִים קָרְאוּ
 בָּאֵן: יִתְרָא הַיִּשְׂרָאֵלִי, בְּלֹמַר: מַעֲמָן
 וְדָבָאֵל. אֲבִינָה בַת-נָחֵשׁ — לְשִׁי דָבָרִי
 הַנִּמִּים (שָׁם) הָיוּ אֲבִינָה וְצְרוּיָה
 אֲחֻזֹּתָיו שֶׁל דָּוִד, אִם כֵּן הָיְתָה אֲבִינָה בַת
 יִשְׂרָאֵל וְכֵן הוּא נִסְחַ הַשִּׁבְעִים; וְאוֹלִי הָיָה
 נָחֵשׁ שֵׁם בִּעֻלָּה הָרִאשׁוֹן שֶׁל אִם דָּוִד,
 נֶאֱבִינָה הָיְתָה אֲחֻזַּתוֹ מֵאִמּוֹ וְלֹא מֵאָבִיו.

כז) שָׂבִי בֶן-נָחֵשׁ מֵרֶבֶת בְּנֵי-עַמּוֹן —
 עֲבָרִי הַשִּׁיב, שֶׁנִּשְׁבַּת בְּנֵי עַמּוֹן; וְאוֹלִי
 הָיָה אַחֵר הַנִּצְבִּים, שֶׁשָּׁם דָּוִד בְּאֶרֶץ בְּנֵי
 עַמּוֹן, לְאַחֵר שֶׁהִגִּישׁ אוֹתָם. רִגְלִים — עִיר

אֲלֵפִים וְשָׂרֵי מֵאוֹת: ב' נִשְׁלַח דָּוִד אֶת־הָעַם, הַשְׁלִשִׁית בְּיָד־
 יוֹאָב, וְהַשְׁלִשִׁית בְּיָד אֲבִישִׁי בֶן־צְרוּיָה, אָחִי יוֹאָב, וְהַשְׁלִשִׁית
 בְּיָד אֶתִּי הַגָּתִי; * וַיֹּאמֶר הַמֶּלֶךְ אֶל־הָעַם: יֵצֵא אַצָּא גַם־
 אֲנִי עִמָּכֶם. וַיֹּאמֶר הָעַם: לֹא תֵצֵא, כִּי אִם־נֹס נָנוּס, לֹא־
 יִשְׁימוּ אֲלֵינוּ לֵב, וְאִם־יִמָּתוּ חֲצִינוּ, לֹא־יִשְׁימוּ אֲלֵינוּ לֵב, כִּי־
 עֲתָה כָמֶנּוּ עֲשָׂרָה אֲלֵפִים; וְעֲתָה טוֹב, כִּי־תִהְיֶה־לָּנוּ מֵעִיר
 לְעֹזֹר. וַיֹּאמֶר אֲלֵיהֶם הַמֶּלֶךְ: אֲשֶׁר־יִיטֵב בְּעֵינֵיכֶם אֲעֹשֶׂה;
 וַיַּעֲמֵד הַמֶּלֶךְ אֶל־יַד הַשָּׁעַר, וְכָל־הָעַם יֵצְאוּ לְמֵאוֹת וּלְאֲלֵפִים.
 ה' וַיֵּצֵא הַמֶּלֶךְ אֶת־יוֹאָב וְאֶת־אֲבִישִׁי וְאֶת־אֶתִּי לֵאמֹר: לֹא־טֹרֶם
 לִי לַנֶּגֶר לְאַבְשָׁלוֹם; וְכָל־הָעַם שָׁמְעוּ בְּצֹאת הַמֶּלֶךְ אֶת־כָּל־
 הַשָּׂרִים עַל־דָּבָר אַבְשָׁלוֹם. וַיֵּצֵא הָעַם הַשָּׂדֶה לְקִרְיַת
 יִשְׂרָאֵל; וְתָהִי הַמִּלְחָמָה בֵּינֵהֶם אֶפְרָיִם. וַיִּנָּגְפוּ שָׁם עִם
 יִשְׂרָאֵל לִפְנֵי עַבְדֵי דָוִד; וְתָהִי־שָׁם הַמְּגִפָּה גְדוֹלָה בְּיוֹם

* פסוק באמצע פסוק. * לעזר כתיב.

ב א ו ר .

לְעֹזֵר מִן הָעִיר בְּצָרָה מִלְחָמָה וְצִדָּה וּבִשְׁעָה
 בְּשֹׁנְאֵטָרָה לָהּ.

(ד) וַיַּעֲמֵד הַמֶּלֶךְ... וַיֵּרָא פְּסוּקֵי בְּבִאִירוֹ.

(ה) לֹא־טֹרֶם - וְהָאֵל בְּעֵלֹ הַתְּהִלָּה לֹא־טֹרֶם.

בְּנִגְחָת. לֹא־טֹרֶם לִי לַנֶּגֶר - אִם יִמָּתוּ לִפְנֵיכֶם

בְּמִלְחָמָה, חָמְלוּ עָלָיו בְּשִׁבְלִי וְאַל תִּתְּרוּהוּ.

(ו) בֵּינֵהֶם אֶפְרָיִם - יֵשֶׁר הָיָה בְּעֵבֶר

הַיָּרְדֵּן מִן־רֶסֶת, בְּמִקְרַב מִן־נֹס, וּלְפָנָיו

יָכוֹל הָיָה דָּוִד לְהִיזֹת לְעֹזֵר לְאַנְשֵׁי; וַיִּקְרָא

בְּדָ, בְּנִגְחָת, עַל שֵׁם מִאֲרֻעַ הַסְּטוּרִי, בְּמִלְחָמָה

אֲנָשִׁי אֶפְרָיִם בְּיָמָיו (שׁוֹפְטִים י"ב א'-ו').

וַיֵּשֶׁ אֲזַמְרִים, שֶׁהַמִּלְחָמָה עֲבָרָה מִשְׁעַר הַיָּרְדֵּן

הַמִּזְרָחִי אֶל עֵבֶר הַיָּרְדֵּן הַמְּעַרְבִי, וְהַחֲפָשָׁה

בְּנִגְחָת אֶפְרָיִם; וְרִחוּק הַדָּבָר.

נִאֲסָפוּ אֲלָיו אֲנָשִׁים רַבִּים מִעִיר יִשְׂרָאֵל,

שֶׁהַתְּנִדָּה לְהִלָּחֵם בְּעֵר מִלְּכָם הָאֵלֹהִים נֶגֶד

אֲבִשָׁלוֹם, וּמִסְפָּרָם עָלָה לְאֲלֵפִים אֲחֵרִים.

(ב) וַיִּשְׁלַח דָּוִד הַשָּׂרִים קִרְיָה וְשֶׁל־שֶׁ

(ג) כִּי אִם־נֹס נָנוּס... - אִם אֲנַחְנוּ נֹנוּס

מִפְּנֵיהֶם, אִם אֲפִילוּ אִם וְהָיָה הַחֲצִי מֵאֲנָשֵׁינוּ

אִין עֲבָרָה גְדוֹל לַנֶּגֶר, כֵּן מִן שְׂאֵתָה הִיא

כִּי אֲחֵרִים יָבֹאוּ וּמִלָּאֵי מְקוֹם הַנִּפְלִים.

כִּי עֲתָה - וְאֵתָה, וְכֵן קִרְיָה הַשָּׂרִים.

כִּי־עֲתָה כָמֶנּוּ עֲשָׂרָה אֲלֵפִים - אֵתָה חֲשׁוֹב

בְּעֲשָׂרָה אֲלֵפִים אִישׁ מִמֶּנּוּ, וּבְנִגְחָת הָיָה הָיָה

מִסְפָּר חֵיל דָּוִד כְּלוֹמֵר: אֵתָה שְׂקִיל כְּנֶגֶד

כְּלָנוּ, וְאִם תִּפֹּל אֵתָה בְּמִלְחָמָה, אֲכַד הַכָּל.

כִּי־תִהְיֶה־לָּנוּ מֵעִיר לְעֹזֹר - כִּי תִהְיֶה לָנוּ

ההוא עשרים אֶלֶף. וַיְהִי־שֵׁם הַמֶּלֶךְ־חֲמִיֶּשֶׁת עַל־פְּנֵי כָל־הָאָרֶץ; וַיָּרֶב תַּיֶּעַר לֶאֱכֹל בָּעָם, מֵאֲשֶׁר אָכְלָה הַחֶרֶב בַּיּוֹם הַהוּא. וַיִּקְרָא אֲבִשָׁלוֹם לִפְנֵי עַבְדֵי דָוִד; וְאֲבִשָׁלוֹם רָכַב עַל־הַפָּרָד, וַיָּבֹא הַפָּרָד תַּחַת שׁוֹבֵךְ הָאֵלֶּה הַגְּדוֹלָה, וַיַּחְזֹק רַאשׁוֹ בָּאֵלֶּה, וַיִּפֶּן בֵּין הַשָּׁמַיִם וּבֵין הָאָרֶץ, וַהֲפָרַד אֲשֶׁר־תַּחַתָּיו עָבַר. וַיִּירָא אִישׁ אֶחָד וַיִּגַּד לְיוֹאָב; וַיֹּאמֶר: הִנֵּה רָאִיתִי אֶת־אֲבִשָׁלוֹם תָּלוּי בָּאֵלֶּה. וַיֹּאמֶר יוֹאָב לְאִישׁ הַמִּגִּיד לוֹ: וְהִנֵּה רָאִיתָ, וּמִדּוּעַ לֹא־הִכִּיתוּ שָׁם אֶרְצָה? וְעָלִי לְתֵת לָךְ עֶשְׂרֵה כֶּסֶף וְחֲנֹדָה אֶחָת: יִבְיָאֶמֶר הָאִישׁ אֶל־יוֹאָב: וְלֹא אֲנֹכִי שָׁקַל עַל־כַּפִּי אֶלֶף כֶּסֶף, לֹא־אֲשַׁלַּח יָדִי אֶל־בֶּן־הַמֶּלֶךְ; כִּי בְּאַנְיָנוּ צִוָּה הַמֶּלֶךְ אֹתָךְ וְאַתָּה אֲבִישִׁי וְאַתָּה אַתָּה לֹא אָמַר: שְׁמְרוּ־מִי בַּתַּיֶּעַר בְּאֲבִשָׁלוֹם. וַיֹּאזְעִשִׁיתִי

*נפוצות כתיב, ילא כתיב.

באור.

באור. והשקעים קראו: ויתל—ויתלה. י ועלי לתת לה... נאני כימי נתן לך בעד זה מתנה. ויתנה אחת — לתלות עליה את הסרב; והו אות בבור והצטונות לאיש צבא. יב) שקל—במים קדמונים היו המשבעות חתיכות כסף, או זהב בעלי משקל ידוע; וכשנתנו משבעות בעמור אנו דבר היו שוקלים אותם, לראות אם לא נפחת משקלם. ולו אנכי שקל על־כפי — ולו גם נתנו לי מתנה אלה שקל כסף. שמרו־מי—הנהני מי מקם שיהיה, כלומר: כל מי שיתפשטה ויש קוראים כאן: שמרו לי באמור למעלה והו: לאט לי לגערי. יג) או עשיתי—אם עשיתי; ובן או מן יח (שמות כ"א, ל"א). או־עשיתי בנפשי

ועשרים אלף איש. ובן קראו השקעים. ח) נפצת — נפוצה, והוא נפצל הנה ממקור פוץ, עיו מתפשטת. וירב — ויתרנה, והוא הפעיל ממקור רב חז. לֶאֱכֹל — להשחית. וירב תיער לֶאֱכֹל בָּעָם — רבים מן העם נטרפו על ידי חיות הבר, רבים נפלו בקצות ורבים תעו ביער ומתי ברעב.

ט) ויקרא וינקרהו. ויקרא אבשלום—במקרה עבר אבשלום במקום יגעמו שם עבדי דוד. כלומר: אנשי חילו. שובך—ענפים צפופים סבוכים ואחוזים יחד. אלה—מין עץ (שערבי נשהע). ויחזק ראשו באלה—בנוסו על הפרדו מקני עבדי דוד, נאחזו עשרותיו הארוכות בענפי האלה ויפן והפעלו בין השמים... — נשאר תלוי בשערותיו

בנפשי שקר — וכל דבר לא יבחר מן המלך, ואתה תתנצב
מנגד. יר ויאמר יואב: לא-כן אחילה לפניך; וניקח שלשה
שבטים בכפו, ויתקעם בלב אבשלום, עורנו חי בלב האלה.
מו ויבכו עשרה נערים, נשאי כלי יואב, ויבו את-אבשלום
וימתו. וינתקע יואב בשפר, וישב העם מדרך אחרי
ישראל; כי-חשד יואב את-העם. וינקחו את-אבשלום,
וישלוכו אתו ביער, אל-הפחת הגדול, ויבכו עליו גל-אבנים
גדול מאד, וכל-ישראל נסו איש לאהליו*. ויבא אבשלום לקח
ויצב-לו בחייו את-מצבת, אשר בעמק-המלך, כי אמר

*בנפשו כתיב. *לאהלו כתיב. *בחייו כתיב.

ב א ו ר

בני ישראל באהלים, הנה מבטא רגיל בפי
העם: איש לאהליו. בני הרבים של
לאהליו* מוסב על כל ישראל, ואולי
בשכיל שקיו לאיש אחד אהלים אחדים:
לקברים לבד, ולנשים לבד ונראה שמואל
א' ד' י"ז; הבתיב: לאהלו, והבני מוסב
על "איש" הבא במקור חיד.

יח) וצבשלום... לעומת קבורת החרפה
שהיתה לו במקום המלחמה, מוסר הסופר
את המצבה שהציב לו בחייו למזכרת נצח
וצב-לו — העמיד לו. את-המזכרת-
עמוד הזכרון. עמק-המלך — נראה למעלה
מ"ה הוא עמק זהו שם ממזרחית
דרומית לירושלים. שנחל קדרון עובר בו
ונחל לים המלח; לשנים נקרא העמק הזה:
עמק שנה נראה בראשית י"ז. עוד
היום מתגשש בעמק יהושפט ליד גחל קדרון
נגן חצוב בסלע בסגנית סימניה, והערכים
קוראים לו: קבר אבשלום; ובעברם על
קניו ירו און בו. ואולי העביר קבר את

שקר — ולו גם אמרתי לשקר למלך, נגד
הקדתי בפנימית, ויאמר, כי לא אני הרגתי
והבתיב: בנפשו, ונכניי מוסב לקדור: לו
שפרתי למלך הלא סוף סוף ינבע למלך
מי חב את בני. לא-יבחר -- לא יסתר.
ואתה תתנצב מנגד — נאסה תעמד אז מנגד
ולא תגן עלי מפני חמת המלך.

יד) אחילה — אספה, אמת. לא בן
אחילה לפניך — לא כבאי לי הדבר לעמד
לפניך ולבמתין עד שתתרגה להרגו.
שבטים — שבטי בנל, חנינות קצרות,
שקיו וזרקים אוקן על האויב. עורנו חי
בלב האלה — אף הוא לא מת ענוב בקנצע
קשה ויהי קלוי עוד מי באמצע האלה.

טז) ויתקע יואב בשופר — לאות, כי
הדלו מהלכם. חשד — מנע עצר.

יז) הפחת — הבור. גל-אבנים גדול —
למזכרת קלון לבן הבוגד ונראה יהושע ו'
י"ז ח' כ"ט. נסו איש לאהליו — הפניה:
יזש לביתו, אף בשכיל שבימי קדם נשבו

אין-לי בן בעבור הנזיר שמי; ויקרא למצבת על-שמו.
ויקרא לה: נר אבשלום, עד היום הנה.

פ א ו ר .

עצמות אבשלום ממקום קבורתו, וקבר איתנו, י"ד כ"ז הוא אומר, כי נולדו לאבשלום
מסת המצבת הזאת. אין-לי בן - למעקה | שלשה בנים; אך, קנראה, מתי עליו

יט ואחִימֶעֶץ בֶּן־צִדּוֹק אָמַר: אֲרוּצָה גָּא וּבִשְׂרָה אֶת־
הַמֶּלֶךְ, כִּי־שָׁפְטוּ יְהוָה מִיַּד אֹיְבָיו. כִּי־אָמַר לוֹ יוֹאָב: לֹא
אִישׁ בִּשְׂרָה אֶתָּה הַיּוֹם הַזֶּה, וּבִשְׂרָתָ בְּיוֹם אַחֵר; וְהַיּוֹם הַזֶּה
לֹא תִבְשֶׁר, כִּי עַל־כֵּן בֶּן־הַמֶּלֶךְ מָתָה. כֹּאֵן־אָמַר יוֹאָב לְבוֹשִׁי:
לֵךְ הִגַּד לַמֶּלֶךְ, אֲשֶׁר רָאִיתָה; וַיִּשְׁתַּחֲו כּוֹשִׁי לְיוֹאָב, וַיֵּרֶץ.
כג וַיָּסֶפֶת עוֹד אַחִימֶעֶץ בֶּן־צִדּוֹק וַיֹּאמֶר אֶל־יוֹאָב: וַיְהִי מָה,
אֲרָצָה־גָּא גַם־אֲנִי אַחֲרֵי הַבוֹשִׁי; וַיֹּאמֶר יוֹאָב: לָמָּה זֶה אַתָּה
רֵץ, בְּנִי? וּלְכָה אִין־בְּשׁוּרָה מִצָּאֵת. כג וַיְהִי־מָה אַרְוֵץ, וַיֹּאמֶר
לוֹ: רוּץ; וַיֵּרֶץ אַחִימֶעֶץ בֶּרֶךְ הַכֶּכֶר, וַיַּעֲבֹר אֶת־הַבוֹשִׁי.
כד וַדּוּד יוֹשֵׁב בֵּין־שְׁנֵי הַשָּׁעֲרִים; וַיִּלֶּךְ הַצֶּפֶה אֶל־גֹּגַל הַשָּׁעַר
אֶל־הַחוּמָה, וַיִּשָּׂא אֶת־עֵינָיו וַיֵּרָא, וַהֲגַה־אִישׁ רֵץ לְבָדּוּ.
כה וַיִּקְרָא הַצֶּפֶה וַיִּגַּד לַמֶּלֶךְ, וַיֹּאמֶר הַמֶּלֶךְ: אִם־לְבָדּוּ —

*וכן קרי ולא כתיב.

ב א ו ר

פְּסָנִי. יד אֲבִשְׁלוֹם--מַצֵּבֶת וְקָרוֹן לְאֲבִשְׁלוֹם.
יט כִּי־שָׁפְטוּ יי — עָשָׂה מִשְׁפָּט וַיִּגְמַם
מָתָה נִקְמָתוֹ מֵאֹיְבָיו.
כ) לֹא אִישׁ בִּשְׂרָה אַתָּה — אַתָּה אֵינְךָ
רָאוּי לְהִבָּא לַמֶּלֶךְ בְּשׁוּרָה כּוֹזֵאת, כִּי אִישׁ
טוֹב מִבְּשֹׂר אֶד טוֹב, וּבִשְׂרָתָ בְּיוֹם אַחֵר—
וְאֲשֶׁר תִּהְיֶה בְּשׁוּרָה טוֹבָה בְּאֵמָתָה. כִּי עַל־
כֵּן... — כִּי הָלַךְ כֵּן הַמֶּלֶךְ מָתָה.
כא) לְבוֹשִׁי — מֵאֲרֵץ בּוֹשׁ (אֲמַת־אֲשִׁיעֹן)
אֶחָד מֵעַבְדֵי הַמֶּלֶךְ. וַיִּשְׁתַּחֲו (וַתִּכְּבוֹשִׁי
כב) וַיְהִי מָה--יְהִי מָה שֶׁיִּהְיֶה, וּלְכָה—
וַיֵּלֶךְ. אִין־בְּשׁוּרָה מִצָּאֵת — בְּעֶדֶךְ אֵין
בְּשׁוּרָה מִמִּצָּאֵת לֵךְ שָׂכָר, כִּי הַמֶּלֶךְ לֹא
יִשְׁמַח עַל בְּשׁוּרָתְךָ.
כג) וַיֹּאמֶר: וַיְהִי־מָה--וְכֵן הָיָה בְּתַרְגּוּם
הַשְּׂבָעִים וְהָאֵל בְּבֶדֶךְ אִם לֹא אֶמְכַּל שָׂכָר וְ

נִאֲחִימֶעֶץ אָמַר וְאֵת. בֶּרֶךְ הַכֶּכֶר — בֶּרֶךְ
כֶּכֶר הַבְּרֶכֶת, וְלֹא בֶרֶךְ הַמְּבוֹשָׁה, וְכּוֹזֵאת
מֵאֲרֵץ אֶת הַבְּרֶכֶת לְמַחְנֵים. וַיַּעֲבֹר אֶת־הַבוֹשִׁי—
הָיָה הַקָּדִים לְהִתְקַרֵּב לְמַחְנֵים לְפָנֵי הַבוֹשִׁי
אֶפֶס עַל פִּי שְׁנֵה יָצָא לְפָנָיו.
כד) בֵּין־שְׁנֵי הַשָּׁעֲרִים — מַחְנֵים הָיְתָה
מִקְרָת שְׁנֵי חֻמוֹת וְלִפְנֵים מִזֵּו, וְכֵן שְׁנֵי
שָׁעֲרִים. שָׁעַר לְפָנִים מִשְׁעַר, וְכֵסֶף (נִעְוָאֵלֵב)
הָיְתָה בְּנִיחָה מִשְׁלֵי שְׁנֵי הַשָּׁעֲרִים; וְעַל הַכֶּפֶה
הַתְּנִשָּׂא מִגִּבַּל צוֹפִים, וְגַם עֲלֶיהָ כֶּסֶף שֶׁר
הַמֶּלֶךְ בְּעֲלֶיהָ וְזֶשֶׁב דּוֹד הַכֶּסֶם (רָאֵה
לְהֵלֵן יִט, א'), וְגַם שְׁתֵּיהֶם יוֹרֵד מִן הַעֲלִיָּה
וְיוֹשֵׁב תַּחַת הַכֶּפֶה בֵּין שְׁנֵי הַשָּׁעֲרִים וּמִסָּבָה
לִידִיעוֹת מִשְׁבָּה הַמֶּלֶךְמָה. אֵל וְעַל גֹּגַל
הַשָּׁעַר אֵל וְעַל הַחוּמָה — הַחִיצוֹנָה.
כה) אִם־לְבָדּוּ--אִם אֵין עוֹד כְּבִים רָצִים

בשורה בפיו; ויגלף הלוף וקרב. כי ויבא הצפה איש-אחר
 רץ. ויבקרא הצפה אל-השער. ויאמר: הנה-איש רץ לבדו;
 ויאמר המלך: גם-זה מבשר. כי ויאמר הצפה: אני ראה
 את-מרוצת הראשון במרצת אחימעץ בן-צדוק; ויאמר
 המלך: איש-טוב זה, ואל-בשורה טובה יבוא. כח ויבקרא
 אחימעץ ויאמר אל-המלך: שלום! וישתחו למלך לאפיו
 ארצה; ויאמר: ברוך יהוה אלהיך. אשר סגר את-האנשים.
 אשר-נשאו את-ידם באדני המלך. כט ויאמר המלך: שלום
 לנער לאבשלום? ויאמר אחימעץ: ראיתי ההמון הגדול
 לשלח את-עבד המלך יואב ואת-עבדך, ולא ידעתי מה.
 ל ויאמר המלך: סב התנצב כה; ויסב ויעמד. לא והנה
 הכושי בא; ויאמר הכושי: יתבשר אדני המלך, ביששכמה
 יהוה היום מיד כל-הנקמים עליך. לב ויאמר המלך אל-
 הכושי: השלום לנער לאבשלום? ויאמר הכושי: יהיו בנער
 איבי אדני המלך, וכל אשר-קמו עליך לרעה.

ב א ו ר .

כח) סגר - קסר. נשאו נכס - ונשאו נד
 ב' פרושו: מרד, התקומם.
 כט) ראיתי ההמון הגדול... - השאין
 הגדול נששכמה בפתחה על הנצחון, כאשר
 שלח יואב את עבד המלך, את הכושי
 ואותי עבדך, ואני יודע מה היה לאבשלום.
 ל) סב התנצב כה - פנה לך הנצח
 נעמד פה עד שבא דרך השני.
 לא) יתבשר אדני המלך - נקבל
 נא את הבשורה הטובה.

עמו, שנוכל להשב. כי נסים הם משנה
 המלחמה. בשורה בפיו-אני בשורת נצחון
 בפיו. ויגלף הלוף וקרב - וידע התקרב
 יותר ויותר אל שער העיר.
 כו) ויבקרא הצפה - העומד למעלה על
 המגדל. אל-השער-אל שומר השער העומד
 למטה ליד השער, והוא הגיד למלך. אל-
 בשורה טובה-בגלל בשורה טובה, וכן:
 אל הקרח ארון האלהים (שמואל א' כ"א).
 הנה-איש ואחר רץ לבדו - והשבעים.

יט.

וַיִּרְצוּ הַמֶּלֶךְ, וַיַּעַל עַל-עֲלִית הַשָּׁעַר, וַיִּבֶךְ; וְכֹה אָמַר
 לְבָתוֹ: בְּנִי אֲבִשְׁלוּם! בְּנִי, בְּנִי אֲבִשְׁלוּם! מִי-יִתֵּן מוֹתִי אֲנִי
 וְחַתִּיד, אֲבִשְׁלוּם בְּנִי, בְּנִי. וַיִּגֵּד לְיוֹאָב: הִנֵּה הַמֶּלֶךְ בָּכָה
 וְתֹאכֵל עַל-אֲבִשְׁלוּם. וַיִּתְּהִי הַתְּשָׁעָה בַּיּוֹם הַהוּא לְאָכֹל
 לְכָל-הָעָם; כִּי-שָׁמַע הָעָם בַּיּוֹם הַהוּא לֵאמֹר: נַעֲצֹב הַמֶּלֶךְ
 עַל-בְּנוֹ. וַיִּתְּנֹב הָעָם בַּיּוֹם הַהוּא לְכּוֹא הָעִיר, בְּאֲשֶׁר
 תִּתְּנֹב הָעָם הַנִּכְלָמִים, בְּנוֹסָם בְּמִלְחָמָה. וַיִּתְּנֵם לְאֹמֶת
 בְּנֵי, וַיִּזְעַק הַמֶּלֶךְ קוֹל גָּדוֹל: בְּנִי אֲבִשְׁלוּם! אֲבִשְׁלוּם בְּנִי,
 בְּנִי! וַיָּבֹא יוֹאָב אֶל-הַמֶּלֶךְ הַבַּיִת, וַיֹּאמֶר: הִבִּשְׁתָּ הַיּוֹם
 אֶת-בְּנֵי כָל-עַבְדֶּיךָ, הַמִּמְלָטִים אֶת-נַפְשָׁךְ הַיּוֹם, וְאֵת נַפְשׁ
 בְּנֶיךָ וּבְנֵיךָ, וְנַפְשׁ נְשִׂיךָ וְנַפְשׁ פְּלִגְשֶׁיךָ. וְלֹא-הָבָה אֶת-
 שְׂנְאִיךָ וְלִשְׂנֹא אֶת-אֶהְבֶּיךָ; כִּי תִגְדַּת הַיּוֹם, כִּי אֵין לָךְ
 שָׂרִים וְעַבְדִּים, כִּי יִדְעֵתִי הַיּוֹם, כִּי לֹא אֲבִשְׁלוּם חֵי, וְכָלְנוּ
 הַיּוֹם מֵהַיּוֹם, כִּי-אֵין יֵשֶׁר בְּעֵינֶיךָ. וַיַּעַתָּה, קוֹם צֵא וְדַבֵּר
 עַל-לֵב עַבְדֶּיךָ; כִּי בִירוּחַ נִשְׁבַּעְתִּי, כִּי-אֵינֶךָ יוֹצֵא — אִם-
 לֵין אִישׁ אֶתְךָ הַלַּיְלָה, וְרָעָה לָךְ וְאֵת מִכָּל-הָרָעָה, אֲשֶׁר-

יֵלֵא כְּתוּב.

באור.

(ו) לְאֹמֶת בְּנֵי אֶת-שְׂנְאִיךָ... - בְּאֶהְבֶּיךָ
 אֵת שְׂנְאִיךָ וּבְשִׂנְאֶתְךָ אֶת אֶהְבֶּיךָ. כִּי
 תִגְדַּת הַיּוֹם - בְּאֶהְבֶּיךָ וְעַל אֲבִשְׁלוּם.
 שָׂרִים וְעַבְדִּים - פְּלִגְשֶׁיךָ וְנִשְׂאֵיךָ, אֲשֶׁר
 נִלְחַמְנוּ בְּעִדְךָ בְּחַרְתָּ נַפְשׁ. יֵשֶׁר - וְיִשְׂרָאֵל.
 (ח) וְדַבֵּר עַל-לֵב עַבְדֶּיךָ - לְהוֹדוֹת לָהֶם
 עַל נִצְחוֹנָם. כִּי וְאִם אֵינֶךָ יוֹצֵא-אֶל הָעָם
 לְמִבְלָם בְּמִאֹר פָּנִים, וְרָעָה-וּמָקוֹר כ' ע"ע.

(א) וַיִּרְצוּ הַמֶּלֶךְ-הַמֶּלֶךְ הַדּוֹעָה לְשִׁמּוּעָה,
 מֵאֵת אֲבִשְׁלוּם.
 (ב) בָּכָה וְתֹאכֵל - בָּכָה וְתֹאכֵל.
 (ג) לְאֹמֶת אֶת-פְּנֵי-הַלֵּיט, בָּכָה אֵת פְּנֵי
 דָּאָה לְמַעַלְהָ מִי, לֵי וּבְבִאֹר שָׁמוֹ.
 (ד) וַיָּבֹא... תִּתְּנֵם - וְתִתְּנֵם. הַבִּשְׁתָּ-
 יְתָ כִּי שׁוֹת, מְקוֹר ב' ש. ע"ה הַפְּעִיל;
 תִּתְּנֵם מְקוֹר ע"ה בְּפִי' בְּנִשְׁתָּ.

בָּאָה עָלֶיךָ מִנְעָרֶיךָ עַד-עֵתָה. ט וַיָּקָם הַמֶּלֶךְ וַיָּשָׁב בַּשָּׁעַר
וּלְכָל-הָעָם הִגִּידוּ לֵאמֹר: הִנֵּה הַמֶּלֶךְ יוֹשֵׁב בַּשָּׁעַר, וַיָּבֹא
כָל-הָעָם לִפְנֵי הַמֶּלֶךְ, וַיִּשְׂרָאֵל גַּם אִישׁ לְאֹהֲלָיו. וַיְהִי כָל-
הָעָם גָּדוֹן בְּכָל-שִׁבְטֵי יִשְׂרָאֵל לֵאמֹר: הַמֶּלֶךְ הִצִּילָנוּ מִכַּף
אֹיְבֵנוּ, וְהוּא מִלְּמָנוּ מִכַּף פְּלִשְׁתִּים, וְעַתָּה בָּרַח מִן-הָאָרֶץ
מֵעַל אֲבִשְׁלוֹם. יא וְאַבְשָׁלוֹם, אֲשֶׁר מִשְׁחָנוּ עָלֵינוּ מֵת בַּמִּלְחָמָה
וְעַתָּה, לָמָּה אַתֶּם מַחְרָשִׁים לְהָשִׁיב אֶת-הַמֶּלֶךְ? יב וְהַמֶּלֶךְ
דָּוִד שָׁלַח אֶל-צְדוֹק וְאֶל-אַכִּי־תָזַר הַכֹּהֲנִים לֵאמֹר: דַּבְּרוּ
אֶל-נָקְנִי יְהוּדָה לֵאמֹר: לָמָּה תְּהִיוּ אַחֲרָנִים לְהָשִׁיב אֶת-
הַמֶּלֶךְ אֶל-בֵּיתוֹ? וּדְבַר כָּל-יִשְׂרָאֵל בָּא אֶל-הַמֶּלֶךְ, אֶל-
בֵּיתוֹ. יג אַחֵי אַתֶּם, עֲצָמִי וּבָשָׂרִי אַתֶּם; וְלָמָּה תְּהִיוּ אַחֲרָנִים
לְהָשִׁיב אֶת-הַמֶּלֶךְ? יד וְלַעֲמָשָׂא תֹאמְרוּ: הֲלוֹא עֲצָמִי וּבָשָׂרִי
אַתָּה; כִּי יַעֲשֶׂה-לִּי אֱלֹהִים וְכִי יוֹסִיף, אִם-לֹא שֶׁר-צָבָא
תִּהְיֶה לִפְנֵי כָל-הַיָּמִים תַּחַת יוֹאָב. טו וַיָּט אֶת-לִבָּב כָּל-אִישׁ

יְהוֹנָתָן חֹסֵר א'.

ב א ו ר

עֵינַי, עָבַר מִתְּהַד לְעִתִּידוֹ וַיַּעַבְדֵה לַדָּבָר הַזֶּה. ט
טו בַּשָּׁעַר-שֶׁל חוֹמַת מַחְנֵם. וּלְכָל-הָעָם -
לְאִנְשֵׁי הַחֵל. וַיִּשְׂרָאֵל-שֶׁהָיוּ עִם אֲבִשְׁלוֹם.
C גָּדוֹן-וְנִפְעֵל, הִנֵּה, מִמְּקוֹר דָּוִד, ע"ו.
כָּל-תַּעֲם גָּדוֹן - הָיוּ מִתְּנַבְּחִים עִם עַם נָה.
יב וַדָּבָרוּ אֶל-נָקְנִי יְהוּדָה - דָּוִד לֹא
רָצָה לְשׁוֹב וְיִשְׁלִימָה בְּדֵר הַנִּקְחָה וּבַשָּׁעַר
דָּמִים, כִּי אִם בְּרָצוֹן הָעָם; וּבְרָאוֹתָו כִּי לֹא
בָּאוּ לְבַקֵּשׁוּ וּלְהָשִׁיבוּ אֶל כִּסְאוֹ, שֶׁלַח אֶל
יְדִידָיו בִּירוּשָׁלַיִם, שֶׁיִּבְרְכוּ עִם נָקְנִי יְהוּדָה,
וְהַשָּׁבֵט, שֶׁהָיָה גָּמָן לוֹ תְּמִיד יוֹתֵר מִכָּל
שִׁבְטֵי יִשְׂרָאֵל, וְשֶׁהָיָה הַפַּעַם לְמַרְכָּו הַמֶּלֶךְ,
וַיַּעֲזִרוּם לְהָשִׁיב אֶת הַמֶּלֶךְ וְיִשְׁלִימָה.
וַדָּבָר כָּל-יִשְׂרָאֵל - אַחֲרֵי שֶׁדָּבַר כָּל נָקְנִי
שִׁבְטֵי יִשְׂרָאֵל בָּא בְּכָר אֶל הַמֶּלֶךְ בְּבִקְשָׁתוֹ
לְשׁוֹב וְיִשְׁלִימָה. אֶל-בֵּיתוֹ - דָּבָר יִשְׂרָאֵל
בָּא אֶל בֵּית הַמֶּלֶךְ, אֲשֶׁר בְּמַחְנֵם, וּבְמַחְנֵם
הַשָּׁבֵעִים נִשְׁמָטוּ הַמַּלְאִכִּים: אֶל בֵּיתוֹ וְכָל
יג עֲצָמִי וּבָשָׂרִי - בְּגִי שִׁבְט אֲחֵר אֲנִי
יד וְלַעֲמָשָׂא-שֶׁר צָבָא אֲבִשְׁלוֹם נִרְאֶה
הַמִּוֹרָרִים, וּבְשִׁפְעָתוֹ הַרְבֵּה הָיָה יָכוֹל עוֹד
לְהַסִּיר אֶת לֵב הָעָם מֵאַחֲרֵי דָוִד, עֲצָמִי
וּבָשָׂרִי - כְּלוֹמֵר: קְרוּבִי, בְּנֵי אֲחֹתִי, תַּחַת
יוֹאָב - כִּי קָעַם עָלָיו מָאָר עַל שֶׁכִּנֵּה אֶת
אֲבִשְׁלוֹם.
טו וַיָּט אֶת-לִבָּב... - עַל נְדִי אֲדֹנָי

ויהודה באיש אחר, וישלחו אל-המלך: שוב אתה וכל-עבדיך.
 וישב המלך, ויבא עד-היבדן; ויהודה בא הגלגלה ללכת
 לקראת המלך, להעביר את-המלך את-היבדן.

וַיַּמְהַר שָׁמְעִי בֶן-יִגְרָא, בֶּן-הַיְמִינִי, אֲשֶׁר מִבְּחֹרִים;
 וַיַּרְדַּע עִם-אִישׁ יְהוּדָה לְקָרְאֵת הַמֶּלֶךְ דָּוִד. יָי וְאַלְפָּה אִישׁ עֲמֹ
 מִבְּגִנָּמֶן, וְאִיבָא נָעַר בֵּית שְׂאוּל וְחִמָּשֶׁת עָשָׂר בָּנָיו וְעֲשָׂרִים
 עֲבָדָיו אִתּוֹ; וַיֵּצְאוּ הַיְּבֹדָן לִפְנֵי הַמֶּלֶךְ. יט וְעֵבְרָה הָעֲבָרָה
 לַעֲבִיר אֶת-בֵּית הַמֶּלֶךְ וּלְעֲשׂוֹת הַטּוֹב בְּעֵינָיו; וְשָׁמְעִי בֶן-
 יִגְרָא נָפַל לִפְנֵי הַמֶּלֶךְ, בָּעֲבָרוֹ בַּיְּבֹדָן. כ וַיֹּאמֶר אֶל-הַמֶּלֶךְ:
 אֱלֹהֵי-יִחְשָׁב-לִי אֲדֹנִי עֹז, וְאַל-תִּזְכֹּר אֶת אֲשֶׁר הָעֵנָה עֲבָדְךָ,
 בַּיּוֹם אֲשֶׁר-יָצָא אֲדֹנִי-הַמֶּלֶךְ מִירוּשָׁלַם, לָשׁוּם הַמֶּלֶךְ אֶל-
 לָבֹ. כא כִּי יָדַע עֲבָדְךָ, כִּי אֲנִי חַטָּאתִי; וְהִגַּה-בְּקִאתִי הַיּוֹם
 רֹאשׁוֹן לְכָל-בֵּית יוֹסֵף, לָרֶדֶת לְקָרְאֵת אֲדֹנִי הַמֶּלֶךְ. כב וַיַּעַן

בְּעֵינָיו כְּחִיב. * נִקְדָּד ל' יצא.

ב א ו ר .

יט) הָעֲבָרָה- הַמַּעֲבָרָה וְהָיָא מִן דְּיִבְרָה
 (פֶּלֶאָס) הַשְּׂטָה בְּעֹבֶת מְשׁוּטִים, אוּ נִמְשָׁכָת
 בְּחִבְלִים מִן הַחוּף הָאֶחָד אֶל הַחוּף הַשֵּׁנִי
 שֶׁמִּמּוּלֹו. וְשָׁמְעִי בֶן-יִגְרָא... בָּעֲבָרוֹ בַּיְּבֹדָן-
 הָאֲשֶׁר קָרַב הַמֶּלֶךְ אֶל הַיְּבֹדָן וְרָצָה לְקַבֵּל
 לָרֶדֶת אֶל הַמַּעֲבָרָה נָפַל שָׁמְעִי לְעֵינָיו.

כ) הָעֵנָה - חַטָּא וְאָשָׁם. לָשׁוּם הַמֶּלֶךְ
 אֶל-לָבֹ - לָשׁוּם לֵב אֶל דְּבָרֵי וְלִקְצוֹף עַל-
 בְּשָׂבִיל זֶה.

כא) וְהִגַּה-בְּקִאתִי הַיּוֹם רֹאשׁוֹן - כִּי
 לְכַפֵּר חַטֹּאתֵי בְּקִאתִי הָרֹאשׁוֹן. לְכָל-בֵּית יוֹסֵף-
 לְכָל בֵּית יִשְׂרָאֵל, כְּלֹאֲמַר: מִקֵּל שְׂבָטֵי
 יִשְׂרָאֵל, מִלְּכֹד שְׂבָט יְהוּדָה, בְּקִאתִי אֲנִי
 הָרֹאשׁוֹן. שְׂבָטֵי יִשְׂרָאֵל, מִלְּכֹד יְהוּדָה,
 נִקְרָאִים בְּכִתְבֵי הַמִּקְדָּשׁ: יִשְׂרָאֵל בֵּית

אֲבֹתָהּ הַמֶּלֶךְ דָּוִד אֱלֹהֵי אֶת לֵב כָּל אִישׁ
 יְהוּדָה; וּלְבִשְׁת רַבָּנֵי דָוִד קִמְחִי (דָּר ק)
 הַכֹּהֵנָה עַל עֲמָשָׂא.

טז) וְיְהוּדָה בָּא הַגִּלְגָּלָה- וְאִנְשֵׁי יְהוּדָה
 בָּאוּ אֶל הַגִּלְגָּל, אֲשֶׁר אֵצֶל הַיְּבֹדָן, לְקַבֵּל
 אֶת פְּנֵי הַמֶּלֶךְ בְּכַבּוֹד הָרָאיוֹ לוֹ.

יח) וַיֵּצְאוּ-וַיַּפְעֵל צֹלֵם עֲקָר הוֹרְאָתוֹ:
 כ' ק' ע. פֶּלֶס; עִיבָקְעִי פְּרִגְמוֹ הָאֶרֶמִי:
 וַיֵּצְאוּ; וַיִּבְחָשְׁאָלָה: או) פֶּלֶס וְעַבְדִּי
 כְּהוֹרְאָתוֹ כָּאֵן, וְכֹן: יִפְּן וַיֵּצְאָה כְּאִשִּׁי
 (עָמִיס ה', ו'); ב) פֶּרֶץ וְעַבְדִּי כְּלִי מִפְּרִיעַ,
 הִשָּׁנָה אֶת הַמַּעֲבָרָה: וַיֵּצְאָה רַבְבִּי וְהַחֲלִים
 מִיָּהּ ה'). נִתְּצָה לִי לְמַלְכוּתִי (וְהַחֲלִים מִיָּהּ
 יִיז). וַיֵּצְאוּ הַיְּבֹדָן - הַחֲמִישִׁי לַעֲבֹד אֶת
 הַיְּבֹדָן רֹאשׁוֹנָה.

אָבישי בן-צרויה, וַיֹּאמֶר: הִתְחַת וְאֵת לֹא יוֹמֵת שְׁמִעִי? כִּי קָלַל אֶת-מְשִׁיחַ יְהוָה. כִּי וַיֹּאמֶר דָּוִד: מַה-לִּי וְלָכֶם, בְּנֵי צְרוּיָה, כִּי-תִהְיוּ-לִי הַיּוֹם לְשָׁטָן? הַיּוֹם יוֹמֵת אִישׁ בְּיִשְׂרָאֵל, כִּי הָלוֹא יִרְעֶתִי, כִּי הַיּוֹם אֲנִי-מִלֶּךְ עַל-יִשְׂרָאֵל. כִּי וַיֹּאמֶר הַמֶּלֶךְ אֶל-שְׁמִעִי: לֹא תָמוּת; וַיֵּשְׁבֶעַ לוֹ הַמֶּלֶךְ.

כה וּמִפְּבֻשֶׁת בֶּן-שָׂאוּל יָרַד לִקְרֹאת הַמֶּלֶךְ; וְלֹא-עָשָׂה רִנָּלָיו, וְלֹא-עָשָׂה שְׁפָמוֹ, וְאֶת-בְּגָדָיו לֹא כָבַם, לְמִן-הַיּוֹם לָקֵת הַמֶּלֶךְ, עַד-הַיּוֹם אֲשֶׁר--בָּא בְּשָׁלוֹם. כו וַיְהִי כִּי--בָּא יְרוּשָׁלַם לִקְרֹאת הַמֶּלֶךְ, וַיֹּאמֶר לוֹ הַמֶּלֶךְ: לָמָּה לֹא-הִלַּכְתָּ עִמִּי, מִפְּבֻשֶׁת? כז וַיֹּאמֶר: אֲדֹנָי הַמֶּלֶךְ! עַבְדִּי רָמְנִי; כִּי-אָמַר עַבְדְּךָ: אֲחַבְּשֶׁה-לִּי חֲמֹמֹר וְאֶרְכֹּב עָלָיָה, וְאֵלֶךְ אֶת-הַמֶּלֶךְ.

ב א ו ר .

יֹסֵפֶת, אוֹ אֶפְרַיִם וְרָאָה עָמוֹס ה' טו; תְּהִלִּים פ' ב'ז.

כב) הִתְחַת וְאֵת - הַבְּעֵר דְּכָרִים כְּאֵלֶּה. כג) לְשָׁטָן - לְמַפְרִיעַ. הַיּוֹם יוֹמֵת אִישׁ בְּיִשְׂרָאֵל? - כִּי אִם אָמִית אֶת שְׁמִעִי, בְּשָׂבִיל שְׁחָטָא לִי בַּעַת הַמֶּרֶד, וְתִקְרָאוּ כָל בְּעָלֵי בְרִיתוֹ שֶׁל אֲבֻשָׁלוֹם מִפְּנֵי הַעֲנֹש הַנּוֹכַח לָהֶם מִמֶּנִּי, וְלֹא נִבְרַחְנִי לְמֶלֶךְ עָלֵיהֶם. כד) הַיּוֹם אֲנִי-מִלֶּךְ... - כִּי אֲנִי שׁוֹב מֶלֶךְ עַל יִשְׂרָאֵל, וַיּוֹם שְׁמִעִי בָּזָה לֹא יִחַלֵּל בְּשִׁפְכֵת דָּם אִישׁ מִיִּשְׂרָאֵל.

כה) לֹא-עָשָׂה רִנָּלָיו - מִלֵּב צַעַר לֹא דָמָן וְלֹא סָד אֶת רִנָּלָיו. כז) בָּאָרֶץ הַבְּרָכָה מִקְפִּידִים מְאֹד עַל גִּזְיוֹן הַנְּגָלִים, וְרוֹחֲצִים אוֹתָן לַעֲתִים קְרוֹבוֹת; גַּם הֵיוּ סָבִים אוֹתָן בְּשָׁטָן טוֹב וְרָאָה שׁוֹפְטִים ג' כִּד; וּשְׁמֹאֵל

כו) כִּי-בָא יְרוּשָׁלַם - נִמְרִיז שְׁלִיסָה.
כז) אֲחַבְּשֶׁה - נִחְבְּשֶׁה צִוּוֹ. (וְהַשְׁבָּעִים).
כד) עַבְדִּי - וְאִנִּי יָכוֹל לָקֵת רִנָּלִי.

כי פסח עבדך. כח ויברגל בעבדך אל-אדני המלך; ואדני המלך במלאך האלהים, ועשה הטוב בעיניך. כט כי לא היה כל-בית אבי, כי אם-אנשי-מנות לאדני המלך, ותשת את-עבדך באבלי שלחנך; ומה-יש-לי עוד צדקה, ולזעק עוד אל-המלך? ויאמר לו המלך: למה תדבר עוד דבריך? אמרתי: אתה וציבא תחלקו את-השדה. לא ויאמר מפיבשת אל-המלך: גם את-הכל יקח; אחרי אשר-בא אדני המלך בשלום אל-ביתו.

יג וברזלי הנלעדי יברד מרגלים, ויעבד את-המלך הברדן. לשלחו את-הברדן. יג וברזלי זקן מאד, בין-שמונים שנה; והוא-כלכל את-המלך בשיבתו במחנים, כיי-איש *כירון כתיב.

ב א ו ר.

על פי שחזתם האמת טבוע על כל דבריו; ואחרי שהאמין בקלות דעתו למלשינות השקר של העבד ונמן לו כל נחלת בית שאול, לא רצה לבטל את הבטחתו לגמרה; וכמספק בדבר, החליט לחלק את הנחלה לשניהם. אמרתי-אמת החלשתי-אתה וציבא תחלקו את-השדה - כלומר: כל הנחלה אמרו חכמינו: "בשעה שאמר דוד: אתה וציבא תחלקו את השדה; וצתה בת קול ואמרה: רחבעם וירבעם יחלקו את המלוכה! (לב) יברד מרגלים - אל הברדן השוטף בעמק. ויעבד את-המלך - עם המלך. לשלחו אז-הברדן - לליתו עד עבר הברדן המעבדי.

(לג) כלכל - מלא את כל מחסוריו. בשיבתו - ויבשבתו בקל עת שבתו. איש גדול - איש עשיר.

כח ויברגל בעבדך - והוא לא כבש לי את החמור, כי כל-לבו ודבר עלי רעה באוני המלך. ואדני המלך - חכם וטוב - במלאך האלהים.

כט בית אבי בית שאול. אנשי-מנות - בני מות, כמנהגם של מלכי הנדס בימים ההם לעשות לבית המלך שגבם להם. ותשת את-עבדך... ואתה תסת להרג אותי, הטיבות עמך. ומה-יש-לי עוד צדקה-איו צדקה יש-לי עוד לדרש מהמלך את נחלת אבי, שנסת ליציא? ולזעק עוד אל-המלך - ולהתאונן עוד לפניך, אם כל נחלת אבי היתה רק מתנת סוד מידך.

ל למה תדבר עוד... דוד לא רצה, כנראה, להאמין לדברי מפיבשת, ונאסר שיתסו לבית שאול בכלל הירע, בשביל ששני בן גרא, שדנה משפחת שאולו אף

גדול הוא מאד. יי וַיֹּאמֶר הַמֶּלֶךְ אֶל־בְּרוּלִי: אַתָּה עֹבֵד
 אֹתִי, וְכִלְכַּלְתִּי אֶתְךָ עִמָּדִי בִירוּשָׁלַם. יי וַיֹּאמֶר בְּרוּלִי אֶל־
 הַמֶּלֶךְ: כִּמָּה יָמֵי שָׁנִי חֲנִי, כִּי־אֶעֱלֶה אֶת־הַמֶּלֶךְ יְרוּשָׁלַם?
 לו בֶּן־שְׁמֹנִים שָׁנָה אֲזָכִי הַיּוֹם, הֲאֵדַע בֵּין־טוֹב לָרַע? אִם־
 יִטַּעַם עֲבָדְךָ אֶת־אֲשֶׁר אֹכֵל וְאֶת־אֲשֶׁר אֲשֵׁתָה? אִם־אֲשַׁמַּע
 עוֹד בְּקוֹל שָׁרִים וְשִׁרֹת? וְלָמָּה יִהְיֶה עֲבָדְךָ עוֹד לְמִשְׁאֵל
 אֶל־אֲדֹנִי הַמֶּלֶךְ? לו בַּמַּעַט יַעֲבֹד עֲבָדְךָ אֶת־הַיְּהוּדִין אֶת־
 הַמֶּלֶךְ; וְלָמָּה יִגְמָלֵנִי הַמֶּלֶךְ הַגְּמוּלָה הַזֹּאת? לו יִשְׁכַּב־נָא
 עֲבָדְךָ, וְאָמַת בְּעִירִי עִם קֶבֶר אָבִי וְאִמִּי; וְהִנֵּה עֲבָדְךָ כְּמֶהֱם
 יַעֲבֹד עִם־אֲדֹנִי הַמֶּלֶךְ, וַעֲשֵׂה־לּוֹ אֶת אֲשֶׁר־טוֹב בְּעֵינֶיךָ.
 יט וַיֹּאמֶר הַמֶּלֶךְ: אֹתִי יַעֲבֹד כְּמֶהֱם, וְאֲנִי אֶעֱשֶׂה־לּוֹ אֶת־
 הַטּוֹב בְּעֵינֶיךָ; וְכֹל אֲשֶׁר־תִּבְחַר עָלַי אֶעֱשֶׂה־לְּךָ. ט וַיַּעֲבֹד
 כָּל־הָעָם אֶת־הַיְּהוּדִין, וְהַמֶּלֶךְ עָבַד; וַיִּשָּׁק הַמֶּלֶךְ לְבְּרוּלִי.
 וַיִּבְרַכְהוּ, וַיָּשָׁב לְמִקְמוֹ. טא וַיַּעֲבֹד הַמֶּלֶךְ הַגְּלוּלָה, וְכְמֶהֱם
 עָבַד עִמּוֹ; וְכָל־עַם יְהוּדָה הִעֲבִירוּ אֶת־הַמֶּלֶךְ, וְגַם חֲצִי
 עַם־יִשְׂרָאֵל.

י ויעבירו כתיב .

ב א ו ר .

המושל וכו' שנהוג גם עקשו בחצרות מלכי
 הנקדם. אם־אֲשַׁמַּע... ולא אוכל להתענג
 אבוא בפענוגים, שתאמר לשמחני בקהם.
 וְלָמָּה יִהְיֶה עֲבָדְךָ עוֹד לְמִשְׁאֵל - שתצטרך
 לטפל בַּמֶּלֶךְ וְכִשְׁשׁ שְׂבִמִּיתִי. אֶל וְעַל אֲדֹנִי
 בַּמֶּלֶךְ.

לו בַּמַּעַט יַעֲבֹד עֲבָדְךָ - אך עוד מעט
 יַעֲבֹד עֲבָדְךָ עִמָּדִי אֶת הַיְּהוּדִין לְלִיתֶיךָ. אֶת
 הַמֶּלֶךְ - עִם הַמֶּלֶךְ. הַגְּמוּלָה הַגְּמוּלָה הַשְׁכָּרָה.
 לח כְּמֶהֱם - כְּבְּרוּלִי וְכֵאֵלֶּם מְלָכִים אֲבִיו.
 מא חֲצִי - חֲלָק גָּדוֹל וְיִקְרָא: יַעֲשֶׂה.

לד) וְכִלְכַּלְתִּי אֶתְךָ - בשבעים קראו
 במקום, ואיך: אֶת שִׁי בְּתָךְ.

לה) כִּמָּה יָמֵי שָׁנִי חֲנִי - כִּמָּה עוֹד אֶחָדִי
 הֲאֵדַע וְלִהְיוֹתִי בֵּין־טוֹב לָרַע - כִּי אוֹכֵל
 לְמִלֵּא אִיוִּי בְּקִדְדָה בְּחֹצֵר הַמֶּלֶךְ? אִם־
 יִטַּעַם עֲבָדְךָ - כְּלוֹם מְרִישׁ אֲנִי טַעַם
 בְּמִאֲכָל וּבְמִשְׁקָה? שָׁרִים וְשִׁרֹת - נִקְרָא,
 שְׂדֵדוֹ, בְּאֶהְבְּתוֹ אֶת בִּשְׁרָה וְהַמֶּלֶךְ, הַקְּהִיג
 בְּחֹצֵרוֹ מִקְהֹלוֹת מְזֻמְרִים וּמְזֻמְרֹת בְּקוֹל
 וּמְזֻמְרִים כְּכִלֵּי שִׁיר שׁוֹנִים. מִה שֶׁנֶּחֱשֵׁב כְּכֵן
 בְּמִסְתֵּי מִדָּם יָם לְאֶחָד מִפְּעֻנוּתֵי חֹצֵר

מב והנה כל-איש ישראל באים אל-המלך; ויאמרו אל-המלך: מדוע נגבוד אחינו איש יהודה, ויעברו את-המלך ואת-ביתו את-היבדן, וכל-אנשי דוד עמו. מניען כל-איש יהודה על-איש ישראל: כי-קרוב המלך אלי, ולמה זה חרה לך על-הדבר הזה? האכול אכלנו מן-המלך? אם-נשאת נשא לנו? מי ויען איש-ישראל את-איש יהודה, ויאמר: עשר-ידות לי במלך, וגם-בדוד אני ממך, ומדוע תקלתי, ולא-היה דברי ראשון לי להשיב את-מלכי? ויקש דבר-איש יהודה מדבר איש ישראל.

כ.

א וישם נקרא איש בלעל, וישמו שבע בן-בכרי, איש

באור.

לנו במלך, כי עשרה שבטים אנו שבט שמעון התבולל ביהודה והיו דבר שבט אחר. וגם-בדוד אף כי הוא משבט יהודה. אף מוסף-יש לי יותר ממך, כי הלא מלך ישראל הוא. ומדוע תקלתי - והפעל ממקור קלל-קל, ע"ע בדוע בנות אותי, ולקח שבבדודי. ולא-היה דברי ראשון לי-האם לא דברי הנה הראשון, כלומר: האם לא אני שלחתי בראשונה להשיב את המלך? וראה למעלה פסוק י"ב. ויקש - ומקור קשה, ליהו. ויקש דבר-איש יהודה - בהמשך הפסוקים ענו אנשי יהודה דברים קשים לישראל והבטיחם מאד.

א נקרא - ונקרה, חלופה ליה בליא וכן למעלה א' י"ז. וישם נקרא - בא שמה

מיד, י"ז. ויצא עם ישראל - כלומר: חלק גדול מעם ישראל. הם יושבי עבר הנהר המזרחי, ואלה שישבו בתוך בני יהודה ורבים מבני בנימין (י"ח).

מב) מדוע נגבוד - מדוע זה העבירות בפסוק, ולא באו בדברים עמנו לקבל את המלך וסד? וכל-אנשי דוד - המדבר אחר בנבואי: וכל אנשי המלך; וספיקה: על האנשים, שצאו עמו מירושלים.

מב) על-איש ישראל - את איש ישראל. כי-קרוב המלך אלי-הו בן שבטנו הוא. נשאת - ומשאתו מתנת. אם-נשאת נשא לנו - או כלום נתנו לנו מתנות בעד זאת באת המלך?

מב) עשר-ידות לי במלך עשרה חלקים

ימיני; ונתקע בשופר ויאמר: אין לנו חלק בדוד, ולא נחלה-
לנו בכנישיו, איש לאהלו, ישראל! וינעל כל-איש ישראל
מאחרי דוד אחרי שבע בן-בכרי; ואיש יהודה דבקו
במלכם, מן-הנהר ועד-ירושלם.

י ויבא דוד אל-ביתו ירושלים, ויקח המלך את עשר-
נשים פלגנשים, אשר הניח לשמור הבית, ויתנם בית-
משמרת ויכלכלם, ואליהם לא-בא; ובהניגה צררות עד-
יום מתן אלמנות חיות.

י ויאמר המלך אל-עמשא: הועק-לי את-איש-יהודה
שלשת ימים, ואתה פה עמד. הויגלך עמשא להועיק את-
יהודה, ויחר מן-המועה, אשר יעדו. ויאמר דוד אל-
אבישי: עתה ירע לנו שבע בן-בכרי מן-אבשלום; אתה

י ויחר בתיב.

ב א ו ר .

ויים ממשט כמו: אל מו וז מצב של אלמנה.
חיות ושם במשקל זלדות, שחרותו, משער
ימי חיים. אלמנות חיות-היו במצב של
אלמנות לכל ימי חיותן. ויש מפרשים:
אלמנות חיות - כמו אלמנות חיות.
אלמנה חיה מוראים לאשה שבעלה עובד
והוא חי, והיא עגונה, שלא תוכל להנשא
לאיש לעולם.

ד ויאמר המלך אל-עמשא - שחשב
לזנותו לשר צבא סתת יואב. הועק-לי-
אסף אלי שלשת ימים - במשך שלשה
ימים. ואתה פה עמד - ואן העמד לפני
בראש המנהג הנאסף.

ה ויחר ויניאסרו מן-המועד התמקמה
והעביר את סוף, אשר יעדו, אשר קבע לו.
ו ויאמר דוד אל-אבישי - קשראת

במקרה ולא למדש פני המלך. איש ימיני-
וישקט זה היו שונאים כפים לדוד. אין
לנו חלק בדוד - בתשובה על דברי אנשי
יהודה: כי קרוב המלך אלי, קרא: אענם
-אין לנו חלק בדוד, כי כלו ליהודה שקטו.
אכל אז אין גם לדוד חלק בנה ואין לו
זכות בממשלה עלינו. שתינת דוד בעת
הריב הרגות, כנראה. את שבטי ישראל
בזמר. איש לאהלו, ישראל! זו היתה
כנראה סמכה (מקרא מקביל) של מדר
הקרב העם וראה מלכים א' י"ב, ט"ז.

ב מרסנה ועד-ירושלם - הם הלכו
ללוחו מן הנהר עד ירושלים.

ג בית-משמרת - בית שתהניק שמורות
בז. ויכלכלם - וינכלכלו מלא כל צרכיהן.
צרורות - צעירות במשך. אלמנות -

קח את-עבדי אֶדְנִיךָ וְרַחֵם אֶחְרָיו, פֶּן-מֵצֵא לוֹ עֲרִים בְּצִוֹת וְהָצִיל עֵינָיו. וַיֵּצְאוּ אֶחְרָיו אִנְשֵׁי יוֹאָב וְהַכְרַתִּי וְהַפְלֵתִי וְכָל-הַגְּבֻרִים; וַיֵּצְאוּ מִירוּשָׁלַם לְרַחֵם אֶחְרֵי שִׁבְעָה בֶן-בְּכָרִי חֵם עַם-הָאֶבֶן הַגָּדוֹלָה, אֲשֶׁר בְּגִבְעוֹן, וַעֲמָשָׂא בֶּאֱלֹפְנֵיהֶם; וַיּוֹאֵב חֲנוּר מִהוּ לְבָשׁוֹ וְעָלָיו חֲנוּר חֲרָב מִצִּמְדָת עַל-מִתְּנָיו בַּתְּעָרָה, וְהוּא יָצָא וַתִּפֹּל. ט וַיֹּאמֶר יוֹאָב לַעֲמָשָׂא: הַשְׁלֹם אַתָּה, אָחִי? וַתֵּחֶן יַד-יָמִין יוֹאָב בְּזִקֵּן עֲמָשָׂא לַנִּשְׁקָלוֹ. י וַעֲמָשָׂא לֹא-נִשְׁמַר בַּחֲרָב, אֲשֶׁר בְּיַד-יוֹאָב, וַיִּכְּהוּ בָּהּ אֶל-הַחֲמִשׁ, וַיִּשְׁפֹּךְ מַעְיו אַרְצָה, וְלֹא-שָׁנָה לוֹ, וַיָּמָת; וַיּוֹאֵב

יִזְעַל כְּתִיב. * חסר א'.

ב א ו ר.

נִפְלָה הַחֲרָב מִפְּעָרָה. יוֹאָב עָשָׂה זֹאת בְּכֹחַ כְּדֵי שֶׁלֹא לַעֲזֹר חֶשֶׁד בְּלֵב עֲמָשָׂא, בְּרֹאוֹתוֹ אוֹתוֹ אוֹתוֹ הַחֲרָב בְּיָדוֹ הַשְׁמָלִית.

ט וַתִּפֹּל אֶתָּה נִרְאָה שְׂמוּאֵל א' כ"ה וז'. וַתֵּחֶן - וַיִּתְּאֶסֶף, מִפְּעָלֵי חֲסִדֵי פִּי'אֵל. בְּזִקֵּן עֲמָשָׂא לַנִּשְׁקָלוֹ - גַּם עִתָּה נִזְהָגִים בְּאַרְצָה הַחֲרָב, כְּשֶׁנִּשְׁמָרִים יְהִידִים נֶאֱמָרִים לַנִּשְׁקָל אִישׁ אֶת זֶמֶן רִשְׁתּוֹ וְכַפְּתּוֹ לַנִּשְׁקָל ל' יוֹכֵל לְהִיזֵת מוֹסֵב עַל עֲמָשָׂא, וְגַם עַל זֶמֶן עֲמָשָׂא.

י לֹא-נִשְׁמַר בַּחֲרָב, אֲשֶׁר בְּיַד יוֹאָב - לֹא נִסָּר מִפְּנֵי הַחֲרָב, שֶׁאֵתוֹ יוֹאָב בְּיָדוֹ הַשְׁמָלִית לִי. לֹא-נִשְׁמָרִים אוֹתָהּ מִן הַחֲרָב. בְּיָדוֹ, הַחֲרָב נִסָּר וְגַבּוּרֵי יִשְׂרָאֵל לְהִיזֵת מִמֶּנִּיחִים וּמִשְׁמָאִלִּים בְּמִלְחָמָה (דְּכָרִי הַנִּמִּים א' י"ב, ד'). הַחֲמִשׁ - הַכֶּסֶם הַסְּחָתוֹן, וְהוּא מְקוֹם חֲבִיר הַמִּתְנַחֵם עִם הַיָּרִיבִים וְנִרְאָה לַמַּעֲלָה פָּרָק ב', כ"ג. וַיִּכְּהוּ אֶל-הַחֲמִשׁ - יוֹאָב קָנָא בַּעֲמָשָׂא, שֶׁבָּגַד בְּדוֹד וְהִנֵּה שָׂר צָבָאוֹ שֶׁל אֲבִשְׁלֹם, וְשָׂבָשׁוֹ יִפְסְדוּהוּ הַמַּלְךְ לְשָׂר הַצָּבָא תַּחֲסִי; וְהוּא, יוֹאָב, הֵלֵא הִנֵּה חֲמִיד

דוֹד, שֶׁעֲמָשָׂא אֶחָד לְבֹא עִם חֵיל יְהוּדָה, הַכֶּרֶח שׁוֹב לַפְּנוֹת לַעֲזֹרָת בְּנֵי צְרוּתָהּ וּמִפְּנֵי שֶׁכָּעַס בְּחִדּוֹר עַל יוֹאָב, בָּגַד אֶל אֲבִישֵׁי אֶחָד עַל פִּי שְׂבָדָה, כִּי לֹא אֲבִישֵׁי בֶן יוֹאָב יִלְךְ עִתָּה בְּרֹאשׁ הַגְּבֻרִים. פֶּן-מֵצֵא - וְעַכְרָ מִחַת עֲתִידוֹ פֶּן יִמָּצֵא לוֹ עֲרִים בְּצִוֹת וַיִּשְׁחַר בָּהּ. וְהָצִיל וַפְּשׁוֹ לוֹ עֵינָיו - כִּי לֹא נִכַּל לַעֲשׂוֹת לוֹ מְאֻמָּה. וְהַשְׁכָּעִים בְּרֹאשׁוֹ כֹּאן: וְהָצִיל וַפְּשִׁיל מִמְּקוֹר עַל צִלְלוֹ עֵינָיו - וְהָרָמוֹ: וַיִּכְּהוּ אֶת עֵינָיו, בְּלֹמַד: וְלֹא נִכַּל לַפְּשׁוֹ.

י וַתִּפֹּל אֶתָּה וְהַפְּלֵתִי - נִרְאָה לַמַּעֲלָה פָּרָק ה', י"ח.

ח עַם-הָאֶבֶן הַגָּדוֹלָה - אֶצֶל הָאֶבֶן הַגָּדוֹלָה. לַפְּנֵיהֶם - לַקְּרָאתָם עִם הַחֵיל שֶׁאֲסָף. וַיּוֹאֵב חֲנוּר מִהוּ לְבָשׁוֹ - יוֹאָב הָיָה לְבִישׁ בְּגָדֵי מִלְחָמָה. וְעָלָיו חֲנוּר חֲרָב - וְעַל הַבָּגַד חֲנוּרָה, שֶׁחֲרָב תְּלִיחָה בָּהּ. בְּיָדוֹת - קִשְׁיָהּ וּמִחְבָּרָתָה. וְהוּא יָצָא וַתִּפֹּל - וְבָאֶשֶׁר יָצָא יוֹאָב לְקִבְּלָתָהּ עֲמָשָׂא,

ונאבישי אחיו דוד אחריו שבע בן-בכרי. יא ואיש עמד עליו מערי יואב, ויאמר: מי אשר חפץ ביואב, ומי אשר-לדוד - אחרי יואב. יב ועמשא מתגלל בדם בתוך המסלה; ונרא האיש, ביי-עמד כל-העם, ונסב את-עמשא מן-המסלה וישדה, וישלך עליו בנד באשר ראה כל-הבא עליו ועמד. יג באשר הגה מן-המסלה, עבר כל-איש אחרי יואב לדרה אחרי שבע בן-בכרי. יד ויעבר בכל-שבטי ישראל אבלה ובית מעקה וכל-הברים; ויקהלו ויבאו אף-אחריו. טו ויבאו ויצרו עליו באבלה בית המעקה, וישפכו סללה אל-העיר, ותעמד בחל; וכל-העם, אשר את-יואב, משחיתם להפיל החומה. טז ותקרא אשה חכמה מן-העיר: שמעו, שמעו!

ב א ו ר .

וּן סְבִיאוֹר, כְּלוֹמֵר: אֲבֵל, הַנִּקְרָאת גַּם בֵּית מַעֲכָה, כִּי הָיוּ עוֹד עָרִים, שֶׁנִּקְרָא בָשֵׁם אֲבֵל; וְהָיָה בְּצִפּוֹן אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל בְּנִתְלַת נִסְתָּלִי, לֹא רְחוֹק מִמֶּנּוּ בְּנִתְרַת וְרָאָה מַלְכִּים א' טו"ו, כ', וּמַלְכִּים ב' טו"ו, כ"ט; וּבְדַבְּרֵי הַיָּמִים ב' טו"ו, ד' הָיָה נִקְרָאת: אֲבֵל מ' סו. וְכָל-הַבְּרִיִּים-(נַעֲמֹ קָל בְּנֵי בָאֲרוֹת, אֲשֶׁר לְבִנְיָמִין, וְגַם קוֹרָאִים בָּאֵן: וְכָל הַבְּכָרִים-כְּלוּמֵר: בְּנֵי מִשְׁפַּחְתּוֹ שֶׁל שָׁבַע, וְיָבֹאוּ אִף נֶחֱמֹן אַחֲרָיו - וּבְחִנּוּם הַשְּׂבָעִים: וְיָבֹאוּ אַחֲרָיו, טו) וְיָבֹאוּ-יוֹאֵב וְאֶנְשָׁיו, וַיִּצְוּוּ עָלָיו - וַעֲשׂוּ מִצּוֹר שֶׁל שָׁבַע בֶּן-בְּכָרִי, בְּאַבְלָה - בְּאֵבֶל נוֹוֶהִי תַמְנָה עֲתִיקָה, סִלְלָה - חֹל שֶׁל אֲבָנִים וַעֲפָר סָבִיב לַעִיר, וְשֵׁם הָעֲמִידִי כְּלִי מִשְׁחָ לְהַשְׁחִית אֶת הַחִיּוֹמָה, חֹל-חֹמָה, חִיּוֹמָה. וַתַּעֲמֹד בַּחֹל - וְהִסִּילָלָה הַגִּיעָה עַד הַחִיּוֹמָה הַחִיּוֹמָה שֶׁל הַמַּקָּר, אֶת-

נֶחֱמֹן לְדוֹד בְּכָל לַב. וְלֹא-שָׁנָה לוֹ - וְלֹא הִצְרִיךְ לְחַפּוֹתָיו שְׁנִית. כֶּבֶף - וּכְרַפּוֹ. יא עָמַד עָלָיו - אֲצֵל עֲמָשָׁא הַמֵּת. יב יֹאמֵר - וְקָרָא אֶל הַסִּיל, שֶׁהָלַךְ אַחֲרָיו. אַחֲרֵי יוֹאֵב - גִּלְד אַחֲרֵי יוֹאֵב. יג) מִתְגַּלֵּל בְּדָם - מִפְּרִשָּׁה. וְנִרְאָה הָאִישׁ - אַחֲרֵי מַעֲשֵׂי יוֹאֵב. כִּי-עָמַד כָּל-הָעָם - כִּי קָל אֵלֶּה שֶׁבָּאוּ לְמָקוֹם הַרְצַח עָמַד; וְכִהְיִים וּמִשְׁחִיתִמֵּיִם לְמַרְאֵה הַדָּם הַשָּׁמַיִם. וְגַם... הַשָּׂדֶה - הַסִּיר אוֹתוֹ מִן הַדֶּרֶךְ, שֶׁהָיָה צָרִיד הָעָם לַעֲבֹר בָּהּ אֶל הַשָּׂדֶה. יד) הִגָּה-וַיִּהְיֶה, מִמְּקוֹר הַגִּה, הַפָּעִל. כָּאֲשֶׁר הִגָּה-כָּאֲשֶׁר הוֹסֵב הַצֶּדֶה. יו) וַיַּעֲבֹר-וַיִּשְׁבַּע בֶּן בְּכָרִי, הַנִּקְרָא בְּסוּסִים הַקָּדָם, עָבַר בְּכָל שְׂבָטֵי יִשְׂרָאֵל לְעוֹרֵרם נֶגֶד דוֹד אַבְלָה וּבֵית מַעֲכָה - עַד שֶׁבָּא אֶל אֲבֵל בֵּית מַעֲכָה. הָיוּ שֶׁל יוֹ בֵּיתִי הָיָה

אמרוֹנָא אל־יוֹאב: קרב עַד־הַנָּה, וְאַדְבָּרָה אֵלָיֶךָ. יוֹיָקֵב
 אֵלָיָהּ, וְתֹאמַר הָאִשָּׁה: הַאֲתָה יוֹאב? וַיֹּאמֶר: אֲנִי; וְתֹאמַר
 לוֹ: שְׁמַע דְּבָרִי אֲמַתְךָ, וַיֹּאמֶר: שְׁמַע אֲנֹכִי. וַיִּתְּנָה לֵאמֹר:
 דְּבַר יַדְבָּרוּ בְּרֹאשׁוֹנָה, לֵאמֹר: שְׂאוֹל יִשְׂאֵלוּ בְּאֵבֶל, וּבֶן
 הַתְּמוּ. יִשׁ אֲנֹכִי שְׂלָמִי אֲמוּנִי יִשְׂרָאֵל; אַתָּה מִבְּקֵשׁ לְהַמִּית
 עִיר וְאִם בְּיִשְׂרָאֵל, לָמָּה תִּבְלַע נַחֲלַת יְהוָה? כִּי וַיַּעַן יוֹאב
 וַיֹּאמֶר: חֲלִילָה, חֲלִילָה לִי, אִם־אֶבְלַע וְאִם־אֲשַׁחִית. כֹּא לֹא־
 בֶּן־הַדָּבָר, כִּי אִישׁ מִהֵר אֶפְרָיִם, שֶׁבַע בְּן־בְּכָרִי שְׁמוֹ, נָשָׂא
 יָדוֹ בַּמֶּלֶךְ בְּדוֹד, תִּנּוּ־אֶתוֹ לְבָדוֹ, וְאַלְכָּה מֵעַל הָעִיר; וְתֹאמַר
 הָאִשָּׁה אל־יוֹאב: הִנֵּה רֹאשׁוֹ מִשְׁלָךְ אֵלָיֶךָ בְּעַד חֲחוּמָה.
 כִּי וַתְּבוֹא הָאִשָּׁה אֶל־כָּל־הָעָם בְּחֻכְמָתָהּ, וַיִּכְרְתוּ אֶת־רֹאשׁ
 שֶׁבַע בְּן־בְּכָרִי, וַיִּשְׁלְכוּ אֶל־יוֹאב, וַיִּתְּקַע בַּשֹּׁפָר, וַיִּפְצְצוּ מֵעַל־
 הָעִיר אִישׁ לְאַהֲלָיו; וַיּוֹאב שָׁב יְרוּשָׁלַם אֶל־הַמֶּלֶךְ.
 כִּי וַיּוֹאב־אֶל כָּל־הַצָּבָא יִשְׂרָאֵל, וַיִּבְנֶה בֶּן־יְהוֹיָדָע עַל־

באור.

למשחית. עיר ואם בְּיִשְׂרָאֵל־ עיר וְדוֹלָה
 נחשוכה, שהיא כאם לְכָל הָעִירוֹת הַקְּטָנוֹת
 אֲשֶׁר סְבִיבוֹתֶיהָ, הַנִּקְרָאוֹת בְּנֵי־תָה. לָמָּה
 תִּבְלַע־ לָמָּה תִּשְׁחִית?

כא) נָשָׂא יָדוֹ - מָרַד, הַתְּקוּמָם. תִּנּוּ־
 אֶתוֹ לְבָדוֹ - הַסְּגִירוֹ אוֹתוֹ לְבָדוֹ בְּנִי.

כב) וַתְּבוֹא הָאִשָּׁה וַתַּנְבִּירוּ אֶל־כָּל־
 הָעָם - אֵל אֲנָשֵׁי הָעִיר. וַיּוֹאב שָׁב...
 אֶל־הַמֶּלֶךְ - וְלֹא הוֹכִים הַמֶּלֶךְ אֶת יוֹאב לֹא
 עַל הַרְגַת אֲבִשְׁלוֹם, וְלֹא עַל רִצְחַ עֲמִשָּׂא.
 כְּנִרְאָה, הַתְּבוֹא דוֹר מִפְּנֵי הַגְּבוּרָה הַמְּתִיבָה
 הַנָּה גַם עָבְדוּ בָּמָה שֶׁהִתְנַבֵּא מִפְּנֵי בְּרָאשִׁית
 יָמֵי מַלְכוּתוֹ וְרָאָה לְמַעַלְהָ פָּתָק ג', לִישׁוֹ.

כג) וַיּוֹאב אֶל וְשָׁלוֹ כָּל־הַצָּבָא וַיִּצְבְּאוּ

יוֹאב־עִם יוֹאב, מִשְׁחִיתִים־חֲחוּמָה לְהַפִּילָהּ.
 יח) דְּבַר יַדְבָּרוּ בְּרֹאשׁוֹנָה - מִהֲרָאִי
 הָיָה לְדָבָר וַלְתוּעָן בְּרֹאשׁוֹנָה. לֵאמֹר:
 שְׂאוֹל יִשְׂאֵלוּ בְּאֵבֶל - כְּלוּמַר: צָרִיךְ הָיָה
 לִשְׂאֹל בְּתַחֲלָה אֶת בְּנֵי אֵבֶל, קִדְּם שְׁנֵעֲשִׂיתָם
 לְהַלָּחֵם עֲלֵיהֶם אוֹלֵי אֵינֶם רּוֹצִים כָּלֵל לְמָרֹד
 בְּדוֹדִי. וְכֵן תִּתְמוּ - וְכֵן הָיוּ גִמְרִים, כְּלוּמַר:
 לוֹ שְׂאֵלוּ אוֹתָנִי, הָיָה הַדָּבָר נִגְמַר בְּשָׁלוֹם,
 וְלָמָּה זֶה הַתְּפַלְּטָם פָּתָאם עַל הָעִיר?

יט) אֲנֹכִי - הָאִשָּׁה מִבְּקֶרֶת בָּשָׂם הָעִיר.
 אֲנֹכִי שְׂלָמִי וְשְׁלָמִי אֲמוּנִי יִשְׂרָאֵל -
 אֲנַחְנוּ בְּנֵי אֵבֶל הֵם הַשְּׂלָמִים וְהַנֶּאֱמָנִים
 בְּיָתֵר בְּקֶרֶב יִשְׂרָאֵל, כְּלוּמַר: אוֹהֲבִים אֲנִי
 אֶת הַשָּׁלוֹם וְהַנֶּאֱמָנִים לְמַלְךְ מֶאֱרָ. לְהַמִּית -

הַכִּרְתִּי וְעַל־הַפִּלְתִּי. כִּי נֶאֱדָרְכָם עַל־הַמָּם. וַיְהוֹשֶׁפֶט בֶּן־
אֲחִילֹד הַמִּזְכִּיר. כִּי וּשְׂנֵא סֶפֶר, וְצֹדוֹק וְאַבְיָתָר כֹּהֲנִים.
כִּי וְגַם עִירָא הַנָּאִרִי הָיָה כֹהֵן לַדָּוָד.

כא.

א וַיְהִי רָעַב בַּיָּמִי דָּוִד שְׁלֹשׁ שָׁנִים, שָׁנָה אַחֲרֵי שָׁנָה,
וַיִּבְקֹשׁ דָּוִד אֶת־פָּגִי יְהוָה; * וַיֹּאמֶר יְהוָה: אֶל־שָׂאוּל וְאֶל־בֵּית
הַדְּמִים, עַל אֲשֶׁר־הִמִּית אֶת־הַנִּבְעֵלִים. ב וַיִּקְרָא הַמֶּלֶךְ

* הַכְרִי כְתִיב. * וְשֵׂא כְתִיב. * פֶּסֶק בְּאִמְצַע פֶּסֶק.

באור.

אחרי מות איש בשנת נוראה למעלה פָּרַק ט',
ג'; ופָּרַק ט"ז, ו'; ובבאור שבו. ויבִקֵּשׁ
דָּוִד אֶת־פָּגִי יְיָ - שָׂאֵל עַל יְדֵי אֲבִיתָר
הַכֹּהֵן הַגָּדוֹל בְּאִוִּירִים וְתַמִּים. וַיֹּאמֶר יְיָ -
עַל יְדֵי הַכֹּהֵן. הַכֹּהֲנִים הַתַּחֲסוּ לְבֵית שָׂאוּל
בְּשָׂנָאָה בְּבוֹשָׁה מִיָּמִי הָרִיגָה בְּהִנֵּי לֵב, גַּם
יַחַס הַנִּבְעִיָּאִים, תַּנְיָכִי שְׂמוּאֵל, לְשָׂאוּל, לֹא
הָיָה טוֹב מִמֶּנּוּ נִרְאָה שְׂמוּאֵל א' כִּיח, וי';
לְעוֹמֶת זֹאת הָיָה שְׁתֵּי מַפְלְגוֹת מוֹרֵי הָעַם
אֵלֶּה נֶאֱמָרִים לְדָוִד וּמַסִּירִים לוֹ בְּכָל לֵב.
וְאִילֵּם כָּל הַסִּפּוּר נוֹשֵׂא עָלָיו חוֹתֶם שֶׁל מַסִּוֶּה
עֲתִיקָה, שְׂאִינָה מִסְמָנֵת בְּזֶמֶן: עֲוֹנֵי רָעַב
בִּי מ' דָּוִד, וְהַסִּפּוּר מְבִיא אֶת הַמַּאֲרָע
בְּהִשָּׁקֶת אוֹתוֹ בַּדָּוָד, וְכִמּוֹ שֶׁסֶפֶר בְּקֶרֶב
הָעַם, אֶל־שָׂאוּל - בְּשִׁבִּיל שְׂאִיל. וְאַשֶּׁר־
הַמִּית אֶת־הַנִּבְעֵלִים - וְהָאֵץ חֲנִיָּה מִן
הָדָם הַנָּקִי, עַל כֵּן לֹא חָתַן אֶת יְבִילָה; וְזֵה
הַשָּׁקֶת דְּחִית עֲתִיקָה: בִּי הָדָם הוּא יִתְנַחַם
אֶת הָאֵץ, וְלֹאֲרָץ לֹא יִבְסֹר לָדָם, אֲשֶׁר שָׁפַךְ
בָּהּ, בִּי אֵם בָּדָם שֶׁכָּחוּ (בְּמִדְבָּר לֵי"ט).

וַיִּשְׂרָאֵל - וַיִּזְאָב נִשְׂאָר הַשָּׂר עַל כָּל צָבָא
וְיִשְׂרָאֵל, לְמַדּוֹת בְּעִסּוֹ שֶׁל דָּוִד עָלָיו. אַחֲרֵי
הַשָּׁקֶת הַמִּדִּדוֹת וְהַשָּׁבֶת סִכְרֵי מְלֻכַת דָּוִד
לְמַכּוֹנָם, מְבִיא הַסִּפּוּר שׁוֹב רְשִׁימַת הַשָּׂרִים
הַגָּבוּרִים בְּמַמְלָכָה וְנִרְאָה לְמַעַלָּה פָּרַק ח'
ט"ז-י"ח.

כ (כ) נֶאֱדָרְכָם עַל־הַמָּם - הוּא הָיָה הַשָּׂר
הַמְּמָנָה עַל לְקִימַת אֲנָשִׁים לְעִבּוֹדַת הַמֶּלֶךְ
וְגִבְיַת הַמַּסִּים בְּקֶסֶף לֹא צְאוֹת הַמַּמְלָכָה,
וְהוּא, מִשְׁנֵי שָׂר הָאֲצִירוֹת.

כה וּשְׂנֵא - הַכְּתִיב: שָׂא, בְּדִבְרֵי
תַּמִּים א' (י"ח ט"ז): שָׂא וְלַמַּעַלָּה (ט"ז)
י"ז: שָׂא הָיָה, וְנִרְאָה הוּא אַחֲרֵי.

כו כֹהֵן לַדָּוָד - שָׂר גָּדוֹל לַדָּוָד נִרְאָה
לְמַעַלָּה פָּרַק ח', י"ח.

א וַיְהִי רָעַב - הַמַּאֲרָע הַמִּסְפָּר בָּאוּ
הוּא מִצֵּן "נוֹסְפוֹת" לְדִבְרֵי יָמֵי מְלֻכַת דָּוִד,
בְּסִפּוּרֵי "פֶּסֶק מִיכָה" וּפִלְגֶּשׁ בְּנִבְעָה" בְּסִיפֵי
סֶפֶר שׁוֹפְטִים. וְזֶמֶן הַמַּאֲרָע הָיָה הוּא
בְּשָׁנִים הָרִאשׁוֹנוֹת לְמַלְכוּת דָּוִד עַל יִשְׂרָאֵל

לְנִבְעָנִים, וַיֹּאמֶר אֲלֵיהֶם; — וְהִנֵּבְעָנִים לֹא מִבְּנֵי יִשְׂרָאֵל הֵמָּה.
 כִּי אִם־מִיֵּתֶר הָאָמֹדִי, וּבְנֵי יִשְׂרָאֵל נִשְׁבְּעוּ לָהֶם, וַיִּבְקֶשׁ שְׂאוּל
 לְהַפְתָּם, בְּקִנְאָתוֹ לִבְנֵי־יִשְׂרָאֵל וַיְהוּדָה. — וַיֹּאמֶר דָּוִד אֶל־
 הַנִּבְעָנִים: מָה אַעֲשֶׂה לָכֶם? וּבַמָּה אֲכַבֵּר, וּבְרַכּוּ. אֶת־נַחֲלַת
 יְהוָה? וַיֹּאמְרוּ לוֹ הַנִּבְעָנִים: אִין־לָנוּ כֶּסֶף וְזָהָב עִם־שְׂאוּל
 וְעִם־בֵּיתוֹ, וְאִין־לָנוּ אִישׁ לְהָמִית בְּיִשְׂרָאֵל; וַיֹּאמֶר: מָה־
 אַתֶּם אֹמְרִים, אַעֲשֶׂה לָכֶם? וַיֹּאמְרוּ אֶל־הַמֶּלֶךְ: הָאִישׁ
 אֲשֶׁר בָּלָנוּ, וְאֲשֶׁר דָּמָה־לָנוּ, נִשְׁמַדְנוּ מִתְּהִיָּצָב בְּכָל־גִּבֹּל
 יִשְׂרָאֵל; וַיִּתֵּן־לָנוּ שְׂבָעָה אֲנָשִׁים מִבְּנֵיו, וְהוֹקְעָנוּם לַיהוָה
 בְּגִבְעַת שְׂאוּל, בְּחִיר יְהוָה; *וַיֹּאמֶר הַמֶּלֶךְ: אָנִי אֲתֵן. וַיִּנְחַמֵּל
 הַמֶּלֶךְ עַל־מִפְיָבֶשֶׁת בֶּן־יְהוֹנָתָן בֶּן־שְׂאוּל, עַל־שְׂבָעַת יְהוָה
 אֲשֶׁר בִּינְתָם, בֵּין דָּוִד וּבֵין יְהוֹנָתָן בֶּן־שְׂאוּל. *וַיִּקַּח הַמֶּלֶךְ

*לוי כתיב. *ינחן כתיב. *פסקא באמצע פסוק.

ב א ו ר.

(ה) בָּלָנוּ - הִשְׁמִידְנוּ. וְאֲשֶׁר דָּמָה־לָנוּ -
 וְאֲשֶׁר חָשַׁב עָלֵינוּ רָעָה. נִשְׁמַדְנוּ... - עַד
 שֶׁנִּשְׁמַדְנוּ. וְנוֹסַח הַשְּׂבָעִים: לֵאמֹר שְׂמוֹ הַגּוֹ.
 (ו) יִתֵּן - וְהַפְעֵל, וְהַכְתִּיב: וַיִּתֵּן. וְהַפְעֵל,
 וְהוֹרָאָתָם אֲחֻזָּה. וְהוֹקְעָנוּם - וְהַפְעֵל
 מִמְּקוֹר: וְקָצוּ. וְהוֹקְעָנוּם לֵבִי - וְהַתְּלָה
 אוֹתָם לֵבִי לְכַפֵּר בְּעֶסֶר. וְנִשׁ מִפְּרָשִׁים: הוֹקַע -
 אֵלֶּב, שֶׁהָיוּ תוֹלִים אֶת הַדָּוִן עַל עֵץ שְׁתֵּי
 גִּזְרֵם, וְהָיוּ חוֹקְעִים מִסְּמֹרֶת בְּדִידִי וּבְרִגְלָיו
 שֶׁל הַדָּוִן. בְּגִבְעַת שְׂאוּל - בְּמִקוֹם שְׂאֵבֵיהֶם
 יֵשֵׁב שָׁם עַל כֶּסֶף מְלֻכָּה. בְּחִיר יְיָ -
 הַתָּאֵר הַזֶּה לְשְׂאוּל בְּפִי הַנִּבְעָנִים וְאֹמֶר
 בְּאִירֹנָה; וְנִשׁ קוֹרְאִים בָּאֵן: "בְּחִיר יְיָ";
 וְקָרָא כִּד לְנִבְעָה אֲחֻזָּה, שֶׁבָּמָה הָיְתָה בְּנִיָּה
 עָלֶיהָ. וְהַקְרָא גַם "גִּבְעַת הָאֱלֹהִים" שֶׁמִּשְׁמָעֵל
 א' ו' ה' וְהַקְרָא פְּסוּק מ': "וַיִּקְרָא בְּחִיר יְיָ".

(ב) וַיֹּאמֶר אֲלֵיהֶם - וַיְדַבֵּר עִמָּהֶם.
 וְהִנֵּבְעָנִים... - זֶהוּ מֵאִמֶּר מִסְּמֹרֶת שֶׁל הַסּוֹפֵר.
 מִיֵּתֶר הָאָמֹדִי - שָׁם כּוֹלֵל לְעַמִּי כְּנָעַן, כִּי
 הַנִּבְעָנִים הָיוּ מֵעַם הַחַי וְקָרָא וְהוֹשֵׁעַ מ',
 וַיִּנְשְׁבְּעוּ לָהֶם - כִּי לֹא יִהְיֶינָם. בְּקִנְאָתוֹ -
 וּבְקִנְאָה. שָׁם הַפְעֵל, פָּעַל, לֵאמֹר, וְכָאן
 בְּתַמְנִיָּה מַעֲרֶכֶת מֵלֵא וְלִיה. וְכֵן הִתְבָּאָה
 (וְהוֹשֵׁעַ ו' י"ו): "גִּבְעַת ה' (לְמַעַל הַכֶּרֶךְ
 א' כ"ז). בְּקִנְאָתוֹ לִבְנֵי־יִשְׂרָאֵל - הַנִּבְעָנִים,
 שֶׁנִּשְׁבְּעוּ בְּקִרְבֵּי יִשְׂרָאֵל, הִקְרָא, כְּקִרְאָה, אֶת
 שְׂמֵאֲתָם לְיִשְׂרָאֵל, עַל כֵּן אָמַר שְׂאוּל לְהַשְׁמִידָם
 וּלְבַעֲרָם מִן הָאָרֶץ, לְמִרְוֹת הַשְּׂבִינָעָה, שֶׁנִּשְׁבְּעוּ
 לָהֶם וְהוֹשֵׁעַ וְהַנִּבְעָנִים; אֵד, כְּקִרְאָה, נִשְׁאָרוֹ
 עוֹד רַבִּים מִקֵּם בְּקִרְבֵּי הָאָרֶץ.

(ד) אִין־לָנוּ כֶּסֶף וְזָהָב אִין אִנִּי דוֹרְשִׁים
 כֶּסֶף וְזָהָב מִבֵּית שְׂאוּל.

את־שְׁנֵי בְנֵי רֹצֵפָה בַּת־אֵיָהּ, אֲשֶׁר יָלְדָה לְשָׂאוּל, אֶת־אַרְמִנִי
וְאֶת־מַפְכָּשֶׁת, וְאֶת־חֲמֻשֹּׁת בְּנֵי מִיכַל בַּת־שָׂאוּל, אֲשֶׁר יָלְדָה
לְעֹדְרִיָאֵל בֶּן־בְּרוּלִי הַמַּחֲלָתִי; וַיָּבִיאוּם בְּיַד הַגִּבְעֹנִים, וַיָּקִיעֵם
בְּהָר לִפְנֵי יְהוָה, וַיַּפְּלוּ שְׁבַע־תָּם יָחַד; וַהֲמָה הָמָתוּ בַּיּוֹם
קָצִיר בְּרֹאשֵׁינִים, בְּתַחֲלַת קָצִיר שְׁעָרִים.

י וַתִּקַּח רֹצֵפָה בַּת־אֵיָהּ אֶת־הַשֶּׁקֶל, וַתִּמָּהוּ לָהּ אֶל־הַצֹּרֵר
מִתַּחֲלַת קָצִיר, עַד נַתְּד־מָיִם עֲלֵיהֶם מִן־הַשָּׁמַיִם; וְלֹא־נָתְנָה
עוֹף הַשָּׁמַיִם לָנוּחַ עֲלֵיהֶם יוֹמָם, וְאֶת־חַיַּת הַשָּׂדֶה לַלַּיְלָה.
יב וַיִּנָּד לְדָוִד אֶת אֲשֶׁר־עָשְׂתָה רֹצֵפָה בַּת־אֵיָהּ, פֶּלֶאֱגֶשׁ שָׂאוּל.
יג וַיִּלְךָ דָּוִד וַיִּקַּח אֶת־עַצְמוֹת שָׂאוּל וְאֶת־עַצְמוֹת יְהוֹנָתָן בְּנוֹ

*שבעתים כתיב. *והם כתיב. *תחלת כתיב.

ב א ו ר.

בקרוב, מה שהוא נגד חק התורה האומרת:
"לא תלין וג'לתי על דעין, כי קבד תקבדני
ביום ההוא" (דברים כ"א, כ"ג); אך מעשה
הגבעונים בעקרו, להמית שבע נפשות
נקיות, על חטא שחטא (לוי ג' חטא א')
אביהן, הוא נגד התורה האומרת: "ובנים
לא יומתו על אבות" (דברים כד, טז).
אולם בנראה נפלו שבעה בני שאול ביד
הגבעונים לא בחטאים המתיים בעונם, אלא
בעוונתם, כי היו גויעים לני לכת
בהם את פניו, ולפיכך נשארו תלויים, עד
נסד מים עליהם, שנה היה לאות, כי רצה
ה' את מרדכם ונגזר לארץ.

יא וינדר לרוד - באשר ספרו לדוד על
דבר ההבדה הנפלאה של האם השכולה
הוא לזכרה האמללים, ונע הדבר עד לבו
וצנה להביאם לקבורה בבסר עם עצמות
שאול ויונתן.

ח בְּנֵי רֹצֵפָה בַּת־אֵיָהּ - פילגשו של
שאול. חמשת בני מיכל - מיכל אשת דוד
היתה ומנה לאשה לפלטי בן לוי
(שמואל א' כ"ה, מ"ד), ואחר מות שאול
שבה לדוד ולמעלה פקד ג', טו - טז).
ובנים לא היו לה; לפיכך צריך לקרא
כאן: "בני מר ב", שהיתה לאשה לעודריאל
המחלת (שמואל א' י"ח, י"ט).

ט שְׁבַע־תָּם - כל אותם השבעה. בימי
קציר בראשונים - ויהראשונים בימים
הראשונים של הקציר.

י וַתִּמָּהוּ לָהּ אֶל וְעַל הַצֹּרֵר - והמיתה
אותו לאהל על הסלע, ששם היו תלויים
בני בית שאול. מרב בת שאול מטה, בנראה,
קדם לבן. עד נתד־מַיִם עליהם - וכח
שקרה איתם, עד שנגשף עליהם הגשם,
כלומר: עד שהתחילו נמות השמים. למי
נה היו תלויים מחדש סיון עד תמוז.

מאת בעלי יביש גלעד, אשר נזכו אתם מרחב בית-שן, אשר תלאום שמה פלשתים, ביום הכות פלשתים את-שאול בגלבע. י' ויעל משם את-עצמות שאול ואת-עצמות יהונתן בנו, ויאספו את-עצמות המוקעים. י" ויקברו את-עצמות-שאול ויהונתן בנו בארץ בנימין, בצלע, בקבר קיש אביו, ויעשו כל אשר-צוה המלך; ויעתר אלהים לארץ אחרי-כן.

טו ויהי-עוד מלחמה לפלשתים את-ישראל; ויגרד דוד ועבדיו עמו, וילחמו את-פלשתים, ויעף דוד. טז וישבי בנב אשר בילדי הרפה, ומשקל קינו שלש מאות משקל נחשת, והוא חגור חדשה; ויאמר להכות את-דוד: "ויעור-לו אבישי בן-צרויה, ויך את-הפלשתי נמתהו; אז נשבעו אנשי-דוד לו לאמר: לא-תצא עוד אתנו למלחמה, ולא תכבה את-גר ישראל. יח ויהי אחרי-כן, ויהי-עוד המלחמה בגוב עם-פלשתים; אז הבה סבכי החשתי את-ספי, אשר

* תלום כתיב. * שם כתיב. * הפלשתים כתיב. * וישבו כתיב.

ב א ו ר

טו וישבי בנב-ישבי מעיר נב. בילדי הרפה-אבי משפחת הענקים בארץ פלשתים ונקרא הרפה ונסתא וסודיתו או רפה; גם וישבי ארץ בגנז וארץ מואב הקדמונים ונקראו רפאים, שנחשבו אף הם בענקים (דברים ב', י"א). קינו - עקרו תחתיו. שלש מאות משקל וישקלו נחשת, והוא חגור נחשו חדשה.

יז גר ישראל - תקנת ישראל.

יח בגוב-ויקברו הנמים א' (כ' ד') כתיב: בגלעד. את-רפ-ויקברו הנמים (שם) ספי.

יב) מרחב בית-שן-ו-מחומת בית-שן. יג) המוקעים-והנה הפעל, פיו התלויב. יד) ויעתר אלהים לארץ - כי הוריד נשם להשקות את האדמה.

טו) ויהי-עוד מלחמה... - הסופר מביא כאן רשימות קצרות, הכוללות בקרבן וקרונות של קרבות עם הפלשתים, נעלילות וקבורות גבורי ישראל. ויעף-ו-מקור עוף בהוצאת יעף, והוא כמו: ניעף; וקא הע' בפתח, להקדיל מן. ויעף, מאותו המקור, שהוראתו עוף.

בִּילְדֵי הָרָפָה. יִשְׁתַּחֲוֶה־עוֹד הַמֶּלֶכְמָה בְּנוֹב עַם־פְּלִשְׁתִּים;
 בֵּן אֶלְחָנָן בֶּן־יִשְׁעִיר אֲרָנִים בֵּית הַלְחָמִי אֵת גִּלְתָּה הַגִּתִּי, וְעַן
 חֲנִיתוֹ בְּמָנוֹר אֲרָנִים. כִּי יִשְׁתַּחֲוֶה מֶלֶכְמָה בָּנָת; וַיְהִי אִישׁ
 מְדוֹן, וְאַצְבָּעוֹת יָדָיו וְאַצְבָּעוֹת רַגְלָיו שֵׁשׁ וְשֵׁשׁ, עֲשָׂרִים
 וְאַרְבַּע מִסָּפָר, וְגַם־הוּא יָלַד לְהָרָפָה. כִּי וַיִּהְרַף אֶת־יִשְׂרָאֵל,
 וַיַּהֲרֹג יְהוֹנָתָן בֶּן־שִׁמְעָה, אָחִי דָוִד. כִּי אֶת־אַרְבַּעַת אֵלֶּה
 יָלְדוּ לְהָרָפָה בָּנָת; וַיִּפְּלוּ בְּיַד־דָּוִד וּבְיַד עֲבָדָיו.

כב.

א וַיַּדְבֵּר דָּוִד לִיהְיֶה אֶת־דְּבָרֵי הַשִּׁירָה הַזֹּאת, בְּיוֹם
 הַצִּיל יְהוָה אֹתוֹ מִכַּף כָּל־אֹיְבָיו, וּמִכַּף שָׂאוֹל. כ וַיֹּאמֶר:
 יְהוָה, סִלְעִי וּמַצְדָּתִּי וּמִפְּלִטָּיִ.

*מִדּוֹן כְּתִיב. שְׁמַעִי כְּתִיב.

ב א ו ר .

וְנָעוּת, פְּחָדִים וְאִימֹת מָוֶת, גַּם וְשִׁיעוֹת
 וְנִצְחָנוֹת וַיִּדְּלָה וַיְהוֹד מַלְכוּת, שָׁאֵן דְּמִיוֹנָם.
 וּמִכַּף שָׂאוֹל—וּכְיָחוּד מִכַּף שָׂאוֹל הַקָּשָׁה
 שֶׁבְּאֹיְבָיו. שִׁירָה זוֹ מְסַדֶּרֶת בְּסֵפֶר תְּהִלִּים (יח)
 בְּשִׁנּוּיִם וְתַקְוִיִּים רַבִּים. בְּסִסְטֵמָם בִּי־ר'
 הֵם מְבֹאֵה הַשִּׁירָה.

ב) בְּתֵּה לִי־מִמֶּנִּי מִתְחִילָה הַשִּׁירָה בְּמִלִּים:
 "אֲרַחֲמֶנּוּ אֲרַחֲמֶנּוּ יִיחִי וְיִחִי—אֲנִי אוֹתֵב אוֹתָךְ"
 וְהַשִּׁירָה וּבְדָרְתִּי יִי סִלְעִי וּמַצְדָּתִּי—יִי הוּא
 הַנּוֹתֵן לִי כֹס לַעֲמֹד בְּפָנֵי אוֹיְבִי, בָּאֵלֹהִים הַיְיָ
 בְּמַצְדָּה תְּקוּהָ, בְּהַנִּיחָה עַל סִלְעֵי רֶם.
 וּמִפְּלִטָּיִ—וּמַצִּילִי מִכָּל רָע. הַמִּלָּה לִי־
 מִיָּסֶדֶת וּבִתְהִלִּים אֵינָהּ. וְהַשִּׁבְעִים קוֹרְאִים
 בָּאֵן יִי סִלְעִי בְּעֶזְרִי וּמִפְּלִטָּיִ.

יט) בֵּן אֶלְחָנָן...—וּבְדָרְבֵי הַגִּמִּים (שָׁם):
 גִּי־אֶלְחָנָן בֶּן־יִשְׁעִיר אֵת לְחָמִי, אָחִי גִלְתָּה
 הַגִּתִּי. וְהוּא הַנוֹסֵף הַנֶּכֶן. וַתִּהְיֶה־עוֹד
 הַמֶּלֶכְמָה בְּגֹז ב—וּבְדָרְבֵי הַגִּמִּים (שָׁם ו):
 וַתִּהְיֶה עוֹד מֶלֶכְמָה בְּגִתִּי.

כ) אִישׁ מְדוֹן—אִישׁ מְדָה נוֹכַח הוּא
 הַנוֹסֵף בְּדָרְבֵי הַגִּמִּים (שָׁם), גִּבָּה קוֹמָה.
 עֲשָׂרִים וְאַרְבַּע וּבְמִסָּפָר.

א) וַיַּדְבֵּר—וַיִּשְׁרֹךְ וְכֵן, וַיַּדְבֵּר מִשְׁה... אֵת
 דְּבָרֵי הַשִּׁירָה הַזֹּאת וְדָרְבִּים לִיא ל). דְּבָרֵי
 הַשִּׁירָה הַזֹּאת—מְסַדֵּר בְּסֵפֶר הַבִּיא בְּסוֹף
 דְּבָרֵי יָמֵי דָוִד אֶת מִשְׁיְׁרוֹת הַתְּהִלָּה שֶׁל
 הַמֶּלֶךְ־הַמְּשׁוֹבֵר. בַּשִּׁירָה זוֹ מְתַאֲרִים בְּצִיּוּרִים
 פְּיוּטִיִּים כָּל חֵן דָּוִד, שֶׁהָיוּ מְלֵאִים סִעְרוֹת

י אֱלֹהֵי צוּרֵי אֶחָד־בָּוֹ; מִנִּי וְקָרַן יִשְׁעִי, מִשְׁנִיבִי וּמְנוּסִי.
מִשְׁעִי, מִחֲמַם תִּשְׁעֵנִי.

י מְהֵלֵל אֶקְרָא יְהוָה; וּמֵאִיבִי אֲשֹׁעַ.

י כִּי אֶפְסֵנִי מִשְׁבְּרֵי־מָוֶת; נַחֲלִי בְלִיעַל יִבְעֲתֵנִי.

י חֲבִלִי שְׂאוֹל סִבֵּנִי; קִדְמֵנִי מִקְשֵׁי־מָוֶת.

י בַּצַּר־לִי אֶקְרָא יְהוָה, וְאֶל־אֱלֹהֵי אֶקְרָא;

וַיִּשְׁמַע מִהִיכְלוֹ קוֹלִי, וַיִּשְׁעֲתִי בְּאָזְנוֹי.

י וַתִּגַּעַשׁ וַתִּרְעַשׁ הָאָרֶץ, מוֹסְדוֹת הַשָּׁמַיִם יִרְגָּזוּ.

*וַתִּגַּעַשׁ קרי

ב א ו ר

בָּרִים וַעֲצוּמִים, עַד שֶׁהִיִּיתִי בְּמוֹכַב פְּלָכִים
בֵּין גִּלִּים סוֹעֲרִים, וְחִשְׁבֹּתִי, כִּי הוּא בֹא קָצִי.
ו) שְׂאוֹל – סַחֲתִית אָרֶץ, מְקוֹם מִשְׁכַּן
הַמַּחֲיִים. חֲבִלִי שְׂאוֹל – חֲבִלִי הַרְשָׁת, שֶׁהַשְׂאוֹל פָּרַשׁ לְבָגְלִי. סִבֵּנִי – הִקְיֹפְנִי.
קִדְמֵנִי – בָּאִי לְקִרְאָתִי. מוֹקֶשׁ־רֶשֶׁת, פַּח.
מוֹקְשֵׁי מָוֶת – הַמּוֹקְשִׁים אֲשֶׁר שֶׁת לִי הַמָּוֶת
לְלִבִּי.

ו) בַּצַּר־לִי – בְּשִׁחְיֹתִי כֹה בָּקָל רַע.
אֶקְרָא יְיָ – הִיִּיתִי קוֹרֵא לֵךְ. וְאֶל־אֱלֹהֵי
אֶקְרָא – וּבִתְהִלִּים: וְאֶל אֱלֹהֵי אֲשׁוּעַ –
אֶתְפַּלֵּל. וַיִּשְׁמַע מִהִיכְלוֹ – מִמְּקוֹם מִשְׁכַּן
בְּבוֹדוֹ, בְּלוֹמַר: מִן הַשָּׁמַיִם. וַיִּשְׁמַע... קוֹלִי –
מִקְבִּיל ל־אֶקְרָא יְיָ. וַיִּשְׁעֲתִי – אֶעֱמֹתִי.
הַפְּלִיטִי. וַיִּשְׁעֲתִי בְּאָזְנוֹי – בִּתְהִלִּים:
וַיִּשְׁעֲתִי לִפְנֵי מַלְאָכָיו. וְהָהּ מִקְבִּיל
לְחַדוֹ. וְאֶל אֱלֹהֵי אֲשׁוּעַ.

ח-טו) הַמִּשְׁוֹכֵר מִתְאַר אֶת אֱלֹהֵי הַשָּׁמַיִם,
בְּשֶׁהוּא מִתְקַצֵּף עַל אוֹיְבָיו.

ח) וַתִּגַּעַשׁ וַתִּרְעַשׁ הָאָרֶץ – בְּאֶשֶׁר אִד
שָׁמַע אֱלֹהִים אֶת שׁוֹעֲתִי, הַדּוֹעָה עַל
הָאָרֶץ וַרְעָשָׁה. מוֹסְדוֹת הַשָּׁמַיִם – הַקְּרִיִּים

ג) צוּר – סֶלַע חֲזָק. אֱלֹהֵי צוּרֵי – אֱלֹהִים
הֵי הֵלֵךְ לְסֶלַע חֲזָק, אֲשֶׁר חֲסִיתִי בּוֹ, וּבִתְהִלִּים:
אֱלֹהֵי צוּרֵי. וְקָרַן יִשְׁעִי – וַיִּשְׁעוּ הַקְּרָן
הוּא סֶמֶל הַעֹז; בְּלוֹמַר: יְיָ הוּא עֹז וַיִּשְׁעֲתִי.
מִשְׁנִיבִי – מִשְׁנִיב־מִבְּצָר. וּמְנוּסִי – מִנוֹס־
מְקוֹם בְּטוּחַ לְנוֹס שָׁמָּה. מִחֲמַם – מִגּוֹל,
מִעֶשֶׂק; וְנִכְפַּל הַמִּשְׁנִיב בְּסִמְלִים שׁוֹנִים, תּוֹצֵאָה
מִבְּעִית מִסַּעֲרַת הַנֶּפֶשׁ, הַמִּלְאָה הַתְּבַרְשֻׁת
וְהַתְּפַלְעוּת, וּבִתְהִלִּים נִשְׁמָטוּ אַרְבַּע הַמִּלִּים
בְּאֶחָדוֹת, הַמִּקְלָקֻלוֹת אֶת הַמִּשְׁקָל הַבִּישִׁי.
ד) מְהֵלֵל – אֶקְרָא יְיָ! – הִיִּיתִי קוֹבֵא:
מְהֵלֵל יְיָ! וְאֲנִי זָעִיר מֵאוֹיְבִי.

ה-ו) תֹּאִיר צְרוּתִי הַנוֹקְדָּה.

ה) אֶפְסֵנִי – סִבֵּנִי. מִשְׁבְּרֵי – גִל
הַמִּתְרוֹמֵם וּמִתְנַפֵּץ בְּקֶצֶף. מִשְׁבְּרֵי מָוֶת –
מִשְׁבְּרִים נוֹרָאִים, הַמְּבִיאִים מָוֶת לְנוֹפֵל בָּהֶם.
בְּלִיעַל – נִיבֵלִי יַעֲלֶה חֶסֶדוֹן קֵל מַעֲלֵה,
שְׁפִלוֹת; וּבִשְׁאֵלָה: אֶבְדּוֹן וּמָוֶת. נַחֲלִי
בְּלִיעַל – וְרַמִּי מִמֶּנּוּ גְדוּלִים הַמְּבִיאִים אֶבְדּוֹן
וּמָוֶת. יִבְעֲתֵנִי – הִפִּילוּ עָלַי אִמָּה וְפַחַד.
כִּי אֶפְסֵנִי מִשְׁבְּרֵי־מָוֶת – הַשְׁכַּעֲשִׁים קוֹרְאִים
בָּאֵן: מִשְׁבְּרֵי מָוֶת, בְּאֶשֶׁר סִבֵּנִי אוֹיְבִים

וַיִּתְּנֵם עָשׂוּ, בִּיַּחְרָה לוֹ.

ט עָלָה עֵשָׂן בְּאָפוֹ. וְאֵשׁ מִפִּיו תֹּאכַל;

נַחֲלִים בָּעָרוֹ מִמֶּנּוּ.

י וַיֵּט שָׁמַיִם וַיִּרֶד; וַעֲרַפֵּל תַּחַת רַגְלָיו.

יא וַיִּרְכַּב עַל־כְּרוֹב וַיַּעַף; וַיֵּרָא עַל־בְּנֵי־רוּחַ.

יב וַיֵּשֶׁת חֶשֶׁךְ סְבִיבֹתָיו סָבּוּת. חֲשֶׁרֶת־מַיִם עָבִי שְׁחָקִים.

יג מִנְּהָ נָגְדוּ נַחֲלֵי־אֵשׁ.

ב א ו ר .

יא) כְּרוֹב - מֶלֶאךָ; וַיִּלְדֶּת אֲחֵרִים הוּא
כְּמוֹ רֶכָב ב, שְׁפָרוּשׁוֹ: כֶּבֶד, מְרַבָּה. וְכֵן:
"הָשֵׁם עָבִים רָכּוֹ ב' (תְּהִלִּים קיד, ג').
וַיִּרְכַּב עַל־כְּרוֹב - וּבְחֹדֶף הִבְעֵשׂ הַנוֹרָא
עוֹבֵר אֲלֵהֶי עוֹלָם בְּכֹדֶדוֹ וּבְעֶצְמוֹ. וַיֵּרָא -
וַיִּנְרָא בְּמַעוֹפּוֹ עַל בְּנֵי רוּחַ. וּבְתִהִלִּים:
וַיֵּרָא - וּמִמָּקוֹר דָּאֵהוּ נִבְחָתָהּ, וְהוּא מִקְבִּיל
אֵל "נ. ע"פ.

יב) וַיֵּשֶׁת חֶשֶׁךְ... - שֶׁם אֵת הַחֶשֶׁךְ
בְּסִבָּה סְבִיבוֹ לְסִתְרָה לוֹ. וּבְתִהִלִּים: יָשֶׁת
חֶשֶׁךְ סִתְרוֹ, סְבִיבֹתָיו סִתְרוֹ. חֲשֶׁרֶת -
מִמָּקוֹר חֶשֶׁר = קֶשֶׁר, שֶׁהוּא רָאָהוּ בְּעֶרְבִית
וְאֲשׁוּרִית: קֶשֶׁר, אֶסֶף. חֲשֶׁרֶת־מַיִם -
עֲנָנִים מְכִבְלִים בְּקֶרֶב מַיִם בָּיִם. וּבְתִהִלִּים:
חֲשֶׁרֶת מַיִם - עֲנָנֵי מַיִם שְׁחֹרִים. עָבִי
שְׁחָקִים - עֲנָנִים גְּדוֹלִים וְשְׁחֹרִים. וְהַכֶּנֶה:
הָאֵל מִסְתַּמֵּר בְּחֻשְׁבַּת הָעֲנָנִים שְׁחֹרִים
הַמְכִּסִּים אֶת פְּנֵי כָל הַשָּׁמַיִם.

יג) נָגְדָה - זֶהֱרָ אֹרֶךְ גְּדוֹל. מִנְּהָ נָגְדָה...
אֲדָּה גַם בְּהִסְתַּמְרוֹ בְּעָבִי הָעָנָן, וַיֵּלֶךְ הוּד
בְּכֹדֶדוֹ; כִּי מִן הַסֹּהֵר הֵיכָא מִמֶּנּוּ בָּעָרוּ בְּתוֹךְ
הָעֲנָנִים בְּנַחֲלֵי אֵשׁ, וְהַכֶּנֶה עַל הַבְּרָקִים
הַמְתַּעֲפִים בְּעָבִי הָעֲנָנִים.

הַכֶּבֶדִּים, שֶׁהַשָּׁמַיִם נִשְׁעָנִים עֲלֵיהֶם וְלִפִּי
הַהִשְׁקָפָה הַמְּדַמְיָנָה. וַיִּנְדְּוּ - וַיִּרְעוּ וַיִּתְּנוּ
לְנֶפֶל. וּבְנֶפֶלָם וְכָלוּ וַיִּתְּנוּ גַם הַשָּׁמַיִם
וְכָל צָבָאָם. וְהוּא צִיּוֹר פִּיטִי נִשְׁבָּה. וּבְתִהִלִּים:
וַיִּמְסְרֵי הָרִים יִרְגֹּזוּ - הָהָרִים רָעִדוּ
וַהֲתִנּוּדוּ מִיִּסּוּדָם הַתְּקוּעָה עִמָּךְ בְּתַחֲתֵיּוֹת
אֲרֶץ. וַיִּתְּנֵם עָשׂוֹ - הַתְּבַעֲשׂוּ וַהֲתַפְּלְצוּ יָחַד.
בִּיַּחְרָה לוֹ - וְכָל הַתְּכַדָּה הִיא בְּשִׁבִּיל
שְׁאֵלָתִי עוֹלָם הַתְּקַצָּף עַל אוֹיְבִי.

ט) עָלָה עֵשָׂן... וְאֵשׁ... - עִם רֵעֵשׁ
הָאֲדָמָה יַעֲרוֹ הָרִי הַשְּׁבָרָה, וּמִתְחִילִים
מִקְרָאִים מִקְרָבִים חֲמִירוֹת עֵשָׂן עִם גִּפְרִית
רוֹחַתָּה, וְשִׁלְהָבוֹת אֲדָמּוֹת פּוֹרְצוֹת מִתּוֹךְ
לֹעִם. וּמִתְנַשְּׂאוֹת עַד הַשָּׁמַיִם הַשְּׁחֹרִים;
וּרְעָמִים נוֹרָאִים מְרַעֲמִים, וּבְרָקִים מְבָרִיקִים
מִסְבִּיב; וְהַמְשִׁיחַ מִחֵם אֶת הַמַּחְזוֹת הָאֵלֶּה
לֵאלֹהֵי עוֹלָם הַמִּתְקַצֵּף עַל אוֹיְבָיו. כָּאֵלֹ
הָעֵשֶׂן יוֹצֵא מֵאֵפוֹ וְהָאֵשׁ הַנוֹרָאָה מִפִּיו תֹּאכַל
וְתִלְהֵט סְבִיב.

י) וַיֵּט שָׁמַיִם - נָשָׂה אֶת הַשָּׁמַיִם לְמִשְׁחָה.
כָּאֲשֶׁר הִתְמַשְּׁטוּ מוֹסְדוֹתֵיהֶם (ח). וַיִּרֶד -
לְשֹׁפֵט הָאֲרֶץ. וַעֲרַפֵּל - עֲנָנִים שְׁחֹרִים.
תַּחַת רַגְלָיו - לְסִתְרֵי כְּבוֹדוֹ.

יִרְעֵם מִן־שָׁמַיִם יְהוָה; וְעֲלִיזָן יִתֵּן קוֹלוֹ.
 טו וַיִּשְׁלַח חֲצִים נִפְיָצִים; בָּרַק, וַיְהִם,
 טז וַיִּרְאוּ אֶפְקֵי יָם, יָנְלוּ מִסְדּוֹת תְּבַל;
 בַּגְעַרְתָּ יְהוָה, מִנְשֵׁמַת רוּחַ אָפוּ.
 יז וַיִּשְׁלַח מִמָּרוֹם יִקְחָנִי; יִמְשְׁנִי מִמִּים רַבִּים,
 יח וַיְצִילֵנִי מֵאִיְבֵי עֻז; מִשְׁנָאִי בִּי אֲמָצִי מִמֶּנִּי.
 יט וַיִּקְדַּמְנִי בְיוֹם אִידִי; וַיְהִי יְהוָה מִשְׁעֵן לִי.
 כ וַיֵּצֵא לְמֶרְחָב אֹתִי; יַחְלָצֵנִי בִּי־חֲפֶז בִּי.
 כא וַיִּמְלֵנִי יְהוָה בַּצְדָקָתִי; בְּבֹר גְּדִי יָשִׁיב לִי.
 כב בִּי שִׁמְרָתִי דֶרֶכִי יְהוָה; וְלֹא רָשָׁעַתִּי מֵאֲלֹהֵי.
 כג בִּי כָל־מִשְׁפָּטָיו לִנְגִדִי; וַחֲקָתָיו — לֹא־אֲסוּר מִמֶּנֶּה.
 *וַיְהִם כְּתוּב *מִשְׁפָּטוֹ כְּתוּב.

בְּאוֹר.

יִמְשְׁנִי — וַיִּמְשְׁנִי יוֹצִיאֵנִי.
 יח מֵאִיְבֵי עֻז — מֵאִיְבֵי הָעֻז. בִּי אֲמָצִי
 מִמֶּנִּי — אֲשֶׁר חֲזָקוֹ מִמֶּנִּי.
 יט וַיִּקְדַּמְנִי בְיוֹם אִידִי — אוֹיְבֵי הָיוּ
 מִקְדִּימִים לָבוֹא עָלַי בְּיוֹם אֲדָתִי, אֲכַל הָיָה
 לִי לְמִשְׁעֵן, בְּלוֹמַר: הוּא חֲמוֹד בִּי שֶׁלֹּא
 אֲכַל בְּיָדָם.
 כ בַּמֶּרְחָב — לְמָקוֹם רָחֵב, לְרוֹחָה וְהַחֲפֶז
 מִן הַמִּצָּרִים. יַחְלָצֵנִי — יוֹצִיאֵנִי מִן הַצָּרָה.
 כ בִּי חֲפֶז בִּי — בִּי אֶחָב אוֹתִי.
 כא כֹּה־הַנִּמּוֹל עַל אֲמֻנָתוֹ בְּנִי.
 כא וַיִּמְלֵנִי — הָיָה מִשְׁלֵם לִי. בְּבֹר גְּדִי —
 בְּנִיחָיו בְּפִי, בְּיִשְׁרָת לְבִי.
 כב לֹא רָשָׁעַתִּי מֵאֲלֹהֵי — לֹא סִרְתִּי
 בְּרָשָׁע מֵאֲלֹהֵי. וַיִּשׁ מִבְּצָרִים: רָשָׁעַתִּי כִּמְנוֹ
 דָּם עָלַי חָשַׁע בְּאֲדָמִית פְּרוּשׁוֹ: הַסּוֹג אַחֲרָי.
 כג מִשְׁפָּטָיו לִנְגִדִי — מִשְׁפָּטֵי הָיָה

יד יִרְעֵם מִן־שָׁמַיִם יְי — אִזְ וַיִּשְׁמַע יְי
 קוֹל בָּעֵם מִן הַשָּׁמַיִם. וּבְתַהֲלִים: יִרְעֵם
 בְּשִׁמּוֹם יְי. וְעֲלִיזָן — וְאֵל עֲלִיזָן.
 טו וַיִּשְׁלַח חֲצִיִּים — תֹּאֵר לְבָרְקִים.
 נִפְיָצִים — נִפְזָר אֶת אוֹיְבֵי. בָּרַק — שֶׁלַח
 בָּרָק. וַיְהִם — וַיְהִי בָרָק הַשָּׁמַיִם; וְהַתְּחִיל:
 נִי הָמָּה, מִקְבִּיל אֶל נִפְיָצִים. וּבְתַהֲלִים:
 וַיִּבְרָקִים רַב — יְהִי וַיִּהְיֶה הָמָּה.
 טז אֶפְקֵי יָם — מַעֲיֵנוֹת הַיָּם.
 מִסְדּוֹת תְּבַל — וְסוֹדֵי הָאָרֶץ, מִעֲמֻקּוֹ הָאֲדָמָה.
 וַיִּרְאוּ אֶפְקֵי יָם — וַיִּבְרָשׁ תִּרְעֵם הָאֲדָמָה,
 יִקְרַע הָיָם וַיִּרְאוּ מַעֲיֵנוֹת תְּהוֹמוֹ, הָאֲרֶז
 הַבָּקָה, וַיִּנָּל וְסוֹדֵהָ. בַּגְעַרְתָּ יְי — מִשְׁפָּט
 גְּעַרְתָּ יְי. מִנְשֵׁמַת רוּחַ אָפוּ.
 יז כֹּה־תֹאֵר יִשְׁעָתִי יְי.
 יח וַיִּשְׁלַח מִמָּרוֹם — וַיִּשְׁלַח יְי מִמָּרוֹם
 יוֹצִיאֵנִי מִיָּד מִשְׁבְּבֵי הַמָּוֶן, אֲשֶׁר אֶפְקֵי (ח).

כו וְאֶהְיֶה תָּמִים לוֹ ; וְאַשְׁתַּמְרָה מֵעֵינַי .
 כז וַיָּשָׁב יְהוָה לִי בְצַדִּיקוֹתַי ; כִּבְרִי לִגְדֹל עֵינָיו .
 כח עַם-חֶסֶד תִּתְחַסֵּד ; עַם-גִּבּוֹר תָּמִים תִּתְמָם .
 כט עַם-גִּבּוֹר תִּתְבָּר ; וְעַם-עָקֹשׁ תִּתְפָּל .
 לו וְאַתָּה עָנִי תוֹשִׁיעַ ; וְעֵינֶיךָ עַל-רָמִים תִּשְׁפֹּל .
 לז כִּי-אַתָּה גִּירִי, יְהוָה ! וַיְהוָה יְגִיד חֲשָׁבִי .
 לח כִּי בָכָה אַרְוִץ גְּדוֹד ; בְּאַלְחֵי אֶדְלָג-שׁוֹר .
 לט הָאֵל תָּמִים דִּרְבּוּ ; אָמַרְתָּ יְהוָה צְרוּפָה ,
 מִגֵּן הוּא לְכָל הַחַסִּים בּוֹ .
 לו בִּי מִי-אֵל מִבְּלָעֲדֵי יְהוָה ? וּמִי צוֹר מִבְּלָעֲדֵי אֱלֹהֵינוּ ?

בְּאוֹר.

תמיד לנגד עיני, ולא אסיח דעתי מהם .
 לא-אסור ממנה - מכל חקקה ובהתלים :
 ויחזקתיו לא אסיר ממני כי כל מעשי קמו
 תמיד, והוא מקביל אל המשפט הקודם .
 כה) כבדרי לנגד עיניו - קושבת לפי
 שהיתה תמיד לנגדו .
 כו-כח) וי משלם לכל איש כגמולו .
 כו) עם-חסיד - עם איש טוב ועושה
 חסד לכל תתחסד-תתנהג גם אתה בחסד .
 גבור תמים-גבור וישר וחסד ודדד. ובהתלים:
 עם גבר ונגדן תמים. תתמם-תשלם
 לו בתמימותו .
 כז) גבר - ונפעל הנה מקור ברור
 בר לבב, איש ישר. תתבבר - תשלם לו
 כבוד לקבו. ובהתלים: תתבבר. עקש-
 מי שמעקש, מעקש, דדדיו. תתפל -
 תתעקש, תשוב לו בעקשותו. ובהתלים:
 תתפל .
 כח) עם - אנשים. עני - עני, וקנע

ונענה. ועיניך על-רמים תשפיל - תביט
 על גאים להשפילם; ובהתלים: ועיניך
 רמות תשפיל .
 כט-לב) בטחוני ביי .
 כט) תאיר גירי- בחשד, כלומר: ממד
 תבוא לי שורה בצדקה. האור הוא סמל
 תשועה, וחסדך - סמל הצדקה. נגיד
 חשבי - יאיר לי בחשד .
 ל) בכה - נידד, והיא תמונה עתיקה .
 ארוע- ארדף. כה ארוע גדוד - דשורתי
 ארדף תמיד אחרי גדידי ארדף. ויש מפרשים:
 ארוען כמו ארץ, מקור רצף שבר .
 ארוע גדוד-אשר גדידי האוב. שור-חומה.
 אדלג-שור - היתי קופץ ועלה על חומת
 המבצר, ללכדי בסערת מלחמה .
 לא) תמים דרב - הנהגתו תמימה
 וישרה. אמרת וי - דבר וי. צרופה -
 ברורה. מוקמה: כלומר: מבטים ועושה .
 לב) וי צור - מי הא סלע חקק. מבלעדי

יג האל מעוני חיל; ויתר תמים דרךי.
 לד משנה רגלי באילות; ועל-במתי יעמדיני.
 לה מלמד ידי למלחמה; ונחת קשת-נחושה ורעתי.
 לו ותתן-לי מן ישעך; וענתך תרביני.
 לז תרחיב צעדי תחתני; ולא מעדו קרסלי.
 לח ארדפה איבי ואשמידם; ולא אשוב עד-כלתם.
 לט ואכלם ואמחצם ולא יקומון; ויפלו תחת רגלי.
 מ ותנהני חיל למלחמה; תבריע קמי תחתני.
 מא ואיבי תתה לי ערף; משנאי - ואצמיתם:
 מב ישעו ואין מושיע; אל-יהוה, ולא ענם:

*רכבו כתיב. *רגליו כתיב. חסר א'.

ב א ו ר

אלהינו - ובתהלים: וזלתי אל תיגנו.
 לג - מא) התגברותו של אויביו.
 לג) מעוני - מעוז - מקצר. חיל - כח.
 ובדוד. האל מעוני חיל - והוא מצודתי
 תחזקה. ובתהלים: האל סמא ורגלי חיל.
 ויתר - והפעל ממקור גת ד. ויתר - התיר.
 עשה קפשי. תמים - דרך. הוא עשה דרכי ושרה
 בלי מקשול. ובתהלים: ויתן תמים דרכי.
 משנה - עשה שנה דומה. אילת - צביה.
 משנה רגלי באילות - הוא עושה את רגלי
 גלות ומהירות, כרגלי האילות, להמלט
 מרודפי. במותי ובעוסי, הרי כלומר: הרי
 ארצי. ועל-במתי נעמדיני - ונעזר לי
 לעמד הן על הרי בעני האויב.
 לה) ונחת קשת נחושה ורעתי. וירועתי
 שברו קשת הנחשת של האויב.
 לו) ישעך - נשעו וישעך. נענתך -

נענות - שם הפעל ממקור ענה על ידי
 זה שענית אותי ונעמרת לי. ובתהלים:
 ונענתך - ונתתך - טובה, סוד. תרביני - תגדלני.
 תרוממי.
 לו) תרחיב צעדי - תתן לי כח לעמוד
 הן, שלא אפול. מעד - סחלק לנפול, קשל.
 קרסל - ספרק בסתתון של הקגל. ולא
 מעדו קרסלי - ולפיכך לא קשלו רגלי
 לה) ואשמידם ובתהלים: ואשיגם.
 עד בלותם - עד שהשמתים.
 לט) ואמחצם - פצעתם.
 מ) ותנהני - ונתאזרני. תבריע קמי -
 תפיל אויבי.
 מא) תתה - נעמתי; באן חסרה הנינו גם
 בעברו. תתה לי ערף - הפלת עליהם
 אימה וניסוי מפני. משנאי - תתה לי.
 ואצמיתם - ונאצמיתם) ואקריתם.
 מב-מז) תאזר מפלתי אויביו.
 מב) ישעו - ויפני אנה ואנה לכוש ענדה -

מִן וְאֶשְׁחָקֶם בְּעַפְר־אָרֶץ ; כְּמִיט־חֻצוֹת אֲדָקֶם, אֲרָקֶם.
 מִדּוֹתֶיךָ מִרְיָבִי עָמִי, תִּשְׁמְרֵנִי לְרֹאשׁ גּוֹיִם ;
 עִם לֹא־יִדְעָתִי יַעֲבֹדֵנִי.

מִה בְּנֵי גִבּוֹר יִתְבַּחֲשׁוּ־לִי לִשְׁמוֹעַ אֶזְנוֹ וְיִשְׁמְעוּ לִי.
 מִי בְּנֵי גִבּוֹר יִבְלוּ ; וַיַּחֲגְרוּ מִמִּסְגְּרוֹתֶם.
 מִי חִי־יָהוָה וּבְרוּךְ צוּרִי ; וַיֵּרֶם אֱלֹהֵי צוּר יִשְׁעִי.
 מִה הָאֵל הִנֵּחַ נִקְמַת לִי ; וּמִרִיד עַמִּים תַּחֲתֵנִי.
 מִטּוֹמוֹצִיאֵי מֵאֲבִי, וּמִקְמֵי תְרוּמָמִנִי ;

מֵאִישׁ חֲמָסִים תַּצִּילֵנִי.

י עַל־כֵּן אוֹדֶה, יִהְיֶה בְּגוֹיִם ; וְלִשְׁמֹךְ אֹמַר.
 נֹא מְגִדוּל יִשׁוּעוֹת מַלְכוֹ ; וַעֲשֵׂה־חֶסֶד לְמִשִּׁיחִי.
 לְדוֹד וּלְזָרְעוֹ עַד־עוֹלָם.

מְגִדוּל כְּתִיב.

ב א ו ר .

מִי יִבְלֹוּ־יִחְלְשׁוּ, וַיַּחֲגְרוּ־וַיַּחֲגְרוּ־חֲלָנִי
 פְּרוֹשׁ־הַבָּהֵל, הַקִּפּוּז. וַיַּחֲגְרוּ מִמִּסְגְּרוֹתֶם־
 וְהֵם יוֹצֵאִים אֵלַי נִבְהָלִים וּמִדְּפָאִים, מִתּוֹךְ
 מַצְדּוֹתֵיהֶם. וּבִתְהַלִּים : וַיַּחֲגְרוּ ; וְהִנֵּה
 לָקֹה, יִתְרָגוּ מִמִּסְגְּרוֹתֵיהֶם (מִיָּבֶה ז' י"ז).
 מִי חִי־יְיָ - מִי וּפֹעֵל יִשׁוּעוֹת בְּעַדִּי.
 אֱלֹהֵי צוּר יִשְׁעִי־אֱלֹהִים, שֶׁהוּא צוּר יִשׁוּעוֹת;
 וּבִתְהַלִּים חֶסֶד הַמֶּלֶךְ, צוּרִי.

מִטּוֹמוֹצִיאֵי - בְּמִיָּבֶה מֵאֲבִי לִי ;
 וּבִתְהַלִּים : מִפְּלִטִי, מֵאֲוִיבִי־מִבְּנֵי עָמִי
 הַגִּבּוֹר, וּמִקְמֵי־מִסְגְּרֵי הַמִּיָּדִים בִּי בְּתוֹךְ כְּנֵי
 עָמִי, תְּרוּמָמִנִי - שֶׁלֹּא יִבְלוּ לְהַבִּיעַ לִי.
 מֵאִישׁ חֲמָסִים - מֵאִישׁ עוֹשֶׂה חֶמֶס וְשׂוֹר ;
 וְאֹדֶה הוּא רֹמֵם עַל שְׂאוֹל אוֹיְבִי בְּקִשְׁשׁ.
 וּבִתְהַלִּים : מֵאִישׁ חֲמָס.

(נֹא) מְגִדֹּל - וּמְגִדֹּל, מְגִדֹּל יִשׁוּעוֹת־
 מְגִדֹּל שְׂעָסָים אֵלָיו לְמַצֵּא בּוֹ מָנוֹס וּמַבְהֵר

וּבִתְהַלִּים : יִשְׁוּעוֹ וַיַּעֲקוּ, אֶל־יְיָ בְּרֹאשָׁם,
 בִּי אֵין עוֹד, יִסְנֹו אֶל יְיָ.

מִי וְאֶשְׁחָקֶם - אֲכַתֵּשׁ וְאֶעֱשֶׂה אִתָּם
 לְאֶדָּק. אֲדָקֶם - וְהַפְעִיל מִקְדּוֹר דִּקְדּוֹ
 עֲבָדָשׁם לְאֶדָּק דִּק - אֲרָקֶם - אֲרָקֶם.
 מִדּוֹתֶיךָ מִרְיָבִי עָמִי־מִן הַמִּיָּדִים בִּי שֶׁבְּהַב
 בְּנֵי עָמִי, תִּשְׁמְרֵנִי לְרֹאשׁ גּוֹיִם - שֶׁמֶרֶת
 אוֹתִי, עַד שֶׁהֵיטֵא לְרֹאשׁ גּוֹיִם רַבִּים, וּבִתְהַלִּים
 תִּשְׁמְרֵנִי לְרֹאשׁ גּוֹיִם, עִם־לֹא יִדְעָתִי...
 עָמִים זָרִים, שֶׁלֹּא יִדְעוּתִים עַד כֹּה, הֵיוּ לִי
 לְעֶבְרִים.

מִי וְיִתְבַּחֲשׁוּ־לִי יִדְבְּרוּ לִי חֶפֶז מִרְאָתָם
 אוֹתִי, לִשְׁמוֹעַ אֶזְנוֹ־וּבִתְהַלִּים : לִשְׁמֹעַ אֶזְנוֹ־
 בְּשִׁמְעָם מִכְּחֹק אֶת גִּבּוֹרִתִּי, לִשְׁמֹעַ לִי־הֵם
 וּבְנֵי עָמִי וְשׂוֹמְעִים לְקִדְמָתִי, הַפֹּעֵל הַשִּׁמְעַ
 מִשְׁמֵשׁ בְּהוֹרָאָה זֶה גַּם בְּדָבָרִי חֲמָמִינִי, אֲשֶׁרִי
 בְּרֹדֶר שֶׁבְּהוֹרָאָה לִשְׁמֹעִים לְמִיָּבֶה.

כ נ .

א ואלה דברי דוד האחרנים :

נאם דוד בן-ישי ,
 משיח אלהי יעקב ,
 ב רוח יהוה דבר-בי ,
 נ אמר אלהי ישראל ,
 מושל באדם צדיק —
 מושל ירצת אלהים .
 י וכאור בקר ירח-שמש ; בקר לא עבות ,
 מננה ממטר דשא מארץ .
 ה ביר-לאיבן ביתי עם-אל ? כי ברית עולם שם לי ,

ב א ו ר .

תהלים (ע"ב) : "לשלמה... יהיו עמך בשרך".
 (ד) וכאור בקר ירח-שמש — כל
 ממשלה חדשה הומה ליום חדש ; אבל
 ממשלת הצדק דמיונה לאור בקר . עת ירח
 השמש על הארץ . עבות — עניים . בקר
 לא עבות — בקר דהיי , שבשמים סהירים
 משר דתם ענן . מננה ממטר — ומסר השמש
 אחר המטר , שהרנה את הארץ פליחה .
 דשא מארץ — יצא מן הארץ דשא מן הארץ .
 הפננה כי מושל צדיק מביא אשר יברכה
 לעמו ; ודומה לזה בתהלים (שם ו) : "ברך במטר
 על גו , ברכיבים וצורף ארץ" .

(ה) ביר-לאיבן ביתי עם-אל — האם לא
 נאמן פה ביתי עם אלקי ? כי ברית עולם
 שם לי — הלא הוא קבת עמדי ברית מלכות
 עולם לי ולביתי אחרי . ויש מפרשים : כי
 לאיבן ביתי עם-אל — אבל לא בדשא הנה
 הניבול ונבש מהר , תהיה ברית ביתי עם אל .

מפני איבן . מנדול ישועות מלבן — אומר
 לשמך (ט) , שהוא מנדול ישועה למלכו .
 וסבתב : מנדיל , וכן הוא בתהלים ; והוא
 מקביל אל "ן עשה חסד למשיחו" .

(א) דברי דוד-שיבי דוד . נאם דוד...
 סגנון נבואה , והם דברי הסופר המאסף ומסדר
 את הספר . הנבך הקם ויהנסו על-שני
 הרימיהו למעלה על פסא המלובה . ונעים
 ומירות וישראל — המערה , כלומר : המשוחר
 היותר נעים בוישראל .

(ג) לי דבר צור ישראל — על ידי נתן
 הנביא וראה למעלה פקד ו' י"ב , ט"ו .
 מושל באדם צדיק — המושל באדם צדיק
 להיות צדיק וישר , כלומר : אף אם נעשה
 צדק ומשפט , תפון ממלכתו על ישראל
 לעולם . מושל ירצת אלהים — הוא מושל
 רק בירצת אלהים . ואלו בני דוד בנחור
 לשלמה בנו הנבין למשל תחתיו . וירצה

ערוכה בבל ושמרה, כי-כל-ישעי וכל-חפץ כי-לא יצמיח.
 ובלעל בקוץ מנד כלם; כי-לא ביד יקחו.
 ואיש יגע בהם -- ימלא ברזל ועץ חנית;
 ובאש שרופ ישרפו בשבת.

ח אלה שמות הגברים, אשר לדוד: ישב בשבת
 תחבמני, ראש השלשי, הוא עדינו העצני, על-שמנה מאות
 חלל בפעם אחת. ט ואחריו אלעזר בן-דוד בן-אחיו;
 *העצנו כתיב. *אחד כתיב. *ואחרו כתיב. *דודי כתיב.

ב א ו ר.

שעמרו כלם תחת פקדתי יואב, שר שרי
 הצבא; ומספרם שלשים ושבעה (נסוק ל"ט).
 ושלשה ראשים עליהם, שנקראו שלשים.
 והם שומרי ראש המלך. ישב בשבת
 תחבמני-יושב ראש בישיבת סדמי המדינה
 (סגמ); מוסד מדיני זה נקרא תחבמני
 ושמו הפרטי של הגבור הזה הוא עדינו
 העצני, כלומר: מעיר עז. ו. אכל בדברי
 הים א' (י"א, י') בא במקום יושב בשבת
 תחבמני: יש בעם בן סדמי נ' ולפיכך
 יש מפרשים גם באן: יושב בשבת-שמו
 הפרטי של הגבור, תחבמני שם
 המשפחה, והוא נקרא גם בשם עדינו
 העצני. ויש אומרים, כי המלות יושב
 בשבת נשתבשו מן השם ישבשת נאיש
 בשתו, לפיכך קראו באן השבקים ישבעל
 או אשבעל. ראש השלשי - והשלשים
 הנקבד בשלשי המלך, והשר עליהם הנה
 אבישי (י"ט). ויש מקבירים, שהם היו ראשי
 שרי הרקב ושלשים על כלו (שמות
 י"ד, ו') וראה שם בפאור. הוא עדינו
 העצני על-שמנה מאות חלל - ובדברי
 הים (שם): הוא עובר את חניתו

ערוכה בבל ושמרה - ברית בריתה ונקמת
 לעד. כי-כל-ישעי - ה' כי כל ישעי.
 וכל-חפץ - וכל חפצי ומשאת נפשי. כי
 לא יצמיח - ה' לא יצמיח אל? כלומר:
 האם לא ברת אלתי ברית עולם עמדי,
 כי לא ימלא את כל משאלות לבבי?
 ובלעל - אכל מושלים רשעים, בני
 בלעל. מנד - והפעל הנה ממקור נדוד.
 בקוץ מנד כלם - וכלם דמיונם בקוץ
 משלך. כל בד הם שנואים ומחזקים לעמם.
 כי-לא ביד יקחו-שלא יוכלו לקחת אותם
 ביד. יקחו-ויקחו.

ו) ואיש יגע בהם - ואם יאמר איש
 יגע בהם. ימלא ברזל ועץ חנית-יבנו
 בכלי ברזל או ביד חנית, כלומר: מי שאינו
 יכול להתחבס מהם, מקבד להבנו כנגדם
 ולהלחם עמם עד השמדם. בשבת-במקום
 שבתם. ובאש... בשבת - ולסוף ישרפו
 באש, כלומר: אתריהם להכריח. ויש אומרים,
 כי המלה "בשבת" מיתרת, ונשתקבה באן
 מסוק ח.

ח) הגברים - שהצטנו בגבורתם
 במלחמות דוד; והם חבר פקודי הצבא,

בשלישה הגברים עם-דוד, בחרפם בפלשתים, נאספושם למלחמה, ויעלו איש ישראל. והוא קם ויך בפלשתים עד כי-יגעה ידו ויתדבק ידו אל-החרב, ויעש יהוה תשועה גדולה ביום ההוא; והעם ישבו אחריו אף לפשט. ויאחריו שמה בן-אנא הררי; ויאספו פלשתים לחיה, ויהי-שם חלקת השדה מלאה עדשים, והעם גם מפני פלשתים. וייתיבב בתוך-החלקה, ויצילה, ויך את-פלשתים; ויעש יהוה תשועה גדולה. ויגידו שלשה מהשלישים ראש, ויבאו אל-קציר אל-דוד, אל-מערת עדלם; ונתת פלשתים

יגברים כתיב. יואחרו כתיב. יששים כתיב.

באור.

שבו ממנוסתם. אף לפשט - לפשט את החלים ולקחת את חליצותם.
(יא) הררי - משפחת הר, או הררי: כי ליוש-הקר נאמר: הררי - חנה-יחנה. יחית יאיר (שופטים י' ד') מושבה לנוסעים בעדרים, וכאן הפונה: מנה. ונאספו פלשתים לחיה - הפלשתים נאספו אל המתנה להתגפל משם על שדות ישראל לשלל את תבואתם. מלאה עדשים - ויבדרי הנמים: שעורים.

(יג) שלשה מהשלישים ראש - שלשה ראשי השלישים והם: ישבע, אלעזר ושמה הנזכרים למעלה (ח'-יא); וגש אומרים, כי כאן יספר על שלשה גבורים אחרים ומקשרים: שלשה מהשלישים ראש - שלשה גבורים משלישים השירים. אל-קציר - לעת הקציר, שאז אין מים בנחלים ובבורות, והם גדול מאד, ויבדרי הנמים: אל הער - אל הסלע ומשם ירדו אל מערת עדלם. ונתת פלשתים - ומתנה פלשתים.

על שלש מאות חללי-כלומר: הוא התגפל בתותיו על שלש מאות וילפי הנוסח שלנו. על שמונה מאות פלשתים ונלחם בהם, עד שנפלו בהם חללים לקניו.

(ט) בשלישה הנזכרים - הוא הנה בשלישה הגברים. בחרפם בפלשתים - באשר קראו את מתנה הפלשתים למלחמה בדברי חרפות, כמתנה בני העם וראה שמואל א' י"ז, ומקלים ב' י"ז, ויבדרי הנמים (שם י"ג): בא במקום. בחרפם: בפס דמים: הוא הנה עם דוד בפס דמים, והפלשתים נאספו שם למלחמה... והיא העיר. אפס דמים, אשר ביהודה, שנקרה בשמואל א' י"ז. נאספו שם-אשר נאספו שם. ויעלו איש ישראל - באחריהם, נסוגו אחור מפניהם. ויבדרי הנמים: והעם נסו מפני פלשתים.
(י) הוא קם - משלשת הגבורים הצמין הוא דוד; כי בראותו את העם גם, התגפל הוא על הפלשתים והעם. והעם ישבו -

חנה בעמק רפאים. יד ודוד אז במצודה; ומצב פלשתים
 אז בית לחם. טו ונתאזה דוד ויאמר: מי ישקני מים מבאר
 בית לחם, אשר בשער? טז ויבקעו שלשת הגבורים במחנה
 פלשתים, וישאבו מים מבאר בית לחם אשר בשער, וישאו
 *מבור קרי. *מבור קרי.

באור.

יד ודוד אז במצודה... - זה היה, כנראה, בעת המלחמה שנגזרה למעלה (פרק ה', פסוק י"ז).
 טו מי ישקני מים - דוד אמר בהתחיל, כי היה מתאזה מאד לשתי מים קרים ממי הבאר, אשר ליד בית לחם עירו, הבאר

ויבקעו שלשת הגבורים... וישאבו מים מבאר בית לחם.

טז ויבקעו... - ושלשת הגבורים חפצו
 להראות את אהבתם ואמנותם למלכם, וכלי
 שיהיה משיב את נפשו במימיה בימי געזיו;
 ובאוקה שעה חנו שם הפלשתים.

וַיָּבֹאוּ אֶל־דָּוִד; וְלֹא אָבָה לְשִׁתּוֹתָם, וַיִּסָּף אִתָּם לַיהוָה.
 י' וַיֹּאמֶר: חָלִילָה לִי, יְהוָה, מַעֲשֵׂי וְזֹאת! הֲרֵם הָאֲנָשִׁים,
 הַחֲלָכִים בְּנַפְשׁוֹתָם? וְלֹא אָבָה לְשִׁתּוֹתָם; אֲלֵה עָשׂוּ שְׁלֹשֶׁת
 הַגִּבֹּרִים. יח וַאֲבִישִׁי, אָחִי יוֹאָב בֶּן־צִרוּיָה, הוּא רֹאשׁ הַשְּׁלֹשָׁה,
 וְהוּא עוֹרֵר אֶת־חֲנִיתוֹ עַל־שָׁלֹשׁ מְאוֹת חָלָל; וְלֹד־שָׁם
 בַּשְּׁלֹשָׁה. יט מִן־הַשְּׁלֹשָׁה הָבִי נִכְבֵּד, וַיְהִי לָהֶם לְשׁוֹר; וְעַד־
 הַשְּׁלֹשָׁה לֹא־בָא. כ ובָּנִיהוּ בֶן־יְהוֹיָדָע, בֶּן־אִישׁ־חָיִל רַב־
 פְּעָלִים מִמִּקְבָּצָאֵל; הוּא הִכָּה אֶת־שְׁנֵי אֲרָאֵל מוֹאָב, וְהוּא
 יָבֵד וְהִכָּה אֶת־הָאֲרִי בְּתוֹךְ הַבּוֹר בְּיוֹם הַשְּׁלָג, כ"א וְהוּא הִכָּה
 אֶת־אִישׁ מִצְרִי, אִישׁ מִרְאָה, וַיְבִיד הַמִּצְרִי חֲנִית, וַיָּבֵד אֱלֹו
 בַּשֶּׁבֶט; וַיַּגֹּל אֶת־הַחֲנִית מִיַּד הַמִּצְרִי, וַיַּהֲרֹגְהוּ בַּחֲנִיתוֹ.
 כב אֲלֵה עָשָׂה בָּנִיהוּ בֶן־יְהוֹיָדָע; וְלֹד־שָׁם בַּשְּׁלֹשָׁה הַגִּבֹּרִים.

*ח'ש'ש' כתיב. *ח'י כתיב. *ה'א'ר'יה כתיב. *ה'ב'א'ר כתיב. *א'ש'ר כתיב.

ב א ו ר.

וְעַד־הַשְּׁלֹשָׁה הָרִאשׁוֹנִים לֹא בָא. וְהָרְאָה
 לַמַּעֲלָה פָסוּק י"ג וּבְבֹאוֹר שָׁם.

כ) רב־פְּעָלִים - מִצְוֵן בְּמַעֲשִׂים וְדוֹלִים.
 בן־(אִישׁ)־חָיִל - וְהַמְלָה. אִישׁ מִסִּמְכָתוֹ קוֹד
 מִל. מִמִּקְבָּצָאֵל - עִיר בְּנִשְׁלָת וְהוֹדָה (וְהוֹשָׁע
 ט"ו, כ"א). אֲרָאֵל - (אֲרִיאֵל) בּוֹר מְאֹד
 קִצְרִי; וְכֵן, סִבְרִי אֵל־הָרִים גִּבֹּרִים מְאֹד.
 הַעֲבָרִים מְכֻנִּים אֶת גִּבּוֹרֵיהֶם בְּחֹזֶק קוֹרָה.
 ג) מִחֲמַד, נָבִיא הַשִּׁמְעָאֵלִים, קוֹבֵא לְהַמְצִיחַ
 חוֹדוֹ: אֲשֶׁר אֵלֶּה = אֲרִי אֵל. בְּיוֹם
 הַשְּׁלָג, הַשְּׁלָג פָּסָה אֶת פִּי הַבּוֹר, וְהָאֲרִי נָפַל
 לְחֻכּוֹ, וַיָּבִיחֵהוּ יָבֵד לְתוֹךְ הַבּוֹר וַיַּהֲרֹגְהוּ שָׁם.
 כ"א) אִישׁ מִרְאָה - אִישׁ מִדָּה, נִכְבֵּד הוּא
 בְּדִבְרֵי הַמִּימִים) גִּבָּה קוֹמָה. בַּשֶּׁבֶט בְּמִקְלָה
 בִּק; וְשׁ מִפְּרָשִׁים: בְּכִידוֹן קִצְרֵי נִרְאָה
 לַמַּעֲלָה י"ח, י"ד.

וַיִּשְׁתּוּ פָרְצוּ לָהֶם דָּבָר בְּתוֹךְ מַחְנֵה
 הַפְּלִשְׁתִּים. וַיִּסָּף אוֹתָם - דָּוִד יָצַק אֶת הַמִּימִם
 בְּקִרְבּוֹ נִסָּף לִי.

יח) חָלִילָה לִי וְי' - וַיְבִיד בְּרִי הַמִּימִם:
 חָלִילָה לִי מֵאֲלֵהי. הֲרֵם הָאֲנָשִׁים
 הַחֲלָכִים בְּנַפְשׁוֹתָם וְאִשְׁתָּה? - הָאִשְׁתָּה
 אֶת בֵּם הָאֲנָשִׁים, בְּלוֹמֶר: אֶת הַמִּימִם שֶׁשָּׂאָבוּ
 בְּסִמְכָת נַפְשׁוֹתָם?

יח) רֹאשׁ הַשְּׁלֹשָׁה - שׁוֹר עַל שְׁלֹשֶׁת
 הַגִּבּוֹרִים הָאֵלֶּה. וְלֹד־שָׁם בַּשְּׁלֹשָׁה - לוֹ
 הָיָה שָׁם דָּוִל בְּגִבּוֹרָה בֵּין שְׁלֹשָׁה אֲלֵה.

יט) מִן־הַשְּׁלֹשָׁה הָבִי נִכְבֵּד - הוּא הָיָה
 הַנִּכְבֵּד בַּשְּׁלֹשֶׁת הָרִאשִׁים הָאֵלֶּה, עַד שֶׁהָיָה
 לָהֶם לְשׁוֹר. וְעַד־הַשְּׁלֹשָׁה לֹא־בָא - לֹא
 הוֹיָע; כִּי לֹא הָרְאָה אֶמֶן לֵב בַּשְּׁלֹשָׁה אֲלֵה:
 שֶׁפָּרְצוּ בְּמַחְנֵה פְּלִשְׁתִּים. נִשׁ מִפְּרָשִׁים:

כג מן-השלשים נכבד, ואל-השלשה לא-בא; וישימהו דוד
אל-משמעתו. כי עשהאל אחייוואב בשלשים; אלחנן בן-
דוד בית לחם. כה שמה החרדי, אליקא החרדי. כי חלץ
הפלטי, עירא בן-ענקש התקועי. כי אביעזר הענתתי, מבני
החשתי. כה צלמון האחחי, מהרי הנמפתי. כה חלב בן-
בענה הנמפתי; אתי בן-ריבי מנבשת בני בנימן. ל בנודו
פרעתני, הדי מנחלי געש. לא אבי-עלבון הערבתי, עזמנת
הברחמי. לב אלנחבא השעלבני, בני ישן יהונתן. לג שמה
החרדי, אחיאם בן-שרר האררי; יי אליפלם בן-אחספי
בן-המעבתי; אליעם בן-אחיתפל הגלני; לה חצרי הברמלי,
פצרי הארבי. לו וגאל בן-נתן מצבה, בני הנדי. לי אלק
העמיני; נחרי הבארתי, נשא בלי יואב בן-צרויה. לח עירא
היתרי, גרב היתרי. לט אוריה החתי — כל שלשים ושבעה.

כד.

א ניוסף אחייהוה לחרות בישראל; ויקסת את-דוד בהם

חצרו כתיב. ינשאי כתיב.

ב א ו ר .

בגוהו בן יהונדע ואבישי השר עליהם.
(א) ניוסף אחייהוה — אחרי שפעם יי על
העם ובהיא רעב על הארץ שלש שנים
(למעלה פקד כ"א) ובקראה היה גם מארע
זה בתקופה הראשונה של מלכות דוד.
לחרות — לבעס, לקצף. ויקסת את-דוד —
עורר חפץ בלב דוד. סיפר דברי הנמים
המאחר מנחם את ההסתה ל שטן ובי אס
יי הסיתו, מדנע ענש אותה ו: ונעמד שטן
על ישראל ויקסת את דוד לקנות את ישראל.

כג מן-השלשים-המוכאים לחלו, אחי
בפרטם אנו מוצאים שלשים ושנים. אל-
משמעתו — אל בין יוצאי הקרובים אליו.
(ב) בני ישן-שם גבור. ובדברי הנמים:
בני השם הגווי. חנתן-ובדברי הנמים:
יוקסן בן שגה החרדי.
לט כל — כל מספרם היה. שלשים
ושבעים — בראשיתה זו באו שלשים ושנים;
שלשה הגבורים הראשונים: עדינו, אלקנר
ושמה, ששאבו את המים מבאר בית לחם;

לאמר: לך מנה את־ישראל ואת־יהודה. וַיֹּאמֶר הַמֶּלֶךְ
 אֶל־יוֹאָב שֶׁר־הַחֵיל אֲשֶׁר־אִתּוֹ: שׁוּט־נָא בְּכָל־שִׁבְטֵי יִשְׂרָאֵל
 מִדָּן וְעַד־בְּאֵר שָׁבַע וּפְקֹדוּ אֶת־הָעָם; וַיַּדְעֵתִי אֶת מִסְפַּר
 הָעָם. וַיֹּאמֶר יוֹאָב אֶל־הַמֶּלֶךְ: וַיּוֹסֶף יִתְּנָה אֱלֹהֶיךָ אֶל־הָעָם
 כָּהֶם וְכֵהֶם מֵאָה פְּעָמִים, וְעֵינִי אֶדְלִי־הַמֶּלֶךְ רֹאוֹת; וְאֲדֹנִי
 הַמֶּלֶךְ לָמָּה חָפֵץ בְּדַבֵּר הַזֶּה? וַיַּחְזֹק דְּבַר־הַמֶּלֶךְ אֶל־
 יוֹאָב וְעַל שָׂרֵי הַחֵיל; וַיֵּצֵא יוֹאָב וְשָׂרֵי הַחֵיל לִפְנֵי הַמֶּלֶךְ
 לִפְקֹד אֶת־הָעָם אֶת־יִשְׂרָאֵל. ה' וַיַּעֲבְרוּ אֶת־הַיַּרְדֵּן וַיַּחֲנוּ
 בְּעֶרְוֶנָּה, וַיִּמֵּן הָעִיר, אֲשֶׁר בְּתוֹךְ־הַנָּחַל הַגָּד, וְאֶל־יַעֲזֹר, וַיִּבְּאוּ
 הַגִּלְעָדָה וְאֶל־אֶרֶץ מַחֲתִים חֲדָשִׁי; וַיִּבְּאוּ הַגָּה יַעֲזַן וְסָבִיב אֶל־
 צִידוֹן. וַיִּבְּאוּ מִבְּצֶר־צֹר וְכָל־עָרֵי הַחֲוִי וְהַכְּנַעֲנִי; וַיֵּצְאוּ

באור.

(ו) מַחֲתִים חֲדָשִׁי — שֵׁם אֶרֶץ, שְׁלֹא בָּא
 זְכָרָהּ בַּמִּקְרָא, וְאִילּוּ הָיָה מֵאַרְצוֹת הַיַּבְרֵדִים
 בְּמִנְחָתָהּ שֶׁל גִּלְעָד, שֶׁלְכָדוּ בִּימֵי שְׁאוּל וְדָבִיד
 הַנָּמִים א', ה', י'. וְנֹשׁ מִפְּרָשִׁים: אֶרֶץ
 מַחֲתִים חֲדָשִׁי — אֶרֶץ מַחֲתִית חֲדָשָׁה, כְּלִימָר:
 מִבְּרַת הַגִּלְעָד יָרְדוּ אֶל אֶרֶץ הַמִּישׁוֹר, אֲשֶׁר
 מִצְּפוֹנִית־מִזְרְחִית לְבֵר הַגִּלְעָד, לְעָבֵר בְּשִׁעָה
 וּמִשְׁנֵי שְׂחָבֵל אֶרֶץ זֶה וְלִפְרֵזֶה לֹא כָבַד, עַל
 יְדֵי שְׁאוּל, אוֹ עַל יְדֵי דָוִד, וְקִרְאָהּ חֲדָשָׁה.
 הַגָּה יַעֲזַן — אֶל הָעִיר דָּן, הִיא לֹשֶׁת (שׁוֹפְטִים
 י"ח, כ"ח — כ"ט) וְקִרְאָהּ אֲחֵרִי כֹן: דָּן נֶעְזַר.
 וְנֹשׁ מִפְּרָשִׁים: הַגָּה יַעֲזַן — אֶל דָּן, וְאֶל יַעֲזַן;
 וַיֵּצֵא שֵׁם מְקוֹם לְבֵר מוֹצֵא הַיַּרְדֵּן. וְסָבִיב
 אֶל־צִידוֹן — וּמִשָּׁם עָבְרוּ אֶל סְבִיבוֹת צִידוֹן.
 (ז) מִבְּצֶר־צֹר — וְרֹאהּ יְהוֹשֻׁעַ י"ט, כ"ט
 וְבִבְאוֹרָנוּ שָׁם. עָרֵי הַחֲוִי וְהַכְּנַעֲנִי — וְהָיוּ
 מִדְּרוֹם לְצֹר, עַד הָרַב בְּקִרְמֶל, וְכֵן יִשְׁבוּ

וְאוֹלָם בְּכָלֵל עֲרוֹד הַסְפִּיר בְּרוֹם הַשְּׁקִיפָה
 הַקְרוֹמָה עַל נֶחֱם הָאֱלֹהִים אֶל הָאָדָם, וְכִפִּי
 שֶׁמִּסֵּר בְּקֶרֶב הָעָם מִמָּה לָּמָּה עַל דְּבַר
 הַדָּבָר הַגָּדוֹל וְסָבִחוּ.

(כ) אֶל־יוֹאָב שֶׁר־הַחֵיל, אֲשֶׁר־אִתּוֹ —
 הַכָּאוּ: וְנֹשׁ כִּי הִסִּיל אֲשֶׁר אִתּוֹ, כִּי יוֹאָב
 וְקָרָא שֶׁר הַצָּבָא וְרֹאהּ סָסוֹק דָּוִד, שׁוֹט־
 וְשׁוֹטָה, כְּאִמּוֹר לְסִלּוֹ, וּפְקֹדוֹ, שׁוֹט־נָא —
 עָבֵר נָא.

(ג) לָמָּה חָפֵץ בְּדַבֵּר הַזֶּה — סְפִירָת
 הָעָם וְחִשְׁבָּהּ אוֹ לְדַבֵּר הַמִּתְנַגֵּד לְרֹצֵן י"ז.
 וַיַּחְזֹק דְּבַר־הַמֶּלֶךְ — אֲבָל הַמֶּלֶךְ דָּבַשׁ
 בְּכָל חִמָּה, אֶל וְעַל יוֹאָב — וְשָׂרֵי הַחֵיל
 לִפְנֵי הַמֶּלֶךְ — שָׂרֵי הַחֵיל הַעֲמִידִים לִפְנֵי
 הַמֶּלֶךְ, כְּלִימָר: הַקְרוֹבִים אֵלָיו.

(ד) וַיִּמֵּן הָעִיר — מִימֵין הָעִיר. בְּתוֹךְ־
 הַנָּחַל הַגָּד וְהַיַּרְדֵּן, כְּאִמְצָע הַנָּחַל שֶׁבְּחֻלְקָהּ.

* פסקא באמצע פסוק.

ט) מִסְפָּר מִפְקֹדֵי הָעָם - מִסְפָּר פְּקוּדֵי
הָעָם. שְׁמֹנֶה מֵאוֹת אָלֶף... וּבְדִבְרֵי הַנָּמִים
א' (כ"א, ה'): עֲיָהוּ בָל יִשְׂרָאֵל אָלֶף אָלֶף
וּמֵאָה אָלֶף אִישׁ שׁוֹלֵף חֶרֶב, וַיַּהֲרֹגָה אַרְבַּע
מֵאוֹת וּשְׁבַעִים אָלֶף אִישׁ. לְפִי רִשְׁמִיהּ זֵו קִיָּה
מִסְפָּר בְּנֵי יִשְׂרָאֵל בְּעֶלֶשׁ מֵאוֹת אָלֶף יוֹמֵר
וּבְנֵי יְהוּדָה בְּשִׁלְשִׁים אָלֶף פָּחוֹת. אִישׁ-חֶרֶב
שׁוֹלֵף חֶרֶב - וְאֵם נוֹסִיף עַל מִסְפָּר זֶה אֶת
הַנָּשִׁים, הַלְוִיִּם, הַצִּעֲרִים מִבְּנֵי גְּשֻרִים,
שֶׁבִּידֹאֵי לֹא בָּאוּ בְּמִסְפָּר וְצֵא" הַצִּבָּא נִרְאָה
בְּמִסְפָּר א' בִּיָּו, וְהַקְּנִיִּם, וְאֶת כָּל שֶׁבֶט
הַגִּמְזִין וּשְׁבַט לֵוִי, שֶׁלְּדִבְרֵי סוֹפֵר דִּבְרֵי
הַנָּמִים, לֹא נִמְנוּ עַל יְדֵי יוֹאֵב וְנָחִיָּה וּבְגִמְזִין

ואם-היות שלש^ט ימים דבר בארצך? עתה דע וראה מה-
אשיב שלחי דבר. ייניאמר דוד אל-נד: צר-לי מאד;
נפלה-נא ביד-יהוה, בירבים רחמיו, ובנר אדם אל-אפלה.
טו ויתן יהוה דבר בישראל מהבקר ועד-עת מועד; וימת
מן-העם, מדין ועד-באר שבע, שבעים אלף איש. טז וישלח
ידו המלך ירושלם לשחתה, וינחם יהוה אל-הרעה, ויאמר
למלך המלך המשיחית בעם: רב, עתה הרף ידך! ומלך יהוה
היה עם-נגדן הארונה היבסי. יז ויאמר דוד אל-יהוה, בראתו
את-המלך המלך בעם, ויאמר: הנה אנכי חטאתי ואנכי
הענתי, ואלה הצאן מה עשו? תהי נא ירך בי ובבית אבי.
יח ויבא-נד אל-דוד ביום ההוא, ויאמר לו: עלה הקב
ליהוה מזבח בנגדן ארונה היבסי. יט וישלח דוד בדר-נד
באשר צוה יהוה. כ וישקף ארונה, וירא את-המלך ואת-

*רחמו כתיב. *האורנה כתיב. *ארניה כתיב.

ב א ו ר .

טו וישלח ידו המלך ירושלם -
המלך המשיחית וראה שמות י"ב, כ"ג
שלח קבר את ידו אל ירושלם, כלומר:
ידבר הסל בענף בירושלים. רב - די
הרף ידך - אסף נדך. חל להשחית. ומלך
זי הנה עם-נגדן (הארונה) - כלומר: שם
הסל בענף. וידברו הנמים: נשוא דוד את עניו
נראה את מלך זי עמר בין הארץ ובין השמים
ותברו שלופה בידו נטויה על ירושלם.

יז ואלה הצאן - המלך נקרא בשם אלה
רועה, והעם הוא צאן מרעיתו. תפלת
דוד ודבר בנגדן המזבח להלל הוי.
בנראה, קדם שאמר זי למלך: "הרף ידך".
יח עלה - אל סר המורה ששם הנגדן.

היטב. מה-אשיב שלחי דבר - מה הוא
הדבר, שאשיב לך השולם אותי אלך.
יז צר-לי מאד - כי שלשה אלה קדם
קשים מאד. נפלה-נא ביד-יך - תסת לנפל
בתרב האוב, או לבקש קדם בעת הרעב
מעמי הנדר. בירבים רחמיו - אל רחום
וחינו תמל בנבאי על עמו.

טו ועד-עת מועד - ער הזמן הקבוע
למעלה, כלומר: שלש^ט ימים. ויש אמרים
שהדבר פסק קודם זמנו, בנראה מפסוק
טז: "ויהם זי...". ומקדמים: עד-עת
מועד - עד אותה זמן. והשבעים תרגמו: מן
הבקר עד העתדים. וידברו הנמים נשמו
המלים: מהבקר ועד עת מועד.

עבדיו עבדים עליו; ויצא ארונה, וישתחו למלך אפיו ארצה.
 כא ויאמר ארונה: מדוע בא אדני המלך אל-עבדו? ויאמר
 דוד: לקנות מעמד את-הגרן, לבנות מזבח ליהוה, ותעצר
 המגפה מעל העם. כב ויאמר ארונה אל-דוד: יקח ויגל
 אדני המלך הטוב בעיניו; ראה הבקר לעלה, והמרגלים
 וכלי הבקר לעצים. כג הכל נתן ארונה המלך למלך; ויאמר
 ארונה אל-המלך: יהנה אלהיך ירצך. כד ויאמר המלך אל-
 ארונה: לא בירקנו אקנה מאותך במחיר, ולא אעלה ליהוה
 אלהי עלות חנם; ויקן דוד את-הגרן ואת-הבקר בכסף
 שקלים חמשים. כה ויבן שם דוד מזבח ליהוה, ויגל עלות
 ושלמים; ויעתר יהוה לארץ. ותעצר המגפה מעל ישראל.

*בעינו כתיב. *סמקא באמצע פסוק.

סכום הפסוקים של ספר שמואל א' וב' אלף וחמש מאות וששה, ופרקיו חמשים וחמשה

ב א ו ר .

שקלי וקב משקל שש מאות.
 כה) ויגל עלות ושלמים - לפני בנן
 המקדש הנה וכול כל אחד להקריב קרבנות
 ליהוה וקרבני הנמים (שם): ויקרא אל יי.
 ויעגרו באש מן השמים על מזבח העלה.
 ויעתר יי לארץ - סופר דברי הנמים גומר
 את הספור הנה בדברים האלה: ויאמר
 דוד: הנה הוא בית יי האלהים, ונה מזבח
 לעולה לישראל. מבאן נראה, שמטרת
 הספור הנה להראות קדושת המקום, שעליו
 נבנה אחר בן בית המקדש; ונה מבאן גם
 ספור העקבה (בראשית כ"ב).

כב) ונתמרגלים - מרגל - גליל עץ בעל
 שנים סדוד, שדיו מגלגלים אותו על השקלים
 לרוש אותן. כי לפי דברי הנמים א' (כ"א
 כ"ז) הנה ארונה דש אז חטים.

כג) הכל נתן ארונה ועבד אדני המלך,
 למלך - וכל זה הם דברי ארונה ויש
 מפרשים: ארונה המלך - שהנה מלך הנוכחים
 קדם שקבש דוד את מצודת ציון, ואחר כן ישב
 על אחתיו בסר המוריה. נראה - ויגל
 את קרבנות קרבן.

כד) מאותך - מאחד. שקלים חמשים -
 וקרבני הנמים א' (כ"א, כ"ה): ונתן דוד...

שאלות לתלמידים ותכניות לספורים:

פרק א.

שאלות:

איך נודע לדוד אחרית המלחמה? - מה ספר לו הנער על דבר מיתת שאול? -
מדוע ספר לו דוד? - וכאמת איך מת שאול? - מה הביא לדוד לראות שאמת בפיו? -
מה עשה דוד ואנשיו בשמעם את דברי הנער? - בורמי הנה המבשר? - מה אמר לו
דוד? - מה צוה לעשות לו? -

תכנית הספור.

(א): דוד בצקלג. (ב): הפליט מפתנה: ישראל. - (ג): ספורו תברוי על
דבר מיתת שאול. - (ד): ענישו של הפליט. - (ה): מקבר העם וקנינת דוד. -
הערה: המורה יצוה לתלמידים לשנן את קינת דוד על פה. -

פרק ב.

שאלות:

מה שאל דוד בני? - מה ענהו? - מה עשה דוד? - מה עשו אנשי יהודה? -
מה ספרו לדוד? - מה עשה דוד? - למה שלח דוד לבד את אנשי יביש? - ומה עשה
אבנר? - איזה הוא העיר מתקום? - מדוע לא המליכוהו קיבעת בנימין? - בן כמה היה
אז איש בשת? - כמה שנים מלך? - כמה שנים מלך דוד בחברון? -
איזה נפגש אבנר עם יואב? - מה אמר אבנר ליואב? - כמה השתתפו במשחקי-
מלחמה זה? - מה היה אחרית המשחק? - מדוע פרצה מלחמה ביניהם? - מי גבר
במלחמה? - מה שם בני צרויה? - מה יספר על עשהאל? - מה רצה עשהאל? - מה
התרה בו אבנר? - ומה היה? - איזה עמד אבנר ואנשיו? - מה קרא ליואב? - מה
ענהו? - איזה הלכו משם אבנר ויואב? - כמה נפלו מאנשי יואב? - וכמה מאנשי אבנר? -

תכנית הספור.

א: דוד בחברון. - (ב): ברכתו לאנשי יביש גלעד. - (ג): המלכת איש
בשת על ישראל. - (ד): פגישת אבנר ויואב. - (ה): משחק הנערים. -

ו: המלחמה. - ז: מיתת עשהאל. - ח: קריאת אבגר לחולל ממלחמת אחים. - ט: תוצאות המלחמה.

פרק ג.

שאלות:

במה בנים נולדו לדוד ברחבון? - מי השתדל לקדם את המלכה בבית שאול? - על מה הוכיח איש בשת את אבגר? - מה ענה? - מה שלח אבגר להגיד לדוד? - מה דרש דוד ממנו? - מי השיב לו את מכל? - מה דבר אבגר עם וקני ישראל? - למה הלך אבגר אל דוד? - מה עשה דוד לכבודו? - מה אמר אבגר לדוד לפני לכתו? - איזה הנה אז יואב? - מה אמר יואב לדוד בבואו? - ומה עשה? - מדוע הרג אותו? - מה אמר דוד? - ומה צוה המלך? - איך קונן עליו? - איך הכיר העם, שאבגר נהרג שלא מדעת המלך? - מדוע לא ענש דוד את יואב? -

תבנית הספור.

א: בית שאול ובית דוד ואבגר. - ב: הריב בין איש בשת ואבגר. - ג: בגינת אבגר במלכו ודבריו עם דוד. - ד: דברי אבגר עם וקני ישראל. - ה: אבגר ברחבון. - ו: דברי יואב אל דוד. - ז: תריגת אבגר. - ח: צערן של דוד ובעסו על יואב. - ט: קבנת אבגר וקנינת דוד. -

פרק ד.

שאלות:

איזה רשם עשתה מיתת אבגר על איש-בשת ועל כל ישראל? - מדוע? - מי עוד נשאר מבית שאול מלבד איש בשת? - מה נספר עליו? - איך נרצח איש בשת? - למי הקיאו את ראשו? - למה עשו זאת? - מה אמרו לדוד? - מה ענה דוד? - מה עשה להם? - איזה קברו את ראש איש בשת? -

תבנית הספור.

א: רשם מיתתו של אבגר על איש בשת והעם. - ב: רציחת איש בשת. - ג: הרוצחים לפני דוד. - ד: תשובת דוד ונמולם. -

פרק ה.

שאלות:

מה אמרו ראשי השבטים לדוד? - הבאי אל דוד תכת אחרי מות איש בשת? - מדוע? - בן כמה שנים הנה דוד במלכו ברחבון? - כמה שנים מלך? - כמה שנים

מלך בְּחֶבְרוֹן עַל יְהוּדָה? — בְּאִיזוֹ עִיר בָּחַר לְעִיר מְלוּכָה, בְּאִשֶּׁר נִמְשַׁח לְמֶלֶךְ עַל כָּל יִשְׂרָאֵל? — בְּמָה שְׁנֵים מְלֶכְ בִּירוּשָׁלַיִם? — אֵינָה מַעֲמִי כְנָעַן יֹשֵׁב אֲזוֹ בִּירוּשָׁלַיִם? — וְאִיךָ עוֹד לְקַרְאָה הָעִיר? — מָה שֵׁם מְצֻדָּתָה הַחֹקֶה? — מָה אָמַר דָּוִד לְגִבּוֹרָיו? — מִי הִתְנַפֵּל בְּרֹאשׁוֹנָה עַל הַמְצֻדָּה? — אִיךָ קָרָא דָּוִד לַמְצֻדָּה? — מָה שָׁלַח לוֹ חֵירָם מֶלֶךְ צֹר? — אֵיזָה נִמְצְאָה הָעִיר צֹר? — בְּמָה בָּנִים נוֹלְדוּ לְדָוִד בִּירוּשָׁלַיִם? — וּבְמָה בָּנִים נוֹלְדוּ לוֹ בְּחֶבְרוֹן? — מָה עָשׂוּ אֲזוֹ הַפְּלִשְׁתִּים? — מִדּוּעַ לֹא עָלוּ לְהִלָּחֵם בּוֹ קִדְּם לָבֹן? — בְּאִיזָה מְקוֹם הִכָּם דָּוִד? — מָה אָמַר? — אֵיזָה חֲנוּ הַפְּלִשְׁתִּים בְּפָעַם הַשְּׁנִי? — אִיךָ נִצַּח אוֹתָם דָּוִד בְּפָעַם הַשְּׁנִי? —

תְּכַנִּית הַסְּפּוֹר.

- (א): מְשִׁיחַת דָּוִד לְמֶלֶךְ עַל כָּל יִשְׂרָאֵל. — (ב): הַמִּלְחָמָה עִם הַיְבוֹסִי. — (ג): חֵירָם מֶלֶךְ צֹר וְדָוִד. — (ד): הַמִּלְחָמָה הַרְּאִשׁוֹנָה עִם הַפְּלִשְׁתִּים. — (ה): הַמִּלְחָמָה הַשְּׁנִיָּה. —

פֶּרֶק ו.

שְׂאֵלוֹת:

מָה עָשָׂה דָּוִד? — אֵיזָה הִלָּךְ? — מֵאִימֵי הָיָה הָאָרוֹן בְּקִרְיַת יַעֲרִים? — אֵיזָה רָצָה לְהִבְיֹא אֶת הָאָרוֹן? — לָמָּה זֶה? — אִיךָ נִשְׂאֹו אֶת הָאָרוֹן? — מִי נָהַג אֶת הַעֲגֵלָה? — אֵיזָה אֲסוֹן מָרָה בְּדֶרֶךְ? — אֵיזָה רָשָׁם עָשָׂה הַדָּבָר עַל דָּוִד? — מָה עָשָׂה? — מִדּוּעַ לֹא תִבְיֹאוּ יְרוּשָׁלַיִם? — מָה שָׁמַע אַחֲרֵי כֵן? — וּמָה עָשָׂה אֲזוֹ? — אִיךָ הַעֲבִירוּ אֶת הָאָרוֹן? — וְדָוִד? — אֵיזָה תִבְיֹאוּ אֶת הָאָרוֹן? — מָה אָמְרָה מִיבֵל לְדָוִד בְּבֹאוֹ הַבִּיטָה? — מָה הָשִׁיב לָהּ? —

תְּכַנִּית הַסְּפּוֹר.

- (א): תַּעֲלֹאת הָאָרוֹן מִקִּרְיַת יַעֲרִים. — (ב): הַפָּרִיז בְּעֵזָה. — (ג): הָאָרוֹן בְּבֵית עֹזֶבֶד אֲדָם הַגִּתִּי. — (ד): תַּעֲלֹאת הָאָרוֹן יְרוּשָׁלַיִם בְּשִׁמְחָה. — (ה): מִיבֵל וְדָוִד. —

פֶּרֶק ז.

שְׂאֵלוֹת:

מָה אָמַר דָּוִד לְחֵטֵן הַנִּבְיָא? — מָה אָמַר לוֹ גִּתֵּן בְּרֹאשׁוֹנָה? — מָה אָמַר לוֹ אַחֲרֵי כֵן בְּשֵׁם יְיָ? — עַל מָה הִתְפַּלֵּל דָּוִד אֶל יְיָ? —

פֶּרֶק ח.

שְׂאֵלוֹת:

עִם מִי נָלַחַם דָּוִד בְּמַעֲרֵב הָאָרֶץ? — וְעִם מִי נָלַחַם בְּמִזְרָח? — אֵיזָה הָיָה אֲרֶץ צֹבֵה? — אִיךָ פָּרָצָה מִלְחָמָה בֵּינוֹ וּבֵין תַּרְדֵּימֹוֹר? — מִי בָא לַעֲזֹר לוֹ? — אִיךָ מָשַׁל דָּוִד

באדם ? - אינה שָׁלָל לָקַח דָּוִד ? - מה עָשָׂה דָּוִד בְּשָׁלָל הַחוּז ? - לָקַח ? - עַם מִי נָלָחם בְּדָרוֹם ? - מִי הָיוּ עָרָיו הַגְּדוֹלִים ? -

תְּכֵנִית הַסְּפֹר.

א: הַמְּלָחָמָה בְּפִלְשְׁתִּים . - ב: הַמְּלָחָמָה בְּמוֹאָב . - ג: הַמְּלָחָמָה בְּחִדְדָעוֹר מֶלֶךְ צֹבֵה . - ד: הַמְּלָחָמָה בְּאֶחָם בְּפִשְׁק . - ה: בְּרַבַּת תְּעִי מֶלֶךְ תְּמָת . - ו: הַמְּלָחָמָה בְּאֶדְרוֹם . - ז: שָׁרֵי הַמְּלָחָמָה . -

פֶּרֶק ט.

שְׂאֵלוֹת:

מה אָמַר דָּוִד ? - אֵת מִי שָׁאַל ? - מה אָמַר לוֹ צִיבָא ? - מה עָשָׂה דָּוִד ? - מה אָמַר דָּוִד לַמְּסִיבֶשֶׁת ? - מַדּוּעַ יָרָא מְסִיבֶשֶׁת ? - מה אָמַר דָּוִד לְצִיבָא ? - מה עָנָה צִיבָא ? - מה שָׁם בָּנוּ שֶׁל מְסִיבֶשֶׁת ? -

פֶּרֶק י.

שְׂאֵלוֹת:

מה שָׁם מֶלֶךְ בְּנֵי עַמּוֹן הָמָת ? - וּמִי מֶלֶךְ תַּחְמִיו ? - מה עָשָׂה דָּוִד ? - מה אָמַר שָׂרֵי בְנֵי עַמּוֹן לְמִלְכָם ? - מה עָשָׂה חֲנוּן לְשָׁלִיחֵי דָּוִד ? - מה שָׁלַח דָּוִד לְהַגִּיר לָהֶם ? - מה עָשׂוּ בְנֵי עַמּוֹן ? - לָקַח שָׂקְרוֹ אֵת הַתִּיל ? - אֵת מִי שָׁלַח דָּוִד לְמִלְחָמָה ? - אִיד עָרְכוּ בְנֵי עַמּוֹן וְאָרְסוּ אֵת הַמְּלָחָמָה ? - מה עָשָׂה יוֹאָב ? - מה אָמַר לְאַבְיָשִׁי אַחִיו ? - מִי נָצַח רֹאשׁוֹנָה ? - מה עָשׂוּ הָעַמּוֹנִים ? - מה עָשָׂה יוֹאָב ? - מַדּוּעַ לֹא שָׁם מְצוֹר עַל הָעִיר ? - מה עָשׂוּ הָאֲרָמִים ? - מה שָׁם שׁוֹר צִבְאָם ? - מִי נָצַח הַפָּעַם לְמִלְחָמָה בְּרֹאשׁ גְּבוּרֵי יִשְׂרָאֵל ? - מִי נָצַח ? - מה עָשׂוּ מַלְכֵי אֲרָם ? -

תְּכֵנִית הַסְּפֹר.

א: שָׁרֵי דָּוִד אֶצֶל חֲנוּן מֶלֶךְ בְּנֵי עַמּוֹן . - ב: תַּחְשֹׁדַּר וְהַעֲלֹבוֹן . - ג: בְּנֵי עַמּוֹן וְשִׁבְרֵי אֲרָם . - ד: גְּבוּרֵי יִשְׂרָאֵל וְכֹרֵאשִׁים יוֹאָב וְאַבְיָשִׁי . - ה: הַמְּלָחָמָה וְהַנְּצָחוֹן . - ו: מַלְכֵי אֲרָם נֶאֱסָפִים שְׁנִית לְמִלְחָמָה . - ז: נְצָחוֹן דָּוִד . -

פֶּרֶק יא.

שְׂאֵלוֹת:

עַם מִי נָלָחם יוֹאָב ? - עַל אִיזוֹ עִיר שָׁם מְצוֹר ? - בְּמָה חָטָא דָּוִד בְּעֵת הַהִיא ? - טִיף הוֹכִים נָתַן הַנָּבִיא אֶת דָּוִד ? - מה נָבֵא לוֹ נָתַן ? - מה עָשָׂה דָּוִד כְּאִשֶּׁר חָלָה הַנִּלָּד ? - וְמָה הָיָה כְּאִשֶּׁר מֵת הַנִּלָּד ? - מה עָנָה דָּוִד עַל שְׁאֵלַת עַבְדּוֹ ? - מה שָׁם הָבֵן שֶׁיִּלְדָה לוֹ בַּת־שִׁבְעָה ? - וְאִיד קָרָא לוֹ נָתַן הַנָּבִיא ? - מה הוֹדִיעַ יוֹאָב לְדָוִד ? - מה עָשָׂה דָּוִד ? -

תְּכֵנִית הַסְּפֹר.

א: הַמִּלְחָמָה בְּבִנֵי עַמּוֹן וּמִצּוֹר רַבָּה. — ב: הַטָּמֵא דָּוִד. — ג: הַתּוֹכַחַת
נָתַן הַנָּבִיא. — ד: מַחֲלַת הַיֶּלֶד וְצַעְרוֹ שֶׁל דָּוִד. — ה: מִיתַת הַיֶּלֶד וְנַחוּמִי
דָּוִד. — ו: שְׁאֵלַת עֶבְדִּי דָּוִד וְתִשׁוּבָתוֹ. — ז: הַגִּלְגָּל שְׁלֹמֹה. — ח: הַנִּדְבַּעַת יוֹאָב
וּלְבִידַת רַבָּה עַל יְדֵי דָּוִד. —

ה ע ר ה: הַמּוֹרָה מִדְּלֵג עִם הַתַּלְמִידִים הַקְטָנִים עַל פֶּרְקֵי יִגְיִיד

פֶּרֶק טו.

שְׁ א ל ו ת:

מִה עָשָׂה לוֹ אֲבִשְׁלוֹם? — לָמָּה עָשָׂה זֹאת? — מִה יִסְפֹּר עָלָיו? — מִדּוּעַ הִחְלִיט
לְמַרְדֹּּ בְּאֵבָיו? — בְּמִה נָּגַב אֲבִשְׁלוֹם אֶת לֵב הָעָם? — בְּאִיזוֹ עִיר הָרִים אֲבִשְׁלוֹם אֶת נֶס
הַמֶּרְדִּי? — בְּאִיזוֹ אֲמַתְלֵא הַלֵּךְ שָׁמָּה? — אִיךָ הוֹדִיעַ עַל דְּבַר הַמֶּרְדִּי בְּכָל עָרֵי יִשְׂרָאֵל?
מִה עָשָׂה דָּוִד? — מִי יָצָא עִמּוֹ מִירוּשָׁלַיִם? — מִי הָיָה אִתִּי? — מִה אָמַר לוֹ דָּוִד? — וּמִדּוּעַ
עָנָה? — מִה עָשָׂה צִדּוֹק וְאַבְיָתָר? — מִה אָמַר לָהֶם הַמֶּלֶךְ? — מִה אָמַר דָּוִד עַל דְּבַר
אֲחִיתֹפֵל? — מִי בָּא לְקִרְבַּת דָּוִד עַל רֹאשׁ הַר הַנִּיחִים? — מִה אָמַר לוֹ דָּוִד? —

תְּכֵנִית הַסְּפֹר.

א: אֲבִשְׁלוֹם. — ב: הַכְּנוּתָיו לְמַרְדֹּּ וְהַלִּיכּוֹתָיו עִם הָעָם. — ג: אֲבִשְׁלוֹם
הָרִים נֶס הַמֶּרְדִּי בְּחִבְרוֹן. — ד: מִנּוּסַת דָּוִד וְעֶבְדָּיו מִירוּשָׁלַיִם. — ה: אֲמִי הַנְּתִי.
ו: צִדּוֹק וְאַבְיָתָר. — ז: חוֹשֵׁי הָאֲרָרִי. —

פֶּרֶק טו.

שְׁ א ל ו ת:

אֶת מִי פָגַשׁ דָּוִד בְּהַרְרָה? — מִה הִבִּיא לְמֶלֶךְ? — מִה שְׁאַלְהוּ דָּוִד? — מִה עָנָה? —
מִה אָמַר לוֹ הַמֶּלֶךְ? — מִדּוּעַ נָה? — מִי יָצָא לְקִרְבַּת דָּוִד מֵעִיר בַּחֲרִים? — מִה עָשָׂה?
מִה אָמַר אֲבִישִׁי לְמֶלֶךְ? — מִה עָנָה דָּוִד? — אִיךָ קָדַם חוֹשֵׁי הָאֲרָרִי אֶת פְּנֵי אֲבִשְׁלוֹם?
מִה אָמַר לוֹ אֲבִשְׁלוֹם? — מִה עָנָה חוֹשֵׁי? —

תְּכֵנִית הַסְּפֹר.

א: מִנּוּסַת צִיבָא וּמְלִישִׁינָתָהּ עַל מְסִיבָשֶׁת. — ב: שְׂמָעִי בֶן גֵּרָא וְקִלְלָתוֹ.
דְּבָרֵי אֲבִישִׁי בֶן צְרוּיָה וְתִשׁוּבַת דָּוִד. — ד: חוֹשֵׁי הָאֲרָרִי וְאֲבִשְׁלוֹם. —

פֶּרֶק י"ו.

שְׁאֵלוֹת.

מה יַעַן אֲחִיתָפֶל לֹאבְשָׁלוֹם? — מה אָמַר אֲבִשָׁלוֹם? — בְּמַה כָּטַל חוּשִׁי אֶת עֲצַת אֲבִשָׁלוֹם? — מה הָיְתָה עֲצָתוֹ? — מַדּוּעַ יַעַן קָרָה? — מה אָמַר אֲבִשָׁלוֹם? — מה אָמַר חוּשִׁי לְצָרוֹק וּלְאֶבְיָתָר? אֵיךְ הוֹדִיעֵנו וְאֵת לְדוֹד? — אֵיךְ עָמְדוּ יוֹנָתָן וְאֲחִימֶעֶץ? — מַה קָרָה אוֹתָם בְּעֶמְקָם בְּעֵץ רֹגֵל? — מה עָשָׂה אֹז דָּוִד? — מה עָשָׂה אֲחִיתָפֶל? — מַדּוּעַ? — אָנָּה בָּא דָּוִד נֹאנְשִׁיו? — מִי תָמַד בְּיַד דָּוִד נֹאנְשִׁיו? — בְּמַה? — וּמָה עָשָׂה אֲבִשָׁלוֹם? — אֵת מִי הִפְקִיד עַל הַצָּבָא? —

תַּכְנִית הַסְּפֹר.

א: עֲצַת אֲחִיתָפֶל. — ב: דְּבָרֵי חוּשִׁי וְגַם עֲצַת אֲחִיתָפֶל. — ג: עֲצַת חוּשִׁי. — ד: דְּבָרֵי חוּשִׁי אֶל צָרוֹק וְאֶבְיָתָר. — ה: מִקְרָה יוֹנָתָן וְאֲחִימֶעֶץ. — ו: מִיָּמֶת אֲחִיתָפֶל. — ז: דָּוִד בְּמַחְנֵי. — ח: אֲבִשָׁלוֹם וְהָעָם עוֹבְרִים אֶת הַנָּהָר. —

פֶּרֶק י"ז.

שְׁאֵלוֹת:

אֵת מִי הִפְקִיד דָּוִד בְּרֹאשׁ אֲנָשֵׁי צָבָאוֹ? — מה אָמַר דָּוִד אֶל הָעָם? — מו: לו: — מה צָנָה דָּוִד לְשָׂרֵי הַצָּבָא? — מִי נָבַר בְּמִלְחָמָה? — מה קָרָה לֹאבְשָׁלוֹם? — אָמַר יוֹאָב לְאִישׁ, שֶׁסָּפַר לוֹ וְאֵת? — מה עָנָה? — אֵיךְ נִהְרָג אֲבִשָׁלוֹם? — אֵיךְ נִכְּסָה אִיזָה וּבָרוּן עָשָׂה לוֹ אֲבִשָׁלוֹם בְּחֵיוָ? — מה רָצָה אֲחִימֶעֶץ? — מה אָמַר לוֹ יוֹאָב? — מִי שָׁלַח אֶל דָּוִד? — מה בִּקֵּשׁ עוֹד אֲחִימֶעֶץ? — אֵיךְ לָשֵׁב אֹז דָּוִד? — מִי בָּא אֵיךְ רֹאשׁוֹנָה? — מה סָפַר לְדָוִד? — מה אָמַר לוֹ עַל דְּבַר אֲבִשָׁלוֹם? — מה אָמַר לוֹ הַכֹּהֵן מַה עָשָׂה דָּוִד בְּשִׁמְעוֹ וְאֵת? — אִיזָה רָשָׁם עָשָׂה הַדָּבָר עַל עַם הַמִּלְחָמָה? — אֵיךְ הִשְׁתָּיָה? — מה אָמַר יוֹאָב לְדָוִד? — מה עָשָׂה דָּוִד? —

תַּכְנִית הַסְּפֹר.

א: דָּוִד וְשָׂרֵי הַצָּבָא. — ב: מִלְחָמָה. — ג: אֲבִשָׁלוֹם תָּלוּי בְּלֵב הָאֵלֹהִים. — ד: מִיָּמֶת אֲבִשָׁלוֹם וְקִבּוּרָתוֹ. — ה: אֲחִימֶעֶץ וְיוֹאָב. — ו: אֲחִימֶעֶץ וְהַכֹּהֵן לִפְנֵי דָוִד. — ז: דָּוִד מְבַכֶּה אֶת אֲבִשָׁלוֹם. — ח: הוֹכַחַת יוֹאָב לְדָוִד. —

פֶּרֶק י"ח.

שְׁאֵלוֹת:

מה דְּבָרוֹ אֹז בְּנֵי יִשְׂרָאֵל? — וּמָה עָשׂוּ? — מה שָׁלַח דָּוִד לְהַגִּיד לְצָרוֹק וְאֶבְיָתָר? — מה צָנָה לְהַבְטִיחַ לְעַמְּשָׂא? — מה עָשׂוּ בְּנֵי יְהוֹרָה? — מִי עוֹד תָּלַד עִם בְּנֵי יְהוֹרָה? —

מה אמר שמעי לדוד? מה אמר אבישי? מה ענהו דוד? ומה אמר לשמע? -
 מה מספר על מפיבשת? מה שאל דוד את מפיבשת? מה ענהו? - מדוע חלק
 דוד את השדה בינו ובין ציבא? - התייב לעשות כך? - מה אמר המלך לברזלי? -
 מה ענהו? - אנה בא המלך? - מי בא שם לקראת המלך? - מה אמרו לו בני ישראל? -
 מה ענום אנשי יהודה? - מה אמרו להם בני ישראל? - מה הקעים יותר את בני ישראל? -

תבנית הספור.

- (א): געגועי העם על דוד. - (ב): דברי דוד אל צדוק ואביתר. -
 (ג): אנשי יהודה משיבים את דוד. - (ד): שמעי בן גרא. - (ה): מפיבשת
 לדוד. - (ו): ברזלי לדוד. - (ז): הריב בין איש ישראל ואיש יהודה. -

פרק כ.

א ל ו ת :

מה עשה שבע בן בכרי? - מאיזה שבט היה? - מה

הַכְּנִיַת הַסְּפֹר.

א: הַקָּעָב. — ב: הַרְיֵשֶׁת הַנִּבְעָוָנִים. — ג: הַמּוֹקָעִים. — ד: הַמּוֹקָעִים.
רָצָפָה בַּת אֲחִיה. — ה: קְבוּרַת הַמּוֹקָעִים. — ו: דָּוִד וַיִּשְׁכְּבִי בְּנֵב. — ז: הַרְיֵשֶׁת הַקָּעָב.

פֶּרֶק ה.

שְׁאֵל וְתֹ:

מָה צָנָה הַמֶּלֶךְ אֶת יוֹאָב? — לָמָּה זֶה? — מָה אָמַר יוֹאָב לַמֶּלֶךְ? — מַדּוּעַ הִתְנַגַּד
יוֹאָב לַחֲפֹץ הַמֶּלֶךְ? — אֵיךְ טָפְרוּ אֶת הָעַם בַּיּוֹם מִשָּׁה? — וּמָה דָרַשׁ הַמֶּלֶךְ? — כַּמּוֹדָה
אֶרְכָּה סְפִירַת הָעַם? — כַּמָּה הָיָה מִסְפַּר הָעַם? — מָה הִרְגִישׁ דָּוִד אַחֲרֵי כֵן? — מָה אָמַר
לֹו גֵר הַחֹהָה? — מָה עָנָהוּ דָּוִד? — אֵיזֶה עָנַשׁ בָּא עַל הָאָרֶץ? — מָה אָמַר דָּוִד אֶל יוֹ
הָ אָמַר גֵּר לְדָוִד? — מִי הָיָה אֶרְוֹנָה? — מָה אָמַר אֶרְוֹנָה לְדָוִד? — מָה עָנָהוּ דָּוִד?

הַסְּפֹר.

— ב: הַתְּנִינְדוֹת יוֹאָב: ג: מִכְּפַר הָעַם. — ח: הַתְּנִינְדוֹת

Schmel. & Schmel.
Schmel. Schmel.
Schmel. Schmel.
Schmel. Schmel.

179

